

VEN. GODEFRIDI

ABBATIS ADMONTENSIS

HOMILIAE DOMINICALES.

I HOMILIA I.

IN DOMINICAM I ADVENTUS PRIMA.

Cum appropinquaret Dominus Jerosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti (Matth. XXI).

De lectione evangelica, quæ in prima Dominica Adventus Domini legitur, in qua Dominus in asina Jerosolymam venisset, et a turbis populorum cum ramis palmarum susceptus fuisse perhibetur, pluri mirantur, et mirari possunt, cur modo legatur, cum secundum litteram præsentis temporis hæc lectio nullatenus convenire videatur. Verum quia verba Domini, quod sunt verba Evangelii, sicut ipse ait, *spiritus et vita sunt (Joan. vi, 63)*, secundum legis præceptum, *subtracta pelle hostiæ artus in frustra concidamus (Lev. i, 7)*, id est seposita littera sensum spiritalem in verbis sacris requiramus, et forte invenimus, quod quotidiano ad fideles *seorsus* adventui Domini non incongrue aptare valeamus. Ut enim breviter lectionis evangelicæ summam tangamus, in asina fidelis cujusque anima designatur, quæ in morte cujusque Domino adducitur, et ab ipso, in ea sedente, in cœlestem Jerusalem, id est in æternam requiem introducit, ubi a sanctorum angelorum multitudine obviam veniente, cum gaudiis et canticis quasi cum palmis solemniter excipitur. Quod ut manifestius in lectione evangelica cognoscere valeamus, textum ejusdem attentius relegamus, et pro posse nostro, adjuvante gratia Dei, diligentius discutiamus.

2 *Cum appropinquaret Dominus Jerosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti.* Desiderantissimum hoc tempus Dominici Adventus, ad quod omnes sancti ab initio suspirabant, ea de causa annue celebratur, tum ut memoriæ Dominicæ Nativitatis de cordibus hominum non deleatur, tum ut ad memoriam terribilis ejus adventus, qui quotidie nobis appropinquat, revocetur, quando, jubente Domino, beati quilibet de hac convalle lacrymarum perducuntur ad patriam, et in regionem claritatis sempiternæ. Quanto enim sollicitius iste ejus adventus, qui factus est ad homines, honoratur et observatur, tanto iste adventus tolerabilior erit, quia quanto beator in extremis suis beata quælibet inventa fuerit anima, tanto majoris gloriæ percipiet cumulum, sicuti, quantum mihi videtur, tota præsentis hujus Evangelii lectio prosequitur, quæ idcirco in isto Do-

A mmi adventu legitur, quia quotidianum mortis adventum, qui omnibus nobis imminet, euuntiare videtur.

Per Jerusalem, quæ interpretatur *visio pacis*, beata quælibet congregatio justorum accipitur: quæ ideo Jerusalem nomine censetur, quia, licet peregrinetur in terris, habet tamen in se *visionem pacis*, dum illuc suspenditur desiderii, ubi est *visio sempiternæ pacis*. Illic Jerusalem Dominus appropinquat, cum per ægritudinis molestiam alicui in ea mortem esse vicinam denuntiat. Venit Bethphage, quod dicitur *domus maxillæ*, **3** dum adveniente morte salvandus quisque peccata sua aperit in confessione. Ad montem Oliveti. Per oleum, quod cunctis supernat liquoribus, misericordia Dei designatur, quæ superexcellit universa opera ejus. Ad hunc montem Oliveti, ad hunc montem misericordiæ in hora mortis recurrit homo omnis, ut cœlestis medicus oleum misericordiæ suis infundat vulneribus, misericordiam superexaltet judicio, quia de proprio merito parum se aut nihil habere dijudicat, quo salvari et redimi queat. Sequitur:

B *Tunc misit duos discipulos dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est. Duo discipuli sunt, ut æstimo, infirmitas corporis, et dolor mortis. His bene et congrue dicitur: Ite in castellum quod contra vos est, quia ex natura carnis contraria est homini infirmitas corporis, et dolor mortis. Unde Dominus ad Petrum: Cum senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo non vis (Joan. XXI, 18).* Venientibus his discipulis *asina alligata* invenitur, et *pullus cum ea*. *Asina alligata caro est, ut æstimo, depressa infirmitate, pullus cum ea est spiritus hominis constitutus in anxietate. Solvite, inquit Dominus, et adducite mihi.* Ac si dicat: *Solvatur et separetur jussu meo anima a corpore, et soluta corpore adducatur mihi; aliena manus non contingat eam, sed adducatur mihi plasmatori et remuneratori suo.*

Et si quis aliquid dixerit vobis, dicite: Quia Dominus his opus habet. Contradictores isti sunt, ut æstimo, spiritus maligni, qui in hora mortis multis et diversis se ingerunt contradictionibus; falsis quoque criminationibus hoc efficere, si possent, elaborant, ne ad præmium homo perveniat. Vult ex cœli per nuntios suos, sanctos videlicet angelos,

animam iusti duci ad se tanquam cogitam, tanquam domesticam suam. Vult e diverso diabolus cum suis hanc ad inferos et mortem precipitare perpetuam

Sed inter hæc dum a malignis spiritibus hæc et illa obijciuntur: *Dicite, inquit, quia Dominus his opus habet.* Ac si dicatur: Ille, qui absolute est Dominus omnium, hujus animæ et corporis Dominus esse voluit, ideoque *opus* **L** *habet*, ut quibus Dominus esse voluit in labore et servitio eorum, sit Dominus in quiete et præmio. *Et confestim dimittet eos.* *Confestim dimittitur*, quia de quocunque ista veraciter dici possunt, antiquo hosti, ne prævaleat adversus eum, in hora mortis potestas tollitur. Sequitur:

Hoc totum factum est, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum asinæ filium subjugalis. Quid est hoc totum quod factum est? Certe cum beata quælibet anima ad remuneratoris sui pervenerit præsentiam, ibi totum factum est, quia ibi totum impletum est, quod per ora prophetarum, id est doctorum et prædicatorum, de Christo in præsentia vta dictum est ei aut promissum. Ibi *filiæ Sion*, speculatrici illi animæ, quæ ad speculandum Deum anhelabat, in veritate dicitur: *Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Nam etsi nunc ad corda suorum mansuetus veniat, quasi raptim venit et recedit. Cum vero resolutio corporis et animæ facta fuerit, tunc pleniter cum mansuetudine et dulcedine totus veniet, veniens non recedet, sed sedet sibi super asinam et pullum, quia spiritum in resolutione, corpus in resurrectione possidebit, et adimplebit.

Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præceperat illis Jesus. Eunt discipuli, cum diutina infirmitas corporis dolorem adducit mortis. *Vestimenta discipulorum super et asinam pullum imponuntur*, cum diversis passionibus caro conteritur et affligitur. *Vestimentum enim unius discipuli est, ut mihi videtur, dolor corporis; vestimentum alterius discipuli est ipsa dissolutio et timor mortis, quæ hominem ducunt ad Jesum.* Super quæ vestimenta, discipuli Dominum faciunt sedere, quia dum per labores dolorum exterius, per timorem mortis interius duplicia pro omnibus peccatis suis de manu Domini receperit, per hanc diutinam purgationem et emundationem Dominum habere meretur sessorem, cujus claritatis consortium facie ad faciem possidebit in perpetuum. Sed in hora exitus beate animæ, quanto studio et sollicitudine fidelium in terris procuretur, quali tripudio **S** et gloria in cælestibus suscipiatur, quantum mihi videtur, innuitur, cura subjungitur.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via, alii cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. Plurima turba est, ut puto, conventus spiritalium hominum, qui ideo turba dicuntur plurima, propter diversa et plura quæ inter eos sunt diversorum merita. Hujus turbæ vestimenta omnia

existimo esse officia et commemorationes, quæ in exsequiis mortuorum per eos aguntur, scilicet missarum solemnias, oblatio sancta ad altare, vigiliæ, eleemosynæ, psalmodiarum continuatio, flagella, aliæque, quæ pro requie defuncti Deo Patri exhibentur et immolantur. Hæc vestimenta in via sternuntur, dum in hora mortis cujuslibet beate animæ fraterna ei dilectione occurritur precibus, et lacrymis succurritur. Via, inquam, illa, qua de corpore proficiscitur, *vestimentis sternitur*, dum angelorum, archangelorum omniumque sanctorum Dei ad subveniendum ei pietas imploratur, ut exclusis adversariis libera transeat in viam pacis. Itaque dum plurima turba, infirmior scilicet pars corporis Christi quæ adhuc in terris peregrinatur, sic et, sic fecerit, id est, dum homo hominem, cinis cinerem Domino Deo commendaverit, quid in supernis agatur, innuitur, ut arbitror, in eo quod ait evangelista: *Alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via.* Alii isti firmiores et fortiores qui *cadunt ramos de arboribus*, sunt, ut puto, sancti angeli, qui speciali quadam exultatione tripudiant et congratulantur in conventibus suis de beatarum assumptione animarum. In adventu enim sanctæ cujuslibet ac Deo dilectæ animæ totus cælestis militiæ exercitus in obviam ruit, suscipiunt eam cum gaudio, omnia quæ gloriose hic gessit, gloriose et magnifice enumerant et enarrant Domino. Ibi *cadunt ramos de arboribus, et sternunt in via.*

Libet intueri qui sunt *arborum rami*, quæ via per quam sternuntur. Quantum mihi videtur, possumus per ramos, Dei et hominis, Jesu Christi utramque naturam, divinam videlicet et humanam intelligere; per arbores de quibus rami isti prodeunt, Deum Patrem **S** et incorruptam ejusdem unigeniti Filii Dei Matrem, per viam illum, qui de se ipso dicit: *Ego sum via* (Joan. xiv, 6). Et non incongrue per ramos divina et humana natura potest accipi, quia sicut ramus salva et integra arbore exit, sic Deus Pater ante omnia sæcula, salva Deitate rami, id est coæternum et consubstantiali sibi Filium genuit, et quem sic æternaliter ex se edidit, in fine sæculorum de arbore florida et fructifera, perpetua virgine Maria, salvo pudoris signaculo, nasci voluit. Qui enim sine matre Unigenitus erat Dei Patris in cælis, sine patre primogenitus fieri dignatus est Virginis matris in terris. Hanc divinam et humanam naturam *cadunt*, id est discernunt sancti angeli, *de arboribus*, quia laudant Filium Dei pro sui confirmatione, laudant filium Virginis pro animarum liberatione, eisdemque ramos in via sternunt, dum totum divinæ et humanæ naturæ ascribunt. Sequitur:

Turbæ autem, quæ præcedebant et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Turbæ quæ præcedunt, legiones sunt, ut arbitror angelorum, et sanctorum, in exitu sanctæ animæ advenientium, cum magno apparatu eam suscipientium. *Turbæ quæ sequuntur* multitudo est fidelium in terris concurrentium. Hæc omnes clæ

mant unanimiter dicentes; *Hosanna filio David*. Isti deorsum clamant *Hosanna*, id est Salvifica, o Domine, hanc animam, tu qui propter nimiam hominum dilectionem *filius David* fieri dignatus es. Illi in supernis advenienti concinunt et occurrunt dicentes: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*. Vel ideo dant laudem filio David, quia dulciter recolunt, quomodo penitentem eum suscepit, et sicut quondam David, sic quoque beatæ illi animæ pro admissis veniam dare non despexit. Dant jucundam benedictionis laudem dicentes: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, id est benedictus sit ille solus, qui venit in nomine Domini, quia ejus benedictione et gratia fiunt et facta sunt in te hæc omnia, cujus honor et imperium manet per infinita sæcula sæculorum.

Hæc est sacrosanctæ evangelicæ lectionis series, quam adjuvante Spiritus 7 sancti gratia, quantum potuimus, exponendo transcurramus; quæ idcirco singulis annis in Adventu Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi legitur, ut per hoc admoniti et expegefacti, hunc, de quo jam diximus, adventum Domini ad animam, in quo evocata ex hujus vitæ ergastulo occurrere habet Salvatori suo, semper præ oculis habeamus, quales tunc inveniamur, sollicitè nunc provideamus. Ad hoc etenim admonet nos apostolus Paulus in Lectione hodierna qua dicit: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus, non in commensationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitis, non in contentione et æmulatione* (Rom. XIII, 12). Debemus itaque per abstinentiam carnem mæperare, debemus castitate corporis ac mentis Deo appropinquare, debemus in dilectione Dei et proximi fervere. Si enim hoc modo abjectis operibus tenebrarum et indui arma lucis, in hoc, quem annuo tempore recolimus, adventu Domini animas nostras castigaverimus; in illo ultimo ejus adventu, quando e corpore evocabimur, læti ei et expediti occurreremus, atque in illa æternæ beatitudinis gloria, quæ est sine defectu et miseria, recepti, æternaliter cum ipso regnabimus. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA.

Cum appropinquaret Jesus Jerosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea (Matth. XXI).

Tota hujus evangelicæ lectionis series plena dulcedinis, profunda mysteriis mirum in modum, non parva spiritualis vitæ et doctrinæ existit materies, in qua non solum præsentialis et visibilis Domini adventus animadvertitur, quo semel tunc Jerosolymis advenisse legitur, sed potius invisibilis ille et mirificus, quo quotidie nunc mundis corde familiaris,

A nunc sordidis et immundis, ut mundiores efficiat, apertius et dulcius. Quidquid enim foris sonnerit, totum propinquare dignatur frequenter nos actitari sentimus, si vivificantem in litera spiritum sequi velimus.

Cum appropinquaret Jesus Jerosolymis. Jerosalem, quæ visio pacis dicitur, non illam temporalem, sed quæ sursum est, liberam, nostram designat matrem, quæ sedes est et fundamentum perpetuitatis, ubi ipse, qui fecit utraque unum (Ephes. II, 14), hæredibus suis visionem mansuræ preparavit pacis. Cui nimirum Jerosalem, visioni scilicet pacis, anima recte comparatur intellectualis, quæ in regione dissimilitudinis æmulatur pro modulo suo astantes vultui Conditoris, gemens et suspirans his conformari bene vivendo, quibus adhuc interesse non valet Regem in decore suo videndo.

Non prius autem, sed ex tunc Jerosalem dici et esse incipiet, cum Dominus noster Jesus Christus, salutaris, inquam, noster, occulta inspiratione huic dignatur appropinquare, quam secreto sui consilio ad vitam complacuit æternam prædestinare, ut, quæ aliquando abjectarum erat abjectissima, fiat dilectarum dilectissima, quæ prius aversatrix, sit morum et disciplinæ cælestis laudabilis imitatrix. Adunata quippe digne Deo famulantium conventu, abnegat se ipsam tollens crucem Christi, conversationisque ejus vestigia æqui concupiscit, et quo actionum itinere pergendum sit, studiosius addiscit. Ad quæ digne perficienda loca hic nominatim expressa spiritaliter sunt expetenda. Unde consequenter Evangelista inquit:

Et venisset Bethphage ad montem Oliveti, Bethphage domus maxillæ interpretatur, quæ domus erat sacerdotum, ubi continuo vocem Domino persolvebant laudis et confessionis. Beata etenim et fidelis anima, quæ relictis omnibus illum, cujus viæ pulchræ sunt, sequi proposuerit, primo Bethphage veniat, domum maxillæ adeat, et quod pio corde concepit, pio ore aperiat, mordentem adhuc conscientiam et præteritæ arguentem vanitatis et prævaricationis salubriter in vocem humilis et puræ emitat confessionis. Quæ mox penitentia lacrymis rigata de spe indulgentiæ, et salutis ultra non diffidens, ad montem Oliveti, ad montem uberem et pinguem, ad Filium olei recurat, ad largam benedictionem Dei suspensa, de oleo misericordiæ et miserationis aliquantulum sibi dari flagitare jam præsumat. Quid namque per oleum, quod omnibus supernat liquoribus, nisi miserationes Domini designantur, quæ sunt super omnia opera ejus? (Psal. CXLIV, 9.)

Sed notandum quia sicut est misericordia Dei magna, suavis, nunquam sufficiens, sic est et misericordia Dei modica, temporalis et deficiens. Cum enim Dominus temporalis vitæ dignanter administrat subsidia, modica quidem hæc dicitur misericordia, quamvis sit necessaria. De qua misericordia per prophetam dicitur: *Mise-*

ricorata vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens (Ose. vi, 5). Transeunt enim omnia hæc quasi nubes matutina, transeunt, nec subsistunt, et ideo minus fortasse quaerenda sunt. Magna autem Dei misericordia est mons, inquam, magnus et excelsus, cum indignis et peccatoribus misereri non obliviscitur Deus, sed reficit oleo misericordiae, ungit unctione gratiae, impinguat et saginat; et quanto eo tribuente oleum istud plus esuritur, tanto ad querendum mens amplius accenditur. Cujus olei pinguedinem, cujus misericordiae magnitudinem David sibi tribui exorat dicens: *Miserere, inquit, mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam* (Psal. l, 4) Quo vero ordine hæc initiari, quo studio perfici debeant, consequentia mox insinuant:

Tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est. Quinam sunt hi duo discipuli, nisi fideles quidam animæ internuntii, timor **10** scilicet et amor? Timor, dum dolore peccata iudiciumque terrore salvandus quisque compungitur; amor, dum solo dulci affectu totus ille desiderabilis ambitur et quaeritur. Timor quippe initialis est adducens poenitentiam: amor vero est, qui foras misso timore exquisitas Deo animas in virtutum corroborat perfectione. Hinc est quod in septem Spiritus sancti donis primus ponitur gradus timoris, quo tristis recordatio delictorum animum perturbat et excruciat peccatoris; ultimus vero gradus sapientiae, qui est amoris, quo jam fervidus amator per singulos virtutum gradus exercitatus, solummodo vacare habet ad intuenda beneficia Conditoris. Hi vero discipuli, duo videlicet motus animi quo mitti debeant, quidve utilitatis missi conferant, mittens ipse Dominus innuit dicens eis:

Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea. Dum omnipotens Deus opere mirifico cuncta crearet ex nihilo, tandem ex terræ limo tantæ dignitatis et felicitatis hominem creavit in paradiso, ut, si magis beate vivere quam peccare elegisset, dignum Conditoris sui habitaculum sine fine esse debuisset, quemadmodum nos futuros quandoque credimus, cum totos nos possederit ille, qui erit omnia in omnibus. At nunc peccatis obnoxii, Adæ vetusti criminibus involuti, jam non sumus ad quod feliciter conditi fuimus; et dum ad nos intra nos redimus, multa nos contraria, multa prorsus abjecta et indigna contra timorem et amorem Dei egisse cernimus, *asinam nostram alligatam et pullum cum ea* invenimus. Quid namque per *asinam*, nisi infatuatam et stultam accipimus animam? Quæ bene *asinæ* similis dicitur, quia, dum solius Dei notitiam habere contempsit, animalis vitæ inserviens stulta manet et insensibilis, Cujus decoris gloriam commutatam in ignominiam David inspiciens, ita testatur dicens: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis*

et similibus factus est illis (Psal. xlviii, 13)

Sed et notandum quod eadem *asina* nostra nequaquam libera est aut expedita, sed duris vinculorum nexibus *alligata* et irretita. Quibus, rogo, vinculis, quibusve funiculis? Utique scelestorum et criminum, quæ longum valde et perplexum **11** faciunt funiculum. His peccatorum se constrictum funibus David gemebundis testatur vocibus: *Funes, inquit, peccatorum circumplexi sunt me* (Psal. cxviii, 61).

Et pullum cum ea. Per *pullum* spiritus intelligi valet rationalis, qui dum terrena magis quam spiritalia appetere concupiscit, impressam quodammodo similitudinem imaginis Dei amittit. Sed inter has cæcitatatis tenebras, inter has vitæ miserias nunquid in finem repellet Dominus? Sane quia adjutor est in opportunitatibus, in tribulatione, nequaquam despicit quos condidit, sed solvi et adduci sibi ut pius et misericors præcipit,

Solvite, inquit, et adducite mihi. Ac si patenter Veritas dicat: Vos, qui aliquando morte captivi duris delictorum catenis vincti fuistis, timoris mei constricti memoria, ad percipiendam speræ indulgentiæ condigna vos *solvite* poenitentia. *Adducite* vero vosmet per amorem, ut jam non timidi sitis pro evadendis gehennæ tormentis, sed inæstimabili dulcedine mea satiati sollicitè laborare non pigeat pro acquirendis æternis. Quid est autem, quod *solvi et adduci* jubeat si *i, solvite, inquit, et adducite mihi*, nisi quod illi qui operatur omnia in omnibus, ipsi qui solvit compeditos et erigit elisos, gratiarum actio est impendenda, nullis nostris meritis, si qua fuerint merita, nobis sunt a nobis imputanda soli auctori et largitori debita laus et gloria reddenda, juxta quod Psalmista ait: *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam? Sed antequam hæc in nobis adimpleantur, quantæ tentationes, quantæ adversitates orientur, aperte in consequentibus declaratur. Sequitur:*

Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite: Quia Dominus his opus habet. Quicumque sæculo huic aliquando renuntiare decreverunt, norunt melius quam sermo proferebat ullus, quantas tentationes, quantasve contradictiones suggestionem malignorum spirituum, vel pravorum hominum sustinuerint, quoties bonum velle immutaverint, quoties bonæ actionis iter arripere, quoties timidi et recordes subterfugere disposuerint. Hinc David, ne subdola sæcularium lingua bonæ voluntatis et actionis aversatrix **12** fieret aliquando maligna, Dominum exorat dicens: *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa* (Psal. cxix, 2). Sed inter has duntaxat contradictiones, dum quisque ad sanctæ conversationis habitum pervenerit, nunquid jam in tuto positus tentationum jacula evadere poterit? Minime, sed patitur et sustinet innumera tentatoris prælia, audit multimoda contradictionum

verba, quæ tumultuosa cogitationum ingerit turba. Unde Salomon cautum quemlibet et sollicitum reddere cupiens ita admonet dicens: *Fili mi, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. 11, 4)*. Nempe si intente consideremus, bifaria tentatione impugnamur, quæ aut adversitatis emergit dejectione, aut prosperitatis oloritur elatione. Has consuetudinarias tentationum species Salomon exprimit, cum dicit: *Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet eos (Prov. 1, 32)*. Cum enim minus quis perfectus in Domino tenuissimis injuriarum motibus afflictitur, ea parte ad deteriora labitur; cum vero prospera succedunt suis hæc tribuens meritis supra cæteros extollitur. Quo vero pacto, quibusve modis his tentationum molestiis obviare valeamus, ipsam Dei Patris Sapientiam, pauca de multis differentem, audiamus. Dicit enim:

Et si quis aliquid vobis dixerit, dicite: Quia Dominus his opus habet. Hic sapiens noster Christus, cujus sapientiæ non est numerus, verbis innouit paucis. Cujus sicut laus est secundum nomen ejus, sic sermo et doctrina illius plena sunt veritatis et laudis. *Verbum enim, ut Isaias ait, abbreviatum facit Dominus in terra (Isa. x, 23; Rom., 1x, 28)*, breve quidem numero verborum, sed in se continens pondus vitæ et salutis. Quid est ergo dicere: *Dominus his opus habet*, nisi quod justis, quibus omnia cooperantur in bonum, non solum gaudere, sed et gratias agere inter adversitatum persecutiones consueverunt, et dignos se conteri flagellis Domini asserunt dicentes: *Hic Dominus opus habet? Dominus, inquit, qui operatur salutem in medio terræ, qui novit omnia, antequam fiant, opus habet adversitatum nos molestiis contere, quorum mens iniqua et actio incomposita nil nisi opera carnis noverat agere. Opus habet, ut in conspectu hominum ad nihilum redigamur, 13 quasi despecti et conculcati, qui nos aliquid esse, cum nihil essemus, æstimabamus inflati. Hæc si inter adversa, quid putamus inter prospera et tranquilla mens dicet humilis et benigna? Opus, inquit, Domini est; si quid bonæ actionis, si quid scientiæ habeo, totum illi ascribo, totum illi debeo a quo totum est quod habeo. Cum ergo inter prospera et adversa inviolabilem et inconvulsam animi constantiam et æqualitatem, Deo propitio, tenere cœperimus, confestim dimissi liberi et soluti auctorem vitæ adire poterimus. Et confestim dimittet eos. Confestim enim dimittimur, si humiliamur in prosperis. Confestim enim dimittimur, si sic humilitate erigamur, ne quando deficiamus in adversis. Sequitur:*

Hoc totum factum est, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion. Hoc totum factum est; totum, inquam, quod audivimus, certa experientia, quam verum sit novimus, imple-

turque fidelis prædicantium prophetia, qui *filiæ Sion* parati sunt annuntiare desuper venturi Regis gloriam. Quid ergo prophetant filiæ Sion constitutæ in æternitatis speculatione? *Ecce, inquit, Rex tuus venit tibi mansuetus. Ecce, sine mora Rex tuus venit tibi mansuetus, veniet uni unicus, Rex reginæ veniet, inquam, tanta mansuetudine et dulcedine, ut liceat tibi contemplando introire in gaudium Domini tui, et dulcia secreta illius rimari. Non veniet vacuus, cujus plenitudine te optas infundi, et talis dabitur occasio præsumendi, ut etiam, quantum fas est, adhuc in carne posita mortali, quæ sit notitia vitæ æternæ, possis perscrutari. Cujus agnitionis et dilectionis beatitudinem manifestat Dominus loquens ad Patrem: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii, 3)*. Quomodo ergo veniet tibi? *Sedens super asinam, et pullum filium subjugatis.* Libenter quippe inhabitat, si sedem et mansionem dignam præsentis majestatis suæ inveniat: quam non ad horam vel interdum visitare (non enim est, qui se abscondat a calore ejus [Psal. xviii, 7], sed familiari et continua mansione dignatur inhabitare, sicut quodam loco ait: *Veniemus et mansionem apud 14 eum faciemus (Joan. xiv, 23)*. Super asinam ergo et pullum Dominus sedet, cum spiritum et animam nostram inhabitando possidet, abolitamque pridem in se similitudinem imaginis Dei recipiunt, et carne mentis domino subjugata, sine ulla perturbatione hæc invicem ad exercendum boni operis robur sese erigunt. Unde bene subjungitur:*

Evntes autem discipuli fecerunt, sicut præceperat illis Jesus, et adduxerunt asinam et pullum, et imposuerunt vestimenta sua super eos, et eum desuper sedere fecerunt. Quid namque per discipulos nisi timorem et amorem, ut prædiximus, accipere possumus? Electi etenim quilibet post agnita bonitatis Dei magnalia nequaquam torpori succumbunt, vel negligentis, sed timoris et amoris Dei gratia adjuti indefessis virtutum gradibus satagunt proficere. *Adducunt etiam asinam et pullum, imponentes nihilominus vestimenta sua, cum optimis induti et ornati moribus sedem Christo suis præparant in cordibus.* Anima etenim justis, ut scriptum est, sedes est Sapientiæ. Et ideo quam nudam et non vestitam virtutum procinctu invenerit, nequaquam formosus et decorus in deliciis insidere poterit.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via, alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternerant in via. Videamus cur dicatur non tantum turba, sed plurima turba stravisse vestimenta sua in via. Videamus, quæ præcedens sit, quæ subsequens; qui prior agat, quid subsequens clamans innotescat. *Plurima ergo turba est, dum timore vehementi nonnunquam corda electorum nimia perturbatione præditorum affliguntur memoria peccatorum, et dum ad se semper redeunt, pro levi etiam excessu graviter semetipsos affligunt, et dum commoti et perturbati mente didicerint quomodo aliquando vixisse*

debuerint, dolent se vel ad momentum boni alicujus præterisse incrementum. Hæc profecto plurima cogitationum turba vestimenta sua prosternit in via: quia nimirum inclinata et humiliata vestem sanctificationis et pietatis accipit, qua induta et ornata viam Domino ad cor suum dirigit. Sed quia plerumque inter turbidos cogitationum **15** motus præveniente amoris gratia alii nonnunquam succedunt cogitatus, recte subjungitur:

Alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternalbant in via. Ramos quippe de arboribus cædunt, dum intra domum mentis colligunt, quidquid in exemplis sanctorum præcedentium, quidquid in moribus laudabiliter adhuc in carne viventium imitabile conspiciunt. Arbores etenim qui sunt, nisi quælibet digna Deo animæ eminentes et præstantes in virtutum culmine? Nonne arbor gemina uberlate, castitatis et humilitatis, florida et fructifera perpetua virgo dignoscitur Maria? Nonne arbor humilitatis fastigio præeminens Baptista Joannes, cunctique fuerunt beatitudinis jam ejus participes? De quibus dum ita sanctitatis ramos excerpere laborant, ut et ipsi per omnia humiliari et castimoniam, sine qua Deum nemo videbit, obtinere studeant, jucundos arborum fructus cædunt, quibus auctori vite inambulanti in illis et inhabitanti viam delectabilem faciunt.

Turbæ autem, quæ præcedebant et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David. Benedictus, qui venit in nomine Domini. Turbæ quæ præcedunt et sequuntur, ut sæpenumero dictum est, cogitationes sunt, quæ de gemino timoris et amoris fomite nascuntur. Quæ sicut varia intra se distant qualitate, sic vario **16** Regi Sabaoth clamore videntur obviare. Quem enim peccatricis conscientiæ memoria remordet, quem ultricis flammæ pœna deterret, voce, imo devotione magna filio David clamat *Hosanna*. Nam peccati vulnere sauciatus, interno languore pressus et humiliatus, pro acquirendo munere veniæ et salutis, ejus, cujus natura bonitas est, clamore valido obnixè implorat gratiam Salvatoris, ut qui per viscera pietatis suæ delinquentem, imo pœnitentem aliquando David non despexit, eodem pietatis respectu veniam suis dare non dedignetur commissis.

At turba sequentium cogitationum, videlicet non accusantium, sed defendentium, quæ de laqueis expedita vitiorum tota intentione, quæ sursum sunt, persecrari consuevit et investigare, non salvantem a peccatis requirit, sed dominanti et potentissimo in se regnanti virtutum Domino hoc exultationis clamore et jubilo occurrit, *Benedictus*, inquam, *qui venit in nomine Domini*. Quoties, inquam, felix anima in peregrinationis hujus exsilio Deum suscipit pie et misericorditer se visitantem, dat jucundam benedictionis laudem, donec in æternitatis gaudio, non utique lacrymis tunc acquisitum, aut aliqua mentis et corporis contritione ascitum, sed firma perennitatis sorte semper in præsentiarum habere

A liceat dilectum, cui honor et imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

IN EANDEM DOMINICAM TERTIA.

Cum appropinquaret Jesus Jerosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, solvite et adducite mihi (Matth. xxi)

Lectio sancti Evangelii, quæ pro consequentia litteræ in die Palmarum convenienter recitatur, præ eminentia allegoriæ, in littera reconditæ, in prima Dominica Adventus Domini non inconvenienter replicatur. Dei enim Filius *Jerosolymis appropinquat*, cum suæ redemptionis mysterium, cum Patre et sancto Spiritu ante tempora dispositum, in fine temporum ad reparationem supernæ Jerusalem dispensat. *Bethphage ergo venit*, cum in diversis præfigurationibus patriarcharum et prophetarum illud suæ redemptionis mysterium mundo edicit. *Bethphage enim domus buccæ interpretatur*, quo nomine panis angelorum ab homine quandoque manducandus esse designatur. *Bethphage 17 ad montem Oliveti esse scribitur*, per quem eminentia miserationis illius exprimitur, qua ipse Filius Dei de summis cœlorum ad ima terrarum deponitur. Unde Psalmista loquitur: *Miserationes ejus super omnia opera ejus (Psal. cxliv, 9)*. Cum ergo Ierosolymis appropinquasset, cum *Bethphage ad montem Oliveti venisset*, tunc *misit duos discipulos dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est*. Quia discipuli a discendo dicuntur, rone per *duos discipulos* lex naturalis et lex scripta exprinuntur, quæ ambæ per illuminationem sancti Spiritus de mysterio futuræ redemptionis mirabiliter instituuntur, dum a montibus æternis, miris et innumeris modis ipse præfiguratur, qui in carne veniens mundi lucem se esse protestatur. Quos nimirum *duos discipulos* ipse mittit, qui suæ incarnationis mysterio cunctas patriarcharum et prophetarum præfigurationes peragit. Proinde eis *dicit*, dum per institutionem sancti Spiritus et legem naturalem et legem scriptam ad futuræ suæ redemptionis ministerium imbut. *Ite*, inquit, in diversis præfigurationibus, *in castellum quod contra vos est*, scilicet quod vestro aspectui est oppositum et expositum, in illud munitissimum et sacratissimum sancti spiritus templum, in illum Virginis matris hortum conclusum, fontem signatum. Hoc enim *castellum* tam legi naturali quam scriptæ legi fuit oppositum, qui istud virginitatis amygdalum ab initio sæculi patriarcharum et prophetarum expectationi fuit expositum. Unde ipse in carne positus discipulis suis loquitur Dei filius: *Multi reges et prophetae voluerunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ audistis, et non audierunt (Luc. x, 24)*.

Et statim, cum in diversis præfigurationibus irreperitis, cum castellum vobis oppositum intraveritis, *statim invenietis* mundi redemptionem, quam

quæritis. Quæ autem est redemptio ista? *Asina alligata et pullus cum ea. Asina alligata est caro sanctissimæ, Verbo Dei in utero Virginis incomprehensibili et indicibili unionis vinculo associata. Pullus cum ea est rationalis anima, a Verbo Dei in carne assumpta, sicut in fide dicitur Catholica (18): Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali et humana carne subsistens.* De hac asina **18** vel pullo Jacob patriarcha loquitur, cum Christum de tribu Judæ quandoque nasciturum in spiritu contuatur: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium: ligans ad vineam asinam suam et ad vitem, o fili mi, pullum suum (Gen. XLIX, 10).* Hinc ipse, de quo loquimur, discipulis suis in cœna loquitur: *Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est (Joan. XV, 1).* Et item: *Ego sum vitis, vos palmites (Ibid, 5).* Recte autem per asinam, quæ oneriferum esse animal non ignoratur, caro Christi sanctissima figuratur, quæ ad emundationem nostrorum peccatorum multiplicium pondere laborum voluntarie oneratur, sicut de eo Isaias propheta protestatur: *Vere langores nostros ipse abstulit, et iniquitates nostras ipse portavit (Isa. LIII, 4).* Hinc ipse per Psalmistam dicit, dum suæ passionis nimietatem describit: *Super dorsum meum fabricaverunt peccatores (Psal. CXXXVIII, 3).* Recte etiam per pullum, in quo juventutis eminent insignia, sanctissima Christi intelligitur anima, quæ singulari sua innocentia a cunctis fidelibus animalibus totius vetustatis detergens contagia, antiquæ libertatis quasi juventutis reddit eis insignia. Proinde ipse Dei Filius *discipulis suis dicit, dum et legi naturali et legi scriptæ suæ redemptionis testimonium indicit: Solvite et adducite mihi. Clavibus vestrarum præfigurationum solvite mysterium a sæculis absconditum, et adducite mihi, ad gloriam nominis mei testimonium perhibentes futuræ mææ redemptionis.*

Et si quis vobis aliquid dixerit: scilicet si mundus, qui in maligno est positus, quia infidelitati est deditus, fidei et prædicationis vestræ testimonio contradixerit, vos dicite, vos, inquam, consecratales mei, signis et scriptis vestris edicite quia Dominus his opus habet, quia Filius Dei Creator temporis in plenitudine temporis homo fieri necesse habet, ut sua humanitate humanum genus a morte liberet. Et confestim eos dimittet, scilicet corde credens ad justitiam, et ore confitens ad salutem, divinitati et humanitati Filii Dei debita se veneratione subjiciet. Verbum enim illud *dimissionis* frequens est in scriptura Testamenti Novi ac Veteris, habens testimonium divinitatis Christi et humanitatis. Hinc **19** Jephthæ filia patri suo loquitur: *Dimitte me, ut duobus mensibus montes circumeam (Jud. XI, 37).* Per Jephthæ qui aperiens dicitur, Christus Dominus exprimitur, cujus sanguine latroni vel cunctis fidelibus paradisi aperitur. Per *filiam Jephthæ* humanitas Christi designatur, quam ille suæ divinitatis procurator (18) id est Symbolo Athanasii.

A tione, uti pater filiam tuetur. Dicit ergo filia patri, loquitur humanitas Christi Deo Patri: *Hoc scilicet mihi præsta quod deprecor, in quo et tuæ dilectionis et mææ subjectionis fructum, humanæ redemptionis effectum, consequor, dimitte me, divinitatem et humanitatem meam mundo fac innotescere. Ut duobus mensibus montes circumeam, ut in consummatione duorum Testamentorum, in salvatione duorum populorum, in salvatione animæ et corporis, in dilectione Dei et proximi, in activa et contemplativa vita (hominum enim omnium typus duobus includitur mensibus) montes circumeam, ut Patriarcharum et Prophetarum præfigurationes redemptionis mææ mysterio compleam. Sic David in typo Christi Michol loquitur, per quam Synagoga accipitur: *Dimitte me, verum Deum, veramque hominem me consistere, alicuius interficiam te (I Reg. XIX, 17):* quia merito perfidiæ, æternæ mortis tradam te. Sic David in typo Christi Jonathæ loquitur, per quem ordo propheticus designatur: *Dimitte me, scilicet divinitatem meam et humanitatem tua prædicatione contestare, ut in Bethlehem celeriter eam (I Reg. XX, 6),* ut in Ecclesia gentium locum fidei et sedem quietis habere valeam. Sequitur:*

*Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, et sedens super asinam et pullum, filium subjugalis. Factum est totum hoc, quod mundum salvavit totum, ut adimpleretur in plenitudine temporum, quod in primordio sæculi per prophetam fuerat præsignatum. Quisnam iste propheta fuit, quæ et naturali legi, et legi scriptæ redemptionis futuræ mysterium præcivuit? Utique ille protoplastus [protoplastes] qui in paradiso positus, et a somno expergefactus, uti futurorum præsciens, feminæ creationis opus bis laudibus est prosecutus: *Hec nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Hæc vocabitur 20 virago, quia de viro sumpta est. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem suam, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una (Gen. II, 4, 5),* Dum enim hos prophetiæ cantus Adam in paradiso edidit, quasi fidelibus, de sua carne generandis in sæculo, ista intulit: Vos, patriarchæ, sub naturali lege positi, vos, prophete, legi scriptæ appositi, dicite vestris vaticiniis, vestris scriptis filia cælestis Jerusalem, quæ est mater omnium fidelium, Ecclesiæ gentium in terris suspiranti Dei filium, qui erit expectatio et salvatio gentium: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, gloriosus ille Dei Filius, humilis homo factus, et in silentio mundum ingressus, sicut Gedeon ille, qui dum homines civitatis suæ timuit pro eo, quod aram Baal ex præcepto Dei destruere debuit, assumptis decem servis suis per diem facere noluit, sed omnia nocte complevit (Jud. VI, 27). Gedeon ergo circumiens in utero dicitur, per quem Christus Dominus exprimitur, qui suæ majestatis ambitu cuncta complectitur, sed ipse pro redemptione humani ge-**

neris utero Virginis Matris includitur. Gedeon **A** in barbam profuit, quod in oram vestimenti defluit. aram Baal destruit, cum Filius Dei factus homo vultustatem cæremoniarum carnalium subruit. Gedeon decem viros de servis suis assumit, cum filius Dei animam rationalem et humanam carnem suæ divinitati in personæ unitate conjungit. Quinque sunt enim sensus hominis exterioris, quinque sunt nihilominus sensus hominis interioris. Qui quasi decem viri per decem lineas figurantur, quibus sol horologio Achaz retrorsum revertitur. Horologio enim regis Achaz, qui *apprehendens Deum* dicitur (*Isa. xxxviii, 8*), mysterium incarnationis Christi exprimitur, quo velut in horologio temporum cursus, electorum et reproborum status distinguitur, sicut Simeon beatæ Virgini loquitur: *Ecce, positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum, cui contradicitur* (*Luc. ii, 34*). Gedeon timet domum patris sui, quia exhorret Christus perfidiam Judaici populi. Timet homines civitatis illius, quæ tota dedita est delectationi mundi vel carnis. Non vult facere per diem, quia factus homo non vult suam innotescere (19) majestatem. *Si enim*, inquit Apostolus, *cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (*I Cor. ii, 8*). Gedeon omnia nocte complet, **21** quia Filius Dei in assumptæ humanitatis et humilitatis proposito quasi sub noctis silentio redemptionem mundi explet; *sedens super asinam*, divinitate sua regens carnem assumptam, et *pullum filium subjugalis* animam rationalem, quæ vita fuit carnis sumptæ per obedientiam Patris. Sequitur:

Funtes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus, et adduxerunt asinam et pullum, et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper sedere fecerunt. Discipuli eunt; quia lex naturalis et scripta suis temporibus prodeunt. Sicut præcepit illis Jesus faciunt; quia dispensationi Filii Dei ad redemptionem mundi suis præfigurationibus, suis prædicationibus deserviant. Asinum et pullum adducunt, cum verum Dei Filium, verum quandoque Virginis filium futurum, et animatum corpus in utero Matris assumpturum esse, suis testimoniis astruunt. Imponunt super eos vestimenta sua, dum humanitati Redemptoris suarum præfigurationum vel prædicationum adaptant ornamenta. Eum desuper sedere faciunt, cum omnes patriarchæ et prophetæ vel omnes fideles legis naturalis et legis scriptæ Dei Filium in carne venire continuis suspiriis et lacrymis exposcunt.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via, alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. Plurima turba est virtutum et gratiarum multitudo innumera. Quæ vestimenta sua in via sternunt, cum sui decoris insignia in eum, qui dixit: Ego sum via et veritas et vita (*Jn. xiv, 6*), congerunt. Quidquid enim virtutum vel gratiarum ab initio usque in finem sæculi potuit esse, vel poterit in toto corpore fidelium, ab ipso u i capite unguentum (19) Id est notam facere.

Alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. Quinam sunt isti alii, nisi spiritus administratorii, in ministerium salutis ad nos de cælis missi? Qui jure alii vocantur, quia a nobis, in hujus exsillii carcere damnatis, æternæ beatitudinis, immortalitatis, sublimitatis dissimilitudine alienatur. Qui ramos de arboribus cædunt, et in via sternunt, dum ad 22 ejus honorem, quem suum Creatorem esse recognoscunt, quem hominis causa de cælis ad terras descendisse conspiciunt, de illis æternarum scientiarum arboribus, in cælesti regno florentibus, ejus fidelibus innumeras et odoríferas divinatorum sensuum jucunditates suggerunt. Hinc Apostolus in ipso omnes thesauros sapientiæ et scientiæ absconditos asserit (*Coloss. ii, 3*), quos ipse suis electis usque in finem sæculi misericorditer distribuit. Sequitur:

Turbæ autem, quæ præcedebant et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini! Turbæ, quæ præcedebant, non immerito sancti angelii dici possunt, qui et creationis dignitate, et beatitudinis immutabilitate homines antecedunt. Turbæ, quæ sequuntur, electorum hominum reliquiæ intelliguntur, qui quasi præcedentium vestigia a longe subsequuntur, dum innumeris hujus vitæ laboribus et difficultatibus in sanctorum angelorum consortium quandoque transferuntur. Vel turbæ præcedentes sunt Veteris Testamenti Patres ac fideles; turbæ autem sequentes sunt Novi Testamenti Patres ac fideles. Sive ergo sancti Angelii, sive homines electi, vel Patres ac fideles utriusque testamenti, clamant gloriam et misericordiam venientis in carne Filii Dei, clamant angeli Christo in Bethlehem nato: Gloria in altissimis Deo (*Luc. ii, 14*): dicunt homines electi ab initio usque in finem sæculi gratiarum actiones Christo Redemptori. Vel clamant in præsentem, dicunt in futuro tam sancti angeli quam homines electi: *Hosanna Filio David. Benedictus, qui venit in nomine Domini. Benedictio incarnato, claritas nato, sapientia baptizato, gratiarum actio morienti, honor resurgenti, virtus ascendenti, fortitudo juste cuncta judicanti, tibi, Creatori nostro, invictissimi Filio. Benedictus, qui nos æterna benedictione sanctificasti, dum maledictionem primi parentis tuo sanguine expiasti, qui in nomine Domini venisti, dum creaturam tuam ab hoste maligno liberasti, et tibi vero Domino eam dedicasti, tibi cum Patre Deo et Spiritu sancto laus et gloria per infinita sæculorum sæcula. Amen.*

23 HOMILIA IV.

IN EANDEM DOMINICAM I ADVENTUS QUARTA.

Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, etc. (Cant. v.)

Adventus Domini Salvatoris, qui jam per orbem terrarum celebri congratulatione a fidelibus recolitur, tempus est gratiæ et salutis, ad quod omnes antiqui Patres et prophetæ ardenti semper desiderio

suspirabant, et ad quam percipiendam gratiam in carne permanere magno dolore, lacrymis et gemitibus optabant. Qui profecto, si voti compotes facti fuissent, non dubium quin ad suscipiendum digne adventum Domini et Salvatoris nostri summo se studio præparassent: Quia pene nulli ex his videre vel audire eum in carne meruerunt, adventum ejus a longe salutabant, et quotquot Spiritu Dei illuminati futura prævidere poterant, salutis gratiam, quæ per ipsum et beatam genitricem ejus mundo eventura erat, ubique suis sermonibus commendabant.

Ex quibus unus sapientissimus Salomon ad laudem et honorem ejusdem Dominæ nostræ Mariæ quemdam librum edidit, videlicet Cantica canticorum, qui licet ad sanctam Ecclesiam et ad unamquamque fidelem animam referri valeat, specialiter tamen ei convenit, per quam salus mundi creditibus apparuit. Nam sicut ista solemnitas specialiter est Domini nostri Jesu Christi, ita et specialiter est ejusdem genitricis suæ, cum qua ipse Dominus et Redemptor salutem humani generis operari voluit. In hoc igitur libro bis scriptum invenimus: *Vox dilecti mei, vox dilecti mei*. Primo quidem simpliciter ponitur: *Vox dilecti mei*. Secundo autem subjunctum est: *Vox dilecti mei pulsantis*; quod a mysterio non vacat, quia per illud primum, quod sine adiectione positum est: *Vox dilecti mei*, possumus intelligere desiderium sanctorum Patrum et prophetarum, qui omne, quod vaticinando locuti sunt, vel figuratim agebant, *vox* quædam desiderii eorum erat, qua venturum ad terras Dominum vocabant et pronuntiabant. Cum autem ipse Dominus noster Jesus Christus desideris illorum satisfacere disposuit, impletum est quod sequitur: *Vox dilecti mei pulsantis*. Nam qui pulsat, manu utique pulsat, et quodammodo Dominus manu pulsavit, cum id quod ipsi longe desideraverant, carnem assumendo opere adimplevit.

Volens itaque Deus, ut diximus, perdito homini nascendo subvenire dilectam genitricem suam, quam ad hoc opus redemptionis humanæ explendum elegerat et assumpserat, mox allocutus est, ut sequens littera insinuat. *Aperi*, inquit, *mihî, soror mea*. In his verbis si diligentius intueamur, quædam series Evangelii annuntiationis et incarnationis Dominicæ obscuro intexta est sermone: et licet dissonantia sit verborum, mystico tamen sensu concordat verbis Evangelistæ dicentis: *Missus est angelus Gabriel ad virginem desponsatam viro, cui nomen Joseph (Luc. 1, 26)*. Cui et dixit: *Ecce concipies in utero, et paries filium (ibid., 31)*. Ad hanc ergo cœlestem legationem, ut aurem cordis inclinet, nec quasi incredula de oraculo dubitet, ipse, qui per angelum suum ei loquebatur, his admonet, verbis: *Aperi*, inquit, *mihî*. Ac si diceret: *Aperi mihî per fidem, nec de verbis meis dubites, quia bene tecum fieri potest, ut concipiendo et pariendo filium genus humanum salvetur per benedictum fructum tui ven-*

tris. Et quare fidem accommodare debeat, aperte in consequentibus declarat.

Soror, inquit, *mea*. Et cur sororem nominat? Duobus quippe patribus, Abraham videlicet et David, promissus est Dei Filius ex semine eorum nasciturus. Nam cum idem Abraham, præcepto Domini obediens, unicum ei filium immolare non dubitaret, hæc obedientia in tantum Deo complacuit ut Unigenitum suum illi dare juramento firmaret (*Gen. xxii*). Hinc ergo domina nostra Maria merito admonetur ut verbis Domini indubitanter credat, quia *soror*, imo filia est Abraham, et veram de progenie ejus originem duxit, ex quo semine **25** ipse Dominus, ut promiserat, nasci debuit. Adhuc etiam aliis eam nominibus appellat, quæ meritis ipsius apte conveniunt.

Amica, inquit, *mea, columba mea, immaculata mea*. *Amica* Dei erat per fidem, quia credidit angelo annuntianti quod ad redemptionem humani generis conceptura esset et paritura Filium Dei. Fuit etiam *columba* per simplicitatem. Nam quod ipsa ad hoc a Deo electa est, ut ex ea salus mundi adveniret, cum hoc nihil aliud quæsivit nisi honorem Dei et salvationem hominum. Quod et Evangelium aperte indicat, ubi dixisse fertur ad Angelum: *Ecce*, inquit, *ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum (Luc. 11, 38)*. Quædam enim duplicitas fuisset in ea, et quodammodo *columba* non esset sine felle, si ex hoc propriam laudem vel honorem requisisset. *Immaculata* quoque erat per vitæ puritatem. Et vere immaculata corde et corpore, per quam macula, quæ omni humano generi ex vitio primi parentis inhæsit, purgari et aboleri debuit. Hæc ergo nomina, imo virtutum insignia si non habuisset, nequaquam habitaculum divinitatis fieri potuisset. Sed quia his perfecte adornata fuit, digna habita est accipere plenitudinem gratiæ, de qua subinfertur:

Quia caput meum plenum est rore. Per caput Christi divinitas ejus intelligenda est, quæ nunquam major vel minor existens, in se semper ab initio incommutabili pietate abundavit, sed non sic, ut hæc misericordia usque ad nos perveniret, et hominem perlitum de penali ditione liberaret. Et quare dicitur *caput plenum*? Sicut enim vas refertum aqua tunc superabundanter *plenum* dicimus, cum infusa aqua foras effluit, sic revera, quando venit tempus, de quo Apostolus ait: *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege (Gal. 4, 4)*; et unde Psalmista: *Tu exurgens*, inquit, *Domine, misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus (Psal. 114, 14)*; tunc æterna illa divinitas in tantum quodammodo *plena* facta est miserationis et gratiæ, ut ultra se intus cohibere nollet, nec posset, nisi foras egrediens super terram efflueret, quæ primo utero Virginis se infudit, quemadmodum ingressus angelus **26** ad eam dixit: *Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus (Luc. 11, 28)*.

Ac si diceret : Dominus, cœli inhabitator jam *plenus* est gratia ad salvandos homines, et plenitudine hujus gratiæ jam tuus virginalis adimpletur uterus, quia ipse ex te nasciturus est. Nec præterendum quod *caput plenum* dicitur rore ; nam ros de cœlo super terram cadit. Et profecto hæc ineffabilis gratia non ex hominibus, sed desuper venit. Et quia beata Maria verum Deum et hominem concepit et peperit, congrue subinfertur :

Et cincinni mei guttis noctium. Cincinni dicuntur crines complexi et conjuncti. Et bene per *cincinnos* possumus accipere conjunctionem illam divinx et humanæ nature, quæ facta est intra uterum intermatæ Virginis Mariæ. Qualiter autem humana natura unita sit divinitati, nullus unquam mortalium scire aut investigare potuit vel poterit, nec mysterium hoc ipsa conscientia Virginis novit, sed et per *cincinnos*, qui etiam torti dicuntur crines, aliud potest intelligi, torta videlicet et retorta membra assumpti hominis. Nam idem Dominus noster Jesus Christus in laboribus multis et passionibus omnes dies vitæ suæ peregit, et ad ultimum cruci appensus clavisque confixus, morte turpissima damnatus est, qualiter nec sceleratissimus quisquam fur aut latro morte mulctari solet. Ii ergo *cincinni*, per quos intelleximus humanitatem Christi, *pleni* dicuntur *guttis noctium*. Et quid per *guttis noctium*, nisi purgatio exprimi valet peccatorum ? *Gutta* enim ubi distillat, locum lavat et mundat. Et profecto aliquibus *guttis* purgari debet quicumque ad æternam salutem pervenire contendit.

Videamus autem, qualiter primum per *guttas* facta sit purgatio dilectorum. *Guttæ* sanguinis Christi, quæ de sanctissimo latere ejus pendentes in cruce profluebant, totius humani generis peccata purgabant et diluebant. Sunt etiam *guttæ* baptismatis, quibus durus homo abluitur, ab omni originali sive actuali peccato mundus efficitur. Qui vero rursus peccatis inquinatus, innocentiam, quam in baptismo acceperat, amisit, *guttis* lacrymarum, quas ex pœnitenti corde producit, denuo baptizari necesse habet et mundari. Beata ergo Dei genitrix **27** Maria post gloriosa inauditæ salutationis allocutio, post tantæ promissionis mysteria, quod plenitudinem gratiæ percipiendo, de qua præfati sumus, concipere deberet et parere filium, ipsa divinæ dispensationis ignara, sed propriæ castitatis conscia, quid dicat audiamus :

Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa ? Per hanc *tunicam* carnalem significari credimus concupiscentiam, quæ in primis parentibus præfigurata est, quemadmodum in Genesi scriptum legimus : *Fecit Dominus Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas et induit eos* (Gen. iii, 21). Ambo quidem ita creati erant, ut in paradiso voluptatis degentes, et angelicam vitam pariter ducentes, absque omni carnali concupiscentia filios procrearent.

(20) De hac Godefridi opinione, quæ vulgo apud veteres obtinuit, nunc autem fere antiquata et ex-

A Sed cum a diabolo persuasi inobedientes facti sunt mandato Domini, mox ejecti de paradiso induti sunt tunicis pelliceis, ut in conceptione procreandæ sobolis carnali fœdarentur concupiscentia, et in omni posteritate eorum hæc carnalis concupiscentia ita perduraret, ut præter solum Filium Virginis non sit homo super terram qui sine concupiscentia carnis concipiatur. Hac igitur *tunica*, carnali videlicet concupiscentia, *exspoliaverat se* perpetua virgo Maria.

Et bene dicitur, *exspoliari*. Qui enim alium spoliat, aufert ei quod suum esse debuerat. Sic et beata Maria se ipsam spoliando, quamdam, ut ita dicam, violentiam sibi in seipsum intulit, et quodammodo vim faciendo corpori suo, proprio illud jure privavit. Suum utique fuit carnali concupiscentia delectari, quia in ipsa etiam concupiscentia, ut cæteri homines, concepta erat. Sed quod lege originalis criminis (20) suum esse debuit, mortificando membra sua cum vitiis et concupiscentiis omnino a se alienum fecit. Credere enim possumus, licet in Evangelio minime scriptum reperiamus, quod continua abstinentia multisque laboribus virgineum corpus suum castigaret, ne quando carnalis concupiscentiæ vitium sibi appropinquaret. Sicut autem a carne sua omnem carnalem etiam concupiscentiam amputaverat, ita eandem a corde penitus excluserat, quemadmodum ipsa sequentibus declarat verbis :

Lavi, inquit, pedes meos, quomodo inquinabo illos ? Per *pedes* interioris hominis affectus accipimus, quos **28** eadem incorrupta Virgo ita ab omni sorde lavit et emundavit, ut nec delectatio quidem carnalis concupiscentiæ virgineum cor illius aliquando tangeret. Quod ergo dicit : *Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos ?* quamvis dissonet in littera, spiritali tamen sensu concordat verbis Evangelii, ubi divinum ei partum annuntianti angelo respondisse fertur : *Quomodo, inquit, fet istud, quoniam virum non cognosco* (Luc. i, 34). Quod idem est ac si dicat : Ego quidem omnia quæ carnis sunt, a carne et spiritu meo absceidi, et æterno incorruptionis sponso immaculatam me corde et corpore custodire deliberavi. Sed ut amore generandæ proles maritali copulæ jungar, et per hoc propositum meum violans, inquinamenta carnis ac spiritus, quæ abjeci, experiar spontanea voluntate, nunquam consentiam, sed quia cœleste adhuc mysterium ignoro, modum conceptionis a te requiro. Tu insinua *quomodo*, quo ordine debeat fieri ut virgo contra naturam concipiens pariam sine admixtione virili. *Et respondens angelus dixit ei : Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (ibid., 35). In quibus nimirum verbis mox factum est quod subjungitur :

Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus. Hoc in loco pugnata est, vide dissertationem nostram præviam in hoc opus.

latenti mysterio prænolata est Trinitas sancta, quæ A tota operata est in una carne Virginis ad concipiendum et pariendum Filium Dei pro redemptione humani generis. Per *dilectum* utique accipere possumus Deum Patrem, per *manum* ejus consubstantialem ejus Filium, per *foramen* autem Spiritum sanctum. *Dilectus* ergo iste, videlicet Pater omnipotens, *misit manum suam*, id est Unigenitum suum, quando hunc pro salute nostra incarnari constituit. Et quo misit manum suam? *per foramen*. Hæc æterni incarnatio Filii Dei facta est *per foramen*, id est per Spiritum sanctum. Nam eodem superveniente in Virginem et virtute sua eam obumbrante, ipsum Unigenitum Patris concepit et peperit. Nec indignum videatur quod *per foramen* Spiritum sanctum designari diximus; nam quemadmodum per mace-
 29 riam, quæ integra existit, nullum lucis patet vestigium, nisi perforata fuerit, sic quodammodo inter nos et Deum quidam paries obfirmatus erat, ut nullus mortalium Deum, qui lucem habitat inaccessibleem, videre posset. Solutus est autem iste paries cum, cooperante gratia Spiritus sancti, Filius Dei carnem assumens visibilis factus est, ut homo ei appropinquare, eumque videre posset. Quem verum Deum et hominem beata mater illius concipiens in hanc vocem prorupit dicens :

Et venter meus intremuit ad tactum ejus. Cum mulier infantem concipit; non quidem protinus sentit se concepisse, usque dum ipse infans post aliquantulum temporis vivere incipit, et plerumque ex
 C motu animati corporis uterus matris contremiscit. Non sic, inquam, Dominum nostrum Jesum Christum beata Virgo Maria concepit. Nam ut audivit ab angelo : *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi*, mox verum Deum et hominem cum corpore et anima concepit, ut statim in ipsa hora proclamare posset : *Et venter meus intremuit ad tactum ejus*. Merito utique contremuit, quæ tantæ majestatis Dominum intra angustum ventris sui cubile concluderat, quemadmodum et Ecclesia in laudem ejus decantat : *Quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti*. De quo novo et inaudito miraculo Jeremias propheta admirans longe ante prædixerat : *Ecce Dominus novum faciet in terra : Femina circumdabit virum (Jer. 31, 21)*. Hanc ergo D Dei Genitricem Spiritus sanctus superveniens ab omni originali peccato (21) liberam reddidit, et ab omni actuali peccato, si quod illud erat, emundavit, sicut ipsa manifeste innuens ait :

Surrexi, ut aperirem dilecto meo. *Surrexi*, inquam, corpore et anima ab omni originali sive actuali peccato libera. Nec propter me hoc factum est, quasi ego virtutum meritis alios præcellens tali munere sublimari digna sim, sed ut *aperirem dilecto meo*, hoc est, ut porta illi fierem, per quam cum carne ex me sumpta transiret ad hominem

30 *Manus meæ distillaverunt myrrham, digiti mei pleni myrrha probatissima*. Per manus beatæ Ma-

(21) Vide quæ in similem locum paulo ante notavi ad. not. 20.

riæ opera ejus accipere possumus; per *myrrham* vero mortificatio carnis intelligitur. Et revera *manus ejus distillaverunt myrrham*, quia et si macula alicujus peccati illi inhæsit, antequam Filium Dei concepis-
 set, ita virtute Spiritus sancti in ea mortificatum est, ut, postquam ipsum Salvatorem mundi concepit et peperit, nulla deinceps contagione peccati tangi posset. *Et digiti mei pleni myrrha probatissima*. Per *digitos* ejus virtutem discretionis illius intelligere possumus. Magna enim discretionis opera Dei ab operibus suis distinxit, ut videlicet magnifica opera, quæ Deus cum illa operatus est, nullis propriis meritis, nec castitati, nec humilitati suæ, sed divinæ solummodo ascriberet gratiæ. Sequitur :

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, at ille declinaverat atque transierat. Per *pessulum* integritas ejus, per *ostium* vero fides illius intelligi valet. Dicit ergo : *Pessulum ostii mei aperui dilecto meo*, quod idem est, ac si dicat : Per fidem veram *aperui dilecto meo*, non diffidens de promissionibus ejus; *aperui* utique illi soli, ut quemadmodum ipse voluit, ex me nasceretur, me integra permanente, nec amittente sigillum virginitatis. *At ille declinaverat*. Multum profecto idem Redemptor noster *declinaverat*, multum de excelsa et supereminente divinitate sua se ipsum exinanivit, cum natus Virgine in angusto præsepio positus est, cujus majestatem nec immensitas cæli, nec latitudo terræ capere potest. *Atque transierat*. Cum hac nimirum profundæ humilitatis inclinatione *transiit* mundum, *transiit* universa peccata, *transiit* mortem, *transiit* principem mortis diabolym, Per hoc autem, quod ipse *sic transiit* etiam nobis, si eum sequi volumus, omnia peccata et vitia transire dedit, et ut per felicem hunc transitum deposito carnis onere, beato sine quandoque pervenire valeamus ad eum. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen !

31 HOMILIA V.

IN EANDEM DOMINICAM QUINTA.

Ecce dies venient, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra. Et hoc est nomen quod vocabunt eum : Dominus justus noster (Jer. xxiii).

D Sacrosanctum tempus Dominici Adventus, quod modo celebramus, ideo annue Ecclesie speciali recolit observatione, quia tempus istud tempus est gratiæ et misericordiæ, in quo ipse qui in æternitate sua sine tempore fuit, in fine temporis pro hominibus homo temporalis fieri voluit. Istud enim est tempus illud jucundum et desiderabile quod omnes optabant et desiderabant, qui Spiritu Dei illuminati, venturum ad terras Filium Dei oculo præsagi cordis prævidebant.

Ex his electis Domini prophetis unus erat Jeremias propheta, qui salutem et gratiam, quæ per Incarnationem Filii Dei ventura erat temporibus novissimis, obscuris his prænuuntiavit verbis : *Ecce,*

dies venient; dicit Dominus. Potest per dies istos totum illud tempus accipi, in quo ipse æternitatis *dies* pro nobis incarnatus cum hominibus voluit conversari. Tempus enim illud quod ante adventum hujus diei erat, non dies, sed nox vocari poterat quia nullus tam justus fuit et sanctus, qui ad veram lucem patriæ cœlestis pervenire posset; sed post terminum præsentis vitæ, ut ita dicamus, ad terram descendebant tenebrosam et opertam mortis caliginem.

Possumus etiam per hos *dies* ipsos patriarchas et prophetas accipere, qui ante adventum Christi sententibus in regione umbræ mortis ministrabant suæ prædicationis, dum verbis et ænigmatibus diem illum affirmabant affuturum, per quem illuminandum et sanandum totum erat genus humanum.

Istis ergo diebus bene convenit illud quod sequitur: *Dicit Dominus.* Quia per illos vere locutus est Dominus; et consilium, quod pro humana reparatione Deus Pater iniit, illis et per illos nobis mysticis verbis prænuntiavit; quemadmodum in consequentibus dicit:

32 *Et suscitabo David germen justum.* *Germen* cujusque fructus, cum primum de terra nascitur, res est et exigua et fragilis, sed tamen initium et spes inde exoritur fructus sequentis. Et quid rectius per *germen* hoc accipere possumus, quam ipsum Filium Dei, qui propter nos semetipsum exinanivit formam accipiens servi? Quasi parvulum *germen* fuit in conceptione, quia, quem cœlum et terra non poterant comprehendere, ita parvum se ipsum fecit, quod in utero teneræ Virginis comprehendi potuit. Parvulum quodammodo *germen* fuit in nativitate, quia, qui cœlorum thronos continet, qui terram palmo concludit, natus de matre Virgine in humili præsepio reclinari voluit. Parvulum etiam *germen* in tota vita sua fuit, quia in diebus carnis suæ non quasi Dominus omnium, sed humilis et despectus; et quasi novissimus virorum coram oculis hominum apparuit. Sed tamen in isto parvulo *germine*, in isto vero Deo et homine initium et spes erat fructus sequentis, quia ipse erat vera salus totius humani generis.

Et notandum quod non simpliciter ait *germen*, sed cum additamento *germen justum*. Et bene; nam non solum justus, sed etiam ipsa justitia fuit, omnes justificans, sine quo nullus justus unquam fuit, est, vel esse poterit. Vel ideo *germen justum*, quia omnis homo in peccatis concipitur et nascitur; ipse vero solus sine peccato conceptus est et natus, et ideo a peccatis liber erat solus.

Et hoc *germen justum*, *germen* dicitur *David*, qui, ut notum est, dicitur *manu fortis*, sive *aspectu desiderabilis*. Ipse enim licet humilis, despectus, et ut homo fragilis mundo apparuerit; vere tamen *manu fortis*, imo fortissimus spirituum fuit, qui fortem illum armatum ex ea parte qua humilis fuit, fortior **33** superveniens superavit, regnumque illius destruxit. Est etiam *aspectu desiderabilis*. Nam licet

A in forma servi apparens, quasi abconditus fuerit aspectus ejus, ipse tamen speciosus forma præ filiis hominum, ipse Rex virtutum et gloriæ, in quem etiam angeli desiderant prospicere. Hoc ergo germen justum, ita parvulum exortum, hoc est ita humiliter veniens in mundum qualiter in diebus carnis suæ vixerit, verbis sequentibus intelligi poterit.

Et regnabit rex et sapiens erit. Cum sit ipse Rex regum, et Dominus dominantium, regendo et gubernando cuncta, quæ in cœlo sunt et in terra, in humanitate tamen, quam pro nobis assumpsit, specialiter sibi ipsi *Rex* fuit; quia regnum illud nobile, sensus ejus, dico, quos habere voluit in sua humanitate, tanta divinitatis suæ virtute regebat, quod nec tenui quidem macula vel in cogitatione,

B verbo, aut opere tangi poterat. De sapientia vero illius quid dicamus, cujus sapientiæ non est numerus? Ipse quidem Dei virtus est et Dei sapientia, cui verissime dicitur: *Omnia in sapientia fecisti* (*Psal.* ciii, 24); qui omnia, quæ sapientiæ suæ magnitudine condidit, sapienti dispositione gubernat et regit. Hic etiam qui in primo adventu suo, non ut judicaret, sed ut salvaret mundum, humilis venit et mansuetus, quam districtus iudex in extremo adveniat examine, unicuique secundum opera sua reddere, ordo sequentis litteræ videtur insinuare:

Et faciet iudicium, et justitiam in terra. *Faciet* enim *iudicium* in reprobis, æternis eos deputans suppliciiis; *faciet justitiam* in salvandis, sublimes eos faciendo gloria regni cœlestis. Et hoc *in terra*, in illa nimirum carne humana, quam assumpsit de terreni corporis nostri substantia. Nam licet in majestate sua venturus sit, mundum tamen in forma servi, quam assumpsit, iudicabit, ipso attestante, qui ait: *Pater non iudicat quemquam, sed iudicium omne dedit Filio* (*Joan.* v, 22).

Post generale ergo illud iudicium, in quo unusquisque accipiet secundum suum meritum, videntes electi mirabilem justitiam Domini sui, nomen ejus, per quod salvati sunt, sine fine collaudabunt cantantes voce unanimi: *Dominus justus noster*. Quando in hujus mortalitatis **34** ærumna sumus abyssum iudiciorum Dei cognoscere et investigare nequaquam possumus. Ibi deposito velamine mortalitatis perfecte cognoscemus iudicium et justitiam nostri Redemptoris, quod justo valde iudicio reprobos damnaverit, quodque secundum multitudinem misericordiæ suæ electos præmiis glorificaverit regni cœlestis.

Hæc vero omnia, quæ vel pati, vel operari in assumpta pro nobis voluit humanitate, adhuc operari non indignatur cum unoquoque salvando homine, quem de tenebris ignorantia Dei et sui ad lucem venire facit perfectæ scientiæ et veræ fidei. *Ecce dies venient, dicit Dominus.* Ut enim homo liberari possit de nocte sæculi, opus habet ut ille splendor Patris æterni cor ejus accendat gratia luminis sui, et ille, cujus *dicere* ipsius est facere, invisibili lingua loqui in corde ejus incipiat, et quid vitandum

quidve illi sit faciendum, occulta inspiratione doceat eum et instruat. Unde et apte mox sequitur :

Et suscitabo David germen justum. Per germen, quod in primis ortu suo exiguum est et fragile, bonam hominis voluntatem possumus accipere, quæ tunc tenera est et fragilis, cum adhuc effectum non habet boni operis. Sed sicut in *germine* initium et spes datur fructus sequentis, sic in bona voluntate hominis initium quoddam monstratur perfectæ quoad conversationis. Ut autem ad fructum bonorum operum perveniat, necesse est ut verus ille *David*, vere *manu fortis*, manu eum teneat, erigat et sustentet suæ virtutis, et de bona voluntate in bonam eum provehat operationem, quatenus de virtute in virtutem proficiens, illud, quod sequens ratio denuntiat, summopere implere valeat.

Et regnabit rex, et sapiens erit. Cum rex dicatur a *regendo*, ille non incongrue *rex* appellari valet, qui regnum suum, corpus dico et animam, sensus suos interiores et exteriores sub tali districtiois disciplina coercescit, ut nulla vitiorum contagia iniqua dominatione regnare in suo permittat corpore et anima. Quicumque tali regimine regnum disponit et ordinat corporis et animæ suæ, hic nonnunquam ad eminentioris vitæ sustollitur gloriam, ad illam nimirum quæ desursum est veram sapientiam. Incipit **35** enim sapere et intelligere quod dudum quasi insipidum respuebat et abominabile; incipit etiam, in præsentis prægustare vita, quanta sit illius dulcedinis abundantia, quam post hoc exilium omnibus electis suis æterna divini Patris præparavit sapientia.

Hujus æternæ beatitudinis delectatus gloria, hujus inestimabilis dulcedinis animatus gratia, juxta quod hic sequitur, *faciet judicium et justitiam in terra*, fit sibi iudex districtus, subtiliter discutitis cogitationes suas et actus, et quidquid per illicitas cogitationes, verba vel opera deliquisse se meminit, digno poenitentiae fructu corrigere contendit, puniens hoc in præsentis in semetipso, pro quo puniendum se meluit in futuro. *Faciet etiam justitiam in terra*, in terreno corpore suo. Nam ubi inquinatum terrenis se actibus meminerit, hoc operibus justitiæ satisfaciendo abolere non desinit. Quicumque tali ordine, ut prædiximus, in præsentis vita processerit, cum quandoque ad intima perpetuo felicitatis gaudia transierit, quanta gloria et honore suscipiatur, patenter innuitur, cum continuo subjungitur :

Et hoc est nomen quod vocabunt eum : Dominus justus noster. Qui sunt illi qui ereptum de imperio mortis hominem tanta extollentes laudis reverentia, hujusmodi nominis venerantur gloria? Illi nimirum spiritus angelici, qui indesinenter perfruentes visione omnipotentis Dei, commorantem in pulvere mortis hominem, tantam admirantur promeruisse beatitudinem. *Dominus*, inquirunt, *justus noster*.

Pensandum nobis est, charissimi, quam inæsti-

A mabilis sit dignitatis gloria, quod beata illa spirituum cœlestium agmina, a corporeæ corruptionis labe prorsus aliena, assumptum hominem de carcere mortis, ereptum de carnalis vitæ sordibus **36** innumeris, non solum suæ dignitati assimilandum judicant, sed excellentioris meriti dignum, *Dominum* suum vocant. Et quare hoc? Nimirum quia humanam naturam in ipso capite omnium electorum immortalem jam factam conspiciunt, et idcirco quodlibet membrum ipsius Capitis magnificando venerantur et diligunt. Mirantur quoque et mirando magnificant, quod homo terra et cinis, hoc in fragili corpore suis obtinuerit meritis, quod ipsi corruptionis et fragilitatis inscii ex sola habent gratuita bonitate Dei. Ibi etiam vere adimplebitur, **B** quod congruenti hic ordine subjungitur.

In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter. Per Judam, qui *confitens* dicitur, homo ille non incongrue exprimitur, qui vias suas Domino revelat in confessione et poenitudine præcedentium delictorum, vel in confessione divini nominis laudabilem se exhibuerit magnificis virtutum meritis. Hic talis confessor divini nominis vere *salvabitur in diebus illis*, accipiens hoc in præmio, quod *Israel* sonat in vocabulo. *Israel* namque *vir videns Deum* dicitur. Et omnis, qui in præsentis vita Deum confessus fuerit per laudabilis vitæ merita, cum ille dies æternitatis illuxerit, beata visione Conditoris sui sine fine gaudebit. Ibi etiam *habitabit confidenter*, qui quoad in hac multiplici mortalitatis miseria sumus, liberi ac sine timore esse non possumus. Ibi perfecta libertate donabimur, ubi nullum ulterius cum spiritualibus nequitis bellum habebimus, ubi nec carnis voluptas, nec mundi ultra impetet adversitas, sed perennis in visione omnipotentis Dei erit solemnitas. Ad quæ gaudia nos perducat qui cum Deo Patre et Spiritu sancto per infinita sæculorum sæcula vivit et regnat. Amen.

37 HOMILIA VI

IN DOMINICAM I. ADVENTUS SEXTA.

Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes (Isa. II).

Dominus Deus noster, qui multis modis humanæ saluti providit [*cod. prævidit*], quædam præcipua in anno tempora constituit, in quibus se studiosius, et cautius homo ab illicitis quibusque custodiat. et corporis sui negligentiam emendans, magis in spiritualis studii opere semetipsum exerceat. Ex quibus etiam est tempus hoc festivum quod colimus, quod Domini nuncupatur Adventus,

Nostrum quidem esset, qui spiritali censemur nomine, omni tempore ad adventum Domini pendula expectatione paratos esse, nunquam visitationis ejus gratiæ ingratos existere. Sed quia hoc non est humanæ possibilitatis, ut mens ita ad Deam suspensa permanere valeat omnibus momentis, idcirco saltem hoc tempore, quod, ut diximus, Adventus Domini dicitur, vigiles et solliciti circa opus salutis

nostræ existamus, ut, cum venerit, imparati ab eo non inveniamur.

Hoc tempus acceptabile et omni plenum dulcedine, ut aliquando adveniret, antiqui Patres Christi in carne præsentiam præstolantes desiderabant, ad hoc diu noctuque medullitus suspirabant. Tantum namque eis desiderium accenderat nativitatis hujus promissio, quod se continere non possent quin in desiderio animæ de promissionis hujus prophetarent gaudio, cupientes tantæ suavitatis non fraudari participio. Et multi perfecti, qui tunc temporis erant, verbis inde non prophetabant, sed tamen nihilominus suspensos ad hanc promissionem vultus ac flagrans desiderium habebant. Et licet spiritu prophetiæ repleti optime scirent quod eos illa saluberrima et desiderantissima nativitas hic non inveniret, nobis tamen, quibus reservata est gratia hujus exhibitio, unde prophetabant, nobis utique scripia sua relinquebant, ad nostræ salutis usum verba sua proferebant, quemadmodum Paulus apostolus indicat: *Quæcunque, 38 ait, scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt* (Rom. xv, 4). Unde et quidam eorum qui Christum in carne venturum prævidebant, in lætitia cordis sui aiebat: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini*. His diebus novissimis, de quibus dicebat, tempus in quo Salvator incarnandus erat significabat. In his novissimis diebus, diebus utique salutis et gaudii, in quibus Deus homo voluit fieri, nos sumus, nos, inquam, qui in fine temporum existimus, sicut præfatus Apostolus ait: *Nos sumus, in quos fines sæculorum devenerunt* (I Cor. x, 41). Recte ergo dicitur, diebus, quia antiquæ umbra noctis in lucem transiit veritatis, ita videlicet quod nunc oculis nostris opus redemptionis nostræ aspicimus, quod tunc occultis et obscuris prophetarum prædicebatur verbis, et præfigurabatur ænigmatibus.

Satis convenienter, sicut præfati sumus, *novissimis diebus* dicitur, quia in hoc tempore pleno gratiæ, figura jam præterita, res illuxit, umbra repulsa, lux veritatis ascendit. *Erit, inquit, in novissimis diebus præparatus mons domus Domini*. Per montem hoc in loco excelsa et supereminentissima divinitas; per domum autem Domini Christi intelligi valet humanitas. Et recte, imo verissime humanitas Christi domus Domini nuncupatur; quia in ea, juxta verba Apostoli, *inhabitabat omnis plenitudo divinitatis corporaliter* (Colos. ii, 9). Nunc ergo in consequentibus audiamus ubi nobis hic *mons Domini* sit præparatus:

In vertice, inquit, montium. Per verticem, qui omni corporis parti supereminet, domina nostra, perpetua virgo Maria intelligi valet. Vertex namque montium eadem beata Dei Genitrix dicitur, quia illa privilegio humilitatis suæ et munditiæ cunctos ab initio sanctos, qui propter excellentissima virtutum merita montium figurari possunt nomine,

præcellit præter ipsum solum filium quem genuit. Plenitudo namque multiformis 39 gratiæ Dei, de qua omnes accepimus, tota in ea est effusa, quia nimirum ita decuit, ut speciali dulcedine amoris pretiosa plenæ gratiæ charismata, quæ cæteris dispertiuntur sanctis et electis, simul ei infunderentur, in qua et per quam præ cunctis mortalibus, tanta ac talia operari dignatus est Dei Filius. In hac ergo, quam *verticem montium* diximus, ille nobilissimus *mons domus Domini*, Deus videlicet et homo nobis constat præparatus.

Qualiter ergo nobis præparatus est? Tota vita ejus, tota, inquam, illius in hoc mundo conversatio humanæ salutis existit præparatio. Quandiu Deus et homo inter homines conversatus est, ad hoc præparatus est, ut nos, qui ad divinitatis ejus celsitudinem attingere non potuimus, per incarnationis ejus humilitatem ei appropinquare possemus, et illius participatione salvi essemus. Et licet in cunctis diebus carnis suæ nobis præparatus sit, maxime tamen tempore quo bibere pro nobis dignatus est calicem passionis. Et hoc quodammodo consummatio existit præparationis, dum justus pro injustis, innocens pro peccatoribus mortem pertulit crucis. Vere nobis præparabatur, quando corpus ejus flagellatum atque laceratum in ligno crucis extentum. Ibi nimirum nobis, ut ita dicam, excocatus est et assatus, quemadmodum in commemoratione passionis ejus de eo canimus (22): *Cujus sacrum corpusculum in ara crucis torridum*. Sic nobis per tormentum passionis præparatus est, quod nunc in Ecclesia carne ejus pascimur, et sanguine potamus. Sicut enim inter homines, ubi divites, sive etiam pauperes sunt comesturi, dum cibus apponendus non est coctus, vel assatus, solet dici: *Non est præparatum*; vel etiam, si ita est, dicitur: *Omnia parata sunt*; ita nos de cibo nostro, panis scilicet angelorum spiritaliter loquimur, quod ipse in igne passionis confrixus et assatus, nobis præparatus sit, ut ipso in nostram utilitatem uti valeamus, carne videlicet et sanguine ejus vescamur. Et hoc sit stipendium militiæ nostræ, quo sustentemur in via hac, ne deficiamus.

Sic sic nobis, qui in *novissimis diebus* sumus, hic *mons domus Domini præparatus est*, non autem ita, ut antiquis Patribus, licet et ipsi eundem in carne 40 venturum expectarent, et ea, quæ nos illi Christo credimus facta, illi adhuc quandoque perficienda, digna fide sperarent. Abel namque, protomartyr a fratre, pro innocentia occisus occubuit. Noe justus in generatione sua Domino placuit. Abraham et David nihilominus a Domino dilecti promissionem, jam exhibitæ gratiæ promeruerunt, et multi alii illis temporibus in sanctitate et justitia Domino placuerunt. Nec tamen illis omnibus ita, sicut nobis, præparatus est Dei Filius, quia ante corpore excesserunt universi, quam hæc

(22) Hymnus *Ad cœnam agni candidi*, ad vesp. Dom. prim. post Pascha, sive *Quasimodo*.

In Christo præparatio deberet consummari. Adhuc in laude hujus nobilissimi montis domus Domini, apte subjungitur :

Et elevabitur, super colles. Collis namque, sicut liquet, planæ terræ aliquantulum supereminet. Unde etiam per colles ii figurari possunt qui bona conversatione, et spiritalis vitæ studio alios terrena sapientes excellunt. Et quod hoc, sicut dicimus, sano intellectu sentiri possit, insinuat Psalmista, ubi ait: *Suscipiant montes pacem populo, et colles justitiam (Psal. LXXI, 3).* Quid convenientius, montium nomine, quam patriarchas, prophetas, apostolos possumus intelligere? Ipsi namque montes erant excelsi, quia præ cæteris mortalibus virtutum meritis pollebant, et cælesti desiderio inflammati, terrena cuncta respuebant. Illis nimirum montibus pacem populo respicientibus, id est præceptum Domini verbo et exemplo prædicantibus, tales etiam in Ecclesia oriri cœperunt, qui *colles* existerent, qui videlicet se a terra, id est de communi vita hominum scientia et dilectione Dei sublevarent. Super omnes hos *elevatus* est hic *mons domus Domini*, Redemptor scilicet humani generis, quia nullus sanctorum illi potuit unquam vel poterit adæquari.

Est et aliud quid quod per hoc *elevare* intelligi potest. Proprie namque dicitur Christi elevatio ejus in cruce exaltatio. Cur hoc elevatio, cum magis dici valeat humiliatio? Quæ altitudo in tanta humilitate? Quid excelsum in tanto contemptu? Nunquam sic hominibus despectus apparuit, sicut tunc, cum ignominiam crucis pertulit. Sed vere, si recte attendamus, fuit elevatio; quia tunc primum nobilem ex hoste cepit triumphum. in cruce pendens suspendit mortem æternam **41**, ligno confixus defixit mundum perpetuæ morti affixum; homo in patibulo extensus omnia traxit ad seipsum. Quæ elevatio longe ante in Isaia designata est præsigio: *Factus est, inquit, principatus super humerum ejus (Isa. ix, 46).* Quid principatum, nisi crucis nuncupat lignum? factus est principatus super humerum Domini Jesu, quando super se impositam sibi crucem portavit, et ipse in ea confixus occubuit, in qua dum mortem corporis suscepit, omnium fidelium animarum mortem peremit. Unde et ipsa crux non solummodo tormentum, verum etiam principatus ejus exstitit, quia per eam principem tenebrarum potenter debellavit, et se fortissimi Dei filium, ac totius fortitudinis et omnium virtutum principem ostendit, dum ei hominem, quem captivum tenuit, mirabili potestate abstulit. Nato igitur Christo in carne, ante crucis victoriam diabolus nihilominus potestatem suam in omnes homines exercuerat, sed postquam moriens in cruce Christus occubuit, tyrannidem sui in cunctis electis perdidit.

Dicatur ergo recte: *Et elevabitur super colles.* Sicut in sensu præcedenti, collium nomine, sanctos quosque figurari posse diximus propter virtutum eminentiam, ita nunc quoque per *colles* malignos spiritus accipere possumus propter superbiam. Su-

per hos hic *mons domus Domini* per verticem passionis suæ mirabili elevatus est potentia, et ablata eorum tyrannide ipse suæ dominatur creaturæ

Possimus etiam per sæpe dictam elevationem resurrectionem ejus intelligere et ascensionem.

Post hanc nimirum elevationem consequenter subjungitur: *Et fluent ad eum omnes gentes.* Non sine certi causa mysterii propheta maluit dicere *fluent*, quam *venient ad eum omnes gentes*. Prævidebat enim in spiritu (quod nunc est in sancta Ecclesia) sacramentum baptismatis, sine quo nullus ad Deum accessus, nullus regni cælorum valet esse introitus. Omnes itaque dum nascimur, licet Christianis parentibus editi simus, *gentes* vocamur et sumus, antequam *fluere* hoc in nobis perficiatur, id est unusquisque nostrum per aquam lavacri renascatur. In qua regeneratione pompis diaboli renuntiamus et operibus, **42** ut deinceps in novitate vitæ ambulemus. Sed dum peccando iterum professionis hujus executores recusamus existere, nihilominus coram Deo gentium censemur nomine. Unde etiam et aliud *fluere* propheta hic innuit, quo post prioris baptismi ablutionem iterum gentili errore involutos, id est peccatis obnoxios, ad Christum et ad innocentiam vitæ redire nos convenit. Post prævaricationem namque professionis nostræ in priori baptismo, iterum fluendo ad Deum redimus, dum pollutam peccatis conscientiam lacrymis baptizando renovare studemus. Nulla procul dubio spes ad montem domus Domini, id est ad Christum, veniendi cuiquam exstat, nisi his duobus baptizandi modis ad eum *fluat*.

Nunc ea quæ dicta sunt breviter recapitemus et quomodo hæc eadem in aliis Scripturæ locis præfigurata sint videamus. Iste namque propheta dicit: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini.* Canimus quoque, ubi divinæ laudis præconium in Antiphonario incipimus, quod alius quidam prævidens, Deum humanam naturam assumpturum ait: *Aspiciens a longe, ecce video Dei potentiam venientem et nebulam totam terram tegentem.* Quod enim ibi *mons*, hic manifestius *potentia Dei* nuncupatur. Quod illic per *domum Domini*, hic per *nebulam* significatur. Per *montem* significari posse diximus divinitatem Christi; per *domum Domini* humanitatem ejusdem Redemptoris nostri. Illoc idem aliis verbis exprimit iste qui ait: *Ecce video Dei potentiam venientem et nebulam totam terram tegentem.* Prævidit namque in spiritu omnem in eo divinitatis esse plenitudinem qui nostræ salutis causa assumpturus erat hominem. *Et nebulam*, inquit, *totam terram tegentem.* Per nebulam, sicut diximus, carnem Christi intelligere possumus. Hæc nebula, humana scilicet in Christo natura, talis ac tanta exstitit, quod *totam terram*, id est omnem culpam, quam de contagione terrena homo contraxerat, tegere et abolere potuit. Sic namque humana divinitas et divina humanitas homini nunc per compassionem jungitur, ut totam terram contegat, id est ut nul-

luna, licet terrenis actionibus nimis oppressum, a gratia remissionis excludat, si tantum mores **43** corrigendo semetipsum recognoscat.

Possumus vertere hæc eadem verba, ad *verticem montium*, per quem intelligi posse diximus dominam nostram, perpetuam virginem Mariam. Per *nebulam*, quæ obumbrat, Spiritum sanctum intelligi nil obstat. Denique et angelus dixit ad Mariam: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. 1, 35). Ipsa namque nobilis illa terra erat quam totam nebula ista tegebat, et circumquaque obumbravit, ne eam, quæ hæreditaria peccati originalis (23) labe processerat, actualis culpæ macula cogitatione, verbo vel opere tangeret, sed totum sanctum esset habitaculum, in quo Deus totis novem mensibus habitaret, ut tota omnino munda esset materia de qua Filius Dei incorruptibiliter claritatis suæ corpus assumeret.

Ad hoc verum virginalis uteri tabernaculum, cui nullum peccati accedere potuit flagellum, nos, qui innumeris peccatorum sauciamur flagellis, appropinquare studeamus honorum operum meritis, quatenus ipsa plena pietate et misericordia, sua nos defensione muniat in hujus sæculi tempestate et miseria, et cum ipse, quem propitiationem pro peccatis nostris vera virgo et mater peperit, in secundo adventu ad judicandum vivos et mortuos venerit, misericordiam superexaltet iudicio, ut ipsius intercessionem gloriosa regni cœlestis consequamur gaudia. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita sæculorum sæcula. Amen!

44 HOMILIA VII.

IN DOMINICAM II ADVENTUS PRIMA.

Erunt signa in sole, et luna et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ superveniet universo orbi (Luc. XXI).

Quia magnus valde et terribilis dies extremi superveniet examinis, misericors ac miserator Dominus ipsum nobis diem signis prænuntiavit evidentibus: *Erunt*, inquit, *signa in sole, et luna et stellis*. Signa, quæ ventura nobis ipsa prædixit Veritas, magna ex parte contigisse nostra jam meminit ætas. Sed aliud quiddam magnum valde et eminens per hæc nobis signa innuit quæ in sole, luna et stellis ventura prædixit. Nomine quippe solis, seipsum sol justitiæ designat, qui omnem hominem in hunc mundum venientem illuminat. In ipso etenim sole, humani scilicet generis Redemptore, signa novæ facta sunt admirationis, dum obediens usque ad mortem factus est pro nobis. Signa hæc, inquam, magnæ et admirandæ salutis vulnera crucifixi et lanceati sunt Redemptoris, quando appensus in patibulo crucis cornua clavorum prætendit in manibus suis. His profecto signis quasi Solis percussa spiculo mors absorpta est in victoria. Unde satis

(23) Vid. not. 20.

A congruo ordine signa in luna et stellis sunt continuo. Nam qui hoc in loco per lunam rectius quam spon- sam Agni, sanctam videlicet Ecclesiam, accipimus? Quid vero per *stellas* nisi apostolici splendoris intelligenda est claritas? Luna etenim cum per semetipsam splendorem non habeat, sol quodammodo radio eam suæ claritatis illustrat. Sic nimirum Sol ille, qui nescit occasum, desiderantissimo vultus sui lumine tenebras totius illustravit Ecclesiæ. Sed quia elevandus erat Sol ille, et lunam stare oportuit in ordine suo, talibus eam stellis adornare voluit, quæ in medio nationis prævalentes retrahere aliquando splendorem suum nescirent, et quarum illuminatione ad lucem veram, quæ Christus est, quamplurimi pervenirent. Per has enim *stellas*, ut prædictum est, sancti intelligendi sunt apostoli, quos ipsa Lux lucem appellavit mundi. Horum dum in fines orbis terræ exiit prædicatio, facta sunt signa et prodigia magna in populo.

45 *Et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum*. Postquam enim prædicatione apostolica exortum est lumen in tenebris, cœpit salubris fieri pressura gentium in terris. Nam hi, qui prius terrena tantum sapiebant, ea, quæ sursum sunt, sapere cupientes, exterminare in semetipsis et comprimere iniquas vitiorum moliantur gentes. Unde et gravis mox tempestatibus inundatio impellit animum præ confusione sonitus maris et fluctuum. Fit enim confusus in animo clamoris sonitus perversis se cogitationibus hinc inde ingredientibus. Et quia humana ad hoc non sufficit virtus, ut hos marinæ tempestatibus compescere valeat fluctus, solus ille, cui similis in fortibus non est, motum fluctuum ejus mitigare poterit, quemadmodum ait: *Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas* (Psal. LXXXVIII, 40). Sed quia fluctus hujusmodi mitigari ex parte, non funditus tolli dixerat, audiamus quid de expectatione eorum evangelista subjungat:

Arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ superveniet universo orbi. Dum enim fideles quique intumescunt super se fluctus conspiciunt, dum alios aliis vicissim succedere sentiunt, non immerito gravi timoris expectatione trepidant, timentes ne quando descendentes usque ad abyssos anima eorum in malis tabescat. Est et aliud, quod in hac valeat expectatione intelligi quæ superventura est universo orbi. Superventura namque expectatio ultimæ animadversionis bonos et malos diversis arescere facit modis. Timent siquidem perversi, et timendo arescunt; nam perituros se cum mundo pereunte recognoscunt. Sed cum peccata peccatis adjiciunt, illic timore, ubi non est timor, trepidant. Est et in bonis alius quodammodo timor, melior, inquam, et saluti vicinior; est, inquam, in ipsis timor sanctus Domini, cujus laudatio manet in sæculum sæculi. Timent quidem offendere quem timendo diligunt, et diligendo semper quæ placita sunt,

illi faciunt. Sed quia nescit homo, utrum amore dignus sit, an odio, timore sancto arescentes omnia sua verentur opera, semperque in anima divina sibi proponunt judicia. Hoc spiritu timoris vas illud Domini desiderabile ad summum **46** usque repletum erat, Paulus videlicet apostolus, qui dicebat : *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo* (I Cor. ix, 27). Qui cum tantus esset ac talis, ut licet adhuc in carne positus, secretis interesse mereretur cœlestibus, maluit tamen humiliter sentiendo timere, quam altum quid præsumendo de semetipso sapere. Hunc etiam spiritum timoris David sanctus humiliter a Domino expostulat dicens : *Confige timore tuo carnes meas* (Psal. cxviii, 120). Configi ergo timore Domini omnes in se delectationes carnis sensusque interioris desiderat hominis, ut quasi clavis confixus contra omnia vitiorum delectamenta fortis perseveret et immobilis. *Nam et virtutes cœlorum moriebuntur*. Per virtutes namque cœlorum chori intelligendi sunt angelorum, quos ita sibi incommutabilis illa æternitatis coadunavit charitas, ut nulla unquam in ipsis peccandi oriri possit voluntas. Unde et altius inveni libet qua ratione ipsi angelorum ordines movendi sint. Moventur quidem non pro se, sed pro nobis, affectu videlicet piæ compassionis, quibus præter solam divinæ contemplationis speciem nil esse desiderabilius creditur quam ut de reparatione nostra numerus eorum adimpleatur. Sunt et in hac vita nonnulli qui tam sublimi virtutum culmine aliis præesse videntur, ut æstimatione multorum quasi *virtutes cœlorum* habeantur. Sed quia ventosa adulantium favore delectantur, laboris sui mercedem in præsentem consequuntur. Illi nimirum in adventu districti moventur iudicis, quando impinguare caput eorum oleum non poterit peccatoris.

Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. Venientem namque Filium hominis omnis caro videbit, sed simile videntium gaudium non erit. *Videbunt* igitur electi, ut sine fine gaudeant ; *videbunt* et reprobi, ut confundantur et pereant. Nam subito tollentur impii, ne videant gloriam Dei. De hac manifesta tremendi iudicis visione David sanctus prophetica intonat voce : *Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit* (Psal. xlix, 2). *Deus*, inquam, universorum per divinitatis suæ potentiam ; *Deus autem noster* per susceptam fragilitatis nostræ substantiam. Ipse vero *Deus noster*, cui iudicium omne Pater in **47** manus dedit, *manifeste* quandoque adveniens *non silebit*.

Sed sciendum est quia non sicut homo cum homine mutuos nobiscum sermones conferet, sed alius timendus valde interrogandi et respondendi modus erit. Sedens namque in sede majestatis suæ palam nobis sua ostendet vulnera, per quæ omnis caro propria iudicabitur conscientia. Nam qualiter hac in vita his vulneribus recte vivendo responderit, testimonium sibi metipso omnis tunc homo perhibet. Quibus enim in præsentem verbum crucis scandalum est atque stultitia, tunc sine misericordia iudi-

cio condemnantur et justitia. Qui autem mortificationem Jesu circumferens in corpore suo Christi se passionibus configuravit, absque omnis timoris periculo securus et gaudens obviam crucifixo ibit Domino. Unde ipso Filius hominis diligentibus se consequenter promittit dicens :

His fieri incipientibus respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Quid est ergo, quod reductis post tergum oculis jubentur *respicere*, nisi ut videntes opera sua certam accipiant spem confidentiæ? Quibus respectis *levare* etiam jubentur *capita*, id est cum spe et gaudio exhilarare corda. Nam mox in gloria apparente Domino reprobata illis appropinquabit redemptio.

Pro confirmanda autem omnium quæ prædicta sunt certitudine, congruam mox proponit similitudinem ficulneæ. *Videte*, inquit, *ficulneam et omnes arbores*. Quidnam hæc *ficulnea*, nisi diu sterilis intelligenda est Synagoga? Hæc est, inquam, infructuosa illa ficus cujus sterilitati maledixit Dominus, quia nullum in ea fructum bonæ operationis reperit, dum fame misericordiæ salutem illius esuriens quæsivit. Sed ecce venient dies, quando in fine mundi excusso frigore infidelitatis, quasi tempore æstivo, fructum afferet fidei et charitatis, juxta quod per Psalmistam dicitur : *Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem* (Psal. lvi, 7).

48 In fine quidem mundi quasi ad vesperam Judæi convertentur, et famem sitimque audiendi verbum Dei ut canes patientur. Quibus pane fidei solidoque Scripturarum cibo satiatis, dum alios nondum credentes incorporare membris Ecclesiæ cupiunt, ipsam civitatem Ecclesiæ prædicando et docendo circuibunt, et quasi continuis latratibus vocem prædicationis suæ ubique terrarum resonant, quibus et somno mortis dormientes in peccatis excitant. Hæc omnia, quam indubitanter credi debeant, ipsa nox Veritas certa ratione confirmat :

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Quæ generatio hic rectius intelligenda est, nisi generatio rectorum, quorum semen dirigetur in sæcula sæculorum, quia propitiante Deo in ipso etiam termino mundi non deerunt inquirentes, quæ beneplacita sunt illi? Sed ne aliqua in corde audientium resideret dubietas, iterum asserendo ipsa subintulit Veritas : *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt*. Non hoc utique ita intelligendum est, quasi hæc elementa post finem sæculi ad nihilum redigantur, sed quia igne purificante in meliorem statum renovantur. Cælum enim hoc æreum, cujus nunc splendorem varius immutare videtur transcursus nubium, quanta tunc solis, lunæ et stellarum claritate splendescat, vox prophetica manifeste declarat : *Erit, inquit, lux lunæ sicut lux solis, et lux solis sicut lux septem dierum* (Isai. xxx, 26). Et si elementis insensibilibus tanta erit species claritatis, qualis esse splendor poterit ad dexteram Dei collocatis? Tunc enim electi quique configurati corpori claritatis Christi fulgebunt sicut

sol in virtute cœlesti. Nos ergo ut ad hanc claritatis visionem pervenire valeamus, filii lucis et filii diei hac in vita esse studeamus, ipso præstante et adjuvante qui lux vera et beatitudo omnium est beatorum, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum, Amen

49 HOMILIA VIII.

IN EADEM DOMINICAM ADVENTUS SECUNDA.

Erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ superveniet universo orbi (Luc. XXI).

Requisitus a discipulis Dominus de fine mundi hujus, sicut præsens evangelicæ lectionis ordo insinuat, de cunctis ejusdem mundi elementis signa quædam dedit futuri examinis de cœlo in sole, luna et stellis, de terris pressuram gentium, de mari confusionem sonitus ejusdem maris et fluctuum, ut dum fieri ista cernerent, diem adventus ejus non longe abesse crederent. Quod autem adjecit: *Arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ superveniet universo orbi*, ostendit horrendum illud et terribile ultimi examinis periculum, in quo non solum illi qui de terra sunt, homines videlicet, qui digna tremore et pavore commiserunt, sed et ipsi sancti angeli, qui nunquam a Deo et æternæ tranquillitatis requie separabuntur, ex ipsa humani generis miseria, quam tunc videbunt, movebuntur et pavebunt. Ait ergo Dominus: *Nam virtutes cœlorum movebuntur*. Sed quare movebuntur? Non utique pro se, sed pro nobis pavebunt, dum justissimum indeclinabilis Dei æquitatis judicium tam districte omni humano generi imminere videbunt, ubi cunctorum conscientiæ rimantur, ubi non solum opera, sed et cogitationes hominum examinantur. Unde cubinferitur: *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate*. Potestatis ac majestatis venientis in nube Filii Dei virtutem tanto tunc districtius quisque super se sentiet, quanto nunc pietati et patientiæ ipsius ingratum se exhibet. Quæ autem electos Dei spes inter hæc maneat, sequentibus verbis manifestat:

His autem, inquit, fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Secundum verba beati Gregorii (24) *levare capita*, id est exhilarare corda jubentur, quia sicut ingruentibus districti 50 judicii Dei terroribus æterna reproborum appropinquat damnatio, sic damnatio reprobis appropinquat, æterna electorum Dei salvatio. Ut autem manifestius ejusdem diei Domini tempus scirent, et scientes providerent, dixit illis similitudinem: *Videte ficulneam, et omnes arbores. Cum producunt jam ex se fructum, scitis quia prope est æstas*. Per ficulneam Synagogam accipimus, per omnes arbores multitudinem gentium intelligimus. Fructus ficulneæ est futura in fine mundi conversio Synagogæ. Vel ficulneæ fructus est, ut aiunt quidam, nasciturus ex Judæis caput omnium iniquorum Antichristus. Cum enim pro-

(24) S. Gregor. XL, Hom. in Evang. l. 1, hom. 1, tom. LXXVI Patrologiæ.

A ducto ex se germine iniquitatis et nequitie, quod est Antichristus, sterilis nunc in fide Christi Judæa ad Deum conversa fructus fidei, fructus dico justitiæ et veritatis, producere credendo et eandem fidem prædicando cœperit, et multitudo gentium introierit, certum est quod prope sit æstas. quod ille proximus sit qui sublatis impiis, ne videant gloriam Dei, suos cohæredes introductorus sit in serenissimam illam tranquillitatem cœlestis requiei.

Hæc sunt verba unigeniti Filii Dei, quibus tunc ad prænosendum per præcedentia mundi terminum signa districti judicii ejus adventum præparabat. His nihilominus verbis nos et universos qui vere discipuli ejus sunt et esse volunt, docet et informat, quomodo fieri in nobis signa debeant, ut dum vel in præsentī vita ad visitandum, vel post præsentem vitam ad judicandum nos advenerit, sine timore cum lætitia et exultatione a nobis suscipi possit.

Erunt signa, inquit, in sole, luna et stellis. Per tria hæc solem, lunam et stellas, totum hominem accipere possumus. Est enim in nobis aliquid quod ad solem referatur, est aliquid quod lunæ comparetur, est quod stellis præfigeretur. Hoc etiam evidentius Apostolus 51 exprimit, ubi dicit: *Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima et corpus in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur (I Thess. v, 23)*. Per solem namque non incongrue intelligimus spiritum hominis, per lunam animam sive mentem hominis, per stellas corpus sive corporeos sensus hominis. Signa autem, quæ ad prævidendum et evadendum districtum futuri examinis judicium in hujusmodi sole, luna et stellis fieri et esse debent, signa sunt sacre Scripturæ, quæ signat nobis et exprimit et æternæ salvationis interminabilem gloriam, et æternæ damnationis interminabilem dolorem et miseriam. Esse debent signa hæc in sole, ut vitalem spiritus nostri sensum assidua sacre Scripturæ vegetemus meditatione. Esse debent signa hæc in luna et stellis, ut anima nostra, quæ est luna, sacre Scripturæ documentis intendamus, et corporeos sensus nostros, qui stellæ sunt, in audiendo, legendo et docendo sacram Scripturam exercere non pigeat.

Factis in sole, luna et stellis hujusmodi signis, fit etiam in terris *pressura gentium*, quod est pressura vitiorum, quia ex lectionis meditationisque frequentia fit paulatim in terris, in terrenis membris hominis, peccatorum continentia. Nam etsi exterminare ad liquidum easdem gentes non poterit, comprimit eas tamen suæque ditioni ita subjicit, ut superari ab eis non possit. Quod autem subjunxit: *Præ confusione sonitus maris et fluctuum*, transeunter non est animadvertendum. Etenim per mare mundus significatur, fluctuum autem nomine fluctivaga carnalium voluptatum desideria possumus accipere. Quæ duo mundi videlicet memoria et carnalis concupiscentia, cum in corde hominis con-

niunt et se invicem confundunt, exitiabilem ibi somnium reddunt. Necesse est itaque homini salvando maris et fluctuum præmeditatio, hoc est, antequam confusus et permistus in corde hominis amor sæculi carnalibus desideriis lethaliter sonare incipiat, mentemque hominis quasi quibusdam fluctibus abripiat, per lectionis frequentiam, quod sunt *signa in sole, luna et stellis*, per peccatorum continentiam, quod est *pressura gentium in terris*, semetipsum homo præmuniat. Quia vero et lectionis frequentia, et peccatorum **52** continentia stare diu non poterit, nisi fulciatur et roboretur carnis abstinence, subjunxit post hæc æterna Sapientia :

Arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ spernentur universo orbi. Duo sunt, quæ superveniunt universo orbi, salvatio justorum et damnatio reproborum. *Arescunt homines præ timore et expectatione*, dum propter futura mala quorum timore terrentur, et futura bona quorum expectatione consolantur, cibus, potibus, somno, jocis cæterisque quibus caro delectatur, minus indulgentes, semetipsos nunc arefaciunt et extenuant, quatenus postea in æternæ beatitudinis amœnitate per Christum in Christo revirescentes sine fine gaudeant. Sed et in præsentis vitæ hujus tædio laboris sui non fraudantur præmio, quemadmodum mystice innuitur, cum mox a Domino subinfertur : *Nam virtutes cælorum movebuntur.* In virtutibus cælorum duas præcipue virtutes in homine, humilitatem videlicet et charitatem, convenienter possumus accipere, *Morentur virtutes cælorum*, quando per veram humilitatem geminamque Dei et proximi charitatem quæ ex præcedentium laborum studiis, Scripturarum videlicet frequentia, peccatorum continentia carnis abstinence acquiritur, ad internam visitationis et dulcedinis divinæ gratiam homo movetur et provehitur. Motum hunc virtutum Propheta in se sentiebat, cum dicebat : *Humiliabam in jejuniis animam meam, et oratio mea in sinum meum convertetur (Psal. xxxiv, 13).* Humiliata per jejuniis cæterasque carnis afflictiones anima, oratio hominis in sinum suum convertitur, quando sic orat exterius quod fructum orationis, gustum videlicet divini amoris, capit et sapit interius.

Motis hoc modo virtutibus cælorum apte subjungitur : *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate.* Venit in nube Filius hominis, homo factus pro homine, Unigenitus Patris, quando per gratiam spiritus sancti, quam nubes significat, cor hominis visitat, ad amoris sui dulcedinem compunctionis lacrymis irrigat. *Cum potestate magna* venit, quando eum quem visitat, ad resistendum vitiis fortem et potentem efficit; *et majestate*, quando post prædictas laborum **53** afflictiones Spiritus sui dulcedine eum reficit. Sequitur :

His autem fieri incipientibus respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Non dixit : *His factis*, sed : *His fieri incipientibus*,

A ut majorem per hoc consolationem daret de se præsummentibus, quia omnia ista spiritualium laborum exercitia non solum, dum consummantur, sed dum inchoantur, æternam hominis redemptionem operantur. Nec prætereundum quod ait : *Respicite.* Est enim quasi dicat : Si difficile et asperum videtur nunc per temporalia laborum certamina repromissa vobis redemptionis quærere gaudia, ad transactæ vitæ tempora cordis oculum reducite, considerantes quomodo nihil sit quod vixistis, quid vobis contulerit tempus quod in voluptatibus mollitieque corporis transegistis. Ad hanc etiam, quam desideratis, venientis in nube Filii hominis insatiabilem suavitatem et lætitiâ, ad hanc, dico, *levate capita vestra*, ad hanc dirigite mentis vestræ intentiones et desideria; *quoniam appropinquat redemptio vestra.* Ibi vere redimemini non solum a peccatis et vitiis, sed etiam alleviabimini a præsentis corruptione animæ et corporis. Quomodo autem salvandus quisque observare debeat in se tempus hujus redemptionis, hujus gratiæ, docet nos Dominus sequenti similitudine :

Videte, inquit, ficulneam, et omnes arbores. Quod superius in luna, hoc hic in *ficulnea*, animam videlicet hominis; quod ibi in *stellis*, hoc hic in *arboribus*, sensus videlicet hominis accipere possumus. Nec injuste per *ficulneam* anima significatur; habet enim aliquid in se quod apte ad animam refertur, duplex videlicet fructus, quem gignit, qui et duplicem aliquem fructum animæ figuratim exprimit. Nec injuste; primo enim mittit grossos suos, immaturos fructus et amaros, deinde profert ficus, quæ sunt fructus suavis et maturus. Sic et anima. Nam cum prona sit omnis ætas in malum ab adolescentia sua, omnis pene anima primo profert fructum malum, fructum amarum, quod sunt peccata et vitia; deinde ubi divinæ visitationis gratia rigari cœperit, profert fructum suavitatis, fructum videlicet justitiæ et veritatis. Quid est autem quod *ficulneam* jubemur *videre*, nisi quod **54** omnimoda circumspeditionis custodia animæ nostræ debemus imminere, ne aut ex cogitationibus, desideriis hujus sæculi, aut voluptatibus aliquid ei insideat, quod ab interna venientis in nube Filii hominis visione oculum mentis retardare valeat? Hinc, ait Salomon :

Omni custodia serva cor tuum (Prov. iv, 23)

Sed et non minori instantia, non minori vigilantia exteriores sensus nostros, quos per *arbores* significari diximus, ad proferendos Deo fructus justitiæ observare debemus. Aliter enim ad æstivam illam et jucundam divini caloris et amoris serenitatem non pervenimus, de qua dicit Dominus in consequentibus : *Cum producant jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas.* Quis est fructus iste? Fructus utique ille de quo dicit Apostolus : *Fructus autem spiritus pax, gaudium, benignitas, cæteraque his similia (Gal. v, 22).* Hujusmodi fructum cum producere per gratiam Dei cœperimus, certum est quod prope sit *æstas*, fervida et serena divinæ visi-

tationis claritas. Subjuncto ergo Dominus et ait : *Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei.* Cum fieri in nobis hæc ita viderimus, quod et anima nostra bonis intenta est sensibus, et corpus nostrum bonis instat actibus, hæc est certitudo quædam, qua certificamur regni Dei, quod hic per splendorem visitantis gratiæ ipsius in homine inchoatur, et in futura vita gloriosius perficitur et consummatur. Sequitur :

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Generatio hæc generatio est sanctæ Ecclesiæ, quæ non præteribit, donec hæc omnia fiant. Item generatio hæc quæ non præteribit, generatio bonorum operum, generatio sanctarum virtutum intelligi poterit. Sed quomodo dicit : *Non præteribit?* Quod præteritum est, jam non est, et quod jam non esse videtur, quasi periisse æstimatur. Consolatur igitur Dominus verbis his electos suos, ne deficiant in laboribus, quia quidquid studii vel laboris aut in Scripturis sanctæque meditationis frequentia, aut in peccatorum continentia, aut in carnis abstinence propter Deum impenderent, etsi jam non est, si ab illorum oculis idcirco periit, quia præterit, nunquam peribit a memoria Dei, nunquam peribit a præsentia Dei, *donec omnia fiant*, hoc est **55** donec eousque hominem perducatur, quod *virtutes cælorum* in eo movebuntur, quod venientem in nube Filium hominis cum potestate magna, ut prædictum est, et majestate videre merebitur.

Quia vero durum, ut est, et difficile videtur continuis laboribus corpus attenuare et affligere, jugi custodia mentem ad interiora stringere, monet nos Dominus, ut quid simus, quid fieri debeamus, semper præ oculis habeamus. *Cælum, inquit, et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Per cælum et terram spiritum hominis et corpus convenienter accipere possumus. *Cælum et terra transeunt*, quando resoluta per mortem corpore spiritus hominis sursum rapitur, et caro in pulverem terræ religitur. Et est, quasi dicat Dominus : Quia transituri estis, et in hujus mortalitatis corruptibilitate stare et durare non potestis, satagite, quandiu nunc statis, ut per transeuntis vitæ labores ad stabiles et sine fine mansuras regni mei pervenire possitis promissiones. *Cælum enim et terra, spiritus utique et corpus vestrum soluta per mortem transibunt; verba autem mea non transibunt.* Implebuntur vobis in præsentia vita ad consolationem sive justificationem, implebuntur vobis in futura vita ad corporum et animarum glorificationem.

Hæc sunt sacratissima evangelicæ lectionis mysteria, quibus instruxit nos æterna Dei Sapientia, quibus signis, quibusve laboribus et meritis prævenire debeamus diem ultimæ animadversionis. Sed ipse qui docuit, quid faciamus, adjuvet, ut perficiamus, quatenus signis sacræ ipsius Scripturæ sic insigniri mereamur, sic in nobis vitiorum gentes comprimamus, sic per carnis abstinence am Deo

placeamus, ut venientem eum in nube cum potestate magna et majestate non trepidi, sed securi videntes, cum impiis non damnemur, sed cum sanctis et electis omnibus in æterna beatitudine æternaliter glorificemur. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

56 HOMILIA IX.

IN EAMDEM DOMINICAM TERTIA

In anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon, rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam: in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaia, filii Amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis, et calcamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus et discalceatus (Isa. XX).

Verba hæc, si juxta litteram tantummodo intellexerimus, parum, aut etiam nihil utilitatis ex eis consequi poterimus. Verum quia verba sunt Spiritus sancti, spiritalem in eis intellectum quærere studeamus; qualiter sacrosanctum Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi adventum spiritualiter exprimat, ipso adjuvante et donante videamus. Ad hoc enim hortatur nos Apostolus in Lectione hodierna qua dicit : *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, et consolationem Scripturarum spem habeamus (Rom. xv, 4).* Quid est : *Per patientiam et consolationem Scripturarum spem habere?* Homo, qui ex anima et corpore constat, ita a Deo creatus est, ut nunquam aut raro esse valeat quin aut ex diabolo, aut ex se ipso, vel ab aliis etiam hominibus aliquid adversitatis vel molestiæ, nunc in anima, nunc in corpore sustineat. Ergo omnia quæ scripta sunt, ad doctrinam nobis scripta sunt, ut qui præsentem vitam transire sine tentationum adversitatibus non possumus, ad sacram Scripturam assidue curramus, ex ea patientiam discamus, in ea et ex ea ad relevandum mortalitatis nostræ tædium consolationem quæramus. Patientia enim et consolatio Scripturarum animat nos ad spem et corroborat, ut de divinæ pietatis misericordiæ nunquam diffidere valeamus.

Nunc igitur, quia docuit nos hoc Apostolus, sequamur doctrinam illius; in prophetica hac quæ nobis proposita est **57** Scriptura, consolationem nostram quæramus; quid ad adventum Domini nostri Jesu Christi, per quem æternæ nobis consolatio vitæ redita est, pertineat spiritualiter, discutiendo videamus. *Littera enim, ut idem ait Apostolus, occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. III, 6).* Relinquentes igitur litteram occidentem, et sequentes spiritum vivificantem, primum interpretationes nominum distinguamus. In his enim est maxima vis spiritualis intellectus.

In anno, inquit, quod ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon, rex Assyriorum. Tharthan interpretatur turrem dedit, Azotus ignis incendii, Sargon princeps horti. In Azoto potest intel-

ligi humana natura, quæ cœpit in Adam; quæ satis **A** convenienter *Azotus*, id est *ignis incendii* nominari poterat, quando misera *Eva* concupiscentia vetiti pomi, quasi valido quodam igne succensa, sic æstuaræ cœperat, quod cavere nec voluit nec valuit, quin ad interdiciam arborem manum mitteret, comederet et ad comedendum animum viri inclinaret. Sed quando hoc, vel quomodo factum est? *In anno* utique, quo *ingressus est Tharthan in Azotum*. In anno isto possumus accipere totum tempus præsentis vitæ, quod tunc incœpit, quando primus homo creatus est. Ante creatum quidem hominem nec tempora, nec anni fuerunt; cum creato homine creata sunt simul et tempora, totumque illud tempus a primo homine usque ad novissimum est quasi unus annus **B** *currens* paribus diebus ac mensibus. In hoc denique *ingressus est* quodammodo *Tharthan in Azotum*.

Nomine *Tharthan*, qui interpretatur, sicut præmissum est, *turrem dedit*, altitudinem superbiæ et elationis apte exprimit, per quam iidem primi parentes nostri in anno, id est in tempore, quo nobiliter creati, miserabiliter seducti sunt atque prostrati, cum misera mulier ad vocem serpentis, imo diaboli in serpente loquentis, sed et dicentis: *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum*, incaute intumuit honore suo et dignitate ad quam Deus eam condidit, non contenta, scire cupiens quod scire non licuit, similis Deo fieri voluit. Ista sane cæca mentis elatio erat, sicut dictum est, *Tharthan ille*, nuntius videlicet diaboli, **58** quem *Azotum* misit, per quem primum mulierem igne incendii sui, id est concupiscentia vetiti pomi inflammavit. Postea per eam **C** nobilem illud protoplastum Adam elisit et supplantavit. Ipse enim auctor et incentor tanti sceleris fuit, sicut sequens mox littera de illo subjungit.

Cum misisset, inquit, *eum Sargon rex Assyriorum*. Nomine *Sargon*, qui interpretatur, sicut diximus, *princeps horti*, apte diabolus valet intelligi; hortus vero, cujus fructus sicut cito crescit, sic etiam citius transit et deficit, instabile hoc sæculum, sive instabiles et transitorias sæculi voluptates et delicias non incongrue exprimit, quarum princeps jure diabolus nominatur. Per eas enim incautas hominum mentes capit et decipit. Ipse etiam dicitur et est **D** *rex Assyriorum*. Assyrii, qui interpretantur *dirigentes*, significare possunt universos homines Deo creatori suo humiliter subesse nolentes, qui juxta voluptates et desideria carnis suæ se ipsos dirigunt, et ab aliis sub humili propter Deum obedientia dirigi nolunt. Iste *Sargon, rex Assyriorum, cum misisset Tharthan in Azotum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam*, hoc est cum primum contra nobilem illam creaturam per turrem elationis et superbiæ pugnasset, et cepisset eam, igneque, id est concupiscentia ligni vetiti succensam prostravisset, *in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaia filii Amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis, et calceamenta de pedibus tuis*. In Amos, qui interpretatur *robustus*, Deus omnipotens, qui fortitudine et po-

tentia divinitatis suæ omnia sustinet, omnia complet, satis convenienter intelligi valet. In *Isaia* filio Amos, unigenitus Dei Filius non indigne est accipiendus. *Sermo ille*, quem *in manu* ejus locutus est Dominus, præceptum illud et obedientia illa fuit, quam Deus Pater ei communicato cum eodem Filio, et Spiritu sancto consilio dedit, quando eum ad reparandum et restaurandum nobile opus suum, totum videlicet genus humanum, quod in Adam perierat, hominem fieri constituit.

Vade, inquit, *et solve saccum de lumbis tuis*. Ex lumbis carnalis procedit generatio. Et apte per lumbos *Isaia*, **59** per lumbos Domini nostri Jesu Christi, patres ejus, patriarchas videlicet et prophetas, de quorum semine nasci secundum carnem voluit, possumus intelligere. Saccus, qui lumbis illis imminabat originalis culpa criminis erat. Saccum istum omnes ab Adam usque ad Christum nimis laboriose portabant, quia licet sancte et juste in hoc sæculo viverent, omnes tamen post mortem infernum hæreditabant. Tandem in fine sæculorum respiciens Dominus afflictionem populi sui, Unigenitum suum misit in mundum, dicens quodammodo ad eum: *Vade*. Ac si diceret: Grave originalis peccati delictum, quo totum genus humanum constrictum tenetur, nequaquam nisi per te solvetur. Tu illud portabis, tu eas, quas meruit, penas solves. Solus tu pro omnibus mihi satisfacies. Sed quia in divinitatis tuæ potentia, qua cœqualis mihi es et consubstantialis, fieri hoc non valet, necesse est ut vadas. *Vade* de æternitate divinitatis ad temporalitatem humanæ mutabilitatis, *vade* humanæ formam naturæ assumendo, *tolle saccum de lumbis tuis*, eos de quibus et pro quibus nasciturus es, nodo veteris piaculi morte tua expediendo.

Et calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Si per lumbos Christi patriarchas et prophetas intelligendos diximus, de quorum semine nasci voluit, per pedes ejus sanctos apostolos non incongrue accipimus, qui pro certo pedes ejus fuerunt, quia prædicando eum fidemque ejus constanter docendo, quasi per totum mundum portaverunt. De istis pedibus suis tulit quodammodo *calceamenta*, quando abolito in sanguine suo originali crimine, quod per saccum intelleximus, etiam post mortem, resurrectionem et ascensionem suam novo et inaudito sancti Spiritus charismate delibutos et imbutos ab actualibus nihilominus peccatis, quæ per calceamenta, quæ ex mortuis sunt animalibus, apte intelliguntur, expiavit et emundavit. Nam postquam tanta gratia sua Spiritus sanctus eos replevit et inebriavit, parum aut nihil, sicut credere possumus, de actualibus peccatis ultra eis adhærere potuit.

Hos Domini pedes notat alibi sacra Scriptura ubi dicit: *Egredietur diabolus ante pedes ejus* (*Habac. III, 5*) et recte hoc sanctis apostolis congruit, quia euntibus **60** illis per universum mundum et prædicantibus subsistere ante eos diabolus non potuit, familiaria infidelium corda, ex prædicatione re-

rum calore fidei succensa et inflammata, diutius inhabitare non potuit. Præmisso etenim Patris præcepto, quod dedit Unigenito suo ad restaurandum genus humanum, quid jam fecerit Filius propheta ostendit, cum protinus ex persona ejus subjungit et dicit :

Et fecit sic, vadens nudus, et discalceatus. Fecit sic, hoc est obedivit Patri humanitatis nostræ miserias in se suscipiendo, quemadmodum dicit Apostolus : *Exinanivit seipsum formam servi accipiens* (Philipp. 11, 7).

Nec transeunter animadvertendum est quod dicit : *Vadens.* Qui vadit, de loco ad locum transit. Et recte verbum hoc, *vadens*, mutabilitatem humanitatis nostræ quam suscipere in se Unigenitus Dei venerat ostendit. Ille enim qui secundum divinitatis suæ substantiam lumen habitans inaccessible, nec moveri, nec mutari, nec videri poterat, in assumpta propter nos humanitatis forma mobilis, mutabilis atque visibilis fieri voluit. Ille, de quo scriptum est : *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient* (Psal. 101, 28), qui nullum accidens habuit in divinitate, utpote nunquam minor, nunquam major, nunquam senior, nunquam junior, hic propter nos, quasi *vadens* factus est. *Vadens*, inquam, de sinu Patris in uterum matris, *vadens* de Virgine nascendo, *vadens* infantilis jura ætatis sub Virgine matre sustinendo. Sicque singulos ætatum gradus transiit, donec in robur virilis ætatis surrexit. Sic *vadens* erat propter homines, *vadens* tamen non sicut cæteri homines. *Vadens* utique *nudus, et discalceatus* : *nudus* a peccato originali, *discalceatus* ab omni peccato actuali.

Et dixit Dominus : Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Ægyptum et super Æthiopiam, sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et transmigrationem Æthiopiæ, juvenum et senum, nudam et discalceatam, discooperitis natibus ignominiam Ægypti. Trium annorum numero, tria tempora intelligenda æstimo. Tempus utique ante **61** legem, tempus sub lege, tempus sub gratia ; per Ægyptum et Æthiopiam, gentilem plebem atque Judeam. Venit Unigenitus Dei adventu suo visitare et consolari, non solum eos quos tempus gratiæ hic invenerat, sed et illos quos tempus ante legem, et sub lege, cum recta fide et spe ad infernum transmiserat.

Nec sine causa quidem addidit : *Signum et portentum erit super Ægyptum et super Æthiopiam.* Signum sæpe in sacra Scriptura accipitur in bono, portentum in malo. *Signum* erat gentibus, *portentum* erat Judæis. Signum erat fidelibus et salvandis, portentum erat infidelibus et damnandis. Quia quotquot ex gentibus sive Judæis humilem ejus in carne adventum humiliter credendo et recte vivendo susceperunt, his *signum* erat æternæ salvationis. Qui autem reprobarerunt eum non credendo, vel qui susceperunt, et non recte vivendo a vera fide erraverunt, et ita inventi sunt, his *portentum* erat æternæ damnationis

Per regem autem Assyriorum, de quo subjungitur :

Sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti et transmigrationem Æthiopiæ, apte diabolum, hostem antiquum possumus accipere ; qui utique rex est et Dominus omnium, se non secundum Deum, sed secundum voluptates et concupiscentias carnis dirigentium ; Assyrii enim interpretantur *dirigentes*. Captivitas autem Ægypti est multitudo gentilis populi, transmigration Æthiopiæ multitudo Judaicæ plebis. Nec incongrue. Ægyptus enim interpretatur *angustans tribulatio, Æthiopia tenebræ, sive caligines*. Et bene quidem plebs gentilis captivitate Ægypti notatur ; plebs Judaici populi per transmigrationem Æthiopiæ figuratur. Gentilem enim populum quasi sub jugo et potestate sua diabolus tribulabat et angustabat, et quasi captivum tenuit, quia ad quæcunque flagitia voluit, eum, utpote Dei et Creatoris sui prorsus ignarum, potenter inclinavit. Populus vero Judaicus caligine superbiæ et perfidiæ contenebratus, quasi sponte a Deo transmigravit ; quia Unigenitum Dei, quem ex lege et prophetis venturum in carne audierat, hunc jam venientem et viam vitæ doctrinis et exemplis ostendentem reprobavit, **62** hunc Deum et Salvatorem credere noluit. Sic plane populo illi transmigranti, et in hac transmigratione persistenti adventus Christi, quasi portentum erat æternæ damnationis. Populo autem gentili, qui per fidei et baptismatis sacramentum captivitatem diaboli erupit, erat adventus Christi signum æternæ salvationis.

Quod autem post captivitatem Ægypti et transmigrationem Æthiopiæ subjunctum est, *juvenum et senum*, eosdem duos populos æstimo intelligendos *Senior* quodammodo erat populus Judaicus, quia prior electus ; populus vero gentium erat quodammodo *junior*, quia in electione posterior. Hos etiam aliunde notat Scriptura, quæ dicit : *Major serviet minori* (Gen. xxv, 23) Sed sicut Judæos et gentes, omnes utique credentes, et rectæ fidei recta opera jungentes Christus venit salvare, sic hic, qui semper quietus erat in divinitate, nudus ab originali, discalceatus ab omni peccato actuali, ambulare, hoc est laborare, patiando, moriendo in assumpta propter nos humanitate dignatus est. Sic diabolus, qui sicut fortis armatus custodiebat atrium suum, qui in pace possederat totum genus humanum, magis post adventum, quam ante adventum Christi furit et insanit, minans et impugnans non modo captivitatem Ægypti et transmigrationem Æthiopiæ, *juvenum et senum*, hoc est non solum gentes et Judæos, sed et *nudam et discalceatam*, id est multitudinem eorum qui, ab originali et actuali peccato per baptismum liberati, vel post violatum baptismum per penitentiam et satisfactionem purificati sunt et emundati.

Sed quomodo *minat eos discooperitis natibus, ignominiam Ægypti* ? Hoc est impudicitia et turpitudine carnis carnaliumque voluptatum, quod est *ignominia Ægypti*. Per hanc et ad hanc *ignominiam Ægypti minat*, et usque ad finem sæculi minare non

cessat non modo gentes, et Judæos et malos Christianos, qui secundum carnem carnisque concupiscentias libenter vivunt, sed et illos qui voluptatibus sæculi renuntiaverunt, qui vigiliis, jejuniis cæterisque piis laboribus carnem suam propter Deum mortificantes in puritate cordis et castitate corporis placere Deo satagunt, dum eis aut ea quæ aliquando egerunt turpiter **63** ingerit, aut ea quæ nunquam fecerunt, nec etiam cogitaverunt, nunc cogitanda, nunc facienda suggerit. Sic minat modo gentes et Judæos, malos et bonos. In fine tandem sæculi, quando florere incipiet ficulnea et omnes arbores, quando plenitudo gentium introierit, et omnis Israel salvus erit, tunc demum implebitur. *Qued hic subinfertur.*

Et timebunt et confundentur ab Æthiopia spe sua, et ab Ægypto gloria sua. In fine, inquam, sæculi, quando Judæa, quæ in tenebris et caligine infidelitatis suæ nunc jacet repudiata et repulsa, ad Christum et fidem Christi colligetur, et gentilitas, quæ necdum Deo credidit, plenarie per eam convertetur, sicut de eis dictum est per prophetam dicentem: *Convertentur ad vespertim, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem (Psal. LVIII, 7).* Tunc princeps ille dæmonum, omnesque satellites ejus, maligni utique spiritus, tandem timebunt, et confundentur ab Æthiopia spe sua, id est a Synagoga, quam nunquam se amittere sperabant. *Et ab Ægypto gloria sua,* hoc est a Gentilitate, de cujus perditione semper se coram principe suo gloriatiuros et gavisuros æstimabant.

Et dicet habitator insulæ hujus in die illa. Nomine insulæ carnalis concupiscentia, sive ipse homo carnaliter vivens, et concupiscentias carnis diligens, convenienter potest intelligi. *Habitator insulæ hujus,* habitator, inquam, cujusque hominis, in concupiscentia carnis jacentis, malignus spiritus quilibet, qui ad flagitia eum instigat et accendit, non incongrue est accipiendus. *In die illa plenariæ conversionis Judæorum et gentium,* erit, ut credibile est, vox ista malignorum spirituum de salute electorum plangentium atque dolentium.

Ecce, inquit, *hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberaret nos a facie regis Assyriorum.* Ecce isti de quorum fide et conversione subito perterriti sumus et confundimur, illi profecto sunt quos auxilio nobis et liberationi esse putavimus a facie regis Assyriorum, pro quibus honorandos nos coram principe nostro speravimus. Jam plenarie conversi sunt, jam **64** omnes crediderunt Christo, quos æterno nobiscum deputandos æstimavimus supplicio.

Et quomodo effugere poterimus nos? Ad quos confugiemus, quia jam eos amisimus, quos sub potestate nostra se:nper habuimus? Quod dicuntæ *Quomodo effugere poterimus nos?* per hoc ostenditur nobis quod et alibi in Scripturis sanctis invenimus, quia dæmones illi qui in decipiendis hominibus minus prævalent, majoribus opprobriis et suppliciis

A coram principe suo cruciantur. Qui vero agiliores in deceptione hominum sunt, majori honore coram principe suo magnificantur

Sed quia adventum Domini celebramus, recte secundum hunc, quem præmisimus, mysterii intellectum, verba lectionis hujus eidem Dominico Adventui congruunt. Non illi dico adventui, quando terribiliter veniet ad judicandum, sed illi in quo misericorditer venit ad salvandum. Iste ejus adventus suavis, benignus erat et amabilis, ille gravis erit, districtus erit et terribilis, juxta prophetiam David dicentis: *Ignis in conspectu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida. Advocabit cælum desursum, et terram discernere populum suum (Psal. XLIX, 2).* Iste ejus adventus factus est in misericordia, ille ejus adventus erit in sola justitia. Hunc primum ejus adventum, in quo salvati et liberati sumus, singulis annis hymnis et laudibus et obsequiis, quibus possumus, veneramur, et venerari debemus, ut [districtionem et severitatem secundi ejus adventus misericorditer evadere mereamur. Nunc enim extensus in ligno crucis quasi apertas nobis ostendit manus suas ad suscipiendum penitentes, nunc dilatata habet brachia, ut colligat et astringat sibi omnes ad misericordiam suam confugientes. Sub hæc ejus brachia confugiamus et ingeramus nos sanctissimis ejus manibus, ne futura illa districti judicii tempestas nos cum impiis abripiat et absorbeat, sed cum justis et salvandis in sinum misericordiæ suæ ipse nos colligat qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

65 HOMILIA X.

IN DOMINICAM III ADVENTUS PRIMA.

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? (Matth. XXI.)

Tertia ista Dominica Adventus Dominici, in qua beatus Joannes Baptista pro invicta assertionem veritatis in vinculis fuisse narratur, ideoque fortitudo ejus a Domino ad turbas ita commemoratur, quod nec arundo vento agitata, nec homo mollibus vestitus. *Arundo vento agitata,* esse non debemus. Necesse enim est ut inter prospera et adversa sic statum mentis nostræ solidemus, ne aut vento elationis extra nos rapiamur, aut vento detractionis perturbati infra nos dejiciamur, sed humiles in prosperis, patientes in adversis, invisibilem Conditoris adventum inconcussa mentis tranquillitate præstolemur.

Admonemur etiam, ne simus *homo mollibus vestitus,* hoc est ne propter molliem carnem carnalium que desideriorum voluptatem nosmetipsos negligamus, duris et asperis præsentis vitæ laboribus libenter nos propter Deum subjiciamus. Unde etiam estimo jejunium Quatuor Temporum idcirco in hanc tertiam Adventus Domini septimanam esse positum, ut qui aliis temporibus minus caute, minus sollicitè viximus, nunc saltem ad promerendam et suscipiendam advenientis in carne Filii Dei cla-

ritatem, carnis molliem fugiamus per abstinentiam et continentiam, per omnimodam bonorum operum diligentiam infatigabiliter nos exercere studemus.

Ad hoc denique excitat nos, et instruit hodierna sancti Evangelii lectio, quæ dicit : *Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait illi : Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Per Joannem, qui *Dei gratia*, vel in quo est *Dei gratia*, interpretatur, homo ille non incongrue accipi poterit quem gratia Christi internæ dulcedinis visitatione prævenit. Sed quoniam mens humana, terrena adhuc inhabitatione aggravata, in his quæ vix aliquantulum prælibando **66** degustaverit, permanere diu nequaquam poterit, recte Joannes in *vinculis* esse describitur, cum subtracta solitæ visitationis gratia cor hominis induratur. Sic plane quasi quibusdam irretitus nexibus audit tantum, sive ab humana voce exterius, sive divina inspiratione interius, *opera Christi*, quæ pro humana salute nascendo, moriendo, resurgendo et ascendendo operatus est in medio terræ. Audit etiam, id est perpendit interna cordis consideratione *opera Christi*, opera videlicet miserationis et gratiæ quod plerosque in peccatis obligatos gratuita pietate non dedignatur salvare.

Hac ergo animatus spe, licet interius vinculis illaqueatus, ad internam contemplationem pro voto se non valeat erigere, *mittit* tamen *discipulos* quasi nuntios intimi doloris, exteriorem videlicet exhibitionem bonæ operationis, quemadmodum mox innuit ordo evangelicæ lectionis : *Mittens duos de discipulis suis ait illi*. In eo namque, quod *duos* de discipulis misisse eum asserit, patet profecto quod plures discipulos habuerit. Sed quid hoc loco *duorum discipulorum* nomine nisi fidem et spem aptissime valemus intelligere? Quos nimirum discipulos necesse habet ad Deum dirigere homo quilibet dura cordis astrictus obligatione. *Mittit* procul dubio fidem, cum, licet gravi interius oppressus sit doloris pondere, exterius tamen a bono nequaquam cessat opere. *Mittit* etiam spem, cum det bona opera, quæ agit, solam solummodo æternæ retributionis gloriam, aut amissam internæ visitationis recipere quærit gratiam. Tertius vero nuntius, charitas videlicet quæ est gratia Dei, ideo nequaquam ab eo poterit mitti quia vinculata quodammodo jacet in homine interiori, sed his duobus utens nuntiis dolorem suum inspectori cordium his intimat verbis :

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *Tu es*, inquit, *qui venturus* **67** *es* in cor meum, ea scilicet dulcedinis gratia qua dudum visitare me dignata est pietatis tuæ clementia. Quod si dedignaris, *Expecto alium* valde forsitan mihi contrarium

Et respondens Jesus dixit illis. Respondere Dei est, dum occulta inspirationis gratia sensibus hominis piæ admonitionis dat consilia. *Euntes*, inquit, *renuntiate Joanni quæ audistis et vidistis*. Ac si aperte dicat : *Euntes* per bonæ devotionis deside-

rium, *euntes* per inceptum bonæ actionis studium *renuntiate Joanni quæ audistis* per intellectum, *et vidistis* per experimentum. Renuntiare siquidem Joanni est hominem ad memoriam reducere, quomodo spiritali aliquando intelligentia cognoverit quæque secreta Scripturarum mysteria, et quantam dulcedinis abundantiam expertus sit per internæ visitationis gratiam. Sequitur :

Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me. *Cæci* quodammodo, sensus hominis sunt, cum terrenæ tantummodo vanitatis imaginibus intendentes, ea quæ lucis sunt videre non possunt. *Vident* autem, cum Deo præveniente et conversionem inspirante fugata terrenæ occupationis nebula, pro nihilo ducunt terrena omnia. *Claudi* vero *ambulant*, quando hi qui aliquando a semitis claudicabant justitiæ, per dignam quandoque operationem rectas incipiunt semitas incedere. *Leprosi mundantur*, cum hi videlicet qui ob vitiorum contagionem quasi *Leprosi* in interiori homine erant, postmodum per puram confessionem veram recipere merentur emundationem. *Surdi audiunt*, dum hi qui prius ad sanæ prædicationis doctrinam aures audiendi non habebant, revelata postmodum cordis aure salubriter his quæ dicuntur valent intendere. *Mortui resurgunt*, dum hi procul dubio qui aliquando sarcina peccatorum gravati morte animæ erant mortui, postmodum divina præventi miseratione per veram peccati cognitionem, mortificando in se vitia, justitiæ laudabiliter incipiunt vivere. *Pauperes evangelizantur*, quia qui sic per peccati cognitionem ad veram perveniunt cordis humiliationem, **68** recte *evangelizari* dicuntur. Nam pro certo totum ad profectum eis perveniet salutis quidquid extrinsecus ab ore perceperint evangelizantis. *Et beatus, qui non fuerit scandalizatus in me*. Scandalizare est occasionem peccandi præbere. Quis vero scandalizari unquam in Domino potuit aut poterit, qui sicut a peccatis liber est solus, ita etiam naturaliter est summe bonus? Sed si hæc eadem ejus verba subtili fuerint consideratione inquisita, evidenti patebit indicio, quis sit qui scandalizetur in eo. Quisquis enim his Domini beneficiis quæ prædiximus, nullas reddendo gratiarum actiones exstiterit ingratus, et propriis meritis ascribendo magis in se gloriari voluerit quam in Domino, hic revera scandalizatus dicitur in eo.

Hic ergo æterna et summa Bonitas homini cuilibet in tali, ut diximus, cordis duritia posito innuit, unde tam graviter vinculatus sit. Quod idem est ac si aperte dicat : Quia subtracta visitationis meæ gratia diræ nunc afflictionis in interiori homine te coarctant vincula, sollicita intentione perpende unde distractionem promerueris obligationis tantæ. Per illuminantem siquidem spiritus mei gratiam *cæcos* aliquando sensus tuos lucem cognoscere feci veram, *claudis* vero ejusdem sensibus bonæ opera-

tionis fortitudinem, *leprosis* veram munditiæ integritatem, *surdis* auditum contuli salubrem, *mortuos* vero in peccatis veram dando peccati cognitionem resuscitavi a vitiis, et sic demum *pauperes*, id est vere feci humiles. Sed quia hæc omnia, quæ divinitus tibi erant collata, extollendo te super te, virtuti ascripsisti propriæ, quodammodo in me scandalizatus, dura nunc mentis constrictione es gravatus. Cum vero Deus hæc omnia in corde hominis occulta inspirationis loquitur gratia, sit profecto quod hic subdidit evangelista :

Illis autem abeuntibus capit Jesus dicere ad turbas de Joanne. Illis, inquit, abeuntibus, id est discipulis supra memoratis, in bonæ operationis exercitio et piæ devotionis desiderio perseverantibus, *dicere incipit Jesus de Joanne ad turbas*, ad turbatos videlicet hominis sensus. Dicere autem Dei est ipsius facere, cum per secretam visitationem hominem cognoscere facit, quantam **69** spiritualium donorum gratiam amiserit, et quantam calamitatis miseriam invenerit. Et notandum, quod non ait evangelista *dixit*, sed, *dicere cepit*, quia nimirum postquam interna Redemptoris gratia ad cor prævenit, tunc demum attendere seipsum homo poterit, et secum tractat in cordis amaritudine, quod prius male dulce erat et delectabile, iuxta quod hic commemorant verba lectionis evangelicæ :

Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatum? Per desertum namque nonnullis locis Scripturarum præsens accipitur sæculum, eo videlicet quia a dignæ operationis fructu quodammodo videtur esse vacuum. *In quod desertum* tunc homo exire dicitur, cum laxata mentis custodia male libere vagatur circa terrena. Dum vero in se reversus *perpendere* incipit, quale detrimentum animæ suæ ita exendo fecerit, gemebunda cordis voce sensus suos ita redarguit : *Quid existis, inquit, in desertum videre?* Ac si dicat : O miseri et miserabiles sensus mei interiores, quid commodi, quid utilitatis *in deserto* hoc consecuti estis in quod toties circumvagando *existis?* Quem, inquam, fructum in his nunc habetis in quibus male intenta cogitatione nonnunquam delectati estis? Nullum enim profectum, nullam omnino hæc omnia aliam contulerunt gratiam nisi *arundinem*, animam videlicet ab omni spiritali gratia aridam. *Arundinem, inquam, vento agitatum*, animam nimirum ventosa instabilitate inquietam. *Vento* siquidem *agitata* non incongrue illa dicitur anima quæ in prosperis vento extollitur elationis, in adversis vero turbine dejicitur iræ et indignationis. Cum vero homo interior ita circa terrenas vanitates vagando *exit* et distenditur, consequens est etiam ut his delectatus miserabiliter rursus *exeat*, quemadmodum sequens verborum ordo denuntiat :

Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Vestiri siquidem *mollibus* est corpus corruptibile desideriis fovere carnalibus. *Mollibus, inquam, vestiri* tunc homo dicitur, cum ea quæ inani-

A ter cogitando intus in mente conceperit, male suaviter delectando fovere in se ac nutrire appetit. Quale vero animæ periculum ita exiens subeat, **70** lectio evangelica congruo mox ordine commemorat. *Ecce, inquit, qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Hoc loco regum nomine male dominantes vitiorum potestates debemus accipere. Quicumque ergo carnalibus desideriis dediti delectationibus suis nequaquam volunt reniti, hi nimirum non unum, sed plures in se male dominantes habent reges, quia pro certo servi sunt tot dominorum quot in se regnare permittunt jura vitiorum.

Notandum vero quam convenienti ordine tres exitus exprimuntur in hac evangelica lectione. Primus siquidem exitus sit cogitando, sequens vero delectando, tertius autem operando, quemadmodum sequitur : *Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, plusquam prophetam.* Cum enim tali modo, ut prædiximus, miserabiliter homo cogitationibus exierit, et delectationibus, sit plerumque ut deterius tertia vice rursus *exeat*, id est ut illicita perpetrare operibus incipiat, quæ mala prius consuetudine cogitando et delectando, secreto cordis locoolvebat. Sed salvandus quisque dum in se reversus semetipsum attendere incipit, sit non solum *propheta*, sed etiam *plusquam propheta*. *Propheta* namque sit, cum mala futuræ damnationis, quæ pro perpetratis pravæ actionis operibus subire debeat, flebili cordis oculo prævidendo sibimetipsi prophetat. Tunc vero *plusquam propheta* sit, dum iudicium Dei præveniendū per districtam satisfactionem ipse per se hoc in præsentī punit, pro quo in futuro examine puniendum se esse recognoscit. Sic, sic dum exitiales exitus suos hoc modo in se quisque recognoscit, et crebra lamentatione plangit, quod ita misere et miserabiliter cogitando, delectando et operando exierit, sit profecto quod evangelista subdidit.

Hic est enim de quo scriptum est : Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Hoc loco nomine *angeli* dulcedo spiritalis gratiæ apte valet figurari. Per *faciem* vero, qua homo quilibet agnoscitur, recte notitia Dei accipitur. *Angelus* ergo *ante faciem* hominis *mittitur*, quia cum spiritalis gratia suaviter cor hominis visitando prævenit, tunc veraciter et se et Deum cognoscere poterit. **71** *Præparat etiam viam*, quia pleniter hominem instruit, quomodo in via veritatis ambulans Auctori suo viam ad cor parare possit.

Sed notandum quod non ait : *Hic est de quo dictum est*, sed, *de quo scriptum est*. Omne enim quod dicitur, transit; quod autem scribitur fixum permanet. Si quis igitur tali, ut diximus, ordine profecerit, et calamitatis suæ miseriam prænitendo recognoverit, de hoc nimirum non dictum, sed *scriptum* est, quod *angelus* hic præparans viam *ante faciem* ejus mittatur, quia videlicet, quantum possibile est in hoc mutabilitatis tempore, gratiæ spiritalis dulcedinem manentem habet in se.

Hæc de lectione evangelica, prout Domino donante potuimus, disseruimus; nunc de lectione et officio ejusdem Dominicæ ad ædificationem audientium pauca subjungamus. Prima Dominica Adventus Domini populo gentium specialiter assignatur, quia in hoc adventu Ecclesiam de Gentibus specialiter vocasse dignoscitur. Secunda Dominica, in qua cantatur: *Populus Sion*, populum specialiter notat Judæorum, quod et ipsi, licet loco secundo, post gentes in adventu Domini spem salutis habere debeant. Hodierna autem Dominica ad utrumque populum spectare sana fide et intellectu credi potest. Sed ut de gentibus et Judæis adhuc aliquid nobis utilius audiamus, Judæos in Ecclesia innocentes, gentes pœnitentes dicamus. Hic sane duobus ordinibus totum consistit Ecclesiæ corpus, quod quotidie proficit, et augmentatur in pœnitentibus per pœnitentiæ medicamentum, et in innocentibus lætatur et gloriatur per quotidianum virtutum profectum. Hos omnes admonet Paulus in officio hodierno dicens: *Gaudete in Domino semper, iterum dico: Gaudete*. Tanquam si dicat ad eos, qui medicamento pœnitentiæ sanati sunt: O vos, quos Deus sua gratia per pœnitentiam a peccatorum sordibus eripuit, *gaudete in Domino*, non propriis, quod estis, meritis ascribendo, sed simpliciter ipsius dono attribuendo. Sed et vos *gaudete*, qui capitalibus criminibus non estis depravati, *gaudete in Domino*, non in vobis, bona vestra ipsius clementia vobis concessa conservate, et propter vestras virtutes vobis impares nolite despiciere. Potens enim est hodie in peccatis jacentes **72** uno momento per pœnitentiæ satisfactionem ad magnam perducere honorum operum perfectionem. Sequitur:

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Modestia* dicitur non solum corporis castitas, qua homo ab illicitis actibus sese abstinet, sed et hoc modestia vocatur, qua totam vitam suam tam in prosperis quam in adversis bona quadam mensura ita moderatur, ut si gaudet, non superflue gaudeat; aut si tristatur, supra modum non contristetur, sed in utroque congruentem modum aut temperantiam Dei munere fortiter teneat. Quæ *modestia nota* debet esse *omnibus hominibus*. Liqueat, quod unius hominis bona actio *omnibus hominibus* non possit esse *nota*, sed est quasi dicat: Talis sit in omnibus vitæ vestræ modus et temperantia, ut omnes, in quorum medio conversamini, de bona vestra conversatione boni profectus percipiant exempla. Cur autem hanc modestiam habere debeamus, aperte denuntiat, dum subjungit:

Dominus prope est. *Dominus*, quem nihil latere potest, *prope* vos est, semper et ubique vobis præsens est, omnia opera vestra contemplatur, et considerat: et ideo tales vos exhibete, ut possitis oculis majestatis ejus digne complacere. Vel ideo ait *Dominum esse prope*; quia sacratissimum imminet tempus Dominicæ Incarnationis, in quo corda et

A corpora nostra, præ cæteris diebus, in bonis actibus sollicitius exercere debemus.

Nihil solliciti sitis. Sollicitudo vocatur quæque superflua cura. Ille sollicitatur qui terrenis et transitoriis rebus implicatur. Ab hac superflua cura, animum debemus revocare, quia præsentibus et caducis præter necessaria non oportet inhærere. *Sed in omni, inquit, oratione, obsecratione et gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum*. Dignitas orationis tribus consistit modis. Tunc *oramus*, quando pro adipiscenda peccatorum nostrorum indulgentia Dei misericordiam imploramus. Tunc *obsecramus*, cum pro necessaria virtutum acquisitione assiduis precum singulibus Deo supplicamus. *Gratiarum vero actiones* persolvimus, cum concessa nobis dona in vera humilitate custodimus. *In hac oratione, obsecratione, ac gratiarum actione petitiones nostræ innotescunt apud Deum*, quia si in **73** tempore orationis cor per multa distentum non recesserit a nobis, imo vox oris concordet labiis cordis, tunc vere a Domino audiri merebimur, et petitionis nostræ effectum consequemur. Ad hoc etiam admonet nos et hortatur in Lectione hodierna beatus Apostolus, cum dicit: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei* (I Cor. iv). Oportet namque ut in omnibus quæ agimus, tales nosmetipsos exhibeamus, ut et intus Deo placeamus, et foris proximo non displiceamus, ut dum factis et dictis aut honori Dei, aut ædificationi proximi intendimus, veros nos Christi ministros esse comprobemus. Si quis autem nobis contradixerit, si quis **74** blasphemaverit, si quis nos præjudicaverit, parvipendere et patienter sustinere debemus pro Domino, dicentes cum Paulo: *Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die, sed neque meipsum judico* (I Cor., iii). Non enim humanis criminationibus cedere, neque humanis favoribus nosmetipsos debemus credere, quatenus dum soli illi placere contendimus, a quo subsistimus, ipsum et in præsentis vita gubernatorem, et in futura vita remuneratorem habere mereamur Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA

Et factum est in quarto anno regis Ezechias ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Juda munitas, et cepit eas (Isa. xxxvi.)

Quoties in prophetis, sive ipsis prophetarum Domini dictis, verbum istud, *et factum est*, invenimus: magnum aliquid et memorabile insinuari non ambigimus. Ergo *factum* hoc quod in principio præsentis hujus historiæ magnus propheta Domini Isaias posuit, magnum divinæ miserationis opus mystice insinuat, quod misericors Dominus misericorditer operatur cum peccatoribus. Ezechias enim *fortitudo Domini sive apprehendens Dominum in-*

terpretatur. Et bene Ezechias appellari homo peccator poterit, quando sublevante eum Domino atque confortante relinquere peccata deliberat, quatenus eum quem fugavit, quem peccando a se alienavit, per spiritalis vitæ meritum revocare et apprehendere utcunque valeat. Hoc autem quando vel qualiter fiat, mysticus *quarti decimi* numerus anni mystice insinuat, qui cum perfectus sit, ad perfectionem quatuor Evangeliorum, sive ad observantiam decem præceptorum, sive ad excellentiam quatuor cardinalium virtutum apte nos transmittit. Regnare enim quasi in *quarto decimo* anno Ezechias dicitur, quando secundum sacram Evangelii doctrinam vitam moresque suos regere et disponere, quando in observantia decem præceptorum se ipsum exercere, quando in omni virtutum profectu laudabiliter procedere nititur. Hoc sane cum magnum et memorabile divinæ pietatis opus sit, recte subsequenti historię verbum istud, et factum est, præponi et præscribi debuit. Sed videamus quid sequitur.

Ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Juda munitas, et cepit eas. Sennacherib, qui interpretatur *tollens deserta*, diabolum significat, qui deserta a Deo corda suæ ditioni subdit et vindicat. Qui *ascendit super omnes civitates Juda munitas*, per quas accipere possumus universos homines confessionem Dei in se habentes, confessionem, inquam, quam in baptismo susceperunt, ubi renuntiant diabolo et pompis ejus soli Deo vivere devoverunt. Qui bene *civitates munitas* dicuntur: quia magna et summa est munitio data in baptismo peccatorum remissione Christi insigniri signaculo. Sed omnes, qui hanc fidei confessionem, hujus signaculi munitioem bonis et perfectis operibus non condecorant post baptismum neque conservant, ascensum Sennacherib regis Assyriorum super se provocant, qui illos, licet baptismatis gratia munitos, capit, quando corrupto per peccata fidei signaculo suo eos mancipare incipit dominio. **75** Hoc modo super eos, qui in sæculo sunt, et seculariter vivunt, *ascendit et regnat*. Nec tamen persequi eos obliviscitur, qui in Jerusalem habitant, qui Ezechiam merito et nomine imitantes, ad perpetuæ pacis visionem corde et animo festinant. Unde mox subjungitur: *Et misit rex Assyriorum Rapsacem de Lachis in Jerusalem ad regem Ezechiam in manu gravi, et stetit in aqueductu piscinæ superioris in via agri fullonis.* Sennacherib diabolum, ut diximus, significans, rex est Assyriorum, hominum videlicet illorum qui, secundum propriam suam voluntatem seipsum dirigentes, dirigi ab aliis per obedientiam aspernantur: Assyrii enim *dtrigentes* interpretantur. *Mittit ergo Sennacherib legatum suum in Jerusalem*, in sanctam videlicet quamlibet conversationem, ubi homines illi congregati sunt et congregantur, qui pacem sibi a peccatis divina adjuvante misericordia facere conantur. Jerusalem *visio pacis* interpretatur. Sed quis iste legatus, vel quale nomen ejus? *Rapsaces*

A videlicet *de Lachis*. Nomen *Rapsacis*, qui *princeps deosculans*, sive *multus in osculo* interpretatur, spiritus carnalis concupiscentiæ non incongrue significatur, qui recte nomen *principis deosculantis* sortitur, quia carnalis amorem concupiscentiæ, qui per *osculum* intelligi poterit, in corde hominis suscitatur et accendit. Dicitur etiam *multus in osculo*, quia multæ et innumerabiles suggestiones ejus sunt, quæ miserum hominem ad carnalium delectationes voluptatum instigant et illiciunt. Venit autem *de Lachis*, quod interpretatur *interest*, vel *sibimet vir*, quæ interpretatio nominis bene eidem Rapsaci, maligno scilicet spiritui congruit. *Interest* enim ipse inter hominem et Deum, homini videlicet ad Deum tendenti suo quasi interesse viam impediens. Est etiam *sibimet vir*, quia magna et quasi virili quadam fortitudine hominem impugnat et opprimit, sicut sequens littera manifeste declarat, cum dicit:

In manu gravi. Gravis revera manus ejus est; quia nullus hominum sine prævalido Dei adjutorio resistere ei potest, quia quem vigilantem flectere ad vitia non poterit, vel dormientem immundis immisionibus suis inquietare non metuit. Quid tamen sit, quo gravis **76** hæc manus ejus comprimatur et superetur, subjecta tandem littera apte nobis insinuare videtur:

Et stetit, inquit, in aqueductu piscinæ superioris in via agri fullonis. Per piscinam superiorem cordis accipere possumus compunctionem, quæ bene piscina superior dicitur, quando aut ex desiderio celestium honorum oritur. *Aqueductus* autem *piscinæ superioris* non incongrue significat assiduitatem compunctionis. Quæ si in *via agri fullonis* fuerit, invisibilis *Rapsaces* transire in Jerusalem, perficere, inquam, in homine malignam voluntatem suam non poterit. Nomen *fullonis*, qui nigra et sordida vestimenta labore suo pulchra et candida efficit, Deus omnipotens, Pater misericordiarum jure intelligitur, qui cor et corpus hominis deforme et immundum ex contracta multiformis labe criminis per supernæ respectum miserationis, in statum reformat pristinæ pulchritudinis atque decoris. Hujus *ager fullonis* merito tum homo dicitur, cum more sagacis agricolæ exteriores corporis sensus, oculos videlicet, pedes atque manus in bonis operibus exercere, interiores vero sacris verbi Dei meditationibus atque retractationibus jugiter excolere nititur. Talibus profecto operibus hanc apud Deum gratiam homo promeretur, ut *aqueductum illum piscinæ superioris*, de quo paulo ante diximus, in *via*, id est in promptu habere valeat, qui prædictum Rapsacem in Jerusalem transire, hoc est qui eum animæ ad æternæ pacis visionem tendenti nocere et prævalere prohibeat. Assiduitate enim compunctionis diabolus devictus prosternitur, homo contra ignitas ejus sagittas magis et magis convalescit et confortatur, quemadmodum ex sequentibus verbis manifestius significatur:

Et egressus est, inquit Scriptura, ad eum Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Joe filius Asaph a commentariis. Tres viri isti Eliacim, Sobna atque Joe unam hominem significant, hominem videlicet illum, qui per boni laboris exercitium sanctaeque meditationis studium, nobilis fullonis illius, de quo praemisimus, ager effectus, atque per dulcem et desiderabilem aquaeductum, assidur scilicet compunctionis meritum, a pristinae conversationis **77** sordibus divinitus ablutus est et emundatus. Eliacim enim *resurgens Dominus* interpretatur, quod nomen apte illi congruit, qui in novitate vitae resurgens dominari peccatis et vitiis promeruit. Sic, sic resurgendo et dominando *filius Helciae*, filius inquam, *omnipotentis Dei* sit, quem nomine suo *Helcias* convenienter exprimit. Helcias quidem *Deus Dominus* interpretatur. Fit etiam *Sobna scriba*, quod *sedens vel revertens* dicitur, quando a via iniquitatis aversus totoque corde et corpore ad Deum reversus, secundum sanam sacrae Scripturae doctrinam quiete et humiliter graditur eorum Deo et hominibus. Fit nimirum *scriba*, quando divina praecepta cordi suo diligenter praescribit, ut custodiat; fit *sedens*, quando in omni proficit humilitate, ut humili Deo complacere; fit *revertens*, quando ab exterioribus et cadueis rebus se ipsum retrahit atque constringit, ut toto cordis desiderio transire in Deum valeat. Sicque et *Joe*, quod interpretatur *frater hic, sive frater Domini, vel factura fratris*, merito appellari potest, quando Dei omnipotentis, cujus servus est per conditionem, *frater* sit per bonam et laudabilem conversationem. Est nihilominus *factura fratris* die noctuque renovando in anima sua formam divinae similitudinis atque imaginis. Talis autem et tanta gratia, quod non nisi per humilem obedientiam et voluntariam adipisci valeat, manifeste ex eo colligitur, quod jam dictus *Joe, filius Asaph a commentariis fuisse* describitur. Nominis enim *Asaph, qui congregans* interpretatur, bonus quilibet ac timens Deum doctor et magister non immerito figuratur, qui a *commentariis*, id est, sacrae Scripturae expositionibus sollicite colligit et congregat, unde in se et in filio, bono scilicet subdito, renovare imaginem Dei valeat. Omnis ergo, qui *Eliacim* in novitate vitae resurgendo, qui *Sobna* in vera humilitate proficiendo, qui *Joe* facturam fratris, id est imaginem Dei pro viribus suis in se reformando, qui *filius Asaph* in humili subiectione obediendo appellari meruerit, hic audenter egredi et pugnare contra invisibilem Rapsacem poterit, quia divino praemunitus auxilio nequaquam ei succumbere habebit. Sed quanto altius **78** homo in spiritali conversatione, in gloriosa virtutum operatione ascenderit, tanto durius tentationum stimulis impugnetur, ut sequentibus verbis suis saepe dictus Rapsaces declarat, cum dicit:

Dicite Ezechiae: Haec dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quae est ista fiducia, qua confidis, aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? Super quem

*A habes fiduciam, quia recessisti a me? Rex magnus, rex Assyriorum diabolus est, sicut praemisimus, caput omnium iniquorum, qui cum viderit hominem beatum, per Ezechiam designatum, a se recessisse, eum aliter supplantare eum non poterit, carnalis malitiae et fragilitatis miseriam ei improperat, et dicit: Quae est ista fiducia, qua confidis, aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis, quia recessisti a me? Ac si dicat: Cum in comparatione mirae meae fortitudinis pulvis exiguus et cinis esse proberis, qua fiducia vel cujus consilio a me recessisti, vel cujus fortitudinis mihi, quem nec carnis infirmitas deprimit, nec dormiendi, edendi sive bibendi necessitas aliquando retardat vel impedit, resistere decrevisti? Ecce, confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum. Aegyptus, quae tenebrae, sive coangustans tribulationem interpretata sonat, spiritalem quamlibet conversationem hoc in loco non incongrue significat, quae oculis insipientium et saecularium hominum tenebrosa valde videtur, quia stultum nimis et absurdum judicant mundum relinquere, carnem carnique desideria spernere et abjicere. Sed et recte eadem sancta conversatio coangustans dicitur tribulatio, quia habitatores et dilectores suos, quos per veram hic penitentiam tribulat et per diu nam Deoque placitam satisfactionem coangustat, post temporalem tristitiam ad interminabilem aeternae juvenilitatis gloriam transmittit et letitiam. Hoc sane cum hostem antiquum non lateat, circuit die noctuque, et elaborat, ut si omnino hominem a bono proposito suo avertere non valeat, saltem laborem, quem facit, infructuosum et inutilem sibi faciat. Ecce, inquit, confidis super baculum arundineum confractum. In baculo, quo homo caditur, districta spiritalis vitae disciplina convenienter **79** exprimitur, quae bene *baculus arundineus confractus* appellari poterit, quia a peccatorum pinguedine corpus hominis sabuliter arefacit atque confringit. De hac ariditate atque confractione dolens inimicus, per praedictum legatum suum homini loquitur intrinsecus: Ecce, inquit, confidis super baculum arundineum confractum. Ac si dicat: Ecce, quia in tenebris conversationis hujus spiritalis abscondisti te, relicta temporali luce voluptatis, ecce quia tibi metipsi non parcis per crebra jejunia corpus arefaciendo, per difficiles vigiliarum assiduitatem confringendo, manum meam effugere te posse arbitraris? Nequaquam ita erit, nequaquam vanus iste labor tibi in prosperam cedit. Baculo enim isti arundineo qui inimicus fuerit, intrabit in manus ejus, et perforabit eam. Ac si dicat: Jejunia tua, vigiliae et flagella, quibus temetipsum afficis, vana sunt, quia ad nihilum proderunt, nisi quod vires, omnemque corporis tui fortitudinem evacuant et auferunt.*

Sic Pharaos rex Aegypti omnibus qui confidunt in eo. Per Pharaonem regem Aegypti quilibet homo in spiritali vita spiritaliter vivens convenienter designatur, qui dum persequendo peccata regere mores actusque suos secundum voluntatem Dei incipit, et Pharaos et rex congrue appellari poterit. Pharaos enim

persequens, vel exterminans, sive dissipans interpretatur. Hæc nomina bene conveniunt homini ad perfectionem tendenti, qui vitia, ut diximus, in seipso persequitur, regnumque diaboli dissipare in anima sua et exterminare nititur. Ut autem et Pharaos et res Egypti esse desinat, prædictus Bapaoes in hunc modum invisibiliter cum alloquendo provocat: Sic Pharaos omnibus qui confidunt in eo. Ac si dicat: Quis cumque crudeliter contra se ipsum insurrexerit, quicumque abque misericordia carnem suam traclaverit, sic, quemadmodum dixi, conteretur et confringetur, ac sibi ceterisque omnibus lapidibus efficietur. Talibus verbis maledictos Bapaoes in auribus humani cordis sequitur, quando tepescendo spiritualis fervoris constantia totum hominem cogitationem immittit, ut torbatus in semetipso claudere incipiat, ut nisi spiritualis propositi rigor relaxetur, subsistere se aut pericere posse. Quæ laudabiliter operatur, perumque diffidat. Si quis vero tante probitatis tantæque virtutis est, ut spem suam ponens in Domino, omnes præsentis vitæ labores respectu celestis patriæ despiciens, prima hæc tentatione superari non valeat, hinc alio adhuc modo callide se ingerendo obtriat dicens:

Quod si responderis: In Domino Deo nostro confidimus, nonne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria, et dixit Judæ et Jerusalem: Coram altari isto adorabitis? Sed quid sunt ista diaboli verba, nisi quod homo, qui radicatus et fundatus in Domino est, cum nullo corporis labore devictus prædictæ tentationi cesserit, sed viriliter agens, omnia se posse in Domino tentanti inimico responderi, magnitudinem peccatorum suorum idem ei inimicus objicit, si vel desperatione fatigatum a statu rectitudinis deficere tam possit? Confidite, inquit, in Domino? Nonne tu, qui modo factus es Ezechias, atque apprehendisse Dominum et in fortitudine ejus Domino meo resistere te posse existimas, nonne tu, inquam, es qui abstulisti excelsa ejus et altaria? Sed quæ, rogo, sunt excelsa Domini et altaria? Si subtiliter attendimus, habet in nobis Dominus quædam excelsa, quædam, ut ita dicam, excelsiora, quædam excelsissima. Magnum profecto excelsum fuit, quod ad imaginem et similitudinem suam ex nihilo nos creavit; excelsius autem illud dicere possumus, quod per regenerationis lavacrum et remissionem peccatorum abolitam in nobis imaginem et similitudinem suam reformavit. Excelsissimum vero non incongrue illud dicimus, quod sensum et intellectum discernendi bonum et malum ex dono gratiæ ipsius accepimus. Nihil enim nobis creari et recreari profuisset, nisi per mentis intellectum illuminatos, per peccati cognitionem et pœnitentiam, saltem post lapsum, reformari licuisset. Hæc Domini excelsa, excelsiora et excelsissima in seipso homo aufert et destruit, quando Deum Creatorem suum et Recreatorem, Dominum suum atque Redemptorem obliviscitur, et peccatorum voragini scienter ac voluntarie involvitur. Post hæc etiam altaria Domini aufert, quando ei nullam

A dignæ satisfactionis oblationem pro commissis suis offert. Objicit ergo hostis malignus B1 converso homini, excelsa, inquit, et altaria Domini abstulisti, quia cumulata in te divinæ miserationis dona per innumerabiles luxuriosæ vitæ illecebras in anima et corpore tuo depravasti et dissipasti, et super hæc omnia nulla, quæ tantis sceleribus congrueret, emendationis atque satisfactionis hostia Dominum tibi reconcilians. Et nunc dicis Judæ et Jerusalem, animæ videlicet et corpori tuo: Si coram altari isto adoraveris, si in sancta hac conversatione vere humiliasti fueris, omnes pristinas transgressiones et excessus diluere coram Deo valebis. Sed tali hac cogitatione fallis teipsum ac decipis, quia indignus Deo Creatori tuo, nostro, ut peccator desperatus, jus manciparis dominio.

Trade igitur te nunc domino meo regi Assyriorum, et dabo tibi duo milia equorum, nec poteris ex te parere ascensores eorum. Equorum nomina, sicut plerumque in Scripturis sanctis legitur, luxuriam carnalis non incongrue accipiunt, Propheta testante, qui dicit: Nolite fieri sicut equus et mulo, quibus non est intellectus (Psal. xxxi, 9). Numerus vero duorum milium equorum, qui ex perfecto constat, et perfectum significat, plenam et perfectam mentis et corporis voluptatem exprimit, quem idem spiritus immunditæ, et totius incentor malitiæ et nequitie, suggestionibus suis promittit et immittit. Trade, inquit, te domino meo regi Assyriorum, crudelem corporalis rigorem abstinentiæ relaxando, excussoque servili jugo obedientiæ, quo deprimeris, noli supervacuo labore consumi, quia cum tener et mollis nimiumque delicatus sis, perficere quod cepisti non poteris. Dabo ergo tibi duo milia equorum, quia carnales concupiscentias, quæ nunc propter assiduum cordis corporisque contritionem abominaris, dulces tibi factam et delectabiles. Cumque delectatione earum consensu et desiderio exhilaratus intrinsecus eris, ad explenda etiam opera iniquitatis exterius in carne auxilio meo non carebis. Est enim quasi unum mille equorum concepta in corde delectatio sive voluntas malefaciendi, secundum autem mille ministrata a diabolo facultas male cupita perficendi.

Quod autem subjungitur: Nec poteris ex te parere ascensores eorum, B2 importunitatem nobis dialolicæ suggestionis insinuat, qua primo hominem a concepto divinitus mentis fervore ad incuriam et teporem, a pio spiritualis exercitio laboris ad negligentiam et transgressionem præceptorum Dei revocat. Non poteris ex te parere ascensores eorum. Quasi dicat: Patet profecto attestante proprii corporis fragilitate, quia in intolerabilibus et continuis istis tribulationibus subsistere vel persistere non poteris. Oportet ergo ut corpus tuum mitius tractare studeas, quatenus cum ad id quod desidero, tandem aliquando te perduxero, suppeditantibus viribus corporis, cum aliqua dulcedine et delectamento ea quæ carnis sunt explere possis.

Et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci est

servis Domini mei minoribus? Per *faciem judicis unius* A ex *servis* diaboli *minoribus* minores ac leviores quasque tentationes intelligere possumus. Dicit itaque nequam spiritus, dicit, inquam, ejus ins:inctu bono sibi metipsi intrinsecus : Melius est ut parcendo mihi carni satisfaciam, quam ut sic inaniter consumptus nec corpore nec spiritu proficiam. Nam cum toto corde ad Deum confugerim, et in sancta hac conversatione, et in sacrosancta Dei doctrina sanctorumque angelorum pia custodia maximam spem et fiduciam habuerim, factus sum sicut in principio, cum non dominaretur mei Dominus; quia miserationum ejus per omnia, ut videor, indignus, nec minimis diaboli resistere valeo tentationibus. Hujus cogitationis immisionem dum profanus Rapsaces hominem intrinsecus turbaverit, majoribus contra eum tentationum jaculis insurgit dicens :

Quod si confidis in Ægypto, in quadrigis et in equitibus, et nunc nunquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam? In Ægypto, sicut præmisimus, quælibet spiritalis vita, in quadrigis sive quatuor cardinales virtutes sive quatuor Evangelia non incongrue sunt accipienda. In equitibus vero nobilissimus sanctorum cætus Angelorum intelligi poterit, propheta testante, qui dicit : *Qui ascendes super equos tuos, et quadrigæ tuæ salvatio* (Habac. III, 8). Sunt quidem sancti angeli quasi fortissimi equites, quia misero et inermi homini die noctuque assistunt, eumque, ne ignitis 83 diaboli sagittis succumbens intereat, pia sollicitudine conservant, protegunt atque muniunt. In Ægypto, in quadrigis et equitibus bene homo confidere dicitur, quando evangelicæ fluentia doctrinæ sitibundo pectore hauriens, et dulci sanctorum custodiæ angelorum omnibus se horis sollicite committens, in spiritali vita justa præcepta Domini viriliter progreditur. Ab hac spiritalis fervoris constantia, ut hostis antiquus eum avertere valeat, hujusmodi verbis jugiter eum intrinsecus inquietat : *Quod si confidis in Ægypto, in quadrigis et in equitibus; et nunc nunquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam?* Ac si dicat : *Quod si tu in sancta hac conversatione indefesse laborando in Dei fortitudine sanctorumque angelorum ejus protectione et munimine* D posse te mihi resistere confidis, nunquid et me sine Domino ad seducendum te, et istam intentionem tuam disperdendam, et ad nihilum redigendam venisse credis? Habeo et ego Dominum, qui dixit mihi: *Ascende super terram istam, et disperse eam.* Qui cum fortis sit, et me tantæ fortitudinis nuntium miserit, tu qui terra es et cinis, potestati meæ resistere non poteris.

Et dixit Eliacim et Sobna et Joe ad Rapsacen : Loquere ad servos tuos Syra lingua; intelligimus enim. Quid est dicere ad eos qui *servi tui* sunt? Qui carni carnisque voluptatibus dediti tibi immundo spiritui servire elegerunt. Syra, id est *sublimi, lingua loquere.* Nobis enim, qui servi sumus Altissimi, qui spe melioris vitæ temporalia cuncta despicientes

in sanctitate et justitia Deo nostro servire decrevimus, ipso nos protegente non prævalebis. *Intelligimus enim* divinæ cognitionis luce collustrati, quid sis et quid loquaris, quia falsus es et falsa loqueris; immundus es, et nihil præter immunditias et nequitias audientibus te suggeris. *Ne loquaris ad nos Judaice in auribus populi, qui est super murum.* Ad nos, qui supra firmam altitudinem sanctæ et justæ spiritalis hujus conversationis stamus, ad nos, inquam, qui in superiori nostro, quod est spiritus noster, nihil præter Deum quærimus vel desideramus, *Judaice, hoc est more tibi 84 confitentium, non loquaris.* Verba enim tua non recipiemus, sed soli illi, qui solus super omnes est, qui te et Dominum tuum sub pedibus nostris conterere potest, semper obediemus. Tanta animi virtute atque constantia, dum a perfecto quolibet homine et probato, per Eliacim et Sobna et Joe, ut diximus, designato repelli, se suasque suggestiones hostis malignus intellexerit, absentat se calide et subtrahit, non ut tentare desinat, sed ut minus providum, minus pro semetipso sollicitum facilius eum supplantare valeat. Unde sequitur :

Et dixit ad eos Rapsaces : Nunquid ad Dominum tuum, et ad te misit me Dominus meus, ut loquerer omnia verba ista, et non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum suorum vobiscum? Ac si d. cat : Non ad te et Dominum tuum missus sum; scio enim quia nec in carne, nec in spiritu prevalere tibi possum. Sed sunt, qui nequaquam legationi meæ contradicunt, *virii scilicet, qui sedent super murum, qui vobiscum ingredientibus et egredientibus formam virorum exteriori tantum habitu prætendunt, intus autem effeminati omnique virili constantia privati sedentes* quodammodo sunt, quia nihil præter ea, quæ carnis sunt, sapiunt, quærun aut concupiscunt. Ad eos, qui hujusmodi sunt, missum me fateor, *ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum suorum vobiscum.* Per *stercora* sordida et immunda carnis peccata merito intelligi possunt, qui coram Deo et angelis ejus, sanctisque omnibus sordidum nimis fetorem emittunt, qui æternæ castitati et munditiæ, quæ Deus est, hominem abominabilem efficit, si per veram pœnitentiam et dignam satisfactionem sordium suarum maculas abluere citius et diluere neglexerit. In *pedibus* autem lubrici cordis sensus et affectus, in *urina pedum* incestas cogitationes de incestis motibus et affectibus cordis profluentes intelligere possumus. *Stercora* sua miser homo comedit, quando fœlentia transactæ vitæ scelera suaviter et delectabiliter in semetipso recolit, non ut defleat vel pœniteat, sed quia eadem repetere, vel similia secundum succendentis se intrinsecus maligni hostis consilium valet admittere, vel 85 saltem transacta delectabiliter retractando, carnis concupiscentiis utcunque valeat satisfacere. *Urinam vero pedum suorum bibit,* quando immundis cogitationibus, ex inali affectibus et desiderii emanantibus, sitim malæ delectationis magis ac magis in semetipso accendere

satagit. Ubiunque hujusmodi homines sunt, super hos malignus ille hostis lætabundam clamoris sui vocem exaltat, per quam ad aperta iniquitatis opera mox eos provocat et impellit. Unde ex persona illius mox subjungitur :

Et stetit Rapsaces, et clamavit Judaice voce magna, et dixit : Audite verba regis magni, regis Assyriorum. Hæc enim dicit rex Assyriorum : Facite mecum benedictionem, et egredimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam, et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisternæ suæ, donec veniam, et tollam vos ad terram, quæ est ut terra nostra, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum. Potest in vinea hominis designari anima, in ficu corpus, in aqua cisternæ fluxu cogitationum malarum affectus et effectus. Quod ad egrediendum faciendumque secum benedictionem ille, qui multus est in osculo, populum super murum sedentem, hominem, inquam, in spiritali vita negligenter et inutiliter incedentem, tantis verborum circumventionibus provocat, nihil aliud nobis insinuat, nisi quod eos, quos per pravæ delectationis assensum intrinsecus ceperit, hos etiam ad aperta flagitia ab ipso professionis suæ statu et habitu, sicut corde, ita et corpore ejicere et propellere satagit. *Facite, ait, mecum benedictionem, hoc est ea quæ bene dico, quæ utiliter vobis suggero intrinsecus, vos mecum exterioribus perficite actibus.* Sed plerumque miser homo nunc ex importuna inimici suggestionem, nunc ex maledulci carnis superatus delectatione, egredi ad satisfaciendum desiderii suis deliberat, et tamen aut loci, aut temporis difficultate præpeditus perficere non valet quæ desiderat. Sed hostis malignus mox in hunc ei modum obviat : *Unusquisque, inquit, vineam et ficum suam comedat, et aquam cisternæ suæ bibat.* Quia per vineam animam designari diximus, per vinum, quod ex vinea nascitur, carnalem amorem non inconvenienter accipere possumus; fructus vero, qui ex ficu, quod est corpus, nascuntur, illiciti corporis actus non incongrue accipiuntur. Hortatur itaque Rapsaces quoque ad se per consensum egredientes, ut unusquisque vineam et ficum suam comedat, hoc est, ut unusquisque in seipso et carnalis delectatione amoris animam suam pascat interim ac nutriat, et exteriori corporis actu et habitu solus ipse in seipso desiderii suis inservire studeat, donec veniam, inquit, et tollam vos ad terram, quæ est ut terra vestra, terram frumenti et vini, terram panum et vinearum. Venit malignus spiritus, ut hominem ad terram, quæ est ut terra ejus, tollat, quando eum homini simili sibi, ea quæ de terra sunt et ad terram tendunt æque diligenti adjungit et associat. Qui bene non simpliciter terra, sed terra frumenti nominari poterit, quia ex mutua illa confederatione per diabolicam suggestionem comportata, frumentum, hoc est quasi quemdam mentis suæ fructum miser homo miserabiliter recipit. Vocatur nihilominus terra vini, quando quidquid terreni amoris et carnalis dulcedinis est, ei, qui solus antea vineam et ficum suam comederat, pro

appetitu libidinis suæ ardentem subministrat. Post hæc terra frumenti et vini terra panum et vinearum non immerito appellatur, quando ex assidua peccatorum consuetudine illectus ac depravatus magis ac magis et corde et corpore iniquitati condelectatur.

87 HOMILIA XII.

IN DOMINICAM IV ADVENTUS PRIMA.

Miserunt Judæi ab Jerosolymis sacerdotes et levitas ad Joannem, ut interrogarent eum : Tu quis es? (Joan. iv.)

Tres istæ Dominicæ, quas ab Adventu Domini celebravimus, licet speciali quadam mysteriorum et cœlestis doctrinæ excellentia emineant, hodierna tamen Dominica tanto est excellentior, quanto Nativitati Domini et Redemptoris nostri Christi est propior. Quæ cum tota spiritalis sit, spiritalis solummodo homines respicit, qui abalienati huic sæculo ad hoc elaborant ut Nativitatem Christi, quam foris celebrant, in semetipsis intus sentiant. Unde necesse est ut spiritalis quisque, qui spiritaliter de corde suo Christum parere desiderat, quid nobis Dominica ista præscribat, quid nos doceat, sollicitè attendere, studiose adimplere studeat. Sed antequam ad expositionem ejus manum mittamus, quam justè, quam convenienter quatuor istis Dominicis quatuor cardinales virtutes aptari possint, videamus.

Ad primam namque Dominicam, in qua legitur asina adducta ad Dominum, congrue refertur prudentia. Asina enim anima est bestialis, quæ quidem imprudens est per se, sed prudens quodammodo fit, dum Deum possessorem habere meruerit. Secundæ vero Dominicæ, in qua præmissis signis in sole, luna et stellis additur : *Arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ superveniet universo orbi, congruit temperantia.* Nam dum homo per carnis abstinentiam a peccatis et vitis semetipsum temperat, hoc est arescere quodammodo ab his in quibus prius pinguescebat. Ad tertiam vero Dominicam, in qua beatus Joannes Baptista laudatur a Domino, quod nec arundo vento agitata, nec homo mollibus vestitus fuerit, congrue tertia virtus, quæ est fortitudo, referri poterit. Necesse est enim homini illi qui prudens, qui temperans est, ut etiam fortis sit, discat arundo vento agitata non esse, ut nec vento elationis extra se rapiatur, nec vento detractationis infra se dejiciatur. Post hæc venit quarta Dominica, cui recte assignatur quarta virtus, quæ est justitia. Justitia autem est unicuique tribuere quod suum est. Dum enim homo, qui prudens, qui temperans, qui fortis est, non sibi ipsi, sed ei, a quo accipit, omnipotenti Deo et prudentiam et temperantiam, et fortitudinem suam humiliter attribuit, hæc vera et consummata justitia est. Hæc autem virtus, virtus utique humilitatis, cum proxima sit Christo, quartæ huic Dominicæ, quæ proxima est Nativitati Christi, recte congruit, quia hominem vere Christo proximum facit. Sit prudens, sit temperans, sit fortis, bene facit, placet Christo. Sed nisi his tribus quantum accedat, ut et justus

sit, hoc est : ut humilis sit, Christo proximus non sit. Quia igitur nihil est, quod in homine ita diligit Deus sicut humilitatem; nihil est quod in homine ita impugnet diabolus sicut humilitatem. Hoc et enim hodierna sancti Evangelii lectio apte pronuntiat, quæ varias et multiplices illas tentationum vicissitudines, quibus impugnant spiritus immundi hominem ad veram justitiam, quæ vera est humilitas, tendentem insinuat.

Judæi enim illi qui miserunt ab Jerosolymis sacerdotes et levitas ad Joannem, maligni spiritus sunt, qui ad decipiendum hominem salvari cupientes, qui figuratur per Joannem, qui interpretatur, in quo est gratia Dei, omni tempore perfidias suas laqueos tendunt. Nam quem non possunt in carnalibus tentare vitæ, ab ipsis, quæ agit, bonis materiam sumunt reductionis. Hoc notat nobis verbum illud : *Miserunt ab Jerosolymis*. Jerosolyma namque interpretatur *visio pacis*, qua figuratur spiritalis vita, in qua laborat homo ad pacis et æternæ visionis gaudia. Sed quid miserunt ab Jerosolymis? *Sacerdotes et levitas*. *Sacerdotes* expriment puras et assiduas orationes, quas beatus homo die ac nocte ad Deum transmittit. *Levitæ* sanctas expriment operationes, quibus incessanter exercet se, ut omnipotenti Deo possit placere. Maligni etenim spiritus *sacerdotes et levitas mittunt*, quando ex ipsis virtutibus, quæ sunt in homine, materiam et occasionem tentandi sumunt, ut illud culpæ fiat quod salutis esse debuerat, ut impugnatore et tentatores nostri esse incipiant, qui protectores nostri esse debuerant. Hoc est mittere Judæos ab Jerosolymis sacerdotes et levitas ad Joannem.

Quare? *Ut interrogarent eum*, hoc est, ut tentarent eum. Procedens de virtutibus et virtuosis actibus tentatio est, quam immittunt maligni spiritus homini, mentis elatio, ut saltem per superbiam prosternant, quem per vitia carnis superare non possunt. Unde dicunt : *Tu quis es?* Ac si dicant : *Qualis homo!* quanto abundas bono! Subest tibi prudentia, non deest temperantia, vales in fortitudine, quia duras perseveranter in tua rectitudine. Contra hanc malignorum spirituum legationem quid homo agere debeat, suo nos exemplo beatus Joannes informat.

Et confessus est, inquit evangelista, *et non negavit*. *Et confessus est, quia non sum ego Christus*. Bis positum est : *Et confessus est, et confessus est*, quia et gemina esse debet confessio, per quam evacuari et superari debet ista mentis elatio. Necesse enim est, ut si verbum istud : *Tu quis es?* ex legatione, hoc est ex immissione et suggestione dæmonum auribus cordis illius ita insonuit, quod delectatus est in illo et jucundatus, in humilitate, pœnitentia et contritione, confiteatur Deo in oratione, confiteatur præfato in confessione, ut interna illa, qua peccare Domino non eruluit, culpa elationis per verecundiam diluatur et confusionem humilis confessionis. Si homo hoc humiliter fecerit implevit

verbum illud, quod succedit : *Et non negavit*. Quid ista sit negatio, ostendit nobis *Leatus Job* in libro suo. *Si vidi solem*, inquit, *cum fulgeret, et lunam incendentem clure, et latatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, et negatio contra Altissimum* (*Job*, xxxi, 26). Qui laudat et extollit, et magnificat se ipsum ex operibus suis, quod est *osculari manum suam ore suo*, hæc est *iniquitas maxima, et negatio contra Altissimum*. Imque enim agit, qui, quod Dei est, non Deo, sed sibi attribuit, quia dum in eo quod accepit, sciri se et laudari appetit, negat illum, a quo accepit. Ille vero non negat, qui ex accepta donorum Dei gratia non se, sed Deum laudat et magnificat. Ait ergo evangelista :

Et confessus est : Quia non sum ego Christus. *Et interrogaverunt eum : Quid ergo? Elias es tu? Et dixit : Non sum. Propheta es tu? Et respondit : Non*. De tribus Joannes interrogatur, quia et tria sunt, de quibus spiritalis homo per superbiam a diabolo tentatur. Tentat eum per suos ministros, malignos spiritus, de unctione sive de interna dulcedine cordis, quod est *Christus*. Christus enim dicitur *unctus*. Tentat eum de corporalis exercitationis fervore, quod est *Elias*. Tentat eum de prælatione, quod est *propheta*. De unctione tentant eum maligni spiritus, quando suggestionibus suis levant enim in se supra se, ut dum ex visitatione Altissimi internæ dulcedinis gratia suaviter intrinsecus reficitur, supra cæteros homines, qui quasi inferiores sibi in hac gratia videntur, incipiat se erigere. Huic tentationi humilitas debet opponi. Hoc docet nos humilitas Joannis dicentis : *Quia non sum ego Christus*. Ac si dicat : Si quando internæ unctionis dulcedine virtus Altissimi intus tetigit me, hoc ego *non sum*, quia ex meo esse illud habere non possum, sed illius donum et gratia est qui dare, cum voluerit, et auferre potest. Sic respondente, sic elationis vitio per humilitatem contradicente, denuo aggrediuntur, alio tentationis genere præcipitare moliantur. Sequitur ergo :

Et interrogaverunt eum : Quid ergo? Elias es tu? Ac si dicant : Si Christum esse te negas, constat quia esse te *Eliam* negare non valeas. Sicut enim ille zelo zelatus pro Domino 91 quadringentos viros veritatis adversarios occidit (*III Reg. xviii*); sic ejus tu exemplo laborasti, quia bonis operibus insistendo, quidquid displicere Deo credebas, boni zeli fervore et in te, et in aliis exsecrando constanter resecare studebas. Sed et hoc elationis vitium facile comprimit, si respondet : *Non sum*. *Non sum* debet respondere credens et confitens, quia nihil per se valet, nec in zelando mala nec in operando bona.

Devictis duabus his tentationibus tertia tandem succedit dicentium : *Propheta es tu? Prophetam esse affirmant, dum prælatione et magisterlo intrinsecus eum sollicitant, quia dum per cordis unctionem sæpius a Deo intus visitatur, dum per*

continuum corporalis exercitationis fervorem extrinsecus in Deo confortatur, difficile est ut non subrepat desiderium prælationis. Unde dicunt : *Propheta es tu?* Quasi dicant : Expertus interiora, non ignarus circa exteriora, potestatem regiminis posses habere, aliorum utilitati et saluti satis utiliter posses providere. Sed qui imitator est Joannis, etiam ab hoc vitio humiliter excusat se dicendo : *Non.* Dicere *Non*, est ad prælationis officium inutilem se prorsus judicare et indignum, eligens magis in humilitate propter Deum subesse, quam superbe contra Deum desiderare præesse. Sed quia tales sunt maligni spiritus, quod victi non confunduntur, sed ex ipsa sui repulsione magis ad tentandum hominem accenduntur, recte adhuc subditur :

Dixerunt ergo ei : Quis es? Ut responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso? Per istud responsum peccatorum accipere possumus consensum. Nam si ad consensum illum inclinarent, letum utique responsum his qui miserunt eos darent. Quandiu enim consensus devitatur, responsum ab immundis spiritibus non reportatur. Nam, etsi ad plenum actum peccati hominem non possunt flectere, sufficeret eis, si vel per consensum a statu suæ rectitudinis eum possent dejicere. Sed tam diversos illorum laqueos humilitas sola transilit, sicut sequens ordo verborum mystice innuit :

92 *Ego*, inquit Joannes, *vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Vox nihil efficit per se, quia non est a se, sed ab homine, et dum vult homo ut sonet, sonat; dum vero vult, continet eam, ne audiri valeat. Quidquid homo valet, quidquid boni habet sive intus ex dulcedine cordis, sive extra ex merito bonæ actionis, quasi vox quædam est, vox, inquam, est illius, qui clamat in deserto, omnipotentis Dei qui sua pietate hoc operatur in homine illo, cujus cor vere desertum est ab hoc mundo. Et quia sicut in potestate hominis est vocem emittere et comprimere, sic etiam in potestate Dei est pietatis suæ dona pro beneplacito suo conferre homini et auferre, humiliatus in semetipso recte dicit beatus homo: Ego vox clamantis in deserto. Ac si respondeat malignis spiritibus, ad elationis jactantiam se instigantibus: Si quid bonum est in me, non est ex me; et ideo nec mihi tribuere debeo, sed illi, a quo habeo, cujus vox ego sum, sine quo nihil possum; qui operatur misericordiam suam in me, cum voluerit, qui sultratit eam mihi, cum omnipotentis ejus placuerit. Ipse est qui in deserto, in desertis ab hoc mundo cordibus clamat: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias propheta. Isaias interpretatur salus. Salus mea, inquit, est Christus, cujus viam, ut ad cor meum venire valeat, per humilitatem debeo dirigere, non per elationis fastum, sicut vos spiritus maligni suggeritis, a corde meo repellere. Sequitur:*

Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Pharisæi dicuntur divisi. Recte maligni spiritus di-

*visi dicuntur, quia omnis eorum labor ad hoc solum tendit, ut dividant hominem a Deo, et subdant diabolo, dividant a virtutibus, subigant vitiis et criminibus. Subjungunt ergo et dicunt: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? Hæc ergo eorum interrogatio est, sicut prædiximus, indefessa illorum tentatio. Tentant adhuc, si forte ex aliqua parte reum Domino statnere valeant, et quem elationis vitio non valent supplantare, vel ab ipso **93** rigoris sui fervore quasi inutiliter laborantem student revocare. Quid ergo, inquit, baptizas? Ac si dicant: Quid tantis lacrymis et suspiriis temetipsum affligendo conteris, cum neque Christus, neque Elias, neque propheta tu sis? Quid lacrymæ tuæ tibi conferunt, cum nec unctum Dei esse te præsumas, neque fortem in operatione dicas, neque dignum prælatione credas?*

Resp. ndit eis Joannes dicens: Ego baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Responsum istud responsum est hominis penitentis, reatus sui culpam humiliter agnoscentis. Et est, quasi dicat: Merito quidem delicta mea lacrymis lavo; quia multiplices excessus mei nisi per multiplices lacrymas et gemitus non possunt aboleri. Non enim, sicut vos inimici salutis mihi misero suggeritis, ex pœnitentia mea humanæ laudis favorem vel alicujus dignitatis quæro, aut quærere debeo honorem, sed ad hoc solum tendo, si forte per omnipotentis Dei clementiam peccatorum meorum consequi merear indulgentiam. Nam miser ego homo ille, quem vos modo nescitis, quem quasi justum et innocentem levare nitimini supra se, medius vestrum steti per superbiam cordis mei, dum consensi vobis, ad quæcunque mihi suggestistis, nunc ad inanem prosperitatis lætitiã, nunc ad adversitatis impatientiam, nunc ad luxuriam et malitiam, nunc universam vitiorum nequitiam. Hinc futurum omnipotentis Dei judicium et æternæ damnationis pertimesco supplicium. Quare? Quia qui ante me factus est, post me venturus est, cujus non sum dignus, ut solvam corrigiam ejus calceamenti. Vereor utique, ut homo ille, qui antea eram, cum tot et tantis vitiorum nequitiiis subjacebam, venturus sum ante Deum in die judicii, accepturus dignam meritis meis sententiam æterni supplicii.

Sed unde timor iste mihi incumbit? Quia non sum dignus, ut solvam corrigiam ejus calceamenti. Tot enim annis, quibus in hac vita spiritali omnipotenti Deo servio, nullis laboribus meis ad hoc pertingere valeo, ut dignus sim, **94** qui carnalia et mortalia vitia ex homine illo, qui prius eram, mihi cohærentia solvere a me, et superare in me possim. Unde quia timor iste angit me, oportet me tendo nunc ad et gemendo districtum omnipotentis Dei iudicium præoccupare, si forte dignus inveniar, quem sa tem in illa die sua miseratione Deus dignetur salvare. Hæc sunt evangelicæ lectionis documenta, quibus armatur et instruitur spiritalis homo adver-

gus momentanea malignorum spirituum tentamenta, quia in spiritali vita pugna hæc non rara, sed quotidiana sit, finis Evangelii ostendit :

Hæc, inquit evangelista, facta sunt in Bethania trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans. Bethania domus obedientiæ interpretatur, qua spiritalis vita recte figuratur; per Jordanem, qui descensus dicitur, humilitas exprimitur. Nec sine causa positum est : In Bethania trans Jordanem, qui in spiritali vita sunt, etsi quandoque per superbiæ tumorem humilitatis virtutem transeunt, quod significat verbum illud, trans Jordanem, per pœnitentiæ tamen satisfactionem ad se intra se redeunt lavantes lacrymis maculas criminis, sicut consequenter subinfertur de ipsis : Ubi erat Joannes baptizans; quia dum fonte lacrymarum quotidie in semetipsis emundantur, quasi baptizati in Christo renovantur.

Igitur quia audivimus quod ista omnia non in æculo, sed in Bethania, in spiritali vita facta esse, et quotidie fieri memorantur, necesse est ut spiritalis quisque provido cordis oculo vigilanter atque sollicitè circumspiciat, quomodo periculosos laqueos, subtilissimas malignorum spirituum, quas audivimus, tentationes evadere valeat, qui semper et ubique nobis insidiantur, nusquam nos deserunt, deceptionis et perditionis laqueos inevitabiles ubique nobis obtendunt. Quibus quia virtute nostra resistere non valemus, ejus qui scit et valet, et potestatem habet, omnipotentis utique Dei auxilium in oratione hodierna invocamus dicentes :

(25) *Excita, Domine, potentiam tuam, et veni, et magna nobis virtute succurre, ut per auxilium gratiæ tuæ, quod nostra peccata præpediunt, indulgentiæ tuæ propitiæ acceleret.*

Magna hæc virtus, magna est humilitas, quæ et virtus Christi nominatur attestante Apostolo, qui ait : *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi (II Cor. xii, 9).* Ipsa est virtus illa magna, quæ Unigenitum Dei de cœlis ad terras traxit in utero Virginis, ipsa attestante in cantico suo ac dicente : *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ (Luc. i, 48).* Ipsa cœlos solidat, ipsa terras innovat. Hanc virtutem qui non habuerunt, de cœlo ceciderunt. Ipse enim diabolus licet omni sapientia et scientia gloriosus exsisterit, tamen quia humilitatem non habuit, stare in cœlo non potuit, sed cum suis dejectus factus est omnium infimus. Hanc autem virtutem qui habuerunt, in sua gloria cum Deo permanserunt, sancti videlicet angeli, qui ita solidati sunt per eam in ipso, quod nunquam separari possunt ab ipso. Hac magna virtute ut contra magnas et multimodas spirituum malignorum fraudes dignetur succurrere nobis, necesse est ut cordis et corporis voce ad Deum clamemus dicentes : *Excita, Domine, potentiam tuam, et veni, et magna nobis virtute succurre.* Nam cum ipse unigenitus Dei sua humilitate superbiam diaboli contriverit (ex ea namque parte qua humilis

(25) Oratio ad missam hujus Dominicæ.

feri voluit, potentior illo superveniens regnum illius destruxit), nihil est quod ita eum prosternat sicut humilitas, nihil est quod tentationibus ita prævaleat sicut humilitas.

Hanc etiam humilitatis virtutem insinuat nobis Introitus Missæ, quo dicimus : *Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui (Psal. cv, 4).* Hæc est vox hominis spiritalis, humili corde ad Deum clamantis. Et est quasi dicat : *Sun, Domine, populus tuus, quia populo tuo, populo tibi servienti, quantum ex tua gratia valeo, habitu et actu communico. Sed quæso, memento mei, ut sim in beneplacito populi tui; ut sim populus tibi beneplacens, ex cunctis operibus meis nihil extra te quærens. Et quia fieri hoc non poterit, si tua nos misericordia non prævernerit, visita nos in salutari tuo (ibid.), suavissimam dulcedinis tuæ gratiam nobis infundendo, ad videndum in bonitate 96 electorum tuorum (ibid.), ut splendore gratiæ tuæ illuminati ea, quæ tuæ placent bonitati, quæ tuæ displicent æquitati, ita videamus et cognoscamus, ut in bonitate illa, qua electi tui tibi serviunt, bona sectantes, mala declinantes, in lætitia gentis tuæ (ibid.) associari tibi mereamur in æternæ beatitudinis requie, ut lauderis cum hæreditate tua (ibid.), sanctis videlicet angelis tuis et justis animabus, qui hæreditas tua sunt, quia tu in eis, et ipsæ in te sine fine manebunt. In hujus vitæ miseria non est stabilis et perfecta laus tua, sed cum in lætitia gentis tuæ pervenerimus, cum hæreditati tuæ in numero sanctorum angelorum, omniumque redemptorum tuorum associati fuerimus, ibi vere laudaberis, ibi sine fine æternaliter gloriaberis.*

Huic autem hæreditati Dei, quia admitti non poterimus, nisi adventus Dei visitatione a peccatis et vitiis hic emundari meruerimus, recte subjungimus Alleluia, dicentes : *Veni, Domine, et noli tardare, relaxa facinora plebis tuæ.* Sed quia adventum Dei nulla alia promeretur virtus, si desit humilitas, recte Offertorium, quod sequitur Evangelium, illi, quæ sola pro cunctis mortalibus humilitatis virtute fundata et repleta erat, beatissimæ Dei genitrici Mariæ attribuimus dicentes : *Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum.* Ut per hoc adm neamur, quia subtilissimas diabolicæ tentationis versutias, quas evangelica nobis præscribit auctoritas, sola humilitate superare valeamus, sola humilitate ad laudandum Deum cum hæreditate sua, ad communicandum et participandum æternæ beatitudinis incommutabilitatem cum angelicis spiritibus et electis omnibus conscendere debeamus. Unde, ut per ejus interventum, quæ propter incomparabile humilitatis meritum verbum Dei de se genuit incarnatum, ad veram justitiam, ad veram humilitatem, quæ est vera et consummata justitia, proficere valeamus, per quam devictis callidi tentatoris insidiis in hæreditate Dei quandoque ascribi mereamur, præstet nobis ipse auctor humilitatis Jesus Christus

Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto sustentare et regnare. Cum ergo benedicunt, quidam dicant et cui dicant audiamus Sequitur.

Amen.

97 HOMILIA XIII.

IN DOMINICAM INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI
PRIMA.

Erant Joseph et Maria mater Jesu admirantes super his quæ dicebantur (Luc. 11).

Quoniam adventus Salvatoris salvandis omnibus certissima exstitit causa salutis, curandum est omnibus ad æternæ hæreditatis sortem pertinentibus, ne transeunter animadvertant, si quid de Redemptore nostro vel parentibus ejus Evangelii scripta commemorant. Ait ergo evangelista: *Erant pater et mater Jesu admirantes.* Intueri libet quidnam quatuor hæ personæ significent, Joseph scilicet et Maria, Simeon et Anna, quorum nomina in præsent' Evangelio sunt posita.

Joseph et Maria quemlibet fidelium designat, *Simeon* ordinem prælatorum, qui verbo et exemplo bene noverunt præesse, *Anna* vero divinam signat gratiam, qua electorum suorum corda dulciter Dominus consuevit invadere. Sed et per *Joseph et Mariam* corpus et anima nostra non inconvenienter accipit potest, per *Joseph* corpus, per *Mariam* anima. Nam sicut *Joseph* custos et servus fuit perpetuæ Virginis, dulcibus eam frequentando obsequiis, sic nimirum corpus nostrum operum bonorum exercitatione opem conferre debet matri nostræ, id est animæ, quatenus Dei Filium in sui cordis thalamo concipere queat et parere. Quod nimirum corpus tanto et sollicitius superiori suo, id est animæ deservit, quanto hoc subjectum sibi aptius regit.

Admirantur ergo super his quæ dicebantur. Quidquid per experientiam scitur, non est in admiratione; sed quod nescitur, in magna admirantis est inquisitione. Sic nimirum mens electorum, quæ digne mater Christi nuncupatur, dum humanitatis ejus opera mira suavitate plena contemplatur, ad inquirendam inexquisitam divinitatis ejus potentiam validius accensa sublevatur. Sed dum incomprehensibilem, sicut est, comprehendere non valet, semper unde *admiretur* habet. Unde licet inquirendo non perveniat, ipsum, quem præ omnibus amat, fastidire nescit, sed de die in diem perscrutando et investigando de thesauris scientiæ ejus et divinitatis utrumque percipere concupiscit, quia vis amoris multiplicat intentionem inquisitionis. Pius autem Dominus, cujus miserationes super quærentem se animam non deficiunt, ad relevandum dilectæ suæ tedium cognitionis et consolationis suæ per verba prædicatorum subministrare non desinit subsidium, sicut in consequentibus sermo refert evangelicus:

98 *Et benedixit illis Simeon.* Quid per *Simeon*, qui *tristitiam audiens* interpretatur, nisi doctorum ordo designatur, qui verbo exhortationis gementium auditorum cordibus gratiam divinæ infundunt benedictionis. Illorum enim *benedicere* est desiderantem et æstantem animam internæ refectionis pabulo

sustentare et reficere. Cum ergo benedicunt, quidam dicant et cui dicant audiamus Sequitur.

Et dixit ad Mariam matrem ejus. Hic, quod convenienter per matrem Domini anima fidelis accipienda sit, innuitur, quia prædicatio doctorum ad fidelis animæ instructionem principaliter dirigitur, quatenus ipsa et suo superiori, Deo videlicet, recte subesse, et suo inferiori, corpori scilicet, recte præesse doceatur. Debent ergo prædicatores insinuare, quod ad cognoscendam veritatem non nisi humilitatis gressibus Deo valeant appropinquare, dicendo: *Ecce hic positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel.* Stabat Dominus, cum invisibiliter apud se in requie secreti cœlestis absensus, corruptionis nostræ deformia nondum suscepit; sedit autem, cum a potestatis suæ celsitudine descendens, ad infirmitatis nostræ onera suscipienda devenit; depositus est vero vehementer, cum captus in peccatis nostris crucis ignominiam sustinuit. Quis enim in hujus mundi exilio sic est depositus sicut amator hominum benignissimus? A summo quippe cœlorum progrediens ita se usque ad terram humiliavit, ut in toto mundo, ejus subditiōe posito, non haberet ubi caput reclinaret, et qui sine estimatione magnus est et immensus, usque ad passionem crucis humilis factus est et parvus. Quæ nimirum humilitatis vestigia dum imitanda proponunt mentibus electorum, sit utique *ruina et resurrectio multorum.*

In consideratione namque tanti Creatoris nil de se, quam abjecta, incipiunt sentire, et per hæc humilitatis fundamenta superbiæ et elationis feliciter in eis sunt detrimenta. Fit et *resurrectio multorum in Israel*, illorum qui ut veri Israelitæ cœlestis verbi tonitruo resuscitati, mente merentur erigi in sublime. Et notandum quod non ait *omnium*, sed *multorum in Israel.* Non enim, ut Apostolus ait, *omnes, qui ex Israel sunt, hi sunt Israelitæ (Rom. 11, 6)*, sed revera ille fluminis impetus per ora prædicatorum emanans, cum voluerit, **99** civitatem Dei lætificat, et interdum non omnium, sed quorum vult, corda visitando ad vitam resuscitat. Ipsum igitur mortis et vitæ Dominum in signum, cui contradicatur, insinuant positum.

Ecce, inquiunt, hic positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur. Signum Christi crux est Dominica, in qua pro humano genere morti se obtulit, qua scilicet morte suos ad vitam reformari voluit. Hinc est quod ejusdem Redemptoris imago, ut inter cæteras agnosci valeat, *crucis prænotatur signo.* Quod profecto signum familiariter beata quæque anima amplectitur, crebro ei in fletibus et lacrymis blanditur, qui altius internam ejus tangit memoriam, quod tantum pro sua redemptione gustavit amaritudinis ille, qui auctor est æternæ dulcedinis. Crux Christi signum est plenæ mortificationis, quam sancta mens circumferre et portare debet. Et sicut mors exteriores corporis sensus ab omni interficit appetitu,

sic necesse esset, ut commortua Christo anima mortificare in se studeat omnem peccati actum et consensum. Crucem itaque Christi, id est passionem Dominicam considerans, in ipsa et per ipsam discit recta opera quæ faciat, studens ut illum imitetur a quo est, ne passionem Redemptoris sine fructu redemptionis audiat, sed ad hæc opera digna et necessaria adjungat. Sed revera tam assiduæ, tamque perfectæ mortificationis signo ab omni sexu, ab omni ætate contradicitur, quia, quandiu in hujus vitæ exilio vivitur, nullus tantæ perfectionis erit, qui inter ipsa vota pia, et desideria quantalacunque peccati non effugiat contagia. Attamen fastidire non debent prædicatores assiduis hanc insinuare exhortationibus, quemadmodum declaratur in consequentibus :

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Per gladium hic validæ prædicationis virtus exprimitur, quo quisque, ut a culpa moriatur, feliciter occiditur. Hic gladius qualiter animam dividat, et pertranseat, Paulus insinuat : *Vivus est, inquit, sermo Dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum (Hebr. iv, 12).* Dum cælestis verbi gladius omne quod **100** in nobis carnaliter sapit, interimit, profecto ex multis cordibus cogitationes revelantur, quia non solum quid in opere perversum, vel in sermone otiosum, sed etiam quid in cogitatione sordidum lateat, subtilius pensatur. Sequitur :

Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser. Anna, quæ gratiam Dei resonat, internam cordis dulcedinem potest significare, quam suis misericorditer electis, pii amoris gladio vulneratis, Dominus omnipotens consuevit inspirare. Hæc non incongrue dicitur esse prophetissa, quia ipsis justorum cordibus de futuri examinis suppliciis, et de percipiendæ quandoque beatitudinis ineffabilibus novit prophetare deliciis. Nec prætereundum quod et eadem Anna Phanuelis describitur fuisse filia. Phanuel namque interpretatur facies Dei. Et quid per faciem Dei nisi Conditoris nostri notitia valet exprimi? Quæ profecto notitia Dei dum legendo, orando, meditando quæritur, ex ipsius inquisitionis sedulitate divini amoris gratia nonnunquam generatur. Sed quia non omnibus generatur, sed perpauca a Deo electis istiusmodi virtutis meritum tribuitur, apte etiam de tribu Aser descendisse Anna refertur. Aser quippe interpretatur beatus. Talis etenim significatio nominis nonnisi electis congruit, quos specialiter beatos cælestis misericordiæ donum efficit. Beata denique et nimium beata tribu et sorte, generatione videlicet cælesti, hi descendunt, qui et per Scripturæ sacræ studium, per orationis instantiam, per meditationis assiduæ vigilantiam Deum in notitia habere didicerunt, et ob hoc dulcem contemplationis gratiam gustare meruerunt. Quod vero eadem donorum Dei magnalia paulatim et per incrementa temporum operari in homine Spiritus sancti

A soleat gratia, evangelista subjungit, qui laudabilem hujus Annæ vitam describit.

Hæc, inquit, processerat in diebus multis. Proceedit enim beata anima quasi in diebus multis, dum etiam rebus adhuc dedita terrenis, bonæ actionis tramitem arripere proponit et deliberat, et quod minus adhuc valet ex initio, tandem aliquando, ut incipiatur et perficiatur, crebro cordis præoptat desiderio. Et quia voluntas est infecunda, si non opera subsequantur justa et munda, recte vixisse cum viro suo septem annis describitur a virginitate sua. **101** Vivit enim annis septem, omnibus scilicet diebus vitæ, quæ septem dierum volvitur circulis, quasi infecunda et sterilis cum viro suo, id est quandiu actibus hujus sæculi est occupata, spiritalem sobolem virtutum Deo gignere non potest, dum per abrenuntiationem mundi sponso suo Jesu Christo necdum est copulata. Sed dum per prævenientem Dei gratiam terrena omnia mente et habitu perfecte deseruerit, ut vere viduata et destituta omnibus mundi illecebris, solius sponsi Jesu Christi incipit anhelare desiderii. Unde recte subjungitur :

Et hæc vidua erat usque ad annos octoginta quatuor. Quod per viduam fidelis anima accipiat, Job veridicus innuit, qui cuiuslibet iniqui opera describens dicit : *Pavit sterilem, quæ non parit, et viduæ non benefecit (Job xxiv, 21).* Perversorum quippe est sterilem pascere, id est, carnem a bonis actibus infecundam pravis delectationibus nutrire. Sed viduæ non benefaciunt, quia quid victuræ in æternum animæ proficiat, non attendunt. Beata ergo et fidelis anima, quæ ad solum cælestem sponsum tendit, est quasi desolata in hoc mundo vidua, et dum Patris Unigenitum, sibi quoque in dilectione unum per omnia et unicum, dilectam cerat animam pro ovibus suis posuisse, nunquam poterit consolationem admittare, donec mereatur videre regnantis gloriam, cujus toties in exilio crucis aspicit ignominiam. Quæ bene octoginta quatuor annos vidua fuisse perhibetur, quia numerus iste nequaquam a mysterio vacare videtur. Septies enim duodecim octoginta quatuor faciunt, quo duodenario et quaternario numero apostolica et evangelica doctrina clarescit, per quam nunc in præsentem fidelis anima D suspirantis et gementis in exilio relevatur tedium, et, ne quando veritatis lumen amittat, lucidum et præclarum, certissimum Scripturarum habebit ducatum. Sed dum ad annos æternitatis pervenerit, omnia dilectionis testimonia, quæ ex evangelica et apostolica doctrina percepit, per septiformem gratiam Spiritus sancti verius et perfectius manifesta, digne facie ad faciem videbit, videndo obtinebit.

Sed quæ, rogo, tam sancta et beata erit anima, quæ agnita summæ deitatis visione, tanta inveniet præmia reposita? Nimirum quæ talis est ut hæc vidua, quæ non discedebat de templo, serviens jejuniis et obsecrationibus Domino die ac **102** noctis. Quale est templum istud nisi de quo Apostolus : *Templum Dei sanctum est, quod estis vos? (I Cor. iii, 17.)*

Templum itaque Dei mens sancta est et immaculata ubi Pontifex summus ingrediens locum sanctificationis quaerit, et ut mundis corde appareat, integritatis et munditiam candorem exigit. De quo templo spartus immundis cogitationibus discedit, virtutumque splendoribus adornatum non reddit, qui violentem cum Patre Filium et mansionem facere volentem, iniquis operibus repellit. Debet enim immundum nihil admitti, ubi mira dignatio Regis locum habere dignatur gratissimae sedis. *Servit*, etiam, nocte ac die, jejuniis instans et obsecrationibus, qui non solum corporalibus cibis abstinet, sed (quod potissimum et gratissimum est) Deo ita corporali parcimonie studet, ut a vitia et culpa sollicitus jejuret. Orat autem et obsecrat sine intermissione, qui opera sua ita provide agit et circumspicit, ut merito quasi fervens et munda oratio coram Deo dici valeat et esse. Quod autem non remissa et instabilis, sed in finem perseverans servitus nostra debeat esse, insinuat, cum *die ac nocte* in templo dicitur deservisse. Quid per noctem nisi adversitas, quid per diem nisi prosperitas solet designari? Dignum quippe est, ut dilectam animam nec adversitas frangat, nec prosperitas ultra modum extollat, sed in adversis et prosperis, in sanctitate et justitia debita venerationis non omittat obsequia.

Item alio modo ad Christum possunt eadem verba referri. *Hæc processerat*, inquit, *in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua*. Per dies multos multi sancti valent intelligi, Abel videlicet, Noe, Sem, et Japhet, Abraham, David, et alii per plures, in quibus omnibus per virtutum merita *Anna processerat*, id est profectum quendam fecerat gratia Dei, sed non pro legitimo viro his utebatur, quia legitimus et singularis vir ejus Dominus noster Jesus Christus erat, cum quo quasi septem annis vixerat, hoc est in quo plenitudo septiformis gratiae sancti Spiritus requievit. Sed hoc totum fuit a virginitate sua, id est ex incorruptione sua, quoniam nulla prorsus corruptio neque in eo, neque in ea aliquando est inventa. Incorrupta quidem gratia illa erat, eo quod nullo tempore vel momento minor aut imperfectior in illo est inventa. **103** Incorruptus etiam ille, quia nulla peccati macula eandem in se corruptit gratiam. *Et hæc vidua erat usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens Domino die ac nocte*. Mortuo denique Christo in cruce quasi vidua facta erat et est usque ad annos octoginta quatuor, id est quandiu præsens et mutabile hoc sæculum volvitur, quia nullum in hac mortali vita talem et tantam vitam invenire potuit vel poterit, in quo tam stabilem et firmam mansionem habere possit. Sed et eadem gratia Domino ascendente tandiu vidua fuit, quia nihil in apostolis operabatur, donec misso de caelis Spiritu sancto octo beatitudinum et quatuor Evangeliorum sacramenta pro universum mundum per eos predicari ceperunt. Quæ nunquam de templo recedit, quia donec præsens sæculum consistit, in

A electis et cum electis, qui *templum Dei* sunt, perseverabit, qui *die ac nocte serviunt Domino jejuniis et obsecrationibus*, jejunando, id est a malis abstinendo, obsecrando, id est bonis operibus insistendo. Sequitur :

Et hæc ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur omnibus qui expectabant redemptionem Jerusalem [al. *Israel*]. Quid est ergo quod *hac hora*, qua benedixit Simeon Joseph et Mariam, Anna superveniens confitebatur Domina, et loquebatur omnibus qui expectabant redemptionem Jerusalem, nisi quod electi, dum prædicationum stimulis compunguntur, veniunt in superius suum, id est animam suam, et tante reprehensibiles se omnibus consentent, quanto majoris gratiæ lumen per prædicatorum ora percipere merentur? Quo enim ingrediente Deo mens dulcius tangitur, tanto salubrius de præteritis peccatis compungitur, sitque ipsa in secreto suavis compunctio quadam laudabilis peccatorum confessio. Quod vero minime infertur quidnam dixerit, vel confessio sit, ideo utique sit, quia nimirum mens sancta, quæ se in spiritalibus occultat, et terrena mente sublimi conculcat, quid inter lacrymas sublevata nonnunquam de Deo senserit, explicare et efari nequaquam digne poterit.

Et ut perfecerunt omnia quæ scripta sunt in lege Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth. **104** Cum per donum sancti Spiritus inundans Scripturæ scientia cujuslibet capientis mentem infusione sua exsiliaret, nullus tamen est qui in hujus peregrinationis exilio perfecta vitæ observantia custodiat, quæ de Deo sentit. Attamen omnia legis mandata dicitur perfecisse, qui bonæ voluntatis desiderium, etiamsi opera desint, nunquam vincitur amississe. Hic procul dubio per hujus vitæ metam revertitur *in civitatem suam Galilæam*, ubi perfecta transmigratione facta sine reprehensionis macula aspexit, cujus dulcedini et dilectioni nihil in hoc mundo præponit. Habitavit quoque in *Nazareth*, ubi singularis ille flos munditiæ mundis corde et corpore in divinitatis apparebit pulchritudine. Non enim introiit in eam aliquid coinquinatum, sed mundi et candidi ante virginalem floris munditiam incedunt, ubi familiaris assistentia, aspicientem læti videbunt. Ibi perfecte in nobis adimplebitur, quod mox subsequitur :

Puer autem crecebat, et confortabatur plenus sapientia. Crescit et confortatur in electis ipsa numeræ puritatis purissima innocentia, ubi ipse Christus justitia nostra erit et sapientia, qui multam multitudinem dulcedinis suæ dabit in se sperantibus, quana non in mensura, sed in plenitudine habebimus. *Et gratia Dei cum ipso*. Habitu quippe hæc omnia mola omnipotentis Dei bonitas gratuita, ubi pro certo majus erit præmium, quam ullius exigat meritum, ubi præmium nostrum solummodo erit, cuius imperium sine fine permanebit.

Item alio modo : *Puer autem crecebat, et confortabatur*

tabatur plenus sapientia, et gratia Dei erat cum illo. A
 Quamdiu presentis vitæ laboribus subsistimus, *cre-*
scit in nobis quodammodo Deus, donec occurramus
 omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis ple-
 nitudinis Christi; *crecscit*, inquam, in bonis et pro-
 speris, *confertatur* in malis et adversis; *plenus sap-*
ientia, quia sapor divinæ dulcedinis, facit hominem
 crescere in virtutibus, *et gratia Dei*, id est humilitas
 vera, patientiam necessariam exhibebit in ad-
 versis. Ad quam humilitatem pervenire mereamur
 præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Pa-
 tre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per om-
 nia sæcula sæculorum. Amen.

105 HOMILIA XIV.

IN DOMINICAM INFRA OCTAVAM EPIPHANIE PRIMA.

Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascen-
dentibus illis in Jerosolymam secundum consuetudi-
nem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent,
remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt
parentes ejus (Luc. 11).

Quia Dominus ac Redemptor noster, qui est splendor
 et imago paternæ gloriæ, propter hoc semetipsum
 exinanivit fornam servi accipiens, ut multos regni
 sui faceret cohæredes, cuncta etiam quæ in as-
 sumpta humanitate gessit, eisdem regni sui cohæ-
 redibus sequenda et imitanda proposuit. Unde dili-
 genti intentione studio animadvertere nos oportet
 ea, quæ præsens sancti Evangelii lectio de eodem
 Filio Dei nobis refert.

Cum factus esset Jesus annorum duodecim. Do-
 minicus iste in Jerosolymam ascensus evidenter nos
 admonet et instruit, qualiter ascendere spiritualiter
 nos oporteat virtutum gradibus. *Jerusalem* enim,
 quæ interpretatur *visio pacis*, typum gerit illius Je-
 rusalem cælestis, in qua nunc electorum animæ, de
 corpore mortis hujus liberatæ, abundantia perfruuntur
 æternæ pacis et plenæ securitatis. Ad cujus ni-
 mirum æternæ civitatis beatam visionem electi qui-
 libet, in corpore adhuc peregrinantes, mentis inten-
 tione crebro nunc ascendunt, quia dum se exsules in
 hoc mundo esse recognoscunt et ingemiscunt, per
 assiduæ orationis studium et continuæ meditationis
 exercitium, quantum in hoc mutabilitatis tempore
 est possibile, prægustare contendunt quæ sint gau-
 dia cælestis patriæ.

Est etiam adhuc alia *Jerosolyma*, civitas beata, et
 Deo dilecta, sancta videlicet et fidelis quælibet ani-
 ma, quæ tunc vere *visio pacis* dici poterit, cum ter-
 renis omnibus postpositis, sola quæ sursum sunt
 sapit, et tanto clarius Conditoris sui speciem con-
 templatur, quanto minus a tumultu terrenæ vani-
 tatis reverberatur. Ad hujus vero tam arduæ digni-
 tatis fastigium non facili, sed gravi **106** admo-
 dum labore ascenditur. Nam necesse est ut cuncta
 secularium rerum desideria, omnes carnales vitæ
 illecebras ab animo suo semoveant, qui claritati di-
 vine appropinquare desiderant. Sed quando homo
 infirmus et fragilis dignus a Domino judicabitur mu-
 nere tantæ sublimitatis? Tunc revera, cum per vir-

tutum profectum spiritualiter pervenerit ad ætatem
duodecim annorum. Per numerum hunc duodena-
 rium perfectionem vitæ accipere possumus, sicut
 etiam per numerum septenarium septiformem sancti
 Spiritus gratiam intelligimus. Nam sicut ex tribus
 et quatuor septenarii numeri summa consistit, sic
 nimirum, si vel tria per quatuor, seu quatuor per
 tria multiplicamus, duodenarii numeri perfectionem
 invenimus. Unde, sicut præfati sumus, hoc duode-
 nario numero congrue satis donorum cælestium plo-
 nitudo et spiritualis vitæ accipi potest perfectio. Qui-
 cunque ergo per speculativæ mentis gratiam ascen-
 dere desiderant in Jerosolymam, sollicite sibi met-
 ipsis provideant, ut numeri istius summam conse-
 qui valeant, id est ut virtutum muneribus radicali
 et fundati, ac piis insistentes operibus hoc implere
 studeant, quod hic dicitur in consequentibus:

Secundum consuetudinem diei festi. Diem festum
 agere, est turbis inutilium cogitationum semotis men-
 tem informare ad requiem disciplinæ spiritualis, va-
 care ab operibus noxiis, cohiberi a quibusque super-
 fluis. Nam expeditum valde et liberum decet esse
 animum, qui eum desiderat videre, cujus munditia
 nec tenuissima quidem tangi unquam potuit macula.
 Felices admodum sunt, qui omnem vitam suam
secundum hanc consuetudinem diei festi instituunt, qui
107 omne, quod in sæculo quasi delectabile et ju-
 cundum esse videtur, mente et corpore despiciunt,
 et quamdiu corpus, quod aggravat animam, portant,
 ad lævigandum exsiliis sui tedium solam solius Con-
 ditoris internam visitationem habere desiderant. Qui
 enim peregrinari se dolent a Domino, pro magno
 consolationis habent beneficio, si eum, quem nec-
 dum oculo ad oculum valent videre, saltem intueri
 liceat quasi per speculum et in ænigmate.

Sed sciendum est quod sunt nonnulli, qui licet
 meditates in lege Domini ascendere spiritualiter vi-
 deantur in Jerosolymam, nequaquam tamen gustum
 intimæ suavitatis, convivium et delicias habere me-
 rentur divinæ contemplationis. Et econtra sunt non-
 nulli, quos ita vigor validi amoris ultra se, ut ita
 dicam, rapit ad contemplandam speciem æterni Con-
 ditoris, ut quasi ad Deum præsentem, corpori se quo-
 dammodo sentiant absentes. De his profecto recte
 potest dici quod celebrant in Jerosolymis gaudia so-
 lemnis diei, quibus ita interna aperitur suavitas, ut
 recte cum Propheta valeant dicere: *Quam magna*
multitudo dulcedinis tuæ, Domine! (Psal. xxx, 20).
 Sed quantumvis homo quilibet beatus in spiritu
 mentis suæ semper tendere studeat sursum, quan-
 diu tamen corpus, quod corrumpitur, portat, quan-
 diu, inquam, caro, quæ de pulvere sumpta est, men-
 tem sauciat et premit, incorruptionis auctori diu in-
 hæerere non poterit. Unde recte dicitur in conse-
 quentibus:

Consummatisque diebus, cum redirent. Transactis
 festis diebus *redire*, est post internæ quietis gaudia
 ad exercenda corporeæ necessitatis relabi negotia.
 Flebilis iste reditus gravis valde est in hac lacryma-

rum valle gementibus. Grave, inquam, est, multumque miserabile post gaudia ad miserias, post lucem redire ad tenebras, post degustatam patriæ celestis dulcedinem ad flebilem peregrinationis reverti amaritudinem. Quem tamen reditum electi quique ad propriæ salutis trahunt profectum, quia non ad veteris vitæ vitia, sed ad pii laboris, et Deo placitæ operationis recurrunt exercitia, ut videlicet **108** per corporalem exercitiationem recipere mereantur desideratæ visitationis consolationem. Nobis ergo de Jerosolyma, id est de visione pacis hoc modo redeuntibus, is quem, ut ita dicam, non relinquentes relinquimus, ubi remaneat, evangelista declarat in consequentibus :

Remansit, inquit, puer Jesus in Jerusalem. Nobis enim, ut diximus, ad nostra redeuntibus, in Jerosolyma remanet Dominus, quia apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, nusquam manere poterit nisi in Jerosolymis, in civitate Dei viventis, in visione æternæ pacis. Sequitur :

Et non cognoverunt parentes ejus. In figura parentum Domini anima nostra et corpus non incongrue valet accipi, in beata videlicet Maria, quæ filium Dei genuit, anima intelligi potest ; per Joseph vero, qui ejusdem Virginis custos fuit, corpus figurari valet. Et bene beata virgo Maria, quæ salva virginitate Salvatorem nostrum genuit, animam quamlibet beatam exprimit, quæ Spiritu sancto imprægnata Filium Dei in se concipit ; Joseph vero qui ad exteriores indigentias curam ejusdem habuit Virginis, corpus nostrum apte figurat, quod eidem animæ Deum gignenti piis laboribus sedulum ferre obsequium non cessat. Isti ergo Domini parentes, cuncti nimirum fide et veritate Domino servientes, cognitum quodammodo non habent, quo dilectus divertat, quia quamvis tempore orationis dulciter eum astrinxerint amplexibus interni amoris, attamen quandiu in corpore sunt, quo misericordiæ respectu ad eos veniat, quandiu maneat, quam subito pertranseat, scire et investigare nequaquam poterunt. Unde in alio sancti Evangelii loco dicitur : *Spiritus, ubi vult, spirat ; et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat (Joan. III, 8).* Sentiunt quidem tactum quemdam, ut ita dicam, supernæ visitationis, sed unde hæc divinæ inspirationis clementia veniat, vel quo ab eis transiens divertat, gravata adhuc mens eorum tenebris humanæ miserix ad liquidum non valet considerare.

109 *Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei.* Quid est quod de Jerosolyma redeuntibus, post internam scilicet quietem ad exteriores actus sese tendentes, Jesum in comitatu habere æstimant, nisi quia abundantiam suavitatis ejus, quam hora contemplationis prægustare meruerunt, incessanter recolendo secum ruminant ? Quia enim anima eorum celesti desiderio inflammata spiritalibus semper inhiat deliciis, intra contemplationis gaudia intus se subsistere credunt etiam tunc, quan-

do foris aliquid agunt, quia dum ad memoriam reducunt hoc, quod in hora orationis perceperunt, magis magisque sancti amoris desideria inardescunt. De quibus nimirum recte potest dici quod *iter agant diei*, quia iter noctis agere, id est opus peccati exercere, summopere refugiunt hi qui Jesum æterni Patris splendorem sui itineis duces elegerunt. Sed quia, quandiu in hac vita vivitur, quandiu homo mortalis vitæ miseris, et ingruentibus tentationum tenebris deprimitur, stabile nequaquam esse poterit gaudium, quo felix anima in Deo pascitur. Unde electi quilibet, quorum animus semel igne divini amoris veraciter est inflammatus, dum internæ visitationis lumen exstingui in se sentiunt, nequaquam in sui torporis frigore diu remanere possunt. Proinde considerantes præcedentium vitam sanctorum, quos simili amoris fervore inflammatos noverunt, sollicitè verba eorum et scripta perscrutantes invigilant, si aliquod lumen internum in verbis eorum invenire valeant, quemadmodum verba sequentia declarant :

Et requirebant eum inter cognatos et notos. Cognati Salvatoris nostri non incongrue dici possunt Patres Veteris Testamenti, de quorum genere veram dignatus est ipse carnis originem ducere. *Notos* vero illius novæ legis ministros accipimus, qui perfectioris vitæ studio et majoris scientiæ dono excellentius præ cæteris sanctis sublimari meruerunt ab ipso virtutum Domino. *Inter istos ergo cognatos Domini et notos anxie et vigilanter dilectum requirimus,* quando verba et scripta Patrum præcedentium avida mentis intentione rimamur, ut aliquid inde mens nostra colligat, per quod ad compunctionis lacrymas **110** excitari valeat. Sed sit nonnunquam ut mens indurata, dum in se manet frigida, nullum de verbis celestibus calorem concipiat, quia dum ab ipso suavitatis auctore intus non tangitur, frustra et sine dulcedine sonat quidquid foras de Deo dicitur. In hac vero miserabili desolatione, in hac intolerabili spiritus anxietate positi electi, quid faciendum sit eis, vel quo se vertant, quibus triste videtur et amarum omne gaudium, quod est præter ipsum, evangelista admonet verbis sequentibus :

Ei non invenientes, inquit, regressi sunt in Jerusalem quærentes [al. requirentes] eum. Si enim ad contemplandam speciem nostri Conditoris Patrum præcedentium non sufficiens scripta, repeti debet *Jerosolyma*, quia redire nos oportet ad nos intra nos, et diligenter scrutari vias et actus nostros, ne ob aliquam morum enormitatem, carnis aut mentis levitatem, dilectus hic præsentiam sultraxerit visionis suæ. Et si in aliquo negligentia nostræ reatum deprehenderit, continuis poenitentia lumentis abstergamus, excoquat fervens unda lacrymarum, quod impurum et sordidum reddidit rubigo vitiorum. Sic, sic salubri nobis mœrore confectis, sic ferventi poenitentia flamma purgatis apparebit tandem dilectus, qui ideo se subtrahit, ut quærat ; quæri vult, ut inveniatur ; cum labore invenitur, ut

amore ardentiori teneatur. Nam protinus sequitur:

Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum. Tridui iter digno peragimus, quando verborum, cogitationum et operum contagiones per dignos poenitentiae fructus abluimus. *Sedentem, inquit, in medio doctorum, audientem illos et interrogantem eos. In medio doctorum sedere Dominum* conspicimus, quando per divinam misericordiam irrigata cordis nostri ariditate a sanctis doctoribus salubris doctrinae fluentia, ipsum, inquam, verum scientiae fontem, ad aedificationem nostram sitibundo pectore haurimus. Qui etiam *audire doctores et interrogare* dicitur: quia per eum nos audientes pariter et interrogantes effecimur. Cum enim invisibilis ejus unctio, quae est perfecta cordis compunctio, intrinsecus nos docere coeperit, tanta latitudine sensum adaperit, **111** ut profunda Scripturarum mysteria, quae clausa prius et latentia vix auditu capiebat, subtiliter sapere et investigare mens nostra valeat. Altiora quippe, et subtiliora de absconditis Scripturae mysteriis virtus nobis compunctionis intimat, quam ulla doctorum diligentia adocere nos valeat. Sequitur:

Stupebant omnes qui audiebant eum super prudentia et responsis ejus. Pavent omnes sensus nostri pro tam incognita suavitate saporis divini; ipsi nos, qui illuminamur, intra nos miramur pro insolita affluentis prudentiae novitate, quae post imbrem compunctionis ab ipso Patre luminum dabitur nobis. In hoc visitationis tempore, in hac magnifica illuminatione verissime implebitur quod continuo hic subinfertur:

Et dixit mater ejus ad eum: Fili! Quid fecisti nobis sic? Per matrem Domini, sicut superius praefatum sumus, animam cujuslibet electi accipere possumus, quae tunc recte mater Domini dicitur, cum Verbi Dei perceptione gravidatur. Quae beata Genitrix, cum dilectum diu multoque labore quaesitum tandem invenerit, arcitius eum amoris amplexibus astringens, blandientis simul et dolentis affectu his eum frequenter alloquitur verbis: Fili, quid fecisti nobis sic? Ac si dicat: Quod te filium nominare audeo, non meis meritis, sed tuae ineffabili clementiae ascribo, qui cum sis dignissimus, indignissime mira pietatis dignatione fieri non dedignatus es filius. Quid fecisti nobis sic? Cur, inquam, dilecte mi, multitudo viscerum tuorum super me tandiu continuerunt se, ut grave pondus peregrinationis meae aliquantulum non sublevaret praesentia visionis tuae, in cujus visione spes aeternae datur vitae, cujus quoque absentia calamitas est et miseria?

Ecce pater tuus et ego [cod. ecce ego et pater tuus] dolentes querebamus te. Corpus, inquam, meum, quod ad tuam visitationem promerendam sui ministerii mihi adhibuit officium, jugi exercitatione consumptum pene defecit, ego etiam exsul et peregrina te fontem vivum sitiens miserabiliter arui in siti mea, quia cum diu quaesita tui vultus gaudia non

sublevant cordis interiora, per se subsistere non valent fragilitas humana. Tuo siquidem amore sic violenter ardeo, ut vita praesens sit oneri, nihil jucundum **112** sit extra te, quia vera jucunditas non est praeter te. Cum ergo sic flebili cordis voce beata anima dolorem suum pronuntiaverit in conspectu pietatis divinae, quae et quasia ab eo accipiat responsa, verba demonstrant mox sequentia:

*Quid est quod me querebatis? Nesciebatis quia in his quae Patris mei sunt, oportet me esse? Ac si aperte dicat: Cum ego habitator cordium nusquam quiescam nisi in cordibus humillium, quid est quod me in alieno quaeritis, et non in proprio? Domus siquidem Patris mei thalamus est pectoris vestri, quem si mundum mihi et immaculatum semper vigilans observaret animus, me procul dubio habitatorem haberet perpetuum; quia *deliciae meae esse cum filiis hominum* (Prov. viii, 31). Sed verbum istud mens humana non capit, quae seipsam necesse perfectio recognoscit, nec per vitae observantiam veram custodire valet innocentiam. Unde recte mox sequitur:*

Et ipsi non intellexerant verbum, quod locutus est ad eos. Quia enim in iniquitatibus concepti sumus et nati, quandiu corpus, quod corrumpitur, portamus, peccatis ex integro carere nunquam valebimus. Quapropter quoties ad peccati contagionem, quamlibet tenuem et exiguam, relabimur, auctorem munditiae a cordis nostri mansione expellimus. Sed solus sine peccato Deus humanae fragilitatis cognitor benignissimus, quia in hac mortali carne perfectae innocentiae meritum nos conspiciat non posse retinere, ipse, qui condidit naturam, benignus adjuvat infirmitatem nostram. Quod bene sequenti narratione evangelistica videtur indicare:

Et descendit, inquit, cum illis, et venit Nazareth. Cum enim per ingenitam sibi bonitatem mortalitatis vitae miseriam pensat, ut humana infirmitas ad divinam virtutem accessum aliquem habere valeat, ab illa inaccessiblei celsitudine sua majestas summa se inclinat. Altamen ipse universorum Conditor cum nostris miseris compatiendo sic descendit, non altius quam in Nazareth, quae *flor mundi* dicitur, divertit. Neque enim singularis ille *flor mundi* nisi in solo mundi pectoris hospicio requiescere poterit; nec est alia domus majestati ejus condigna nisi *mens illibata* florens in innocentia et munditia. Quale vero, vel **113** quantum sit retributionis praefium, quod mundis corde ab ipso munditiae auctore in praemio dabitur, verbis sequentibus declarabitur:

Et erat subditus illis. Tunc enim pia Conditoris majestas voluntati nostrae quodammodo dignatur subesse, quando desiderii nostri compotes effecti, diu cum lacrymis quaesita intima pascimur suavitate Dei. Hinc est quod Jacob Dominum in agere angeli legitur vicisse, et ad id quod volebat, visentem Insistendo perduxisse. Sic etiam nobis, in spiritali certamine perseverantibus, quodammodo lassata et delectabiliter fatigata benignitas Dei, victa quando-

quo cedit, dum, ut dictum est, opportune, importune quærentibus et pulsantibus abundanter saporem cœlestium gaudiorum infundit. Felix anima, beata admodum conscientia, quæ suo Dominatori taliter meruerit dominari! Sed unde ei, quæso, tantæ virtutis gloria, ut subesse illi dignetur majestas summa? Ex eo revera quod hic subjungit lectio evangelica:

Et mater ejus conservabat omnia verba hæc confersens in corde suo. Quia enim divina eloquia confersens in corde suo alta recondit memoria, jure in tempore necessitatis eum familiariter subditum habet, cujus verba tanta familiaritate, tali devotione apud se recondere studet. Cum ergo talibus virtutum profectibus tales nosmetipsos exhibuerimus, ut æternæ suavitatis cibo refici digni simus, jam in nobis implebitur, quod de Auctore nostro in consequentibus dicitur:

Puer Jesus proficiebat ætate, et sapientia, et gratia apud Deum et homines. Ætate dicitur proficere, qui puerilem ætatem morum transcendit gravitate, cui nec inconstantia animi, nec dissolutio actionis et habitus facile valet surripere. Hæc ætatis progressio, **114** hæc maturitatis perfectio in nobis quandoque fiet, cooperante Domino, ut in cunctis quæ agimus, loquimur et cogitamus, nil vanitatis se immisceat, sed sanctæ et Deo placitæ gravitatis vultus appareat. *Et sapientia*, inquit. Prudentia exteriorum accipitur scientia, quæ ad eos solummodo pertinet qui his quæ mundi sunt, inhærent et student. *Sapientia* vero sapor est intimus, quæ ea quæ Dei sunt, vel ad animæ pertinent salutem, sapimus et intelligimus. In sapientiâ ergo proficiendi nobis datur gratia, ut qui secularis vitæ desideria calcamus, quæ sint cœlestia vitæ gaudia, etiam adhuc in carne viventes, aliquantulum sapiamus.

Et gratia apud Deum et homines. Gratia proficimus apud Deum, dum propter laudabilia vitæ meritum gratuita nos bonitate prævenire dignatur in benedictionibus dulcedinis. Frequenter enim sine proprii laboris industria gratuita nos prævenit bonitate orationis hora, ut spiritualibus affluens deliciis bene noster dicere valeat spiritus, quia parat est in dulcedine ipsa pauperi, Deus (Psal. lxxvii, 11).

Vel Jesus proficiebat ætate in progressu temporis, sapientia in augmento cognitionis, gratia in incremento virtutis. Apud Deum et homines, apud Deum in conscientia, apud homines in fama; apud Deum ut remuneretur, apud homines ut glorificetur. Quia igitur qua sedulitate quærendus, quo audere invenendus, quibus amoris vinculis tenendus sit dilectus dilecti filius, jam ex parte cognovimus, curemus summo opere ea moram suavitate eidem suavitatis auctori servire, ut pulchrum hic gustata ejus suavitas perfecte quandoque perspecta, plena nobis fiat honorum omnium satietas, quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen

115 HOMILIA XV.

IN EADEM DOMINICAM SECUNDA.

Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendentibus illis in Jerosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus (Luc. 11).

In annis duodecim ætatis Domini Jesu, qui in præsentem Evangelio nobis sunt conscripti, fides intelligi potest sanctæ Trinitatis, sive mysterium quatuor Evangeliorum Filii Dei, quibus instrui mur et ducimur ad fidem Christi. Sive enim quatuor tria, sive ter quatuor numerentur, duodecim nihilominus inveniuntur. Dominus ergo Jesus tunc factus annorum duodecim recte dicitur, quando fidem sanctæ Trinitatis mundo prædicavit et evangelicæ perfectionem veritatis sæculo declaravit. Mox novam legem, nova edicta eo prædicante, Judæi facibus invidiae et odii succensi ad hoc usque exarserunt, ut Auctorem vitæ morti traderent, sicut mox dicitur in consequentibus:

Ascendentibus illis in Jerosolymam. Jerosolyma ista pacis visio dicta carnem et corpus significat Dominicum, ab omni peccati sordibus alienum, in quod nil manavit de lege peccati, quod pacem illam pacatissimam perturbare potuisset. In nullo demum hominum talis unquam pax potuit, vel poterit reperiri qualis fuit in Mediatore nostro, quia ipse solus sine peccato conceptus et natus absque peccati aspergine in cogitatione, verbo et opere permansit immaculatus. Et ita fuit ipse secundum assumptum Iominem Jerosolyma, id est visio pacis.

Sed videamus nunc quomodo illi fuerint, qui in hanc Jerosolymam ascenderunt, quia non aperte describitur, sed suppressa hic ponitur. *Ascendentibus* inquit, *illis in Jerosolymam.* Sicut ergo in cæteris Evangelii locis habearis, ubi non expresse, sed indefinito ponitur *illis*, ibi plerumque sive bonos sive malos angelos intelligimus, sic et in præsentem loco malignos spiritus intelligere possumus. Hi maligni spiritus perversis suggestionibus, et suggestionibus suis usque ad hoc Judæos suscitaverunt et inflammaverunt, ut per superbiam et crudelitatem suam ascenderent super Christum. Quod tunc profecto **116** fecerunt, quando manus in eum injecerunt, et morti tradentes auctores salutis crucifixerunt. Sed hunc ascensum permisit Deus Pater fieri in Filium suum, hunc ascensum permisit Deus Filius fieri in carnem suam, ut sequeretur dies festus ille, de quo dicitur in consequentibus:

Secundum consuetudinem diei festi. Dies festus iste significat communem vitam sanctamque conversationem, quæ post mortem Christi et ascensionem in primitiva cœpit Ecclesia, sicut in Actibus apostolorum legimus: *Multitudo credentium erat cor unum, et anima una, nec quisquam suum aliquid dicebat, sed erant illis omnia communia (Act. iv, 32).* Festus dies iste, communis videlicet vita ante Christi adventum rarus fuit in Ecclesia, sed post Christi

passionem versus est in *consuetudinem*. Rarum denique fuit, ut omnibus sæculi divitiis, imo negotiis postpositis Dominum solum sequerentur fideles. Sed *dies iste festus* tunc primum cœpit in apostolis, deinde in martyribus, exin in confessoribus, modo Deo opitu ante *dies festus* iste usque ad nos pervenit, et multipliciter in Ecclesia excrevit. Sequitur :

Consummatisque diebus cum redirent. Dies isti, de quibus hic dicitur, dies nativitatibus, passionis, sepulturæ, resurrectionis, et ascensionis Christi fuerunt, qui non immerito *dies* nuncupari meruerunt, quia non solum tenebras hujus sæculi fugaverunt, verum etiam cœlum, terram tartarumque luce sua penetraverunt. His *diebus* salutis et redemptionis nostræ *consummatis* Judæi *redierunt* in sua, ad suam plane, malitiam ad pristinam duritiam, quia noluerunt credere in Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum. Nam teste Evangelio ipso in cruce occumbente propter malitiam suam rogaverunt Pilatum præsidem, ut juberet custodire sepulcrum, ne forte discipuli corpus auferrent. Sed dum certissime cognovissent eum, quem crucifixerunt, a mortuis resurrexisse, dederunt pecuniam militibus, **117** ut diffamarent verbum hoc, quoniam illis dormientibus discipuli ejus furto eum abstulissent.

Illis ergo sic, ut prædiximus, in suam crudelitatem et malitiam redeuntibus, ubi, quæso, *remansit* Dominus Jesus? *Remansit*, inquit evangelista, *puer Jesus in Jerusalem*. *Remansit* ergo et remanet puer Jesus in Jerusalem, hoc est in Ecclesia. Et bene dicit : *Puer Jesus*, quia pueri est timere dominum et magistrum suum. Tandiu quippe *puer* est Jesus in præsentem Ecclesiam, quæ corpus ipsius est, quandiu sub timore hic vivit, quandiu sub tutoribus et actoribus hic agitur, usquequo ad sanctum illum timorem perveniat, de quo per Psalmistam dicitur : *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi* (Psal. xviii, 19). Timor iste sanctus est amor de timore incipiens, in amorem desinens, qui in æterna vita durabit in electis nunquam terminandus, nunquam finiendus. Sequitur :

Et non cognoverunt parentes ejus. Quinam sunt parentes pueri Jesu nisi Judæi, de quorum stirpe descendit, de quorum carne caro factus processit? Nam domina nostra perpetua virgo Maria mater ejusdem Redemptoris ex omni parentela sua fuit Judæa, tam ex iniquis quam ex justis parentibus progenita, sicut et in genealogia ejusdem generationis conscribitur : *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (Matth. 1, 1). Unde de nobilitate ejusdem seminis se descendisse Judæi gloriabantur dicentes ad Dominum : *Semen Abraham sumus, et nemini servivimus unquam* (Joan. viii, 33). Et leata illa mulier Samaritana, cum qua sedens super puteum loquebatur : *Pater noster Abraham, ait, dedit nobis puteum istum* (Joan. iv, 12) Isti itaque Domini parentes, Judæi nimirum ex Abraham semine prodeuntes, non cognoverunt, nec cognoscere volunt, quod

ipse Dominus Jesus in Ecclesia sua remanserit. Sed quid faciunt?

Existimantes illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant inter cognatos et notos. Existimant igitur Judæi, non quod eos præcesserit Dominus, sed quod adhuc *comitari* eos debeat, qui jam præcesserunt. Autumant siquidem Christum in carne venturum, adhuc hominem futurum, terrenamque et temporalem **118** gloriam eis daturum et cum eis habiturum. *Venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos*. *Iter unius diei* modo peragunt Judæi, quia idola quidem non adorant, sed solum Deum Patrem, solum Deum Creatorem suum colunt et venerantur. Ad secundum autem diem, Deum Filium, de quo per prophetam dicitur : **B** *Nuntiate de die in diem salutare ejus* (Psal. xcvi, 2), ad hunc diem minime perveniunt, quia in Deum Filium, in Deum Redemptorem credere nolunt.

Agunt profecto et alio modo *iter unius diei*, quia honorem tantummodo et prosperitatem præsentis sæculi cupiunt adipisci, quam et plerumque merentur consequi; æternam autem felicitatem, et futuræ jucunditatis prosperitatem nec requirunt, nec quærere sciunt. Sic *itinere unius diei* venientes *requirunt eum inter cognatos et notos*, qui nimirum cognati patriarchæ fuerunt, de quorum stirpe et cognatione natus est. *Noti* autem sancti sunt prophætæ, quorum multam notitiam se Judæi habere gloriantur secundum litteram; nostram autem notitiam vel scientiam, quæ secundum spiritum est, contemnunt, et pro nihilo ducunt. Unde et sequitur :

Et non invenientes regressi sunt in Jerusalem requirentes eum. Quandiu enim quærunt in patriarchis et prophetis, non inveniunt eum, donec ad Ecclesiam Catholicam redeant, ilique eum reperiant, sicut in præsentem loco dicitur : *Regressi sunt in Jerusalem requirentes eum*. Præsentem ergo tempore ad fidem et unitatem sanctæ Ecclesiæ Judæi regrediuntur, quamvis pauci numero, sed circa finem mundi plenarie omnis eorum multitudo regredietur, quemadmodum per Psalmistam dicitur : *Convertentur ad vesperam, et fames patientur ut canes* (Psal. lxxviii, 7). Isaias quoque propheta eorum fidem et conversionem prævidens dicebat : *Si fuerit numerus filiorum Israel quasi arena, quæ est in litore maris, reliquæ salvæ fient* (Isa. x, 22). De hac ipsa eorum conversione Paulus quoque apostolus ait : *Cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit* (R. m. xi, 25). Sequitur :

119 *Et post triduum invenerunt eum in templo sedentem in medio doctorum audientem et interrogantem eos*. *Stupebant autem omnes qui audiebant eum super prudentia et responsis ejus*. In hoc triduo, de quo modo audivimus, possunt intelligi tria tempora, quæ fuerunt ante legem; sub lege, sub gratia. Post hoc triduum, post hæc tria tempora, sive post cognitionem sanctæ Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti factum istud magnum fiet, quod Judæi perfecte conversi ad Dominum, ipsum quærentes

in templo, id est in ecclesia invenient. *Sedentem*, A inquit, *in medio doctorum*. Sedere judicantis est. *Sedentem* itaque Dominum Jesum, id est judicantem venientem, quando cognoscent quod ipse est qui iudicaturus est omne genus humanum, iudex vivorum et mortuorum. Et bene dicit. *Sedentem in medio doctorum*. Nam inter Patres et doctores Novi ac Veteris Testamenti medius residet Jesus, quia quem Moyses et ceteri prophetae ante Christi natiuitatem in carne venturum prædixerunt et docuerunt ipsum doctores Novi Testamenti venisse credunt, confitentur, testificantur.

Sed videamus nunc quali operi intentum, quomodo inter doctores *sedentem* nuntiant? *Audientem*, inquit, *et interrogantem eos*. Licet sensus iste allegoricus sit, tamen et redolet moralitatem, ipsaque allego- B riarum mysteria non carent moralitatis dulcedine. *Audit* Dominus doctores, quando diligenter attendit, quomodo, vel quali studio unusquisque prælati et magister subditos suos doceat, utrum de terrenis, an de cœlestibus sermo exhortationis ejus procedat utrum hoc quod voce prædicat, vitæ suæ exemplis destruat an hoc quod verbis alios monet et exhortatur, ipse in vita sua bene et perfecte conversando operibus adimpleat. Ita audiendo doctores *interrogat* quodammodo etiam auditores, quomodo hoc quod ex verbis Domini auditu perceperint, in secreto cordis reconsiderint? *Interrogat* rursus, dum districte examinat, cur peccaverint? *Interrogat* C iterum, dum vult scire qualiter tempus vitæ sibi indultum consumperint, quomodo singula quæque momenta transegerint. Post hunc auditum, post hanc interrogationem satis congrue sequitur sermo evangelicus :

120 *Stupebant autem omnes qui audiebant eum super prudentia et responsis ejus*. Stupor est mentis abalienatio, qua mens hominis vel timore vel amore extra se ducitur. Hæc, quæ prædiximus, audientem hominem stupidum faciunt, quod tam providus est Dominus ad audiendum, tam districtus et subtilis ad interrogandum. Omnis, qui sanum habet intellectum, his auditis obstupescit quod tanta ac talis est providentia et prudentia Dei, qui tam provide audit, qualiter a doctoribus et magistris nostris verbo præ- D dicationis instruamur, tam diligenter considerat qualiter doctrinæ eorum moribus et vita nostra respondeamus. Quisquis ergo rectum sapit, hoc verbi Dei tonitruo audito a terrenis desideriis alienum se efficit, et si in aliquibus delictis mentem prius occupaverat, summo studet desiderio hæc funditus auferre de corde proprio, statimque formidine compellente ad cor suum reducit. *Stupet* revera et *super responsis* Domini, dum audit quoniam Omnipotens cuncta hominum opera tam districte, tam minute discutit, nihilque indiscussum transire permittit, sed bonis respondet pro meritis suis, malis autem justa retributione respondet pro peccatis suis. *Nulla denique*, ut beatus Gregorius ait, *momenta temporis*

PATROL. CLXXIV.

transcunt sine statu retributionis. Unde bene subjungitur :

Et videntes admirati sunt. Et quia breviter ad moralem sensum excessum fecimus, jam ad allegoriam redeamus, et quomodo hæc quoque in Judæis adimpleantur, videamus. *Invenerunt eum*, inquit, *in templo sedentem in medio doctorum, audientem et interrogantem eos*. Judæi itaque, cum, ut prædiximus, ad fidem sanctæ Ecclesiæ confugerint, inveniunt Jesum *audientem doctores et interrogantem eos*. Prædicationis nempe verbo pulsati et excitati ad hoc tandem evigilant, ut pensent quam caute omnipotens Deus prædicatorum suorum verba audiat, quam bonorum operum redhibitionem post verba prædicantium ab eis exigit, et requirat. Audiunt quoque *eum interrogantem*, cum vim supernæ distr. ctionis audiunt, quam districte singula hominum opera discutit, quam justam mercedem bonis et malis retribuit. Unde bene subditur : *Stupebant autem omnes qui audiebant* **121** *eum super prudentia et responsis ejus*. *Stupent* super prudentia et providentia ejus, quia, dum providam Dei circumspeditionem audiunt, obstupescunt, et a terrenis desideriis mente alienari concupiscunt. *Stupent* nimirum *et super responsis ejus*, dum ex Veteris et Novi Testamenti paginis considerant, quam districtus in judicio veniat, quam subtiliter singulorum merita discutiat, quam juste singulorum meritis respondeat. *Et hæc videntes nimis admirabuntur*. *Admirabuntur* sane judiciorum Dei investigabilem et inscrutabilem abyssum, quare primum gentibus repulsis Judæos vocaverit, postea Judæis repulsis gentes assumpserit, tandemque in fine mundi ad se convertendos utrosque elegerit. Et quia hæc ratione investigare non possunt, *videntes admirabuntur*.

Et dixit mater ejus ad eum : Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce, ego et pater tuus dolentes quærebamus te. In matre Jesu Synagoga est designata, quæ circa finem sæculi est convertenda. Quæ, cum ad perfectam fidei cognitionem pervenerit, omniaque in Christo fuisse adimpleta, quæ olim de ipso fuerant prophetata, cordis oculo perspexerit, graviter dolebit quod gentibus illuminatis ipsa et omnes patres ejus ita sint exæcati, nec tamen comprehendere poterit quo Dei judicio peractum sit, et ideo contrito valde spiritu dicet ad Dominum : *Fili, quid fecisti nobis sic? Ac si dicat : O dilecte fili, qui de progenie nostra carnis materiam assumere voluisti, cur tandiu multitudinem viscerum et miserationum tuarum super nos continuisti? Quid nobis sic fecisti, quod in tanta mentis cæcitate nos demisisti, in tanta cordis duritia tot tempora, tot ætates nos manere permisisti? Ecce ego et pater tuus dolentes quærebamus te*. *Ecce ego mater tua Synagoga, et pater tuus* populus Judaicus *dolentes quærebamus te*. Dolor quidem, qui nobis ex tuo justo judicio accidit, nimis est intolerabilis. Dolemus nosmetipsos in hac derelictos cæcitate, tandiu Deo rebelles existisse; dolemus sane et pro patribus nostris, quos scimus

In hac cæcitat̄ miseria ad inferos descendisse, et æternæ damnationis sententiam de manu justi judicis suscepisse. Hæc verba sunt Judæorum graviter **122** cæcitat̄ suam dolentium, quibus interpellant dilectum filium suum de carne sua progenitum.

Magnus revera erit dolor et gemitus ista considerantibus, et occultum Dei judicium comprehendere non valentibus. Hunc divinorum judiciorum abyssum Paulus apostolus intuens comprehendere non potuit, quo Dei judicio actum sit ut gentibus in incredulitate diivinitatis populus Israeliticus a Deo primum eligeretur, postmodum autem, justitia et misericordia operante, populus gentium Judæis reprobatis ad fidem Christi assumeretur. Itaque in hac consideratione sua deliciens tandem exclamavit dicens: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei; quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ illius!* (Rom. 11, 33.) Igitur Judæis, ut prædiximus, sic graviter dolentibus, sic amare pœnitentibus, tandem respondet Dominus:

Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Ac si dicat: Me quidem, ut dicitis, *dolentes quærebatis* sed quia in Ecclesia, ubi ego remansi, ubi quærere debuistis, non juste quæsisistis, me procul dubio invenire digni non fuistis. *Me sane in his quæ Patris mei sunt, oportet esse*, in beatis scilicet animabus, quæ sunt in Ecclesia, qui revera domus Patris mei sunt.

Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos. Verbum plerumque in sacra Scriptura refertur ad divinitatem, caro ad humanitatem. Unde beatus Joannes in Evangelio ait: *Verbum caro factum est* (Joan 1, 14). Quoad in perfidia sua Judæi persistent, *verbum istud non intelligunt*, quia Verbum Dei Christum incarnatum non credunt, quem tamen quandoque incarnandum olim per Moysen Dominus locutus fuerat, et per ora omnium prophetarum suorum. Sequitur:

Et descendit cum illis, et venit Nazareth, et erat subditus illis. Tunc nimirum cum illis descendit, quando ad cor eorum dignatur venire, eosque illuminans visitat et accendit in amore suo. *Venit* quod cum illis Nazareth quia munditia fidei et sinceritate perfectæ dilectionis eorum jucundabitur et delectabitur. *Eritque subditus illis*, quia **123** inter illos, et cum ipsis remanebit, talisque erit finis Ecclesiæ, quale principium, et tantus fervor et dilectio erga Deum erit in fine Ecclesiæ, qualis fuisse noscitur in primitiva Ecclesia. Unde bene subditur:

Et mater ejus conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Mater Domini jam sæpe dicta est Synagoga, quæ circa finem sæculi conversa, fidei calore in amore Domini fortiter succensa, *conservabit omnia verba* tam Novi quam Veteris Testamenti in corde suo. Conversi denique, juxta Psalmistam, *ad vesperam famem patientur ut canes, et circuibunt civi-*

tatem (Psal. LVIII, 7). Tanta siquidem fidei devotione, tanta animi constantia requirunt Dominum, ut etiam in requirendo eum famem patiantur, famem utique fidei, famem justitiæ, famem veritatis. Circuibunt quoque civitatem, sanctam videlicet Ecclesiam, ut ubicunque infideles inveniunt, eos verbo prædicationis suæ ad fidem convertant, et quoscunque in dilectione Dei pigros, et desides perspexerint, hos ad amorem Dei suis exhortationibus excitent et inflamment. Erunt denique prædicatores tam egregii, tamque perfecti, utpote multa scientia tam Novi quam Veteris Testamenti referti, ut sapientiores et perfectiores **124** prædicatores in sancta Ecclesia non fuerint, ex quo verbum Dei annuntiari cœpit. Tunc perspicient oculo fidei, quomodo duo **B** illi cherubin respiciant oraculum versis vultibus in propitiatorium. Plenissime enim cognoscent, quoniam tota sacra Scriptura, tam Novi, quam Veteris Testamenti, ad solum respicit Christum. Illo profecto in tempore adimplebitur quod protinus hic subinfertur:

Et Jesus proficiebat sapientia et ætate et gratia apud Deum et homines. In Ecclesia, quæ modo in præsentī est, Dominus Jesus esse videtur quasi puer, quia adhuc timore agitur. Sed in illa Ecclesia, perfectissime ad Deum conversa, quæ in fine sæculi erit futura, Jesus quemdam profectum faciet. *Proficiet enim sapientia* in augmento cognitionis, *ætate* in maturitate perfectionis, *gratia* in æternitate remunerationis: *apud Deum*, quia Deus est qui hunc profectum operatur; *apud homines*, quia hunc profectum Deus in hominibus et cum hominibus operatur. Ad quem profectum perducatur nos Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen!

HOMILIA XVI.

IN DOMINICAM II POST EPIPHANIAM PRIMA.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi: Vocatus est autem Jesus et discipuli ejus ad nuptias (Joan. 11).

Per sacri hujus textum Evangelii, in quo nobis initium commendatur signorum Domini et Salvatoris nostri, memorabile illud et salubre initium præfiguratur quo salvandus quisque primum ad æternæ salutis gaudia initiatur. Nuptiæ corporales sicut nusquam fieri possunt, nisi ubi sponsus et sponsa præsto sunt, ita etiam sine eisdem personis, sponso videlicet Deo, et sponsa, fidei anima, spiritualium nequaquam nuptiarum celebrari poterunt gaudia. Locus vero, in quo festiva earundem nuptiarum præparari solent convivia, est electa quorumlibet Deo militantium congregatio, in qua tales, Deo cooperante, inveniuntur qui digne pro meritis æterni Regis thalamo admittuntur. Qualis autem beata anima esse debeat, quæ sponsa sponsi immortalis dici et esse desiderat, per hoc evidenter edocetur, quod eadem nuptiæ in Cana Galilææ fuisse descri-

buntur. *Cana* enim *zelus*, Galilæa *transmigrationis* interpretatur.

125 Sed notandum quia multi sunt in *Cana* qui tamen non sunt in *Galilæa*, et e contra quamplures in *Galilæa* esse videntur qui in *Cana* locum mansionis habere non merentur. Illi nimirum, quasi in *Cana* sunt, et non in *Galilæa*, qui, ut inter sæculares fieri solet, adulterio, vel homicidio, seu alio gravi quolibet crimine perpetrato, suscepta ad tempus pœnitentia, eadem quæ commiserunt, quasi *zelantes*, insequuntur, sed peracto satisfactionis tempore pristinis scelerum erroribus implicantur. Tales quidem, quia *zelantes* sunt, sed non perseverantes, pœnitentes sunt, non convertentes, in æterni Regis thalamo nuptiali nequaquam merentur collocari. Sed e contra multi in *Galilæam*, sed non in *Cana* veniunt, illi videlicet, qui noxias pristinæ conversationis vias deserentes ad spiritualis vitæ delicias confugiunt. Sed dum solam peccatorum transmigrationem ad perpetuæ salutis perfectionem sibi sufficere arbitrantur, ad insequenda retroactæ bestialis vitæ crimina nullo spiritali fervore, nullo stabili, prout dignum esset, pœnitentiæ zelo inflammantur. Isti sane, cum sint *transmigrantes*, sed non *zelantes*, convertentes, sed non ferventes, simili modo a cœlestis Sponsi excluduntur convivio. Eapropter ille solus vere commoratur in *Cana Galilææ*, qui laudabilem de vitiis ad virtutes transitum faciens, ea quæ inique se gessisse recolit, digno spiritualis constantiæ fervore non ad horam nequæ ad tempus, sed semper infatigabiliter insequendo punire non negligit. Beata vere et Deo dilecta anima quæ hoc modo nuptiis divinis dignam se præbuerit! Nam quantæ beatitudinis, quantæ dignitatis coram oculis divinæ majestatis sit, verbis sequentibus evangelista aperit evidentius :

Et erat, inquit, mater Jesu ibi. Mater Jesu eadem est quæ et sponsa, fidelis scilicet anima, sponsa amando, *mater* vero eumdem, quem amat, Jesum de spiritali cordis sui utero spiritaliter generando. Sed unde ei, qui est pulvis exiguus, tanta de corde suo generandi genitorem sui virtus, nisi quia teste evangelista *ibi*, id est in *Cana Galilææ* erat? Esse namque in *Cana Galilææ* est et zelando et transmigrando stabili constantia in nuptiis Domini permanere.

126 Sed et in matre Domini bonum aliquem prælatum, sine quo spiritales nuptiæ non perficiuntur, possumus accipere, qui sponsum sponsæ, Christum videlicet, fideli animæ commendare et innotescere, et sponsum quomodo eumdem sponsum suum Christum diligere et ad amplexus ejus pertingere debeat vita et doctrina sua debet instruere.

Vocatus est autem et Jesus et discipuli ejus ad nuptias. Vocandus quidem ei est Dominus sanctis desiderii et castis cogitationibus, quatenus per occultam visitationis suæ gratiam veniens nuptialem sibi amorem tribuat, per quem omnes sensus suos, quos sub *discipulorum* nomine accipimus, præceptis suis plenius instituat, ut noverit, qualem oculis et

manibus, ori et auribus adhibere debeat custodiam, ne quid per hæc illicitum agens sui contrahat sponsi et amatoris offensam. Sed quia impossibile est ut in primordio conversionis vel ad perfectam suimet custodiam vel ad optatam divinæ cognitionis dulcedinem quis pertingere possit, consequenter evangelista subjungit :

Et deficiente vino dixit Mater Jesu ad eum : Vinum non habent. Possumus per *vinum* aut fervorem amoris, aut gratiam devotionis, quæ ex cognitione Dei surgunt in homine, non inconvenienter accipere. Igitur *mater Jesu*, bonus scilicet prælatus vel fidelis anima defectum vini conqueruntur, dum aut prælatus pro defectu spiritualis fervoris, quem videt in subditis, aut ipsa anima pro sui torporis ignavia humiliter Domino supplicat. Sed pius et misericors Dominus animam in hujusmodi supplicationis clamore humiliter perseverantem nequaquam quasi non audiendo despicit, sed quid sibi istiusmodi defectum pariat, et quibus eum modis declinare valeat, invisibili responsionis suæ verbo familiariter ei innotescit :

Quid mihi, inquit, et tibi est, mulier? Nondum venit hora mea. Dum dicit hæc matri suæ Jesus, quasi matrem suam eam non cognoscat evidenter nobis insinuat quod anima illa quæ in spiritalibus nuptiis posita est, omnem a se carnalem affectum repellere debeat, ne, dum sollicitat eam carnalium cura parentum, minus sollicita sit circa spirituale curatum. Quandiu enim in mundo sumus, **127** constat, nos debitores esse parentibus. Postquam autem nosmetipsos reliquimus, ab eorum etiam sollicitudine liberi esse debemus. Nec pretereundum quod dicit : *Mulier! nondum venit hora mea.* Per mulierem, quæ a molitie dicta est, levitas mentis accipi potest, quam nisi anima a se abjiciat, et repellat, non venit hora Jesu, non est, inquam, tempus, ut nuptialibus dulcedinis suæ gaudiis eam admittere debeat. Quod dum fidelis anima desiderio sponsi sui affecta ex ipsius visitationis et inspirationis gratia intus senserit, ad majorem spiritualis constantiam fervoris viriliter semetipsam accingit, quemadmodum figuraliter evangelista ostendit, cum dicit :

Et ait mater Jesu ministris : Quodcunque vobis dixerit facite. *Ministri* isti sunt omnes sensus sui, quos tunc sollicite ad se intra se convocans stringit, ut ad id quod desiderat, ministerio eorum pariter et auxilio pertingere valeat. *Quodcunque, inquit dixerit vobis, facite.* Ac si dicat : Multa quidem de Deo audivi, sed mea, inno et vestra impediende desidia nequaquam opere adimplere curavi. Nunc ergo, *quodcunque dixerit vobis, facite.* Quodcunque præceperit Dominus, operibus efficaciter adimplete, quoniam hanc divinæ dulcedinis gratiam, quam quærimus, non nisi piæ operationis annisu consequi poterimus Sequitur :

Erant autem ibi lapideæ hydris sex positæ secundum purificationem Judæorum. Per *sex hydris* istar observantias possumus accipere, quas ad purificanda continentium corda sancti Patres instituere

et omnes illas, ni fallor, hic possumus invenire.

Prima siquidem *hydria* continentia est castitatis, qua diluitur quidquid ante luxuria inquinavit.

Secunda vero jejunium est ut quod maculaverat crapula, nunc abstinentia mundet.

Per segnitiam quoque et otiositatem, quæ inimica est animæ, multas contraximus sordes, contra Dei sententiam in sudore vultus alieni, non nostri pane vescentes. Propter hoc quoque tertia *hydria* nobis apponitur, ut sordes illæ in labore manuum diluantur.

Sic et per somnolentiam, cæteraque noctium et tenebrarum opera multa deliquimus **128**: ideo quoque quarta *hydria* vigiliarum observantia ponitur, ut nocte surgentes ad confitendum Domino non bonas noctes præteriti temporis redimamus.

Jam vero de lingua quis nesciat, quam multum inquinaverit nos per vaniloquia et mendacia, per detractiones et adulationes, per verba malitiæ, et jactantiæ? Pro his omnibus necessaria est *hydria* quinta, silentium scilicet, custos religionis, et in quo est fortitudo nostra.

Sexta quoque *hydria* disciplina est, qua non nostro arbitrio, sed alieno vivimus, ut deleatur, quidquid indiscipline vivendo deliquimus. *Lapidea* sunt hæc, dura sunt necesse habemus in his lavari, nisi forte volumus propter fœditates nostras accipere a Domino libellum repudii. Attamen in eo quod dicuntur *lapidea*, non solum duritia, sed multo melius soliditas potest intelligi, quoniam non lavant hæc, nisi firma stabilitate permanserint.

Nec prætereundum quod ait: *Cipientes singulæ metretas binas vel ternas*. Possumus enim in *binis metretis* duplicem timorem accipere, unum, quo timet homo æternaliter damnari; alterum, quo timet vita æterna privari; tertia vero *metreta* tertius amor multo probabilior, quo timet gratia quotidiana, gratia scilicet interna fraudari. Quisquis igitur hoc timore repletus fuerit, profecto binis *metretas ternas* addidit.

Sed et alio modo per *sex hydrias* istas sex mundi ætates non incongrue designantur, quibus etiam sex nostræ ætates, infantia scilicet et pueritia, adolescentia et juvenus, senectus atque decrepita ætas, convenienter comparantur. In prima sæculi ætate primum hominem Deus posuit in paradysum, nunquam, si ei obediens exstitisset, moriturum. Sed quia Dei præcepta non custodivit, sibi omnique posteritati suæ perpetuæ mortis miseriam acquisivit. Huic primæ ætati prima nostra ætas, quæ infantia dicitur, recte valet assimilari, in qua tunc Deus hominem quasi in paradysum ponit, dum eum ab originali crimine per baptisma absolutum æternæ salutis restituit. Sed quia nemo est qui in hac dignitate persistat, quin exemplo Adæ etiam post baptisma præceptum Domini transgrediatur, recte prima hæc *hydria* transgressionis nuncupatur.

129 In secunda ætate Noe sanctus arcam, quam ex præcepto Domini ædificavit, aquas diluvii evasurus

A intravit, per hoc nobis significans ut omnis, qui ex hac prima, quam diximus, transgressionis *hydria* biberet ad secundam secundæ ætatis *hydriam* manum mittat, arcam Domini, sanctæ scilicet conversationis locum adeat, in quo quidquid extra arcam deliquit, mundanti lacrymarum diluvio diluere possit. Et hæc secunda *hydria* non incongrue *hydria* conversionis est dicenda. In qua nimirum conversione, si humiliter pœnitendo processerit, ad tertiam tertiæ ætatis *hydriam*, quæ ab Abraham incipit, tandem opitulante Deo pervenire valebit, qui Deo humiliter obediendo, dum unicum ei filium suum immolare voluit, voce divina prohibitus, non filium, sed arietem mactavit.

B Et hæc tertia *hydria* perfectionis dicatur, quia nulla perfectio major, et Deo acceptabilior esse poterit, quam cum homo carnem suam, quæ per arietem accipitur, carnisque concupiscentias mortificando contemnere, et spiritu per bona opera vivificato solis cælestibus cœperit intendere.

Huic sane quarta quartæ ætatis *hydria* satis digne satisque juste apponetur, in qua David sanctus pro magnæ humilitatis suæ reverentia, regali, Deo disponente, sublimatus est potentia. *Hydria* hæc quarta, *hydria* dici potest prælationis, de qua tunc Deus homini taliter proficienti propinat, dum pro laudabilis vitæ merito ad exemplum aliorum magisterialis eum honore dignitatis sublimat.

C Sed, si in prælatione sua perfecte et secundum Dei voluntatem vixerit, continuo necesse est ut quinta quintæ ætatis *hydria* succedat, *hydria* scilicet tribulationis, quæ recte accipi potest per eam quæ in quinta ætate facta est transmigrationem Babylonis. Per Babylonem enim, quæ *confusio* dicitur, præsentis mundi tribulatio designatur, quam bonus nonnunquam prælatus incidere, et pati cogitur pro sanctorum corporum, nec non et castarum amore **130** animarum, quas regendas tam corporalibus quam spiritalibus a Deo rebus suscepit providendas.

Attamen si patienter egerit, si in laboribus pro Deo susceptis viriliter perseveraverit, in sexta tandem ætate, quæ ab adventu Domini incipit, de sexta etiam *hydria* lætus potabitur, cum post laboriosum hujus vitæ terminum æternæ remunerationis gloria coronabitur. Sed ad hanc sextam *hydriam*, quam dicere possumus *hydriam* liberationis sive remunerationis, nemo pervenire poterit, nisi qui sex suimet ipsius *hydrias*, sex, inquam, de quibus supra memoravimus, ætates suas vigilantis cordis oculo intuetur et discutit. Ad hoc enim sanctus evangelista suis nos verbis admonet, et hortatur, qui easdem, de quibus nunc agitur, *hydrias*, secundum purificationem Judæorum positas fuisse testatur.

Primum namque considerandum est homini qualiter in singulis suis ætatibus vixerit, quas omnipotens Deus sibi ad hoc posuit, id est concessit, ut viveret in eis secundum purificationem Judæorum, secundum exemplum, inquam, eorum qui per ve-

ram confessionem et sanctæ operationis meritum hac in vita purificati nunc gaudent in cœlestibus, in æterni Regis thalamo immortaliter collocati. Hoc nimirum dum homo sollicitè in semetipso agere incipit, omnes hydrias suas non aliud quam lapideas fuisse invenit. Lapis quippe durus est et frigidus. Videt namque quam duro, quam frigido corde omnes dies suos transegerit, quod nec malum propter timorem Domini declinare, nec bonum quod faciendum erat, pro amore ipsius operari curaverit. Videt etiam quomodo omnes hydriæ suæ tantummodo capientes erant *singulæ binas vel ternas metretas*, quando universas vias suas diligenter intendo nihil in seipso invenit, nisi quod in singulis ætatibus suis, tum dictis tum factis, tum etiam cogitationibus iniquis, quod sunt *quasi binæ vel ternæ metretæ*, Divinæ per omnia voluntati contrarius existit. Huic namque quid faciendum sit continuo Dominus in sequentibus subjungit :

131 *Implete*, inquit, *hydrias aqua*. Sicut in præcedentibus per *vinum* cognitio Dei, ita etiam hic per *aquam* cognitio hominis potest intelligi. *Imple* ergo *hydrias aqua* est in cunctis actionibus suis perfecte seipsum cognoscere, et pro singulis peccatorum excessibus dignos Deo pœnitentiæ fructus offerre. Quicumque ergo huic divinæ pietatis præcepto, imo et consilio acquiescunt, facile ad ea quæ sequuntur consurgere poterunt.

Et impleverunt usque ad summum. Implent quoque hydrias suas *usque ad summum* qui divina illustratione illuminati non solum opera, sed voluntatem peccatorum et desideria, insuper etiam tempus et locum in quo peccaverint et quoties eadem peccata admiserint, sollicitè sibimetipsis præscribunt. Sed, quia non sufficit interna cognitio, nisi etiam vera et perfecta oris sequatur confessio, continuo Dominus subintulit :

Haurite nunc, et ferte architriclino. Architriclinus iste bonum quemlibet prælatum significat, qui bene architriclinus quasi princeps triclinii appellatur, eo quod tribus illis in congregatione ordinibus, innocentibus scilicet et pœnitentibus et perfectis præsideat. Innocentibus, inquam, qui a primævo ætatis flore innocenter vivendo soli Deo adhæserunt : pœnitentibus, qui quanto longius a Deo peccando recesserant, tanto humilior divinæ se pietati per pœnitentiam subdiderunt ; perfectis, qui et innocentes et pœnitentes, tanto suavius Deum diligunt, quanto familiaris internam ejus dulcedinem degustare meruerunt. Hi omnes delectabile Domino in semetipsis triclinium præparant : quia anima et spiritu et corpore ipsi soli placere laborant.

Vel ideo eum Dominus *architriclini* nomine honorat, quia ipse in omnibus dictis et factis, nec non et cogitationibus suis solius Dei oculis placere laborat. *Haurite*, inquit, *et ferte architriclino*. Ac si dicat : Quidquid pestiferum latet intrinsecus, per veram cognitionem et pœnitentiam *haurite* ex occulto pectoris imo, et perfectæ confessionis manibus huic

A quem vobis præfeci *forte architriclino*. Mox ergo, **132** ut hæc intrinsecus homini Deus invisibiliter loquitur, fit mirum in modum, quod in sequentibus dicitur : *Et tulerunt*. Delectabile quidem architriclino poculum ferunt, dum ex ipsa cordis sui abyso veraciter consistendo exhauriunt, quæ diu peccando infuderunt.

Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam. Bene quidem et congrue dicitur : *Ut autem gustavit architriclinus*, cum timent Deum prælato suavis admodum et delectabilis [res] sit, dum in humili et vere pœnitenti corde subditorum *aquam vinum factam* intelligit, hoc est, dum ex vera et perfecta cognitione sui, etiam cognitione Dei divinitus eos illuminatos intrinsecus animadvertit. *Et non sciebat*, inquit evangelista, *unde esset*. *Ministri autem sciebant, qui hauriebant* [Ita cod.] *aquam*. Norunt quidem *ministri*, humiles scilicet subjecti, quantis suis laboribus hæc obtinuerint, qua custodia cordis, quo exercitio corporis hanc apud Deum gratiam promeruerint. Prælatus vero, cum scire non valeat, an subditus solius Dei timore et amore faciat, quod facit, *vocat illum sponsum*, hujusmodi verbis alloquens eum :

Omnis homo primum bonum vinum ponit. Hæc sane verba sunt paternæ exhortationis, quibus benignus doctor bene proficientem discipulum ad majorem spiritalis [vitæ] provocat perfectionem [Cod. spiritalis provocat perfectionis]. *Vocat* itaque eum *sponsum*, dum voluntariam, qua seipsum Deo conjunxit, sponsonem jugiter ei præponit admonens et exhortans, quatenus semper proficiendo in melius recordetur, quali ad Deum constantia venerit, quanta cordis corporisque humilitate militaturum se Deo sponderit. *Omnis*, inquit, *homo primum bonum vinum ponit*. Ac si dicat : Mos quippe est multorum, spiritalis arma militiæ arripientium, *primum bonum vinum ponere*, hoc est bono boni fervoris studio in primordio conversionis suæ viriliter semetipsos accingere ; sed *cum inebriati fuerint homines, tunc id quod deterius est*.

133 Inebriari quidem homines non bona ebrietate dicuntur, dum viam mandatorum Dei læto corde currere cupientes, aut diaboli insidiis, aut proximorum injuriis, sive etiam proprii infirmitate corporis pulsati afficiuntur. Sed, dum tentationibus suis resistere nolunt, aut nesciunt, plerumque id quod *deterius est*, faciunt. Quid namque *deterius* esse poterit quam laudabilem primi fervoris zelum postponere et tentationibus male consentiendo succumbere ?

Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc. Tu, inquam, qui propria teste conscientia *bonum vinum* adeo usque adhuc intra te continuisti, quod nihil unquam boni de corde aut corpore tuo in obsequium laudis divinæ protulisti, nequaquam horum tibi exemplo vivendum censeas, sed constanter per omnia incedendo in timore et amore Dei, sollicito temetipsum cohibendo, quemadmodum cœpisti, sem-

per de bono in melius proficere studeas. Sequitur : A

Hoc initium signorum fecit Jesus in Cana Galilææ, et manifestavit gloriam suam. Signum quippe illud dicere solemus, quando aut cæcos ad lumen, aut mortuos ad vitam redire videmus. Sed multo verius illud dici potest signum, quando per internum divinæ illuminationis splendorem quis a cæcitate cordis illuminatus mortem animæ suæ cognoscere, et per bona semetipsum opera vivificando ad vitam veram, quæ Christus est, meretur **134** resurgere. Hlud, nimirum initium conversionis recte *initium signorum* Christi appellatur, quia ipse solus illud in *Cana Galilææ*, hoc est et in *zelante et transmigrante* anima operatur. Cui etiam *gloriam suam*, gloriam videlicet remissionis tunc *manifestavit*, cum eam a peccatorum labe mundatam misericorditer **B** justificavit. Post gloriam itaque justificationis continuo sequitur virtus perfectionis, unde et dicitur :

Et crediderunt in eum discipuli ejus. Credunt itaque discipuli in Deum, quando beata anima, cum eunctis sensibus divinæ subjecta disciplinæ, sic totum cordis sui in Deum transfundit affectum ut nil præter Deum diligit, totum quod facit pro solius Dei honore et amore facere incipiat. Ad hanc virtutem perfectionis perducatur nos omnipotens Dominus, quatenus justificati a peccatis omnibus sic eum in præsentia vita diligamus ut illuc ad eum pervenire mereamur, ubi nunquam ab ejus dilectionis integritate evellamur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum eodem Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen. **C**

135 HOMILIA XVII.

IN DOMINICAM III POST EPIPHANIAM PRIMA.

Cum autem descendisset Jesus de monte, secutus sunt eum turba multæ, et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens : Domine, si vis, potes me mundare (Matth. viii).

Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus perditum ab initio genus humanum salvare cupiens descendit de monte, quando descendens de excelso divinitatis suæ ad ima se nostræ mortalitatis inclinavit, quando ut hominem redimeret, quem creavit, nostræ in se formam humanitatis suscipere non dubitavit. Per *turbas multas*, quæ post hunc ejus descensum eum *sequebantur*, *turbæ fidelium*, *turbæ sanctæ* **D** *Ecclesiæ* designantur : quia quem primo sola Judæa postmodum collecta ad fidem Christi multitudo gentium sequebatur, quæ propter prærogativam dilectionis, qua a Deo diligitur, *turba multa* non incongrue nominatur.

Duo ægri illi, qui tunc ad eum venerunt, duos populos, populum utique gentium et populum Judæorum, figuraliter expresserunt. Nec injuste per *leprosum* populus gentium, idolorum cultura sædatus, figuratur ; per *paralyticum* vero, qui in lecto jacebat, populus Judæorum, qui vivens in desideriis et secundum desideria carnis, solam rerum temporalium prosperitatem quæsit, dilexit et exspectavit : qui tunc quidem ex parte salvatus est, sed postea, hoc est in fine mundi,

quando plenitudo gentium introierit, plenius atque perfectius salvandus erit. Ut enim duo isti ægri sanarentur, hoc est ut gentes et Judæi per fidem ejus ab æternæ damnationis ægitudine liberarentur, propter hoc Unigenitus Dei de sinu æterni Patris in hujus mortalitatis nostræ miseria descendit, propter hoc quidquid doloris erat et miseriæ, præter solum peccatum, in assumpta pro nobis humanitate degustare voluit.

Sed et in *leproso* isto, qui in campo sanatus est, homo sæcularis intelligi potest, cui utique ostendere se sacerdotibus **136** et offerre munus quod præcepit Moyses præcipitur, quia per confessionem et satisfactionem debet sanari. Per *paralyticum* vero, qui jacet in lecto, hominem spiritalem non inconvenienter intelligendum æstimo, qui quasi paralyti dissolutus tabescit, quando a fervore Dei intus deficit et tepescit.

Sed et in his duobus specialiter unumquemque hominem accipere possumus, quem mundat per gratiam suam Dominus ab exterioribus peccatis et interioribus. Vitia enim carnis, quæ corpore homo exterius contrahit, sunt quasi lepra quædam, quia carnem polluunt. Vitia vero mentis, quæ per tepiditatem et ignaviam cordis contrahuntur, quasi paralyti quædam sunt, per quam homo interior dissolvitur, et a Deo suo deficit. His breviter præmissis primo et modum curationis leprosi, et verba pensemus quibus vere homo peccator instruitur, quo ordine venire ad Deum debeat, qualiter optate gratiam sanitatis, indulgentiam videlicet peccatorum suorum consequi valeat.

Et ecce, inquit evangelista, leprosus veniens adorabat eum dicens : Domine, si vis, potes me mundare. Leprosus ad Deum venit, quando pollutus peccatis et vitiis peccator peccatorum suorum contagia recognoscere incipit. Abire enim a Deo est seipsum non cognoscere, sed dum magnitudinem peccatorum suorum perfecte considerat, et ob hoc perfecte coram Deo semetipsum incipit humiliare, hoc est vere venire et adorare. Nec prætereundum quod ait : *Et ecce.* Ecce, adverbium demonstrativum est, et mystice hoc nobis verbo demonstratur quod propter hoc solum unigenitus Dei Filius, Dominus et Salvator noster Jesus Christus *de monte*, hoc est de celsitudine divinitatis suæ, ad ima mortalitatis **137** nostræ descenderit, ut leprosus sanaretur, ut per adventum ejus in carne homo peccator liberaretur. Istud ecce adhuc durat, quia ex eo tempore quo homo fieri dignatus est pro homine, non erat tempus quo peccantibus et humiliter peccata sua cognoscentibus via salutis et gratiæ non patuerit. Sed et usque in finem mundi istud ecce protelatur, quia qui venit ad redimendum, semper paratus est et erit ad ignoscendum. Hinc quid leprosus iste dixerit, audiamus :

Domine, inquit, si vis, potes me mundare. Oratio ista oratio est hominis vere pœnitentis, et in vera humilitate seipsum cognoscentis. Et est quasi dicat : Domine, qui fecisti et redemisti me, potestatem tuam cognosco. Scio quia *potes mundare*. Quantacunque

sit lepra vitiorum meorum, non tibi impossibile est sanare me. Non de potestate, sed de voluntate tua dubito, quia, dum enormitatem scelerum meorum considero, ne velis nec velle debeas mundare me et sanare pertimesco. *Potes, Domine, si vis*; si vero non vis, rectum iudicium tuum: non te, sed me ipsum reprehendo. Iniquitates enim meæ fecerunt; scelera et delicta mea, ut merito velle non debeas, misericordiæ tuæ obsistunt. Ergo, quia omnipotentiam majestatis tuæ cognosco et credo, solum voluntatem tuam quæro, quia, si tantummodo vis, potestati tuæ iniquitas mea cedit, sola voluntate tua lepra et colluvio scelerum meorum expiari valebit. Hanc humilem leprosi, humilem peccatoris sui precem Deus omnipotens non despicit, sed cum pius et misericors sit, pie et misericorditer audit et exaudit, quemadmodum consequenter evangelista subjungit:

Et extendens, inquit, manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Manus Domini non extenta, sed intenta quodammodo est, quando permittit hominem post concupiscentias suas ire, voluptatibus et desideriis carnis suæ servire. *Manum vero extendit* quando gratiam illam, ad quam ab æterno hominem præscivit et prædestinavit, per operationem suam exterius in homine ostendit, hoc est quando virtutem continendi homini tribuit, quod est initium salutis æternæ, quæ hic inchoatur, et in futura vita perficietur. *Tangit eum, 138* quando per timorem suum visitat eum, quod peccata sua timere, et in peccatis suis sibimetipsi incipit displicere, ut qui prius homo incontinens, homo peccator, homo carnalis erat, homo continens, homo justus, homo castus esse incipiat. Hæc namque justa voluntas hominis facit ut voluntati hominis suam voluntatem Deus subjiciat. Respondet ergo, et dicit: *Volo, mundare.* Ac si dicat: Quia de possibilitate mea non dubitasti, sed solam voluntatem meam ad sanandam et curandam lepram criminum tuorum sufficere credidisti, volo quod vis, mundare quod vis.

Et confestim mundata est lepra ejus. Et bene dicit, *confestim*, quia mox, ut bonam voluntatem homini tribuit, hoc est cum tactum timore suo continentem eum facit, *lepra ejus mundatur*, ab omni criminum contagio invisibiliter intrinsecus expiatur. Hanc divinæ virtutis operationem sentiebat in se, qui dicebat: *Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (Psal. xxxi, 5).* Et alius propheta: *Quacunque, inquit, hora conversus ingemueris, salvus eris (Ezech. xxxiii, 12).* Quia vero interna hæc gratia, invisibilis ista mundatio ad plenam et perfectam salutem non sufficit, nisi mundatio exterior, mundatio utique corporis accedat, hoc est nisi eodem corpore quo peccata commisit, Deo amare pœnitendo satisfaciat, recte, post mundatam lepram, subjungit Jesus, et ait:

Vide, nemini dixeris. Vide, inquit, diligenter te ipsum attendendo, ride in vera te humilitate custodiendo, *vide* ne gratiam, quæ in te facta est, sic ali-

quando dicas, ut tuis eam meritis attribuas, vel ascribas. *Sed vade, et ostende te sacerdoti, et offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.* *Vade, inquam, per cœptam mentis devotionem, ostende te sacerdoti per veram confessionem, offer munus per humilem corporis satisfactionem.* Et bene adjecit: *Quod præcepit Moyses in testimonium illis.* Quia, dum veram et perfectam confessionem eodem corpore quo peccavit, constanter et incessanter laborando, Deo satisfacere pro peccatis suis non pigritatur, hoc est vere munus secundum præceptum Moysi, secundum sacræ legis doctrinam oblatum, **139** quod est evidens secururæ in æterna vita salvationis ejus testimonium. Sequitur:

Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans et dicens. Per Capharnaum, quod villa consolationis interpretatur, spiritualis quælibet conversatio apte figuratur, in qua, si recte homo vixerit, consolationem vitæ æternæ invenire poterit. Capharnaum Dominus introit, quando hominem, quem salvare disposuit, spiritualis vitæ conversationem introire facit. Quidquid enim boni homo fecerit, illius merito personæ assignatur, qui illud per suam misericordiam in eo operatur.

Nec vacat a mysterio quod post introitum Domini in Capharnaum accessit ad eum centurio. Centurio dicitur, qui centum militibus præest. Nec injuste per centenarium numerum, qui perfectus est, perfectio intelligi potest. Per spiritualis vitæ propositum, quod significat Capharnaum, accessus quidam fit homini ad Deum. Nam, qui male vivendo, crimina criminibus adjiciendo, longe ab eo recesserat, per spiritualis vitæ laborem quotidie ei approximat. Fit etiam centurio, quando dono gratiæ ipsius ad illam perfectionem profecerit, quod sicut corpore, sic etiam mente propter Deum derelinquit secundum evangelicum Domini præceptum, quo dicit: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et sequere me (Matth. xix, 21).* Sic, sic dum relictis omnibus ad solum illud quod est super omnia, internæ videlicet dulcedinis Dei gratiam tendit, nec tamen nunc corporis, nec mentis fragilitate obsistente pro voto suo comprehendit, quasi in hæc verba humiliter supplicando prorumpit:

Domine, puer meus jacet paralyticus in domo, et male torquetur. Ac si dicat: Nosti, Domine, quia te solum super omnia diligo, ad internam illam dulcedinis tuæ gratiam, qua diligentem refovere consuevisti animam, sitibundus anhelus. Sed *puer meus*, sensus et affectus meus, quia non virilis, sed puerilis est, *jacet paralyticus in domo*, jacet debilitatus et afflictus in corpore meo. Nunc enim debilitas carnis, nunc **140** tepiditas cordis detinet me, quod consurgere nequeo ad te. Nec hoc solummodo doleo, quod tuæ divinæ dulcedinis gratia careo, sed, quia succedentium sibi in corde meo noxiarum multitudo cogitationum quasi quædam paralysis intus debilitat et dissolvit me, quod subsistere non valeo in te. Hæc est tortura, qua male torquetur anima mea. Hæc

sane oratio, oratio est hominis non carnalis, sed spiritualis, orationi præcedenti tanto sublimior, quanto Deo, utpote tota spiritualis, est vicinior, quæ etiam nunquam sine effectu præterit, quemadmodum con- sequenter evangelista ostendit, cum subjungit :

Et ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. Dicere Jesu est facere Jesu. *Dicit*, quando animæ desiderium suum tribuit. *Quid dicit ? Ego veniam. Venit*, dum desideranti se animæ per visitantem dulcedinis suæ gratiam se ostendit, ut, dum hic petitionis suæ effectum promeretur, gratiæ futuræ beatitudinis, quam non momentanee, sed continue, non transeunter, sed æternaliter cum ipso habitura erit, certificetur, testante apostolo Paulo, qui dicit : *Qui dedit nobis pignus Spiritus (II Cor. I, 22)*. Brevis enim illa supernæ visitationis gratia, quæ raptim hic degustatur, pignus quoddam est gratiæ illius, quæ in futura vita homini sine fine reservatur. Hoc enim ostendit nobis Dominus, cum non præsentialiter dicit : *Ego venio*, sed : *Ego veniam, et curabo eum*. Est enim quasi dicat : Cum mortalis vitæ miseria transieris, cum deposito carnis onere ex angustiis laboriosi hujus certaminis liberandus eris, *ego veniam* per divinitatis meæ potentiam, *ego te curabo*, quia ab omni quam nunc pateris infirmitate mentis et corporis per memetipsum te sanabo. Ex hac ineffabili divinæ colloquutionis affabilitate, quæ non corporis, sed cordis aure percipitur, ipse etiam homo cognoscere incipit quod ita sit quod ad plenam gratiæ Dei dulcedinem in hac vita nunquam pervenire possit. Unde respondet, et dicit :

141 *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus.* Ac si dicat : Indignus sum, Domine, quandiu tectum porto miseræ hujus mortalitatis et ignorantæ, ut te, sicuti es, possim cognoscere, in te, in quo solo requies mea est, valeam, sicut desidero, requiescere. *Sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. Dic tantum verbo, dic, obsecro, qui es Verbum Patris, ut submoto tecto ignorantæ hujus et mutabilitatis videre merear excellentiam divinæ tuæ majestatis.* Nam ibi perfecte *sanabitur puer meus*, ubi tu ipse spiritus animæ meæ et corporis sanitas eris, qui sine corruptione mutabilitatis in electis tuis sine fine manebis. Hujus, Domine, pietatis et gratiæ indigno mihi peccatori tuo spem dedisti in multis et magnis miserationibus tuis, quas in me ostendisti.

Nam et ego homo sum sub potestate, habens sub me milites, et dico huic : Vade, et vadit ; et alii [Cod. alio] : Veni, et venit ; et servo meo : Fac hoc, et facit. Sum quidem homo, non qualis aliquando eram, quando sine te et contra te vivebam, sed homo sub potestate, homo causa tui amoris portans jugum obedientiæ, jugum spiritualis observantiæ et distributionis ; *Habens sub me milites*, quia sensus meos et affectus, qui aliquando supra me erant, dum adversum me et adversus salutem animæ meæ militabant, jam dono gratiæ tuæ ita sub me habeo quod ingerentes se cordi meo cogitationes noxias et inutiles,

vel etiam prava desideria et illicita, tua virtute recusare et repellere valeo. *Et alii dico : Veni, et venit*, quia cogitationibus vanis, desideriis malis cedentibus, spiritualibus ex tuæ largitatis munere delectari valeo sensibus. *Et dico servo meo : Fac hoc, et facit*, quia corpus meum mihi subjicio, et in servitutem redigo, ne libertate noxia torpeat, sed per bona opera exercere se non pigeat. Hæc sunt dona, Christe, gratiæ tuæ, de quibus meritis meis nihil attribuo, sed totum quod in me placitum voluntati tuæ sentio, prævenienti et subsequenti gratiæ humiliter ascribo.

Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Mirari Jesum est approbare et diligere Jesum. *Audiens inquit, 142 miratus est.* Ipse enim auctor et magister humilitatis, verba, quæ de vere humili corde prodeunt, libenter audit, speciali benignitate approbat, et diligit, quemadmodum manifestat evangelista, cum subjungit : *Et sequentibus se dixit.* Quinam sunt *sequentes* Dominum nisi multitudo sanctorum angelorum et electorum hominum ? His omnibus commendat humilem suum Dominus. *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.* Per *Israel*, qui interpretatur *vir videns Deum*, apostatas angelos intelligere possumus, qui, quoniam ad videndam æternaliter faciem Dei creati fuerunt, *Israel* non inconvenienter nominari possunt. Et est quasi dicat : Hanc incomparabilem fidei virtutem, quam mihi homo iste ex fragili conditus materia exhibet et persolvit, qui in tam profunda cordis humilitate meæ potestati, se submittit, ut quidquid unquam virtutis proprii corporis laboribus acquisivit, non sibi, sed nomini et gratiæ meæ totum attribuat, hanc inquam, *fidem non inveni in Israel*, in angelis meis, qui ingratos se mihi exhibuerunt, dum supra id quod facti sunt, contra me se extulerunt. Primus angelus meus, perfectus in decore a me creatus, contra me se extulit : *Ponam, inquam, super astra cæli solium meum, similis ero Altissimo (Isa. XIV, 14)*. Homo iste totus subjectus voluntati meæ se humiliat, me exaltat.

Amen dico vobis quod multi venient ab oriente et occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum. Multi isti, qui ab oriente et occidente veniunt, electi intelligendi sunt, qui bene multi possunt dici, quia magni et honorabiles sunt in conspectu Dei. Hi ergo, qui ab oriente et occidente veniunt, id est in quibus lumen gratiæ Dei oritur, et eadem adjuvante gratia peccata et vitia occidunt, *recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum*, quia cum fide, spe et charitate, quæ trium horum patriarcharum nominibus designari videntur, cælestis regni hæredes efficiuntur. *Filii autem regni cælestis in tenebras exteriores.* Eosdem ergo per filios regni, quos et per *Israel*, malignos videlicet spiritus accipimus, qui ideo *filii regni* dicuntur, quia ad hoc creati erant, ut, si in humilitate et subjectione Dei **143** perstitissent, sine fine regni Dei

hæc esse debuissent. Qui, sicut modo in tenebras A eieci sunt interiores, quod videlicet ad lucem cognitionis et dilectionis Dei nunquam redire volunt, ita etiam in extremo magni iudicii die in tenebras exteriores eicientur, ubi æternæ damnationi subjacebunt, et in igne inextinguibili perpetuo cruciandi erunt. Post expressam damnationem superbiorum spirituum, quæ sit remuneratio humilium electorum, mystice designatur, cum protinus subinfertur :

Dixit autem Jesus centurioni : Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Hæc sunt verba consolationis et gratiæ, quæ electus quisque, qui hic viriliter certaverit, in hora mortis suæ audire meretur a Deo. *Vade*, inquit, ac si dicat : *Vade*, egredere de instabilitate mortalitatis hujus miseræ, a convalle plorationis, ingredi in locum exsultationis et lætitiæ : *Et sicut credidisti, fiat tibi.* Totum quod de mea sperasti pietate mecum in mea æternaliter habebis æternitate. Post dulcem hanc divinæ invitationis vocem, cum ex hujus vitæ miseris homo beatus exemptus fuerit, vere et perfecte implebitur quod subjunctum est :

Et sanatus est puer ex illa hora. Ex illa enim hora, qua electus quisque corpus corruptionis hujus deposuerit assumptus in æternæ claritatis lumen spiritus, quod est puer ejus, perpetua quadam sanitate a Deo in Deo ita stabilietur quod nunquam mutabitur, nunquam corrumpetur. Ad hujus sanitatis perpetuitatem perducatur nos, qui infirmus factus est propter nos, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

144 HOMILIA XVIII.

IN DOMINICAM IV POST EPIPHANIAM PRIMA.

Ascendente Jesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus, et ecce motus magnus factus est in mari (Matth. VIII).

Quia in singulis quibusque Evangeliorum verbis mysticum superabundare sensum evangelista prævidit, naviculam potius quam navim in præsentem ponere voluit, per quam humilis quæque accipitur anima, quæ in oculis suis parva quodammodo existit et despecta. Ad hanc secundum verborum qualitatem Jesum descendere convenientius nobis dici videretur quam ascendere, cujus gratia ab arce Patris desuper descendit in cor hominis. Sed pulchre satis hoc loco Jesus ascendere dicitur, qui in subjecta sibi per bonam voluntatem anima varias virtutum ascensiones ponere quandoque dignabitur. Quo facto revera eum discipuli, id est sensus hominis sequuntur, dum divini timoris disciplina constricti a terrenis ad cælestia diriguntur. Et recte per discipulos, qui a discendo sunt dicti sensus accipi possunt humani, quoniam post felicem prædictæ ascensionis gradum tam ad intelligendum quam ad audiendum verbum Dei capax admodum efficitur, qui prius nec fructuose audire, nec dulciter intelligere aliquid horum poterat. Sed quid hæc beatitudinis conferant, evangelista continuo commemorat :

Et ecce motus magnus factus est in mari. Per mare quoque amaricatum cor potest accipi, non ira nec odio, sive a his quibuslibet vitiis amaricatum, sed quod dulcis quodammodo amaritudo penitentiae reddit amarum. Nam, dum quis vere penitens quæque sua ad memoriam revocat peccata, magno isto motus in corde suo efficitur, dum non ex parte, sed totus intra se per compunctionem cordis commoveatur. Hunc ergo felicem et magnum motum nullus efficere poterit in corde hominis, nisi ille solus magnus Dominus et laudabilis. In qua commotione navicula operitur fluctibus, ut dicitur in consequentibus :

145 *Ita ut navicula operiretur fluctibus. Per fluctus istos inundantes designantur lachrymæ vere penitentis animæ, quæ non frigidæ, sed ferventissimo cordis profluunt affectu, et acceptabiles admodum a divino suscipiuntur conspectu. Hos ergo fluctus Jonas propheta super se transisse agnovit, dum pro inobedienciæ culpa penitentiae ductus hujusmodi verba protulit : Fluctus tui super me transierunt, et ego dixi : Expulsus sum ab oculis tuis (Jon. II, 4.) Sic et nos, qui offensam Domini divina transgrediendo præcepta plerumque incurrimus, frequenter oportet dicere hæc verba, juxta exemplum prophete istius : Fluctus tui super me transierunt, et ego dixi : Expulsus sum ab oculis tuis. Quod est dicere : Super me, id est in superius meum, videlicet animam, fluctus tui, fluctus scilicet compunctionis transierunt, qui expulsum me ab oculis tuis jam perfecte quodammodo agnoscere fecerunt. Nam nullus, expulsionem, imo et miseriam sui tam recte tamque clare intueri poterit, sicut in illa visitationis hora, dum hos super se fluctus transire promeruerit.*

Sicut etiam, quod operitur, non videtur, sic nimirum peccata nostra licet omnia divinæ majestati nuda sint et aperta, his tamen lacrymarum fluctibus abluta, quasi incognita apud illum erunt et operata. Unde per David dicitur : *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. (Psal. xxxi, 1).* Quoniam originale peccatum nequaquam proprio reatu incurrimus, sed ex parentum natura contraximus, sine laboris nostri exercitio divina solummodo præveniente gratia remissum est in baptismo. At vero, dum ad naturam ætatem pervenimus, quia votum baptismi nostra, pro dolor ! voluntate peccatis serviendo irritum fecimus, dignum est, ut unusquisque nostrum peccata, quæ proprio arbitrio commisit, proprii etiam corporis labore puram confessionem et dignam satisfactionem incessanter tegere contendat, et æquo moderaminis pondere tanta defleat amaritudine, quanta hæc eadem se perpetrasse recordatur male dulci carnis delectatione. His igitur, quantum possibile est, jugiter insistenti nequaquam in consummatione vitæ Dominus peccatum imputabit, quoniam quemadmodum qui materiali pro **146** Christo gladio succumbit, ab omni peccatorum sorde certissime per sanguinem ablutus liber cælum ingreditur, sic ki-

mirum et iste cuius caro hoc modo cum vitiis et concupiscentiis crucifigitur, sine dubio martyrum magnifica gloria perpetualiter, ut dignum est, in cœlis coronabitur. Sequitur :

Ipse vero dormiebat. Quicumque his quæ prælibavimus, vigilanter insistere laborant, et pia eadem laboris opera profunda cordis humilitate custodiunt, in ipsorum revera cordibus dormire, id est suaviter requiescere dignatur Dominus, ut per prophetam suum ipse pronuntiat dicens : *Super quem requiescam nisi super humilem et quietum et trementem sermones meos ? (Isa. LXVI, 2.)* Nunc autem quia, sicut mali peccatum peccato adjicientes semper pejores efficiuntur, sic etiam electi de bono in melius quotidie proficientes meliores redduntur, ut per Joannem dicitur : *Qui in sordibus est sordescat adhuc, et qui sanctus est sanctificetur adhuc. (Apoc. XXII, 11.)* Recte nunc evangelista hæc subjungit verba :

Et accesserunt, et suscitaverunt eum. Quinam accedentes ad Jesum discipuli, nisi, quemadmodum in primordio lectionis prænotavimus, sensus sunt nostri, qui post dinumerata hæc omnia magna ad Jesum confirmationis accedunt constantia ? Quia, sicut per mala desideria ab illo receditur sic nimirum per bona ad ipsum feliciter acceditur. Quapropter nos ad eum per pia et sancta desideria, imo per bonam accedere oportet voluntatem, et per laudabilem suscitare operationem, per assiduam pulsare orationem dicentes : *Domine, salva nos, perimus.* Ac si dicamus : *Domine, salva nos,* id est firmiter in nobis conserva magnum motum istum, delectabiles lacrymarum fluctus, suavissimam dormitionem tuam quia tam fragili circumdamur corpore, tam instabili fluctuamus corde, ut, nisi ex tua hæc in nobis salventur gratia, citius ex nostra peribunt procul dubio inconstantia. Et aliter : *Domine, salva nos, perimus,* quia, etsi aliquid boni fecerimus, tantæ imperfectionis esse cognoscimus, ut proinde salutem animarum minime consequi mereamur, nisi de tua specialiter pietatis providentia salvemur.

147. *Et dicit eis : Quid timidi estis modicæ fidei ?* Ac si dicat : *Ideo timidi estis quia modicæ fidei estis.* Si modicæ fidei non essetis, timere necesse non haberetis. Nunc ergo quid modica sit fides, videamus. Trifariam enim fidei divisionem Dominum in Evangelio notasse legimus, minimam videlicet, et modicam, et magnam. Pro minima quippe fide discipulos suos quasi admonendo redarguit, dum hujusmodi verbis alloquens eos ait : *Nolite solliciti esse dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus ? (Matth. vi, 32.)* Pro modica vero fide Petrum supra mare ambulantem, sed valido irruente vento titubantem, increpavit dicens : *Modicæ fidei, quare dubitasti ? (Matth. xiv, 21.)* Magnam etenim fidem in muliere Chananæa laudavit, quæ pro diutina Dominicæ repulsionis tolerantia tandem ab ipso audire promeruit : *O mulier, magna est fides tua, fiat tibi, sicut vis (Matth. xv, 28).*

Minimam vero fidem sæculares quique habere dicuntur, quibus arduum nimis et omnino impossibile esse videtur solitam carnis voluptatem aliquando postponere, et laborem districtioris vitæ pro redemptione animarum assumere : qui licet in Deum quodammodo credant, minimam tamen, ut diximus, fidem habere se operibus omnino affirmant. At vero qui spiritualis vitæ culmen aggrediuntur, omnes pene pariter prædictam Petri fidem, id est modicam habere comprobantur, quia dum in primordio conversionis magna animi constantia adversa quæque patienter tolerare proponunt, subito aliquibus temptationum ventis irruentibus, quemadmodum Petrus in mari titubando mergi cœpit, sic et isti a proposita mentis stabilitate declinare incipiunt. Ad hæc vero si qua gratia tam divina quam humana accedit, statim inconsiderate cor extollitur, et sic de prosperis inanescunt, de adversis tepescunt, ita ut in his quæ Dei sunt, quasi expertes et frigidi remaneant, in his quæ ad proximum pertinent, amari et crudeles existant. Magna ergo fides est nec prosperis extolli, nec adversis frangi.

Sed quinam sunt qui magnam hanc fidem teneant, ut nec prosperis extollantur, nec adversis dejectionentur ? Quis ad hæc idoneus ? Quis sapiens custodiet **148** hæc ? Paucorum vero est ista virtus. Sed licet nos infirmi et instabiles nullo modo ad hæc idonei simus, tamen aliqui Deo adjuvante sunt qui tantæ perfectionis existunt, ut hæc custodiendo nec prosperis extollantur, nec adversis frangantur. Quicumque est ergo qui tantæ ac talis beatitudinis dignus efficitur, huic, quantum in hac corruptionis vita fieri valet, omnis procul dubio salus, omnis benedictio, prout vult, eveniet quemadmodum prædictæ mulieri Chananæe ipse auctor ait pietatis : *Fiat tibi sicut vis.* Sed quod tamen inter hæc omnia, licet magna nimis et miranda, nullus perfectam in hac vita consequi salutem possit, manifeste evangelista innuit, qui magnam valde et memorabile illud tunc futuræ resurrectionis subjungit, dicens :

Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Tunc, id est transito ac finito hoc mortalitatis tempore salvati quique potenter ventis et mari poterunt imperare. Per mare quippe cor nostrum intelligimus, per ventos septem dona Spiritus sancti accipiuntur. In universali namque mortuorum resurrectione dum electi perfecte ad vitam æternam resurgunt tam anima quam corpore, imperatoria eis potestas traditur, quia sicut proprium est imperatorum ut quod verbo imperant, protinus opere impleatur, sic et isti magna virtutis potentia pro desiderio suo donis utuntur Spiritus sancti, quod nullo unquam labore obtinere poterant in hac vita positi. His itaque adeptis magna revera fiet tranquillitas mentis et corporis quia, licet perfecti tranquillitatem cum Christo plerumque in hoc sæculo habeant, magna tamen hæc eadem nequam dici poterit, quam multiformis temptationum varietas toties interrumpit. In æterna enim vita

magna nimis et admiranda fiet tranquillitas, ubi nec corporis fragilitas, nec hostis antiqui ulterius nocere poterit perversitas. Unde protinus evangelista subjungit :

Porro homines mirati sunt dicentes : Qualis est hic, quia ventis imperat et mari, et obediunt ei? Magna autem tunc et ineffabili laudis admiratione dicunt : Quantus et qualis est hic, 149 quam suavis, quam desiderabilis, de cujus dulcedinis magnitudine in mortali adhuc constituti carne, sæpe sæpius audivimus, sed nunquam talia qualia nunc oculis mentis et corporis, ipso propitiante, perspeximus. Cui venti et mare obediunt, mare scilicet cor nostrum, venti dona Spiritus sancti nam cor nostrum donis Spiritus sancti repletum perenniter obediunt ei. Ad hanc veram et stabilem vitæ securitatem perducit nos Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

IN DOMINICA V POST EPIPHANIAM PRIMA.

De quinque spiritualibus ætatibus animæ.

In quinque Dominicis, quas ab illo tempore ex quo, qui æternus erat, pro nobis temporalis fieri dignatus est, celebravimus, quinque ætates, infantiam, pueritiam, adolescentiam vel juventutem, senectutem, decrepitam ætatem satis congrue possumus accipere. In Deitate quippe sua Christus ætatem non habuit, sed æternitatem. Ex quo autem, qui æternus erat, descendit a divinitate sua ad humanitatem vel temporalitatem, cepit cum humanitate habere ætatem, ut nos ab humanitate faceret ascendere ad divinitatis suæ æternitatem. Qui licet ad senectutem, et decrepitam ætatem non pervenerit, in ea tamen natura apparuit, in qua ei ad has ætates pervenire possibile esset. Sed quia per easdem quinque ætates unusquisque nostrum proficit in corpore, vellemus, si Deo donante possemus, ad spiritalis interioris hominis ætates referre, quibus coram Deo, ut eo digni inveniamur, debemus proficere.

Primam ætatem, quod est infantia, nominare possumus notitiam Dei, quam efficit in anima bonum illud quod est doctrina Dei. Secundam ætatem, quod est pueritia, nominare possumus obedientiam mandatorum Dei, quam perficit timor Dei. Tertiam ætatem, quæ dicitur adolescentia vel juvenus, verbi Dei prædicationem appellamus, quam parit bonum illud quod est amor Dei et proximi. Quartam ætatem 150 quæ vocatur senectus, perfectam carnis et cordis munditiam, quam generat et producit bonorum operum exercitatio. Quintam, quod est decrepita ætas, nominare possumus plenam de mundo victoriam et cælestis vitæ gloriam, quam format et efficit in nobis vera vitæ perfectio. His quinque laudabilibus, et probatis animæ ætatibus singula possumus aptare Evangelia et officia, in quibus eisdem sensus elucet mysterium et congruentia.

Pulchre autem, ut testimo, *prima ætas animæ dicitur notitia Dei, quia dum homo adhuc est in ignorantia Dei et sui, est quodammodo quasi in infantia ætate. Accedente autem doctrina Dei accedit et notitia Dei. Si enim doctrinæ bonum non accesserit, etiam notitiæ Dei et sui donum procul aberit. Ad hunc sensum ducit nos officium : Dum medium silentium tenerent omnia, et nox in suo cursu iter haberet, omnipotens Sermo tuus, Domine, de cælis a regalibus sedibus venit (Sap. xviii, 14). Quid est enim : Dum medium silentium tenerent omnia, nisi quod quasi in prima ætate infantia homo est in silentio, dum est in ignorantia? Et hæc ignorantia tandiu perseverat, donec omnipotens Sermo a regalibus sedibus veniat. Regales sedes bene dici possunt corda bonorum prælatorum, quorum omnipotenti Sermone, qui de cælis venit, corda eorum visitantur, et a pristina cæcitate liberantur. 151 Respondent, et concordant ad hæc verba sancti Evangelii : Erant pater et mater Jesu admirantes super his quæ dicebantur, et benedixit illis Simeon. Simeon enim significare potest prælatum, qui tunc benedicit, quando bonam et sanam exhortationis doctrinam emittit, qua audita, et cor penetrante et illustrante bene, anima electa et ad vitam prædestinata incipit valde admirari super his quæ dicuntur. Quia vero, sicut diximus, notitia Dei per doctrinam prælatorum accedit, recte et congrue docet Oratio quomodo prælati pro teneriori et infirmiori ætate infantum suorum debeant orare. Et bene et optime pro infantibus suis orant. Infans enim dicitur quasi non fari, quia non potest fari, et ideo quia infantes eorum nequeunt orare, studiose et assidue pro eis debent Deum Patrem implorare his verbis, dicendo : Omnipotens sempiternus Deus, dirige actus nostros in beneplacito tuo, ut in nomine dilecti Filii tui mereamur bonis operibus abundare. Quod idem est, ac si Deo Patri dicant : O Domine, qui nos ad hoc assumpsisti et elegisti, ut infantibus nostris, id est subditis nostris prospiciamus, dirige actus nostros in beneplacito tuo, ut tibi soli, non hominibus, placeant actus nostri, quatenus in nomine dilecti Filii tui, nos et subditi nostri, mereamur bonis operibus abundare, nos propter te illos docendo, illi pro amore tuo audiendo, nos et obaudiendo.*

Post hanc primam ætatem animæ *secunda ætas animæ, quam obedientiam mandatorum Dei nominavimus, sequitur. Quam secundum ætatem efficit, et inchoat timor Dei. Ex doctrina enim Dei instructus et informat donum timoris accipit, per quod timere Deum, et penas gehennæ præcavere, ac mortis horam attendere et expavescere incipit. Et ex hoc timore laudabili nascitur consequenter per vigil obedientiam mandatorum Dei. Huic ætati recte Evangelium aptari potest : Cum factus esset Jesus annorum duodecim. Ubi de illo qui factus est nobis forma et speculum vivendi, dicitur quia descendit cum eis, et erat subditus illis. Quibus? Uti que parentibus suis, quibus subdi et obedire adhuc puer non*

refugit. Respicit ad hunc sensum missæ officium, A ubi ille, **152** qui de timore Dei transit ad obedientiam mandatorum Dei, sic canit dicens: *In excelso throno vidi sedere virum, quem adorat multitudo angelorum psallentes in unum: Ecce, cujus imperii nomen est in æternum.* Puerorum est timere semper magistrum suum, quasi in excelso throno sedentem videre. Et ex hac comparatione electus quisque Dominum suum et Magistrum semper propter obedientiam mandatorum Dei debet pavere et timere. *Quem adorat*, hoc est quem veneratur *multitudo angelorum*, id est honorum subditorum, *psallentes in unum*, scilicet unanimi concordia orantes, quatenus ita præsentis regiminis teneat imperium, ut quandoque nomen imperii ejus maneat in æternum. Ad hanc ætatem respicit Oratio, ubi post acceptam notitiam B et obedientiam mandatorum Dei, quæ nascitur ex timore Dei, non modo infantes, sed pueros suos paratos obedire mandatis Dei, prælati Domino Deo committunt, in Oratione sua dicentes: *Vota quæsumus, Domine, supplicantis populi cælesti dono proseguere, ut et quæ agenda sunt videant, et ad implenda quæ viderint convalescant.* Ac si ad Dominum dicant: *O Domine, quia pueri nostri vota sua tibi jam offerunt, tu tibi supplicantes cælesti dono proseguere, ut et quæ agenda sunt videant, hoc est ut mandata tua cognoscant, et eadem quæ cognoverint, obediendo tibi fideliter et certatim, fac ut adimplere et perficere satagant.*

Post has duas ætates *tertia ætas*, quod est *adole-*
scencia vel *juventus*, quam nos verbi Dei prædicationem nominavimus, sequitur, quam bene et pulchre virtus illa, quod est amor Dei et proximi, efficit in anima et operatur. Qui enim notitiam Dei et obedientiam mandatorum Dei habuerit, pulchre ad tertiam ætatem, quod est adolescentia vel juvenus, tendit quia sicut in adolescentia homo habilis est nuptiis, sic transcursis his duabus ætatibus homo aptus est, qui verbi Dei dispensationem accipere debeat. Quia verbi Dei prædicatione accepta necesse est ut virtus illa, quod est amor Dei et proximi, illum comitetur. Quia si verbi Dei prædicatione aliquem in subditis fructum ferat et faciat, dignum est ut hunc fructum solius Dei amor consolidet et perficiat, quia in verbi Dei **153** prædicatione nihil prælatus quærere vel desiderare debet, nisi solius Dei amorem et subditorum suorum ædificationem et salutem. Quia igitur in juventute et adolescentia aptus est homo nuptiis, congrue huic ætati Evangelium: *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galiliæ, in quo de nuptiis tractatur, aptari potest.* In spiritualibus quippe nuptiis, quæ per carnales designantur, spiritualis sponsus est prælatus, sponsa vero ejus congregatio sibi commissa, quam ei in verbi Dei prædicatione Christus desponsavit, et subarrhavit. Et quoniam valde congruit, et valde necessarium est, ut inter prælatum et subditum assidua pax, jugis dilectio perseveret, apte in Oratione dicimus: *Omnipotens sempiternus Deus, qui cæ-*

lestia simul et terrena moderaris, supplicationes populi tui clementer exaudi, et pacem tuam nostris concede temporibus. Quid sunt *cælestia*, quæve *terrena*, quæ Deus omnipotens moderatur? *Cælestia* sunt, ut arbitror, prælati; *terrena* subditi. Vel *cælestia* superna et *cælestia* illa prædicatorum verba; *terrena* vero bona illa opera quæ per *cælestia* verba prælatorum oriuntur et nascuntur in cordibus subditorum. Petimus itaque ut ille, qui moderatur *cælestia* et *terrena pacem suam nostris concedat temporibus*, id est ut inter prælatum et subditos pacem et concordiam faciat, quia etsi aliud quid inter eos emerit, citius corrigetur, citius Deo adjuvante declinabitur, si tantum pax et dilectio continua inter eos habeatur. Nec discordat ab hoc sensu officium missæ: *Omnis terra adoret te, Deus, et psallat tibi, psalmum dicat nomini tuo, Domine.* *Omnis terra* quivis prælatus est et subditus, qui singuli Deum adorantes, nomini tuo altissimo gloriam dicent, et laudem dabunt. Quod vero addit in Graduali: *Misit Dominus verbum suum, et sanavit eos*, quid est nisi quod Dominus *verbum suum mittit*, quando ora prædicatorum ad sananda subditorum corda per verba exhortationis aperit? Quo verbo emisso bene sequitur versus: *Confiteantur Domino misericordie ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.* Quod est enim Domino confiteri, nisi post emissa prædicationis verba, bona et laudabilia operari?

154 Has tres ætates *quarta ætas*, quæ *senectus* vocatur, subsequitur, per quam pulchra illa et laudabilis ætas animæ, quod est perfecta carnis et cordis munditia accipitur. Hanc pulchram et laudabilem animæ ætatem virtus illa, quæ est honorum operum exercitatio, parit et perficit. Quæ carnis et cordis munditia mystice in sequenti Evangelio: *Cum descendisset Jesus de monte*, denotatur, ubi leprosus mundatur, et paralyticus curatur. Carnis etenim immunditia non injuste immunditiæ lepræ comparatur, a qua liberatur homo, dum in corpore mundatur a malis operibus, et in corde a noxiis, vanis et superfluis cogitationibus, quod est paralysis, sanatur. Unde ut ab hac duplici cordis et corporis infirmitate liberemur, et cum honorum operum exercitiatione ad perfectam carnis et cordis perveniamus munditiam, superni adjutorii opem imploramus, dicentes: *Omnipotens sempiternus Deus, infirmitatem nostram propitius respice, atque ad protegendum nos dexteram tuæ majestatis extende.* Et satis digne Deum omnipotentem petimus, ut infirmitatem nostram respiciat quia hujus lepræ infirmitas, id est malorum operum immunditia, et paralysis, id est noxiarum cogitationum superfluitas, nunquam a nobis fugatur, nisi ille nos propitius respiciat, atque ad protegendum ab his dexteram majestatis suæ extendat.

Quarta autem hac ætate feliciter transcurra *quinta ætas*, quod est *decrepita*, ponitur. Per quam ætatem ætas animæ, quam nos plenam de mundo victoriam et cælestis vitæ introitum nominavimus, accipi po-

test. Hanc prædicabilem ætatem efficit et perficit vitæ perfectio, et in hac ætate motus omnes sedantur; ventis et mari surgens Dominus imperat, sitque tranquillitas magna. In morte denique beatorum motus omnes vitiorum sedantur, venti contrarii tentationum, surgente et jubente Domino, fugantur, et quicumque per has ætates animæ eo quo diximus ordine profecerit, plenam post hanc vitam de mundo victoriam capiet, et in cœlestibus gloriam perpetuo possidebit. Et quia hora mortis terribilis est et metuenda, ubi durus cum malignis hostibus conflictus est habendus, satis terribiliter Oratio sonat, in qua, ut ab horrore et fallaciis immundorum **155** spirituum liberemur, sic oramus dicentes: *Deus, qui nos in tantis periculis constitutos pro humana scis fragilitate non posse subsistere, da nobis salutem mentis et corporis, ut ea quæ pro peccatis nostris patimur, te adjuvante vincamus.* Oramus denique ut pœna et acerbitas timoris, quæ tunc in morte imminet, fiat causa purgationis nostræ, ut examinati et purgati per imminetentem mortis timorem, liberi et securi perveniamus ad supernæ pacis visionem. Ac si dicamus: O Domine, quia in tantis tunc periculis constitutos pro humana scis fragilitate non posse subsistere, tu qui summe bonus es, da nobis salutem mentis et corporis, ut ea quæ pro peccatis nostris patimur, ita te adjuvante vincamus, quatenus cœlestis vitæ introitum mereamur. Igitur quoniam omnes electi in fine mortis et post exitum vitæ sedatis vitiorum motibus, quiescentibus tentationum ventis, plenam de mundo victoriam capere, et in cœlestibus gloriam perennem possidere debent, bene et congrue angelorum exsultatio, quæ de electorum fit remuneratione, in tota hodierni officii excellentia denotatur, ubi in Introitu cantatur: *Adorate Deum omnes angeli ejus, audivit et lætata est Sion, et exsultaverunt filie Judæ.* Nostra quippe redemptio angelorum est adoratio et exsultatio. Non enim solummodo pro sua confirmatione, qua eos Deus Pater, ne peccare possent, stabilivit et roboravit, laudant et adorant Deum, sed propterea dulcius et devotius quodammodo Deum adorant et glorificant, quod nos concives suos receperunt, et ad eandem gloriam, quam ipsi habent, nos pervenisse vident. In hac autem angelorum adoratione, et congratulatione quid factura est electorum multitudo? Sequitur: *Audivit, et lætata est Sion.* Audita enim admirabili angelorum exsultatione et laude, quam de illorum habent salvatione et redemptione, Sion illa sancta, id est multitudo sanctorum Deum speculationum lætatur et congratulatur. Sed et filie Judæ ibi exsultabunt, omnes dico illi qui nunc per bonam confessionem fidei Deo se proximos in hoc mundo fecerunt.

Sed notandum quid sit quod officium istud ad duo Evangelia canitur. **156** Primo ad illud, ubi descendente Jesu de monte leprosus mundatur, et centurionis servus curatur; deinde iterum ad illud, quando ascendit in naviculam, et motus magnus

A factus est in mari, ubi ipse demum surgens imperat ventis et mari, factaque est tranquillitas magna. Videtur mihi quia Dominicam quartam ad quartam ætatem animæ, quod est perfecta carnis et cordis munditia, pertinere diximus; quod homo ille qui ad perfectam carnis et cordis munditiam pervenerit, ibi canat in spe quod nondum accepit in re. Semper eam debemus habere in spe quod recepturi sumus quandoque in re. Nam si prius non habuerimus in spe, nunquam accipiemus in re. In quarta itaque ætate animæ, perfecta scilicet carnis et cordis munditia, nunc officium istud cantamus in spe cum autem quinta ætas animæ, quod est plena de mundo victoria et cœlestis vitæ gloria advenerit, tunc vere missam hanc cantabimus in re, quia percipietur in re quod modo habemus in spe. Ibi qualis prælatorum et subditorum peccatorum, sed conversorum, futura sit gloria, post Introitum Gradualis denuntiant verba: *Timebunt gentes nomen tuum, Domine, et omnes reges terræ gloriam tuam.* In regibus prælati, per gentes subditi, sive per gentes peccatores, qui aliquando gentiliti vixerunt, et per pœnitentiam salvati sunt, per reges, qui seipsos in hoc mundo bene regere noverunt, possunt accipi. Hi omnes nomen Domini, non servili, sed filialis dilectionis timore in cœlestis vitæ gloria timebunt.

Et quoniam hic in præsentī vita, Sion id est multitudinem sanctorum Dominus ædificavit per verbi sui prædicationem, et sanctorum virtutum operationem, bene sequitur versus: *Quoniam ædificavit Dominus Sion, et videbitur in majestate sua,* quia ibi ab omnibus videbitur in majestate sua. Erit illic laus et jubilatio in sempiterna sæcula, quemadmodum sequens innuit Alleluia: *Laudate,* inquit, *Deum omnes angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus.* Laudant quippe eum angeli ejus, laudant et virtutes ejus, sanctæ videlicet electorum animæ, quæ non sua, sed sola illius virtute tantæ beatitudinis consortes fieri meruerunt. Quorum gloriam superna **157** illa angelorum agmina intuentes quid, rogo, aliud agent quam quod Offertorii sequentia habent? *Dextera,* inquit, *Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me: non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.* Intuentes etenim sanctorum opera Dominum Deum et meriti auctorem, et præmii datorem laudibus attollunt ei, qui fecit virtutem, totum ascribunt dicentes: *Dextera Domini fecit virtutem.* Sed felix illa sanctorum multitudo humilia de se sentiens quasi suis respondet concivibus, sicut subjungitur: *Dextera Domini exaltavit me.* Ac si dicant: Non nostri operis magnificentia ad tanta nos honoris et gloriæ provexit insignia, sed sola omnipotentis Dei dextera nos exaltavit, quæ totum exhibuit, quidquid in opere fecimus magnum, quidquid in remuneratione accepimus dignum, et ideo per sæcula viventes non nostra, sed illius opera narrabimus.

In his omnibus, in hac divini timoris excellentia

vere implebuntur verba Communione, quæ sequuntur: *Mirabantur omnes de his quæ procedebant de ore Dei.* Quænam sunt, quæ ibi procedunt de ore Dei. Mira sunt, dulcia sunt, ineffabilia sunt. Nonne, cum procedit de ore ejus vox illa dulcis: *Venite*, inquit, *benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est a Patre meo*, non mirabuntur? Mirantur plane quia percipient majora, perspicient excellentiora, quam hic eis per sacra eloquia sunt annuntiata. Sed et tunc de his quæ procedunt de ore Dei, mirantur, cum in omnem plenitudinem scientiæ Dei introducti, arcana verba, quæ non licet homini loqui, de ore Dei audire merentur, et tunc bene transcursum et consummatum quinque ætatibus animæ ab humanitate ascendunt ad divinitatis æternitatem. Ad quæ bona nos perducat, qui vivit, et regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen!

158 HOMILIA XX.

IN DOMINICAM SEPTUAGESIMÆ PRIMA.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam (Matth. xx).

In hac lectione evangelica tres vocatorum ordines æterna Dei distinguit sapientia, quorum primus est innocentium, ultimus pœnitentium, medius vero obedientium. Sed qualiter prima innocentium fiat vocatio ex præsentis hujus lectionis videamus exordio.

Simile est, inquit evangelista, *regnum cælorum homini patrifamilias.* Regni cælorum nomine hoc in loco fidelem quamlibet animam pœssumus accipere, quam summus ille *Paterfamilias*, Deus scilicet et homo similem quodammodo sibi efficit, quando hæc quæ sequuntur, invisibiliter in ea operari incipit.

Qui exiit, inquit evangelista, *primo mane conducere operarios in vineam suam.* Possumus in primo mane infantiam sive pueritiam hominis accipere. *Exire* itaque quasi in primo mane Dominus dicitur, quando in ipsis puerilibus annis hominem, huic mundo sublatum, ad se in vineam suam colligit, ne mundana conversatione commaculetur, sed ut in spiritali vita, quæ per vineam accipitur, innocenti Deo innocenter et simpliciter adhæreat et famuletur. Sed notandum quid sit *conducere operarios in vineam.* Omnipotens itaque majestas, cui nec voluntas salvandi peccatores deest, nec potestas, vult ipsum quem salvat hominem, in salvando habere cooperatorem, non quod ipse per se quod vult perficere nequeat, sed ut meritum spontanea sibi mente cooperantis gloriosius remunerare valeat. Eapropter istud *conducere* Dei et hominis est commune. Nam ipsius est nos misericorditer prævenire, nostrum vero prævenienti devote obedire. Sed quia isti qui in 159 primo mane vocantur, infantes scilicet et pueri, ipsa puerili ætate præpediente, hac voluntaria devotione cooperari Deo nesciunt, sed totum quod cum eis agitur, quasi nescientibus illis et nolentibus agitur, recte illis convenit, quod in sequentibus dicitur:

Conventionem autem factam ex denario diurno misit eis in vineam. Quædam itaque disjunctio inter Deum

et hominem est ab initio, propter originale videlicet peccatum, pro quo omnis homo tandiu a Creatore suo separatur, donec per Spiritum sanctum in baptismo regenerari mereatur. Ibi sane originali abolito crimine *ex denario diurno* vera et familiaris inter Deum et hominem fit conventio. In *denario* quippe, in quo imago regis describitur, recepta per innocentiam imago Dei non incongrue exprimitur. Quæ digne satis et juste *diurnus denarius* potest appellari quia quandiu homo in peccatis est, quasi in nocturnis tenebris dicitur versari. Exutus vero in baptismo a peccatorum nocte, mox ut hunc, quem diximus, *diurnum denarium* acceperit, mox, inquam, ut ad veram imaginem Dei per innocentiam redierit, quasi in die manere dicitur, et in die tali, a quo quidquid boni, quidquid æternæ salutis est, inchoatur et perficitur. Hæc est revera jucunda et desiderabilis illa Dei et hominum *conventio*, qua facta continuo in vineam Domini mittuntur quando aut per fidem, quam in baptismo professi sunt, sanctæ Ecclesiæ incorporantur, aut etiam in ipsa adhuc puerili ætate per manus parentum sanctæ et spiritalis vitæ locum perpetuo militaturæ Domino inducuntur. Sed præmissis primo vocatorum ordine, quod sunt innocentes, videamus etiam, qualiter continuo subjungatur vocatio illorum quos diximus obedientes.

Et egressus circa horam tertiam. In hora tertia adolescentia hominis est accipienda. Quæ cum semper prona sit in malum, secundum hunc Domini egressum omnino habet necessarium. Nam qualem gratiæ et salutis fructum ex hac secunda ejus egressione salvandi quique consequantur, ex sequenti verborum ordine declaratur quo dicitur: *Vidit alios stantes otiosos in foro, et illis dixit.* Videre Dei est misereri Dei, dicere ejus est vocare ipsius. *Videt* namque illos, et 160 videndo miseretur, quia *alios* per peccati crimen factos conspicit, quam ipse eos per baptismi sacramenta fecerit. *Videt* etiam eos *stantes in foro, otiosos*, videlicet ab omni opere bono. Per *forum* etenim, in quo quæque carni delectabilia coeuntur, carnalia non incongrue desideria exprimuntur. Sed quia, teste Scriptura, *in desideriis est omnis otiosus (Prov. xxi, 25)*, recte qui *circa horam tertiam* vocantur, stare in foro memorantur quia elata cordis cervice contra Deum erecti, sub potenti manu ejus neque volunt neque sciunt humiliari. Sed pius tamen et misericors Dominus nequaquam quasi despiciendo eos præterit, sed quos occulto miserationis suæ oculo videre dignatur, hos etiam per internæ inspirationis suæ vocat gratiam: *Itc et vos*, inquit, *in vineam meam.* Sed quia durum valde est et difficile ut carnem suam carnisque voluptates homo despiciat, et divinæ corde et corpore servituti se subjiciat, futurum laborem per subsequentis præmii lenire dignatus est promissionem. *Quod justum fuerit, inquit, dabo vobis.* Ac si dicat: Si sponte venitis, si voluntaria cordis devotione vocanti obeditis, quod justum fuerit, dabo vobis. Sed quid est justum istud, quod æterna veritas his mediis, scilicet obe-

dientibus, dandum promittit, cum in prima et in ultima vocatione nil de subsequutura præmii justitia adjecerit? Illi sane, qui in primo mane et in undecima hora in spiritalis conversationis vineam vocantur, quodammodo nulla sui justitia, sed quasi sola bonitate et misericordia Dei salvantur, cum primi, id est innocentes, non propriæ voluntatis arbitrio, sed ex parentum præcepto vineam Domini intraverint, ultimi vero quasi ad decrepitam usque ætatem in peccatis perseverantes peccare tandem desierint, cum peccare amplius nequiverint. Eapropter quod his duobus per misericordiam, istis mediis quodammodo datur per justitiam. Nam justitia illorum apud Altissimum est voluntaria confessio peccatorum. Hanc nimirum spontaneam propriæ voluntatis liberationem, quia super omnia in operario suo Dominus quærit et diligit, recte vocationi horum læta hujusmodi promissionis verba subjunxit: *Quod justum fuerit, dabo vobis.* Ac si dicat: *Mea, imo et vestra hoc exigit* **161** justitia, vos, qui respectu meæ dulcedinis dulcia præsentis vitæ gaudia sponte reliquistis, et in præsentî consolatione mea sublevari, et in futuro æternaliter mecum gloriari. Sic, sic cælestis ille Paterfamilias dum invisibili inspirationis suæ lingua hominem intrinsecus alloquitur, fit miro modo, quod in sequentibus dicitur: *Illi autem abierunt.* *Abierunt* quidem, quando de carnali vita ad spiritali transeunt, dum læto corde et corpore soli Deo in sancta conversatione operari incipiunt.

Iterum autem exiit circa sextam et horam nonam, et fecit similiter. Dominico isto circa sextam et horam nonam exitu laudabilis ille et salubris peccatorum exitus designatur, quem in provectoribus ad luc ætatibus, juventute scilicet et senectute, quas per sextam et nonam accipimus, idem misericors Dominus misericorditer operatur. Sed licet evangelista taceat, quibus verbis, aut quo in loco hæc facta sit vocatio, ex eo tamen, quod *similiter* eum fecisse asserit, dubium non est quin istos, sicut et priores, *stantes in foro* invenerit. Et hæc satis convenienter ad eos referri poterunt, qui in juventute aut senectute sua in vineam Domini vocantur, cum et illi absque dubio spiritaliter in eodem foro stare videantur. Stare quidem illorum in foro est, eodem *forensi* carnalium desideriorum strepitu inquietari, utpote qui ab ipsius adolescentiæ temporibus usque ad decrepitam ætatem perdurans tam nolentes quam volentes impugnare videtur. Attamen qui sponte sua de hoc eodem foro exeunt, sive in juvenili sive in senili sint ætate, eadem remunerationis gratia, quam superioribus pollicetur, pius et misericors Dominus nequaquam eos privabit. Sunt autem nonnulli, qui nec ipso senili ætate voci vocantis Domini obsequuntur, sed tanto securius peccata peccatis adjiciunt, quanto diutius male vivendo, Deo et sibimetipsis inutiles exstiterunt. Horum tamen quam plurimos benignus amator hominum perire non patitur, sed quasi et ipsorum in vinea sua operam desiderans eos vocat, quatenus per hoc

A salvandi illos occasionem invenire valeat. Unde et sequitur:

162 *Circa undecimam exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Per undecimam horam, in qua decrepita ætas hominis intelligitur, illi non incongrue videntur exprimi, qui gravia quæque et morti obnoxia crimina commiserunt, et in illis per malam consuetudinem quasi decrepiti facti omne virile robur mentis amiserunt. Sed tunc quasi circa undecimam horam misericorditer Dominus exiit, dum eis qui taliter, ut diximus, in peccatis inveterati sunt, per occultæ miserationis suæ gratiam tribuit, ut semetipsos recognoscentes tandemque finem vitiis et concupiscentiis imponentes, feliciter ex eis exeant, et postposito lethali otio* B *ad eum, a quo stando, hoc est superbe vivendo recesserant, per humilem pœnitentiæ satisfactionem redire non differant. Mox igitur, ut hoc modo Dominus in eis et ipsi in Domino exierint, subsequentis Dominicæ increpationis verba utiliter audire poterunt: Quid hic statis tota die otiosi? Hoc sane quasi tunc homini Deus dicit, cum ipse homo per aspirantem Dei gratiam tactus dolore intrinsecus, omnes dies suos et annos in amaritudine animæ suæ recogitare incipit, quia tunc revera auribus æterni Judicis frequenter hæc eadem verba gemebunda cordis voce ingerit: Quid hic statis tota die otiosi? Ac si humiliter confitendo soli Domino dicat: Fateor, Domine, et non nego, me miserum cum singulis sensibus meis tota die, toto, inquam, tempore vitæ meæ contra te male superbiendo hic stetisse.*

Hic namque quasi pro præsentî ponitur, et ideo in eodem verbo præsentium delectatio rerum non inconvenienter accipitur. Et quid aliud veri pœnitentes plangunt ac desent, nisi quod tota die hic otiosi steterint, quod in cunctis actibus suis temporalia potius quam futura gaudia quæsierint? Verum, inquit, verum est, Domine, quia lethali carnalium hactenus voluptatum otio dediti, nullum debitum tibi, Creatori nostro, impendere curavimus obsequium. Sed unde, miserator Domine, unde nobis tam inaudita delectatio carnalis illecebæ? Eo pro certo quia nemo nos conduxit. Nemo, inquam, id est non **163** *homo nos conduxit, quia non humanæ carnis infirmitas, sed incomparabilis elati cordis malignitas ad tot et tanta flagitia nos perduxit. Nee enim humano peccato cecidimus, sed diabolica superbia ducti sumus. Nam humanum fuit peccasse, diabolicum est hucusque in peccatis nos perseverasse. Sic quoque illis stantibus, sic in auribus æternæ misericordiæ miseras suas jugiter recensentibus, tandem voce Dominica dicitur eis intrinsecus:*

Ite et vos in vineam. Ire itaque eos in vineam jubet, dum tam perfectam carnalium desideriorum abrenuntiationem illis inspirat, ut pro scelere habeant, si quando vel cogitatione ad ea redire debeant. Sed quid est hoc, quod hi novissimi, de quibus jam diximus, ad culturam vineæ Domini vocantur, et tamen non dicitur, quale expendendi in ca

laboris præmium consequantur? Nihil verius, ut æstimo, per hoc nobis innuitur, quam quod in cordibus vere humilium et humiliter pœnitentium adhuc invisibiliter agitur, qui cum modis omnibus, quibus potuerint, divinam sibi clementiam reconciliare laborarint, nil tamen de futura laborum suorum remuneratione cogitant, pro magno ducentes, si pœnales inferni cruciatus miserante Deo tandem evadere valeant. Talis nimirum est ultimus ordo vocatorum, ordo scilicet pœnitentium, qui cum duobus supradictis innocentium, videlicet et obedientium ordinibus adjunctus fuerit, electa vinea Domini Sabaoth digne appellari poterit, in qua dulcia divini vini quotidie miscentur pocula, quæ cœlesti Patrifamilias dulcia haustu videntur et delectabilia. Verumtamen quod nulla vinea Dei tam electa, nulla, inquam, congregatio justorum invenitur tam perfecta, quin interdum mane, interdum etiam sero patiatur, manifeste sequentibus sancti Evangelii verbis declaratur :

Cum autem sero factum esset, dixit Dominus vineæ procuratori suo : Voca operarios. Mane quippe electi Dei habent, quandiu per exercitationem justitiæ in spiritalis lumine fervoris inconcussa manent. Sed **164** dulce illud mane quasi in vesperam vertitur, dum lumen rectitudinis umbra tentationis sequitur. Has itaque variæ mutationis vices Moyses innuit, ubi dicit : *Factumque est vespere et mane dies unus* (Gen. 1, 5). In hujus sane mutabilitatis dispendio tandiu omnis humana ingemiscit conditio, donec, summum illud mane oriatur, in quo, fugata omni mortalitatis umbra, visurum seipsum lucis auctorem Psalmista gloriatur : *Mane, inquam, astabo tibi et videbo* (Psal. v, 4).

Sed interim tamen, dum illud mane differtur, nequaquam suos miserator Dominus sic in hujus mortalitatis derelinquit caligine, quin septiformis Spiritus sui plerumque eos illustret et consoletur lumine. Ipse est enim Dominicæ procurator vineæ, ipse est, cujus inspiratione laborantes in ea operarii Domini vocantur, cujus igne peccatorum vespere depulso jam jamque lassus suaviter intrinsecus recreantur.

Possumus etiam per eundem supradictum Domini procuratorem bonum quemlibet super vineam Domini constitutum accipere prædicatorem, per quem operarios suos Dominus jubet vocari, hoc est, assiduo prædicationis ejus verbo ad instantiam divini operis sollicitè exhortari. *Voca, inquit, operarios, et redde illis mercedem.* Ac si dicat : Cernis ferventem solem justitiæ in tuorum cordibus subditorum occubuisse, cernis eos a fervore divinæ charitatis ad umbram interni frigoris decidisse ?

Sed *voca eos*, clama, inquam, ne cesses, quatenus assiduo prædicationis tuæ et exhortationis clamore expergefacti intrinsecus recalescant, et ad requirendam mercedem suam, mea videlicet dulcedinis gratiam, quam amiserunt, solito more suo, te vocante, inardescant. Nam per hoc quod dicit : *Redde illis mercedem*, satis ostendit quod eandem aliquando

mercedem habuerint, sed jam ex torpore subrepentis negligentia habere desierint.

Quo autem modo, vel quo ordine jam dicta vocatio ad corda subditorum fieri debeat, idem Dominus vineæ **165** dilecto procuratori suo sequentia verba insinuat : *Incipiens, inquit, a novissimis usque ad primos.* Debet sane Domini gregis procurator a novissimis, id est a peccatis incipere debet, inquam, in subjectis sibi personis, primum peccata et vitia constanter danando increpare, et sic usque ad primos hoc est ad virtutum exhortationem ascendendo, ad amissam divini fervoris constantiam incessanter eos provocare. Tali siquidem ordine doctrinæ suæ verba, eo moderante, spiritalis tandem merces illa Dominicæ cultoribus vineæ reddetur, quæ in sequentibus spiritaliter designari videtur.

Cum autem venissent, inquit evangelista, qui circa undecimam horam venerant. Venit quippe homo, cum seipsum invenit. Et recte, qui circa undecimam horam venerant, humiles scilicet et pœnitentes, quasi tunc venire dicuntur, dum corde et corpore cœlestibus intenti doctrinis, ex verbo Dei, quod audiunt, recte semetipsos cognoscendo intrinsecus inveniunt. Sic nimirum a se apud se inventi, dum nil præter peccata se habere conspiciunt, divina superveniente misericordia, singulos, de quibus evangelista dicit, denarios accipiunt. Et acceperunt, inquit, singulos denarios. Sed quid est quod dicitur : Acceperunt singulos denarios? cum juxta communem locutionis modum convenientius posset dici : Acceperunt singuli denarium. Singulos itaque denarios accipere est singula peccata cognoscere, et pro singulis peccatis pœnitentiam agere, et per veram pœnitentiæ ad veram redire innocentiam, quod est imago Dei.

*Venientes autem primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Primi quoque, id est innocentes, cum conversos peccatores tantam ex auditu verbi Dei compunctionis gratiam accepisse conspiciunt, veniunt et ipsi, æstimantes quod plus illis sint accepturi. Plus istud quod illi primi ex melliflua prædicatoris doctrina se accepturos esse credunt, est suavissima compunctio amoris, cui longe minor, longe inferior est laboriosa compunctio timoris. Semper enim desiderantes, semper ad hoc sunt spectantes, si inter verba exhortationis **166** aliquid tale de cœlestibus audire mereantur, unde in amorem cœlestium gaudiorum animus eorum validius inardescat et præsens mundus et concupiscentia ejus magis ac magis in cordibus eorum areseat. Sed plerumque contingit ut, dum irriguum superius accipere desiderant, vix ultimum irriguum inferius consequi valeant. Nam, dum desiderabili compunctione, ex solo appetitu supernorum emanante, irrigari cupiunt, vix interdum lacrymas, quibus quotidiano defleant excessus, inveniunt. Unde et sequitur : Acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Accipiunt sane illi singulos denarios sicut et novissimi, dum singulas suas negligentias cognoscentes tandem in lacrymas*

erumpunt, tantoque sunt humiliores, quanto ad consequendum quod desiderant se vident infirmiores. Unde sequitur:

Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et æstus? Murmur dicitur illud, cum homo aliquid molestiæ vel indignationis in occulto patitur cordis, quod apertis non audet, aut non valet proferre verbis. Et recte per hoc tale murmur occultus dolor cordis accipitur, quo isti primi post agnitam stabilem pœnitentium in timore Dei constantiam intrinsecus afflicti cruciantur, non quod illis pro collata divinitus misericordia invident, sed quia ex sui torporis et negligentia reatu internæ dulcedinis sapore se privatos esse considerant. *Hi novissimi*, inquit, *una hora fecerunt, et pares nobis illos fecisti? Pares nobis, Domine, illos fecisti in donis.* Nam quod habemus nos per innocentiam, illi quasi unius hora momenti per humilem, te donante, consecuti sunt pœnitentiam. Et juste, Domine, nostram et illorum judicasti causam. Nam sunt *novissimi*, novi scilicet per pœnitentiam, *novissimi* autem per humilitatem. Nos vero sumus, *qui portavimus pondus diei et æstus*, quia nec in prosperis humiles, nec in adversis fuimus patientes. Sive enim prosperitas arderet, sive adversitas immineret, totum grave pondus animarum nostrarum erat, quia miserabiliter, ne ad te levarentur, deprimebat.

167 *Et respondit uni eorum et dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, et vade.* Cuncti qui cœlestis colloquium requirunt, quandiu multa cogitantes multi sunt et multiplices, unum quod medullitus ambiunt, divinitatis verbum non capiunt. At si eorum intentio tota fuerit unita cum Domino, jam *amici eorum* spiritui suaviter Conditoris sermo blanditur: *Amice*, inquit, *non facio tibi injuriam.* *Amice*, quem familiaris instantia obsequii adeo notum, quem vitæ et conversationis integritate sic habeo probatum, ut tam justitiæ quam misericordiæ meæ censura exigat a me *amici* nomine honorare te, *non tibi injuriam facio*, nec quidquam ex his, quæ tibi debentur, subtraho. Ego enim, cujus omnia in fide sunt opera, te, in cujus admodum mihi complacuit amicitia, *denario ex quo mecum convenisti* non privabo, quia quæsitæ compunctionis donum nunc, prout expedit, interdum, prout tui votum expetit, misericorditer præstabo. At si in munere optas fieri ditior, utpote qui in obsequio existeris devotior, *tolle quod tuum est, et vade.* Ac si dicat: *Quidquid aut in virtutibus mentis, aut virtuosius operibus corporis vales, non tuum est, sed meum.* Ex me enim habes quidquid habes. Sed si ad illud meum aliquid de tuo admiscuisti, hoc est si ex eo quod in te gratia mea operata est, tuis viribus, tuæ laudi aliquid attribuisti, *tolle tuum*, dimitte meum, aufer abs te funditus quidquid elationis inanis tibi gloriæ indidit appetitus; quod habes ex

PATROL. CLXXIV.

A me, mihi soli humiliter attribue, et vade de virtute in virtutem proficiens, de bonis ad optima progrediens, ut is qui puritatis fons, incorruptionis est summa, jam tibi conformato per omnia sibi nil subtrahendum censeat de dulcedine sua.

Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Volo, inquam, extremo huic et humili idem pietatis beneficium, eadem visitationis intimæ gratiam præstare quam et tibi. Dives enim sum et locupies, utpote cœtum et terram adimplens. Et totum **168** *mihi quod volo* licet facere quia subest, cum voluero, posse. Sed infirmus tuæ mortalitatis oculus ad plenum nequit scrutari quam sint inestimabiles meæ bonitatis thesauri, ut qui justis bona data dare consueverim pro eorum justitiæ merito, eadem minus dignis præstare maluerim pro solo miserationis meæ debito. *Nequam* hic *oculus* non pro malo vel duplici, sed potius pro infirmo est accipiendus, qui consilia Altissimi providere nequeat, et comprehendere ea ex ratione nesciat. Pia enim Conditoris majestas nequaquam eum malitiæ vel duplicitationis arguit, quem veraciter amici nomine honorare decreverit. Sequitur:

Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Revera conspectis primorum meritis *novissimi* sunt *primi*, dum eos, quorum innocentiam venerantur, pro posse imitari satagunt, et ad omne veritatis opus etiam ultra vires horum se consideratione extendunt. Sic et *primi novissimorum* intuitu extremi sunt et humillimi, dum sagaciter pensant, quanto pondere æstimet divinitas etiam exiguum, quod de novissimorum laboribus offert humilitas, et tantum in his pretiosior est humilitatis devotio, quantum et copiosior pii laboris exercitatio. Hac consideratione mutua, hac imitatione vicaria *erunt novissimi primi, et primi novissimi*, sic in utrisque partibus perfectionis accrescit cumulus. Sed terribile est valde, quod in hujus conclusione dicitur parabolæ:

Multi sunt vocati, pauci vero electi. *Multi* quidem sunt, qui sæculi actibus reantiantes sunt novissimi, id est per contritionem spiritus humillimi; plures etiam, qui in bono proposito degentes probata conversatione videntur primi. Tales *vocati* admodum plures sunt et *multi*. Sed quia ad hoc electionis meritum assurgant, ut simul in utroque perfecti appareant, videlicet ut si quos propositi fervor exhibuit primos, profunda etiam cordis humilitas exhibeat novissimos, vel quos peccati memor conscientia reddidit novissimos, supererescens bonæ operationis cumulus efficiat primos, tales *electi pauci* sunt et rari.

169 Sed quia certissimum constat totum donari electis, siquid est optimum in thesauris gloriæ et immortalitatis, omni provideamus annis, ut remunerationis sors in electorum numero quandoque excipiat nos. Et sic per boni operis instantiam curamus primorum meritis inseri, ut per intimæ humili-

litatis studium præcipue nitamur novissimis etiam conformes fieri. Quod ipse præstare dignetur qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam (Matth. xx).

Homo iste paterfamilias Deus Dei Filius est, homo Christus Jesus, qui recte dicitur Patrifamilias quia ipse Pater multarum est familiarum, omnium videlicet digne sibi famulantium. Huic ergo convenienter regnum cælorum simile dicitur, sancta videlicet Ecclesia seu quælibet pie conversantium congregatio, aut unaquæque fidelis anima. Omnes enim, qui fructum capiunt salutis, huic homini Patrifamilias oportet assimilari, ut sanctitati conversationis ejus, in qua vera et perfecta norma omnium est virtutum, pro modulo suo imitando studeant conformari. Quod bene beatus Joannes apostolus admonet dicens: Qui dicit se in Christo manere, debet, quem admodum ille ambulavit, et ipse ambulare (I Joan. 11, 6).

Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Exiit quidem tunc Redemptor noster, quando de illa occulta divinitate sua egrediens, ut videri posset ab hominibus, homo visibilis de beata et virginea carne beatæ et intemeratæ virginis Mariæ est progenitus.

Et notandum quod dicitur: Primo mane. Sicut enim exurgente mane tenebræ discedunt, et lux incipit appropinquare ita nascente Christo totus mundus, qui in tenebris fuit ignorantæ, in tenebris peccatorum ante adventum ejus, nova nati Salvatoris luce illuminatus est. Nato etenim Christo mane illud lætabundum illucescere cæpit, in quo nova illa stella mundo apparuit, quæ de longinquis terræ finibus magos illos, 170 primitias gentium, ad fidem ejus adduxit.

Exiit ergo conducere operarios in vineam suam. Operarios quidem conduxit quia et verbo veritatis, et exemplo sanctæ et religiosæ conversationis veritatem Dei nescientibus, bonum non agnoscentibus aperuit. Qui nimirum si tantummodo prædicasset, duxisset utique, non conduxisset. Sed quia, quod verbo docuit exemplo ostendit, operarios in vineam conduxisse satis congrue eum evangelista asserit:

Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam suam. Ubi vel quando facta est conventio ista? In cruce et passione Christi. Magna enim dissensio et disjunctio erat inter Deum et hominem propter crimen originale. Sed ubi ipse Mediatrix Dei et hominum crucem ascendit, et crimem originale per passionem mortis sanguine suo delevit, ibi vera conventio inter Deum et hominem facta est ex denario diurno. Denarius diurnus homo ille erat, quem assumpsit de beata Virgine Maria

A verus, inquam, denarius quia vera in eo similitudo Dei Patris erat, quem nulla ignorantia, nulla unquam peccati macula offuscaverat. Digne utique denario comparatus est quia sicut olim denario imago regis impressa fuit ita homo ille nobilis, immaculatus, incorruptæ filius matris, veri ac summi Regis, Dei Patris, veram in semetipso imaginem habuit. Primus enim parens noster Adam, et prima mater nostra Eva, utrique ad imaginem Dei conditi, denarius dici poterant; 171 sed quia eandem Dei imaginem in semetipsis peccando violaverant, neuter eorum denarius diurnus, sed nocturnus quodammodo erat. Facta autem conventionem hac, ut diximus, ex denario diurno, misit eos in vineam suam, quia sicut in paradiso ex latere Adæ dormientis fabricata est Eva, ita ex latere Christi dormientis in cruce fabricata est Ecclesia.

Potest etiam aliter intelligi quod dicitur: Misit eos in vineam suam. Quando enim idem gloriosissimus mortis triumphator ad inferos descendit, et electos suos de infernalibus claustris eripuit, misit eos in vineam suam, id est post longa inferni tempora ad æterna paradisi sui reduxit gaudia. Sequitur:

Et egressus circa horam tertiam. Quis fuit egressus ille? Egressus iste factus est hora tertia, qua hora etiam Spiritus sanctus venit super apostolos. Postquam autem supereminens Spiritus sancti gratia effusa est in filios adoptionis, quatenus humanæ salutis fructus mox subsecutus sit audiamus: Vidit alios stantes in foro otiosos. Per alios istos operarios gentes intelligere possumus, qui profecto quasi in foro stabant quia elatæ mentis cervicem contra Deum exerebant, et forensi vitæ, id est carnalibus concupiscentiis dediti solummodo terrena cognoscebant, et terrena quærebant, sicque ab omni bono opere torpentes pro salute sua laborare neglexerant. Quos tunc nimirum omnipotens Deus vidit, quando eis misereri cæpit; nam videre Dei misereri ejus est. Nusquam autem legimus Redemptorem nostrum in carne apparentem, et tantummodo inter Judæos conversantem et docentem, aliquando gentibus prædicasse, vel aliquam benignitatis suæ gratiam eis contulisse præter puerum centurionis, quem sanitati restituit, et mulieris Chananææ filiam, quam a dæmonio vexatam liberavit. Insuper etiam præcepit discipulis suis: Ne, inquam, in viam gentium abieritis (Matth. x, 5). Misso autem Spiritu sancto omnibus in orbe terrarum dispersis nationibus locutus est per ora apostolorum. Nam dum eodem Spiritu sancto edocti linguis omnibus loqui noverant, et poterant, in omnem terram exivit sonus eorum. Quod evangelicis aperte verbis innuitur, cum subinfertur:

172 Et illis dixit: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis. Ac si aperte dicat: Per fidem rectam intrate in Ecclesiam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. Jus est coram Deo justis retribuere secundum justitiam eorum, et recte in hoc mundo viventes, atque in bono perse-

verantes post finem vitæ cœlestis regni præmiis remunerare. Hæc Dei justitia propter prævaricationem Adæ longe abalienata erat ab antiquis Patribus. Nam Abel justo propter eum innocenter occiso, et Noe, qui in multis periculis illi in arca servierat, Abraham quoque, qui præcepto ejus obediens de terra et cognatione sua exierat, cæterisque sanctis Patribus fideliter sibi famulantibus, non, quod justum fuit, id est regnum cœlorum donavit, sed post perfectam justitiam denegato regni honore infernum dedit. Convertendis vero gentibus dicit: *Quod justum fuerit dabo vobis*. Quod idem est ac si dicat: *Justum meum, gloriam videlicet regni mei, ante passionem meam nunquam dedi, quam vobis gentibus dare disposui*. Unde et post resurrectionem suam mittens discipulos docere omnes gentes dixit: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit* (Marc. xvi, 16). Sequitur sancta lectio:

Illi autem abierunt. Hoc in loco evidenter ostenditur quam devote gentes obediens fidei, relicto errore idololatriæ, per salutrem apostolorum doctrinam ad Dominum sint conversæ. Post hunc egressum ergo, qui per adventum Spiritus sancti factus est, protinus subditur:

Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Per sextam horam bene intelligi valet tempus martyrum, quod fuit post tempora apostolorum. Nec incongrue per hanc horam designantur tempora martyrum in certamine passionis laborantium. Nam fervor et calor solis in sexta hora (26) vehementior esse solet cæteris diei horis. Sic revera sic gloriosissimi martyres utriusque sexus præ omnibus pene, ut ita dicam, Christi electis ferventiores erant in dilectione Dei. Nam per diversa tormentorum genera examinati, dum duris admodum flagris verberabantur, vivi decoriabantur, flammis etiam injecti exurebantur, nisi ardentissimo 173 divi amoris igne interius flagrassent, fortiter extra cremans incendium æquanimiter tolerare minime potuissent.

In nona autem hora, in qua sol clare quidem lucet, sed ad occasum vergit, mystico intellectu accipere possumus tempora confessorum. Qui confessores sanctissimi cessante jam persecutionis rabie in pace Ecclesiæ quietam duxerunt vitam, sed præsentia despicientes æternam patriam vocibus moribusque prædicantes, atque per omnia Deo digni inventi, per sancta documenta, et per bonorum operum exempla in diebus suis magna mundi hujus erant luminaria, ut de eodem patrefamilias, qui in ipsis et per ipsos operabatur, recte dici valeat: *Et fecit similiter*. Nam sicut per apostolos suos gentes ad fidei gratiam convertit ita etiam per martyres et confessores non modicam ejusdem populi multitudinem ac cognitionem sui nominis simul et amorem perduxit. Sic per ordinem evangelista apostolorum, martyrum, et confessorum tempora prosequens illico adjunxit dicens:

(26) Quæ nobis nunc duodecima, seu merities est.

A *Circa undecimam exiit*. Undecima hæc hora significat tempora nostra. Nam per undenarium numerum, qui denarium transit, transgressio figuratur, et, proh dolor! instantis temporis vita innumeris repleta malis, perfectionem excedit Decalogi, in qua fere omnes transgrediuntur mandata Domini. Sed fiet totus jam mundus in maligno sit positus, benignus tamen Paterfamilias, videlicet Redemptor noster, circa undecimam exiit, quia nostris etiam temporibus dignos sibi operarios in vineam suam colligit. Unde apte subjungitur: *Et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Alii stantes omnes sunt qui nunc per superbiam vitæ contra Deum semetipsos erigunt quibus et divina voce dicitur: Quid hic statis tota die otiosi? Cur inquit, B præsens tempus, vobis ad remedium animæ vestræ concessum, absque bono opere consumitis in vacuum? Et bene quidem redarguuntur stare otiosi tota die quia in ea parte, in qua dies esse debuerunt, sensu videlicet et intellectu illuminati cordis, quem divinitus perceperunt, ad iniquitatem et superbiam, non ad honorem Dei vel utilitatem proximorum vertunt.*

174 Sed pensandum est quid inquisiti respondeant? *Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit*. Responsio ista clamor est populi ad Deum. Domine, inquit, *nemo nos conduxit* quia nullus nobis errantibus viam justitiæ prædicando demonstrat et si aliquando bonis docemur exhortationibus, nullum bonum exemplum bonæ actionis habemus. Hæc cunctis C Ecclesiæ rectoribus veraciter dici possunt. Nam si aliqui sunt qui bona audire desiderant, desunt qui dicant; et si sunt qui recta doceant, paucissimi inveniuntur qui ea, quæ dicunt faciant. Hinc Psalmista ingemiscens ait: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum* (Psal. xiii, 3).

Dicit illis: *Ite et vos in vineam*. Ista vocantis Domini jussio inspirationis ejus est miseratio, dum idem benignissimus Conditor noster, quos in perpetuum salvare disposuit, quamvis sit circa undecimam, ad aliquam bonæ conversationis vitam venire facit, ubi si recta docentem non habeant, ipsi D tamen recte vivendo salvi fiant.

Cum autem sero factum esset. Sero istud, unde hic dicitur, consummatio sæculi recte intelligitur. Appropinquante autem ipso fine mundi profecto fit, quod evangelista mox subintulit: *Dixit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios*. Dominus hic vineæ Deus Pater accipi potest, qui dicit procuratori suo, id est ad cœternum sibi Filium, aut fortassis ad Eliam sive Enoch, qui ante judicium ad prædicandum venturi sunt in mundum, vel ad aliquem pastorem Ecclesiæ, *Voca, inquit, operarios*, ut omnes, qui adhuc in infidelitatis ignorantia tenentur, te prædicante, te docente, te adjuvante per fidem ad Ecclesiam convocentur. Ante finem etenim

mundi plures de Judæis et Gentibus colligendi sunt ad unitatem fidei.

Et redde illis mercedem. Merces ista, quæ illis dari jubetur, cognitio est Patris et Filii et Spiritus sancti, sicut incarnata Dei sapientia loquens ad Patrem ait : *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii, 2). Congruè autem subinfertur : *Incipiens a novissimis usque ad primos. Novissimi* **175** etenim sunt gentes, qui per fidem convertentur ad Dominum ; *primi* vero Judæi, quos conversis jam gentibus ad agnitionem suam vocat benignus et misericors Dominus. Recte ergo gentes Judæis præponuntur, quia non potest fieri ut Judæi gentilitatem præcedant in conversione, sed post vocationem gentium etiam ipsi salvantur secundum electionem gratiæ, quemadmodum beatus Paulus dicit : *Cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit* (Rom. xi, 25). Unde aperte sequitur :

Cum venissent ergo, qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Gentes quidem, adhuc convertendæ, quasi *circa undecimam* venient, qui in incredulitate usque ad finem mundi permanebunt. Sed tunc accipiunt *singulos denarios*, quando per fidem sanctæ Trinitatis instructi cognoscere incipient Redemptorem suum, qui Deus ante sæcula pro ipsis homo fieri dignatus est in fine sæculorum.

Venientes autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Primi isti, ut supra memoravimus, populi sunt Judæorum, qui idcirco *primi* dicuntur, quia primum electi et vocati fuerunt, sed postmodum Christo in carne veniente illi credere nolentes ab ipso reprobati sunt. Hi plenitudine gentium conversa tandem venientes ad unitatem fidei *arbitrati sunt quod plus essent accepturi.* Bene quidem dicitur *arbitrati sunt, non arbitrantur* quia nunc utique opinantur quod quandoque præferendi sint gentibus, ut et filii dilecti, et præelecti majori dignitatis gloria præ illis jure hæreditario debeant sublimari. *Acceperunt autem et ipsi singulos denarios.* Nihil enim amplius **176** in conversione nisi cognitionem Patris et Filii, et Spiritus sancti accipiunt. *Singulos* utique *denarios*, quia denarius Pater, denarius Filius, denarius est Spiritus sanctus, atque per unam eandemque veræ fidei viam ipsi et gentes ad cœlestem perducuntur patriam.

Et accipientes murmurabant adversus patrefamilias. Istud murmur cognitio humilis est et dolor occultus, quem in corde suo habebunt, dum in veritate Deum cognoverint nimia afflictione spiritus gementes et dolentes, quod tandiu illos Deus deseruit, tandiu in errore suo cæcos reliquit, lacrymosa cordis voce dicentes : *Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et æstus.* Ac si dicant : O Dominator Domine, justus es, et rectum judicium tuum, quia quod nos *primi* vocati in patribus nostris habuimus, quodque in lege et Scripturis longe ante accepimus, hi *novissimi*, gentes videlicet, *una hora* fecerunt,

quia ad unam prædicationem apostolorum in te crediderunt. Et ideo recte cum eis egisti, quod *pares illos nobis fecisti.* Nam nos illi miseri sumus, qui *portavimus pondus diei et æstus.* Quidquid enim boni ex tua gratia vel prosperitatis accepimus, quidquid adversitatis ex judicio tuo pertulimus, totum miseris animabus nostris grave quodammodo erat pondus. Nam nec in prosperis tibi bonorum omnium Largitori pro acceptis beneficiis dignas gratiarum actiones persolvimus, nec in adversis ex merito nostræ iniquitatis, te super nos mala inducente, sub justo tuo judicio animas nostras humiliavimus.

177 HOMILIA XXII.

IN EANDEM DOMINICAM TERTIA.

Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem (Gen. ii).

Omnis homo, qui in peccatis conceptus est et natus, quandiu in peccatorum jacet sordibus, quandiu limo sædatur terrenæ contagionis, informis quodammodo apparet in conspectu divinæ majestatis. Cum enim tota mentis intentione limo infixus manet præsentis vitæ, cum, inquam, ea solummodo desiderare, et diligere novit, quæ male sordens lubrici sæculi delectatio ingerit, quid rectius quam *homo de limo formatus* dici poterit? Sed præveniens omnipotentis Dei gratia, cum hominem formare, id est reformare de tanta disponit miseria, secundum ingentiam sibi bonitatem misericorditer ei inspirat Dei et sui cognitionem, juxta sequentis litteræ narrationem.

Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Per faciem, qua homo quilibet agnoscitur, nonnunquam in sacro eloquio cognitio Dei designatur. Per *spiraculum* vero vitæ gratiam Spiritus sancti non incongrue possumus accipere. Cum ergo omnipotens Deus, ut prædiximus, hominem de informitate peccatorum reformare deliberat, *inspirat in faciem ejus spiraculum vitæ*, hoc est per gratiam Spiritus sancti venire eum facit ad agnitionem Dei et sui, ut et creatorem suum veraciter agnoscat, et quam deformis fuerit in peccatis, digne pœnitendo recognoscere valeat. Accepta autem cognitione Dei et sui, cum circumspice seipsum homo considerare cœperit, et de informitate sua confusus, ad novæ vitæ conversionem venire decreverit, recte de illo dici poterit :

Et factus est homo in animam viventem. Quandiu enim homo vivens **178** in peccatis mortificare nequaquam in se studet vitia carnis, quæ revera sunt opera mortis, non in *animam viventem*, sed in animam quodammodo factus est morientem. Postquam autem hæc in se mortificare cœperit, ipseque in Domino laudabiliter vivere decreverit, jam bene de illo dici poterit quod *factus sit homo in animam viventem*, qui prius factus fuerat in animam quodammodo morientem. Quid sit vero quod *in animam viventem homo factus* dicitur, ex ipsius Domini verbis colligi poterit, qui in ipso primordio humanæ

creationis dicit : *Faciamus, inquit, hominem ad imaginem et similitudinem nostram.* Ad imaginem quippe Dei tunc homo factus dicitur, cum is, qui prius peccando imaginem Dei in se violaverat, bene vivendo reformari in spiritu mentis suæ desiderat. Ad similitudinem autem Dei factus dicitur, cum similis ei fieri desiderat, id est sicut ille summe bonus per omnia existit, ita etiam ipse bonitatis illius exemplum assequi contendit, sicut ille mundus, imo auctor totius munditiæ erat, ita ipse mundus corde et corpore esse studet, sicut ille mansuetus et humilis apparuit, ita ipse humilem et mansuetum omnibus se cernentibus præbet.

Quisquis ergo ita de limo terræ, id est de limo terrenæ conversationis formatus fuerit, quisquis ita per inspirantem gratiam Spiritus sancti, accepta agnitione Dei et sui, de anima moriente in animam factus fuerit viventem, et ita ad imaginem et similitudinem Dei reformatum se recognoscit, ut etiam ipse imaginem Dei in se renovans, Et a quo factus est, per bonitatis, munditiæ et mansuetudinis exempla **179** similis fieri toto mentis et corporis annis invigilet et delectetur, valde necesse habet, ut labenti sæculo alienus prorsus efficiatur. Nam si in eo diutius demorari voluerit, insurgentibus paulatim tumultuantium rerum occupationibus, a profectu virtuosi operis mens nonnunquam torpescit, et in defectum desidiosæ conversationis se dejicit. Unde et apte mox sequitur :

Plantaverat autem Dominus Deus paradysum voluptatis a principio. Per paradysum, qui hortus deliciarum dicitur, spiritualis vita accipi non incongrue poterit, in qua animæ delicatæ, animæ deliciis supernæ dulcedinis affluentes sunt congregatæ. Sunt etiam nonnulli in sæculari vita, qui Conditori suo placere contendunt per bonæ operationis merita; sed, quia ab infimis bonis sese nequaquam suspendunt, spiritualium deliciarum gratiam nec prægustare nec percipere queunt : ideoque ipsi auctori dulcedinis gustum præbere nequaquam poterunt dulcissimæ refectionis. Nam quemadmodum cibus delicatus et mollis suaviori sapore reficit et vegetat cor hominis, quam cibus durus et vilis, sic nimirum animæ in Christo, ut ita dicam, delicatæ spiritualibus, inquam, deliciis enutritæ, majoris dulcedinis gustum gutturi ipsius dilecti præparant quam hi qui solummodo per bona exteriora Deo student deservire.

Et bene paradysus iste a principio plantatus dicitur, id est ab eo qui est principium providentiæ divinæ dispensationis homini cullibet, ad salutem vitæ æternæ vocato, præordinatus. Quod bene manifestatur verbis mox sequentibus :

In quo posuit hominem, quem formaverat, quem videlicet de illa informitate peccatorum, de anima, inquam, moriente in animam reformaverat viventem. Omnipotens ergo Dominus hominem formatum de limo terræ ponit in paradysum, in spiritalem scilicet vitam, ut tanto uberius fructum bonorum operum valeat proferre, quanto a strepitu terrenæ occupa-

tionis liber et expeditus dignoscitur esse. Quod etiam ordo sequentis literæ aperte videtur indicare.

Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave. Per humum **180** hoc in loco humile cor pœnitentis cujuslibet boninis intelligere possumus, qui conversus ad Dominum, dum informitatem peccatorum suorum humiliter considerando ad oculos revocat mentis, humilis fit, et dejectus in oculis propriæ considerationis. De hac ergo nobili humo, id est de hoc humili corde *produxit* nonnunquam Dominus omne lignum, fortitudinem videlicet et eminentiam bonorum operum.

Et notandum quod non dicit : *Omne lignum, sed cum additamento quodammodo : Pulchrum visu, et ad vescendum suave.* Pulchrum revera lignum dicitur operatio, quæ de vere humili corde procedit. Nam quicumque ex toto corde se humiliaverit, quidquid exteriori corporis exercitio exhibuerit, pulchrum est utique in conspectu divinæ majestatis, pulchrum et delectabile in æstimatione hominum; utile erit etiam ad ædificationem proximorum. Nam quicumque sine vera humilitate est, etiamsi bona quælibet operetur, non tamen pulchrum dici poterit, quod sine humilitatis pulchritudine actum fuerit. Unde et Dominus in Evangelio dicit : *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est (Matth. v. 16).*

*Et ad vescendum, inquit, suave, quia illa operatio quæ ex humilitate procedit, suavis est ad vivendum, suavis etiam erit aliis hominibus ad imitandum. Lignum etiam vitæ in medio paradysi est ratio hominis posita in medio cordis. Ratio vero hominis, illa vis animæ dicitur, qua solum Deum et cælestia contemplantur. Tunc autem homo rationem suam in medio cordis dicitur habere, cum divino sultus auxilio superius et inferius suum sapienter novit discernere, ut videlicet Deum qui est suum superius, ut Dominum et proprium factorem timeat, veneretur et diligit; inferius vero suum, quod est corpus, ut servum propriæ potestati subjiciat. Qui ergo ita superiori et inferiori suo id quod suum est tribuit, hoc est, qui Factori suo debitæ subjectionis reverentiam impendit, et corpori suo necessaria justo moderamine indulgere novit, hic revera rationem animæ suæ recte dici poterit in medio cordis habere. Sed quantumvis homo quilibet spiritualis per **181** prævenientem Dei gratiam, his et aliis virtutum exercitiis sursum semper tendat, quando tamen corpus, quod aggravat animam, portat, dubium non est quin sæpe sæpiusque has tentationum molestias in se sentiat, ut videlicet ea delectetur implere quæ propria voluntas videtur suggerere. Unde etiam post lignum vitæ positum in medio paradysi, continuo subjunctum est :*

Lignumque scientiæ boni et mali. Per lignum scientiæ boni et mali propria hominis voluntas valet intelligi, cum sicut diximus, homo quilibet virtutum præbens profectibus, plus humanis delectatur et

favoribus, quam in occulto propriæ conscientiæ contegi sit contentus. Cum vero his et hujusmodi cogitationibus homo inaniter est occupatus, fit nunquam, ut a divina dulcedine aridus appareat, solidæque virtutis profectum minime in se sentiat. Quapropter necesse valde est ut omnipotens Deus hominem, quem sic, ut supra memoravimus, de limo terræ formavit, oculis divinæ misericordiæ rursus respiciat, ac rore Spiritus sancti ariditatem terræ illius irrigare et infundere dignetur. Quod congrue sequens iste versus exponere videtur :

Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum. Tria hoc in loco posita esse videntur : *Fluvius, locus, voluptas*, per quæ etiam trinam nominis professionem divini accipere possumus, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum. In *voluptate* scilicet Patrem; in *loco* Filium, in *fluvio* Spiritum sanctum. Et bene per *voluptatem* Pater designatur; nam ipse est verus et indeficiens fons totius voluptatis ipse plenitudo totius gratiæ et dulcedinis, quæ de torrente voluptatis suæ, non solum cælestium virtutum satiat et inebriat agmina, sed etiam humana delectat, reficit et confortat corda. Recte etiam per *locum* voluptatis ipse Filius accipitur æterni Patris, in quo corporaliter inhabitavit et inhabitat omnis plenitudo divinitatis, in quo solo, super quem solum requievit Spiritus sanctus cum omnibus donis suis. Per *fluvium* vero Spiritum sanctum designari diximus. Nam sicut fluvius aridam irrigando terram germinare facit, sic Spiritus sanctus arida hominum corda fluente gratiæ suæ infundendo, ad proferendos dignæ operationis fructus perducit. *Fluvius ergo de loco voluptatis egreditur*; quia Spiritus sanctus de Patre et Filio procedit, quemadmodum ipse Dominus in Evangelio ad Philippum dicit : *Non credis, inquit 182 quia ego in Patre, et Pater in me est? (Joan. xiv, 10.)* Ad quid vero fluvius iste egrediatur, aperitur, cum subjungitur : *Ad irrigandum paradisum*, id est ad irrigandum aridum et durum cor hominis, ad irrigandam et excolendam terram infecundæ mentis, quæ jam siti aruit, nec fructum ex se proferre valet virtuosi germinis. Quid etiam virtutis, quid gratiæ et perfectionis fluvius iste ita egrediens operetur per ea quæ sequuntur intelligi datur : *Qui inde dividitur in quatuor capita*. Per quatuor capita nimirum cardinales virtutes non incongrue sunt accipiendæ, in quibus, et ex quibus pendent et consistunt virtutes cæteræ; quod etiam ipsa fluviorum interpretatio evidenti declarabit indicio. *Nomen uni Phison* : *Phison os pupillæ* interpretatur, quoniam autem, ut notum est omnibus, ore loquimur, pupilla videmus; bene per primum istum fluvium Phison, qui *os pupillæ* dicitur, prima virtus, quæ prudentia nominatur, designatur. Nam verissime prudens ille dici poterit, qui hoc quod corde credit, ore confiteri non metuit. Quemadmodum Paulus apostolus in Epistola sua loquitur, dicens : *Corde creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad sa-*

lutem (Rom. x, 10). Dicitur etiam Phison *oris mutatio*, quod recte eidem convenit prudentiæ : Nam prudens revera et ille dici poterit, qui per mutationem dexteræ excelsi novis, ut ita dicam, linguis incipit loqui, id est ut qui prius superbo ore, verba arrogantiam proferre solitus erat, humiliter jam loqui incipiet; qui prius ad otiosos sermones frenum linguæ intrepidanter relaxabat, custodiam jam ponens ori suo ad ædificationem proximorum sermones sale sapientiæ conditos proferre studeat. De quo fluvio etiam adhuc subinfertur : *Ipse est, qui circumcivit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum, et aurum terræ illius optimum est.* Hevilath dolens, sive parturiens dicitur; parturire vero, quasi desideranter parere dicimus, *Circumcivit autem Phison*, id est prudentia *omnem terram Hevilath*, cum homo per prudentiam hoc addiscit, ut *dolens* sit pro peccatis, quæ commisit, et bona de se parere desideret, quibus Deo satisfacere possit. Ibi etiam *nascitur aurum*, per quod intelligere possumus hominis intellectum. *In terra ergo Hevilath*, hoc est, in corde dolentis et bona desiderantis *aurum* quodammodo *nascitur* cum per Dei gratiam summæ virtutis intellectus homini datur. *Et aurum terræ illius optimum est.* Optimum revera intellectum habet, qui semper dolens et pro peccatis, et semper parere desiderat opera virtutis. Nam sunt nonnulli in sæculari vita, qui magnum quidem intellectum ex Dei habent gratia : sed optimum ille solummodo dicitur, qui in *terra Hevilath*, id est in corde dolentis et bona desiderantis nascitur. *Ibique invenitur bdellium et lapis Onychinus.* *Bdellium* arbor est aromatica, colore nigra, sed lacrymam effundens lucidam, **183** gustu amara, bonique odoris, quæ si vino perfusa fuerit suavius redolebit. *Onychinus* vero *lapis* est similitudinem habens unguis humani. Per *bdellium*, quod nigrum colorem habet, sed lacrymam lucidam dicitur desudare, cordis compunctionem non incongrue possumus accipere. Nam quicumque in vera compunctione cordis reatum considerat prævæ conversationis, niger quidem sibi ipse videtur sed lacrymæ ejus, id est pœnitentia illius lucida quodammodo apparet in conspectu divinæ majestatis. Lucida, inquam, est quia animam peccatorum obscuritate denigratam lucidam facit et mundam. *Onychinus* vero, qui unguis humani habet similitudinem, satis convenienter vitæ exprimit perfectionem. Unguis enim ea parte qua apparere incipit, candorem ostendit, in medietate autem sanguis apparet mistus albedini; illa vero pars, quæ de carne abscondi solet, pura apparet. Quæ omnia si intellecta fuerint sensu subtili et mystico, recte per hæc eadem vitæ exprimitur perfectio. Per illam igitur partem, quæ apparet lucida, innocentia accipi valet, sive per baptismum, sive per pœnitentiam accepta. Nam tunc revera homo lucidus dicitur, cum innocentiam, quam in baptismo accepit, vel post lapsum pec-

eorum per dignam poenitentiam fructum recipere merebitur. Per medietatem autem, in qua rubor mistus est albedini, imitatio praefiguratur passionum Christi, quia post acceptum per poenitentiam innocentiae candorem necesse est ut passionum Christi socius homo fieri studeat, et mortificationem ejus ipse in corpore suo circumferre contendant. Qui si ita, ut diximus, prudenti utens consilio, opera carnis mortificare non desinit in corpore suo, recte illi parti adaequabitur quae dura prorsus esse videtur. Si enim ita piis laborum studiis in praesenti purgari contendit ab omnibus peccatorum contagiis, et quantum in hoc mutabilitatis tempore est possibile, vigilantiter retinere studuerit perfectionem vitae; cum quandoque corpus hoc corruptibile deposuerit, purus omnino et liber in districto examine erit. Sequitur:

Et nomen secundo Gehon. Iste est, qui circumit terram Aethiopiae. Gehon abruptum dicitur, Aethiopia vero tenebrae interpretatur. Quid 184 ergo per Gehon, qui abruptum dicitur, nisi virtus illa, quae annupatur fortitudo, accipitur? Fortis procul dubio tunc homo dici poterit, cum viriliter agens in Domino omnia, quae antea dilexit, quae malesuavi delectatione in occultis suis nutrit et fovit, fortiter de corpore suo abruptum. Gehon, id est, fortitudo, omnem terram Aethiopiae circumit, cum tenebrosa opera pravae consuetudinis fortiter, ut diximus, homo de corpore suo abruptum.

Nomen vero fluvii tertii Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Tygris sagitta, Assyrii vero dirigentes interpretantur. Bene ergo per Tygrim, virtutem illam, quae temperantia vocatur, intelligere possumus. Per Assyrios vero maligni accipiendi sunt spiritus. Tygris enim, id est temperantia, contra Assyrios vadit, quia homo, qui temperare se a vitis novit, quasi sagittam mittit contra malignos spiritus, cum fortiter resistit pravis eorum suggestionibus.

Fluvius autem quartus ipse est Euphrates. Per Euphraten, qui frugifer dicitur, virtutem illam designare possumus, quae justitia nominatur. Quicumque enim tribus supra nominatis virtutum gradibus Domino auxiliante firmiter stare piis decesserit laboribus; hic quandoque virtutem illam adipisci merebitur, ut justitiae laudabiliter vivens fructum bonorum de se indesinenter Domino proferat, ita ut etiam frugifer recte dici valeat.

In his etiam quatuor fluminibus, quatuor ordines accipere possumus: Per primum Phison intelligentes, per secundum Gehon poenitentes, per tertium Tygrim pugnantes, per quartum Euphratem consummantes. In his ergo quatuor ordinibus proficere habet quisque electus, id est ut primum prudenter intelligat qualiter clementiam Conditoris sui offenderit, qualemque satisfactionem pro peccatis Deo debeat. Dein vero cum jam per poenitentiam se mactare coeperit, fortitudo ei satis necessaria erit, jam per lamenta fortis poeniten-

tiae inolita pravae consuetudinis opera fortiter abruptum de suo corpore. Postquam autem in hujus sortis poenitentiae constantia carnis jam aliquantulum mortificaverit vitia, quia a malignorum spirituum tentationibus liber nequaquam esse 185 poterit, armaturam virtutis illius, quae temperantia dicitur, inducere necesse habebit ut videlicet contra adversariorum jacula, quasi sagitta ipsa praevolet temperantia. Nam quasi sagitta quaedam eorum obviat jaculis, dum fortiter homo resistendo vitis praecavere semper studet insidias eorum pravae suggestionis. Qui ergo ita fortis factus fuerit in praelio, opus jam habet ut cursum boni certaminis consummare contendat in Domino. Si enim in justitia, quam semel apprehenderit, vivere usque ad mortem studuerit, per bonos justitiae fructus, frugifer jam recte dici poterit. Quicumque vero per haec virtutum dona sublimatus a Domino fuerit in spiritali vita, huic etiam congrue convenit, quod sequens hic littera mox subjungit:

Tulit ergo Dominus Deus hominem quem formaverat, et posuit eum in paradysum voluptatis. Quod enim dicit tulit eum, idem est ac si dixisset attollit eum in spiritali vita, sublimem videlicet eum faciendo per crescentiam in dies virtutum merita. Attollit, inquam, eum a terrenis desideriis ad caelestia desideranda, ut nihil jam ei in praesenti libeat, sed totam animi intentionem, totam spem suam et desiderium sursum, ubi ipse manet, figat.

Ut operaretur, inquit, et custodiret illum [cod. illud.] Non enim otio vacare habet, quem Dominus ita in spiritali vita attollit et sublevat, sed necesse est ut operanti in se gratiae divinae ipse etiam cooperatores existat, id est ut operetur opera virtutis et custodiat, ne perdat per elationem mentis.

Praecepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede; de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas. Quasi dicat: Omnia virtuosae operationis studia, omnia pie conversationis exempla, quae in spiritali acquiri cernes vita, vigilantis animi intentione sedulus imitator exsequere; de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas, hoc est propriam implere voluntatem nunquam appetas, ut videlicet dona meritis tuis ascribendo meritis, gloriam requiras humanae laudis.

De ligno, inquit, scientiae boni et mali ne comedas. Scientia boni et mali experientia est boni et mali. Aliud est scire malum, atque aliud experiri malum. Scire siquidem malum 186 et non experiri, est male nequaquam consentire; experiri vero malum est in malam operationem transire. Scit malum et non experitur, qui malis operibus resistere nititur. Prohibet ergo Dominus hominem, ne de ligno scientiae boni et mali comedat, id est ne ita propria voluntate abutatur, ut malum quandoque experiat. Malum vero experitur, cum ea quae propria voluntas suggerit, opere implere non metuit, cum pro his, quae divinitus sibi sunt collata, inaniter extolli desiderat laude humana.

Et notandum quod dicitur : *Nec comedas*. Quid quid enim homo masticando comederit, aptatum quodammodo corpori adhærebit. Et est quasi dicat : Si appetitus humani favoris mentem tuam illiciat, vide ne comedas, id est ne ita delectabiliter suscipias, ne tandiu cogitationes versari in corde tuo permittas, ut delectationi quandoque consentias. At si delectatio prævaluerit, tibi que vim inferendo de ligno scientiæ boni et mali comedere persuaserit, in quacunque die comederis ex eo, morte morieris. In quacunque die, quacunque nocte, hora, vel momento comederis ex eo, voluntariæ delectationi consentiendo, morte morieris, hoc est ita in te mortificare contendas, ut et tu peccato mortuus prorsus fias.

Potest et aliter intelligi quod dicit : *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*. Si, inquam, de ligno scientiæ boni et mali comederis, propriæ voluntati usque ad consensum obediendo, in quacunque die, id est quodocunque dies alicujus scientiæ, alicujus visitationis Divinæ ortus fuerit in tuo corde, morte morieris hoc est veraciter agnoscendo, digne pœnitendo sic in te mortificare contende, ut nullam ultra potentiam in te videatur exercere.

Dixit quoque Dominus Deus : Non est bonum hominem esse solum. Quoniam enim homo quilibet, qui tanta virtutum excellentia a Deo est sublimatus, si in tentationum in se sentiret motus facile extollendo se super se vitio subjaceret jactantiæ ipse cum providentiâ disponens omnia, salutem ejus prævidens dicit : *Non est bonum hominem esse solum*. Ac si dicat : Homo iste qui in tam eminentis vitæ consistit gloria; solus quodammodo est, quia nihil de propriæ vililitatis sentit miseria. Dignitates enim virtutum, quas in se habet, non sunt ejus propriæ, nec propriis ejus meritis ascribendæ quia solummodo ex larga nostra eas habet bonitate, qui si ita solus permanserit, nilque fragilitatis, quod suum est, in se senserit, virtutes, quas ex nostra habet largitate, nobis ingratus existens, virtuti ascribet propriæ. Ergo quia *non est bonum*, ita, *solum eum esse, faciamus ei adjutorium simile sui*, tale scilicet adjutorium faciamus, non quod impedimentum ei ingerat, sed quod ad pios labores excitari faciat. Tale etiam adjutorium, non quod firmitatem bonorum ejus operum elidat et destruat, sed quod robustius eum in soliditate stare faciat. *Simile sui*, id est ut aliquid tale in seipso sentiat, quo propriæ fragilitatis memor, non de virtutum gratia superbire, sed de nostræ bonitatis auxilio discat humiliter confidere. Unde etiam bene subditur.

Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cæli adduxit ea ad Adam. Format Omnipotens cuncta animantia et volatilia cæli, et adducit ea ad Adam, cum oculos humani cordis ad hoc aperit, ut animale et volubilem vitam suam recognoscere homo possit, ut qui prius quasi justus sibi metipsi videbatur et perfectus, immunem se æstimans a pravis operibus, jam tandem divinitus inspiratus considerare valeat

quam animalis, quam volubilis vita ipsius fuerit quod videlicet, quasi animal brutum, et sine sensu irrationabiliter vivendo in luto vitiorum sese immerserit, quod etiam volubili vita, id est tumida et superba conversatione multum Conditori suo deliquerit.

Ut videret, inquit, *quid vocaret ea*. Formatis his omnibus in corde hominis, hoc est priusquam homo hæc omnia perspexerit oculo providæ considerationis, videre vult omnipotens Dominus *quid vocaret ea*, id est videre et cognoscere desiderat quomodo pro his homo satisfacere decernat, quomodo per puram confessionem turpis perpetratiōis opera veraciter studeat revelare, quomodo tumidæ mentis elationem districte non differat accusare, sicque demum piis laborum studiis pro his omnibus Deo satisfacere. Si enim peccata sua homo veraciter agnoscens, pure et perfecte confiteri non confunditur, plenæ indulgentiæ gratiam adipisci merebitur. **183** Quod recte subsequens ordo verborum insinuare videtur.

Omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. Qualem revera in confessione satisfactionem homo exhibuerit, talem in remissione peccatorum gratiam habebit. Qualis enim confessio, talis erit et remissio. Sequitur :

Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia terræ, et universa volatilia cæli et omnes bestias terræ. Agnitis enim per Dei gratiam peccatorum sordibus innumeris incipit humiliter confiteri adversum se injustitiam suam; imponitque cunctis animantibus et volatilibus cæli et bestiis terræ nomina sua, cum singula quæque peccata nominatim, ut ita dicam, proferre non metuit in confessione pura.

Adam vero non inveniebatur adjutor similis ejus. *Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam*. Sopor in Adam mittitur, cum per occultum Dei iudicium torpescere in bonis operibus homo permittitur. Quid est enim desidia boni operis nisi sopor quidam pigriæ mentis? De qua torporis ignavia, si excutere se nequaquam studet mens humana, fit nonnunquam ut etiam ipsa ei virtus auferatur, qua bonis prius actibus insistebat ut nihil jam in se nisi carnalis fragilitatis molliem inveniat, quod bene sensus sequentis litteræ insinuat :

Cumque obdormiret, tulit unam de costis ejus. Costa enim ei tollitur, cum fortitudo, qua prius utiliter operari solitus erat subtrahitur. Itaque virtus carne repletur cum carnis fragilitatem in se sentire incipit, qui dudum firmus et stabilis ad virtutum exercitia existit.

Et edificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, et adduxit eam ad Adam. *Ædificatur etiam ipsa costa in mulierem, cum, sicut diximus, ipse homo, qui aliquando summæ virtutis gloria pollere videbatur muliebri molliæ ita subjicitur, ut nihil jam quod virtutis est in se sentiat, sed, ut ita dicam, ad omnia spiritualium virtutum studia, quasi mollis et infirmus existat.* **Da-**

citur etiam hæc mulier ad Adam, cum per divinæ visitationis gratiam homo ad se intra se reducitur, ut vigilantis cordis intuitu, calamitatis suæ consideret miseriam. Et revera salvandus quisque, cum ita a virtuosis operibus, a dulcedine desideratæ contemplationis minui se cognoverit citius ad seipsum reversus, unde tantæ dejectionis miseriam promeruerit, provide recognoscit. Et quemadmodum hic sequitur, gemebunda cordis voce seipsum intra se alloquitur.

189 Dixitque Adam : *Hoc nunc os ex ossibus me's, et caro de carne mea.* Ac si dicat : Tumor elata mentis, qui graviter me interius dejectum a Domino nunc gravat et deprimit, ut nec corporalis exercitatio, nec piæ mentis intentio exerceri possit more solito, *de meis ossibus*, id est est meis robustis exortus est operibus. Quoniam enim post acceptam divini muneris gratiam laudem humanam requirens exaltavi inaniter animam meam, ideo tantæ vanitatis gloriatio fortiter me interius dejectum retrahit a solitæ operationis studio. *Et caro*, inquit, *de carne mea.* Infirmas etiam, quæ jam fortitudinem meam enervavit, de illa male infirmæ carnis fragilitate venit, quod videlicet legem carnis repugnantem spiritui subjicere legi mentis nequaquam curavi.

Hæc vocabitur virago, quoniam de viro suo sumpta est. Hæc ergo infirmitas, hæc, inquam, infirmæ carnis fragilitas vocabitur *virago*, id est virum agens, pro virili scilicet opere humanæ laudis favorem ab animo repellens, *quoniam de viro sumpta est*, de virili scilicet **190** operatione, de virtuosæ conversationis sublimitate. Et quoniam quandiu corpus hoc, quod corrumpitur, homo portat, conflictus iste inter spiritum et animam non cessat, quid maxime ei agendum sit, verbis sequentibus colligi poterit.

Quamobrem relinquet homo patrem, et matrem suam, et adhærebit uxori suæ. Hoc loco per *patrem* spiritum, per *matrem* vero carnem per *uxorem* autem ipsam carnem intelligere possumus mollitiem. Necessæ est ergo, ut *relinquat homo patrem et matrem, et suæ adhæreat uxori*, ut videlicet elationem spiritus, alta nonnunquam sapientis potenter in se deprimat, et carnis mollitiem, malæ securitatis quietem suggerentem, viriliter semper agens despiciat, suæque fragilitatis memor nunquam de bonis operibus sese extollat, sed humiliter in Deo et in potentia virtutis ejus spem suam ponat. *Et erunt duo in carne una*, spiritus scilicet et anima humanæ fragilitatis conscii, semper coram Domino cognoscunt se debere humiliari.

ROMILIA XXIII.

IN DOMINICAM SEXAGESIMÆ PRIMÆ.

Cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum (Luc. VIII).

Homo iste, qui *exiit seminare semen suum*, significat ipsum qui hæc loquitur, Dominum nos-

trum Jesum Christum. Qui bene homini seminanti comparatur. Ipse enim est qui totum quod est seminavit. Ipse est qui cuncta existentia formavit et creavit. Sed quare dicit : *Exiit* ? Ubi fuit vel unde *exiit* ? Intus quodammodo erat, quia invisibilis Deus in invisibili divinitatis suæ substantia homini incognitus manebat. *Exiit* vero, quando descendens de sinu Patris in uterum Virginis matris, humanitatis formam assumpsit, per quam invisibilis Deus visibilis homo mundo apparuit. Sed et alio modo intus fuit, quando in ipsa assumptæ humanitatis forma annis triginta ita se occultavit, quod nec signis nec doctrina divinitatis suæ omnipotentiam mundo manifestavit. Sed *seminare semen suum exiit*, quando coruscantibus miraculis mundo prædicare cepit. *Exiit* etiam quotidie in prædicatoribus suis, in doctoribus veritatis *seminare semen suum*, dum verba doctorum sua misericordia prævenit ad corda auditorum. Nam frustra laborat omnis qui prædicat, nisi Deus omnipotens in benedictionibus suis cor hominis præveniat et aperiat. Ipse enim es. clavis David, qui aperit et nemo claudit, claudit, et nemo aperit.

191 Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et *conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud.* Verba ista quæ, ut ait beatus Gregorius, per semetipsam Veritas exposuit, discutere humana fragilitas non præsumit (27). Sed tamen necessarium nobis esset, si quis eandem ejus expositionem nobis planiorem facere posset. Illis quidem electis discipulis suis, sanctis apostolis qui sapientes erant, utpote qui vivo fonti æternæ Sapientiæ et scientiæ die ac nocte communicantes multa de paucis comprehendebant, et intelligebant, pauca ista sufficiebant; nobis vero miseris, qui tardi corde sumus, et de multis verbis vix pauca interdum capimus et intelligimus, non dicam parabola, sed ipsa parabolæ expositio nimis nobis est subobscura.

Sed si apostolicæ vitæ imitatores essemus, verbum, quod respondebat illis, mysterium parabolæ hujus sciscitantibus, ad nos nihilominus dictum esse sperare possemus. *Vobis*, inquit, *datum est nosse mysterium regni Dei, cateris autem in parabolis.* Verba ista loquebatur illis tunc corporaliter; verba eadem loquitur nobis spiritaliter, videlicet hominibus adhuc quotidie spiritaliter. Per *mysterium regni Dei* mysterium sacræ Scripturæ accipitur, quæ regno Dei non incongrue assimilatur, cum in sancta Scriptura vere Deus sit, ex sancta Scriptura vere Deus agnoscat. Sancta Scriptura, quæ spiritaliter loquitur regni Dei mysteria, sæcularibus hominibus est quasi *parabola*

Et notandum quod dicit : *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei.* Nosse quidem mysterium regni Dei, nosse mysterium sacræ Scripturæ nobis datum esse affirmat, non ut tantum sciamus, sed ut ea quæ scimus, opere adimplere studeamus. Scire enim Scripturas vobis non proderit, si bonæ scientiæ (27) S. Gregor. XL Homil. in Evang. lib. 1, hom. 15, tom. LXXVI Patrologiæ.

tix bona operatio non accedit. Obest etiam magis A quam prosit, testante Domino, qui ait: *Servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens, rapulabit multis (Luc. xii, 47)*; et apostolo: *Scienti bonum et non facienti, peccatum est illi (Jac. iv, 17)*.

Quod autem subjunxit: *Ut videntes non videant, et audientes non intelligant*, 192 per hoc doctos et indoctos non incongrue accipi posse arbitramur. Scientes enim Scripturæ mysteria recte videntes appellantur: nescientes, sed ab aliis verbum Dei expectantes, recte per audientes denotantur. *Videntes non vident*, qui legendo Scripturas vident quidem per scientiam, sed non vident per experientiam. *Audientes non intelligunt*, qui audiunt per doctrinam, sed non sapiunt per efficaciam. His breviter prælibatis videamus quæ sint tria illa quæ proposuit nobis in hac lectione æterna Dei Sapientia. Primo posuit *viam*, post *viam petram*, post *petram spinas*.

Et dum seminat, inquit, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, et spinæ exortæ simul suffocaverunt illud.

Per *viam* intelligere possumus mentis negligentiam, per *petram* cordis duritiam, per *spinas* cordis avaritiam. Hæc sunt tria illa, per quæ seminatum in agro cordis nostri semen Verbi Dei deperit, quod ad ortum per bonæ operationis fructum prodire non poterit. *Secus viam* semen jactatur, quando negligenti verbum Dei prædicatur. Ait ergo Dominus: *Qui autem secus viam sunt, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Secus viam sunt qui circa custodiam sui solliciti non sunt. Omni custodia, inquit Salomon, serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit (Prov. iv, 23)*. Conculcatur quicquid secus viam illam seminatur quia ubi submoto custode, sollicita utique mentis vigilantia, cogitationes noxiæ, inutiles et vanæ vicissim sibi succedunt, licenter exeunt et incedunt, sit quasi trita via cor hominis, in quod, et si semen verbi Dei ceciderit, germinare ibi non poterit, sed *volucres cæli comedunt illud*, quia spiritus D immundi, per *volucres* designati, per suggestiones et immundas cogitationes ingredientes et egredientes, etiam si quid boni subortum in corde illo deprehendunt, devastant atque depascunt.

Post *viam* recte posuit *petram*, per 193 quam intelligimus cordis duritiam: quia dum mens torpens et negligens nulla se stringit custodia, justo Dei iudicio ita induratur et excecatur in semetipsa, quod etiam, cum voluerit, nec per recordationem peccatorum, nec per desiderium æternorum redire ad se intra se poterit. Unde recte Dominus, postquam ait: *Et aliud cecidit supra petram*, adjecit: *Et natum aruit, quia non habebat humorem*. Humor iste humor est lacryma-

rum, quo conceptum semen Verbi Dei assidue est irrigandum. Concipitur enim Verbum Dei, quando auditur; nascitur quando ad effectum bonæ actionis perducitur. Sed si humor lacrymarum de-erit, *natum arescit*, quia quicquid vel bonæ voluntatis vel bonæ actionis ex auditu verbi Dei homo parit, ex ariditate duri cordis quasi natum arescit, ne crescat, ne in fructum perfectæ actionis con-valescat. Ait ergo Dominus:

Nam qui supra petram, hi sunt qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum; et hi radices non habent quia ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. Sunt nonnulli qui cum gaudio verbum Dei suscipiunt, hi videlicet qui libenter audiunt, sequenda quæ audierint proponunt. Sed quia B petra sunt, et radices non habent quia humilitatis et perseverantiæ virtute, quod sunt *radices*, carent, implere aliquando et factis exsequi audita incipiunt, dum vero tentatio ingruerit, si ira vel invidia mentem apprehenderit, si prosperitas, si adversitas aliqua se obtulerit, bene cœpta relinquunt, ad pristinam vitiorum instabilitatis et inconstantiae consuetudinem recurrunt, quod est *ad tempus credere, et in tempore tentationis recedere*. Et quia tale est cor hominis, quod nunquam esse valet quin aliquid diligat, dum Deum et ea quæ Dei sunt negligit, et contemnit, mundum et ea quæ mundi sunt diligere incipit, adipisci contendit. Unde post *viam*, post *petram* recte posuit *spinis*.

Et aliud, inquit, cecidit inter spinas, et simul C exortæ spinæ suffocaverunt illud. Per *spinis* intelligendam esse diximus avaritiam. Est autem avaritia non solum pecuniæ, sed et honoris et voluptatis, sicut probat ipse auctor veritatis 194 dicens: *Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, et sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitæ eantes suffocantur, et non referunt fructum*. Quid sunt sollicitudines, divitiæ et voluptates vitæ nisi avaritia! Hi sunt tres tyranni illi, qui nos impugnant, qui a faciendo et proferendo fructu justitiæ et veritatis semper nos revocant et retardant, diabolus videlicet mundus, et caro quam portamus. Impugnat nos diabolus sollicitudinibus, dum suis non sollicitat et perturbat suggestionibus. Impugnat nos mundus divitiis, favoribus scilicet et honoribus vitæ præsentis. Impugnat nos caro nostra voluptatibus, ut resistentes spiritui facta carnis diligamus. Hæ sunt *spinæ* male pungentes, quæ si in corde hominis radicem fixerint, etiamsi semen verbi Dei ibi seminatur et oritur, *simul exortæ spinæ suffocant illud, ut fructum non referat*, ut ad bonæ operationis studium consurgere non valeat.

Contra tria ista *viam, petram et spinas* orabat Psalmista dicens: *Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam (Psal. cxviii, 36)*. Contra *viam* posuit verbum hoc *inclina*, per quod humilitas designatur quia cor, in humilitate fundatum, arcet a se per humilitatis virtutem malignorum spirituum introitum, ne sit inivium vel pervium suggestionibus

et immissionibus eorum. Contra viam, contra mentis negligentiam oravit dicens *inclina cor meum*. Contra *petram*, contra cordis duritiam oravit adiciens in *testimonia tua*, per quæ sacræ Scripturæ meditatio exprimitur quia nihil est quod cor hominis ita emolliat sicut testimoniorum Dei meditatio, ex qua generatur sollicita mandatorum Dei observatio. Postquam duo ista, *viam* scilicet et *petram*, per humilitatem et mandatorum Dei observationem homo declinaverit, tertium, quod est avaritia, ei non prævalebit. Cor enim humile, et in observatione mandatorum Dei sollicitum, etsi a diabolo sollicitudinibus, a mundo divitiis et honoribus, a carne voluptatibus impugnatur, non tamen superatur, sed convalescente in eo semine verbi Dei ad referendum dignum Deo fructum quotidie animatur. Subiunxit ergo Dominus, et ait :

195 *Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum eciit fructum centuplum.* Quid per *terram bonam* et *fructum centuplum* significaverit, exponit ipse, cum dicit : *Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum Dei retinent, et fructum afferunt in patientia.* Terra bona bonus homo designatur *corde bono* cor timoris, *corde optimo* cor amoris figuratiter denotatur. Et recte duo ista timor utique et amor duobus præcedentibus, viæ scilicet et *petræ* opponuntur contra viam timor, contra *petram* amor. Timor enim Dei stringit hominem, ne sit via, ne sit negligens in cordis custodia ; amor Dei emollit hominem, ne sit *petra*, *petrosa* videlicet terra, ab humore internæ dulcedinis torrida. Igitur *cor bonum* dicere possumus *cor munitum* per custodiam, *cor optimum* cor mollium per amoris gratiam.

Et bene dicit : *Qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent.* *Corde bono* verbum Dei auditur, *corde optimo* retinetur. Bonum enim est verbum Dei audire, optimum est retinere, hoc est operibus adimplere. Ex his duobus, ex corde bono et optimo, ex timore et amore divino, *fructus* ille nascitur, quo Deus delectatur et pascitur. Fructus iste fructus est dilectionis Dei et proximi, qui ideo per *fructum centuplum* designatur, quia dum super omnia Deus diligitur, dum propter Deum dilectio proximi in omnibus custoditur, merces æternæ beatitudinis centuplicatur. Sed quia nec dilectio Dei, nec dilectio proximi sine adversitatibus et perturbationibus vitæ præsentis administrari poterit, subiungit adhuc Dominus, et ait :

Et fructum afferunt in patientia. Admonet nos paucis his verbis Dominus, **196** ut neque prosperitatibus, neque adversitatibus moti, in dilectione Dei torpeamus, nullis diversarum rerum intercidentibus occasionum perturbationibus a dilectione Dei deficiamus, sed semper *fructum* nostrum in *patientia* afferamus. Nonne fructum hunc, fructum dilectionis Dei et proximi vas electionis, Paulus, dico apostolus in patientia attulit, qui propter dilectionem Dei, qua succensus erat. ita in dilectione proximi

A ardebat, quod nullis præsentis vitæ adversitatibus vel laboribus ab intentione sua, qua circa salutem proximorum laborabat revocari poterat? Quid enim pertulerit, quomodo plus omnibus Christi discipulis laboraverit, enumerat ipse in lectione hodierna, qua dicit : *A Judæis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci. Nocte ac die in profundo maris fui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore et ærumna, in vigiliis multis, in frigore et nuditate.* Hunc talem et tantum virum et nos, fratres charissimi, qui imitatores esse debemus vitæ apostolicæ, imitemur ; studeamus ne simus *via*, ne simus *petra*, ne *spinæ* simus suffocantes in nobis semen verbi Dei, ne simus quibus in *parabola* loquatur Dominus, sed quibus mysterium regni sui aperiat, in quo doceamur, ut terra bona simus quæ in corde bono et optimo verbum Dei audiat et retineat, et fructum in patientia afferat qui sine fine maneat. Quod ipse præstare dignetur qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

197 HOMILIA XXIV.

IN DOMINICAM QUINQUAGESIMÆ PRIMA.

Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis : Ecce, ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia, quæ dicta sunt per prophetas de Filio hominis (Luc. xviii).

C Temeritatis sive præsumptionis a plerisque redargui veremur, eo quod super verba et sententias beati Gregorii, egregii et eximii doctoris, aliquid loqui aut exponere attentamus. Sed considerantes quia beatus Gregorius non spiritualibus, sed sæcularibus pro loco et statu temporis tunc loquebatur, nihil honori vel laudi ejus in hoc subtrahere nos credimus, si ad hoc studium laboris et sermonis nostri impendimus, ut quæ ab eo prætermissa, seu popularibus, uti illis conveniebant, exposita sunt, ad utilitatem et ædificationem in monasteriis conversantium convertamus. Scimus enim, quia nos imperiti et pauperes ingenio nequaquam ad intellectum et sapientiam ejus pertingere valemus, sed ejus vestigia sana fide, sanoque intellectu humiliter sequentes ad ædificationem Deo servientium, prout Dominus donaverit, verba humilitatis et charitatis proferimus. Ait ergo evangelista :

Assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis : Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ dicta sunt per prophetas de Filio hominis. Dominus et Salvator noster Jesus hominem ad æternam vitam prædestinatum tunc assumit ad se, qui prius longe fuerat a se, dum eum in salutari suo visitans de salute sua facit esse sollicitum, et sic per internam inspirationem voluntatem ei tribuit, ut relicto sæculo spiritualis scholam conversationis adeat. Sed ad hanc scholam solus pervenire non debet, sed profecto cum *duodecim discipulis* illuc præ-

perare oportet. Decem autem discipuli sensus interioris et exterioris hominis possunt accipi, duo vero, quæ restant, corpus et anima valet intelligi, cum quibus ad conversionem **198** veniens ibidem Deo serviturus divinæ se subjiciat disciplinæ. Verum quia valde difficile et laboriosum est homini sæculum relinquere, et spiritualis districtiois propositum adire, continuo consolatoria verba proponit ei Deus dicens

Ecce ascendimus Jerosolymam. Jerosolyma visio pæcis dicitur, in cuius figura tota simul Ecclesia, sive singulariter unaquæque beata congregatio, vel quælibet fidelis anima potest accipi. Sed hoc in loco congregatio fidelium valet intelligi. Ad hanc itaque cum gravis et laboriosus sit ascensus, longe gravior et laboriosior restat conflictus. Quia sicut ille qui circum intrat, nullam finitur requiem habere, sed indefesse adversarium aut ferire tentat, aut feriri ab eo formidat, ita revera in spiritali agitur luctamine, in quo usque ad exitum nostrum cum diabolo pugnaturi sumus ubi, si remissius egerimus tentatori succumbimus; si autem per Dei gratiam ferventiores fuerimus, tentatori resistimus. Unde Salomon ait: *Fili, accedens ad servitutem Dei sta in timore, et prepara animam tuam ad tentationem (Eccli. 2, 1).* Accedere autem ad servitutem Dei, hoc est ascendere in Jerosolymam. Et quia ad hanc Jerosolymam quisquis pervenerit, nequaquam sine tentationum labore esse poterit, recte consolatur eum Deus his verbis dicens: *Ecce ascendimus Jerosolymam.* Ac si dicat: Ne timeas, nec expavescas. Non enim tu solus ascendes illuc, sed ecce, ego tecum ascendam, tecum ero in tribulatione, omnem laborem tuum tecum portabo, quidquid illic patieris, tecum sustinebo. De his quoque tentationibus, quas in hac vita passurus est homo, mox recte subjungitur:

199 *Et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas usque Filio hominis.* Quia Christus Jesus, mediator Dei et hominum, caput est nostrum, nos vero membra ejus sumus, omnia quæ per prophetas prædicta sunt de Filio hominis, in ipso quidem capite nostro quasi initiata, quotidie et usque in finem sæculi in membris ejus habent consummari, quemadmodum Paulus apostolus dicit: *Suppleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea (Col. 1, 24).* Nam quidquid de Domino Jesu prædictum est, et in ipsius persona non est corporaliter adimpletum, in electis ejus quotidie invisibiliter consummabitur. Sed ut hoc, quod diximus, fiat evidentius, perstringamus aliqua, quæ in ipso quidem gesta sunt corporaliter, in nobis autem spiritaliter debent consummari. Nam quod in tenera adhuc ætate positus Herodis declinans sævitiam, in Ægyptum a parentibus propriis est delatus, jam pridem de illo fuerat prophetatum, et in ipso corporaliter adimpletum. Sed significabatur tunc quomodo beatus quisque in tenera adhuc ætate positus, in primordio videlicet conversionis suæ, sive bonorum operum, nondum perfecta utens justitia, fugere debeat in Ægyptum,

A hoc est in tenebras. Debet namque a malignis spiritibus, sive a favore humano abscondere bona opera sua, ne si divulgata fuerint, ab humana laude, citius perdantur. Hæc, ut diximus, de Domino Jesu prophetata, et in ipso completa, in fidelibus quoque ejus implebuntur, et cætera perplura, quæ enumerare, longum est, usque ad finem sæculi in membris ejus sibi per fidem incorporatis consummabuntur. Unde et sequitur:

Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur et conspuetur. In his quatuor verbis: *Tradetur, illudetur, flagellabitur, conspuetur*, quatuor peccati incrementa accipi possunt, suggestio videlicet peccati, delectatio, consensus et operatio, per quæ maligni spiritus homines tentant et decipiunt. *Traditur enim homo gentibus*, id est vitiis per suggestionem peccati, *illuditur* per delectationem peccati, *flagellatur* per consensum peccati, *conspuitur* per operationem peccati.

Et notandum quod non inconvenienter suggestio traditioni, delectatio **200** illusioni, consensus flagellis, operatio sputis conveniat. Sicut enim qui aliquem tradere desiderat, primò agit suggestionibus, quomodo eum tradere valeat; sic quoque maligni spiritus primum aggrediuntur nos suggestionibus suis, ut tradant vitiis. Si suggerentibus eis in delectationem peccati labimur, irrisione illorum et opprobrio expositi vere *illudimur*. Si vero delectati peccato ad consensum usque inclinamur, ibi procul dubio *flagellamur*. Quia sicut flagellis visibiliter caro sauciatur, sic per consensum peccati invisibiliter anima vulneratur. Vulnerati tandem *conspuimur*, cum ad ipsam peccati operationem perducimur, quæ ejecto ab ore sputo non inconvenienter aptatur. Licet enim *traditi* per suggestionem, licet *illusi* per delectationem, licet *flagellati* per consensum, sumus tamen adhuc in corpore Christi. Cum vero ad apertam peccati criminalis operationem deciderimus, jam a corpore Christi quasi sputum ab ore ejici incipimus quia per immunditiam peccati abominabiles Deo estimur. Sequitur:

Et postquam flagellaverint, occident eum et die tertia resurget. Postquam igitur flagellatus fuerit, occiditur per peccati defensionem, dum is qui peccata prius cum timore et tremore agere consueverat, ad hoc usque perveniat, ut non solum peccata absque timore perpetrans negligat, verum et defendere incipiat. Sed quia novit Dominus qui sunt ejus, et quoniam secundum Pauli apostoli sententiam *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quia quos præscivit, hos et prædestinavit; quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, hos et magnificavit (Rom. viii, 28).* Iste tamen miserabiliter occisus secundum evangelicam narrationem *tertia die resurget*. Prima dies est peccati cognitio, secunda peccati confessio, tertia peccati satisfactio, qua peracta iste qui occisus fuerat, *resurget*. Sequitur:

Et ipsi horum nihil intellexerunt, et erat verbum.

istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur. In primordio quidem conversionis suæ nihil horum quæ prædicta sunt, homo intelligit. Nam nescit utrum ad damnationem vel ad salutem ei proveniat id quod petitur. In amaritudine **201** itaque positus quærit ut saltem verbo bono ab aliquo recreetur, quærit et in verbo Domini unde consoletur. Sed accedente prædicatione verbum est absconditum ab oculis ejus, dulcedo utique, quæ est in verbo Dei. Audit quidem vel legit verbum Domini, sicut multi de sæculo venientes litterarum studiis bene instructi legunt Scripturas et intelligunt, sed per experientiam nondum intelligunt. Qualiter autem fieri possit ut hæc omnia intelligant, solius Dei beneficio et providentia agitur. Unde et subjungitur :

*Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Factum istud mirabile nullus operari poterit in homine nisi ille solus, cujus omnipotentiae subest omne quod voluerit. Sed factum istud tunc in homine implebitur, cum appropinquare Jericho Salvator cœperit. Jericho luna interpretatur, per quam instabilis anima potest figurari, quæ per instabilitatem suam quasi luna mutatur, cui Jesus per gratiam appropinquat. Via est Christus, secus quam sedet ille, qui cæcitatem suam per humilitatem recognoscit. Miranda itaque est virtus humilitatis, quam etiam Paulus apostolus ita fidelibus commendare curavit, ut eam virtutem Christi cognominaret. Ut inhabitet, inquit, in me virtus Christi (II Cor. xii, 9). Qui cum omnes habeat virtutes, et jam ipsa virtus Dei sit et sapientia, hanc tamen virtutem familiariter sibi vindicat dicens apostolis suis : *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). Hanc solam cum mansuetudine, quod est patientia, a se discere præcepit, quia revera patientia filia est humilitatis, cui semper contraria est pestis superbiæ. Per hanc quippe angelus de cælo in terram projectus est, quia cum esset in magna sublimitate conditus, dum humili voluntate Deo subjici noluit, in hac sublimitate stare diu non potuit. Sic primus homo Adam ad imaginem et similitudinem Dei formatus, et cum honore in paradiso positus, quia superbe contra Deum se erexit, in hujus mundi exilium expulsus est. Unde necessaria valde est virtus humilitatis, quam rursus Psalmista commendat dicens : *Cor contritum et humiliatum Deus non despiciet*. Quisquis **202** ergo, ut prædiximus, cæcitatem suam in humilitate recognoscit, secus viam, quod est Christus, sedere dicitur. Qui nimirum illic otiosus sedere non permittitur, sed exemplo cæci hujus mendicare debet.*

Sed considerandum nobis est quia ille qui mendicat, nil habens in domo propria, ab aliis inopiæ suæ quærit supplementum. Sed etsi parum quid habeat, tamen non sufficere sibi credens, ob hoc mendicat, ut magis magisque abundare queat. Ita ergo iste, qui cæcitatem miseræ vitæ suæ humiliter recognoscit, ab aliis hominibus, quos in donis Dei se ditior :

deprehendit esse, orationis quærit subsidium, ut eorum precibus adjutus divinæ gratiæ consequatur auxilium. Habet etiam pro magno, si quando parva quodammodo miserationis Dominicæ visitatione consolatur. Sequitur :

Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Audit nimirum in hac humilitate positus turbam prætereuntem, cum intelligit peccata sua præterita, quibus diu ante Deum offenderat. Sedet ergo se humiliando, mendicat desiderando, interrogat orando, clamat peccata confitendo. Interrogabat quid hoc esset. Orat utique Deum, ut gratia ejus opitulante sic peccata sua pœniteat et desinat, sicut contra Deum se egisse meminit.

Dixerunt autem ei quod Jesus Nazarenus transiret. Et clamabat dicens : Jesu, fili David, miserere mei. Per istos qui cæco huic interroganti dicunt quod Jesus Nazarenus transierit, Deum omnipotentem præcipue possumus advertere, qui intrinsecus homini de salute sua loquitur. Sed et inspiratas ab eo cogitationes possumus accipere, quæ hæc eadem verba nonnunquam loquuntur in homine, ac si lamentando et gemendo dolens anima dicat intra semetipsam : Jam, o misera anima, quid es actura ? Ille enim Jesus Nazarenus, qui flos est munditiæ, a te transit ! Illum, inquam, qui munditiam et castitatem tuam custodire debeat, per peccata tua amisisti ! Jam in æternum sine salute et felicitate permanebis, nisi ille solus redeat in quo solo omnis jucunditas et dulcedo tua suspensa **203** consistit. Talia igitur audiens responsa intra semetipsum, tandem clamare incipit. *Clamat*, inquam, confessione salubri, illi utique, cui salutem animæ suæ credidit, cujus magisterio se subdidit, præcedentium delictorum suorum enumerat magnitudinem. Sic sane clamans in confessione rursus ad Deum convertitur dicens ei in oratione : *Jesu, fili David, miserere mei.*

Notandum vero quod eum verum Deum et hominem credens et confitens *Filium David* nominat, quia David peccator et iniquus erat, qualem et se esse in humili corde recognoscit. David denique adulterium simul perpetravit et homicidium. Insuper in descriptione populi, quem per superbiæ cordis sui fecit conscribi, graviter in Scriptura sacra memoratur deliquisse contra Dominum. Hujus rei causa *filium David* eum appellat, ut hujus gratiæ commonitus Omnipotens eo gratius et benignius misereatur et sui. Et bene *Jesum*, hoc est *Salvatore* suum eum cognominat, fidem profecto in eo tenens, et ostendens quod per eum se credat esse salvandam a peccatis suis. Spem quoque se habere demonstrat, quærens ab eo, ut misereatur sui. Hanc itaque fidem, spem et charitatem et nos in nostra confessione jugiter oportet observare. Fidem, quia fideliter et absque ulla dubitatione credendum est indulgentiam peccatorum nostrorum nos posse consequi a Domino, si contrito corde perfecte peccata nostra confiteamur. Spes vero in hoc tenenda est, quia iste Salvator, qui peccata nobis donavit, ipse quoque

operantibus in se post absolutionem criminum misericordiam suam abundanter ministrabit. His profecto duabus, fidei utique et spei, media et quasi mediatrix subnectitur charitas, quo adepta profecto amore homo Deum diligere incipit, et ipse nihilominus non minori charitatis affectu a Deo meretur astringi. Sequitur :

Et qui præbant, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat : Fili David, miserere mei. Qui sunt ergo isti qui nos præire dicuntur, nisi voluntates peccatorum, malaque desideria, quæ quidem prius ad cor hominis veniunt, sed postmodum **204** eum ad malorum operum perpetrationem trabunt. Ista ergo desideria et voluntates perversæ, quæ prius hominem ante peccata præbant, post confessionem operum perversorum intus crepant suadentes et hortantes, ut de ipsis omnino reticeat. Dicit denique in corde suo nulla se prorsus ratione posse confiteri tot malas voluntates, et tot perversa desideria, quæ teste conscientia sæpius contra Deum habuisse se meminit. Sed rursus per Dei gratiam adjutus multo magis in confessione clamare incipit, desideria sua accusans variasque voluntates peccatorum de profundo cordis proferens, clamore, inquam, validiore, quam ante pro operibus clamaverat, ut miro modo stare sibi Jesum faciat, quæmadmodum subditur :

Stans autem Jesus jussit eum ad se adduci. Notandum quod in priori confessione operum *Jesum filium David* invocat; hic autem, ubi peccata cogitationum et desideriorum deplorat, non Jesum, sed tantum *filium David* eum nominat, hoc solummodo petens ab eo ut misereatur sui, ne a peccatis cogitationum suarum penitus obruatur. Salvari nempe, Deo cooperante, possumus in hac vita ab iniquis et mortuis operibus, sed valde difficile est in hoc exilio commoranti a sordibus cogitationum suarum ad integrum posse emundari secundum Pauli apostoli sententiam dicentis : *Quis enim castum cor se habere gloriabitur ?* De quo rursus Psalmista dicit : *Delicta quis intelligit ? Ab occultis meis munda me (Psal. xviii, 13).* Huic igitur sic clamanti, ut prædiximus, stat tandem Dominus *Jesus*. Quod nimirum tunc in nobis adimplebitur, cum in arce orationis intimæ ad Deum sublevati cum eo consistimus, quod **205** quidem suavissimum stare est Domino. Verum quia illud stare non poterit diu in homine perseverare, ut semper orationis studio mens ejus sit intenta, oportet ut saltem per bonas cogitationes illi adhærentes, semper ad cor recurramus, omni hora scrutantes et requirentes, quomodo cor nostrum intus subsistat. Quia si hoc fecerimus, stantem procul dubio in nobis Dominum habebimus. Sed etsi in aliqua iniqua cogitatione lapsi fuerimus, quod ex fragilitate conditionis humanæ **205** vitare non possumus, Deo tamen volente ipsum non perdimus, si tantum citius per penitentiam ad cor redeamus. Sic stans in nobis Dominus *jubet nos ad se adduci*. *Jubet*, inquam, sanctis angelis,

A mutæ dilectionis consiliis, ut nos sibi adducant, ea utique charitate et dulcedine qua sponsa ad sponsum solet adduci. Sed et alio modo *jubet nos adduci ad se*, quia dum jussionem et præcepta ejus adimplere satagimus, ipsi nos quodammodo gratanter ad eum adducimus.

Et cum appropinquasset, dixit illi Jesus : Quid tibi vis faciam ? Tunc appropinquamus ad Dominum, cum non tepenti corde, sed ardenti ad eum accedimus. Interrogamur vero quid velimus ut nobis faciat, cum ipse suscitât voluntatem nostram ad ipsius voluntatem, ut in una voluntate cum eo pariter conveniamus. Sed videamus nunc cæcus iste sic interrogatus a Domino quid velit, quid petat, quid requirat : *Domine, inquit, ut videam.* Cæcus iste non aurum neque argentum desiderabat a Domino, sed tantum duorum luminum restitutionem petebat ab eo. Quos oculos nos quoque si obtinere apud Deum poterimus, felices profecto erimus. Duo quippe oculi animæ sunt intellectus et affectus. Quisquis ergo intellectum sine affectu, affectum sine intellectu habet, est quasi cum uno tantummodo oculo videat. Sed melius est aliquid videre quam nihil. Multo autem felicius et jucundius utrosque oculos, affectum videlicet et intellectum possidere. Hos et nos oculos quæramus a Domino dicentes ei : *Domine, ut videam* oculo intellectus, et sapiam oculo affectus. Si ergo istos oculos **206** a Deo in fide postulaverimus, respondebit et nobis, sicut cæco huic respondisse describitur.

Respice ; fides tua te salvum fecit. Ac si dicat : *Respice* per intellectum. *Quia fides tua te salvum fecit.* Fidelem virum hunc esse dicimus, qui nec in prosperis nec in adversis amico suo novit cedere, sed in utrisque fideliter cum eo permanet. Sicut econtra ille infidelis dicitur, qui quidem amicum suum in prosperitate diligit, sed in adversitate et angustiis eum deserens ab eo recedit. Ita plane iste fidelis dicitur a Domino, qui nec traditus gentibus, nec illusus, nec flagellatus, nec consputus, nec occisus fidem Domini deseruit, et idcirco hac fide promeruit, ut respicere per intellectum debeat. Unde et sequitur :

Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Confestim ergo videt oculo intellectus, sequitur oculo affectus, magnificat Deum operis effectus. Sequitur : *Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.* Sic sane, ut prædiximus, nobis intellectu videntibus, cordis affectu sequentibus, operisque effectus magnificantibus *omnis plebs* nostra *dat laudem Deo*, quia non solum majora, sed et minima quæque opera nostra dare debent laudem Deo. Nihil meritis nostris adscribere, nihil nobis reputare, nullam laudem ab hominibus quærere, sed totum ad laudem Dei et ad honorem gratiæ ejus referre debemus, a quo totum accepimus, quod habemus. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

207 HOMILIA XXV.

IN DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ PRIMA.

Ductus est Jesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit (Matth. iv).

Quia sacrosanctæ initium Quadragesimæ hodie inchoamus, recte legitur nobis hodierna sancti Evangelii lectio. Invenimus tentationes Domini nostri Jesu Christi, quas sustinere pro nobis peccatoribus voluit. Invenimus etiam in ea, quomodo contra eadem ingredientis secum hostis antiqui certamina per labores et jejunia se præparaverit, et quibus tandem modis eundem tentatorem suum ad ultimum superaverit et prostraverit. Sed et tentatoris diaboli proterva et contumax superbia in eadem nobis lectione præscribitur, simulque ostenditur, quia dum illum, cui nulla unquam peccati macula adhæserat, temptationibus suis adire præsumpsit, a nullo hominum, quantumcunque sanctus, quantumcunque innocens sit, manum malitiæ et nequitiae suæ retrahit. Semper enim tentat, semper quomodo hominem superare et prosternere possit, laborat et investigat. Ideo autem et tentatoris diaboli superbia, et tentati propter nos Domini, qua prostravit tentatorem, victoria nobis præscribitur, ut in his doceamur et nos, ad exemplum Domini, non solum per abstinentiam carnis, sed et per patientiam, humilitatem puritatemque cordis adversus insurgentis contra nos hostis maligni tentamenta præparare nos.

Licet enim omni tempore humanæ saluti insidietur, his tamen sacris diebus maxime debacchatur, quatenus hominem, et maxime hominem spiritualem impediatur, et dejiciatur, et a fervore divini amoris avertere valeat, qui idcirco principaliter a sæculo recessisse ducente **208** Jesu cognoscitur, ut quasi in deserto spiritualis conversationis temptationibus diaboli fiducialius et fortius resistere possit. Ut autem earumdem temptationum ordinem, quibus contra Christum et contra membra Christi impudenter et incessanter confligit, evidenter cognoscamus, lectionem sancti Evangelii diligenter per ordinem consideremus.

Ductus est Jesus, inquit evangelista, in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Primum videamus, secundum sensum allegoriæ, quando ductus sit Dominus noster Jesus Christus in desertum et tentatus, et tentatum a diabolo nos quotidianis temptationibus fatigati sequamur pro modulo nostro. Ut enim refert Lucas, incipiens esse quasi annorum triginta baptizatus est a Joanne, moxque ductus a Spiritu sancto in desertum, ubi tentatoris sui fraudes pertulit, quas non pro se, sed pro nobis utique sustinuit, in quo Deus Pater iniquitates omnium nostrum posuit. Qui quamvis Sanctus sanctorum esset, nullumque omnino peccatum haberet, tamen post susceptum baptismum Deo Patri pro nobis ideo jejunando satisfacere voluit, ut suo nos informaret exemplo, quatenus post susceptam in baptismo om-

nia peccatorum remissionem, si ingenii facultas suppeteret, omnibus pompis et operibus sæculi perfecte abrenuntiare nos doceret. Sed quia perfectæ abrenuntiationis sæculi verbum hoc non omnes capiunt, imo nec capere possunt, ille, ut ita dicam, mundo abrenuntiat, qui mortua mundi opera, ne incidat, caute invigilat.

209 *Ductus est, inquit, Jesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.* Quid, rogo, necesse fuit talem tentari Dominum, qui uno verbo tentatorem suum mergere potuit in abyssum? Ideo utique tentari voluit per omnia pro similitudine absque peccato, ut homo miser in miseris et temptationibus suis majoris spei fiducia animaretur, et ab eo, qui nunquam misereri obliviscitur, se destitutum et derelictum non causaretur. Hinc est quod contra Job beatissimum, quem ipse speciali laude approbans, nulli, non dico majorem, sed nec similem ei super terram quemquam esse prædicabat, callido hosti tentandi licentiam dedit, qui combussit greges, exstinxit familias, obruit filios et filias, percussit salutem corporis, ita ut sedens in sterquilinio testam saniem raderet, et ad majoris temptationis cumulum linguam servavit uxoris. Sed quot vulnera sæviens inimicus intulit, tot victorias sancto viro nesciens ministravit.

Sciendum præterea quibus virtutum armis se Rex noster induerit, quo tentatoris iniqui jacula contereret; quibus etiam armis milites Christi oportet armari, ut regis sui signa præferentes agnoscantur ab eo, et sequantur eum. Non hæc sunt clypeus visibilis, non cassis ærea, non gladius materialis, sed jejunium et exemplum eximie et magnæ humilitatis. Hinc consequenter Evangelista ait:

Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit. Quod utique ex divina potentia, humanæ naturæ insita, illum potuisse non satis mirandum, cum Moysen et Eliam admirabiles et claros per hujusmodi reddiderit factum. Quomodo enim Moyses ille charus Deo panem visibilem et terrenum desideraret, qui quadraginta diebus et quadraginta noctibus panem vitæ in præsentiarum habebat, loquebaturque cum Deo sicut amicus loqui solet cum amico suo? Sic et Elias subcinericio pane divinitus satiatus ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb. Sed hoc jejunium, quod specialiter illis singulare Dei donum contulit, a nobis non ita est accipiendum, quasi ab omnibus omnino escis **210** sit abstinendum, quod nequaquam ratio suggerit, nec humanæ naturæ necessitas fieri permittit. Expleto igitur quadraginta dierum et noctium numero ille, cui secundum divinam naturam nulla passionis miseria succedit, secundum humanæ naturæ mortalitatem cœpit esurire, et ad singulare certamen superbium hostem provocare.

Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Hic summa sapientia, et summa malitia, duo ex omnibus fortissimi ad con-

lictum valde durum processerunt. Et summa illa A malitia, si summa illa sapientia carnem induisset prodiens ex Virginis utero, scire et investigare laborabat. Sed verbum hoc semper ab oculis ejus absconditum erat. Si enim, ut apostolus ait: *cognovissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (1, Cor. II, 8). Cernens enim eum inimicus mira decentem, mira facientem, tandiu cibis abstinuisse, hunc Filium Dei esse putavit. At vero ex altera [parte] videns eum infirmari, contristari, dormire, famem pati, dedignabatur si summa illa majestas ad tantas miserias unquam inclinari debuisset. Si *Filius Dei es*, inquit, *dic ut lapides isti panes fiant*. Ac si diceret: Famem quidem te pati video, et utrum Filius Dei sis, an non dubito. *Dic ergo, ut lapides isti panes fiant*, ut tuam esuriem per immoderatam expellas ventris ingluviem.

Qui respondens dixit: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Notandum quod Dominus noster Jesus tentatori suo non nisi Scripturæ sacræ testimonio obviare voluit, ut per hoc insinuaret quod et nos, cum tentamur, saluberrimum et proficuum nobis esse sciamus, si Scripturæ sanctæ clypeo muniti hunc persequi, donec deficiat, moliamur. Sequitur:

Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. O quanta mens nostra formidine sue admiratione et indignatione concutitur audito hoc, quod ille, quem cherubim et seraphim tremunt, quem adorant dominationes, principatus et potestates, **211** omnisque cælorum exercitus, impii hujus manibus tangi non est dedignatus. Sed superba mens nostra valde inde confusa retunditur, quæ immundos quosque et peccatores despicit, et indignatur: nam si immundi alicujus hominis commanentia vel aspectus displiceret, forsitan calcibus nostris repulsus ignominiose abscederet. Sed hic Deus noster non talis, nobis peccatoribus longe dissimilis, imo justis omnibus justior, sanctis omnibus sanctior, et tamen solus cum sola genitrice sua supra omnes mortales semper in oculis suis humillimus fuit et despectus. Ipse enim, per se ipsum mundissimus, in profundissimum peccatorum nostrorum cœnum descendit, ut pretiosam illam margaritam suam de cœno elevarer, hominem videlicet, qui spontaneæ ceciderat, et in loco mundissimo ac charo deinceps servitutum [cod. servitutum] reconderet, et pro tanta humani generis dilectione sputa, colaphos et flagella, injurias et contumelias patienter sustinuit, et ad ultimum medius duorum latronum in morte occubuit. Et quia hæc omnia pati non renuit, quæ per membra diaboli sustinuit, quid mirum quod a cruenta bestia teneri se, et supra pinnaculum statui et in montem duci permisit? Quidam volunt pinnaculum fuisse cathedram doctorum, vel pinnam templi, ubi milites consistunt urbemque ab hostibus defendunt. Ut ergo pro appetitu inanis gloriæ Filius Dei se deorsum

a pinnaculo mitteret, caput omnium malorum persuasit nimisque veraci sermone, licet pectore multioso, Scripturæ testimonia objecit dicens:

Quoniam angelis suis Deus mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ex quo enim conceptus et natus, et cum hominibus conservatus est, omni hora et momento angelici spiritus debitum Creatori suo famulatum impenderunt, et ne unquam ad lapidem pedem suum offenderet observaverunt. Per lapidem legis duritiam intellige, in qua Filius Dei pedem suum non offendit, quia nec aliquando distractionem legis circa peccata remissius agendo evacuare voluit, nec tamen dulcedinem misericordiæ et pietatis, quos suos foreveret et recrearet, amisit. Videamus quomodo **212** ex æquo, et directo pes ejus stetit, nec ad lapidem ullo modo offendit. Quando Scribæ et Pharisei adducunt mulierem in adulterio deprehensam, non juxta legis præceptum continuo lapidare, sed ipsos accusatores primo semetipsos jubet considerare dicens: *Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat* (Joan. VIII, 7). Quod utique si quisquam illorum stultus et amens tentasset, mirum ab illo, qui scrutatur corda et renes, dignam peccatorum suorum objectionem confusus audisset. Sed ille, qui vera veritas, et vera est pietas, sic verba sua trutinavit, ut nec misericordiam præter veritatem relinqueret, nec veritatem propter misericordiæ mansuetudinem amitteret.

Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Tentare dicitur ille qui hominem ideo interrogat, ut sciat utrum ille qui interrogatur, sciat, an nesciat, ut si eum ignorare quod interrogavit deprehenderit, fortassis derideat. Dominus Jesus Christus Deum Patrem quodammodo tentasset, si se inani gloria elatus quasi a Deo Patre salvandum deorsum misisset. Unde idem est ac si dicat: Pro his quæ propriis viribus et intellecta per me facere valeo, lege prohibente Deum tentare nec volo nec debeo. In hoc etiam exemplum dedit nobis, ut et nos ita faciamus. Homo etenim, qui sensum rationalem et ingenium bonum a Deo percepit, secundum sensum et intellectum ab eo præstitum vitam et actus suos oportet eum instituire. Cum vero sensu suo ulterius progredi non potest, soli Deo se, et sua omnia debet committere. Quod si non fecerit, Deum quodammodo tentat, quæ lex fieri omnino prohibet. Sequitur:

Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Quam vera est sententia David prophetæ dicentis: *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper!* (Psal. LXXIII, 23.) Devictis duabus primis tentationibus, gula scilicet et vana gloria, jam tertio audet iniquus caput attollere, et qui omne sublime videt, ei, cui non nisi humilia placent, omnia regna mundi **213** et gloriam eorum non timet ostendere, si forte ad appetendos honores et sa-

blimitates terrenas eorumdem regnorum eum posset inesse: tere. *Hæc omnia, inquit, tibi dabo si cadens corpore, ad raveris mente. Adorasset quidem mente, si animo ejus talis suggestio incedisset; cecidisset corpore, si dignitates et glorias temporales quoquomodo quæsisset. Unde tentatorem suum ultra non susinens nimis imperiose increpitans ait: *Vae, Satanas. Scriptum est enim Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli serries.**

Possumus etiam per tres tentationes tres accipere persecutiones. Per primam, persecutionem illam, quam pati dignatus est in seipso Filius Dei. Per secundam, illam quæ cepit in primitiva Ecclesia, scilicet apostolis et martyribus. Per tertiam, quæ omni mundo futura est sub Antichristo. Licet enim ex evangelica auctoritate habeamus Dominum nostrum Jesum Christum non nisi tribus tentationibus tentatum, quas præsens commemorat Evangelium, putandum tamen secundum humanæ nature infirmitatem et alias enim tentationes sustinuisse, non dico humanas, quas culpa et vitium hominis suggerit, sed quas eo ipso nature requirit. Ut enim duæ naturæ in illo erant, divina scilicet et humana, sic etiam duas voluntates habuit, divinam et humanam. Divinam dico, qua pati voluit; humanam, qua de perditione Judæorum, qui hoc facturi erant, nimis doluit. Nonne quasi tentatio ei erat, quando videns civitatem Jerusalem affectu pietatis et humanitatis flevit super eam? Pati quidem venerat, sed per manus Judæorum hoc fieri valde condelebat. Hoc cerneus inimicus, qui ex antiquitate sua et angelicæ nature subtilitate multa novit, multa subtilissime investigando didicit, videns, inquam, quomodo in morte Christi Judæi essent relinquendi, et gentes vocandæ, tentare in hoc Christum non metuit dicens: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Ac si diceret: Dolens quidem de perditione populi Judaici, quia caro tua et os tuum est, dic ergo ut lapides isti, scilicet Judæi, qui **214** in morem lapidum duruerunt, panes fiant, id est ad fidem tuam, et in corpus tuum transeant. Unde et in morte ejus omni modo laborabat, ne morti traderetur, ea videlicet causa et ratione, ne plebs Judaica morte ejus obnoxia relinqueretur, et numerositas gentium, quæ per orbem terrarum propaganda erat, ad Deum vocaretur. Inde est quod legitur in Evangelio secundum Matthæum, quia sedente Pilato pro tribunali miserit ad eum uxor ejus dicens: *Nihil tibi et justo illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum (Matth. xxvii, 19).* Quod divina voluntas ejus recusavit, et dispensationem, propter quam venerat, implere voluit, et ideo non incongrue tentatori suo ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quod idem est, ac si dicat: Non mihi sufficit, si tantum notus sit Deus in Judæa. Volo ut verbum meum in omnes gentes prædicetur, ut vocati in admirabile lumen meum fiant gens sancta, populus acquisitionis

A In secunda tentatione persecutio martyrum accipi potest, quibus diabolus, ut mitteret se deorsum, persuasit, quando per membra ejus ad adoranda idola compellebantur, et multis modis tentati, diversisque tormentis examinati ad negandum factorem suum nullo modo flecti potuerunt. Erat enim tentatio magna, quando omnes, qui interfecerent sanctos, arbitrabantur se obsequium præstare Deo.

Hæc tentatione sedata dolens inimicus quod annullatus esset in patientia et perseverantia martyrum, aliunde se convertit, et insanabilem plagam, quod est hypoëresis, induxit, quæ hodie per omne corpus Ecclesiæ serpit. Per *pinnaculum*, quod est cathedra doctoris, prælatos accipimus, qui quidem suadente diabolo per hypoëresim mittunt se deorsum, dum humiles Christi ministros se in habitu ostendant, magisque Antichristo serviunt; omnes, quæ sua sunt, querunt, omnes avaritiæ student, et tamen honorati incedentes, ei, cui honorem deberent, non deserunt.

215 Verum ultima tentatio persecutionem designat, quæ erit sub Antichristo, quando erit tribulatio talis, qualis *mons excelsus* valde dicitur quia extollitur, et elevatur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. A quo omnia regna mundi oscendantur, quando in obsequium ejus superbi et reprobi omnes parantur, per quorum manum tyrannidem suam in electis exercet, et quos terroribus capere non valet, per gloriam et divitias mundi seducere attentat.

C His breviter prælatis juxta litteram, nunc ingrediamur sensum moralem [cod. litteræ]. Sicut Evangelia, quæ, ordinante Spiritu sancto, principalibus leguntur diebus Dominicis, in initio suo initium conversionis, et in fine finem et exitum de sæculo hoc ad terram viventium transmigrantium demonstrant; sic et jam præsens sancti Evangelii lectio, quale initium conversionis, et quis finis subsequatur, aut quæ merces perfecte conversos subsequatur, insinuat; media vero lectionis ejusdem verba ingruentium tentationum bella, quibus contra spiritalia nequitie interim congregimur, donec de medio fiat (28), quærentibus et investigantibus manifestant.

D *Ductus est, inquit, Jesus in desertum.* Quoniam, ut Apostolus ait, Deus omnipotens, *quos prædestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, illis et justificavit (Rom. viii, 30)*, ad justificandos impios, et superbos humiliandos Jesus ducitur, quando dolore peccati, judicii que terrore, eo veniente homo peccator compungitur, et ex timore peccati ad agnitionem Dei et suimet convertitur. Sed quoniam universitatis Conditor ducitur? *In desertum.* Per desertum cor hominis intelligitur, quod a vero et sancto habitatore, Spiritu sancto, est derelictum, in quo sunt animalia pusilla cum magnis, animales, dico, et bestiales luxus carnalium desideriorum, bestialis natio et partus cæcærum et inutilium cogitationum, semina-

(28) Id est, donec vita mortalis finiatur.

rium nefandorum verborum et operum. In hoc deserto ducitur Jesus, id est salutaris noster, quando anima peccatrix ad salutare suum, quod est Christus, conversa, quæ et quanta vulneribus ejus salutis medicamenta necessaria sint vigilanter inspicit, et quomodo **216** a salutari suo, id est Christo, contritiones ac dolores animæ ejus leniri et sanari valeant ruminare et meditari incipit. Sed ut talem inspirationem, taleque desiderium cordis non per se aut a se arbitretur se concepisce, recte subjungitur, a Spiritu. Ille etenim, qui omnia sua implet bonitate, hæc inspirat, qui spiritu pietatis suæ hominem desuper illustrat et irrorat.

Operatur denique Deus in quibusdam per spiritum pietatis, dum hos de carcere mundi et faucibus diaboli extractos, post se ad regna cœlestia trahit, et ad sanctæ congregationis, sibi que dilectæ multitudinis locum venire facit. Alios vero qui plerisque meliores et perfectiores et validiores tam in scientia quam et in virtutibus videbantur, non sine vero et justo judicio suo mirabiliter et miserabiliter mundi actibus inquinari permittit. Hoc opus misericordiæ et pietatis recogitans et remeditans anima necesse habet cum jugi gratiarum actione collata sibi a Domino ante mentis oculos reducere beneficia.

Cur autem ducitur Jesus in desertum? Nimirum ob id quod sequitur: *Ut tentaretur a diabolo.* Sic et homo, in cujus desertum Jesus venit, quem jam interna inspiratione ad se introitus trahere cepit, ducitur ad spiritalem conversionem, non ut requiescat, sed ut operetur; ducitur non ad molliem et corporis blandimenta, sed laboriosæ castigationis opera in se exercenda; ducitur non ut in pinguedine et delectatione vita sua fruatur, sed ut innumeros vite præsentis labores et agones patiat.

Sed inter hæc quiddam occurrit, quod sanctam et spiritalem animam magnifice consoletur, illud nimirum, quod ille, cujus mansio et esse est in electis, se in illa et cum illa tentari fatetur. Et ut hoc aperitus ad consolationem nostram comprobemus, et verum esse credamus, quid persecutori suo Saulo aliquando dixerit, audiamus: *Saule, Saule! quid me persequeris?* (Act. ix, 4.) Jam unus idemque Dominus cœlum ascendit, qui de cœlo descendit, et tamen Saulum se lædere et persequi commemorat. Quidquid enim membra capiti suo, id est **217** Christo unita patiuntur, ipse patitur et compatitur et qui omnium est esse, sine quo nihil sunt omnia, in suis vincit, in suis gloriatur, et quæcunque illis de ingenua sibi virtutum nobilitate dona donaverit, hæc cum eis et per eos agit et perficit. Unde etiam in judicio venturus, his qui minimis ejus membris servire studuerunt, dicit: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 45).

Sciendum vero quibus modis et causis homo tentatur, in quibus, si non succumbit, ut fidelis Domini sui agonista quandoque merebitur remunerari. Duobus modis homo tentatur, diebus videlicet et noctibus, quod est prosperis et adversis. Plerumque enim

A contingit ut dum homo mente et habitu ad spiritualia transire deliberat, male blandientis mundi major prosperitas arrideat, majora et dulciora amicorum solatia succedant, aut forsitan majoris adversitatis stimulis confodiatur, ut per hæc impeditus de luto Ægypti ad terram repositionis non ingrediatur. Ergo, ne ab ipso cœli introitu revocetur, si flaverint venti adversitatum, figat in Christo anchoram spei, ne confringatur vel dissipetur. Si prosperitatis gaudium occurrat, non cedat, sed cum Domino Deo suo diebus ac noctibus jejuniis permaneat, sicut evangelista consequenter ait:

Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit. Jejuna quippe diebus quisquis minime appetit prospera; jejuna noctibus, dum æque cuncta contemnit adversantia. Hinc David ait: *In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte canticum ejus* (Psal. xli, 9). Ille denique die ac nocte canticum Domino canit, qui, in adversis et prosperis ex aquo stans, per neutra a seipso recessit. Hoc Job beatissimus, de quo supra diximus, veraciter implevit, qui justus ante flagella et adversa existit, sed justior post illata flagella permansit. Post damnata rerum, post funera pignorum, post vulnera corporis de præcedentibus bonis gratias agit, dum dicit: *Dominus dedit, Dominus abstulit* (Job i, 21). De imminentibus **218** vero doloribus et tentationibus quoddam, ut ita dicam, carmen lætitiæ et exultationis personat in aures Domini Sabaoth, dum ait: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus?* (Job ii, 10.) Sit nomen Domini benedictum (Job i, 21). Si sic homo ad cœlestem patriam tendens jejunaverit, id est quod nec per bona præsentia, nec per mala adversantia a proposito suo mentem revocaverit, postmodum esuriam felicem pati incipiet. Querit enim stipem salutis æternæ, quærit ut inter convivas mensæ Domini satiatur, qui utique non aliud quam justitiam Domini esurit et sitit. De qua esurie et siti dicit Verbum Dei: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur* (Matth. v, 6). Dum igitur ii, quos Deus Pater præcivit, et prædestinavit contortos fieri imaginis Filii sui, huic labenti sæculo conformari prorsus indignum ducunt, mox tentatoris insidiæ accedunt, quemadmodum evangelistæ verba insinuant:

Et accedens, inquit, tentator. Cui, quæso, accedit? Nimirum Spiritui sancto, et homini. Sicut enim bonus et suavis est accessus Spiritus sancti ad animam bona inspirando, bona subministrando, sic e diverso quidam malus est accessus diaboli ad animam, qui quasi suo interesse bona ejus impedire cupit, et si manifeste non potest, occultus venit.

Si Filius Dei es, inquit, dic ut lapides isti panes fiant. Versutus etenim tentator, quem satis expertus est apertum horrere malum, falso bono supplantare molitur, abscondit enim quod est, et quod non est mentitur. Hinc est quod Herodes, per quem diabolus significatur, dum trium Magorum, Christum

quærentium, desiderium extinguere nequiret, pal-
liata bonitate ad quærendum puerum mittit dicens :
Ite et interrogate diligenter de puero hoc, et cum inve-
neritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum
(Matth. 11, 8). Mittit ad adorandum quem tractat
sua fraude et malitia necandum. Sic et tentator, qui
malitia sua seduere hominem non valet, bona falso
suadet; habet enim fiduciam, ut quem in plana et
sæculari **219** non cepit via, postmodum ad altam
studiorum et virtutum arcem proficientem præcipitet
ad intra, ut tanto pejus ruat, quanto altius humanæ
conversationis morem bene vivendo transenderit.

Si *Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Ac
si callidus insidiator hominem intrinsecus alloquat-
ur: Bonæ, et a Deo inspiratæ voluntatis tuæ inten-
tionem innotescere (29) debes cunctis, dic et præ-
dica omnibus, dic, inquam, *ut lapides isti panes*
fiant. Per lapides possumus animam et corpus accl-
pere, quæ quasi quidam sunt lapides, dum contra
machinamenta diaboli fortes perdurant et immobi-
les, quæ tunc in panis dulcedinem vertuntur, dum
in corpus Christi transferuntur. Hinc serpens ille
antiquus, humani generis inimicus, mille nocendi
artibus imbutus, hominem tanto mollius alloquitur,
quanto ab excelsiore loco dejicere conatur, scilicet
ut spreto omnibus in corpus Christi se transferat,
et ob hoc jure summi Patris Filium se dici et esse
non ambiget.

Inter hæc necessarium est ut provida mens se-
ipsam vigilanter et diligenter circumspectat, et tota
in Deum fixa et confisa tentatori suo fortiter resistat,
et non convertatur donec deficiat. *Nemo enim, ut*
Scriptura ait, coronabitur, nisi qui legitime certave-
rit (11 Tim. 11, 5). Legitime certare est in certa-
minis conflictu tandiu perdurare, donec de hoste
triumphum mereatur quisque reportare. Muniat se
totam anima beata, et imprimat verbo Dei, cum
quo, quando opportunum fuerit, tentatorem suum
ferire valeat, et tentati Domini sui verba ipsa ten-
tanda et probanda assumat dicens: *Non in solo*
pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit
de ore Dei. Quod idem est ac si dicat: *Mundana*
omnia mente et habitu relinquere proposui; sed non
in solo pane vivit homo, hoc est non mihi sufficit
quod panis Christi fieri volo, et in corpus ejus
transire, nisi etiam omni verbo, quod procedit de ore
Dei, studeam obaudire.

Sunt namque nonnulli qui hoc ad salutem animæ
sufficere putant, quod communem vitam sæculi
istius tantum **220** evaserunt, et quantum adhuc
imperfectiois coram oculis summi Judicis habeant
tum dictis tum factis, perpendere nesciunt. Sane in
tempore bonæ conversationis paulatim de virtute in
virtutem proficientes, totum quod sunt, quod vi-
vunt, quod sapiunt, soli Deo vivere, sapere et pla-
cere gestiunt, et juxta verba seu monita oris Do-
mini nobilitate morum et exercitatione virtutum
seipsos ornare satagunt. Per os Domini boni prælati

(29) Id est, notum facere.

A possunt accipi, juxta quod alibi de quibusdam dici-
tur, qui non facienda præsumperunt, et os Domini
non interrogaverunt (Jos. ix, 14). Os enim Domini
sunt, qui sua prædicatione et bonorum operum at-
testatione gregem sibi commissum debent custodire.
Os itaque Domini interrogant, qui omni verbo quod
procedit de ore boni magistri, piis et sanctis operi-
bus obaudire festinant. Sequitur:

Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem,
et statuit eum super pinnaculum templi, et dixit ei:
Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Civitas sancta Do-
mini conventus vel congregatio est quarumlibet san-
ctarum animarum, pinnaculum boni Magistri, tem-
plum boni et perfecti subditi. Pinnaculum, ut qui-
dam volunt, cathedra dicitur doctoris, in quo stans
vel sedens populo offert monita salutis. Unde per
pinnaculum ipsum doctorem et magistrum æstimo
non incongrue figurari, qui jugiter subditis suis, qui
templum sunt Domini, præsidere debet et per aucto-
ritatem præceptionis et per exemplum bonæ conver-
sationis. Jam mare Rubrum transitum est, jam in
civitatem sanctam, sanctam videlicet conversatio-
nem ventum est, in ipso etiam conversationis pri-
mordio magna dulcedinis Dei consolatione hono-
receptus est, sed adhuc valde nocentes tentationes
obviant, quæ cceptum iter intercludant. Unde non
incongrue dicitur: Assumpsit eum diabolus. Nam
dum homo per prævenientem et subsequentem se
gratiam Dei ad Deum tendit, diabolus e diverso ten-
tationum stimulis occurrit; et quem Deus sumit ad
perfectionem, iste assumit ad tentationem

Post primam ergo tentationem, **221** quam unus-
quisque propter studium et amorem conversionis
patitur, secunda hæc postmodum oboritur, quod
supra pinnaculum templi statuitur. Tunc homo
supra pinnaculum statur, quando super magi-
strum suum duriter erigitur et elevatur, judiciumque
ejus reprehendens seipsum considerare negligit;
sicque fit, ut prælatus, qui foris honoratur, in ma-
gna mentis despectione a subdito habeatur: Æsti-
mat enim, si se regiminis curam contingeret tenere,
melius et probabilius in omnibus agere. Et bene di-
citur, *statuit*. Quia non facile ab hac pertinaci obsti-
nacia potest avelli. Quod si is qui præest, minus
doctus, minus ad hoc officium idoneus videtur, tam-
en quia ad hoc, Deo ordinante, est electus, non
est dijudicandus, non est non audiendus. Unde hor-
tatur Dominus discipulos suos dicens: *Super cathe-*
dram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei. Omnia
quæcumque dixerint vobis facite (Matth. xxiii, 2).
Item Apostolus ait: *Qui resistit potestati, Dei ordi-*
nationi resistit, et non est potestas nisi a Deo (Rom.
xiii, 12).

Inter hæc quid leo ille in abscondito insidians, ut
rapiat pauperem, dicat audiamus: *Si Filius Dei es,*
mitte te deorsum. Suadet enim hypocrisim ut per-
fectam sanctitatis speciem appetat, videri quod non
est. *Mitte te, inquit, deorsum*. Mittere se deorsum

est sanctitatem humilitatis exterius ostendere, et amaritudine cordis et zelo invidiæ intrinsecus contabescere. Audiamus adhuc quid hostis occulta suggestione insidians cor alloquitur dicens:

Quia angelis suis Deus mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ac si dicat homo ad se intra se, nesciens quid dicat: Idecirco quidem *mittere te deorum* debes quia angelis suis mandavit de te, et in manibus tollent te, hoc est tanta perfectione sæculo vitiosque sæcularibus abrenuntiasti, tam districta observantia et custodia mandatorum Dei in hac sancta conversatione postmodum vixisti, et dignus sis quem sanctorum custodia angelorum ita Deus custodiat et præmuniat, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, hoc est ne (dicam scienter et voluntarie) in aliquod, quod contra Deum sit delectum, incidas, sed *ne forte*, hoc est fortuito aliquo casu, oculos majestatis ejus offendas. Ad hæc miles Christi stet imperterritus hostem prosternat, et que vitæ Conditor dixit, opere implere satagat. Se, uitur:

Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Verbum hoc *tento* frequentativum verbum, est derivativum a *tenno*, *tennis*, quod sonat, *frequenter tento*. Erectus denique homo intra se adversum se stulte se egisse, stulte cogitasse pœniteat, et ne ex frequenti prælatorum contemptu Deum offendat seipsum districte cohibeat. Post secundam hanc tentationem tertia succedit, in qua quisquis probatus non superatur, finito mundi hujus termino fugatis omnium inimicorum præliis, perpetuæ mercedis plenitudine donatur. Certissimum est enim totum hoc Dominum sub quadam dispensatione figurasse, qui nonnisi post baptismum se tentari permisit, ut signum quoddam futuræ conversationis innueret et quod membra ejus, postquam ad Deum proficerent, acriores tunc tentationem insidias tolerare haberent. Hinc est quod subjungitur:

Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. Mons excelsus valde insignia sunt castitatis et humilitatis. Quisquis ille est qui, Deo annuente, priora quæ diximus devicerit, vere insors et humilis, vere innocens manibus et mundo corde comprobatur, nec jam minoribus quibusque similis, sed unus montium, id est unus de numero perfectorum esse censetur. Quem tamen mirum in modum iterum diabolus assumit, quia quanto excelsiorem et sublimiorem eum Deus sua gratia sumendo effecit, tanto avidius ad decipiendum et perdendum eum se inimicus ingerit, ut totum vento elationis corrumpat et dispergat, quidquid castitatis et humilitatis excellentia in eo collegerat. Incipit jam pro laudabili, quam in se videt, virtutum prærogativa affectare honores, favores, dignitates, et se supra id quod est extendere, et quæ adipisci non valet in re, incipit ambiendo quasi possidere.

223 *Et ostendit ei omnia regna mundi.* Per mundum hominem ipsum accipere. Unde *microcosmos*

[*μικρός κόσμος*] *minor mundus*, quod est homo, dicitur. Per *regna mundi* omnia membra corporis intellige. Et recte per mundum homo. Nam si dignitas hominum per ambitum mundi non propagaretur, quidnam esset, unde mundus gauderet et jucundaretur? Est ergo totus mundus homo, omnia vero *regna mundi* hujus sunt, ut dixi, omnia membra corporis, in quibus si limetipsi complacet homo, optans per hæc placere et conformari huic sæculo.

Et gloriam, inquit, eorum. *Gloriam mundi ostendere est honorem prælationis ambire; gloriam mundi ostendere est de omnibus, quæ vel opere, vel vestitu vel habitu inutiliter explere potuisset, tractare et cogitare.* Tractat nempe infeliciter, et quasi quibusdam dentibus mandit et ruminat, cur adhuc manens in sæculo illa vel illa non fecerit, sive dixerit; cogitat, si forte vel adhuc eum ibi esse contingeret, quam laudabilis in verbis, quam gloriosus in operibus, quam splendidus in vestitu, quam habilis et compositus ad omnia, et cæteris his similibus, quæ mundus iste quærît esse potuisset. Post tam immunda suggestionum desideria, vœniata scelerati audiamus verba:

Hæc omnia, inquit, tibi dabo, si cadens adoraveris me. Quæ omnia? scilicet *regna mundi*, id est ut membra corporis habeas tam habilia et composita, ut tibi met in his complacere et *gloriam eorum*, ut nunc illum vel illum ornatum et gloriam mundi habere appetas. Et quo pacto dabo? *Si cadens, corpore, adoraveris me mente.* *Adorare quasi juxta orare dicitur.* *Cadit corpore*, qui quidem peccatum perpetrat opere, sed non *adorat* mente, qui cito in se reversus digna hoc abluit satisfactione. *Adorat vero et cadit*, qui desiderii et voluptatibus propriis consentit, et consentiendo eadem perficit. Hoc electus ille Domini David non fecit, qui formam et modum pœnitentiæ omnibus reliquit, qui quidem cecidit corpore, sed non adoravit mente, quia quod commisit opere, magistra pœnitentiæ citius delevit. Hæc autem tentatio, quam **224** prædiximus de ostensione regnorum et gloria eorum, ubi illicita quæruntur, et Deo odibilia appetuntur tanto velocius et vehementius expelli debet, quanto periculosior et sceleratior est. Nam si tales cogitationes a corde velocius non expelluntur, plerumque nisi Deus adjutor in opportunitatibus adest, mala etiam opera subsequuntur. Unde quo studio, quo affectu adversarius, qui talia suggerit, exterminandus et abominandus sit, sequens ordo verborum Domini manifestat. Sequitur:

Tunc dicit ei Jesus: Vade, Satanas. Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Est enim, ut diximus, hostis, qui illicita ingerit, abjiciendus, propellendus, et Dominus noster Jesus Christus adorandus, penes nos statuendus, illi thalamus cordis nostri collocandus, cui soli debitum famulatum exhibere debent omnia membra corporis nostri.

Tunc reliquit eum tentator, et accesserunt angeli, et ministrabant ei. Superatis tandem his tribus ten-

tationibus jucundum tunc erit, quia jubente et adjuvante Deo exterminator ille animam relinquens disparebit. Sic, inquam, relinquet, ut, quantum vult et desiderat, tentare non audeat vel valeat, quamvis tamen usque ad finem vitæ persequi animam non desistat. Qui sicut viventem, ita etiam morientem non deserit. Adest enim in obitu uniuscujusque malitiose objiciendo quæ p[ro] test adest, ut viam vitæ intercludat. Adsunt etiam sancti angeli adjuutores et defensores animæ, ut eam a mortifero vastatore defendant; adsunt, ut renigio alarum suarum ad Regis æterni palatium perducant; adsunt ei a dextris et a sinistris collaterales, quam dum Filio Dei representaverint, ex omnibus bonis Domini sui ei sufficienter administrant, id est ut vitam æternam abundantissime possideat. Tunc veraciter et perfecte relinquet eam tentator quia cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, nullam ulterius nec mente nec corpore, nec a diabolo vel mundo experietur tentationem aut imperfectionem. Ad quæ bona perducet nos Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen!

225 HOMILIA XXVI.

IN FERIAM V POST DOMINICAM PRIMAM QUADRAGESIMÆ
PRIMA.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? (Ezech. xviii.)

Electus et dilectus propheta Domini prævidens oculo præsagi cordis statum sanctæ Ecclesiæ, qui nunc est in prælatis et subditis, clauso quodammodo sermone videtur notare quale subditis pariat detrimentum vita non digne conversantium prælatorum, itemque quibus præcedentibus probabilis vitæ meritis hunc proficere oporteat, quem ad culmen regiminis divina prædestinatio assumit, qualisve in doctrina sua postmodum esse debeat, recto ordine præserbit et demonstrat.

Prævidens ergo spiritus propheticus quosdam in Ecclesia futuros, qui vita et morum levitate magis subditis suis occasione non præleant scandalorum, quam ullum ædificationis et salutis profectum, murmur malignitatis et detractionis quod sit a subditis, quod oculis minime placet divinæ majestatis, his declarat verbis: *Quid est, quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt. Patres* isti prælati monasteriorum sunt accipiendi, quia sicut ille qui de carne sua filium generat, pater vocatur et est, sic illi qui spiritales Deo filios gignunt, patres non incongrue vocantur et sunt. *Uva* fructus est vineæ. Per vineam vero spiritalem vitam possumus accipere, sermo igitur iste ad patres pertinet et filios, ad prælatos videlicet et subditos. *Patres enim uvam acerbam comedunt, dum prælati, postposita divinæ contemplationis dulcedine, totam mentis intentio-*

nem amaris 226 et inanibus sæculi curis irretire non metunt et distendere. Et dum *patres*, id est prælati, ita ut prædiximus, *uvam acerbam comedunt*, sit nonnunquam, quod etiam *dentes filiorum obstupescunt*. Per *dentes filiorum* accipi possunt cogitationes subditorum. *Dentes filiorum*, cogitationes videlicet subditorum *obstupescunt*; quia sicut qui amarum aliquid comederit, uti est Jarus et immaturus pomorum fructus, ex ipsa amaritudine ita dentes illius obstupescunt, quod ad capiendum dulcem cibum aptari nequeunt; sic nimirum ubi tales sunt prælati, qui plus terrenis intendunt quam celestibus, cum tempus exigit, ut verbum exhortationis impendere debeant, sermo eorum non solum vilescit subditis, sed etiam plus confert amaritudinis quam ædificationis et divinæ dulcedinis.

Unde fit quod *parabolam* hanc in proverbium inter se nonnunquam vertunt, quia pro verbo Dei verba derogationis et detractionis in usum sibi assumunt, tacita nempe cogitatione infirmum subditorum animus contra prælatum, qui hujusmodi est nonnunquam submurmurat, vitamque ipsius, quod minus circumspecta sit, hac maligna reprehensione inconsulte dijudicare non metuit. Iste, inquam, formam justitiæ, quam nos instruit prædicando, nequaquam ipse exsequitur digne et laudabiliter vivendo. Nam orationibus minus sollicite insistit, sacræ 227 lectioni minus invigilat et intendit, et cum ipse in propriæ vitæ custodia sollicitus et providus nequaquam existit, quid mihi prodesse, vel quid ejus doctrinæ ædificationis mihi conferre poterit? Hæc improvidæ detractionis objurgatio quod divino respectui minime placeat, sequentibus mox verbis quasi increpando ipse denuntiat:

Viro ego, dicit Dominus, si erit vobis ultra parabola hæc in proverbium in Israel. Quasi dicat: quando flamma succensi iræ et indignationis contra prælatum vestrum insævire non timetis felle commoti amaritudinis. Si id quod ego sum vultis esse; si videlicet vitam æternam vultis habere, vitam alienam cessate inconsulte discutiendo reprehendere, et ad discutiendas propriæ conversationis negligentias oculum mentis reducite.

Ecce omnes animæ meæ sunt, ut anima patris, ita et anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Vitam, inquam, alienam meo judicio discutiendam relinquitte, vestrisque animabus sollicite providendo consulite. Nam sicut anima illius, quem teneraria reprehensione dijudicare non timetis, in manu mea est, ita etiam anima vestra meæ potestati subjacet. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Si ille peccaverit, justæ damnationis sententiam accipiet; si vos peccaveritis, eandem vindictam ex justo judicio meo sentietis.

Qualis vero vita illius esse debeat, qua virtuosæ actionis altitudine sursum tendere opus habeat, quam divina prædestinatio ad culmen regiminis assumit, sequentis litteræ textus aperte innuit.

Et vir, si fuerit justus, et fecerit judicium et just-

tiam. *Justus* vere dicitur et erit, cum renuntians sæculo et concupiscentiis ejus, id quod vere est, videlicet peccatorem semetipsum recognoscit. Et quia sola hæc cognitio ad perfectum non sufficit, ad eminentiorem necesse est, ut sese tollat viam, hoc est ut *faciat iudicium et justitiam*. *Judicium* facit, cum pro peccatis suis districtè semetipsum dijudicans, hoc ipse in se in præsentem punit, pro quo in districto **228** examine puniendum se recognoscit. Facit etiam *justitiam*, cum pro peccatis Deo satisfaciens justis sedulo operibus insistendo laudabiliter incipit vivere. Huic in tali bonorum operum altitudine sublimato diligentissime præcavendum est, ne illud subrepat, quod sequens ordo verborum denuntiat:

In montibus non comederit. In montibus comedere est pro laudabilis vitæ conversatione laudem humanam appetere. Et notandum quod dicitur *comedere*, hoc est ex amore et deliberatione laudem humanam requirere. Sunt enim nonnulli, quorum animum appetitus laudis ex improvise aliquando tangit, sed *in montibus non comedunt*, quia hunc cum amore et dulcedine non suscipiunt, sed, quantum possunt, tentationi Deo adjuvante resistunt. Et econtra sunt nonnulli qui recte *in montibus comedere* dicuntur, quia pro justis operibus suis toto affectu, toto desiderio gratiam humani favoris requirunt. quisquis ergo ita, ut præfati sumus, *in montibus non comedit*, quod digne et laudabiliter vivens laudem ab humano ore non requirit, illud etiam declinare studeat, quod sequens littera evidenter insinuat.

Et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel. Idola pagani Deum ignorantes fabricant et adorant, et honorem, quem Deo creatori suo debebant, operibus manuum hominum impendebant. Possunt etiam per *oculos* corporis affectum accipere ambitionis. *Oculos ergo ad idola domus Israel levat*, qui oculos cordis ad affectum levat ambitionis, qui votis omnibus exoptat, ut potestatem et dominium super alios accipiat, quatenus honor et reverentia qui Deo debetur, illi a subditis suis impendatur. Nam sicut ille, qui aliquem vult adorare, solo prosternitur, sic nimirum, qui non pro lucro animarum, sed pro solo amore gloriæ temporalis culmen quærit regiminis, adorari quodammodo desiderat, quia humiliter sibi inclinando, venerari vult a subjectis. Et revera, si contigerit, quod Deo non disponente, sed permittente cura aliena tali commissa fuerit, illud nunquam adimplebitur, quod textus subjectæ litteræ significare videtur.

229 *Et uxorem proximi sui non violaverit.* Proximus noster est ipse Creator et Redemptor noster. *Uxorem* vero hujus proximi unaquælibet congregatio valet accipi. Qui ergo amore et affectu ambitionis locum adeptus fuerit regiminis, *uxorem proximi sui violat*, quia non eidem proximo, id est Redemptori nostro, sed suis serviens desideriis, lucra spiritualia in congregatione sibi commissa non congregat, nec

ad cœlestia regna quotidiani sui operis fructum præmittere invigilat. Sequitur:

Et ad mulierem menstruatam non accesserit. Mulier menstruatam ex propria carne polluitur. Et ideo per *mulierem menstruatam* congregatio illa accipi valet, cujus vita et conversatio vilis et reproba omnibus apparet. Sunt enim nonnulli ita honoris et gloriæ cupidus, ut etiam congregationi propriis vitiis sordidæ præferri non timeant vel erubescant, si tantum nomen honoris sibi acquirant. Si quis vero non propria voluntate, sed divina dispensatione locum suscepit regiminis; qualis in doctrinâ sua esse debeat, verbis sequentibus propheta insinuat:

Et hominem non contristaverit. Prælati dum confessionem subditorum audierit, summopere præcave debet, ne *hominem* peccata sua confitentem, *contristet* aut conturbet. Audit quorundam vitam, de quorum innocentia gaudeat; audit etiam quorundam criminalia peccata, quibus condolere et condescendere debeat. Consolari quidem peccatorem debet, et ne propter enormitatem peccatorum suorum in barathrum desperationis veniat, humiliter confitenti spem consequendæ salutis et veniæ a Domino repromittat. De qua sententia adhuc subinfertur:

Pignus debitori reddidit. Pignus debitori reddere est peccatori humiliter, ut prædiximus, confitenti spem remissionis et gratiæ repromittere. Hinc in Deuteronomio Dominus per Moysen filiis Israel præcepit dicens: *Non accipies loco pignoris superiorem aut inferiorem molam* (Deut. xxiv, 6). Superior et inferior mola est spes et timor. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior accipi prohibetur quia qui peccatori prædicat, tanta **230** dispensatione componere prædicationem debet, ut nec data inutiliter spe timorem subtrahat, nec subtracta spe in solo timore derelinquat, sed spe animatus ad appetenda cœlestia magis ac magis accendatur, timore autem, ne iterare vias suas incipiat, terreatur. Ut autem hanc spem et timorem cordibus subditorum imprimere prælati valeat, quemadmodum mox subjungitur, in prædicatione sua sanctis concordare expositoribus studeat. *Per vim*, inquit, *nihil rapuerit. Per vim nihil rapere* est sensum sacræ Scripturæ a veritate non avertere. *Per vim* sacram Scripturam *rapere* dicitur, qui sanctis expositoribus non concordans, non sano intellectu, sed pro libitu suo temerarie eam exponere nititur. Si enim hoc fecerit, quod videlicet prædicationem suam sanctorum testimoniis confirmaverit et roboraverit, illud quod hic sequitur adimplere utiliter poterit.

Panem suum esurienti dederit, et nudum vestimento operuerit. Quid est *panem esurienti* tribuere, et *nudum vestimento* operire? *Panem*, pabulum videlicet cœlestis doctrinæ, *esurienti* tribuit, qui auditorem capacem et intentum verbo prædicationis reficit et instruit. Quem vero *nudum* esse viderit, hoc est quem ab hac gratia alienum esse perspexerit; quod ad audiendum verbum Dei nec capax sit nec inten-

tus, nudus etiam spiritali scientia ac bonis operibus, huic, ut beatus ait Benedictus, duplici doctrina præesse debet, hoc est ut ea quæ bona sunt et sancta, non solum prædicando, sed etiam bene vivendo demonstrare laboret. Cum vero, ut prædiximus, panem suum esurienti dederit, nudumque vestimento operuerit, qua intentione, qua humilitate custodire semetipsum debeat, in his quæ sequuntur intelligi datur.

Et ad usuram non commodaverit. Usura est propria dare, et aliena exigere. Ad usuram panem doctrinæ commodat, qui in subditis suis non solum bonorum operum fructum querit, verum etiam laudem sibi ab ipsis exhiberi appetit. Unde adhuc in consequentibus dicitur: *et amplius non accepit. Amplius quam debet accipere appetit, qui plus proprium quam Dei honorem et utilitatem* 231 *ac salutem proximorum querit. Jam qualis in doctrina sua prælatus esse debeat, verbis, quæ prænotavimus, sermo propheticus præsignavit et præscripsit: nunc in consequentibus, qualis vita ipsius esse debeat, congruo ordine demonstrat.*

Ab iniquitate averterit manum suam. Cum per manus opera designari soleant *manum suam*, opus videlicet suum, *ab iniquitate* quodammodo *avertit*, cum pro bona operatione non sibi met, sed Deo laudem et honorem tribuit. *Judicium verum fecerit inter virum et virum.* Facit prælus *inter virum et virum* *judicium verum*, cum inter Deum et seipsum tale fecerit iudicium, ut Deo soli gloriam relinquat, et de bonis operibus nihil sibi metipsi ascribat. Itemque alio modo *judicium verum inter virum et virum* facere prælatus debet, ut Deo subjectionem, subditis exhibeat æqualitatem et dilectionem, ut licet ex ordinatione Dei illis se superiorem cognoscat, ipse tamen superiorem suum, quod est Christus, timeat et diligit. Hæc omnia, quæ supra memoravimus, veræ Domini præcepta, verè Domini sunt iudicia, de quibus mox subjungitur:

232 *Et in præceptis meis ambulaverit et iudicia mea custodierit, ut facta veritatem, hic iustus est.* Quicumque ergo bonus et perfectus prælatus eo ordine, ut prædiximus, in his Domini præceptis ambulaverit, quod in mentibus humanam laudem appetendo non comederit, quod oculos cordis sui ad idola domus Israel, hoc est affectum ambitionis non levaverit, quod uxorem proximi sui, congregationem videlicet sibi commensam non bene regendo violaverit, itenque veritatem fecerit, quod iudicium verum inter virum et virum, inter Deum scilicet et seipsum fecerit, *hic non incongrue iustus dici poterit.* Hic etiam illud quod sequitur, laudabile et felici operum effectu hinc in futuro consequetur:

Vita, inquit, *ritet et non morietur.* Ipsum enim, qui est vita vivens in se, quantum in hoc mortalitatis tenore est possibile, manentem habebit in se et cum corruptibile hoc incorruptionem (induerit), ita æterna glorificatione donabitur, quod ille in Deo et Deus in illo sine fine permanebit.

HOMILIA XXVII.

IN FERIAM VI POST DOMINICAM PRIMAM QUADRAGESIMÆ PRIMA.

Erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Jerusalem. Est autem Jerusalem probatica piscina, quæ cognominatur Hebræis Bethesda, quinque porticus habens (Joan. v).

Scriptura sacra, dilectissimè, non incongrua similitudine comparatur terræ, quam idcirco Deus omnipotens creare voluit, ut pasceret ex ea cumeta animantia, homines scilicet et iumenta, bestias, volucres et reptilia. Producit enim fenum et herbam, quod est cibus animalium, producit frumentum et vinum, quod est cibus et potus hominum. Sic et sacra Scriptura quasi terra quædam est; producit enim fenum et herbam his qui animalia sunt, secularibus scilicet hominibus, qui animaliter vivunt, dum simpliciter eos instruit et informat, quomodo criminalia et capitalia peccata unusquisque fugere atque vitare debeat. Producit nihilominus frumentum et vinum his qui homines sunt, spiritalibus utique qui ad imaginem et similitudinem Dei esse factos se recognoscunt. Herba et fenum crescit sine labore hominum; frumentum, vinum, nunc arando, nunc seditando laborioso exitu et acquiruntur, 233 quemadmodum primo homini a Deo hæc dicitur: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo (Gen. iii, 19).* Frumentum et vinum significat spiritalem sensum ac mysticum sacræ Scripturæ intellectum, qui vere cibus et potus est cujuslibet beate animæ, sed acquiri et inveniri non potest, nisi cum labore.

Hoc denique frumentum et vinum desiderabilem utique refectionem animarum nostrarum, in hæc quæ jam præ manibus est terra, in hæc scilicet lectione evangelica, si studiosè quaesierimus Deo auxiliante copiosius invenire poterimus. Nam si nihil aliud nobis insinuat nisi simplicem illam Domini et Salvatoris nostri clementiam, quam ægrotanti per tot annorum curricula homini exhibuit, quem nec ipso rogante, nec alio pro eo interveniente misericorditer sanavit, magna quidem refectione, magna esset consolatio, his videlicet hominibus qui libenter pro salute sua laborant, qui quantum possunt, viribus corporis et affectibus cordis die ac nocte misericordiam ejus implorant. Quomodo enim non subveniret eis, qui subvenit non roganti? Quomodo non salvaret in suæ pietatis clementia sperantes, qui hunc salvavit qui salutem ab eo non speravit?

Sed est et aliud in hac sacra lectione quod a spiritualium animarum non vacat refectione. Nos enim, nos sumus qui diem festum hunc, de quo in primordio Evangelii audivimus, Domino agimus et agere debemus, qui etsi gravati corpore mortali, quod portamus, ad integrum vitare peccata non possumus, a criminalibus tamen vitis Deo auxiliante vacamus. Hic est dies festus ille, ad quem hortatur nos propheta David, ubi dicit: *Vacate et ridete, quoniam suavis est Dominus; beatus vir, qui sperat in eo (Psal. xxxiii).* Non quidem in tumultu sæculi,

sed in spiritali vita agitur hic *dies festus* Domini, ubi tales homines congregati sunt, qui vitiis resistentes, et virtutibus, quantum possunt, insistentes, soli Deo vacare, atque ad ejus visionem utcumque pertingere conantur. Hunc diem festum rite concelebrant duæ illæ sorores Maria et Martha, quia sunt quædam animæ, quæ cum Maria divinæ vacant contemplationi; quædam, quæ cum Martha bonæ student et inserviunt actioni. Illæ laborant ad exhibenda humiliter indigentibus officia; istæ vacant et vident quoniam suavis est Dominus: istæ circa exteriora occupantur, illæ interiora contemplantur. Ad hunc diem festum lilenter ascendit Dominus, quia licet ulique et in omni us locis sit, specialiter tamen cum illis et inter illos habitat, quos sibi vacantes invenit, quos ad æternæ pacis visionem laboribus, quibus possunt, viriliter contendere conspiciunt. Ubique est per majestatis suæ potentiam, cum istis est per pietatis suæ clementiam, de quibus etiam apte subjungitur:

Est autem Jerosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebraice Bethesda, quinque porticus habens. P. olaton [πρόβατον] dicitur cras. Probatica piscina, quasi pecualis piscina, eo quod lavare in ea sacerdotes pecora solebant, quæ in holocaustum Domini offerenda erant. Bethesda vero domus frugum, vel domus venatorum interpretatur. Domus frugum recte eadem piscina dici poterat, quia qui sacrificia illa quæ in pecoribus fiebant, simpliciter pro peccatis suis Domino offererant, fruges illas, hoc est refectionem atque consolationem illam inde habebant, quod indulgentiam eorumdem peccatorum suorum accipiebant; illi vero qui altius sapiebant, et qui eadem sacrificia præterderent, Deo inspirante cognoscere poterant, abundantiores fruges, suaviorem cibum et refectionem animarum suarum inde capiebant.

Significat autem probatica illa piscina sanctam et justam animam, quæ quidquid ex affectu et dulcedine cordis sui offerre Deo deliberat, lavat in semetipsa et mundat, ne aliqua ei superbiæ aut vanæ gloriæ macula inhæreat. Quinque porticus, quas eadem piscina habet, quinque sensus hominis significant, qui animæ aut bona aut mala administrant. Quia vero nemo tam sanctus invenitur, qui in his quinque sensibus suis innocens sit (quis enim nostrum, qui oculis suis non viderit, quod videre non licuit, qui auribus suis non audierit, quod audire obfuit, qui cæteris sensibus suis, gustu scilicet, odoratu et tactu multa illicita atque noxia non contraxerit) apte evangelista subjungit:

235 *In his jacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.* Quid mysterii, quidve significationis istæ ordo verborum in se contineat, ipsa nos nostra miseria docere poterit, quia quotquot peccata visu oculorum, auditu aurium, gustu, odoratu et tactu contraximus, quasi tot languentes in partibus nostris jacentes habemus. Et notandum quod dicit *languentium, cæ-*

corum, claudorum, aridorum. Languescimus in affectu, calcamur in intellectu; claudicamus in operatione, arescimus in oratione. In affectu denique languescimus, quando deficiente in nobis gratia Dei ab amore ejus intus torpescimus. Hunc noxium animæ languorem bona quædam in anima in se sentiebat ac debebat, cum dixit: *Filiæ Jerusalem, nuntiate dilecto, quia amore langueo* (Cant. v. 8). Per hanc et nos quidem docemur et admonemur, ut mox, dum in amore Dei languescere nos senserimus, ad insinuandum eumdem languorem nostrum et dolorem Salvatori nostro, ad filias Jerusalem, delicatas videlicet justorum animas, qui vel nunc in æterna pacis visione collocatæ cum Christo gloriantur, vel quæ in hujus adhuc vitæ miseria peregrinantur, quantocius confugiamus, intercessionis earum suffragia humiliter imploremus. Nisi enim citius languor iste per misericordiam Dei sanetur, gravius malum subæquetur, duritia videlicet et cæcitas cordis, quia decrescente interiori lumine prioris intellectus et scientiæ, nec se, nec Deum potest agnoscere. Oblitebrato et subtracto intrinsecus cordis lumine, etiam claudicare incipit in operatione, quia more claudicantis non duobus, sed uno pede incedentis, si quod bonum est, quod agit, hoc multis aliis pravis actibus suis polluit et perdit.

Post multitudinem hanc languentium, cæcorum, claudorum, subintrat multitudo *aridorum*, quando ita in semetipso arecere incipit, quod nullam in oratione interni saporis dulcedinem halere poterit, sed siccus et aridus semper cadit in deterius. Hac ariditate detinebantur qui dicebant: *Anima nostra arida est.* Ab hac ariditate custodiri se postulabat David, ubi dicebat: *Sicut adipe 236 et pinguedine repletur anima mea* (Psal. LXXI, 6). Moxque qualem ex hac interna pinguedinis dulcedine fructum habiturus esset, adjecit et ait: *Et labiis exsultationis laudabit os meum* (ibid.). Quasi diceret: Si adipe et pinguedine dulcedinis et gratiæ tuæ intrinsecus repleveris me, in lætitia et exsultatione laudabo nomen tuum, Domine. Cognoscere autem ac deplorare in semetipsis hanc languentium, cæcorum, aridorum multitudinem solummodo est spiritalium, *aquæ motum* humiliter *expectantium.* Aquæ motus iste significat gratiam compunctionis, quam tanto ardentius desiderant et expectant, quanto minus exterius inveniunt, quo delectentur et gaudeant. Quid enim aliud est expectatio illorum de die in diem, pro quo laborant, pro quo die noctuque corpora sua macerant, nisi ut hunc laboris sui fructum inveniant? Sed pius et misericors Dominus hanc humilium suorum laborem et expectatorem non despicit, sicut consequenter evangelista subjungit:

Angelus autem Domini, inquit, secundum tempus descendebat in piscinam, et movebatur aqua. Angelus iste significat gratiam Dei. Angelus Domini descendit in piscinam, quando omnipotens Deus per occultatam gratiam suam beatam visitat animam: movens in ea aquam diu desideratæ compunctionis, per quam ma-

gis accensa inardescat in spe et desiderio superni amoris. Quia vero gratia hæc non secundum voluntatem et desiderium hominis, sed secundum voluntatem et pietatem Dei omnipotentis homini tribuitur, recte dicitur, *secundum tempus*. Plerumque enim dum totis affectibus cordis, totis laboribus corporis, vigiliis, jejuniis flagella cæteraque bona opera continuantes misericordiam Dei præstolantur, et magnifice se visitari a Deo ac consolari arbitrantur, minus inveniunt quod quærent, quia tardius occurrit interna consolatio, pro qua laboraverunt. Nonnunquam vero, dum minus sperant, abundantior internæ dulcedinis gratiam accipiunt.

Possumus et aliter intelligere quod dicit, *secundum tempus*. Tempus est motus, vel mora rerum. Hora illa supernæ visitationis congrue temporis, quod cito **237** transit, comparatur, eo quod brevis sit, quia quidquid illi de interna dulcedine homo degustando percipit, totum quasi raptim et in transitu fit, quia diu haberi non poterit, sed quantumlibet brevis sit, nunquam sine effectu sanitatis transit, sicut consequenter evangelista subjungit dicens:

Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacunq; deiebat in infirmitate. Verba ista ita intelligimus, sicut et credimus, quia quodcumque peccatum suum homo primum recordatus, post illam motionem aquæ quæ angelo Domini descendente, id est gratia Dei cor ejus visitante fit, perfecte pœnituerit, ab illo sine dubio mandatur et sanatur, quia sicut scimus et credimus, quod universa peccata hominis, originalia scilicet, et si qua sunt actualia, per baptismum delentur; sic vere et indubitanter scire debemus, pro quocumque peccato suo in illa hora supernæ visitationis homo perfecte compungitur, quod ab illo vere per misericordiam Dei expiabitur. Hæc est fides et spes nostra, quam habemus ex misericordia Dei omnipotentis per prophetam dicentis: *Quacunq; hora conversus ingemueris, salvus eris* (Ezech. XVIII, 21). Quotiescumque homo ille, cujus piscina in semetipso est, qui aquam illam internæ compunctionis jugiter ex gratia Dei habere potest peccaverit, toties et sanari poterit. Si iterum peccat, iterum ad pœnitentiæ lamenta recurrat, et in quo duraverit atque inventus fuerit, in eo salvandum se aut damnandum noverit, sed quia sunt nonnulli in spiritali vita, qui huic aquæ motum nec cognoscere nec habere possunt, hos consolatur ægrotus ille triginta et octo annorum, qui descendere in piscinam non potuit, et tamen ex solo Domini præcepto sanari meruit. At namque evangelista:

Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Decem ter computata faciunt triginta. Signatur autem per denarium numerum decem præcepta; per ternarium vero tria illa, fides, spes et charitas; vel etiam cogitationes sive voluntates, verba et operationes. Homo ille, **238** qui triginta et octo annos in infirmitate sua habuit, significat hominem illum, qui in fide, spe et

charitate, vel in cogitationibus suis seu voluntatibus, dictis et factis, sive etiam in contemptu et transgressionem præceptorum Dei Domino peccavit. Congruè autem *triginta annis octo* adduntur, per quos resurrectio figuratur, quando homo peccator, qui sic inveteravit, qui tandiu in peccatis duravit, prorsus semetipsum desperat, et ne renovari in Deo et ad spem vite aliquando resurgere possit, omnino dubitat. Attamen sic inveteratum, sic desperatum pius Dominus non despicit, sicut consequenter evangelista subjungit:

Hunc, inquit, cum ridisset Jesus jacentem, et cognovisset, quia multum jam tempus habet, dicit ei: Vis sanus fieri? Si sanari ab infirmitate sua velit, jacentem in peccatis hominem Dominus interroгат, quando secundum solitam pietatis suæ clementiam voluntatem et possibilitatem resurgendi de iniquitate sua ei misericorditer subministrat. Unde post pauca subjungit, et ait: *Surge, tolle grabatum tuum et ambula.* *Surgit*; quando ex præcepto Domini, quod per occultam Dei inspirationem intrinsecus ad hominem fit, expergefactus, de lethali funere peccatorum suorum se erigit; *tollit grabatum suum et ambulat*, quando in spiritali vita per continuos labores corporis, quod per lectum accipitur, prioris vitæ crimina evacuare nititur, atque per hoc ad integram animæ sanitatem reduci meretur. Huic necesse est ut insidias Judæorum, malignorum videlicet spirituum sollicitè caveat, qui tanto subtilius saluti ejus insidiantur, quanto difficilius resurgere eum posse, si ceciderit; conspiciantur. Siquando eniam illi, qui per innocentiam atque munditiam cordis et corporis, divinæ inhaerent contemplationi, fallente diabolo in aliquo exesserunt, citius resurgere, facilius curari possunt, quia mox ad piscinam, mox ad notam solitæ compunctionis medicinam recurrunt. Illi vero, qui in peccatis inveteraverunt, siquando post receptam sanitatem, post remissam a Deo peccatorum suorum impetatem ceciderint, tanto difficilius resurgere possunt, quanto minus **239** ad sæpe dictum aquæ motum pertingere meruerunt. Unde ait Dominus: *Ecce sanus factus es. Jam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.* Gravior enim atque deterius esse cunctis præcedentibus peccatis coram Deo lapsus ille creditur, qui post abrenuntiationem sæculi in spiritali vita incurritur:

Igitur quia sine misericordia et auxilio Dei, nec præterita commissa digne deslere, nec futura, prout opus esset, cavere possumus, ipsum, qui omnia potest, humiliter imploremus, ut piscinam nostram per angelum suum visitare dignetur, quia nisi donum et gratia ejus ad nos et in nos descenderit, aqua cordis nostri salubriter moveri non poterit. Congruit enim, et valde congruit bonitati ejus et clementiæ, ut ipse per seipsum, ad quem solum respicimus, nos dignetur visitare et latificare, qui gaudium aliud nec habemus nec requirimus, nisi quod in illo et cum illo habere possumus. Nam si propterea olim de cælis ad terras descendit, ut suorum animas de tenebris in

ferri liberaret et educeret, nonne ex ejusdem misericordiae debito debet etiam se nobis, debet desiderantibus se et quaerentibus pignus imprimere et offerre sui amoris? Quae enim major atque crudelior gehennae poena esse potest, quam dum non accipitur quod expectatur, dum subtrahitur quod omni die, omni hora speratur, suspiratur, desideratur? Descendat igitur, descendat ad nos angelus iste, ut, mundati ab infirmitate nostra et sanati, his sanctis diebus omni custodia, sollicitudine ac vigilantia transcursis, laetum de hoste nostro triumphum ferentes, ad gloriam pervenire mereamur Dominicae resurrectionis! Quod ipse prestare dignetur Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen!

240 HOMILIA XXVIII.

IN SABBATUM ANTE DOMINICAM II QUADRAGESIMAE PRIMA.

Assumpsit Jesus Petrum, Jacobum et Joannem fratrem ejus (Luc. ix).

Verba hae evangelica quanto majori supernae dulcedinis redundant gratia, tanto subtiliori studio a nobis indaganda sunt intellectu mystico. *Assumpsit Jesus*, inquit evangelista, *Petrum, Jacobum et Joannem fratrem ejus*. Illos Dominus Jesus *assumpsit*, quos gratia sua ad hujus perfectionis culmen perducere disposuit, quae per tria haec nomina mystica figuratur intelligentia, videlicet ut agnitionem Dei et sui habeant, et vitia in semetipsis supplantare studeant, et evulsis vitiorum sordibus, gustare mereantur quam dulcis est Dominus.

Et duxit illos, inquit, *in montem excelsum seorsum*. Jesus ergo quosque salvandos *in montem excelsum seorsum ducit*, cum eos ad spiritalis vitae, et ad bonorum operum sublimitatem provehit. *Seorsum utique ducit*, quando per internam inspirationem illos a crinioso prioris vitae statu separare incipit. Tunc enim fit quod sequitur:

Et transfiguratus est ante eos. Figura Christi omnia profecto dici possunt sacramenta, quae in homine fidei in sancta aguntur Ecclesia, sicut est sacri baptismatis lavacrum, et caetera hujusmodi, quae ad animae constituta sunt remedium. Haec et ipsi quidem infideles fide suscipiunt, ad Ecclesiae limina nonnunquam veniunt, et signo sanctae crucis se muniunt, sed fides, quae foris apparet, intus a bonis operibus vacua **241** prorsus remanet. Dum ergo his quae fide, ut praediximus, susceperunt, male vivendo contradicunt, Dominum Jesum in sordida quodammodo figura conspiciunt. Relicto vero saeculo dum eadem haec quae in sacramentis perceperunt, moribus et vita tenere contendunt, in alia mox figura Dominus Jesus *ante eos transfiguratur*, et ipsi ei per bonae operationis studium configurantur.

Et resplenduit factes ejus sicut sol. Quia manifestum est quod magis ex facie homo cognoscatur quam ex alia corporis parte, per *faciem* perfecti quique intelligi valent, qui sic in spiritali vita de virtute in virtutem proficere student, ut in eis luce clarius va-

leat agnosci quod vere sunt de corpore Christi; qui etsi nunquam ad instruendum alios verbo doctrinae assumuntur, per suae tamen laudabilis vitae studium, magnum cunctis se videntibus perfectae conversationis praebent documentum vel exemplum. Sed proprie et specialiter per *faciem* praelati figurantur, tales utique, qui sic subditis praesae laborant, ut in eorum moribus et vita Deus agnosci valeat. Hi nimirum *solis* splendori non inconvenienter possunt comparari, quia sicut sol utrumque habet ex natura, ut videlicet illuminet et calefaciat, sic et ipsi illuminant quodammodo et accendunt, quia verbo et exemplo praesunt. Illuminant enim, cum verbo doctrinae suae tenebras ignorantiae de cordibus auditorum expellunt. Sed cum hoc ipsum, quod verbis instruunt, in vita sua et moribus exercere satagunt, eosdem, quos illuminant, ad bona opera perficienda procul dubio accendunt. Sequitur:

Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Si enim per *faciem* praelatos accipimus, per *vestimenta* subditos non incongrue intelligere possumus. Sicut igitur vestimentum utrumque facit, et nuditatem contegit, et hominem ornat, sic profecto et perfecti quique subditi, in spiritali vita positi, praeterita quidem peccata quotidianis lamentis seu quibuslibet bonis operibus ante Dei conspectum oblegere satagunt, et virtutum meritis semetipsos adornare contendunt. Inde fit ut haec eadem *vestimenta alba fiant sicut nix*. Nix enim frigidae naturae est, **242** sed dum solis ardore incalescit, resolvitur, et in aquam mox convertitur. Sic et ipsi quidem, qui prius in peccatis perseverantes ab amore Dei frigidi omnino remanserunt, cum verbo praedicationis incalescunt, per gratiam sancti Spiritus statim in lacrymas resolvuntur, et resoluti procul dubio dealbantur. Mox subsequens erit quod evangelista subiungit:

Et apparuerunt illi Moyses et Elias cum eo loquentes. Per *Moysem*, qui erat legislator, ipsa lex accipitur; per *Eliam* vero prophetae figurantur. *Moyse* igitur quibuslibet perfectis *apparet*, qui sicut, ut diximus, illuminati fuerint, cum jam perfecte cognoscunt quid lex prohibeat, vel quid faciendum eis praecipiat, cum videlicet hoc quod littera legis extrinsecus praecipere videtur, ipsi typice intelligendo intrinsecus in semetipsis imitari conantur, et rursus, quid eadem lex prohibeat mystico sensu attendunt, nec ex illicitis quae prohibet, quidquam sua sponte admittere volunt. *Eliam* quoque apparentem conspiciunt, quia hoc modo, ut diximus, per legem edocti, jam de spe futurorum honorum ebibimetipsis prophetare incipiunt. Apparent ergo *Moyse* et *Elias* non tacentes, sed ea nimirum quae jam supra dicta sunt, *cum eo loquentes*. Saecularibus enim adhuc actibus deditus, si quid fortassis auditu exteriori percipiebat, de lege Domini, mutum ei quodammodo fuit, nec *cum* [i. e. *od. et cum*] *eo loquebatur* quia quod extrinsecus audiebat, bonis operibus intrinsecus exercere nequaquam studebat. Sed cum sic, ut diximus, illuminatus ad

agnitionem Dei pervenerit, jam Petri verbis uti poterit :

Domine, inquit, *bonum est nos hic esse*, ac si quilibet beatus dicat ad Dominum : Domine, ubi autem fuimus, cum juxta propriæ voluntatis arbitrium vivimus, malum nos fuit esse. Sed *hic*, id est in spiritualis vitæ proposito, quod per inspirationem tuam aggressi sumus, *bonum est nos esse*. Nos, inquam, *bonum est hic esse*, id est utrumque hominem nostrum, animam videlicet et corpus tuis amodo præceptis inhærere. Si vis, inquit, *faciamus hic tria tabernacula*, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum. Per hæc tria tabernacula **243** spiritus, anima et corpus mystica figurari possunt intelligentia. Per hoc enim, quod hic dicitur, *tibi unum*, amor congrue satis intelligitur, quia Christus novus homo veniens in mundum, non terroris pœnam incussit, sed ea potius, quæ dulcedinis et amoris sunt, docuit, cum melliflua voce intonans ait: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum* (*Math.* III, 2). Econtra quod ait, *Moysi unum*, timor accipi valet, quia in lege, quam per Moysen Deus dedit illis Israel, nulla regni cœlorum data est promissio, sed peccata tantum puniri jubentur, cum toties ibi dicitur: Qui hæc vel alia fecerit, *morte moriatur*. Per *Eliam* vero doctor quilibet, seu ipsa prædicatio potest intelligi, quia Elias propheta Domini non solum futura prædixit, verum etiam populum Dei ab errore ad viam veritatis revocare studuit. *Tria namque tabernacula* beatus quilibet facit, unum amoris, unum timori, unum prædicationi. Cum igitur initium sapientiæ sit timor Domini, nosse nos convenit, cur hoc in loco amor timori antepositus sit. Per dignitatem enim præponitur, quia amor, ut ita dicamus, primatum obtinet. Nam quod summæ perfectionis est, per amorem ad intimæ contemplationis dulcedinem pervenitur, timor vero inferiorem quodammodo locum habet, quia qui minus perfecti sunt, timere tantummodo æternæ damnationis supplicium noverunt, et quæ sint internæ dulcedinis gaudia, minime gustaverunt.

Quia igitur hoc mystice ita positum esse novimus, nos recto ordine timorem amoris præponamus. Tabernaculum quisque timori facit, dum metu mortis, seu futuri supplicii præterita deserere peccata nititur, atque ad pœnitentiæ lamenta convertitur, tabernaculum vero amoris construit, cum servili timore postposito et strepitu desideriorum carnalium sedato, bonis operibus die noctuque insudare non desinit, visioni jam Creatoris sui inhiat, atque ad æternæ contemplationis gaudia pervenire festinat. Tunc etiam tabernaculum prædicationi facere poterit, quia tunc sensum suum ad intelligentiam sacri verbi perfecte præparat, et collectus in Deo animus legendo semper et recolendo ea quæ audierit servat, et præcepta vitæ, quæ sensus capere **244** valet, memoria nequaquam amittit. Dicit ergo quilibet beatus, dicat: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum*. Quod nam-

que est manifestum, tabernacula vocantur castra militantium. Licet igitur tria tabernacula hic nominentur, unum tamen spiritaliter efficiuntur, tunc nimirum, cum tria hæc, videlicet, spiritus, anima et corpus in militiam Christi concorditer unentur. Cum igitur quilibet perfecti hæc tabernacula in semetipsis facere apud se deliberant, in hæc beata deliberatione profecto sit quod evangelista subjungit:

Adhuc eo loquente et ecce nubes lucida obumbravit eos. Scimus quidem quod nubes utrumque ex natura habeat, quod videlicet imbrifera sit et umbram faciat. Quid convenientius per *nubem* valet intelligi quam irrigans gratia Spiritus sancti? Sicut enim pluvia infundit terram et inebriat, sic gratia Spiritus sancti cor hominis multiplicibus donis suis abundanter irrigat.

Notandum quoque quod simpliciter non dicitur, *nubes obumbravit eos*, sed *lucida* additur, quia nimirum hæc eadem gratia mentem, quam repleverit, vitiorum cæcitate depulsa illuminat. Quæ etiam *obumbrat*, quia sicut illum, quem vehemens ardor solis exurit, umbra refrigerat, sic ipsa menti, quam illuminat quæ prius carnalibus desideriis æstuabat, refrigerium, id est remissionem peccatorum præstat. Denique cum *nubes* ista, id est Spiritus sancti gratia sic inundaverit, et hoc modo illuminaverit cor hominis, et obumbraverit, statim vox illa desiderabilis, vox videlicet internæ visitationis intonat, quæ dicit:

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite. Hic, inquam, sensus spiritualis, quem divina inspirante gratia jam accepistis, mihi est dilectus, mihi procul dubio placitus; hunc in vobis diligo, hunc laude vere et approbo. *Ipsam audite*. Si quid virtutis, seu bonæ operationis iste suggerit, sequi studete; quidquid autem aliud, id est carnalis sensus persuadere tentaverit, aurem cordis avertite

Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde. Quando ergo salvandi nique, qui hujus visitationis gratiam gustare meruerunt, **245** hanc delectabilem vocem intus loquentem audiunt, in faciem suam, profecto cadunt, id est in profunda cordis humilitate Deo se substernunt, et quodammodo coram Domino in terra jacent, quia jam statum superbiæ non habent, jam in consideratione infirmitatis suæ ante oculos summæ majestatis humiliter se deficiunt, et in timore divino amplius proficiunt.

Tunc, inquit, accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis. Qualis et quantus sit iste accessus, quam dulcis et quam jucundus, humana lingua exprimere non valet, sed solummodo hoc experimentum docet. *Accedit* ergo quia electis quibuslibet animabus sese jungit, et quos prius tetigit, ut timerent, tunc excitat, ut ament: tactu, inquam, amoris tangit quos olim in timore suo tantummodo perfectos esse per inspirationem suam docuit.

Surgite, inquit, et nolite timere. Surgite, hoc est sursum corda erigite, de mea pietate amodo præsumite. Usque modo enim servili timore cœacti la-

borastis, servitio medio die noctuque insudastis. Sed jam *velite timere*, me nunc ut patrem mitissimum diligite, quem prius ut Dominum et iudicem severissimum studuistis timere. Sicut ante servire mihi cum tremore vobis placuit, ita nunc pœnali formidine postposita in amore quælibet bona perficere libeat opera.

Levantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi solum Jesum. Hoc in loco intellectuales oculi magis quam carnales sunt intelligendi. Quoniam beati hi et beatificandi, qui hæc, quæ diximus, experti sunt, spiritaliter oculos suos, nisi in supernis levant? Quo profecto cum intendunt, *neminem nisi solum Jesum* conspiciunt, quia nil præter salutem suam in hora illa leata in semetipsis inveniunt. Vel si simpliciter intelligere volumus, quando sic per Spiritum **246** amoris illuminati fuerint, quidquid de exterioribus aspiciunt, totum illis salus efficitur, quia sibi metipsas ad salutem trahunt. Sed quia mens humana in contemplatione diu stare non valet, sed ab immensitate tantæ celsitudinis repulsa in semetipsa citius relabatur, nunc recte dicitur :

Descendentibus illis de monte. In sublimitate igitur contemplationis, quia diutius se, ut diximus, continere ipsa corruptionis infirmitas non potest, ad inferiora *descendant*, ad bona exterius opera redeunt, prægustatæ suavitatis Dei memoria pascuntur, foris patris actibus, intus sanctis desideriis pascuntur.

Et descendantibus illis de monte præcepit Jesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. In hoc itaque divino præcepto nobis innuitur, quod electi Dei, post prægustatam supernæ contemplationis dulcedinem, semper se in humilitate custodire debeant, nec per hoc humani favoris gloriam requirant, sed nec locum regiminis suscipere delectent, magis autem se intra semetipsos contineant, ne dum bona adhuc tenera proximis citius ostendant, amittant. *Nemini dixeritis, inquit, visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*, id est tandiu suum eis silentium placeat, donec ad tantam perfectionem exurgant, ut nec prosperis eleventur, nec adversis deiciantur. Porro cum *Filius hominis a mortuis resurrexerit*, hoc est cum spiritus sic in Domino vivificatur, ut nec per laudem elevatus corruat, nec per reprehensionem percussus contabescat, tunc primum bene et in tempore de visione illa beata contemplationis, quam ipsi saltem per speculum et in ænigmate videre poterunt, proximis annuntiant eorumque animos ad amorem cœlestis patriæ inflammant.

247 HOMILIA XXIX.

IN DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ PRIMÆ.

Egressus Jesus: secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chanana a a finibus illis egressa clamavit dicens: Miserere mei, Domine, fili David. Filia mea male a demone vexatur (Matth. xv).

In cunctis sacræ et evangelicæ lectionis verbis, si diligentius intueamur, tota salus hominis inve-

nitur. Primo quæ esse debeat initium conversionis, et post initium conversionis qualis Deo adjuvante appetendus sit modus perfectionis. Quod etiam nobis præsens sancti Evangelii lectio commendat, in qua Spiritus sanctus ea quæ a Domino foris gesta sunt ita enarrat, ut etiam quid quotidie invisibiliter operetur insinuet.

Egressus, inquit, Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis. Jesus salvator vel *salutatoris noster* quasi quodammodo intus esse dicitur, cum hominem secundum voluntatem et desideria cordis sui illicita vivere permittit, et ad omnia facinora properanti nullius obstaculi difficultatem, ut respiscat, opponit. Tunc nempe salus intus latet et manet, dum nil de salute agitur animæ, sed ad totum illud, quod periculum et perditio suimet est, homo proccaciter devolvitur. Sed tunc Dominus Jesus, qui diu longèque tacuit, et intus fuit, quasi mira dignatione *egreditur*, quando in occulta ordinatione sua salutem hominis operari disponit.

Quo felici et memorando egressu *secessit in partes Tyri et Sidonis.* Tyrus interpretatur *angustia*, Sidon *inutilis venatio*. Egrediens quippe misericorditer Dominus *secessit in partes has*, quando ipso inspirante corpus et anima, quæ per *Tyrum et Sidonem* accipi possunt, se a se avellere [*cod. evellere*], et patiri incipiunt, quæ ad vitia et peccata carnis unanimum consensum tenuerunt, et *Tyrus*, quod est anima, *angustiari* cœperit pro *inutili venatione* Sidonis, quod est corpus. Considerat quippe in amaritudine **248** animæ suæ quomodo totum tempus vitæ suæ læstiali more vivendo transegerit, et corpus suum inutili peccatorum venatione occupatum turpibus et criminosis actibus subdidit. Dum ex abundanti gratia Dei homo sic prævenitur, dum tali, inquam, modo, ut prædiximus, Dominus Jesus *egreditur, et in partes Tyri et Sidonis secesserit*, fit cœlitus quod sequitur :

Et ecce mulier. Ecce, hoc est sine mora mulier egreditur, anima scilicet divinitus emollita et conversa, quæ pridem postposito timore et amore Dei per peccata fuerat indurata. Et hæc *mulier Chananaea*. Non est superflua adjectio, quod mulier ista dicitur fuisse *Chananaea*. Chananaea denique interpretatur *mota vel negotiatrix*, sive *paupercula*. Congruè, ut video, tunc dicitur anima *mota*, quando jam in desiderio habetur, spretis delictorum suorum seditatibus sæculi abrenuntiet vanitatibus. Fit quoque *negotiatrix* vendere cupiens inutilia et indecentia opera, ut acquirat pretiosa virtutum ornamenta. Omnis quippe videns dat vile, ut charius sibi emat. Sic et ipsa anima bona *negotiatrix* dat inutile et vile peccatorum pretium, ut nobile et pulchrum meritum possideat mercimonium. Fit etiam *paupercula*, dum in vera humilitate cordis agnoscit et pœnitet innumera quæ commisit scelera. Unde et sequitur :

A finibus illis egressa clamavit dicens: Miserere mei, Domine, fili David. Notandum quod a *finibus*

illis egressa dicitur. Tres sunt gradus peccatorum, A imo tentari, dum in tentationibus idem ipse qui initium, medietas et finis. Initium peccandi consensus, finis a tus consummatus, inter quos quasi duos fines medietas est concupiscentia carnis, quam **249** apostolus Paulus legem membrorum nominans legimentis repugnantem dicit (*Rom. vii, 23*); quia quasi fomes quidam peccati perfectorum etiam sese importune ingerit animo. Igitur Chananea ista a finibus illis, a peccandi consensu et a peccati actu egressa, sed adhuc media peccati delectatione sapius inquietata, quid factura est? Sequitur:

Clamavit dicens: Miserere mei, Domine, fili David. Filia mea male a dæmonio vexatur. V. deamus quo ordine anima hæc procedat, et quibus actibus vel moribus seipsum componat. Primum namque egressa est mala relinquendo. Secundo prosperæ B percipiendæ salutis clamavit intimo desiderio cordis confitendo. Desiderium enim et confessio cordis quidam apud Deum est clamor vivæ vocis, sicut et Moysi ore tacenti et corde clamanti dicitur: *Quid clamas ad me?* (*Exod. xiv, 15*.) Clamat ergo Chananea ista, anima videlicet *mota* de sæculo, negotiandi perita, pauperella, id est humilis in oculis suis, dicens: *Miserere mei, Domine, fili David.* Ac si dicat: Licet spem et fiduciam in te habeam, Domine, quia misericors es in millibus aufereus iniquitatem et peccata, sed scio et perpendo quia duobus pedibus tuis, misericordia scilicet et iudicio, fines terræ perambulas, et ideo contremisco et ingenisco sciens et mente revolvens, quoniam qui misereri in perpetuum non oblivisceris, etiam rectissimum iudicium tuum nunquam dimittis. Sic etenim utriusque pedis mentionem faciens Psalmista ait: *Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine* (*Psal. c, 1*). Neque enim misericordiam sine iudicio, neque iudicium sine misericordia justo Deo congruere asserabat, sed utrumque, misericordiam et iudicium Domino decantare se asseverabat. Unde beata quælibet anima, ne remota misericordia iusti iudicis damnetur sententia, exorat, dicens: *Domine, si remota pietate a te discutiar, pereo, et ideo pedem iustitiæ retrahendo amore, pedemque misericordiæ clementer porrige, quem amplectens et deosculans confidentius respirare valeam de tuis infinitis miserationibus.* *Miserere mei, Domine, fili David.* Filium enim David ea spe et fiducia te nomino, ut sicut David puero tuo gravia flagitia dimisisti, ita quoque iniquitatibus **250** meis clementer digneris propitiari. Vel ideo *filius David* te, Deus meus, appello, ut remisci digneris, quod Creator meus es, et ipse mei causa creatus es, homo factus pro me. *Miserere mei, Domine.*

Filia mea male a dæmonio vexatur. Vellem quidem peccata mea tibi satisfaciendo corrigere, sed non valeo, quia *filia mea male a dæmonio vexatur.* Ex eo sane quod ait filiam suam male a dæmonio vexari, ostendit quod quidam bene, quidam male vexantur. Beatus denique Job bene meruit vexari.

imo tentari, dum in tentationibus idem ipse qui prius fuerat perstetit, et ideo per tentationem dignus habitus est coronari. Judæus male et inutiliter est tentatus, quia dum tentationi avaritiæ consentit, a Deo reprobatus est et damnatus Ille igitur male vexatur, qui suadenti et suggerenti diabolo per consensum et delectationem cooperatur; bene autem vexatur, qui vexanti et suadenti diabolo nequaquam consentire probatur. Ille etenim est de quo scriptum est: *Eceat vir qui suffert tentationem, quoniam cum proba us fuerit, accipiet coronam vitæ* (*Jac. 1, 12*). Dolet itaque peccatrix anima quod male et non bene vexatur, cum consentiendo succumbit tentationi. Et ideo clamat clamore valido, intimo cordis desiderio ad Dominum loquens: *Miserere mei, Domine, fili David.* Sed quia plerumque contigit ut inter tot gemitus et clamores pro voto suo non exaudiat, recte subjungitur:

Qui non respondit ei verbum. Quod verbum? Illud sane Verbum non respondit, quod hominem intrinsecus dulciter solet tangere, de quo scriptum est: *In principio erat Verbum* (*Joan. 1, 1*), per quod facta sunt omnia. De quo rursum dicitur: *Misit Verbum suum, et sanavit eos* (*Psal. cvi, 20*). Tandiu ergo Verbum non respondet, quandiu interna suavitas non mittitur, et ideo sanitatis virtus nonnunquam differtur. Sed et alio modo verbum pro facto ponitur, ut ibi: *Et non erat, inquit Scriptura, verbum in domo eius, quod non ostenderet eis* (*Isai. xxxix, 2*). Omnipotens Dominus *verbum non respondet*, quando hominem necdum permittit, ut bonæ voluntatis desiderium ad opera munda et recta perducere queat. **251** Sed si in Lona voluntate perseveraverit, ampliora salutis dona Deo inspirante ei accedunt. Unde et congrue sequitur:

Accedentes autem discipuli, quia nomen et reverentia magistri timorem exigit discipuli, apte per *discipulos* sensus timoris exprimuntur. Quo enim crebrius peccatrix anima seipsam intuetur, eo amplius divini timoris gratia adimplebitur, qui profecto timoris sensus nequaquam a precibus cessant, sed assidue Dominum rogant, quemadmodum Paulus ait: *Orate sine intermissione* (*1 Thess. v, 17*). Orationibus semper vacare remota est qui possit. Sed ille utique sine intermissione orat, qui sive manducet, vel bibat, sive dormiat vel aliud quid faciat, totum in nomine Domini ita agere satagit, ut merito coram Domino oratio dici valeat.

Accedentes ergo discipuli, sensus videlicet timoris quid rogant? *Dimitte eam.* Ac si dicant: *Dimitte eam,* id est a peccatis fac liberam; *dimitte eam,* et fac voti compotem, quia nemo eam tenere vel impedire poterit, si clementer et Lona voluntas tua eam sequi te permiserint: *Clamat enim post nos, et idcirco dimitte eam,* ut potestative possit habere nos. Vel sic *clamat post nos,* quia sperat cælestia, sed adhuc corpus et anima querit terrestria. Hæc ergo omnia Deo invisibiliter operanto et hucusque dissimulante, et non respondente,

etsi non dat eo quod amicus est, propter improbitatem tamen ejus surrit, et dabit ei quicquid habet necessarium. Hinc est quod sequitur :

Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. Hic spiritus consilii, qui in septem donis Spiritus sancti a prima Dominica Septuagesimæ enumeratis, huic quintæ Dominicæ inscribitur, dat salutis consilium animæ quærenti illum. *Non sum, inquit, missus nisi ad oves.* Per oves innocentia, aut simplices vel innoxie cogitationes figurantur. *Oves, itaque quæ perierunt,* hi sunt qui innocentiam suam aliquando amiserunt, sed de lupis in agnos commutati in domo Israel mansuete et innocenter vivunt, ipsi jam facti domus Israel, hoc est mundo corde contemplari et videre quærentes Dominum. *Non sum missus nisi ad oves.* Ac si magni consilii Angelus 252 dicat homini : Instas mihi importune, opportune salutem et consilium animæ tuæ flagitando a me. En, si optas a morte peccatorum liberari, horum quos prædixi innocentiam et simplicitatem et munditiam cordis oportet te imitari, et societatis confubernium quærere. *Non enim a Patre alias missus sum, nec delectatur anima mea, nisi in talibus.* Audiens hæc prudens et fidelis anima, nequaquam Dominica parvipendit præcepta, quemadmodum sequitur :

At illa venit. Unde, aut quo venit? *Venit mundum relinquendo, venit corpore, venit et mente, venit et bona quæ potest faciendo.* Nec hoc contenta adorat etiam, id est bona sua in humilitate custodiendo, adorat tota devotione mentem Deo seu Magistro substernendo, adorat quoque coram omnibus se humiliando, et si non corpore omnium substernitur pedibus, intimis tamen humilitatis medullis subjicitur omnibus. *Domine, inquit, adjuva me.* Primo dixerat, *miserere mei,* secundo a sensibus timoris dictum fuerat, *dimitte sam;* jam tertio adjutorium Domini implorat dicens : *Domine, adjuva me* Ubi enim major est pugna, majora Salvatoris necesse est quærere præsidia. Quid enim est totius spiritualis vitæ militiæ nisi jugis cum hoste conflictus? *Domine, inquit, adjuva me.* Ac si dicat : *Domine, in medio inimicorum meorum posita, sola in agone contendendo, et, donec halitus superest in me, hoc duello congredi debeo, para mihi solitum adjutorium, quæ nullum præter te habeo solatum, concedens, ne nunquam dominantur mihi inimici mei.* Accepta ergo tali postulatione, ut in melius proficiat, iterum eam exhortatur dicens :

Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus ad manducandum. Hæc verba vere sunt verba Spiritus sancti ex æterna Patris sapientia prolata. *Panis filiorum* magna et sublimis est doctrina electorum, vel *panis filiorum* interna suavis pacificorum, de quibus dicitur in Evangelio : *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* (Matth. v. 9). Qui utique panis nequaquam mitti debet canibus. In Veteri namque Testamento, ubi munda

A animalia discernuntur, canis inter immunda animalia reputatur. Et ideo per canes proterve et superbe 253 peccantes figurantur. Et notandum quod non ait, canis, sed *canibus*, ut significet immundos esse in utroque homine, corde scilicet et opere. *Panis* ergo iste tunc *canibus mittitur*, cum immundo corde et corpore verbum Domini percipitur, nec ad internam suavitatem degustandam oculus cordis emundatur. Admonet ergo unumquemque Dominus et dicit : Si vis panem filiorum meorum manducare, immaculatum te interius et exterius custodi quia *non est bonum hunc panem mittere* coinquinatis animabus et corporibus; sed ita verbum meum auditu percipe, ut fructum bonæ operationis representes in opere. Sic exhortante Domino et monente, beata anima capax et avida hujusmodi doctrinæ ex profunda cordis humilitate beatæ hujus mulieris intra se respondet verba :

Etiam, Domine. Ita plane est, Domine, ut asseris, et sic oportet fieri. *Sed et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Sicuti per canes superbe peccantes, sic per *catellos* humiliati accipi possunt peccatores, per *micis* vero exigua gratia, per *mensam* abundans suavis, per *dominos* dignitas prælatorum et aliorum perfectorum. *Mensam* etenim quamdam Dominus et Salvator noster filiis suis præparavit, in qua diversarum apponuntur ferula deliciarum, supereminens, ut dixi, dulcedo Dei, et ut intelligant mysterium regni Dei, quod est latens et profunda scientia Scripturarum. Hanc *mensam catelli*, id est humiles, in oculis suis peccatores non adeunt, nec ad hanc sedem, ut filiorum panem comedant, quærunt, sed in humili et contrito corde persistentes, hæc intra se nonnunquam dicunt : Nos, Domine, qui *canes* aliquando proterve peccato sumus, jam *catelli*, hoc est humiles in oculis nostris peccatores sumus, da nobis *de micis*, da de immensa electorum tuorum gratia exigua gratiam, da nobis *de micis, quæ cadunt de mensa dominorum* nostrorum. Ipsi enim magna in se experti beneficia, de modica dulcedinis tuæ gratia confoveri pro magno non habent; nobis autem pondere peccatorum prægravatis quantulacunque gratia tua sufficeret, si hanc aliquomodo misera vita nostra promereri a te posset. Illi, Domine, non dicimus, 254 peccata non committere, verum etiam de peccatis aliquando cogitare nefas ducunt et abominantur, et per hoc non parvæ mercedis remunerationem a te digne præstolantur. Nobis si spes ulla aut fiducia daretur, ut ipsa gehennæ tormenta evadere possemus, satisfactum nobis esse crederemus.

Item alio modo per *panem filiorum* spiritus amoris accipitur, qui non nisi dilectis et electis filiis Dei in nimia dulcedinis abundantia de superius ministratur et apponitur. Hunc *panem filiorum*, id est spiritum intimi amoris dum anima peccatrix, quæ nondum per penitentiam ad spiritum timoris pertingere meruit, accipere desiderat, ab eo qui saluti omnium consulere novit, congrue audit : *Non est*

bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. **A** *Non est, inquit, bonum, ac si dicat bonum non est, quia justum non est, nec meæ congruit æquitati ut qui canis vitam imitatus est superbe et proterve peccando, et qui nondum digna pœnitentiæ satisfactione, quomodo timere me debeas, didicisti, de pane dulci, quo filios meos satiare consuevi, modicum quid accipias.*

Hæc dicente Domino intrinsecus in corde hominis dignum aut justum non esse panem filiorum mittere canibus, humilis et vere pœnitens anima ipsi Domino ut justo Judici concordat respondens in hæc verba: *Etiâ, Domine, sed et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Ac si nimia cordis et spiritus contritione anima dicat: Novi, o Domine, æquum et congruum non esse, ut asseris, ut canibus, id est immundis et coinquinatis dulcis filiorum tuorum donetur panis: Sed et catelli edere habent de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Per catellos, ut supra diximus, humiles peccatores, per micas minutos quosque excessus accipe, per mensam, cor abundans Spiritus sancti dulcedine. *Cadunt tunc micæ de mensa, quando filii Dei visitante se copiosa dulcedine spiritus amoris de minutis quibusque excessibus cogitationum, operum, locutionum semetipsos districte diducunt et reprimunt, et sic minima plagunt, ac si maxima quæque facinora perpetraverint, et quantum fas est mortalibus, in vera humilitate Deo vitam suam irreprehensibilem 255 exhibent et custodiunt.* Sed inter hæc cum humiles pœnitentes dominos suos, scilicet innocentes quosque vident, pro minutis quibusque excessibus miro modo compungi et mirabiliter in fletibus cruciari, illi quodammodo *edere de micis* incipiunt, quia accepto spiritu timoris, qualiter pœnitere et deslere graviora quæque peccata, et digne Deo pro eis satisfacere debeant, laudabile ab eis exemplum sumunt, quod nequaquam canes, id est superbe et proterve peccantes, sed *catelli*, humiles videlicet peccatores faciunt, qui peccatorum suorum pondera recognoscunt, sique per spiritum timoris tandem proficiunt ad spiritum amoris. Cum beata quælibet anima adeo instructa eo, ut diximus, ordine progreditur, et ex profunda cordis radice tum dictis tum factis humiliatur, tunc respondet Jesus, tunc erumpit in vocem, quæ diu desideratam affert benedictionem. Nam super quem requiescit Deus, nisi super humilem, et quietum, et timentem sermonem ejus? Tunc respondens ait:

O mulier, o anima per gratiam emollita, nomini meo ascribatur quod te olim duræ cervicis et cordis impœnitentis misericorditer emollivi. Sed et merces deletur operi tuo quia magna est fides tua, quam ex magna humilitate promeruisti. Sciendum quæ modica et quæ magna fides dicatur. Beatus denique Petrus modicæ fidei fuerat, cum exurgente maris unda spei anchoram dereliquit, et salvati se posse minime credidit. Unde quod pusillæ

fidei fuerit, a Domino redarguitur, cum ei vocata Dominica dicitur: *Modicæ fidei, quare dubitasti?* (Matth. xiv, 31.) Hanc modicam Petri fidem habet quisquis nunc detractionis aura flante nimium dejicitur, aut favoris gratia inutiliter extollitur. *Magnæ autem fidei præconio insignitur, qui Deo adhærens fortis in adversis, humilis in prosperis invenitur. Hujus profecto fidei perfectio magna beatitudine remuneratur, quemadmodum sequitur:*

Fiati tibi sicut vis. Quid est: *Fiati tibi sicut vis?* Norunt qui experti sunt quia cum amor et desiderium cœlestis cor medullitus tetigerit, quam exuberans multitudo dulcedinis Dei cor exhilaret, quomodo pro velle suo optatis potiatur desideriiis, quam affectuosis immorari valeat lacrymis. *O mulier, magna est fides tua.* Magnæ fidei est, *fiati tibi sicut vis.* In quantum denique velis, allue et epulare deliciis meis.

Et sanata est filia ejus ex illa hora. Ex illa nempe hora filia, id est anima, vere sanatur, et licet adhuc mortali carne circumdata omnem peccati efugere nequeat languorem, *ex illa tamen hora,* quando unum cum Domino spiritus sit, tantam tanque perfectam accipiet sanitatem, quæ perpetuam aulera damnationem vel infirmitatem.

Sed et hæc eadem verba sancta et perfecta quælibet anima, quæ usque ad finem vitæ viriliter certavit cursum consummavit, fidem servavit, audire meretur, cum carnis educta ergastulo ad cœlos sublevaratur. *O mulier, magna est fides tua.* Ac si Dominus dicat: Ego Dominus scrutans corda et renes novi infirmam a virum tuarum, novi quod lutea massa et fragile figumentum fuisti. Sed quia *magnam fidem* et dilectionem mihi exhibuisti, *fiati tibi sicut vis.* Semper enim sitibundo pectore gloriæ meæ præsentiam quærebas; jam nunc educta de mundi exsilio habitabis cum Dei Filio. Vide non per speculum et ænigma, sed facie ad faciem quem videre desiderasti. Amplexere et fruire quem semper amasti. *Et sanata est filia ejus ex illa hora.* Ex tunc enim, cum illud summum bonum, quod Deus est, possederit, integræ et perfectæ sanitati donabitur tam in anima quam in corpore, quia nulla deinceps corruptionis nocet ei macula, sed sempiternæ accedent sanitatis gaudia ineffabilia. Ad quam sanitatem perducit nos auctor sanitatis Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

257 HOMILIA XXX.

IN FERIA VI POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ
PRIMA.

Dixit Joseph fratribus suis: Audite somnium meum. Putabam nos ligare manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum et stare, vestrosque manipulos circumstantes ad rare manipulum meum (Gen. xxxvii).

Fratres isti Joseph, qui eundem Joseph maligna fraude postea videri perit non inconvenienter malignos spiritus significant, quos ideo *fratres* dicimus

quia tam ipsi quam et nos ab uno Deo Creatore A creati sumus. Illis profecto fratribus, spiritalis quilibet Joseph narrat quodammodo somnium, quod vidit, dum per bonam voluntatem, quam Deo inspirante concepit, perversæ illorum suggestioni contradicit. Nam per somnium, quod homo non vigilans, sed in nocte dormiens et quasi nesciens videre solet, occulta et, ut ita dicam, inopinata divinæ visitationis gratia intelligi valet, qua homo salvandus adhuc in tenebris ignorantiae positus, nullis suis meritis præcedentibus, sed gratuita bonitate intrinsecus visitatur et illuminatur, et ad peccatorum suorum recognitionem aliquantulum revocatur. Et quia pro malis quæ commisit, displicere sibi metipsi incipit, quasi contradicendo et renuntiando perversitati malignorum spirituum ait: *Audite somnium meum, quod vidi.* Audire consilia iniquæ machinationis vestræ jam ultra contemno, quia somnium salutis, quæ vidi, bonum quod divina inspiratione in animo meo propositum, opere adimplere contendo.

Putabam nos, inquit, *ligare manipulos in agro.* Putabam, verbum dubitatum est. Nam dum tonio internæ visitatione tangitur, non statim ad Deum convertitur, sed imprimis quasi dubitative secum meditatur et cogitat, nesciens quid potissimum eligere debeat. Nam converti et ea quæ mundi sunt relinquere, voluntas bona suggerit, sed ex altera parte caro infirma ad amorem sæculi 258 retrahit. *Putabam,* inquit, *nos ligare manipulos in agro.* Agrum spiritalis propositi adire deliberat, ubi sanctarum cogitationum, caelestium desideriorum, bonorum intellectuum et justorum operum manipulos colligat. Et bene ait, *putabam nos ligare manipulos in agro,* quia non solum intraturus est agrum sanctæ conversationis, intrabunt nihilominus pugnaturi cum eo fratres sui, bellatores fortissimi, qui innumerabiles tentationum manipulos colligunt, quibus perturbare et inquietare tranquillitatem mentis illius contendunt. Unde necesse est ut ille e contrario talem, tam fortem patientiæ et perseverantiæ manipulum colligat, quem consurgere et stare contra circumstantes inimicorum suorum manipulos faciat, eosque quasi manipulum summ adorantes pronus in terram humiliter sibi prosternat.

Re ponderunt fratres ejus: Nunquid rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ? Ista perversorum fratrum responsio est dura et prævalida illorum colloquatio, quia a bona, quam propositum voluntate omnimodis eum conantur avertere et revocare, ne forte, dum relicto regno vitiorum ostendere merebitur regnum virtutum, illi quasi impotentes et infirmi ditioni ejus subjiciantur.

Hæc igitur causa somniorum atque sermonum invidiæ et odii fomitem ministravit. Fomitem invidiæ et odii immundis spiritibus generat, dum causam somniorum atque sermonum, hoc est gratiam occultæ visitationis et internæ allocutionis salubriter et utiliter percipere et ad effectum operis perducere considerant. Unde sequitur:

Aliud quoque somnium vidit, 259 quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quasi solum, et lunam et stellas undecim adorare me. Spiritalis iste Joseph aliud quoque somnium videt, dum id quod in animo proposuit propter spem æternæ remunerationis, opere jam implere studet. Nam hoc est quodammodo perversis fratribus illis quasi contradicentibus et reluctantibus narrare, bonæ videlicet voluntatis propositum operibus comprobare. Hunc etiam in agro spiritalis vitæ bene laborantem sol, id est contemplantes; luna, hoc est continentis; stellæ, quod est confidentes, quodammodo adorant, dum pro bona conversione, pro laudabili conversatione cum magnificabant.

Quod cum patri suo et fratribus revelasset, increpavit eum pater et dixit quid sibi vult somnium quæ ridisti? Refert patri suo, Deo creatori suo gratias agendo, refert prædictis fratribus suis invidiam illorum bonis operibus provocando. Pater vero talia referentem non laudat, sed increpat. E. hæc talis increpatio subripiens accipienda est tentatio. Nam tentari eum permittit, ut humiliet, et postquam humiliatus fuerit, magis eum exaltet et sublimet. Num ego inquit, et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram? Nunquid ego verus sol contemplantium, et mater tua Ecclesia continentium, et fratres tui, videlicet multitudo confidentium adorabimus te super terram? Quasi super terram quoque adoraretur, si contemplantibus, si continentibus, si confidentibus in omni virtutum gratia æqualis haberetur. Itemque alio modo quasi super terram adoraretur, si nullis tentationum molestiis turbari permitteretur. Sequitur:

Invidebant igitur ei fratres sui; pater vero rem tacitus considerabat. Invidentibus itaque et magis ac magis tentando insurgentibus iniquis fratribus illis, Deus Pater rem tacitus considerat, quia tentationis ex tum patienter sustinet et exspectat. Tacet, quia laboranti in tentatione non subvenit; tacet, quia fratres illos invidentes et insidiantes non repellit nec reprimit. Veruntamen quod hæc eadem tentatio ad salutem illi Deo miserante tandem proveniat, sequens littera exprimens ait:

Cunq̄ue fratres illius in pascendis 260 gregibus patris morarentur in Sichem, dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichemis. Veni, mittam te ad eos. Per Sichem, qui humerus interpretatur, labor corporalis non injuste designatur. Et ideo greges tanti Patris, congregati scilicet Christo mundi contemptores, bene in Sichem commorari dicuntur, ubi in spiritalem servitutem patris laboribus rediguntur. Ubi etiam sæpe memorati fratres illi eos quodammodo pascunt, quia magis eos per tentationem proficere faciunt. Illic nimirum beatus quilibet Joseph in augmentum salutis suæ a Deo Patre mittitur, quemadmodum consequenter infertur.

Missus de valle Hebron venit in Sichem, invenitque eum errantem in agro et interrogavit eum quid quæreret. Hebron augmentum sempiternum, Sichem,

ut jam dictum est, *humerus* interpretatur, quo labor presentis vitæ non immerito significari videtur. Est quidem augmentum sempiternæ beatitudinis utilis exercitatio vitæ presentis; sed tamen, dum Joseph iste in *Sichem* mittitur, dum humerum cordis ac corporis piis laboribus supponere jubetur, quasi *errans in agro a viro*, id est a doctore aliquo invenitur, quia licet *Sichem* inhabitare elegerit, varius tamen error tentationum in primordio conversionis cordi illius se ingerit. Sed *vir* virtutis, æternæ videlicet doctor veritatis, dum hunc *errantem invenit*, dum errores tentationum, quibus turbatus est, cognoverit, graviore illi adhuc tentationum laqueos superesse denuntiat, cum dicit:

Audiri autem eos dicentes: Eamus, in Dothaim. Quasi dicat: Fratres tui, insidiatores maligni, in Dothaim, hoc est in defectum ire desiderant, quia te non in profectum, sed in defectum secum abducere festinant. Unde sequitur: Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitabant illum occidere, et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem, dicemusque: Fera pessima devoravit eum, et tunc apparebit quid prosint illi somnia sua. Vident eum non de prope, sed quasi a longe venientem, id est malignitati et suggestioni illorum nondum consentientem. Unde impetu 261 magno consurgentes super eum irruunt et somniatorem boni crudeli morte animæ occidere cupiunt, ut occisum in cisternam veterem mittant, hoc est ut a Deo apostatando veterem hominem cum actibus suis eum reintroducere faciant, et tunc quasi victores fortissimi super interitum ipsius insultantes dicant: Fera pessima devoravit eum. Fera pessima est luxuria vel carnis concupiscentia, quæ tunc Joseph spiritalem devorare dicitur, quando post conversionem rursus ad mundi voluptatem relabitur.

Audiens autem hoc Ruben, nitebatur eum liberare de manibus eorum et dicebat: non interficiamus animam ejus, nec effundamus sanguinem, sed projicite eum in cisternam, quæ est in solitudine; manusque vestras servate innoxias. Per Ruben, quod interpretatur os visionis, accipiendus est princeps et auctor totius diabolicæ perversitatis, qui ministros et confratres suos nil talibus prævalere videns insidiis, novæ calliditatis et deceptionis dabit consilium, quo facilius præcipietur in interitum. Nolite, inquit, eum interficere, nolite eum a spiritali proposito avertere, sed projicite eum in cisternam, quæ est in solitudine. Cisterna solitudinis est secretum sanctæ conversationis. In hanc cisternam non corde, sed corpore eum projicite, ubi tantum in specie sanctitatis fallaciter appareat, et omnes delectationes, omnes concupiscentias carnis quærat et diligat, ut sic malis desideriis abstractus et illectus reddatur patri suo, mundo videlicet et diabolo.

262 HOMILIA XXXI.

INSABBATUM ANTE DOMINICAM III, QUADRAGESIMÆ PRIMA.

Homo quidam habebat duos filios, et dixit adole-
PATROL. CLXXIV.

scntior patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit (Luc. xv).

Homo iste, qui duos filios habuisse dicitur, Deus Pater intelligitur, dico, ejus filii duo fuerunt populi. Major filius populum Judæorum exprimit, qui quasi semper cum Patre erat, quia unum Deum colebat; minor vero filius populus gentium est intelligendus, qui, quasi accepta portione substantiæ, quæ eum contingebat, in regionem longinquam abiit, quando relicto vero Deo vanæ idolorum culturæ se mancipavit. Pars enim substantiæ, qua accepta abiit, sensus est rationalis, per quem Creatorem suum Deum omnipotentem, a quo accepit, cognoscere et deligere debuit. Redemptorem cognoscere paucorum erat; Creatorem cognoscere omnis homo et ex seipso, et ex his, quæ creata sunt, manifeste poterat. Invisibilia enim Dei, ut ait Apostolus, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur (Rom. 1, 20). Nam cælum, terra, sidera, et maria et cuncta quæ facta sub cælo conspiciuntur, eum a quo facta sunt, manifeste loquuntur; non enim existerent, nisi ab aliquo existerent, creata non fuissent, nisi Creatorem habuissent. Igitur ex naturali ingenio, quod a Deo omnis homo acceperat, cognoscere Deum omnis homo poterat. Sed minor iste filius, gentium videlicet populus, post non multos dies congregatis omnibus, quasi peregre profectus est, quando deserens eum, a quo conditus est, per idolorum culturam longe a gratia Dei recessit, ibi vere dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Nam ubi relictis interioribus, exterioribus, terrenis atque desideriis et voluptatibus delectabiliter cœpit inservire, et creaturam potius quam Creatorem diligere, hoc fuit quodammodo divini muneris substantiam naturalis utique ingenii et rationalis sensus excellentiam miserabiliter disperdere.

Post hæc apte subjungitur, *et postquam dissipasset omnia, facta est fame 263 valida in regione illa, et cepit egere, et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius. Unus civium, cui egens ille adhæsit, diabolus exprimit, cui relicto Creatore, tota ante adventum Christi gentilitas adhærebat. Sub quo valida fame verbi Dei et cognitionis Dei acriter laborabat, et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat. Siliquis stulta mundi sapientia et sæcularis doctrinæ studium, quibus antiquus ille gentium populus maxime insudabat, figurantur, quæ vere pastus porcorum, malignorum videlicet spirituum erant. In his enim ipsi delectabantur, ex his ipsi reficiebantur. Recte autem additur, *et nemo illi dabat*, quia quantumcunque laboris pro hujusmodi siliquis, pro inanis philosophiæ studiis expendebant, id quod quærebant, nunquam perfecte attingere poterant. Sed ubi tempus gratiæ advenerat, tandem per misericordiam Dei impleri cœperat; quod sequitur:*

In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame vereo! Surgam, et ibo ad patrem meum. Re-

versio ista facta est in incarnatione Christi, quando ad salvandum genus humanum Unigenitum suum Deus misit in mundum. Ibi sane filius iste adolescentior revertitur, quando audita post passionem, resurrectionem et ascensionem Domini nostri Jesu Christi prædicatione Evangelii ad fidem convertitur.

Quod autem bonus ille pater in tantæ dulcedinis gratia revertentem post longa erroris itinera filium suscepit, quod eum stola prima vestitum, annulo et calceamentis, manibus pedibusque redimitum, tandem occisi propter eum vituli saginati comestioni in tanta lætitia et exultatione admisit, hoc totum præfigurabat nobis spiritalem illam lætitiã, quæ modo est in domo Dei, sancta videlicet Ecclesia de gentibus congregata, quæ innocentie puritate, fidei integritate evangelicæ prædicationis assiduitate, quod est *prima stola*, annulus et calceamenta, a Deo Patre est ornata. In hac nimirum domo vitulus ille saginatus unigenitus Dei Filius, pro nobis in ara crucis semel immolatus, quotidie occiditur, quia sacrosanctum corpus et sanguis illius **264** in salutem credentium quotidie in ea conficitur et accipitur. In hac etiam domo dulcis quædam *symphonia et chorus* quotidie resultat, quia per hujus vituli immolationem, per sacratissimam corporis et sanguinis Christi immolationem, unanimi fidei concordia, assidua divinæ laudis consonantia quotidie Deo Patri sancta Ecclesia approximat.

Audit hanc symphoniam et chorum *senior* filius, populus utique Judaicus, qui quasi in agro nunc commoratur, quia exterioribus tantum et caducis rebus inutiliter occupatur. *Audit*, sed indignatur, et non vult intrare, quia credendo in Filium Dei unanimi sanctæ Ecclesie non vult communicare. *Pater* autem illius *egressus cepit rogare*. Egressus iste Patris significat futuram circa finem mundi vocationem Judaicæ plebis. Tunc enim quasi ad ro-gandum seniore filium, populum Judaicum Deus Pater egredietur, quando vocationem ipsorum per prædicatores suos manifestabit, et ad credendum in eum, quem misit, Unigenitum suum mirabili visitationis suæ gratia perfecte eum illuminabit. In hac denique illuminatione dicunt flebili corde et corpore :

Ecce tot annos servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nunquam dedisti mihi hædum, ut epularer cum amicis meis. Sed postquam filius tuus hic qui dissipavit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti ei vitulum saginatum. Mirabuntur sane et cruciabuntur in semetipsis inæstimabili pœnitentiæ dolore, quod ipsi, quos primum Deus in patribus suis elegit, in adventu unigeniti filii Dei ita excæcati sunt et reprobati, et gentes, qui Deum non cognoverant, in tantam beatitudinis gratiam mirabili omnipotentis Dei dispositione electi sunt et vocati. Per *hædum* enim, quo peccatum exprimitur, Filius Dei præfiguratur, qui pro nobis peccatum fieri voluit, dum in se nostræ mortalitatis miseriam suscepit.

His secundum sensum allegoricum breviter trans-cursis, ad nosmetipsos oculum mentis convertamus, et quid nobis parabola hæc moraliter insinuet, videamus. Ait namque Dominus :

*Homo quidam habebat duos filios, et dixit adolescentior ex illis patri : Pater, **265** da mihi portionem substantiæ quæ me contingit.* Parabolæ Domini nostri Jesu Christi omnes plenæ sunt mira profunditate et excellentia mysteriorum, utpote quas ex ore suo protulit ille, qui est sapientia Dei Patris et ideo plenam atque perfectam veritatem, quæ in eis abscondita est, nullus mortalium suo sensu attingere vel comprehendere potest. Quarum una est præsens hæc Domini parabola, totius gratiæ et dulcedinis plenissima, ad cuius profunditatem etsi perfecte sensu nostro pertingere non possumus, nec digni sumus; aliquid tamen ipso donante ex ea possumus conjicere, quod ad profectum et salutem animarum nostrarum poterit proficere.

Homo iste, qui duos filios habuit, Dei omnipotentis typum gerit. In duobus ejus filiis unum eumdemque hominem, qui constat ex anima et corpore, non inconvenienter possumus intelligere. Licet enim patrem et matrem habere nos super terram voluerit, ex quorum carne nasci nos instituit, ipse tamen summus et verus Pater est, a quo subsistimus, a quo spiritum, animam et corpus accepimus. Filius ejus *adolescentior*, spiritum hominis significat, qui non injuste *junior filius* nominatur, quando per misericordiam Dei quotidie in semetipso renovatur. De hac juventute dicit Psalmista, *renovabitur ut aquilæ juvenus tua* (Psal. cii, 5). Proprium est juventutis ex natura et calore sanguinis semper in seipsa fervere. Nec injuste per fervidum illum sanguinem fervidus ille amor figuratur, quo spiritus hominis assidue seipsum renovans, in gratia spiritalis dulcedinis Deum præ omnibus et super omnia diligere comprobatur. Hanc juventutem prædictus propheta David aliquando se habuisse, sed perdisse conqueritur, alio loco dicens in psalmo : *Junior fui, etenim senui* (Psal. xxxvi, 25). Miserabili enim senectute homo contabescit, quando a fervore divini amoris intus refrigescit. Filius autem adolescentior, spiritus utique hominis in amore Dei de die in diem magis ac magis ferventis, nihil quærit extra illum quem diligit. Unde et supplici voce cordis et corporis clamat ad aures Patris sui Dei omnipotentis :

Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Substantiæ hujus portio quam postulat, spiritualium **266** virtutum atque gratiarum donationes non incongrue significat. Sed et adhuc excellentius per eandem quam postulat substantiæ portionem non indigne divini muneris, vivifici utique corporis et sanguinis Christi, intelligere possumus communionem. Ad hujus substantiæ portionem homo spiritalis semper anhelat; hæc aut dignè accipere valeat, vigiliis, jejuniis, cæterisque piis laboribus die noctuque laborat. Unde quoties ad con-

municandum ejusdem substantiæ portionem accedit, A aut etiam diem sive horam illam cogitat, in qua accedere debeat, nunc ex amore quo tantæ refectio- nis dulcedinem desiderat, nunc ex timore quo metuit ne indignus tanto divinæ miserationis munere appareat, suppliciter Deum Patrem interpellat: *Pater, inquit, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit.* Pater sancte, pater clemens, et multæ misericordiæ, *da mihi portionem substantiæ* illius, quæ vere mea substantia est, portionem utique corporis et sanguinis Christi Filii tui, a qua subsisto, cujus redempta sum pretio, ita ut me contingat, ut per spiritali gratiæ dulcedinem intus me tangat, quatenus visibilis ejusdem corporis et sanguinis perceptio, invisibilis et spiritalis animæ meæ fiat refectio. Nam corpora portionem substantiæ hujus contingere non multum proderit, si sapor et virtus spiritalis dulcedinis et gratiæ animam meam intus non tetigerit. Hanc humilem Filii sui supplicationem Deus Pater nequaquam despicit. Unde et evangelista consequenter subjungit:

Et divisit, inquit, illis substantiam. Substantiam dividit, quando effectum orationis homini tribuit. Dividit corpori, dividit et spiritui. Dividit corpori, quando ex dono gratiæ ipsius cœlestibus mysteriis ita homo communicat, quod dilectionem proximi corpore, quantumcunque potest, demonstrat; dividit et spiritui, quando accedere potest in vera dilectione Dei. Hanc divinæ substantiæ divisionem norunt hi qui vere sunt Filii Dei, qui eum qui est super omnia diligunt ante omnia, hoc solum desiderantes, hoc solum cunctis præsentis vitæ gaudiis præferentes, dum inter cœlestis cibi fercula aliqua spiritalis lætitiæ prægustare merentur gaudia. Unde etiam æstimare possumus quod 267 hæc eadem sancti Evangelii lectio ordinante Spiritu sancto in hoc tempus quadragesimale idcirco posita sit, ut filii Dei qui nunc vigiliis, jejuniis cæterisque laboribus arctius insistentes carnem macerant, ad hujus, de qua jam dictum est, substantiæ portionem, ad hujus spiritalis alimoniam refectio nem ardentius anhelare studeant, quia quicumque ita ei admittuntur, quod cœlestis, qui in ea est, sapore dulcedinis sæpe intus tanguntur, facile contemnunt, quomodocunque exterius atteruntur. Attamen miser homo qui nunquam in eodem statu permanet, diu in hac gratia subsistere non valet. Habet enim, qui semper eum persequuntur; habet qui semper eum præcipitare moliantur, hostem videlicet antiquum qui semper et ubique ei insidiatur mundum in cujus medio est, corpus proprium quod nusquam effugere potest. Subjunxit ergo evangelista:

Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filias profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Multi dies multæ assidue sunt illuminationes, quas si homo frequenter habere mereretur, in regione longinqua non peregrinaretur. Sed quia dies isti, heu! pauci sunt, non multi, rari, non assi-

dui, recte dicitur *et non post multos dies congregatis omnibus.* Quod dicit *congregatis omnibus*, per hoc bona et mala intelligere possumus. *Non post multos dies congregat omnia*, adolescentior filius, quando rarescentibus in se supernæ visitationis illuminationibus a fervore divini amoris refrigerat et tepescit spiritus. Tunc nimirum *congregat omnia*, quando bonis mala accumulatur, hoc est dum post orationis effectum minus caute observat seipsum, atque in illud cor, in quo cœlestis dulcedinis gratiam prius acceperat, mala quæque et inutilia colligit, per quæ ad defectum spiritalium gaudiorum miserabiliter corrumpitur. Cumque a gratia Dei hoc modo incipit alienari, hoc est quodammodo *in regione longinqua peregrinari.* Nam sicut is qui peregrinus est, neminem agnoscit, nec ab aliquo agnoscitur; sic non cognoscit Deum, nec cognoscitur a Deo qui se ita alienat ab eo. Cognoscit quidem Deus omne quod est, divinitatis suæ potentia, cognoscit 268 et hunc, sed non in pristinæ pietatis atque dulcedinis gratia. Inde fit quod sequitur:

Et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Nam ubi spiritalis gratiæ oblitus immundis cogitationibus, malis desideriis et noxiis delectationibus animum dederit, recte de eo dici potest quod *dissipaverit substantiam suam vivendo luxuriose.* Post miserabilem hanc dissipationem, tantam plerumque egestatem incidit, quod omnium spiritalium donorum expers sit, sicque impletur quod sequitur:

Et abiit et adhæsit uni civium regionis illius, et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. Per hunc unum civium, qui adhæsit, diabolus non incongrue potest intelligi, qui civis noster non injuste nominatur. Ita enim conditi fuimus, quod unam regionem, cœlestis utique regni habitationem pariter inhabitasse debuimus. Huic uni civium homo peregrinus a Deo tunc *adhærere* incipit, quando voluntati illius in nullo contradicit. Et quia *villa* a vilitate est dicta, tunc unus ille civium *in villam suam eum mittit*, quando omni vilitate, omni malarum cogitationum immunditie turpium concupiscentiarum levitati et nequitie potenter eum submittit. *Ut pasceret porcos*, malignos utique spiritus, qui per *porcos* intelliguntur. Talibus enim immunditiis et nequitiiis ipsi pascuntur et reficiuntur. Hominis deceptio eorum pastus est et refectio, humana perceptio illorum est exultatio, semper vigilant, nunquam manducant, nunquam requiescunt, ad subvertendum hominem pie vivere volentem semper inardescunt. Sed quid tandem se sequitur?

Et quærebat, inquit evangelista, implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant. Per ventrem intelligitur memoria hominis. *Ventrem suum de siliquis quas porci comederat implere quærit*, quando immundis cogitationibus et delectationibus, quæ vere sunt pastus dæmonum, ita memoriam suam implet et onerat, quod etiam libenter eis immocatur, frequenter ad eas recurrere delectatur, sicque

se per consensum eis subjicit, ut, si fieri posset, ea quæ mente tractat opere libenter adimpleret. Sed pius et misericors Deus, qui est **269** adjutor in opportunitatibus, in tribulatione ei quem salvare decrevit, solita sui occurrit miseratione, dum et errantem revocat, et, ut redire possit et velit, misericorditer adjuvat. Unde et sequitur : *In se reversus dixit.* Notate hæc omnia quæ jam diximus. Sunt quodammodo extra se, non in se, quia in anima hominis nihil præter Deum potest esse. *In se* quidem revertitur, quando relictis his quæ sunt extra se, ad Patrem suum Deum omnipotentem, a quo peccando recesserat, humiliter pœnitendo regreditur.

Quanti, inquit, mercenarii in domo patris mei abundant panibus! ego autem hic fame pereo. Sunt in domo Domini quidam qui mercenarii dicuntur, sunt quidam qui nomen filiorum sortiuntur. Mercenarius quidem servit propter timorem; timet enim ne mercede sua privetur. Filius servit propter amorem, quia paternæ hæreditatis expectat honorem. Nec incongrue mercenariorum nomine ibi designantur, qui propter me tum gehennæ et supplicii, quod meruerunt, relicto sæculo, divinæ servituti se subdiderunt, atque pro consequenda mercede illa, quæ est peccatorum remissio, panem lacrymarum quotidie comedunt, pœnitentiæ lamentis delectabiliter semetipsos afficiunt. Hos cum videt ille qui aliquando filius erat, qui substantiæ paternæ portionem secundum desiderium animæ suæ aliquando acceperat, tanto graviori dolore afficitur, quanto majorem spiritualis gratiæ dulcedinem perdidisse se reminiscitur. *Quanti, inquit, mercenarii in domo Patris mei abundant panibus! ego autem hic fame pereo.* Isti quidem in spiritu timoris pane vescuntur pœnitentiæ et compunctionis; *ego autem hic fame pereo*, quia nec ad spiritum timoris, nec ad spiritum amoris pertinere valeo.

Surgam et ibo ad patrem meum. Quasi dicat : Quid, miser homo, tanto temetipsum fraudasti bono? Quid tibi prodest sic dies tuos consumpsisse? Quid tibi prodest tantis animam tuam immunditiis polluisse? *Surgam* ab hac desidia, ab hac vitæ ignavia, *et ibo ad patrem meum*, Patrem misericordiarum, *et dicam ei* : *Pater, peccavi in cælum et coram te. Jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* **270** Pater sancte, Pater clementissime, tu me supra cœlestia exexisti, quia cœlestis gratiæ dulcedini aliquando familiaris admisisti. Ego autem peccavi in cælum, quia tantis paternitatis tuæ beneficiis prorsus indignum me exhibui. Peccavi etiam coram te, quia non erubui ubique mihi præsentem faciem majestatis tuæ, semper et ubique inuentem sordes iniquitatis meæ. *Jam non sum dignus vocari filius tuus*, quia a filialis tramite dilectionis graviter me aberrasse cognosco, et, ut in eam qua filios tuos fovere consuevisti tuæ dulcedinis gratiam unquam debeam recipi, nec rogo, nec rogare præsumo. Quia indignum me judico, *fac me sicut unum ex mercenariis tuis*, dando spiritum ti-

moris, ut qui spiritum amoris habere non possum, nec dignus sum, saltem per timorem excitari merear ad aliquem peccatorum meorum pœnitentiæ et satisfactionem.

Et surgens venit ad patrem. Cum autem adhuc longe esset, videns eum pater ipsius misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. Quia per collum verba proferantur, non incongrue in collo intelligitur peccatorum confessio. Surgentem de profundo iniquitatis et venientem ad se per viam salutaris pœnitentiæ et satisfactionis, Deus Pater a longe videt (videre enim Dei est diligere Dei) *et misericordia motus accurrit*, dum per suæ misericordiæ clementiam ei succurrit. *Cadit super collum ejus*, dum sua inspiratione eum docet intrinsecus, ut sicut impudenter se deliquisse recordatur, ita impudenter coram Deo, ejus vicario, cui commissus est, vere et perfecte confiteri non confundatur. Post hæc apte subinfertur : *Et osculatus est eum.* Nam ubi ita impudenter seipsum confundit propter Deum, sit plerumque ut hæc ipsa sui confusio spiritalem quamdam Dei dilectionem ei intus pariat, quæ oculo bene comparari valeat. Unde et sequitur :

Dixit autem pater ad servos suos : Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date anulum in manu ejus, et calceamenta in pedes ejus. Per stolam primam, quam proferre jubet, non inconvenienter charitas intelligi valet, qua vere filium suum Deus Pater tunc induit, quando ad perfectam **271** pristinæ dilectionis suæ dulcedinem eum revehit. Post stolam primam etiam *anulus in manu ejus datur*, quando recte fidei integritatem cœlesti suo Patri in omnibus servare conatur; fides enim dicitur non solum hoc quod credimus in Deum, sed et hoc quod fidum cor in omnibus habere studeamus ad Deum. Post susceptum hunc fidei anulum *calceamentis induitur*, cum vera et perfecta spes de remissione peccatorum ei tribuitur. Et recto quidem ordine primo ponitur charitas, deinde fides, postremo spes, quia ex perfecta charitate, qua ante omnia et super omnia Deum homo diligit, ad conservandam Deo illam fidem, quæ perfidiæ nescit maculam, proficit, atque illa fides talem spem homini generat, ut de Dei misericordia nunquam desperare valeat. Post hæc cœlesti saginati illius vituli convivio familiaris admittitur, suavius reficitur, de quo mox subinfertur :

Et adducite, inquit, vitulum saginatum, et occidite, et manducemus et epulemur. — *Vitulus saginatus* est Dominus noster Jesus Christus, qui tunc ei adducitur et occiditur, cum in eadem cœlesti suavitate, in eadem spiritualis lætitiæ, quam prius cum Deo habuerat, jucunditate vivifico corporis et sanguinis Christi convivio spiritualiter reficitur. Hoc enim verbis sequentibus typice ostendit bonus ille Pater, qui dicit : *manducemus et epulemur.* Sunt quidam qui manducant et epulantur, sunt qui manducant et non epulantur. Illi quidem in illo cœlesti con-

vivio manducant, et manducantes epulantur, qui corpus et sanguinem Christi corpore quidem digne accipiunt, et per abundantiam suavitatis internæ sapore divinitatis illius intus animantur. Illi autem manducant, sed non epulantur, qui corpore quidem accipiunt, sed cœlestis quæ in eo est gustu dulcedinis intus privantur. Sequitur :

Erat autem filius ejus senior in agro. Per filium seniore, qui in agro est, non injuste corpus hominis accipi potest, quod recte tunc in agro dicitur manere, quando bonis operibus semper se studet exercere. Filius iste senior, homo videlicet exterior audita symphonia et choro, spiritalis utique jucunditatis 272 júbilo, quo spiritus exsultat in Domino, cum tantam circa se divinx miseracionis dignationem nullis suis meritis promeruisse se recognoscit, in quadam humili gratiarum actione humiliat se Deo et dicit :

Ecce tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer. Sed postquam hic filius tuus, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti ei vitulum saginatum. Verba ista, verba sunt non indignantis vel odientis, sed vere pœnitentis et amantis. Dum enim totius vitæ considerat negligentiam, miratur circa se tantam divinx miseracionis clementiam. *Ecce, inquit, tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi.* Non dicit mandata, sed mandatum tuum nunquam præterivi. Nemo enim est, qui in cunctis mandatis Domini fidelis possit inveniri. Unius mandati istius observantia est hominis in spiritali vita perseverantia. Quod autem addidit, *et nunquam dedisti mihi hædum, per hoc significat perfectam pœnitentiam peccatorum, et est, quasi dicat : Ecce tot annis tibi servio, et nunquam mandatum tuum præterivi, quia etsi inutiliter vixi, habitu tamen et corpore a suscepto spiritalis vitæ tramite nunquam recessi, et nunquam delisti mihi hædum, quia ad perfectam pœnitentiam peccatorum meorum, quibus iram tuam merui, adhuc nunquam perfecte attingere potui. Sed postquam hic filius tuus, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti ei vitulum saginatum, quia miserum spiritum meum, qui tibi periit, qui immundis cogitationibus, nequissimis delectationibus et desideriis prostitutus et quasi captivus abductus, omni spiritalis gratia dulcedinis, quam acceperat, juste privari meruit, secundum multitudinem misericordix tuæ ad sacramentum reconciliacionis in abundantia pristinx suavitatis misericorditer dignatus es admittere. Hæc est, sicut diximus, humilis quædam gratiarum actio hominis vere pœnitentis, sui miseriam et Dei misericordiam humiliter agnoscentis. Quomodo etiam huic filio suo Deus Pater in fine vitæ suæ respondeat, in fine quoque hujus sancti Evangelii apte demonstrat.*

273 *Fili, inquit, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat, quia hic frater tuus mortuus fuerat et revixit, verierat et*

inventus est. Ac si dicat : Fili, qui filialis fidei integritatem mihi servasti, in mortali adhuc corpore positus semper mecum fuisti, quia sub dominationis mœ imperio pro modulo tuo fideliter militando mecum permansisti. Omnia mea tua sunt, quia bona et mala, prospera et adversa, quæ tibi in illa vita occurrerunt, ex me quidem fuerunt. Si misericorditer te suscepi, causa salutis tuæ feci ; si tentationibus expositum, laboribus attritum ad horam dereliqui, per hoc nihilominus tuæ intendebam salutem. Sed jam omnia mea tua sunt, quia ad hanc quam ultra mecum habiturus es gloriam, te perduxerunt, ubi in æternæ beatitudinis gaudiis semper necum epulaberis, in qua hic frater tuus, hic spiritus tuus qui mortuus fuerat, beata immortalitate ita vestitur, quod nunquam amplius morietur ; qui perierat ita invenietur, ut ab æterna mea visione unaquam amplius separetur.

Hæc sunt verba evangelicæ lectionis, quæ pro modulo nostro, sicut ipse Dominus donare dignatus est, exponendo transcurramus, cujus finem ut et nos in fine nostro audire mereamur, ipsum Patrem misericordix humiliter deprecemur, quatenus ipsi, ipso donante, sic in præsentem serviamus et adhæreamus, ut in fine vitæ nostræ hanc dulcissimam ejus vocem juste audire debeamus : *Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt ;* ubi epulantes et gaudentes cum ipso in gloria, nulla mortis timorem tormenta. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

274 HOMILIA XXXII.

IN DOMINICAM III, QUADRAGESIMÆ PRIMA.

Erat Jesus eiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ (Luc. xi).

In Evangelii recte ad hanc Dominicam respicit spiritus intellectus, qui et omnino in hac sacra Evangelii lectione est necessarius, quia nisi adsit ipse, ut ad intelligenda ejusdem sacre lectionis mysteria intellectum nobis tribuat, nihil sibi dignum, nihil ad nostram eruditionem idoneum videre in ea poterimus.

Et satis quidem convenit Evangelio Scriptura Veteris Testamenti, in qua de Joseph nocte legimus et audivimus, quia descendentes ad se in Ægyptum fratres suos, ut cibos emerent, agnoscens non est agnitus ab eis, sed quasi ad alienos durius loquebatur eis dicens : *Exploratores estis, ut videatis infirmiora terræ, venistis.* Subjectique post pauca, et ait : *Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus (Gen. xlii, 9, et seqq.).* Joseph iste Christum significat, qui ut frater noster heret, de celsitudine divinitatis suæ ad ima nostræ mortalitatis descendere dignatus est. Ad hunc fratrem nostrum oportet nos descendere, ut emamus victui necessaria, quia apud illum et in verbis ejus animarum nostrarum pabula semper re-

quirere debemus Sed ille, sicut Joseph fratribus suis, dure plerumque loquitur nobis. De re quodammodo in hac, quæ præ manibus est, sancti Evangelii lectione loquitur ad nos; dura enim et difficilis est ad intelligendum et explanandum.

Sed ne intactum relinquamus, quod ait Joseph : *Exploratores estis, ut videatis infirmiora terræ, venistis*, exploratorum nomine nos ipsos possumus intelligere. Nec incongrue : quid enim aliud quam exploratores sumus dum diligenter verba sacræ Scripturæ rimamur investigando et explorando, si quid invenire in ea possumus, quod ad eruditionem et consolationem salutemque nostram respiciat? *Videte infirmiora terræ venimus*, 275 dum planiora ejusdem sacræ Scripturæ loca quærimus, per quæ pateat nobis introitus ad firmiora et difficiliora. Sed taliter nobis explorantibus, et infirmiora terræ videre quærentibus, quid noster Joseph dicat, audiamus : *Per salutem Pharaonis*, inquit, *non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus; fratrem vestrum minimum ad me adducite. Tollensque Simeon ligavit illis præsentibus*. Joseph, ut diximus, Christum significat, fratres ejus diversas spirituales virtutes, inter quas duæ præcipuæ sunt, quæ per duos illos fratres Simeon et Benjamin, quorum unus ligatur, ut alter acquiratur, congrue accipi possunt. Per Simeon qui interpretatur *audiens tristitiam*, timor; per Benjamin, qui *filius dexteræ* dicitur, amor intelligitur : sive per Simeon præsens vita, per Benjamin filium dexteræ, dextera, id est æterna vita, quæ semper dextera est nihilque sinistrum recipit, apte intelligi poterit. Et bene verbum hoc *audiens tristitiam*, vel præsentis vitæ vel timori, qui in præsentis vita omnino necessarius est congruit. Quid enim est audire tristitiam nisi timere peccata, et quæ post vitam hanc reposita aucti peccatoribus æterna supplicia? Ligato Simeone Benjamin adducitur, adducto Benjamin Simeon absolvitur. Ligat, imo alligat sibi Deus, qui est verus Joseph, hominem primo per timorem, ut per vincula timoris ad libertatem eum perveniat suavissimi amoris. *Fratrem*, inquit, *vestrum minimum adducite ad me*. Quomodo spiritus amoris, cui nihil excellentius, nihil dignius est, *minimum* dici potest? Posset quidem dici maximus, cui nihil est excellentius. Sed recte dicitur *minimum*, quia vere *minimum*, vere humillimum facit cor hominis. Nunquam enim sic humiliatur homo per spiritum timoris, quomodo humiliatur per spiritum amoris. Absoluto itaque Simeone, evacuato, inquam, præsentis vitæ timore, per Benjamin, per perfectum utique Dei et proximi amorem æternæ vitæ capiemus hæreditatem.

Nec prætereundum quod dicit : *Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus*. Pharaon significat diabolum. Bene dicit *per salutem Pharaonis*, quasi contra salutem Pharaonis quia dum nos ad emenda victui nostro necessaria sacram 276 Scripturam explorando circumimus, omnino agimus contra salutem hostis

A antiqui, qui per Pharaonem intelligitur. Quod autem addit : *Non egrediemini hinc*, per hoc ostendit quia ingredi quidem in sacram Scripturam possumus, aliquid ex ea quod sapiat et reficiat contuendo egredi nunquam poterimus plene atque perfecte eam quæ in illa latet dulcedinem intelligendo. Sic et præsentis sancti Evangelii verba, licet dure loquatur in illis Dominus, licet dure sonent exterius, plena tamen sunt eruditionis humanæ vitæ, plena consolationis et gratiæ. Ait namque evangelista :

Erat Jesus ejiciens dæmonium, et illud erat mutum. Namine hujus dæmonii amor sæculi non incongrue valet intelligi. Hoc dæmonium quodammodo *mutum* est, quia quandiu quis pernicioso sæculi hujus amore obsessus tenetur, nec ea, quæ salutis suæ sunt, nec quæ ad laudem et honorem Dei respiciunt, loqui potest. *Ejicit autem illud Jesus*, quando miserationis suæ gratia cor hominis misericorditer prævenit, et ejecto amore sæculi et vitiatorum ad amorem suum et sanctum conversationis desiderium ascendit, sicque fit quod sequitur :

Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus. Loquitur mutus, dum homo liberatus a sæculo et in laudem Conditoris et in verba confessionis diu tacentia ora relax

Et admiratæ sunt turbæ. Per admirantes turbas turbatos sensus hominis apte intelligere possumus, qui *admirantur* nunc præ gaudio et amore, nunc præ timore et pavore. Præ gaudio et amore homo admiratur, quando gaudet et lætatur, quod liberatus est a sæculo et peccatis sæculi. Admiratur præ timore, quando pavere et timere incipit, quomodo inter diversas, quæ occurrunt, tentationes subsistere possit. Nam dum in hoc sæculo homo est, et sæculariter ac voluptuose vivit, in requie quodammodo est. Relicto autem sæculo cum ad spiritualis vitæ militiam transierit, forte et laboriosum certamen aggreditur, quod nunquam nisi cum morte finiatur. Unde Salomon : *Fili, inquit, accedens ad servitum Dei, sta in timore, et prepara animam tuam ad tentationem* (Eccli. 11, 1.) Et Dominus in alio Evangelio : *Quis*, 277 inquit, *vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi statim : Transi et recumbe, et non dicit ei : para, quod cænem et præcinge te, et ministra mihi* (Luc. xvii, 7.) Videamus quomodo electus ejus discipulus Paulus, regressus de agro non statim transierit, et recubuerit, sed diversarum tentationum stimulos sustinendo laboraverit. Ait enim ipse de se : *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, ut me colaphizet* (II Cor. xii). Sic Paulus qui raptus usque ad tertium cælum audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui, absque tentationum certamine vivere non potuit. Sic nullus servorum Christi sine succedentium tentationum adversitatibus vivere in hac vita poterit. Has namque adversitates et diversitates subjecta Evangelii verba notant ex parte et insinuant. Nam sequitur :

Quidam autem ex eis dixerunt : in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Per dæmonia intelliguntur mala opera ; in Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, intelligi non incongrue potest fortitudo sordidarum cogitationum, quæ princeps dæmoniorum convenienter nominatur, quia quidquid malorum operum est, primum a malis et sordidis cogitationibus initiatur. Plerumque enim solet contingere, dum valida omnipotentis Dei miseratione homo a dæmoniis, hoc est a malis et dæmoniacis actibus eripitur, quod tanta sordidarum cogitationum fortitudine opprimitur, quantam nunquam se in sæculo et peccatis sæculi positum sustinuisse reminiscitur. Unde ex intimo trahens suspiria in hæc plerumque prorumpit verba : In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia, ac si dicat : O miserator Domine ! ejecisti dæmonia, a diabolicis actibus eripuisti me misericordia tua, et hoc in Beelzebub principe dæmoniorum ; quia deprimit me et angustat intolerabilis sordidarum tumultus cogitationum. Quid abjecisse sordes malorum operum profuit, si tantis immundarum sordes cogitationum sustinere futurum fuit ?

Alii autem tentantes signum de cælo quærebant ab eo. Per verba hæc alia, ut mihi videtur, tentatio notatur huic non dissimilis, quæ simili modo fit in corde unius ejusdemque hominis. Nam 278 dum modo sordidis cogitationibus impugniari se dolet et gemit, modo cælestis fieri, hoc est cælestem et perfectam vitam habere, et habere videri appetit [cod. appetens], quasi signum de cælo quarit. Et hoc est tentare quodammodo Deum. Nam fieri ita non convenit, sed expedit magis homini, ut exercitatus et erudi us laboribus atque tentationibus humilietur, sicque per veram humilitatem ad veram proficiat perfectionem. Hoc etenim et aliunde notat nobis Scriptura, quæ dicit : Hæc sunt gentes, quas dereliquit Dominus, ut erudiret in eis Israellem (Judic. III, 1). Igitur nunquam, sicut diximus, esse potest homo sine tentationibus. Et quid mirum ? Hæc enim sunt studia et opera diaboli, qui semper fugitivum suum quasi e vestigio insequitur, quia quem amisisse se dolet, diversis, ut præcipitet, adversitatibus incumbere solet. Non magnopere curat de secularibus, sed omnis conatus ejus est ad decipiendum spiritales mundi que contemptores. Absorbebit enim fluvium, ut ait beatus Job, et non mirabitur, sed habet fiduciam, ut insuat Jordanis in os ejus (Job XL, 18). Hos tamen, ne deficiant in tribulationibus, sequentibus verbis misericorditer consolatur Dominus. Nam sequitur :

Ipsæ autem, ut vidit, cogitationes eorum, dixit eis : Omne regnum in seipsum divisum desolatur. Omne regnum omnis est homo, et omnis homo aut regnum est Dei, aut regnum diaboli, aut regnum justitiæ, aut regnum injustitiæ. Hoc omne regnum indivisum quodammodo manet, quando homo totus, hoc est corpore simul et corde amore sæculi possidetur ; in seipsum vero dividitur, quando, juxta

A Apostolum, caro concupiscere incipit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, quando tentatio per gratiam Dei amore et voluptatibus sæculi regnum injustitiæ, quod est regnum diaboli, esse desinit, sitque regnum justitiæ, quod est regnum Dei. Facta bona hac divisione desolatur etiam bona et salubri desolatione : bene, inquam, desolatur, quando relicto sæculo amicorumque consolatione totum se ad Deum convertit, in ipso solo omnem spem suam atque consolationem ponit. Ibi sane impletur, quod sequitur :

279 *Et domus supra domum cadit. Est domus carnis, et est domus mentis. Domus superior, quæ est domus mentis supra domum inferiorem, quæ est domus carnis, cadit, quando corde et corpore vero coram Deo humiliatus fuerit. Hunc tamen nec sic diabolus deserit, sed nunc his, nunc illis, nunc tristibus, nunc jucundis rebus impetit, atque per hoc regnum ejus in homine destruitur, quemadmodum sequentibus Domini verbis ostenditur, cum dixit :*

Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus ? Post conversionem hominis fit Satanas in seipsum divisus, quando diversis et talibus, quæ sibi invicem contrariæ sunt, tentationibus hominem eum impugnat. Et ut e multis, pauca dicamus, voluptas carnis, et ira atque invidia, avaritia et cætera his similia sibi invicem omnino sunt contraria, maxime cum ista delectent, et lætum atque jucundum faciant hominem, ista tristem ac turbidam reddant mentem. Nec caret pietatis gratia hæc Domini interrogatio, qua dicitur :

Quomodo stabit regnum ejus ? Qui interrogat, ideo utique interrogat, ut sciat, quod interrogat. Sed non talis est interrogatio Domini, quia omnia scit, omnia antequam fiant intelligit. Ideo utique interrogat, ut nescientes nos sua interrogatione scientes faciat. Quomodo, inquit, stabit regnum ejus ? quasi dicat : Si Satanas in seipsum est divisus, nunc his, nunc illis, quæ sibi invicem contraria sunt, impugnans vos tentationibus in hoc cognoscetis quia non stabit, hoc est non durabit in vobis regnum ejus. Ideo utique non stabit, imo destruetur in vobis regnum ejus, quod est regnum injustitiæ, quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt ? Quod est dicere : Si videtur vobis durum et intolerabile, ejectis per me dæmoniis malorum operum, sordidarum permittente me inquietari vos tumultibus cogitationum, respice ad filios vestros. Redite ad vos, intra vos respicite intentiones cogitationum vestrarum ; diligenter, inquam, considerate quomodo suscipialis eas. Sunt quidem vobis signum perditionis, si diligitis eas, si delectamini in eis ; sunt vobis indicium salvationis, 280 si reprobantes eas contristamini ex eis. Sed quia scio quod non diligitis eas, sed potius reprobatis, ideo ipsi judices vestri erunt. Ipsi utique filii vestri, ipsæ, inquam, intentiones cogitationum vestrarum, quæ

testantur vobis, quia ejicitis eas, quia non libenter A
suscipitis eas, ipsæ judicabunt vos dignos æternæ
vitæ, dignos æternæ coronæ et gloriæ.

Porro si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto per-
venit in vos regnum Dei, hoc est quæcunque feci vo-
biscum, feci in Spiritu sancto et per Spiritum sau-
ctum. Porro si hoc ita est, si ego, imo quia ego, qui
vera et perfecta veritas sum, in digito Dei, hoc est,
in Spiritu Dei, erui vos de sæculo et actibus sæculi,
etsi jam tentamini, non est hoc signum periculi.
Profecto enim pervenit in vos regnum Dei. Quomodo
dicit, regnum Dei? Quid est regnum Dei? Regnum,
Dei est, ut dicit Apostolus, *justitia, pax et gaudium*
in Spiritu sancto (Rom. xiv, 17). Et est quasi dicat
Dominus: Non conturbet vos quidquid tentante vos
et impugnante diabolo patimini. Per hoc enim de- B
structo in vobis regno diaboli justitiam, id est re-
missionem peccatorum consequemini; per hoc data
vobis desuper pace a vitiis proficietis ad gaudium,
quod est in Spiritu sancto, gaudium utique contem-
plationis. Unde autem sit quod homo in regno Dei,
in spiritali, dico, vita positus tantam sordidarum
immunditiam cogitationum patiatur, quantam nun-
quam, donec in regno diaboli visus est, sustinuit,
sequentibus verbis manifestat Dominus, cum sub-
jungit:

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in
pace sunt ea quæ possidet. Fortis iste armatus non
incongrue accipiendus est humani generis inimicus
diabolus, qui bene et fortis dicitur et armatus. Fort- C
tis enim est ex natura, fortis ex sapientia, fortis ex
propria malitia, armatus vero ex consensu hominis.
Nulla enim sua fortitudine homini prævaleret, si
ipse homo per consensum ei arma non submini-
straret. Fortis armati hujus atrium cor peccatoris
æstimo non injuste accipiendum, quod quandiu
quasi custodiendo libere inhabitat, in pace sunt ea
quæ possidet. Sed pax ista pax mala est, pax 281
utique diaboli contraria omnino paci Dei, pax vi-
delicet illa, quæ inter diabolum et hominem est,
quando voluntas hominis ita concordat voluntati
diaboli, ut parum aut nihil ille suggerat, quod iste
per delectationem aut consensum vel etiam actum
peccati non perficiat.

Si autem fortior isto superveniens vicerit eum, uni-
versa arma ejus, in quibus confidebat, auferet, et
spolia ejus distribuet. Fortis iste Spiritus sanctus
non incongrue est accipiendus, qui in fortitudine
gratiæ suæ superveniens vincit diabolum, quando
splendore suo illuminat cor hominis et accendit, ut
resistere diabolo, malo custodi et possessori suo
noverit et possit. Victo hoc modo forti illo armato,
universa arma ejus in quibus confidebat, auferet,
quando interiores sensus hominis, qui condele-
ctando et consentiendo consiliis et suggestionibus
diaboli fortitudinem ejus juvabant, et amplius con-
fortabant, subtractos diabolo suæ subdit potestati
atque dominio.

Et bene dicit, *arma ejus, in quibus confidebat.*

Fiducia enim antiqui hostis est consentanea volun-
tas hominis. Non multum curat, non multum læta-
tur de exteriori peccati opere, si non adsit voluntas
et consensus peccati in corde. Labitur enim ali-
quando homo ex infirmitate carnis, aliquando ex re-
pentina quadam præcipitatione absque omni mentis
deliberatione. Sed in hoc non multum confidit diabolus.
Non est enim homo ille armiger ejus. Ubi deli-
beratio peccati prius erat, ibi sunt *arma ejus, in quibus*
confidebat. Quemcunque enim per consensum ce-
perit et possederit, in hoc multum ipse confidit. Illud
considerare ejus nihil aliud est quam spes et lætitia illa,
quam habet, ut homo ille in æternum cum ipso
pereat, nunquam ab ejus potestate eripi valeat.

Sed superveniens fortior ille, Spiritus sanctus,
cum devicto eo *universa arma ejus, in quibus confi-*
debat, abstulerit, sicut prædictum est, *spolia etiam*
eis distribuet. Sicut interiores sensus hominis per
arma intelleximus, sic per *spolia* exteriora hominis
membra accipere possumus. Et bene dicit: *spolia*
ejus. Nihil enim ad diabolum de homine pertinet,
cum sit creatura et imago Dei, sed furtive et frau-
dulenter quasi 282 spoliando rapit eum Domino
suo, quando deceptum fraudis suæ malitia suo sub-
jugat dominio. Hæc tamen *spolia* fortior ille Spiri-
tus sanctus superveniens potenter distribuit, hoc est
ad diversa bona opera tribuit, ad decorem et hono-
rem atque gloriam domus suæ, sicut ait David: *Et*
speciei domus dividere spolia (Psal. lxxvii, 13). Nam
dum homo spoliante diabolo Deo ablatus, sed su-
perveniente Spiritu sancto revocatus, soli Creatori
suo et sensibus cordis et membris corporis fideliter
servire cœperit, tam quod vixit quam quod vivit,
totum ad laudem et honorem Deo ascribitur, totum
in decorem domus Dei reputabitur. Sed quia sem-
per homo adversarium habet diabolum, qui invi-
dens saluti ejus semper laborat, quomodo eum de-
cipiat, quanta honorum operum instantia, quam
sollicita cordis cogitationum custodia contra insi-
dias ejus vigilandum sit, continuo docet nos Domi-
nus, cum subjungit:

Qui non est mecum, adversum me est; et qui non
colligit mecum, dispergit. Quandiu homo vivit pec-
cato, esse ejus non est cum Deo, sed est adversus
D Deum. Cum Deo etiam non colligit, quandiu disper-
sus in semetipso vanis et noxiis cogitationibus inu-
tilis diffuit. Unde quod dicit: *Qui non est mecum,*
adversum me est, et qui non colligit mecum dispergit,
per hoc armat et instruit militem suum, ut si modo
tentetur, ne ultra sustineat, vel etiam sustinens su-
peretur, esse suum cum Domino faciat, semper cum
Deo colligat, sit cum eo in opere boni, sit cum eo
in consensu boni, colligat cum eo circa custodiam
cogitationum suarum summa sollicitudine vigilando.
Et hoc non ad horam nec ad tempus, sed perseve-
ret in his usque ad finem vitæ suæ, quia sicut sem-
per dispergit, sic semper colligere eum convenit.
Nam ut nunquam in hac vita securus sit, sed ha-
beat semper unde pugnet et coronetur de duris

prædicti fortis armati congressibus, manifestius A hypocrisin incipiunt, et vitiiis illis, quæ manifesta eum Dominus docet in sequentibus :

Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, et non inveniens. Per immundum spiritum, spiritum luxuriæ apte possumus accipere, qui tunc *exiit ab homine*, quando deserit homo sæculum et convertitur ad Dominum, quia **283** primum est, quod apud se homo salvari cupiens desiderat, ut relicto actu peccati caste deinceps vivere studeat, sed quia talis est hic spiritus, quod etiam sanctos et perfectos homines audet impugnare recte subjungitur : *Ambulat per loca inaquosa.* Quæ sunt loca ista inaquosa, nisi corda illa sobrie et juste viventium, qui ob amorem et desiderium cælestis patriæ quotidie seipsos arefaciunt, et nullas, quantum in homine est, carnalis concupiscentiæ aquas recipiunt? Per hæc loca inaquosa ambulat, quando suggestionibus et immissionibus suis a suæ castitatis et munditiæ bona et laudabili ariditate revocare, et aquis carnalis concupiscentiæ inficere elaborat, ut in eis quasi in locis humentibus requiescat. Sed quia hoc facile fieri non poterit, apte subjunxit Dominus et ait, *quærens requiem, et non inveniens.* Impugnationibus enim suis inquietare eos potest, *requiescere* in eis et durare apud illos non potest. Unde dicit :

Revertar in domum meam, unde exivi. Domus, unde exivi, cor peccatoris est, quod, sicut prædictum est, superveniente fortiore illo, quod est spiritus sanctus, devictus dereliquit. Ad hanc nimirum domum revertitur, cum ad prioris vitæ flagitia rursus eum inflectere nititur. Quid autem sit quod ab hac reversione eum impediatur, sequens ordo verborum mystice insinuat. Sequitur :

Et cum venerit, invenit scopis mundatam et ornatum. Scopæ istæ, quibus cor illud, quod fuit domus diaboli, emundatur et ornatur, est peccatorum confessio et peccatorum satisfactio ; per confessionem enim homo mundatur, per satisfactionem ornatur. Sed sic mundari et ornari non multum proderit, si in vera se humilitate homo non custodierit. Per superbiam enim revertendi in domum suam occasio tribuitur immundo spiritui, sicut sequentibus Domini verbis manifestius innuitur, cum dicitur :

*Et tunc vadit, et assumit alios septem spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi. Septem principalia vitia sunt, per quæ septem maligni spiritus eisdem vitiiis principantes accipi possunt, ira videlicet et invidia, avaritia et superbia, vana gloria, acedia et gula, **284** octavum est luxuria. Spiritus ille, qui huic vitio principatur, congrue utpote reliqua omnia sub se habens vitia, immundus spiritus nominatur. Sed quare dicit : assumit alios septem spiritus nequiores se? Sunt quidem iidem ipsi in actu, sed alii in habitu, dum per hypocrisin se palliant, ut perniciosius hominem prosternere valeant. Fiunt etiam nequiores se, seipsis utique. Et ingressi habitant ibi, quando domum illam, cor illud, a quo exierant, repetere et inhabitare per*

hypocrisin incipiunt, et vitiiis illis, quæ manifesta prius in illo regnabant, occulte et per hypocrisin hominem subjiciunt, verbi gratia, ut qui manifeste superbus erat, rursus superbus sit, sed superbum se esse sciri nolit, sicque assumptis septem illis septem nequitiarum spiritibus nequioribus se ipsis per hypocrisin factis, deterior regreditur in eum spiritus immundus quam exierit, quando eum et superbum et hypocritam facit, impleturque quod sequitur :

Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Mala erant priora ejus, quando se superbiendo extulit, *pejora sunt novissima ejus prioribus,* quando simulando humilitatem quam non habet, et superbus et hypocrita fit.

B *Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit : Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.* Plerumque ubi in sacra Scriptura legitur : *factum est,* ibi aliquid grande et memorabile opus Dei omnipotentis significatur. Et vere grande, vere magnificum factum est, in quacunque anima Deus omnipotens hæc omnia, quæ jam audivimus, occulta, miserationis et inspirationis suæ manu operatus fuerit, quam sic eruditam intrinsecus eo usque pietatis suæ gratia provexerit, quod omnia hæc in semetipsa cognoscere incipit. Hæc nomen istud, *quædam mulier,* apte convenit. Fit enim quasi *quædam* et singularis *mulier* apud Deum, quando vere ad amorem Dei et cælestis vitæ desiderium emollita nil sapit extra Deum. In hac sana suavitatis dulcedine Deo conjuncta magnifice plerumque *extollit vocem de turba,* quando gustu divinæ contemplationis animata, deturbata illa cogitatione, quam prius habuit, totam se ad diligendum Deum recolligit, vocemque **285** cordis et corporis in laudem exhalat Conditoris : *Beatus, inquit, venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.* Namine ventris intelligitur memoria hominis, per duo *ubera* aut duo Testamenta, aut iduo compunctionis genera apte figurantur. Et est quasi dicat : O Domine, fons totius dulcedinis et gratiæ, cognosco jam donante te, quam suave sit semper meditari in te, quod omnino beata sit anima illa, quæ in ventre memoriæ suæ assidue portaverit te, quæ imprægnata per te, sedulo manserit in te. *Et ubera quæ suxisti,* dulce quodammodo lac anima sugendum præbet, quæ colligit in se Novi Veterisque sacramenta Scripturæ. Sed et suavius adhuc et delectabilius ex ea lactatur, quando aut ex recordatione peccatorum compuncta, aut desiderio vitæ æternæ suaviter succensa validoque lacrymarum fonte inebriata ad Deum sublevatur. Hoc est utique quod beata mulier, beata videlicet anima in se experta beatificat et laudat, cum dicit : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.* Hunc ejus sermonem confirmat repositione sua Dominus cum dixit :

Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. Quasi dicat : Vere ita est, ut asseris.

Sed et illi beati, illi utique æternæ beatitudinis præmio digni sunt, qui pia aviditate ad verbum Dei aures corporis inclinant, atque quæ auditu exteriori perceperint, intus vigilanter ac sollicitè custodiunt et reponunt in visceribus cordis, donec adjuvante et cooperante Deo ad hoc convalescant, ut quæ mentis intellectu perceperint, effectu boni operis adimplere possint.

Quæcumque anima illa est quæ sic quemadmodum audivimus, inspirante Deo et adjuvante, *extollens vocem de turba* veraciter dicere potest *beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti*, hæc jucundum missæ Introitum lætanter imponere potest, et dicere: *Oculi mei semper ad Dominum, quia ipse evellet de laqueo pedes meos* (Psal. xxiv, 15). Tanto enim clarius ad videndum Deum et diligendum oculos cordis attollit, quanto clementius diversos prædictarum tentationum laqueos, quos in primordio conversionis sustinuit, sola miserationis illius **286** gratia evasisse se recognoscit, et quanto per veram humilitatem mentisque puritatem unita Deo fuerit, tanto fiducialiter respectu divinæ miserationis adesse sibi postulat et dicit: *Respice in me, et miserere mei, quia unicus et pauper sum ego* (Psal. xxiv, 16). Et vere unico huic et pauperi, hoc est unito per humilitatem Deo Spiritui congruit satis versus qui sequitur: *Ad te, Domine, levavi animam meam, Deus meus, in quem confido, non erubescam* (Ibid., 1, 2). Nam dum despectis, quæ tempore transeunt, per desiderium æternorum perfecte ad Deum animam levaverit, tunc primum vere in Deum confidit. Spem enim quamdam et fiduciam, quam ante nesciebat, ex misericordia Dei concipit.

Sed quia post conversionem suam plerumque homo diu in spiritali vita est, antequam ad hanc gratiam proficiat, vel etiam post perceptam hanc gratiam rursus vel eisdem vel his similibus ad impugnandum et subvertendum eum diabolus tentationibus arma nequitie suæ instaurat, Graduale, quod sequitur, necesse est habeat ut semper canat: *Exsurge, Domine, non prævaleat homo, judicentur gentes in conspectu tuo* (Psal. ix, 20). Vel: *In convertendo inimicum meum retrorsum infirmabuntur et peribunt a facie tua* (Ibid., 4). *Exsurge Domine*. Nam si tu exsurrexeris, si ad debellandum eum, qui me impugnat, diabulum brachio fortitudinis tuæ me confortaveris, non prævalebit homo, et gentes vitiorum, gentes vitiosarum cogitationum judicabuntur in conspectu tuo. Converso enim per visitantem pietatis tuæ gratiam inimico meo retrorsum et superato infirmabuntur et peribunt a facie tua.

Post hæc recte subsequitur oratio: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis* (Psal. cxxii, 1), quia quanto magis necessarium esse sibi divinum auxilium conspicit, tanto majori humilitate ac devotione quasi sublevatis ad Deum oculis mentis et corporis misericordiam ab eo postulat et exspectat, subjungitque et dicit: *Ecce, sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, et sicut oculi ancillarum*

A manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Miserere nostri, Domine, miserere nobis (Ibid., 2, 3).

287 Huic fidelis animæ supplicationi concordat etiam Oratio hodierna, qua petimus Deum, ut et vota humilium respiciat, atque ad defensionem nostram dexteram suæ majestatis extendat. Exauditus tandem et per extentam divinæ majestatis dexteram liberatus a tentationibus, nec non et occulta, atque indicibili inspirationis Dei lingua contra multiplices inimici insidias secundum præmissam sancti Evangelii lectionem instructus, lætus cantabit Offertorium, et dicit: *Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, et [judicia] dulciora super mel et favum; nam et servus tuus custodit eam* (Psal. xviii, 9-12).

B Custodienti tandem justitias Dei satis congruit Communio, qua dicitur: *Passer invenit sibi domum, et turtur nidum, ubi reponat pullos suos* (Psal. lxxxiii, 4), quando desiderio æternorum sublevata terrena cuncta transvolat, solum Deum sitiens diebus vitæ suæ, ubi indesinenter et indeficienter adhærendo illi inter beatos illos, qui laudabunt eum in sæcula sæculorum, sine ullo defectu contemplationis, sine ullo intervallo mutationis æterna illius immutabilitate perfruatur. Ad hanc beatitudinem perducatur nos qui est beatitudo omnium sanctorum Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen!

288 HOMILIA XXXIII.

C INFERIAM II POST DOMINICAM III, QUADRAGESIMÆ PRIMÆ. *In diebus illis Naaman princeps militiæ regis Syriæ erat vir magnus apud dominum suum et honoratus* (IV Reg. v).

Per *Naaman*, quod interpretatum *decor* vel *commotio* dicitur, homo quilibet non decorem domus Dei, sed decorem præsentis sæculi diligens, non incongrue designari creditur. Nam qui decorem mundanæ pulchritudinis quærit et diligit, et non in virtutibus, sed in vanitatibus hujus vitæ decorari appetit, decor quodammodo non bonus, sed malus dici et vocari poterit. Qui dum amoto et seposito noxii decore ad salutem et pœnitentiam Deo miserante commovebitur, *commotio* bona, et non mala satis juste vocari merebitur. Nam hoc mystico commotionis nomine *commotio* illa salutaris, *commotio* contritionis et pœnitentiæ exprimitur, qui sibi metipsi salubriter iratus, humiliter pœnitendo commovebitur, eo quod decorem et pulchritudinem interioris hominis neglexerit, carnemque suam in brevi finendam, putredine et vermibus consumendam, tantopere decoraverit.

Verumtamen priusquam hæc salubris in illo fiat *commotio*, princeps erit *militiæ regis Syriæ*. Per *Syriam*, quæ interpretatur *sublimitas*, cor sublime et altum intelligere possumus. *Rex* vero vel Dominus hujus sublimis Syriæ elatus et superbus accipiendus est spiritus hominis, in cujus *militia*, dum adhuc male decorus iste Naaman quasi *princeps* gloriosus militat, *magnam se et honoratum apud eundem* dicitur

minam suam existimat. Quia enim apud dominum suum, apud superbum spiritum suum, semetipsum in oculis suis honorat et magnificat, magnificari nihilominus et honorari ab omnibus desiderat. Et ideo mirum valde est quod sequitur, quod per illum Dominum salutem Syriæ dedisse describitur:

Per illum, inquit, dedit Dominus salutem Syriæ. Erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. Mira et ineffabilia divinæ pietatis magnalia hoc in loco pensare possumus. Nam 289 licet Naaman iste fortis in malis, dives in peccatis, peccatorum sit lepra deformis, per illum tamen salus Syriæ, salus, inquam humilitatis sublimi cordi a Domino dabitur, quando, ut prædictum est, a decore vanitatis ad decorem bonorum operum homo exterior per poenitentiam commovebitur, et sic cor, quod prius sublimi fuit et altum, ad humilitatem inclinabitur.

*Porro, inquit, de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam captivam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman. Postquam jam dicta salus humilitatis inchoari cœpit in homine, egrediuntur, hoc est de corde prius sublimi valde velut quidam latrunculi, cogitationes scilicet, non magnæ, non altæ, sed humiles et parvulæ, quæ de terra Israel, de spiritali videlicet conversatione, puellam adducunt parvulam, id est voluntatem bonam, sed adhuc modicam et non perfectam, et ideo quodammodo captivam. Qui captivus ab alio tenetur et constringitur non propriæ voluntati, non propriæ libertati servire permittitur. Sic et voluntas bona, sed adhuc parvula, quasi captiva esse dicitur, eo quod nondum velle bonum, quod adjacet, operis perfectione adimplere possit. Sed tamen hæc eadem voluntas, quavis parvula sit et captiva in obsequio uxoris Naaman, strenua erit et assidua. Per uxorem Naaman ipsam intelligere possumus animam, cui jam dicta puella bonæ voluntatis fideli famulatu obsequitur, dum his eam verbis alloquitur: *Utinam fuisset Dominus meus ad Prophetam, qui est in Samaria, profecto curasset eum a lepra sua. Per Samariam, quod interpretatur custodia, custodiam sanctæ conversationis non injuste significari credimus; prophetam vero, qui in eadem Samaria est, ipsum Dominum prophetarum intelligere possumus. Unde idem est ac si anima poenitens dicat: Utinam dominus meus, spiritus, inquam, meus fuisset in Samaria! utinam sic perfectus et attentus esset in omni spiritalis vitæ custodia, ut nil terrenum, nil caducum quæreret vel appeteret, sed ipsum Dominum prophetarum solum desideraret et diligeret, ipsique soli adhæreret. Nam tunc profecto idem Dominus et propheta mundaret eum a lepra sua, 290 ab omni peccatorum suorum inquinamento et immunditia.**

Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum et nuntiavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel. Quia per puellam parvulam cogitationem bonam, sed modicam, et per terram Israel bonam conversationem intelligendam diximus, quid per Naaman ad dominum suum ingredientem, et quid eadem

A puella locuta sit nuntianter, intelligere possumus? Ingressus Naaman, homo scilicet exterior, ad Dominum suum, id est ad spiritum suum, verbaque puellæ loquentis quodammodo nuntiat, dum invicem sibi corpus et spiritus consentiunt, dum concordî devotione conveniunt, ut terram Israel, terram sanctæ conversationis intrare non disserant, quemadmodum puella illa, bona videlicet voluntas, jam diu occulte suggesserit. Unde sequitur:

Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Dicere istud facere est. Dicit sæpe memoratus rex Syriæ, spiritus scilicet hominis homini exteriori, ut vadat, ut ad conversionem veniat, ut bonum quod proposuit festinanter perficiat. Et mittam, inquit, litteras regi Israel. Litteras regi Israel mittere est spiritali magistro verbis innotescere quidquid ex divina inspiratione supradicta puella secum locuta et meditata sit in abscondito.

Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, detulit litteras ad regem Israel in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman serum meum, ut cures eum a lepra sua. Desert salvandus atque mundandus iste Naaman secum decem talenta argenti, digne poenitere cupiens transgressionem Decalogi, desert etiam sex millia aureos, hoc est sensus suos perfecta voluntate purissimos; desert quoque ad regem Israel litteras, dum bonam voluntatem cordi suo firmiter inscriptam spiritali patri verbis insinuat, et ab eo in sanctæ conversationis contubernium suscipi expostulat, ut ille digne poenitendo a peccatorum suorum contagio mundari valeat.

291 Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua et ait: Nunquid Deus sum ego, ut occidere possim et vivificare, quia iste misit ad me ut cures hominem a lepra sua? Spiritus vero rex Israel, audiens voluntatem et desiderium poenitentis Naaman, vestimenta, id est opera sua quodammodo scindit, quia mores actusque suos in melius commutare disponit, ut hunc miserum poenitentem doctrina et exemplo, nec non intercessionis suæ suffragio adjuvare possit. Nunquid Deus, inquit, sum ego, ut in homine peccatore peccata et vitia quæ in illo vivunt possim occidere, et a morte animæ illum resuscitare, atque ab immundissima peccatorum lepra valeam emundare?

Animadvertite et videte quomodo occasionem querat adversum me. Vos, inquam, sensus mei, animadvertite et videte quia per abstinentiam, per jejunia, vigiliis et labores oportet me adversum me consurgere, ut huic misero et peccatori, humiliter poenitenti, veraciter contenti, non solum utiliter præesse, verum etiam salubriter prodesse valeam verbo et opere.

Quod cum audisset Elisæus, vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum dicens. Cur scidisti vestimenta tua? Veniat ad me, et sciat prophetam esse in Israel. Audiens verus Elisæus, vere vir Dei, vere Filius Dei Patris regem Israel testimonium

sua scidisse, in melius videlicet opera sua commu-
trasse, mittit ad eum nuntios piæ compassionis et
cooperationis suæ dicens: *Cur scidisti vestimenta
tua?* Interrogare Dei approbare illius est. Est enim
quasi dicat: Novi quæ de causa vestimenta tua sci-
disti, quam districte vitam tuam agere disposuisti.
Et quia placet ita te fecisse, ita te in animo tuo di-
sposuisse, *veniat ad me* Naaman iste. *Ad me*, dico,
veniat, et amore nominis mei sanctæ conversationis
habitum a te suscipiat, quia ego cooperatores tuos ero,
illum a lepra peccatorum suorum curabo, ita ut me
prophetam in Israel esse sciat et sentiat, talem uti-
que prophetam, qui dicat: **292** *Nolo mortem pecca-*
toris, sed ut convertatur et vivat (Ezech. xxxiii, 11).
Sequitur:

*Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit
ad ostium domus Elisei. Misitque ad eum Eliseus
nuntium, dicens: Vade et lavare septies in Jordane.*
Per equos et currus sensus utriusque hominis intelli-
gere possumus, quos ad se intra se Naaman iste col-
ligit, veniensque stabit *ad ostium domus Elisei*, sta-
bilem videlicet faciens professionem spiritualis pro-
positi. Quem verus Eliseus *in Jordane*, quod inter-
pretatur *descensio, septies lavari* præcipit, monens
illum et exhortans, ut corde simul et corpore humili-
lietur, quatenus per descensum profundæ humilitatis
septiformem Spiritus sancti gratiam percipere
mereatur. Sed quia nonnunquam post conversionis
primordia varia insurgunt tentationum phantasmata,
jam sequens littera continuo innuit, quod sæpe me-
moratus Naaman tristi murmure conquerens ait:
Putabam, inquit, quod egrederetur ad me, et stans in-
vocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua lo-
cum lepræ, et curaret me. Quasi dicat: *Putabam* mi-
ser ego, si sæculo huic nequam renuntiarem, si ter-
ram Israel, terram quoque spiritualis vitæ introirem,
quod verus ille Eliseus per misericordiam et conso-
lationem in occursum meum egrederetur, quod me
ab insurgentibus tentationum tumultibus tueri et de-
fendere dignaretur, *et stans nomen suum super me
invocaret*, hoc est ut stabilem in me humilitatem et
patientiam confirmaret, et notitiam nominis sui in
abundantia suavitatis mihi manifestaret, et sic me
ab omni inquinamento carnis ac spiritus emunda-
ret.

Nunquid non meliores sunt Abana et Pharphar flu-
*vii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis et
munder?* Abana lapides, Pharphar dissipantes aut
fodientes vel talpæ interpretatur; Damascus vero
sanguinem bibens dicitur. Unde idem est ac si dicat:
Dum adhuc carnalibus serviens desideriis cor du-
rum ac lapideum veritati opponerem, dum omnem
sensus et intellectum male vivendæ dissiparem, dum
velut talpa fodiens ea quæ mundi **293** sunt, asse-
qui omnimodis laborarem, dum sanguinem, id est
peccata hujus sæculi sitiendo corde biberem, nun-
quid non ubiores mihi redundabant lacrymæ, nun-
quid non majori divini saporis dulcedine delectabar?
Nunc vero postquam me et omnia mea Deo obtuli,

postquam illi soli corde et corpore servire decrevi,
bonum quod volo perficere non valeo, sed nova et
inexpertata tentationum certamina tolero, unde me-
lius mihi et utilius esse arbitror ad sæculi redire
negotia, ut si bona cælestia adipisci nequeam, sal-
tem bonis temporalibus delectabiliter jucundari val-
eam. Sequitur:

*Cum ergo avertisset se et abiret indignans, accesserunt
ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si
rem grandem dixisset tibi propheta, certe debueras
facere: quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare et
mundaberis?* Cum ergo, ut diximus, contra insur-
gentia sibi tentamenta gemens et dolens sæpe dictus
Naaman submurmurat, et postposita spirituali vita
ad sæculum redire cogitat, accedunt mox servi sui,
B sensus videlicet interiores, divinitus excitati et illu-
minati, et repulsis cogitationibus vanis et variis
se ipsum homo interior his verbis exhortatur di-
cens: *Si rem grandem propheta*, imo Dominus pro-
phetarum *tibi dixisset*, id est, si supra id quod pote-
tentari permisisset, nonne patienter ferre debueras,
quia multo graviora et duriora tua commiserunt ini-
quitas? Et quid est quod tam impatienti dolore
contra Deum murmuras, eo quod intimæ compun-
ctionis tibi deest suavitas, cum pro magno habere
posses, si per dignam **294** satisfactionem a peccatis
mundari et ab infernalibus pœnis liberari me-
ruisses. Sic, sic miser homo dum tentatus et con-
turbatus quasi consulens semetipsum redarguit,
fit profecto per misericordiam Dei, quod conse-
quenter præsens littera insinuat, cum dicit:

*Tunc descendit et lavit in Jordane septies juxta
sermonem viri Dei et restituta est caro ejus sicut pueri
parvuli, et mundatus est a lepra sua.* Descendens in
Jordane septies lavatur quia per septiformem gra-
tiam Spiritus sancti magis magisque humiliatus a
lepra superbix misericorditer emundatur. *Et fit
caro ejus*, homo videlicet interior, *sicut caro pueri
parvuli; pueri*, dico, per innocentiam; *parvuli*, per
veram humilitatis gratiam.

*Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu
suo venit et stetit coram eo, et ait: Vere scio, quod
non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum Do-*
minus Deus Israel. Cum universo comitatu, hoc est
cum omni virtutum affectu ad bona quæque agenda
revertitur, et perstare in spiritali proposito firma-
mentis soliditate nititur, dicens: *Vere scio*, experi-
mento didici, quod *in terra Israel*, hoc est in spiri-
tali vita habitantibus specialiter misereatur et re-
propitiatur Dominus, eo quod illic perfecte quis
conversus digne pro peccatis satisfacere valeat, et
ad bona facienda diebus ac noctibus tempus oppor-
tunum habeat.

295 HOMILIA XXXIV.

IN FERIAM VI POST DOMINICAM III, QUADRAGESIMÆ
PRIMA.

*Venit Jesus in civitatem Samariæ, quæ dicitur Si-
chem, juxta prædium, quod dedit Jacob Joseph filio
suo* (Joan. iv).

Sacrosanctum tempus hoc quadragesimale, quod recolimus, sicut specialiter ex reliquis anni temporibus ad salutem et remedium animarum electum et exceptum est, sic specialis observantiae diligentia observandum est, ut qui alio tempore vivere non valemus sicut debemus, his saltem diebus per custodiam mentis et corporis Deo placere laboremus. Commendat nobis tempus istud Apostolus, qui dicit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis* (II Cor. vi, 2). Potest enim homo promereri in hoc tempore, ut per totum annum reliquum vitae ejus in Domino et spiritualium virtutum profectibus prosperetur; potest promereri ut in omni spiritualium profectuum gratia magis ac magis succumbat et deficiat. Nam ut de exterioribus rebus exemplum sumamus, nunc terra aratro scinditur, seminatur, nunc vineae amputantur, ad futurum qui exspectatur ex his fructum præparantur. Nec hoc ideo ordinatum est a Deo, ut solum illum fructum attendamus et queramus, ut de terra pascamur, de vinea potemur, sed speciale illud bonum, quod bona cuncta superat, quod Ecclesiae suae hoc in tempore parare et præparare coepit, sacrosanctum videlicet corpus et sanguinem suum, quod ex pane et vino conficitur, præfigurare voluit.

Sed et nos in his exterioribus rebus admonemur et docemur ut et nos terram nostram scindamus, hoc est ut corpus nostrum per spiritualium studia laborum hoc in tempore exerceamus, semen virtutum, semen bonorum operum in eo et ex eo feramus, viscam nostram amputemus, inutilium cogitationum, malarum delectationum ac desideriorum sarmenta **296** ab anima nostra abscindamus, bona desideria, virtutes, sanctasque delectationes in ea plantemus. Nam quemadmodum agricola, qui nunc piger est in arando, fructum in tempore suo non percipit, sic et nos, si nosmetipsos modo negligimus, si negligenter et inutiliter his diebus vivimus, dum tempus fructuum, tempus paschaliu[m] gaudiorum advenerit, inanes et vacui inveniemur, sine gratia spiritualium gaudiorum relinquemur.

Videamus ergo ne in vacuum gratiam Dei recipiamus. Nunc pro Deo laboremus, ut tunc cum Deo et in Deo quiescamus; nunc peccata nostra digne puniendo desineamus, ut tunc percepta peccatorum venia cum Christo gaudeamus. Ad hoc enim die ac nocte in omnibus quae legimus, quae canimus excitamur, admonemur, provocamur. Nam sicut pius medicus animarum voluit ut istis diebus aliquid corpori subtraheretur, sic etiam voluit ut animae cibis suis et refectio adderetur et augetur. Singulis namque diebus singularia et nova in missarum celebratione officia, Lectiones et Evangelia habemus, quae redundant cibo et potu spiritali, quo recreata diligens Deum amica de terrenis ad caelestia debet sublevari. Sic tota ista hebdomada caelesti redundat alimonia, et recte ad hanc Dominicam, quae a Dominica Septuagesimae sexta est, sextum illud sancti Spiritus donum, donum utique

A intellectus respicit, in qua audivimus quomodo erat Jesus ejiciens daemonium, et illud erat mutum, et quomodo ejecto daemone locutus est mutus, et reliqua quae ibi legimus, ad quae capienda et spiritaliter intelligenda spiritus intellectus omnino erat necessarius. Sed primum videamus quid sit intellectus.

297 Verus et perfectus intellectus est ut homo cognoscat Deum, ut cognoscat seipsum. Gemina haec cognitio Dei utique et sui unicuique salvando homini admodum est necessaria, quia una non valet sine altera. Nam quis est homo ille qui seipsum recte cognoscit? Qui dies et noctes, menses suos et annos considerans, transgressiones suas et negligentias recte recolit, quin desperare potius valeat, quam aliquam sibi spem vitae perennis promittere audeat? E contra quis ita desperatus est, nisi [*Leg. quin*] ad spem vitae resurgere possit, si misericordias Dei recte cognoscit? *miserationes ejus*, ait Propheta, *super omnia opera ejus* (Ps. cmliv, 9). Illius enim misericordia universa hominum excedit peccata, unde ad cognitionem sui necesse est ut habeat homo cognitionem Dei, ut dum ex cognitione sui turbatur, dejicitur et terretur, ex cognitione Dei habeat quo respiret et consoletur.

Ad hoc utique donum intellectus ad geminam hanc de qua diximus cognitionem Dei et sui, totum respicit quod in hac septimana legimus. Ad hoc respicit quod de Naaman principe militiae regis Syriae ferria secunda legimus, qui leprosus veniens de Syria in Samariam ad Eliseum prophetam, responsoque accepto a propheta ut septies lavaretur in Jordane, primo indignatus, postmodum insistentibus sibi servis suis et dicentibus: *Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe debueras facere*, acquievit, abiit, et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, mundatusque a lepra sua reversus ad virum Dei venit, et stetit coram eo, et ait: *Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum Dominus Deus Israel* (IV Reg. v, 15). Cum haec dicebat, donum sancti Spiritus, donum utique intellectus ex parte jam acceperat, quando inter tenebras gentilitatis lucem agnovit veritatis, quod Deum et suum Creatorem, et universae terrae Dominatorem cognovit, credidit, et confiteri meruit.

Quod autem in die tertia de muliere illa legimus, quae, mortuo viro suo, et creditore veniente ut tolleret duos filios ejus, clamabat ad Eliseum; ipsoque interrogante: *Quid habes in domo tua?* et illa respondente: *Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi* **298** *parum olei, quo ungar* (IV Reg. iv, 2), jussa est petere ab omnibus vicinis suis vasa vacua, non pauca, clausoque super se et filiis suis ostio mittere inde in omnia vasa haec, impletisque vasis vendere oleum, et reddere creditori; ista omnia, quae ibi audivimus, congrue referuntur ad idem donum intellectus quod geminam cognitionem Dei utique et sui esse diximus. Nam per *parum olei*, de

quo dixit mulier illa : *Non habeo ancilla tua nisi parum olei, quo ungar*, per hoc potest intelligi cognitio illa qua homo cognoscit se. Quod vero parum illud olei in omnia vasa illa missum crescit et multiplicatur, per hoc cognitio Dei apte figuratur. Quasi parum olei habet homo quo ungitur, quando ex recordatione et cognitione peccatorum suorum compungitur. Sed parum illud olei crescit in immensum, quando homo post agnita peccata et per assiduum poenitentiam et satisfactionem purgata ex parte et sanata ad cognitionem et dilectionem Dei provehitur, per quam et a creditore liberatur, et ad vitam animatur.

Percepta hac gratia quartæ diei Lectio apte succedit, in qua dicitur : *Honora patrem tuum et matrem tuam, non occides, non mæchaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium* (Exod. xx, 12), et cætera, in quibus ad observantiam præceptorum Dei sufficienter instruitur. Nisi enim homo prius et seipsum et Deum cognoscere et diligere incipiat, impossibile est ut præcepta Dei vel audire utiliter, vel observare decenter valeat.

Post cognitionem Dei et sui, post observantiam præceptorum Dei, quinti diei Lectio recte sequitur, in qua legitur de muliere Sunamite, quæ mortuo filio suo venit ad Eliseum in montem Carmeli, apprehensisque pedibus ejus dixit : *Vivit Dominus, et vivit anima tua, non dimittam te* (IV, Reg. iv, 30), illeque surrexit, et secutus est eam, ingressusque domum, clauso super se et super puerum ostio, ascendit et incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, et oculos suos super oculos ejus, et manus suas super manus ejus (Ibid., 33, 34). Eliseus significat Christum, qui oculos suos super oculos pueri mortui, mortui, inquam, in peccatis spiritus hominis ponit, quando tribuit ei per gratiam suam, quod mortem suam videt, videndo deflet.

299 Os suum super os ponit, quando eum per internam inspirationem suam intrinsecus tangit ut peccata sua, quæ videt et cognoscit, et in oratione Deo, et in confessione prælato utiliter loqui, veraciter confiteri possit. Manus suas super manus ejus ponit, quando eum post cognitionem peccatorum et confessionem ad bonam operationem misericorditer provehit et perducit. Sic in omnibus, quæ singulis his diebus legimus, spiritus intellectus notatur.

Sed in hodierna sancti Evangelii lectione manifestius designatur, in qua plenus et misericordius operatur. Ibi enim legimus, quomodo venit Jesus in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichem, juxta prædium, quod dedit Jacob Joseph filio suo. Samaria interpretatur asina, vel custodia; Sichem vero humerus dicitur. Et quia in humeris onera portantur, congrue satis per Sichem labor vitæ præsentis designatur. Civitas Samariæ typum præfert sanctæ Ecclesie, quæ per custodiam mandatorum Dei Deo placere contendit: Quæ etiam non incongrue dicitur Sichem, quia per diversa, quæ pro Christo sus-

tinet, laborum certamina, ad futura æternæ quietis festinat gaudia. *Prædium, quod dedit Jacob Joseph filio suo*, regnum cælorum intelligendum esse existimo. Hoc nempe prædium dedit Jacob, Deus Pater, filio suo Joseph, Domino nostro Jesu Christo, quia non solum secundum divinitatem, sed et secundum humanitatem omnia quæ habet Pater habet et Filius, quemadmodum resurgens a mortuis ait discipulis suis : *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra* (Matth. xxviii, 18). In divinitate sua ab æterno cuncta possedit cum Patre : in humanitate sua data sunt ei omnia a patre. Quæ omnia ? *ut in nomine ejus omne genu flectatur cælestium, terrestrium et infernorum* (Philipp. ii, 10).

Potest etiam per civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichem, quælibet spiritalis conversatio, unaquæque sancta congregatio intelligi, quæ per vitæ suæ custodiam et spiritalis districtiois disciplinam, laborumque quotidianorum instantiam in hac vita exercetur. Hæc civitas Samariæ recte juxta prædium, quod dedit Jacob Joseph filio suo, esse dicitur. Quotquot enim in sancta Ecclesia in spiritali vitæ observantia perseveranter propter Deum laborant, etsi intrare adhuc in prædium illud, regnum utique cælorum, utpote gravati corpore mortali, non possunt, sunt tamen juxta illud, quia post decursas mortalis vitæ miseras recipiuntur in illud, ubi igitur choros angelorum gaudebunt in perpetuum. Injusti et perversi homines juxta hoc prædium nequaquam sunt, sed sunt procul ab illo, quia qui appropinquare regno cælorum in hac vita per bona desideria et juxta opera nolunt, longe ab illo quandoque erunt. Sequitur :

Erat autem ibi fons Jacob. Per fontem, quo maculæ abluuntur, sitientes reficiuntur, vel virtus lacrymarum, vel scientia sacrarum Scripturarum figuratiter exprimitur, nec injuste. Fons enim lacrymarum sordes peccatorum diluit, scientia Scripturarum sitim diligentis Deum animæ abundanter reficit. Fons iste vere fons est Jacob, fons utique Dei omnipotentis, quia ab ipso est virtus lacrymarum, ab ipso procedit scientia Scripturarum. Fons iste non est aliunde, nisi in civitate Samariæ, quæ Sichem dicitur, ubi homines illi sunt, qui per studium quotidiani laboris quærere in semetipsis et invenire sciunt dulcem aquam assidue compunctionis. Ad hanc civitatem libenter et frequenter venit Dominus, cum his et in his delectatur habitare Deus, cujus mansio et requies est non in sæcularibus et sæculum diligentibus, sed in spiritalibus, et ea, quæ sæculi sunt, pro amore suo constanter despicientibus et abjicientibus. Cum illis est per divinitatis suæ potentiam, cum istis est per pietatis suæ clementiam. Unde consequenter subjunxit evangelista :

Jesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. In deitatis suæ substantia nunquam potuit fatigari; in humanitatis suæ substantia fatigari potuit, quia voluit, sicut cunctas infirmitatis nostræ

miserias præter peccatum solum in se suscipere, in se experiri voluit. Et quia propter salutem hominis hoc in se suscepit, in quo fatigari potuit, *fatigatus ex itinere*, non sine causa ibi sedere voluit, quo venturam sciebat cui misereri disposuit, ubi illa mulier Samaritana, mulier non nobilis, non regum filia, sed mulier peccatrix, pauper et despecta eum inveniret, cui donum sui spiritus, donum utique intellectus, de quo loqui cœpimus **301** familiariter impertiret. Sed et adhuc quotidie in itinere quodammodo est, et ex itinere fatigatur Jesus, quando a ministris illius, sacris videlicet prædicatoribus, verbum et doctrina ejus indignis ingeritur auditoribus. Mala eorum vita et perversa actio magna ipsius est fatigatio. *Fatigatus ex itinere* quærit ubi sedeat, quærit ubi fontem illum, animam, dico, aquam compunctionis habentem, animam cœlesti desiderio ferventem, inveniat, ut in ea requiescat, eamque in se quiescentem faciat.

Nec prætereundum quod ait : *sedebat sic super fontem. Sedet sic*, quod unicuique animæ sic se conformat et coaptat, sicut sibi utile et saluti suæ necessarium esse considerat. *Sedet sic*, quod et ipse animam consolatur, et ab anima consolari non dignatur. *Sedet sic*, nunc animam per cognitionem sui ad poenitentiam peccatorum excitando, nunc per cognitionem Dei, ad internam dulcedinem et cœlestis patriæ amorem sublevando. Gratia hæc Dei omnipotentis, opus suum in beata anima taliter operantis, verbis sequentibus satis convenienter exprimitur, cum protinus subinfertur :

Hora erat quasi sexta. Hanc eandem horam notat Joannes evangelista, ubi dicit : *Factum est silentium in caelo quasi hora media* (Apoc. viii, 1). Recte dicitur *hora*, quia tenuissimum et brevissimum est, quidquid in illa morula, quando Deus dilectam sibi visitat animam, de sua pietate et dulcedine comprehendendi et gustari potest. Eadem tamen *hora*, licet brevissima, tamen est suavissima. Omnia enim præsentis vitæ gaudia superat, quia quidquid unquam perfectionis in homine sit, hoc operatur *hora*, hoc docet *hora* illa. Nec prætereundum quod non dixit, *hora erat sexta*, sed *hora erat quasi sexta*. Sæpius numerus, qui ex perfecto constat, perfectionem significat. Sed quia plena perfectio in hac vita nec acquiri nec haberi potest, recte additur, *quasi*, quia nemo in hac vita plene perfectus, sed *quasi* perfectus. Plenitudo perfectionis in æternam nobis vitam reposita est, ubi sublato *quasi* nihil imperfectionis remanebit, quæ tamen perfectio hic inchoatur, sicut mystice innuitur, cum protinus subinfertur :

302 *Venit mulier de Samaria haurire aquam.* Mulier illa est mollita per gratiam Dei anima, quæ quasi *de Samaria venit*, quando per districtam vitæ suæ custodiam quotidie approximare Deo appetit. Sed quare venit? *haurire aquam*. Possumus intelligere per *aquam* et malas et bonas concupiscentias. Venit quippe, ut ex fonte pietatis Dei bonas concu-

piscentias hauriat in se, malas concupiscentias per auxilium gratiæ Dei hauriat ex se.

Dicit ei Jesus : Da mihi bibere. Quod dari sibi potum a muliere postulat, suæ pietatis donum significat : quia nihil per se potest homo, nisi ille qui omnia potest, et velle et posse quod bonum est, subministraverit. Ergo quod dicit, *da mihi bibere*, non modo ad hominem illum referendum est, qui est in civitate Samaritæ, quæ dicitur Sichem, qui per custodiam et laborem vitæ præsentis hauriendo bona, exhauriendo mala suaviter in semetipso Deum reficere novit. Dicit etiam eadem plerumque verba homini in peccatis adhuc jacenti a quo quasi sitiens bibere postulat, quando eum ad sitiendum et desiderandum salutis suæ remedium per internam inspirationem suam intrinsecus suscitavit. Sequitur ergo :

Dicit ei mulier Samaritana : Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere a me possis, quæ sum mulier Samaritana? Ac si dicat : Operante in me pietate tua, Domine, salvari desidero ; sed quomodo salvari debeam aut valeam, ignoro. Sed tu *Judæus cum sis*, cum secundum multitudinem miserationum tuarum confessus sis : *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat* (Ezech. xxxiii, 11), ostende mihi per tuæ miserationis gratiam, quomodo de fovea perditionis resurgere, et ad viam salutis redire valeam. Sum etenim *mulier Samaritana*, in bestialibus vitæ sceleribus inquinata et inveterata, et nisi te donante et inspirante modum, quomodo vivere valeam, cognoscam, ad aquam illam, qua tu poteris in me et reficaris, nullatenus pertingere poterò.

Respondit Jesus, et dixit : Si scires donum Dei, et quis est qui dixit tibi : Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et ledisset tibi aquam vivam. Quasi dicat : Ad cognitionem tuam ex parte venisti, quia mulierem Samaritanam **303** te cognovisti, sed restat ut cognoscas et me qui operatus sum ista in te. Nam si scires *quis est qui dicit tibi : Da mihi bibere*, si scires et intelligeres quia ego sum fons vitæ, fons dulcedinis et gratiæ, tu forsitan petisses a me, et dedissem tibi *aquam vivam*. Est quasi aqua mortua, quando pro peccatis et mortuis actibus suis homo compungitur. Est quasi *aqua viva*, quando compungitur non solum pro commissis malis, sed etiam pro neglectis bonis, quando vivificatus in semetipso vel pro æterno beatitudinis afficitur gaudio. Hujus nimirum aquæ vere poenitens anima omnino se indignam judicat. Sed melius ac melius seipsam agnoscens subjungit dicens : *Domine, neque in quo haurias, habes, et puteus altus est ; unde ergo habes aquam vivam?* Ac si dicat : in me et ex me, Domine, aquam illam habere deberes, quæ te delectaret, me sanaret. Sed *puteus altus est*, tanta, inquam, est profunditas peccatorum meorum, quod nec dignam me judico, ut ad aquam illam vivam, ad vivificantem tuæ dulcedinis gratiam aliquando pertingere debeam.

Respondit Jesus, et dixit ei : Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum ; qui autem biberit ex aqua

quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Per aquam hanc, quam bibens homo iterum sitiet, concupiscentia et voluptas sæculi non inconvenienter intelligi valet, ex qua quanto plus homo bibit, tanto magis sitit. Aqua vero, quam dat ipse, qui fons est misericordiæ, significat sanctas delectationes, dulcia desideria perennis vitæ. Aqua ista facit bibentem, non sitientem. Sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Homo nempe ad instar salientis, de loco ad locum se transferentis, seipsum subleuat de terra, quando degustatis utcumque delectationibus patriæ cœlestis, per dulcia desideria, terrena cuncta transilit, cœlestia ardentè appetit, seque quasi de loco ad locum transfert, quando ire de virtute in virtutem incipit, quando post sanctas cogitationes et sancta desideria ad bona et justa opera viriliter se accingit. Fitque in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, quia post tales saltus virtutum, post decursam vitæ hujus mortalitatem **304** in ipsam cœlestium gaudiorum transiliet perpetuitatem. Hujus aquæ saporem beata hæc mulier paulatim intrinsecus sentire cœperat, cum dicebat :

Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam neque veniam huc haurire. Eadem verba dicit adhuc et dicere debet quælibet beata anima : *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam.* Ac si dicat : *Da mihi, Domine, in tuæ bonitatis dulcedine hanc tuam aquam,* quæ fiat in me fons aquæ salientis in vitam æternam, ut spiritualium delectatione virtutum, desiderii cœlestium bonorum refocillata et recreata **C** ultra non sitiam, quod antea sitiebam, quod de concupiscentiis et voluptatibus sæculi male vivendo haurire solebam.

Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, et veni huc. Ac si dicat : Ut ad gratiam illam, quam desideras, me donante pertingere valeas, vade bonis operibus viriliter insistendo, voca virum tuum, intellectum tuum, orationum studiis constanter invigilando ; veni huc, totam te intra colligendo.

Respondit mulier et dixit : Non habeo virum. Responsio hæc mulieris responsio est animæ pœnitentis, quæ non habere se virum profitetur, quando ex visitante et aspirante gratia Dei magis ac magis seipsam agnoscens virilem sensum et intellectum, **D** quo Deum cognoscere deberet, deesse sibi conqueritur. Hanc humilitatem approbat Deus. Unde dicit in consequentibus :

Bene dixisti, quia non habeo virum ; quinque enim viros habuisti, et quem nunc habes, non est vir tuus. Quinque viri, quinque sensus hominis possunt intelligi, quos tunc anima quasi quinque viros dominantes sibi et imperantes habet, quando oculis delectabiliter videt illicita, quando auribus libenter audit quod non expedit, quando ore libenter loquitur unde Deus offenditur, quando manus ab illicito tactu non prohibet, nec pedes ab iniquis gressibus retrahere studet. His quinque viris sextus quodammodo succedit, quando tales, quales nunc

audivimus exteriorum sensuum excessus vel non cognoscendo, vel etiam defendendo errorem incidit. Hoc est enim quod ait, *et quem nunc habes, non est vir tuus.*

305 *Dicit ei mulier : Domine, ut video, propheta es tu.* Moris est prophetæ præterita et futura cognoscere et dicere. Videt anima in se Dominum quasi prophetam, quando inspirationis illius instinctu ipsa videre, ipsa sibi prophetare et prædicere incipit et futura bona quæ perdidit, et futura mala quæ commertuit. Unde nihil utilius sibi iudicat quam ut ad orationis subsidia humiliter confugiat. Sed quia modum perfectæ orationis adhuc ignorat, ab ipso Patre misericordiarum, ut doceatur, suppliciter implorat. Hoc significant nobis sequentia verba mulieris hujus dicentis :

Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis quia Jerosolymis est locus, ubi oportet adorare. Mulier ista non erat fatua, sed prudens femina, quia æterna Sapientia, quæ ei loquebatur exterius, docebat eam interius. Unde prudenter interroganti, quomodo et ubi adorare Deum oporteret, sapienter sciscitanti dicit ei *Jesus :*

Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis quod nascitis ; nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judæis est. Sed veniet hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. In his utique verbis mulieris interrogantis, et Domini respondentis, docet etiam nos Dominus quid et quomodo orare debeamus, quod **C** nulla oratio utilis et perfecta sit, nisi quæ in confessione veræ et individuæ Trinitatis sit, cujus differentiam his nobis verbis innuit, cum dicit : *Sed veniet hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt in spiritu et veritate. Patrem et Spiritum nominat, per veritatem seipsum, qui est Filius Patri et sancto Spiritui consubstantialis et cœternus, significabat.*

Possumus et aliter intelligere quod ait : *Adorabunt Patrem in Spiritu et veritate.* Adorare utique debemus *Patrem in spiritu*, ut collecto ad nos intra nos spiritu nostro circa nulla inutilia diffuamus, universos sensus nostros ad illum colligamus, quem adoramus, cujus pietatis et miserationis gratiam imploramus. Adorare debemus *in veritate*, ut in orationibus et bonis actibus **306** nostris nihil aliud quæramus nisi verum et summum illud bonum, cui nihil falsitatis et duplicitatis accedit. Tales adoratores diligit Deus, quemadmodum ipse dicit in consequentibus :

Nam et Pater, inquit, tales quærit qui adorent eum. Quod homo quærit, illud diligit ; quod non diligit, illud nec quærit. Igitur quærere Dei est diligere Dei. Et bene dicit : *nam et Pater tales quærit qui adorent eum ;* quia qualescunque coram hominibus sint, quantumcunque ab eo peccando deciderint et perierint, quos tales futuros præsevit et præordinavit, quærit eos quia diligit eos, in quacunque peccatorum voragine submersi sint, inde

extrahet eos per pietatis suæ clementiam, quia colligit eos ad se per veram et perfectam pœnitentiam. Sequitur :

Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. Deus utique, qui *spiritus est*, vere adoratur, quando, in spiritu et veritate adoratur, hoc est quando exclusis rebus temporalibus et caducis, collecto, ut diximus, ad se intra se spiritu suo, ita homo orat, quod nihil in oratione sua quærît, nisi solum summum et verum bonum, quod cuncta bona excedit. Quando istum tam sublimem perfectionis gradum homo conscenderit, recte cum beata hac muliere dicere poterit :

Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit, ille nobis annuntiabit omnia. Ibi enim plenum illud sancti Spiritus donum, donum utique intellectus accipit, ibi de vera sui cognitione ad cognitionem Dei provehitur. Cum verus ille *Messias qui dicitur Christus*, per inspirationis suæ unctio-nem omnia ei quodammodo annuntiabit quia hominem nulla ita instruit lingua doctoris, sicut hora illa orationis, hora supernæ infusionis. Ibi enim vere homo cum Deo, et Deus cum homine loquitur, quemadmodum consequenter subinfertur; nam sequitur :

Dicit ei Jesus : Ego sum, qui loquor tecum. Legimus in Evangelio interrogasse Dominum discipulos suos: *Quem dicunt homines esse filium hominis (Matth. xvi, 13)?* et diversis diversas opiniones hominum de illo exponentibus dixisse Petrum: *Tu es Christus Filius Dei vivi (Ibid., 16),* et respondisse Dominum: *Beatus es Simon 307 Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est (ibid., 17).* Confessionem discipuli laudavit, non tamen ei vel alicui discipulorum suorum tam apertis verbis se manifestavit, ut diceret: *Ego sum.* sicut beatæ huic mulieri, cui dixit: *Ego sum, qui loquor tecum,* jam tunc exemplificans nobis et præsignans ineffabilem illam misericordiam, quam quotidie adhuc cum peccatoribus operatur, quos dum primum per visitationis suæ gratiam ad cognoscendum seipsum illuminat, postmodum ad cognoscendum etiam se in bonitatis suæ dulcedine misericorditer sublevat. Sequitur :

Et continuo venerunt discipuli ejus, et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: *Quid quærîs, aut quid loqueris cum ea?* Diligebant eum sicut filii patrem dulcissimum; metuebant eum sicut discipuli magistrum reverendissimum. Ideoque licet mirarentur quia cum muliere loquebatur, quid cum ea loqueretur dicere non audebant, quia debitam tam metuendo magistro reverentiam et honorem deferebant. Et quia neque Petrum neque Jacobum vel Joannem, neque aliquem discipulorum suorum adesse et interesse voluit, ubi peccatricem hanc mulierem ad cognitionem et confessionem reatus sui ducere et docere disposuit, in hoc manifestum nobis exemplum dedit et documentum quanta mater confessorem et consistentem familiaritas esse

A debeat atque secretum, quod præter consistentem et audientem nullum interesse oporteat, quod nunquam publicari et diffamari confessio debeat. Et quia ejus collocutio illius cui loquebatur erat eruditio et salvatio, recte subinfertur :

Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem et dixit illis hominibus : Venite, et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Sed et adhuc quotidie mulier, emollita utique per visitationis suæ et inspirationis gratiam quælibet beata anima, *hydriam suam relinquit,* quando concupiscentiam et avaritiam sæculi, quæ per hydriam potest intelligi, perfecte deserit. Post relictam hydriam potest in civitatem abire, potest aliorum 308 saluti prædicando et docendo utiliter subvenire.

B Unde apte subinfertur: *Et dixit illis hominibus : Venite, et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Sed quia avaritia et concupiscentia non solum est in divitiis et pecunia, sed et in favore et inani gloria, quisquis, etsi recte vivendo, et aliis recte docendo prodesse desiderat, ita necesse est hydriam suam abjiciat, ut non se, sed Deum laudari et magnificari concupiscat in factis et dictis suis, non suum, sed Dei honorem quærat. Tunc enim utilis et fructuosa ejus doctrina esse poterit. sicut consequenter evangelista subjunxit :

Et exierunt, inquit, de civitate et veniebant ad eum. De civitate Samaritani exeunt, quando expurgati ex prædicatione verbi Dei homines peccatores de civitate, ut ita dixerim, et vicinitate vitiorum transeunt ad Deum, juste et laudabiliter vivere incipiunt. Sequitur :

C *Interea rogabant eum discipuli dicentes : Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis : Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Cibum Christi est salus nostra. Hunc ejus cibum ipsi necdum sciebant. Unde et dicebant: *Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Jesus : Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus.* Voluntas Dei Patris erat, ut homo, quem ad imaginem et similitudinem suam creaverat, Unigeniti sui passione recrearetur quia imperfectum quodammodo opus ejus erat, quandiu per mortem Filii sui homo redemptus non erat. Sed quia jam jamque tempus instabat, quod ad perficiendum idem opus Dei Patris Deus Filius se præparabat, eis, quos in salvatione generis humani cooperatores et ministros habere voluit, eandem redemptionem aperuit, cum dixit :

Nonne vos dicitis quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? In quatuor his mensibus vel quatuor cardinales virtutes, prudentia, temperantia, fortitudo et justitia, vel quatuor tempora, tempus utique ante legem, 309 tempus sub lege, tempus sub gratia, tempus futuri judicii non inconvenienter, ut arbitrator, possunt accipi. Evoluta illo quarto mense, die utique tremendi judicii, *messis illa desiderabilis et jucunda venit,* in qua omnes prædestinati ad vitam de agro mortalitatis hujus succi-

dentur, atque in horrea cœlestis beatæ immortalitatis reponentur et condentur. Sed quia messem istam a patriarchis et prophetis inchoatam per eosdem beatos apostolos perfici et consummari voluit, subjecit et ait :

Ecce dico vobis ; Levate oculos vestros et videte regiones, quomodo albæ sunt jam ad messem. Ac si aperte diceret : Ecce ego, qui propter salvandum genus humanum descendi in hunc mundum, in mundo diu esse nolo. Opus meum per nos consummari volo. *Ecce dico vobis : Levate oculos vestros.* Beati enim oculi, qui vident quæ vos videtis. De vobis enim dictum est : *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. XVIII, 5 ; Rom. x, 18).* Et *videte regiones*, diversas utique nationes populorum, *quomodo albæ sunt jam ad messem*, hoc est, per vestrum ministerium albificandæ et innovandæ sunt per fidem, quam ex prædicatione vestra suscepturi sunt in baptismi regeneratione.

Et qui metit, mercedem accipit et congregat fructum in vitam æternam, ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit. Per eum qui seminat, ordinem patriarcharum et prophetarum significabat ; per eum qui metit, ordinem apostolicum intelligi voluit. Nam quod patriarchæ et prophætæ **310** in dolore et gemitu seminaverunt, hoc in gaudio et exultatione apostoli messuerunt. Nonne in dolore et labore Abraham seminavit, qui pro adipiscendo semine illo, in quo omnes gentes benedicendæ erant, egressus de terra et cognatione sua, peregrinatus in terra aliena, uxore sublata, multa dura sustinuit et adversa ? Seminaverunt utique de carne sua alter alterum generando, sicut scriptum est : *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob (Matth. 1, 2).* Seminaverunt prædicando futuram Christi incarnationem, figuris et ænigmatibus præfigurando et prænuntiando. Sed quod seminaverunt, non messuerunt quia eum, quem expectabant, Dominum nostrum Jesum Christum venientem in carne non viderunt, sed tristes et gementes cum omni posteritate sua ad infernum descenderunt. Sed quia et illos per mortem suam salvaturus et consolaturus erat, recte dicebat : *Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam, ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit.* Ac si dixisset : Vos baptizando, et fidem meam prædicando atque docendo regiones, id est nationes salvandorum meorum, metetis, et *mercedem immarcescibilem æternæ beatitudinis coronam accipietis, et congregabitis fructum in vitam æternam, et illi, patriarchæ utique et prophætæ mei, qui seminaverunt, et vos, qui metitis, simul gaudeatis, hoc est ut de vestra et totius humani generis saluteparijer exultetis per infinita sæcula sæculorum. Amen.*

311 HOMILIA XXXV.

IN DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ PRIMÆ.

Abiti Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis. (Joan. vi).

Hodierna Dominica, quæ tam festivo canendo et

legendo extollitur et honoratur, jucunda illa et celebrata futura vitæ gaudia pronuntiare videtur. Tota enim hodierni officii excellentia singularis et magnæ cujusdam lætitiæ modum, quæ non habebit modum, præscribit quæ ut ita dicam, in cantu suo etiam paschalis diei solemnia præcedit. Ubi enim, aut quando in veritate et vero gaudio cantari poterit Introitus : *Lætare, Jerusalem, et conventum facite, omnes qui diligitis eam*, nisi quando magnus et verus Pontifex noster Jesus Christus omnibus pontificalibus indumentis suis ornatus infra Sancta sanctorum accesserit ? Quotidie quasi ex parte sacris et pretiosis vestibus induitur et ornatur, quandoque suorum electorum animas, de hoc carcere mortis liberatas, ad decorem sui stola immortalitatis induere dignatur. Sed tamen quandiu adhuc alia portio membrorum ejus in terris peregrinatur, nequaquam Pontifex noster plene et perfecte coram populo suo ornatus incedit. Qui cum in generali resurrectione omnia membra sua ad se collegerit, et ad desideratam præmii gloriam perduxerit, vere ad integrum ornatus ad altare jam missam suam celebraturus procedet, ubi millia millium conjuncta psallentibus angelicis choris personare et jubilare debent sic incipientes : *Lætare, Jerusalem et conventum facite, omnes qui diligitis eam ; gaudete cum lætitia.* Quid est dicere, *gaudete cum lætitia* ? Sufficeret enim dixisse, *gaudete.* Sed idcirco addidit, *cum lætitia*, ut et in corpore et in anima gaudere eos insinuaret. Si enim in corpore et non in anima, aut in anima et non in corpore gauderent, non utique *cum lætitia* gauderent. Sed gaudebunt *cum lætitia*, quia et in corpore et in anima plena, certa, securæ æternæ felicitatis gaudia possidebunt. Satiabuntur **312** quoque ab uberibus consolationis cœlestis illius civitatis, ubi omni abstersa desolatione lac perpetuæ consolationis sument, quo lacte semper nutriuntur, semper potantur et inebriantur.

Quod autem subjungitur versus : *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus (Psal. cxxi, 1)*; itemque in Graduali : *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi*; quid est, nisi quod duplex iste cantus duplicem corporis et animæ gloriam insinuat ? Ad hæc gaudia obtinenda docet et ducit nos hodierna sancti Evangelii lectio, quæ de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia hominum satiata commemorat, quæ vere figura sunt illius satiatis quæ erit sine fastidio, et desiderii illius visionis quæ erit sine tædio. Quod autem hujus evangelicæ lectionis verba sequentia alio tempore leguntur, et præcedentia recitentur, et modo cum præcedentibus sequentia recitantur, videtur mihi hæc esse ratio, quod quatuor Domini sacramenta, passionis, mortis, resurrectionis et ascensionis ejus, quæ in proximo sumus celebraturi, sufficienter in eis expressa inveniuntur; quæ sic unusquisque nostrum intueri et venerari debet, ut per hæc contingere mereatur ad Dei visionem et perfectam ejus cognitionem.

Abiti Jesus, inquit evangelista, trans mare Gali-

lææ, quod est *Tiberiadis*. Mare mundum significat magna aptitudine et congruentia. Sicut enim *mare* dictum est ab amaritudine, eo quod salsum est et *amarum*, sic non incongrue mundus iste maris nomine censetur propter amaritudinem peccatorum, in quibus omne humanum genus sic immersum contabit, et nullus esset qui amaritudinem mortis et gehennæ effugere posset. Hoc autem mare Domino nostro Jesu Christo *mare erat Galilææ* quod *transitus* dicitur, quia *trans mare* istius mundi sic abiit, quod solus sine peccati macula conceptus et natus, **313** omni vita sua nec verbo, nec opere, nec cogitatione deliquit; sic in assumpta propter nos humanitate vivens abiit, perfecte a malis declinando *trans mare Galilææ*. Cujus excellentia passionis innuitur in verbo *Tiberiadis*. Tiberias enim interpretatur *bonitas ejus*. Ipsa enim *bonitas* et misericordia *ejus*, quæ eum morticino nostræ carnis indui fecit, eadem bonitas ejus et visio bonitatis ejus fecit innocentem pro nocentibus, justum pro injustis velle pati et mori, ut inimicitias in carne sua evacuans ad Deum Patrem accessum præstaret, originale peccatum deleret, remissionem peccatorum condonaret. Itaque dum sic abiit, dum sic pati, mori et resurgere voluisset, factum est quod subjungitur:

Et sequebatur eum multitudo magna quæ viderat signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. In multitudine hac magna primitiva Ecclesia, quæ cepit in Apostolis, potest accipi: quæ ideo magna dicitur, quia magna erat tam numero quam et merito. De qua etiam multitudine scriptum est quod multitudinis credentium esset cor unum et anima una (Act. iv, 32). Hæc multitudo magna Dominum sequebatur visis signis ejus, signis dico humilitatis et abjectionis ejus, irrisionum, flagellorum, mortis et resurrectionis. Quæ signa facta sunt super his qui infirmabantur, quia quod sic corpus suum ad tormenta et pœnas exposuit, ob hoc utique fecit ut omnem animarum nostrarum auferret languorem, omnem redonaret et restitueret firmitatem et sanitatem. Peracta autem dispensatione, propter quæm venerat,

Subiit, ut evangelista ait, in montem, et ibi sedebat cum discipulis suis. In montem Dominus subiit, quando post gaudium et triumphum resurrectionis ad dexteram Patris victor ascendens consedit. Ibi sublatus a nobis manet cum discipulis, sanctis videlicet spiritibus angelicis, cum quo est illis continua festiuitas, solemnis jucunditas, perpes et felix societas. De quorum festo die mox subjungitur:

Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum. Pascha transitus dicitur. Transitus iste exitum et transitum vite nostræ potest designare. 314 Qui revera est in proximo quia quamvis nobis præsentis exsilii labor diutinas innectere moras videatur, tamen certa et proxima mors omnibus imminet et instat. Nonne videtis, dilectissimi, quomodo hi qui nobiscum transacto anno fuerunt, jam a

nobis subtracti sunt? Sic etiam qui nos iscum hodie conversantur, cras fortassis transeunt et non subsistunt. Tolluntur a nobis subito, et deinceps non inveniuntur. Sed transitu isto facto et finito beati quilibet perveniunt ad diem festum Judæorum. In die festo Judæorum possumus accipere claritatem et gaudium angelorum, qui ideo Judæi, id est confidentes, quia incessabili voce laudant et glorificant nomen Dei Patris. Ad hunc splendorem jugis et festivæ diei, quem sancti angeli habent, electi post Pascha transeunt, ubi mane vel vespera non accedet. In præsentis namque vite vespere et mane erit; vespere dico, dum fragilitate propriæ carnis sive diaboli tentamentis, vel mundi adversitatibus aut prosperitatibus ita præpedimur, ut Deum clare videre nequeamus; mane vero, dum torpore nostro excusso aliquantula divinæ claritatis lux corda irradiaverit. In illa autem æternæ vitæ jucunditate non accedet mane vel vespera, sed unus festus dies erit Judæorum, sanctorum videlicet angelorum et animarum Deum perpetuo constituentium et laudantium. Ut autem nos confidentes et laudantes ad diem festum istum perduceret, ad hoc oculos misericordiæ suæ semper ab initio sublevavit, sicut in consequentibus Evangelium ait:

Cum ergo sublevasset oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum. Quod nunc dicit simpliciter cum levasset, sed cum sublevasset, hoc mihi significari videtur, quod semper ab initio absconditum erat, quo pacto Deus absconditus homo manifestus in fine sæculorum fieri dignaretur. Et quoniam omnes salvati in prædestinatione ejus erant, bene dicitur sublevasse oculos et vidisse maximam multitudinem venientem ad se. In maxima hac multitudine sancti apostoli possunt designari, qui digne et juste propter meritorum eminentiam maxima multitudo nominantur, quia omnibus patriarchis, omnibus prophetis eminebant, qui vere 315 beatos oculos, beatas aures habuerunt, quibus Deum videre et audire meruerunt, quibus omnia tanquam amicis suis nota fecit quæ a Patre audivit. Maxima autem multitudo non solum illi, sed et omnes imitatores eorum dicuntur qui terrena contempserunt, et non solum mundi contemptores exstiterunt, imo corpora sua diversis et infinitis suppliciis usque ad mortem exposuerunt. Hinc etiam maxima multitudo coram Domino fuerunt et sunt, qui non solum præcepto, sed et consilio Domini obaudire decertarunt, de quibus apostolus Paulus ait: De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do (1 Cor. vii, 25). Igitur quia Deus Pater omni tempore omni generis humani salutis prævidit, omni tempore, ante legem, sub lege, sub gratia prædicatores suos misit, visaque hac maxima multitudine dicit ad Philip-pum:

Unde ementus panes, ut manducant hi? Per Philip-pum Veteris Testamenti prædicatores possunt accipi, in quibus et per quos Deus loquens adventum suum promittebat, a quibus Deus creator credebatur, et

ab eo salus et redemptio expectabatur; quomodo vero eadem salus implenda et perficienda foret, exceptis paucis, quibus de virgine nasciturum scire singulariter in munere datum est, a cæteris fidelibus non agnoscebatur. Et quia semper in Ecclesia Dei ab initio fuit fides incarnationis et passionis Christi, et nunquam defuerunt, qui hæc cognoverunt, licet videre et comprehendere effectum non meruerint, apte infert Evangelista:

Hoc autem dicebat tentans eum. Erat autem eis tentatio magna scire et nescire; scire quandoque venturum, sed nescire quando et quomodo futurum. Ipse enim sciebat quid esset factururus. Patriarchis et prophetis ignorantibus, Deus Pater solus noverat tempus et horam, in quo Filium suum a separationem hominum venire disposuerat, ut bonum suum homo reciperet, ad quod ab initio conditus fuerat. Sed et si ad Philippum referre volumus quod dicitur, *ipse enim sciebat quid esset factururus*, hoc potest sentiri, quod Patriarchæ et prophetæ bene noverant, quod dubiis et clausis sententiis usque ad tempus, quo hæc in veritate manifestanda essent, pronuntiare **316** deberent, quod et ipsum in responsione Philippi innuitur, qui ait:

Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. In ducentis denariis legem et prophetas accipe. Lex enim quasi centum denariorum panes habuit; sermo prophetiæ centum denariorum panes habuit, quia, ut diximus, credere in Deum, et Salvatorem in carne venturum præcinit et docuit. Sed isti panes ad salutem sufficientes non erant, donec unusquisque *modicum quid*, hoc est donec illum qui secundum divinitatem incomprehensibile *quid* est, *modicum* et parvum in humanitate sua suscipere et videre mererentur. Unde missus quondam Moyses ad liberandum Israeliticum populum sese ad hoc opus idoneum non esse proclamans, ut ille veniret, qui et se et omnes salvaret, orat dicens: *Obsecro, Domine, mitte, quem missurus es.* (Exod. iv, 13.) Hinc et Isaias eodem flagrans desiderio arebat: *Utinam dirumperes caelos et descenderes!* (Isa, LXIV, 1.) Cessantibus autem illis Novi Testamenti præcones accesserunt, qui per Andream possunt accipi, a quibus prædicatur et modus redemptionis et qualitas personæ Redemptoris.

Dicit ei, inquit evangelista, unus ex discipulis ejus, Andreas, frater Simonis Petri: Est puer unus hic, cui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces. Per Simonem, qui obediens, et Petrum, qui agnoscens interpretatur, unum eundemque Filium Dei accipe, qui vere *Simon*, id est *obediens* Deo Patri usque ad mortem fuit, qui vere *Petrus*, hoc est *agnoscens* dicitur. Novit enim omnia, antequam fiant; solus ipse est, qui humani cordis abyssum scrutatur et penetrat. Hujus frater *Andreas*, sancti videlicet apostoli principaliter alique prædicatores fuerunt et sunt, quos etiam ipse fratres suos nominare dignatus est dicens: *Ite; nuntiate fratribus meis* (Matth. xxviii, 10.) Item in alio loco: *Narrabo no-*

men tuum fratribus meis (Psal. xxi, 23). Quid isti Domini Dei fratres evangelizant? *Est, inquit, puer unus hic.* Ecce, inquit, *puer natus est nobis, filius datus est nobis.* (Isa. ix, 6.) Tota namque prædicatio illorum est de puero isto, de puero uno Domino nostro Jesu Christo, qui bene **317** et optime *puer* nominatur, eo quod totus purus, totus integer, totus immaculatus fuit, qui non solum *puer*, sed et *unus puer* dicitur, quia unus erat in divinitate, *unus* in humanitate. Et qui sic *unus* et singularis *puer* erat, *hic* quoque *puer* esse non recusavit. *Hic* verbum est demonstrativum et infinitivum, per quod innuitur, æternum et immortale, temporale et mortale pro nobis factum. Qui habuit *quinque panes hordeaceos et duos pisces*. In quinque panibus hordeaceis, sicut sæpe diximus, et audivimus, quinque libri Moysis vel quinque sensus hominis possunt accipi.

Sed tamen adhuc aliquid eminentius in quinque panibus istis possumus intelligere. Sancta quippe Scriptura, quæ summi Regis est gazophylacium, tantis superabundat divitiis, ut multa tribuat, et tamen inexhausta semper inveniat. Possumus in quinque panibus his quinque Dominici corporis sensus, visum, auditum, gustum, odoratum et tactum intelligere, quos, ut cæteri homines, in assumpta propter nos humanitate dignatus est habere. Sed cur istos non potius similagineos, sed *hordeaceos* dixerimus? Ob hæc utique causam; quia habet aliquid in se hordeum, quod sana fide, sano intellectu aptari possit Christo. Hordeum, ut nostis, asperum est et purum. Fuit secundum quamdam similitudinem hoc Christus, non certe aliis austerus, non erga aliquem immitis et durus, qui circa omnes homines pius et misericors fuit sed sibimetipsi austerus, sibimet valde erat durus. Omnem quippe mundanæ voluptatis concupiscentiam, quæ quidem suavis et delectabilis est carni, sic a quinque sensibus suis funditus alienavit, ut nil unquam, quod caro blanditur et requirit illis admitteret, sed in omni justitia et sanctitate ultra omnes homines conservaret. Durus erga se ipsum fuit, quando qui nil peccati contraxit quod per jejunium deberet emundari, quadraginta dierum et quadraginta noctium jejunium peregit. Durus et austerus sibimet factus est in passione, cum pro servis suis tantus Dominus cruciari, colaphizari, conspui et a iudice Pilato ligari et flagellari voluit, et ad ultimum medium duorum latronum **318** tanquam latro mori dignatus est in ara crucis.

Sed nec prætereundum quod hordeum pabulum est jumentorum. Est et Christus pabulum et refectio jumentorum suorum, illorum videlicet qui jumenta ejus esse cupiunt, qui ei per bonæ et laudabilis conversationis studium ferunt et impendunt adjumentum. Hujus Domini jumentum se esse David asserit dicens: *Ut jumentum factus sum apud te* (Psal. lxxiii, 23). Item de eisdem jumentis: *Homines, inquit, et jumenta salvabis, Domine* (Psal. xxxv, 7). Homines sunt boni prælati, jumenta subditi, quorum utriusque salvantur, si multiplex illos omnipotentis Dei misc-

ricordia respicere dignetur. Hæc de *quinque panibus* A possunt accipi, nunc quid et in *duobus piscibus* senti-
turi possit videamus.

In *duobus piscibus* divinitas et anima Christi valet intelligi. Et non incongrue per *pisces* divinitas et anima Christi accipitur, qui sicut moris est piscium latitare in aquis: sic quali unione divinitas et anima Christi una in eo persona fuerit, a nullo mortalium sciri et investigari potuit. Cum vero ineffabilis illa jucunditas advenerit, qua tandem collecto Christi corpore in cœlo perfruemur, *duo* isti *pisces* quasi de aquis trahuntur, et ad cognoscendum, amandum et laudandum apponuntur. Sed inter hæc quia nulli mortalium perfecte scire et nosse ea quæ de Christo quandoque revelanda sunt fas est, apte subjungunt:

Sed hæc quid sunt inter tantos? Ac si dicant: O Domine, magna et gloriosa valde de te dicuntur, præclara et ineffabilia de te et regni tui gloria enarrantur, sed nos pusilli, nos infirmi miramur *quid* sint *hæc inter tantos, inter tantos* videlicet principes cœli angelorum et archangelorum, aliorumque beatorum spirituum, in quorum medio sedens teipsum, qualis es, in deliciis tuis manifestas et exhibes. Sed o quando nos minimos et indignos ista videre et possidere contingat *inter tantos!* Post ista suspiria, post ista cordis desideria, qua virtute *inter tantos* venire debeamus, consequenter edocet Dominus dicens apostolis:

319 *Facite homines discumbere.* Bene et veraciter *discumbit* qui, non alta de se sentiens, in profunda cordis humilitate sese demittit. Ex antiquo denique patre nostro Ada potius extolli quam humiliari didicimus; ex novo vero Ada Patre nostro non nisi humilitatis modum et formam tenemus, de qua mox subinfertur:

Erat autem fenum multum in loco. Quid per *fenum multum* nisi multa, magna et pretiosa caro Christi? Hoc *fenum multum erat in loco?* In quo loco? In utero scilicet beatæ et intemeratæ virginis Mariæ, de qua conceptus et natus, temporalis et localis fieri voluit, qui secundum divinitatem suam æternus, immortalis, incomprehensibilis, non localis fuit. Hujus humilitatis vestigia omnes imitati D sunt qui nos præcesserunt, et regnum cœlorum adepti sunt, quoniam per magnam humilitatis perfectionem Deo placuerunt, juxta quod sequitur:

Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Horum exemplo et nos fratres discumbamus, corde et corpore humiliemur, quia si hoc modo humiliamur, vere *viri*, vere fortes coram Domino inveniemur. Sed notandum quod *discumbentes viri* sint *numero quasi quinque millia*. Sumus enim nunc non in plena, sed *quasi* in quadam similitudine humilitatis; et ideo interim, donec de medio fiat, extolli fugiamus, humiliari diligamus, ut illuc venire mereamur, ubi sine *quasi* simus, et in veritate quod sumus, simus. Quia vero difficile est humiliari, pro-

pterea ut humilitatem ejus imitemur et sectemur, fecit quod subjungitur:

Acceptit ergo panes Jesus. *Acceptit* a nobis quod nostrum est, quia homo propter homines factus est, quod est *accipere panes Jesum*.

Et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Multas *gratias* Dominus noster Jesus Christus *egit*, qui diversas et infinitas bonitatis suæ gratias omni humano generi ostendit et exhibuit. Nonne præcipuas *gratias egit*, quando de cœlo in uterum Virginis descendit? Nunquid *gratias* salutiferas non *egit*, cum de ejusdem Virginis utero tanquam sponsus processit de thalamo? Nonne multas *gratias egit* omni tempore, quo cum hominibus conversatus

320 est orando, sanando, prædicando? Attamen plenas et perfectas *gratias nunquam egit*, nisi hora illa, quando pati et mori voluit, ac dilectam animam suam pro dilectoribus suis ponere dignatus est. His gratiarum actionibus consummatis et peractis pulchre et eleganter dictum est quia *distribuit discumbentibus*. Seipsum enim tam vivis quam defunctis *distribuit*, seipsum dispertiit *discumbentibus*, quando humilibus suis, electæ scilicet genitrici suæ Mariæ et Mariæ Magdalænæ, quæ circa sepulturam ejus sollicita fuit, et Joseph, Nicodemo, apostolis et aliis diligentibus se corpus suum vulneratum, lanceatum dereliquit in sæculo. *Distribuit se discumbentibus*, quando humiles suos cum divinitate et anima visitavit in inferno. *Distribuit se*, quando poni voluit in monumentum, ut nec ibi saltem deesset, sed juxta aliorum corpora sanctorum requiesceret. Divinitate et anima præsto fuit in inferno, ubi exspectantes se, quantum volebant et desiderabant, *duobus piscibus*, id est præsentia divinitatis et sanctæ animæ suæ implevit et sanavit. Et bene de *duobus piscibus* distribuit, *quantum volebant*, quia electi et sancti illi Abel, Noe, Moyses, Abraham et alii per plures, qui dudum apud inferos Christum exspectaverunt, nequaquam ab initio sæculi usque ad horam descensus illius ad inferos, quod desideraverant acceperunt, sed tunc demum satiati sunt, et acceperunt, præsentem eo, in *quantum volebant*.

Ut autem impleti sunt, Impleti sunt omni bono, viso eo in inferno, *impleti sunt* omni lætitia agnito eo, quia, ut ipse ait, *hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii, 3). *Impleti sunt* omni abundantia bonorum ejus, quando eduxit eos de inferno in paradysum, de paradiso in cœlum. Sed et vivi impleti sunt omni bono et gaudii illi videlicet specialius, qui eum videre et audire meruerunt, quibus ipse ait: *Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Multi enim reges et prophetæ voluerunt videre quæ videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt* (Luc. x, 24). *Impleti sunt* omni suavitate et jucunditate videntes eum resurrexisse a mortuis. *Impleti sunt* et saturati sunt ineffabili **321** bono, quando post ascensionem ejus mirifica et inaudita Spiritus sancti dona perceperunt. Sic et sic impletis dixit eis:

Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Quæ et qualia panum istorum fragmenta fuerunt? et ubi vel quando facta sunt? *Fragmenta* ista sunt quinque Dominici corporis vulnera, quibus, ut ita dicam, animam a corpore confregit, quando clamans in cruce exspiravit. De his *fragmentis* proprie dictum est, *superaverunt*, quia per illa superatus est diabolus, tartara contracta, originale peccatum deletum, janua regni aperta. Quæ nimirum *fragmenta* periissent, si ea apostoli toti mundo non insinuassent. Essemus enim quasi gentes et Judæi, qui non credunt, si *fragmenta*, id est si sacramenta incarnationis, passionis, resurrectionis et ascensionis ejus abscondita essent a nobis. Unde Dominus *colligere* illa apostolis præcepit, cum missis in orbem ad prædicandum ait: *Euntes, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti* (Matth. XVIII, 19). Et item: *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria et usque ad ultimum terre* (Act. 1, 8).

Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentorum de quinque panibus hordeaceis, quæ superaverunt his qui manducaverant. Equidem omni dilligentia et sollicitudine *fragmenta* Christi collegerunt, et impleverunt *duodecim cophinos fragmentorum*, quando, quæ fides tenenda esset, cordibus auditorum aperuerunt. Satis nempe studiose *fragmenta* ista *collegerunt*, cum Symbolum *Credo in Deum* composuerunt, in quo omnia *fragmenta* Christi, omnia videlicet sacramenta ejus distincte recitata et prolata inveniuntur. Quod autem ait: *De quinque panibus, quæ superaverunt his qui manducaverant*, prætermisissis etiam duobus piscibus, hoc significare videtur quod isti quinque panes, Dominici utique **322** corporis sensus *superaverunt* his qui erant in inferno quia non nisi solam divinitatem et animam Christi, ut prædictum est, viderunt. Hæc omnia beati illi discipuli *collegerunt*.

Exemplo ergo nobis sint, ut et nos similiter faciamus. Cuncta, quæ pro nobis fecit et dixit, quæque pati dignatus est, colligamus *fragmenta* panum ejus in cophinis nostris, id est in cordibus nostris portemus, agentes interius quod ægi solet exterius in cophinis. In cophinis portari solet stercus, per quod terra impinguatur et excolitur. Sic et nos, dilectissimi, in cophinis cordium nostrorum stercus bonum, stercus humilitatis et proprii contemptus, per quod terra cordis nostri pinguedinem boni operis accipiat, portemus, eum, qui formam humilitatis tradidit in seipso, ante omnia et super omnia principali cordis nostri inseramus, ei nos agglutinemus, ipsi jungamur, ipsum diligenter, quantum in nobis est, in memoria portemus, et conservemus, qui nos homines illi sumus de quibus Evangelium infert, dicens:

Illi ergo homines, cum vidissent signum quod fecerat, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum. Nos itaque, nos, fratres carissimi, homines illi designant, nos, inquam,

sumus, qui videmus signa, quæ fecit, signa mortis, signa sepulture, signa resurrectionis et ascensionis ejus, qui et dicere possumus: *Quia hic est vere propheta, qui venturus est in Mundum* ad damnandum impios, ad remunerandum electos. Hunc sedulo deprecemur, ut nos in futura vita panibus istis et piscibus, id est divinitate et humanitate sua implere dignetur, et quia in proximo est Pascha dies festus Judæorum, nos post transitum et exitum hujus vitæ nostræ, ad diem festum angelorum pervenire concedat, ubi et nos in una civitate viventium et laudantium Deum inveniamus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

323 HOMILIA XXXVI

IN DOMINICAM V QUADRAGESIMÆ, SEU PASSIONIS PRIMA.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit (Joan. VIII).

Tota vita et doctrina Christi norma et institutio est filiorum ejus. Et ideo si diligenter intendimus verba hujus sancti Evangelii, quoddam, ut ita dicam, monitorium et exhortatio sunt nostræ salutis. Noverat quidem Filius Dei parum aut nihil utilitatis conferre verba et sermonem ejus miseris Judæis; et ideo quæcumque dixit, docuit et fecit, propter electos suos dixit et fecit.

Quis ex vobis, inquit, arguet me de peccato? Christum, Dei virtutem et Dei Sapientiam, quis unquam *de peccato arguere* potuit, qui totus sanctus, totus in omni vita sua immaculatus existit? Carnis enim ideo assumpsit veritatem et [Cod. sed] peccati similitudinem, ut homo per illum disceret qualiter pro terrenis cœlestia, pro caducis æterna commutare et adipisci deberet. Quod bene lectio hodierna testatur, quæ verbis sancti Evangelii satis concordare videtur, in quo multa nimis erga nos dilectio Dei sic commendatur. *Christus, inquit apostolus Paulus, assistens Pontifex futurorum bonorum.* Pontifex noster Christus dicitur quia quando tanquam fortis adjutor carnem pro nobis induit, pontem se nobis quodammodo præbuit et fecit, per quem ad regionem nostram redire possemus, quam aliquando in primo parente nostro Adam peccante perdidimus. Amœna enim et jucunda regio nostra paradisi erat, de qua, ut diximus, per superbiam et inobedientiam primi hominis in regionem hujus mortalitatis dejecti sumus. Inter harum duarum regionum **324** medium fluvius quidam ingens, id est originale peccatum erat, cujus obstaculo nullus mortalium ad desideratum locum transire potuit, donec ipse Christus humana natura indutus aquas hujus mundi introiret, et seipsum pontem nobis ad transeundum fluvium hunc faceret et exhiberet. Quicumque pontem hunc attigerit credendo mysterium incarnationis, passionis, resurrectionis et ascensionis ejus, et tandem fidem bonis nihilominus operibus adornaverit, liberum valde transitum

et reditum ad regionem suam, id est terram viventium habebit. *Sine fide enim hac, ut ait Apostolus, impossibile est homini placere Deo (Hebr. x, 6).* Hinc est quod nonnulli ex gentili populo, quamlibet caste vivant, quamlibet magnæ fidei et dilectionis affectu tanquam populus Christianorum inter se constringantur, tamen quia hunc pontem minime credendo attingunt, prorsus salvari nequeunt. Videndum itaque quid versus Pontifex noster, qui vita et doctrina seipsum nobis pontem fecit, præsentis sancti Evangelii lectione dicat :

Quis ex vobis arguet me de peccato? His verbis nihil nobis aliud insinuat, nisi aut qui verbi ejus prædicatores et testes esse debent, talem vitam suam exhibeant, ut de peccato, quo alios prædicantes increpant et arguunt, ipsi ab aliis veraciter argui non possint. Quamvis enim, donec in hoc corporis habitaculo ingemiscimus, peccatum effugere et vitare nequeamus testante Joanne : *Si dixerimus, iniqui, quia peccatum non habemus, 325 nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. 1, 8);* et propheta David : *Omnis homo mendax (Psal. cxv, 11),* id est omnis homo peccator; tamen summopere et omni animi vigilantia quilibet prædicator debet observare, ne tam facinorosa et scelerata opera incidat, unde publice arguatur et convincatur, et aliis scandalum et occasio peccandi præbeatur. Quisquis igitur hoc fecerit, gratum et acceptum Deo fructum in cordibus subditorum ferre poterit, quandocunque vocem exhortationis emiserit. Quod quia ita est, bene Dominus noster Jesus Christus, quem nullus de peccato aliquo arguere potuit, perfidis et incredulis Judæis ait :

Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Et cur non crederent, continuo subjungit : Qui est ex Deo verba Dei audit. Hic discernuntur filii Dei et filii diaboli. *Qui est, inquit, ex Deo verba Dei audit.* Omnino ex Deo et cœlesti generatione prodierunt, qui verbum Domini audire, et non solum audire, sed et quæcunque eadem Domini mandata loquuntur, et injungunt, quantum in ipsis est, circumspicere cordis custodia conservare festinant, Et revera quæcunque est anima illa, quæ hoc infra conscientiam habet, quod verbum Dei libenter audiat, auditum conservet et amet, et pro modulo suo adimpleat, quantumlibet ab aliquo, quod ex Deo non sit, et hæredem regni sui fieri non posse objiciatur, non desperet, non expavescat; sciat se tanquam ex Deo natam, ea quæ Patris ejus sunt quandoque possessuram. Econtra filii diaboli, qui nec auditu aurium verba Dei dignantur audire, et si audiunt, iniquis operibus contraire et contradicere non metuunt, quantumlibet eis spes adhibeatur, et digni Deo ab aliis judicentur, sciant se, ipso Domino teste, ex Deo non esse, et propterea bona ejus in futuro participare non posse.

Responderunt ergo Judæi et dixerunt : Nonne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, et dæmonium

A habes? Videte, fratres, quomodo peccatum intus nascitur, augetur et crescit. Samaritanus, inquit, es tu, et dæmonium 326 habes. In eo quod dicunt, *dæmonium habes,* nihil perversius, nihil odibilius quod dicerent excogitare poterant. Nam si furem, si latronem eum nominassent, aliquid, ut ita dicam, tolerabilius videretur; quod vero dæmonium habere eum dicunt, quasi universa in eo esse vitia ipsi omnibus hominibus nequiores affirmabant.

Cur vero Samaritanum eum nominaverint animadvertendum fuit. Samaritani enim, ut notum est, nec ex toto Judæi, nec ex toto gentiles sunt, sed ex parte Judæismi, ex parte gentilitatis ritum observant, de quorum numero Samaritana illa erat quæ venit ad puteum haurire aquam, et mirabatur quod Christus, per omnia nobilissimus Judæus, bibere poposcisset ab ea; *non enim Judæi Samaritanis contumuntur (Joan. iv, 9),* sed prorsus despiciunt et indignantur. Hac de causa Judæi Dominum nostrum Samaritanum, id est quasi de ignobili Judæorum prosapia exortum fallaciter dicunt, qui de nobilissima tribu Judæ natus erat. Illa etenim domina nostra perpetua virgo Maria, licet non de numero divitum esset, sed pauper et inops in hoc mundo, regio tamen Davidicæ stirpis semine descendit. Quia vero Samaritanus *custos* dicitur, se Dominus custodem esse negare noluit, seipsum enim negare non potest. Ipse namque est, qui sub custodiæ suæ nutu universa, quæ in cælo et quæ in terra sunt, custodit, regit, et defendit. Noverat se verum Samaritanum esse, qui viso homine illo saucio misericordia motus est, et appropians alligavit vulnera ejus infundens oleum et vinum, quem sacerdos et Levita præterierant, quia per se beneficium præstare nequiverunt. Ideo non immerito Samaritanum se esse tacendo affirmat, dæmonium vero se non habere non velut irritatus aut provocatus, sed nimis mansuete, nimis patienter negat dicens :

Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. Quod si alicui ex vobis diceretur : Dæmonium habes, quantos furores, quantos, putamus, conciperet cordis dolores? *Et si contumelias pro contumeliis reddere non posset, Deum 327 justum retributorem et ultorem pro his respondere inanibus deprecaretur verbis.* At non sic. Deus patiens, mitis, et ad omnia mansuetus. Et quid dixit : *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum; et vos inhonorastis me.* Ac si dixisset : Maledictum pro maledicto, convicium pro convicio reddere nolo, qui *Patrem meum,* qui me misit, semper honorificare debeo, et vos inhonorastis me. Cur ait, *inhonorastis me,* cum ipse sibi sit honor, honor totius exercitus sui, angelorum videlicet et hominum? Est ergo quasi dicat : Me quidem inhonorare, et quod meam non deceat majestatem, nihil inferre potestis. In eo autem quod vobis honorem innocentie dedi, quando vos ad laudem et honorem nominis mei creavi, me quodammodo inhonorastis quando hunc honorem in vobis non conservastis, et quæ

mea in vobis esse deberent, infideliter agendo abstulistis.

Ego gloriam meam non quaero, est qui quaerat et iudicet. Tota vita Christi gloria Dei Patris erat. Aequalis erat Patri, Deus de Deo, Deus apud Deum, coaeternus, consubstantialis, et tamen non suam, sed Patris gloriam quaesivit. Quid dicemus, quid faciemus ad hæc, qui quando aliquid boni fecerimus, gloriam propriam quaerentes Deum contemnimus, meritis nostris eadem paucula bona ascribimus? De talibus Dominus in Evangelio loquitur dicens: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Matth. vi, 2).* Queramus itaque gloriam ejus, a quo omnem accepimus gratiam, quia si nos propriam gloriam hic non quaerimus, ille de gloria nostra tractabit, ille, glorificantes se glorificabit, ille, qui iudex vivorum ac mortuorum est, causam nostram bene iudicabit. Sequitur:

Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, non videbit mortem in æternum. Judæi calumniabantur; servi Dominum, peccatores justum, creatura Creatorem insequebatur. Sed quem misit Deus Pater, Patri obedientiam inter ipsa opprobria non moratur persolvere, sed **328** iterum atque iterum sermonem suum, licet non caperet in eis, adorsus est dicens: *Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, non videbit mortem in æternum.* Sermo in Domini est evangelica doctrina, sermo Domini verba prophetarum sunt, sermo Domini totius sacrae Scripturae auctoritas est, quæ non nisi ea quæ de Christo sunt, annuntiat et prædicat. Hunc Domini sermonem si quis servaverit, pie fideliterque mente tenuerit, et operum honorum iudiciis, quod corde teneat, repræsentaverit, *mortem non videbit in æternum.* Sunt enim verba Domini diversa illa aromata et pigmenta sanativa et nobilia, quæ fidelis anima ad expellendum diversos animi languores intra se debet conservare, verbi gratia, ut si venerit superbia et mentem inflaverit, mox pigmentum humilitatis requirat quo morbo superbiam medeatur; si iracundia, bonas patientiæ radices opponat; si inobedientia, pigmenta obedientiæ; si luxuria, benevolentia castitatis aromata colligat, quibus luxuriæ pestem expellat, et sic faciendo per singula sciat se mortem in æternum non videre. Quam mortem? Mortem dico animæ, non corporis. Quod enim mortem nominamus, mors non est, sed relictio corporis, depositio sarcinæ gravis, iter quoddam et via de carcere ad regnum. Sed est mors alia, quæ timenda et expavescenda est, quando homo diversis vitiis et peccatis deditus vitam animæ suæ, Christum, perdit et amittit. Hanc itaque mortem evadet, qui verba et sermonem ejus in fide conservabit reddendo et imitando in opere, quæcunque ex ejusdem Domini sui verbis didicerit. Dominus igitur Jesus Christus spiritalia dicebat, spiritalia prædicabat. Sed quia Judæi carnales erant et morti sempiternæ prædestinati, spiritalia non intelligebant.

(30) Vulg. dixerunt ergo Judæi: Nunc etc.

*Et indignantes conviciose respondebant et dicebant (30): Nunc cognovimus quia dæmnum habes. Abraham mortuus est, et propheta, et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non videbit mortem in æternum. Quem teipsum facis? Nonne ad hæc venatorum verba nimis imperiose et **329** libere dicere potuisset: Ego me facio Dominum vestrum, ego facio me Creatorem cæli et terræ? Sed convicia conviciis reddere noluit, imo ait:*

Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Ac si dixisset: Si meipsum glorificare, et quantus sim jactare voluero, gloria mea de nihilo est. Inter hæc verba redeamus ad nos, intra nos, consideremus et videamus nos. Si cui ex nobis ab aliquo nostrum diceretur, qui cinis et pulvis sumus: Quem teipsum facis? considera quis sis, et super alios extolli desine, nonne pectus furiis impletum die noctuque non quiesceret, et seipsum præponderando, merita quæ forsitan non haberet jactaret? Unde intueamur Dominum nostrum Jesum Christum, qui seipsum nobis, et omnia dicta vel facta sua, quasi vivam virtutum imaginem dereliquit, ut discamus et audiamus ab eo quid nos miseri facturi simus et dicamus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Dicat et homo: Si me aliquid esse, cum nihil sim, æstimavero et glorificare meipsum voluero, gloria mea nihil est, et nullius mercedis beatitudine a Domino donabor.

Est, inquit Dominus, Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus noster est, et non cognovistis eum, ego autem novi eum; et si dixero quia non scio eum, ero vobis similis, mendax. Sed scio eum, et sermonem ejus servo. Pater glorificat Filium, quia Filius Patrem scivit et novit, id est dilexit, et sermonem ejus servavit factus ei obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

*Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: vidit, et gavius est. Libet parumper de die Domini, quam Abraham vidit, et gavius est, aliquid dicere, quam diem ut et nos videre mereamur ipse concedat Dominus. Abraham, præcipiente Domino, de terra et de cognatione sua exivit, et jam posito in terra peregrinationis suæ quadam die tres angeli apparuerunt ei in ipso fervore diei, tresque videns unum adoravit, quia unum in substantia, trinum in personis agnovit et credidit, susceptisque **330** hospitio exhibuit homo Deo, quod potuit, tria sata similæ Saram celeriter commiscere præcepit, butyrum obtulit, vitulum occidit (*Gen. xviii, 2, etc.*). Innuit hoc totum aliquid quod veri Abraham filios imitari congruat.*

Per Abraham homo fidelis, per Saram ratio vel anima sive corpus accipi potest. Et non incongrue per Abraham, qui Pater omnium credentium dicitur, quilibet fidelis accipitur, qui eundem Abraham bonis operibus exaquando filium ejus se esse testatur. Cui in ipso fervore diei, id est in meridie elevanti oculos tres angeli apparent, quando sanctæ

Trinitatis adventu dignanter visitatur. Quæ visitatio bene fit in meridie. Nam sicut meridiana luce dies illuminatur et accenditur, sic et homo illuminari primum debet per cognitionem, et accendi per charitatis fervorem. Denique quasi meridiana luce clarescit, meridiano fervore intus æstuat et ardescit, cui Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, sicuti in hujus mortalitatis tempore fas est, apparere non dedignatur.

Illuminatus autem per cognitionem, et ardens per amoris fervorem desiderare debet quod et Abraham desideravit, et factis exsequi quod fecit. *Ne trans-eatis, inquit, servum vestrum, sed afferam paucillum aquæ, ut laventur pedes vestri. (Ibid., 4.)* Paucillum aquæ compunctiva recordatio dici potest, quæ fit pro peccatis; quæ parva est, modica est in comparatione dulcis recordationis beneficiorum Dei. In qua nimirum aqua ablui debent pedes nostri, scilicet affectus mali, ut coram Deo valeant emundari. Vel pedes Domini misericordia et veritas; quos tunc aqua infundimus, quando digno pœnitentiæ luctu et lacrymarum flumine abluimus, quidquid aut contra misericordiam Dei aut veritatem ejus fecimus et deliquimus.

Suscepto Domino lotisque pedibus instruendum et parandum est convivium quo delectetur, jucundetur et reficiatur, tria sata similæ, jubente Abraham, celeriter sunt commiscenda, vitulus tenerrimus et optimus occidendus, butyrum et lac offerendum. Et quid est opus suum accelerare, nisi excusso torpore corporis **331** festinare ad fervorem cordis? Excusso torpore tria sata similæ debent commisceri. *Sata* quoddam genus est mensuræ. Per hanc trimodam mensuram trium virtutum dona accipe, fidem, spem et charitatem, quas munda anima, quæ per *similam* intelligitur, firmiter debet tenere. Quæ bene non misceri, sed *commisceri*, id est tres simul invicem jubentur teneri; unaquæque enim sine altera non valet esse perfecta. Si enim fides sine spe, si spes sine fide, si charitas sine duabus primis habeatur, plenitudo perfectionis non possidetur. Oportet enim fideliter credere, fortiter sperare, ardentem diligere, quod est utique *tria sata commiscere*.

Post hæc ad armentum currendum, ut vitulus tenerrimus et optimus quæretur et occidatur. Armentum grex peccatorum dicitur. Et quid per armentum nisi lascivientium et stultorum sensuum motus exprimitur? Currit itaque ad armentum, qui corde contrito et humiliato cunctas vitæ suæ vanitates, cunctarum viarum lascivias et stultitias ad se intra se recolligit, et quomodo pro his Deo digne satisfacere queat satis sollicitè requirit. In vitulo autem, qui primo occiditur, et postea coquitur, superbia vel humilitas, sive mortificatione carnis potest designari. Nec mirum quod per vitulum, qui primo occidi et postea coqui debet, superbiam vel humilitatem sive mortificationem dixi posse designari. Nam quod vitulus iste primum occiditur, et postea coquitur, hoc, ut mihi videtur, designat, quod su-

A perbia cordis per carnis mortificationem est occidenda, ut, ubi superbia occiditur, vera humilitatis virtus erigatur.

Nec prætereundum quod *tenerrimus* esse debet. Tener enim quodammodo vitulus occiditur, quando pro commissis malis homo compungitur; tenerior autem, quando pro neglectis bonis humiliatur; *tenerrimus* vero, quando nec pro malis quæ fecit, nec pro bonis quæ neglexit, sed pro sola et in sola dilectione Dei humiliatur; qui *vitulus tenerrimus* est et optimus, quia optimum est gustare et videre quam suavis sit Dominus. Ibi **332** *butyrum* apponitur, quia pinguedo Spiritus sancti, quod est *butyrum*, desuper mittitur, unde interior saginatur, impinguatur et reficitur. Hac pinguedine David repleri se postulat dicens: *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea (Psal. lxxii, 6)*. Parato hujusmodi convivio Domino lætabunda mox succedit promissio. Filius enim beatæ promissionis, *Isaac* videlicet, qui interpretatur *risus*, nasciturus promittitur, quia gaudium illud ineffabile, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, dabitur illis in perventione.

Hæc dies fuit, in qua Abraham Dominum *vidit, vidit et gavisus est*. Ista dies est qua homo devictis peccatis illuminatur, ut diximus, per Dei et sui cognitionem, et ex hoc accenditur per intimi amoris fervorem. Sed quia Judæi malignorum spirituum typum tenent, qui Christum hodie in membris suis pati faciunt, responsum Judæorum responsum est malignorum spirituum, hominem in desperationem ducere volentium.

Quinquaginta annos, inquit, nondum habes, et Abraham vidisti? Per quinquaginta pœnitentiæ designatur, et est, quasi dicant: Perfectæ pœnitentiæ modus qualis sit, nondum scire meruisti, et ad hoc nunc tendis, ut diem Domini, id est splendorem ejus, piis solummodo mentibus refulgentem, videas? Inter hæc malignorum spirituum verba audiamus consolatoria Domini Dei responsa

Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Quod idem est ac si dicat: Quod per te non potes, per me potes. Si tu impotens, ego potens. Confide tantum de mea misericordia, ego te adjuvare per divinæ potentæ meæ fortitudinem possum.

Tulerunt lapides Judæi, ut jacerent in eum. Per lapides cor impœnitens intellige. Tollit homo lapides, quando cor lapideum et impœnitens habet; lapides vero non tollit, quando peccata sua in pœnitentiæ satisfactione diluere satagit, et eo modo Deum semper **333** propitium invenit. Semper enim paratus est ignoscere pœnitentibus, misereri et parcere supplicibus suis. Non autem hoc mirum aut indignum bonitati ejus. Sicut enim diabolus secundum nequitiam suam omnes homines in ruinam et perditionem æternæ damnationis deducere festinat, sic e contrario ille, cujus natura bonitas est, ad gra-

tiām et salutem omnia convertit, si tantum homo lapides non tollit.

Audivimus jam quid passus sit Christus a Judæis : Audiamus, quid adhuc patiat in membris suis. Christus jam victor ascendit, Judæi mortui sunt. Sed instigatores Judæorum, id est maligni spiritus adhuc vivunt, et faciunt eum eadem, quæ quondam in semetipso passus est, pati in membris suis. Quidam tentantur et superantur, quidam tentantur et non superantur. Quatuor sunt modi, quibus peccamus, voluntate, operatione, cogitatione, locutione. Quibus quatuor modis dum tentamur, restat ut tentati Domini nostri Jesu Christi verbis et exemplis muniamur et instruamur, in eo quod semel et iterum Judæi Domino dicunt, *Dæmonium habes*, primum dubitando, quando dicunt : *Nonne bene dicimus quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes?* Secundo affirmando, cum dicunt : *Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, et propheta*, de mendacio et falsitate Dominum convincere volunt. Et apte per hoc innuitur quod eisdem modis hominem tentare et impugnare non desinunt. Possumus enim per dæmonium desideria mala, delectationes immundas, voluntates perversas accipere, per quæ nonnunquam homo beatus magis in spiritali quam sæculari vita tentatur et impugnatur. Quicumque autem eadem desideria mala, delectationes et voluntates noxias in consensu recipit, et ad illicitum peccati actum perduxerit, haud dubium quin dæmonium pessimum habeat. Qui vero delectationem carnalis concupiscentiæ non recipit, nec voluntatibus malis consensum præbendo opera peccati perficere quærit, bene et optime cum Domino Deo suo dæmonium se **334** non habere, sed Patrem, qui in cælis est, honorare se veraciter protestatur dicens : *Ego dæmonium non habeo*.

Sed maligni spiritus mox cum viderint quod hominem nec voluntate, nec desiderio aut operatione iniqua valeant superare, jam e diverso impugnant eum mendacio et falsitate. Nonne magnum et malum est mendacium, quando homo sibi usurpat et tribuit, quod Dei et Domini solius est? Superatis enim desideriis malis, delectationibus et voluntatibus pravis, mendacio, quod vanam gloriam nominare possumus, hominem instigant, ut jam laudem quærat in cogitatione, ac sibi tribuat quidquid honi gesserit, et non ei soli servet et donet gloriam, qui solus in homine operatur quæcunque homo bona operatur. Et quia post cogitationes inutiles inutilis et vana plerumque prorumpit locutio, faciunt ut desiderium laudis, quod diu diuque quæsit in cogitatione, postmodum jactitando merita sua efferat et extollat in locutione. Unde Dominico responso quod contra hoc vitium agere et dicere debeamus edocemur : *Si ego*, inquit Dominus, *glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Dicat et homo : Si quid boni fecero vel habuero, mihi meipsum glorificando ascribere non debeo. Est Pater meus qui me glorificat* quia si ego gloriam meam non quæsiero, ille

A requiret, et quemadmodum voluerit, hic et in presenti judicabit

Convenit satis huic evangelicæ lectioni hodierna divini officii excellentia : Spectat et Oratio, in qua, ut a tentationibus prædictis liberemur, sic oramus : *Quæsumus, omnipotens Deus, familiam tuam propitius respice, ut te largiente regatur in corpore, a mala operatione, et te servante custodiat in mente, a mala voluntate. Congruunt his omnibus Tractus missæ, quem læti prædictarum tentationum victores imponere possunt Domino in cordibus suis psallentes: Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel, sæpe expugnaverunt me a juventute mea, etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores (Psal. cxxviii, 13). **335** Qui sunt pugnantibus et expugnantibus nos nisi spiritus maligni? Quis enim pertinens ad Christum non variis tentationibus agitur, et quotidie agit cum illo diabolus et angeli ejus, ut qualibet delectatione et mala operatione non pervertatur? Sed quia fortis est, qui protegit nos, dicat nunc Israel, id est, homo Deum videre desiderans : *Sæpe expugnaverunt me a juventute mea, supra dorsum meum fabricaverunt peccatores*, id est super carnem meam fabricaverunt, et ad modum fabri crebris ictibus tundendo super in eadem tentando affligunt nos. Omnibus enim modis instant, ut deiciant nos. Sed non timeamus, quia *Dominus justus concidet cervices peccatorum (ibid., 4)*.*

Sic et sic pugnantibus et in Deo protectore sperantibus, et lapides, id est cor impœnitens a se rejicientibus futurum eis erit in honore quod Judæis contigit in malo, quia *Jesus abscondit se, et exiit de templo*. Jesus enim, id est verus salutaris noster abscondit se in homine beato per **336** humilitatem cordis et bonum exitum facit per bonam et sanctam operationem corporis.

Tunc vere Christo concorporatus sanctæ communionis verba concinere poterit : *Hoc corpus, quod pro vobis tradetur*. Factus enim corpus Christi et membrum de membro ad bibendum Novi Testamenti sanguinem idoneus efficietur, quia bonos et sanos sanctæ Scripturæ sensus, ex quibus et per quos divinæ commemorationis assiduitatem possit habere, divinitus accipiet. Ut ergo Jesu Christo salutari nostro mereamur incorporari, et assiduitatem commemorationis ejus possimus habere, adjuvet nos ipse qui semetipsum pro nobis in mortem dedit Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

337 HOMILIA XXXVII.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA.

Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum, non manu factum, id est non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa (Hebr. ix).

Verba ista beati Pauli apostoli sunt, in quo et per

quem vere loquebatur Christus. Licet pauca sint et brevia, plena sunt tamen mysteriorum cœlestium excellentia. Nam si diligenti consideratione discutere et investigare volumus, expressa in eis universa Christi sacramenta invenire possumus. Cum enim dicit, *Christus assistens pontifex futurorum bonorum*, per hoc incarnationis Christi mysterium intelligi valet. Secundum divinitatis suæ excellentiam, qua consubstantialis, cœternus et cœqualis est Filius Dei Deo Patri, semper erat *pontifex, faciens* et præparans nobis in æterna sua prædestinatione *pontem* illum, per quem ad futura bona, ad æternæ videlicet salvationis beatitudinem esset remeandum. Sed qui pontifex tantum erat in prædestinatione, pontifex *assistens* factus est nobis in sanctissima tua incarnatione. Et bene quidem verbum hoc *assistens* incarnationi Christi congruit. Dicitur enim *assistens* quasi ad auxiliandum astans. Humana quidem natura, quam pro salute nostra assumpsit in se, quasi ad auxiliandum ei astitit, quia disposita ab initio humanæ reparationis dispensatio, non divina, quæ impassibilis erat, sed humana natura consummari debuit.

Post designatam et prænotatam hoc modo Christi incarnationem, sanctissimam etiam ejus in hoc mundo conversationem mystice innuit, cum protinus subjungit: *Per amplius et perfectius tabernaculum, non manufactum, id est non hujus creationis.* **338** *Per amplius et perfectius tabernaculum* anima et corpus Christi satis convenienter potest intelligi. Hoc sane tabernaculum vere *amplius*, vere *perfectius* potest dici: *amplius* in dilectione, *perfectius* in operatione. Nunquam enim inventa est anima tam ampla, sic dilatata in Dei dulcedine et dilectione, nunquam inventum est corpus tam mundum tanque perfectum in operatione. Sed unde talis ac tanta tabernaculi hujus amplitudo et perfectio? Ideo quidem, quia *non manufactum*, id est *non hujus creationis*, hoc est non humana operatione, sed Spiritus sancti obumbratione de beata virgine Maria est procreatum. *Non* quidem erat *hujus creationis*, quia contra morem et consuetudinem humanæ creationis, qua universi prorsus homines ex peccato et in peccato procreantur, solus sine peccato conceptus et natus, solus sine peccato in hoc mundo est conversatus. Unde et sequitur:

Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta æterna redemptione inventa. In hircis immunditiam carnis, quæ sit in operatione, in vitulis accipere possumus petulantiam cordis, quæ maxime operatur in cogitatione. Et quia nulla unquam peccati macula sanctissimo ejus corpori adhæsit in operatione, nulla unquam lascivia sanctissimam illius mentem tangere potuit in cogitatione, recte nunc dicitur: *Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem.* Per proprium Christi **339** sanguinem propriam intelligimus Christi voluntatem. Nullus quippe hominum, quantum-

cunque justus, quantumcunque sanctus, sic proprio seipsum in sua potestate habere poterit, ut erectam et directam ad Deum voluntatem semper habere possit, quin plerumque a bono quod vult, trahatur ad malum quod non vult. Solus Dominus noster Jesus Christus totum se sic in propria sua habuit voluntate, quod nihil unquam ei accidere potuit, nisi quod ipse voluit. Sed et congrue per *proprium* Christi *sanguinem* sacrosanctam Christi intelligimus passionem, in qua secundum multitudinem misericordiæ suæ non invitus, non coactus, sed propria sua voluntate sanguinem suum, quo totum genus humanum lavaretur et redimeretur, effudit in cruce.

Quod autem additur: *introivit semel in Sancta*, non inconvenienter sancta ejus resurrectio est intelligenda, quia tunc vere *introivit in Sancta*, quando devicta morte, populato mortis principe resurgens a mortuis, sanctissimo corpori suo sic sanctissimam animam suam univit atque conjunxit, quod nunquam amplius ab eo separari poterit. Post gloriosum hunc introitum in Sancta consequenter subinfertur: *Æterna redemptione inventa*, quia in verbis istis, quantum videre valeo, gloriosam Christi ascensionem non injuste intelligi posse existimo. Ubi enim a dextris virtutis Dei consedit, ibi vere *ætterna redemptio inventa* est. quæ nec in incarnatione, nec in passione, nec in resurrectione olene aut perfecte inveniri vel cognosci potuit.

340 HOMILIA XXXVIII.

IN FERIAM III POST DOMINICAM PASSIONIS PRIMA.

Congregati sunt Babylonii ad regem, et dixerunt ei: Trade nobis Danielem, qui Bel destruxit, et draconem interfecit, alioquin interficiemus te, et domum tuam (Daniel xiv).

Sacrosancta observantia quadragesimalis, nec non tempus Dominicæ Passionis, quod recolimus, specialiter ad hoc exceptum est et electum præ cæteris anni temporibus, quatenus homo spiritalis, qui alio tempore vivere non valet, sicut deberet, saltem diebus istis pro salute sua elaborare studeat totis viribus corporis et affectibus cordis. Nam sicut verus et misericors animarum medicus voluit et præordinavit, ut istis diebus aliquid corpori subtrahatur, sic etiam disposuit, ut animæ cibus et refectio addatur et augeatur. Singulis namque diebus singula et nova in missarum celebratione officia, Lectiones et Evangelia habemus, quo redundante cibo et potu spiritali recreata diligens Deum anima de terrenis ad cœlestia debet sublevari. Sic et in Lectione, quam jam præ manibus habemus, si studiose quæsierimus, Deo auxiliante desiderabilem animarum nostrarum refectionem invenire poterimus.

Congregati sunt, inquit, *Babylonii ad regem et dixerunt ei: Trade nobis Danielem, qui Bel destruxit et draconem interfecit.* Per *Danielem*, qui *judicium Dei* interpretatur, homo ille non incongrue designatur, qui pro iniquæ conversationis reatibus sibimetipsum

judex sit districtus, dum reatum propriæ conscientiæ A ideo in præsentī subtiliter et districtē ipse in se dijudicat et punit, quatenus in illa terrilili die extremi iudicii liber et expeditus appareat ante oculos Conditoris sui. Quicumque ergo talis est homo, qui ita, ut prædiximus, divinum iudicium præveniēdo hoc ipse in se in præsentī punit, pro quo **341** puniendū se quandoque recognoscit, illud, quod Daniel iste Bel destruendo, draconem interficiendo virili peregit constantia, ipse invisibiliter exercere non desinit laudabili operum effectu et instantia. Per *Bel*, quod idolum fuit turpitudinis, immunditiam accipere possumus carnis; per *draconem* vero, qui nimix est crudelitatis et malitiæ, cordis malitiam possumus intelligere. Hæc duo nefanda et abominanda vitia, luxuria videlicet et malitia, maxime regnant et operantur in sæcularibus, quibus dulce est et delectabile luxuriose vivendo dies ducere præsentis vitæ. Nam unde venit hoc nisi ex ingenti cordis malitia, quod ita delectabiliter rapinis insistant, res alienas inique diripiunt, invicem invidentes ad contentiones et lites semper parati sunt? Sed homo, qui per præveniētem omnipotentis Dei misericordiam de communi sæculi conversatione ad spiritualis vitæ se converterit militiam, totis viribus ad hoc elaborat et invigilat, quatenus *Bel*, idolum videlicet turpitudinis destruat, *draconemque* interficiat. *Bel* siquidem destruit, cum turpitudinis suæ maculas dignis pœnitentiæ lamentis abluit, et qui prius peccatorum contagiis adeo erat involutus, quod etiam homini confiteri pudor est et turpe, castitatis operam dat et munditiæ. Ita per Dei gratiam mundatus et justificatus ad interficiendum draconem piis insistit laboribus, quia pristinam cordis malitiam, odium, invidiam et amaritudinem ad pietatem convertit et dulcedinem, ut jam contra nullum hominem voluntatem nocendi habeat, sed plenus pietatis visceribus affectum charitatis præbere omnibus studeat. Hanc mutationem dexteræ Excelsi, hunc nimirum gloriosum hominis profectum ægre ferunt spiritus maligni, hostes et inimici humanæ salutis, quod aperte nobis verbis innuitur præsentis lectionis.

Congregati sunt, inquit, *Babylonii ad regem et dixerunt ei: Trade nobis Danielelem*. Possumus per regem istum ipsum intelligere Dominum nostrum Jesum Christum qui vere est Rex regum et Dominus dominantium. *Babylonii* vero spiritus maligni non incongrue possunt accipi. Sed **342** quo modo vel quali convenientia intelligere debemus quod adversus hunc regem gloriæ Babylonii, hostes videlicet perversi dicuntur *congregari*? Ipse enim in excelso majestatis suæ sedens solio tam cælestibus dominatur quam terrestribus, cuius divini potestati nil potest resistere, ideoque nullius rei accidentis molestia valet inquietari. Quoniam autem ipse caput nostrum est, nosque membra ejus sumus, dum electum quodque membrum ejus tribulationibus affligitur ipse se pati affirmare non dedignatur. Ipse enim in nobis lætificatur, ipse in nobis contristatur. Lætificatur in

nobis, cum bonis operibus insistendo salutem nostram operamur; contristatur in nobis, cum contraria salutis nostræ operari non veremur. *Babylonii* igitur adversus regem hunc *congregantur et insurgunt*, cum inimici generis humani hominem illum, qui membrum Christi effici bonis nititur operibus, suis exponi desiderant tentationibus. Ipsi enim maligni spiritus nullam ad tentandum hominem habent potestatem, nisi quantam permiserit Deus. Igitur homo, qui divino fultus auxilio prospere procedit in spiritali proposito, si nil propriæ infirmitatis in se sentiret, donum Dei propriis ascribendo meritis facile extolleret se super se; ideoque ipse scientiarum Dominus provida bonitate probari eum nonnunquam permittit tentationibus, juxta id quod sequentis litteræ insinuat textus.

Vidit igitur rex quod irruerunt in eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis Danielelem. Quid est hoc quod dicimus, vel quomodo hoc intelligere debemus quod necessitate compellatur Deus? Occulta omnipotentis Dei judicia investigare non possumus, nec debemus, sed humano hoc more loquimur. Ipse siquidem occultorum cognitor novit et intelligit, quia homo ille, quem spiritali virtutum profectu sublimavit, si liber prorsus a tentatione esset et expeditus, gravioris culpæ vinculo seipsum facile illaquearet vitio elationis depravatus. Unde quasi quadam necessitate compulsus salubriter tentari hominem permittit miserator et misericors Dominus, quia, ne deterius sibi aliquid contingat, hoc **343** est ne securus et improvidus in vitium elationis proruat, *tradit eum* inimicis, id est tentari eum permittit ab inimicis, non quod malitiæ eorum satisfaciat et impietati, sed humanæ consulens salutem, ut videlicet tentationum certamine legitime instructus et informatus, fortius ac probabilius sese accingat ad propriæ salutis opus, propriæque conscius infirmitatis non de virtutibus gloriari, sed sub potenti manu Dei sciat et cognoscat se debere humiliari. Hæc provida ac salubri omnipotentis Dei facta traditione, ad quantam mentis cæcitatem ipsi principes tenebrarum hominem faciant devenire, verbis intelligi datur sequentis litteræ.

Qui miserunt eum in lacum leonum. Per lacum, qui nullum lucis vestigium recipit, cæcitas mentis accipi poterit, per *leones*, qui nimix sunt crudelitatis et ferocitatis, amaritudo intelligi valet mentis. In hunc lacum miseræ in hanc nimirum mentis cæcitatem et asperitatem maligni spiritus hominem mittunt, cum ita eum tentationum caligine involvunt, ut interior visus tenebris ignorantie excæcatus, ea, quæ videnda sunt, videre minime queat, nec internæ dulcedinis gratiam more solito prægustare valeat. Et quoniam, quandiu in hoc mutabilitatis tempore subsistimus, liberi a tentationibus esse nequaquam possumus, recte nobis insinuare videntur verba quæ protinus subsequuntur.

Et erat ibi sex diebus. In his *sex diebus*, hoc est quandiu corpus, quod aggravat animam, portamus,

liberari prorsus ab inimicorum tentationibus non possumus. Nam impugnat nos diabolus suggestione, impugnat nos caro nostra delectatione, impugnat nos mundus prosperitate et adversitate. Sed in hac tentationum calamitate et miseria fideles suos nonnunquam clementer respicit, consolatur et adjuvat divina pietas et misericordia, et ne tentationibus succumbant, virtute brachii sui eos sustentat et roborat. Qui vero sint illi quos ipsi spiritus maligni ad devorandum in suum corpus sunt accepturi, **344** verbis sequentibus datur intelligi :

Porro in lacu erant septem leones, et dabantur eis quotidie duo corpora et duæ oves. Per duo corpora illos non incongrue possumus accipere qui reprobo sensu ea solummodo quæ carnis sunt sapiunt, qui carnis desideria perficere in concupiscentiis non pertimescunt. Per oves vero licet alias simplices et innocentes accipiantur, hoc tamen in loco ignavi designantur, qui carnis mollitie enervati, nec minimum laborem impendere student pro amore cœlestis regni. Hi ergo leonibus, id est malignis spiritibus obijciuntur, quia quorum tentationibus in præsentem non resistunt, eorum pars et hæreditas in æternum erunt, Psalmista attestante, qui ait : Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos (Psal. XLVIII, 15). Divina autem misericordia hominem, quem in benedictionibus dulcedinis suæ præveniens ad vitam æternam præordinavit, tentari supra id quod potest, non patitur, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possit sustinere, atque secundum ingenitam sibi bonitatem per aliquem electum et Deo dilectum doctorem visitare et consolari non dedignatur desolationis ejus miseriam et dolorem. Unde quemadmodum secundum multitudinem misericordiæ suæ Danielem in lacu leonum positum de famis liberavit periculo, missa ei per Habacuc prophetam corporaliu[m] ciborum refectione : sic nimirum ipse, qui non spernit desiderium pauperum, spiritali esca visitare et reficere non dedignatur pauperem hunc et egenum, respicientem ad largam bonitatis ipsius manum. Hoc autem qualiter fiat, ordo sequens manifeste insinuat.

*Erat autem Habacuc propheta in Judæa, qui intraverat panes in alveolo suo, ut ferret messoribus. Per Habacuc prophetam spiritalis pater et prælatus potest accipi, messoris illius subditi ejus valent intelligi, qui in agro Dominico, in spiritali videlicet conversatione fructum æternæ salutis, fructum, inquam, virtutum et bonorum operum metere non desistunt et **345** colligere. Panes, quos his messoribus, subditis videlicet suis, prælatus ferat, in alveolo suo interit, dum panem verbi Dei, spiritalis utique cibum refectionis, in humili corde suo recolligit et parat, quo animas, Deum esurientes et sitientes lætificet, consoletur et reficiat, quæ spiritalis resectio ex divinæ pietatis providentia Danieli, in lacu leonum posito, defertur, dum is, cujus anima in tali, ut diximus, amaritudine erat posita, cujus mens tentationum molestiis a se erat alienata, ex verbis*

*A pii doctoris vigorem spiritalis accipit refectionis, per quem ad solitam divinæ dulcedinis gratiam recalescens renovari in spiritu mentis suæ incipiat, adeo ut in voce exsultationis et gratiarum actionis verbis uti non inconvenienter valeat Danielis : Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. Hac igitur vicissitudinis diversitate totum volvitur et transit tempus præsentis vitæ, ut modo tentationum tenebris involvamus, modo splendore divinæ visitationis illustremur, nec est homo natus de muliere, qui firmo et immobili persistere valeat statu mentis suæ. Sed cum dies septimus advenerit, hoc est cum homo salvandus carnis onere deposito terrenæ habitationis tabernaculum **346** deposuerit, illud revera adimplebitur quod continuo hic subjungitur :*

B Venit ergo rex die septimo, ut lugeret Danielem.

Venit siquidem die septimo cœlestis Rex et Dominus, ut lugeat Danielem, cum in hora egressionis beatæ cujuslibet animæ præsentem se ei exhibet, sicuti est, plenum pietate, plenum gratia et miseratione. Luctus ille quem super eum facit, inestimabilis est paternæ consolationis dulcedo, qua eam de corpore mortis liberatam, beatâ visione sua æternaliter glorificabit. Quæ vero damnationis pœna hostes et inimicos humani generis maneat, sequentis litteræ textus insinuat.

Porro illos qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit. Universorum conditor Dominus, cum in generali judicio judex advenerit districtus, omnibus membris suis in æterna claritate ad se collectis, hostes eorum, spiritus videlicet malignos, in lacum iræ suæ, in lacum, inquam, æternæ damnationis ita intromittet, ita potentia sua malitiæ et nequitia eorum machinamenta ad nihilum rediget, ut nullam solitæ perversitatis artem contra electos Dei exercere valeant, sed pro illatis tentationum molestiis ignis inextinguibilis hæreditas eorum in æternum fiat.

347 HOMILIA XXXIX.

IN DOMINICAM PALMARUM PRIMA.

Venerunt filii Israel in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palmæ, et castra metati sunt juxta aquas (Exod. xv).

Præsens ista Lectio non incongrue, ut putamus, hodierna die legitur, in qua passio Salvatoris nostri solemnî devotione recolitur. Nam in hac eadem Lectione sacramenta Dominicæ passionis mystice prænotata invenire possumus, nec non et superbiam Judæorum, qui ab initio semper Dominum exacerbaverunt, et vocationem ipsorum, qua in fine mundi ad fidem convertendi erant,

Venerunt, inquit, filii Israël in Elim, Filii Israel, illi videlicet Judæi, quos in populum peculiarem sibi elegit Dominus, non bono itinere venerunt in Elim, quod interpretatur aries. Nam per arietem, qui præest gregibus, superbiam illorum non injuste designari credimus, in quam tunc profecto male gloriando devenerunt, quando pro bonis divinitus sibi collatis, ex quibus humiliari debuerant, quasi

cæteris nationibus præessent, inaniter se extulerunt :

Ubi erant, inquit, *duodecim fontes aquarum*. Per *duodecim fontes* duodecim patriarchæ, filii, inquam, Jacob videntur intelligi, ex quibus profecto orta est universa multitudo Judaici populi. Et ideo gloriati sunt hos *duodecim* se habere *fontes aquarum*, quod videlicet progeniti erant tam nobili prosapia sanctorum patriarcharum. Hæc fuit prima causa superbiæ, sicut jam diximus, quod se natos esse de sanctis et justis sciebant patribus. Et mox alia causa subsequitur, unde non minori superbia gloriabantur :

Et septuaginta, inquit, *palmarum*. Septies decem et decies septem septuaginta faciunt. Et bene per hunc numerum **348** potest exprimi Decalogus, qui septiformi gratia Spiritus sancti conscriptus et compositus est. Hunc ergo Decalogum, qua *septuaginta palmas* acceperunt a Domino, ut per scientiam Decalogi instructi et exercitati discerent qualiter vitiiis et concupiscentiis resistentes, qualiter contra diabolum, contra mundum et peccata dimicantes *palmas* victoriæ obtinere deberent. Sed illi magis magisque gloriantes, quasi de singularitate acceptæ legis semetipsos extollentes, nullam ex his quærebant salutem animæ vel profectum spiritualis intelligentiæ. Unde mox sequitur :

Et castra metati sunt juxta aquas. *Castra*, militantium sunt, *castra*, inquam, in quibus Deo Creatori militare debuerant, corpora et animæ ipsorum erant et ideo, ut dictum est, datus illis erat Decalogus, quatenus per doctrinam Decalogi discerent quomodo hæc eadem castra ad militiam Conditoris sui custodirent et defenderent. At illi *castra metati sunt*, id est, mutaverunt, *juxta aquas*, juxta carnales videlicet concupiscentias. Nam in castris corporis et animæ, in quibus soli Deo militare oportebat, carnalibus concupiscentiis serviebant. Sic namque in his castris male militantibus jam in deteriora prolapsi sunt, quemadmodum declaratur in consequentibus.

Profectique sunt de Elim. Non bonus iste profectus putandus est. Nam *de Elim*, hoc est, de superbia proficere magis est deficere. Nam quanto magis superbiendo profecerunt, tanto magis in bonis defecerunt. Unde Psalmista ait : *Superbia eorum, qui te oderant, ascendit semper* (Psal. lxxiii, 25). Superbiendo **349** namque ascendere magis est descendere. Unde et hæc, quæ mox subjuncta sunt, manifeste insinuant, in quantum defectum post hunc superbiæ profectum descenderunt.

Et venit, inquit, *omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai, quintodecimo die mensis secundi*. Quidnam est *quinto decimo die mensis secundi*? Quid mensis primus? Quid mensis est secundus? Possumus dicere quod mensis primus legis sit illuminatio, *mensis secundus*, evangelica sit perfectio. In primo mense, quod erat *lex*, facta est quædam illuminatio. Nam ante legem

A nullum scientiæ lumen habebant, nisi quantum ex naturali lege illuminati erant; post acceptam vero legem ita ex parte illuminati sunt, ut se a peccatis, si vellent, custodire scirent. Sed tamen hæc eadem illuminatio non plena erat vel perfecta, quia banc illuminationem non sequebatur peccatorum remissio, nec æternæ vitæ remuneratio. *Mensis vero secundus*, id est evangelica perfectio pleniter in se continet quidquid *quintus decimus dies* mystice docet et exprimit. Numerus iste quintus decimus ex septem et octo constat. Per septem præsens vita, per octo vero æterna intelligenda est remuneratio. Veniente itaque secundo mense, quod est evangelica perfectio, facta est plena *quinti decimi diei* illuminatio, quia tam perfecte tunc illuminati sunt, ut et in præsentia vita, quod per *septem* intelligitur, juste et pie viverent, aut si peccassent, sic pro peccatis digne satisfacerent, ut veram remissionem reciperent, et remunerationem æternæ vitæ, quæ per octo intelligitur, quandoque possiderent.

Hæc talis perfectio sive illuminatio evangelicæ gratiæ alias prænotata invenitur, ubi in Veteri Testamento dicitur : *Quindecim cubitis altior erat aqua super omnes montes* (Gen. vii, 20). Per cubitos, ut arbitramur, perfectio, per aquam sacra valet intelligi Scriptura, per montes justique et perfecti, eminentia virtutum sublimes et alti. Unde idem est ac si dicatur : Quamvis justique et perfecti evangelica gratia divinitus illuminati, **351** mystico intellectu excrescant et proficiant, omnem tamen sensum et intelligentiam illorum aqua sacre Scripturæ exsuperat. Nam licet multa de hujus vitæ perfectione, multa de æterna remuneratione videant et intelligant, semper tamen aqua ista altior illis erit, quia nunquam sic in altitudinem hujus aquæ perveniunt, ut ad perfectam scientiam evangelicæ doctrinæ pertinere possint. Apparente autem et veniente hac eadem doctrina evangelica, tunc *venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai*. Cum enim Salvator in carne veniens nova præcepta evangelicæ perfectionis mundo traderet et legis observantiam non carnaliter, sed spiritualiter tenendam esse doceret, omnis multitudo Judæorum venit in *desertum Sin*, quod interpretatur *tentatio*, quia propter superbiam illorum tam grandis super eos irruit tentatio, quod deserti et derelicti sunt a Domino. Nam semper verbo veritatis restiterunt, et quod peccata mundi tollere posset credere noluerunt. Qui cum audissent quod remissionem peccatorum prædicaret, et quibusdam etiam relaxaret, dixerunt : *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* (Luc. vii, 49).

Quid autem pro tam superba tentatione pervertitatis et malitiæ patiantur vel passuri sint, ex hoc manifeste datur intelligi, quod *desertum Sin* esse dicitur *inter Elim et Sinai*. Elim, ut in primordio Lectionis dictum est, interpretatur *aries*, per quem Judaica intelligitur superbia; Sinai vero interpretatur *amphora*, per quam æternæ damnationis in-

telligi valet mensura. Omnis quippe tentatio, quam populus ille contra Deum nabuit, et adhuc habet, erat et est *inter Elim et Sinai*. Nam qui ex beneficiis a Deo sibi collatis in tantam eruperunt superbiam, quod tam magnam contra eundem Salvatorem malitiam exercere veriti non sunt, et sic in eadem superbia inventi sunt vel inveniuntur, his procul dubio male dura reservatur *amphora*, id est æternæ damnationis mensura. Sed unde aut ex quo tempore in hanc miseriam devenerunt, sequens littera patenter innuit.

351 *Postquam, inquit, egressi sunt de terra Ægypti.* Egressus iste est, ut arbitramur, lapsus primi hominis. Nam per Ægyptum, quod interpretatur *tenebræ*, paradisum non inconvenienter intelligere possumus, in quo bonæ erant tenebræ, dum primi parentes nostri nil quod malum est cognoscerent, dum serpentem, peccatum inobedientiæ suggerentem, non cernerent, dum lighum aspectu delectabile et suave ad vescendum ita non viderent, ut comedere concupiscerent. Cum autem post prævaricationem aperti sunt oculi eorum, de terra optima hujus Ægypti expulsi, de bonis tenebris ad malam lucem devenerunt, ubi nihil aliud, nisi quod malum et dolendum erat, semper viderunt. Et quia in illis totum genus humanum expulsus bonas tenebras amisit, et lucem miseræ, et doloris intravit, lacrymabilem omnium electorum voce consequenter exprimens ait :

Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. Murmur istud dolor occultus est. Occulto quidem dolore omnis electorum multitudo semper ab initio quasi murmurando ingemuit, quod sine propria culpa de terra Ægypti, de bonis dico tenebris in malam lucem hujus mundi in primis parentibus dejecti fuerant, ubi ad videndum et cognoscendum ea quæ mala sunt semper apertos oculos habebant. Et quare pro hoc occulte murmurabant? Sciebant quidem justum esse judicium Dei, quod ejecti fuerant, et ideo justum judicium illius reprehendere et incusare non audebant, sed tamen occulto dolore quasi *contra Moysen et Aaron*, id est contra Dominum nostrum Iesum Christum murmurantes miserias suas deplorabant.

Hæc duo vocabula : *Moyses et Aaron*, Domino nostro Jesu Christo satis digne conveniunt. Nam *Moyses assumptus de aqua*, Aaron vero *mons fortitudinis* interpretatur. Videtur nobis quod Redemptor noster satis digne *Moyses*, id est *assumptus de aqua* nominari valeat; nam juxta id, quod filius est Virginis, *assumptus est de aqua*, **352** ex humana videlicet naturâ. Cur autem *Aaron*, hoc est, *Mons fortitudinis* vocari debeat, nullus est qui ambigat; nam fortitudine divinitatis suæ continet et gubernat universa. *Contra hunc Moysen et Aaron.* Contra Deum Salvatorem nostrum Iesum Christum, omnes filii et electi Dei, qui, Spiritu sancto revelante, verum Deum et hominem venturum illum esse sciebant, dolentes et gementes *in solitudine murmurabant*. Ideo, dico,

A murmurabant quod ad redemptionem humani generis tanto tempore venire tardaret, quod pauperes tandiu in solitudine peregrinos derelinqueret. In solitudinem magnam devenit homo devenit, quando ejectus de paradiso in hunc lacum miseræ peregrinationis cecidit, qui adhuc positus in paradiso in magna erat plenitudine jucunditatis et lætitiæ. In solitudinem quippe tristem nimis et amaram venit, quando sibi soli derelictus est, amissa vera plenitudine, quæ Deus est. Et quia hanc beatam plenitudinem amiserant omnes filii Israel, omnes sancti et electi ingemiscentes dicebant :

Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti! Mors, quæ sit per manum Domini, per potentiam et misericordiam Domini, mors bona et pretiosa est, quando vitiiis et peccatis homo salvandus moritur, et vitam veram, quæ Christus est, in se habere merebitur. *Utinam, inquit, hæc beata morte mortui essemus in terra Ægypti*, in terra paradisi, ubi nihil mali cognovimus, nihil mali vidimus! *Utinam inquit, in his bonis tenebris per manum Domini mortui essemus*, et non in hanc miserabilem lucem, ad hæc innumera mala cognoscenda venissemus!

Quando sedebamus super ollas carniûm. Ollæ carniûm intelligi possunt carnalia corpora et carnales animæ, in quibus fervescunt et coquantur carnales concupiscentiæ. *Super has ollas homo quodammodo sedet*, quando tam potenti virtute spiritus corpus et animam comprimit, ut carnales concupiscentiæ sibi prevalere non possint. *Super ollas, inquit, carniûm*, **353** super ollas carnalium delectationum adhuc positi in paradiso tam potenti dominatione *sedimus*, quod nullam concupiscentiam carnalem sentire potuimus.

Et comedebamus panes in saturitate. Panes valde desiderabiles est Pater et Filius, et Spiritus sanctus. Hos panes miræ suavitatis quodammodo *in saturitate comedimus*, quando, prout possibile erat, præsentiam et gloriam sanctæ Trinitatis videre digni fuimus. Sunt et alii panes, angelici videlicet spiritus, quos nihilominus *in saturitate comedimus*, quando una cum illis Deum creatorem incessabili voce laudavimus. Hos panes, hæc bona omnia in terra Ægypti, in terra illa bona habuimus; et nunc propter peccata parentum nostrorum ad hanc calamitatis miseriam devenimus. Murmur istud, quod tunc antiqui patres lacrymabiliter murmurabant; adhuc in corlibus electorum perseverat, quando repugnante lege carnis, ea quæ volunt, facere nequeunt, et carnem adversus spiritum semper concupiscere sentiunt juxta verba Apostoli dicentis : *Caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem, et hæc sibi invicem adversantur, ut non quæcunque vultis, illa faciatis* (Gal. v, 17). Unde et adhuc una cum antiquis illis Patribus nobili voce murmuratum ingeminant dicentes :

Cur induxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Ecce sanctam Trinitatem, quæ in tribus personis Deus unus est,

tristi et gemebundo murmure alloquuntur, et cur in desertum hujus mundi perducti sint conqueruntur: *Cur, inquit, induxistis, cur induci nos permisistis in desertum istud horribile, ubi deserti sumus ab omni bono et pręgravati omni malo, ubi hinc inde crudeles occurrunt vitiorum et peccatorum bestię, ubi multiplices prętenduntur malignorum spirituum insidię? Nunquid ideo induxistis, ut occideretis omnem multitudinem fame? Fame verbi Dei laboramus, et quasi occisi laborando deficiamus, quia Verbum illud 354 quod erat in principio, nondum audire et videre valemus. Famem boni desiderii patimur, sed saturari non possumus, quia hunc quem desideramus, hunc qui vera est satietas, nundum habemus, nec ante occasum vitę obtinebimus, quia in primis parentibus omnem multitudinem electorum tam miserabiliter occidistis, id est occidi permisistis. Sic, sic semper ab initio usque in finem sæculi omnibus electis laborantibus nunquid oblitus est misereri Dominus? Sequitur:*

*Dixit Dominus ad Moysen. Dicere istud Domini Dei Patris ad Moysen, Filium suum Dominum nostrum Jesum Christum illud est quod videlicet misericordię suę nunquam oblivisci potuit aut poterit, sed semper humano generi misereri paratus fuit et erit. Unde et consequenter tria hic pręnotantur tempora, hoc est ante legem, sub lege, sub gratia, in quibus singulis temporibus, prout voluit, mirabiliter humano generi misertus est Dominus. Tempus ante legem consequentibus pręnotatur verbis, cum dicitur: *Ecce ego pluam vobis panes de cęlo. Tempus sub lege est: Egre diatur populus et colligat, quę sufficiunt per singulos dies. Tempus sub gratia est: Die autem sexta parent, quod inferant. De tempore primo, quod ante legem erat, non incongrue æterna Dei Sapiëntia ait:**

*Ecce ego pluam vobis panes de cęlo. Tunc quodammodo panes de cęlo pluit, quando cęlesti sua misericordia tales in mundum homines misit, qui et ipsum Creatorem suum diligenter, et proximos suos exemplo honorum operum quasi cęlesti quodam pabulo alerent, quales erant Abel, Abraham, Noe, Isaac et Jacob, et alii horum similes. Sed notandum quod hos tales plure de cęlo asserit. Pluvia quidem guttatim super terram descendens res parva et exigua est. Et ideo non injuste Patres illi, qui ante legem fuerunt, in comparatione apostolorum et apostolorum vitam imitantium quasi parvi et exigui, pluvię comparari valent, quia non spirituales, sed carnales erant. 355 Qui cum in generatione sua justı essent, et multa, qui imitatione digna sunt, fecissent, tamen hanc apostolicam perfectionem attingere non poterant, ut, quemadmodum apostoli eorumque imitatores fecerunt, et adhuc nonnulli faciunt, ea quę mundi sunt derelinquerent, et vitam virginalem diligerent. Unde de uno illorum dicitur: *Noe vir justus in generatione sua (Gen., vi, 9), id est in generatione**

carnali. Quemadmodum Noe, ita et Abraham et Isaac et Jacob et alii nonnulli, licet justı in generatione fuerunt, tamen carnales erant, quia uxores et filios habuerunt. At postquam miserator Dominus opus misericordię suę augmentare voluit, his qui sub lege venturi erant, ait

*Egre diatur populus et colligat, quę sufficiunt per singulos dies. Unde populum, qui sub lege erat, egredi jussit, aut ubi colligere debuit? Egredi illum aliquantulum jussit de carnali ignorantia, et colligere de legali scientia. Nam populus ille ante legem ita totus carnalis erat, quod in copulatione conjugii nec matrem nec sororem discernere novit. Nam et [de] hac re nullum omnino mandatum accepit quemadmodum populus iste, cui lex pręcipiens ait: *Turpitudinem matris tuę non discooperies (Levit. xviii, 7). Et iterum: Non revelabis turpitudinem sororis tuę (Ibid.)* Hęc et his similia jussus est de lege sibi data colligere; et quia sufficiens esse non poterat, si tantum de lege scripta colligeret, jussus est per singulos dies colligere, quantum posset sufficere. Sufficenter sibimetipsi per singulos dies colligit, qui de singulis Patribus antiquis exemplum virtutis sumit, qui caste vivere velit, Isaac unius uxoris virum imitari studeat. Sic, sic obedientiam, humilitatem et patientiam et alia virtutum exempla, quę imitetur, invenit, si solerti diligentia per singulos dies colligere studet. Sunt et alii dies, fides scilicet, spes et charitas, quos necesse habet, ut colligat, quia nullus sine his tribus virtutibus salvari poterit. Cur autem hęc omnia illum colligere jubeat, verbis consequentibus insinuat, cum ait:*

Ut tentem eum utrum ambulet 356 in lege mea, an non. Quid est ut tentem eum, nisi ut tentando eum scire faciat utrum ambulet in lege mea, an non? Ambulat, si proficit; ambulat, si imitari alios studuerit. Sunt quidam ambulantes in lege Domini. Stantes sunt qui ea tantum quę lex jubet, faciunt; ambulantes sunt qui non tantum ea quę jubentur faciunt, sed etiam de singulis colligunt quę imitari possint. Sic, sic his qui sub lege erant misericorditer consulens, quasi simplum de singulis colligere jussit. Nos vero, qui sub gratia sumus, duplum colligere voluit, dicens:

Die autem sexta parent quod inferant, et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dies sexta tempus est gratię. Nam dies sexta accipi potest pro sexta die sæculi, in qua ætate venit in hunc mundum incarnatus propter nos Filius Dei. Et quid in hac sexta ætate paratum inferre debemus? Parari nobis cępit in utero beatę virginis Marię corpus immaculatum Redemptoris nostri, omnisque ejus cum hominibus conversatio. Magna quędam fuit nostrę salutis pręparatio. In fine autem ad plenum paratum est ejus sacrum corpusculum, in ara crucis torridum, multiplici passionis et doloris igne assatum et excoctum. Sic namque paratum nobismetipsis salubriter inferre debemus, ut dum corpus

et sanguinem ejus in specie panis et vini sumimus, A Pater *audivit*, et me Filium suum, qui verus Deus et homo sum, ad redemptionem vestram misit. Sed vos tantum formam servi, quam accepi, attenditis, et me verum Deum esse non creditis. *Nos vero quid sumus, quia missitatis contra nos?* Ideo interrogando vobis dico, ut interrogatione mea id quod nescitis, scire vos faciam quia verus Deus et homo sum. *Nos ad humanitatem meam respicit quia ex duabus essentiis, id est ex anima et corpore, compactus sum; quid, quod ineffabile est, ad divinitatem meam pertinet, quam vos credere non vultis. Ideo dico: Nos vero quid sumus, quia missitatis contra nos?* Hoc est si illud quid, quod ineffabile est et quod ad divinitatem pertinet, mihi deesset, humanitas mea, ad quam nos pertinet, quid vobis prodesset, quomodo vos liberare posset? Concordat his verbis Domini hoc quod Petrus ipso inspirante ait: *Tu es Christus Filius Dei vivi* (*Matth. xvi, 16*). Hoc etiam Martha affirmat quæ ait: *Ego credidi quia tu es Christus Filius Dei, qui in hunc mundum venisti* (*Joan. xi, 27*). Hoc alii multi credebant et constabantur, quibus ipse divinitus inspirabat. Sequitur:

Et sic duplum, inquit, quam solebant colligere per singulos dies. Quid est duplum colligere, nisi verum Deum et hominem credere? Hi qui ante legem et sub lege fuerunt, quasi simplum quodammodo colligebant, quia hunc tantummodo verum Deum esse credebant. Nos vero quasi duplum colligimus, quia hunc verum Deum et hominem esse credimus. Quasi simplum quoque per singulos dies colligimus, dum singulos dies, singulos dico antiquos Patres, qui licet magni et præcipui fuerunt in virtutibus, puros tamen homines fuisse credimus, ipsum 357 vero Dominum nostrum non solum verum hominem, sed etiam verum credimus esse Deum. Quod autem sic, ut dictum est, pro nobis parari in cruce voluit, et quod nobis sic duplum colligendum sit, ut illum videlicet verum Deum et hominem credamus et consteamur, hoc ante passionem suam idem Salvator noster prædicavit et docuit, unde et mox tempus prædicationis ejus subjunctum est, cum dicitur:

Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti. Quod in æternitate sua apud Deum Patrem Moyses et Aaron, noster Dominus et Salvator noster Jesus Christus condixit et præsinivit, hoc in fine temporum misericorditer se adimpleturum denuntiat, cum dicit: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti et mane videbitis gloriam ejus. Hoc in loco per vespere i nominia passionis, et per mane gloria prænotatur divinæ resurrectionis. Vespere, inquit, scietis. Cum vespere illud passionis meæ advenerit, et ego exaltatus in cruce animam meam in manus Patris tradidero, et pro vobis liberandis ad inferos descendero, tunc scietis, quod modo scire non vultis, quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, quod divinitas mea cum anima ad inferna descenderit, et vos de tenebris æternæ damnationis liberaverit. Nam me tantum purum hominem esse creditis, et verum Deum et hominem esse credere non vultis. Et mane videbitis gloriam ejus. Vespere passionis humilitatem humanitatis meæ cognoscetis, et mane resurrectionis potentiam divinitatis meæ videbitis quia si purus homo tantum, et non verus Deus essem, post passionem et mortem a mortuis resurgere non possem. Hæc eadem de ignominia passionis et gloria resurrectionis: sæpe ante passionem suam discipulis suis prædixerat, quemadmodum ibi, ubi ait: Ecce ascendimus Jerosolyman, et Filius hominis tradetur gentibus ad illudendum, et flagellandum et exspuendum. Et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget (*Matth. xx, 19*). Concordant 358 h's verbis satis manifeste verba hujus lectionis, in qua consequenter dicitur:

Audivit enim murmur vestrum contra Dominum. Murmur vestrum, id est, dolorem vestrum Deus

*Et ait Moyses: Dabit Dominus vobis vespere carnes edere, et mane panes in saturitate. Non hoc Moyses et Aaron, sicut in præcedentibus, sed solus Moyses, solus homo ille Christus Jesus ait, solus, inquam, ait, id est fecit solus. Nam suum dicere, suum erat facere. Et quomodo suum erat facere? Quidquid de passione sua prædixit, solus in humana natura perfecit, et quia divinitas impassibilis erat, in experimento humanæ naturæ sputa, colaphos, vincula, verbera, vulnera et clavos sustinuit. Ipse dedit nobis in illo vespere, quando cœnavit cum discipulis suis, et in illo vespere passionis carnes suas assatas et excoctas in ara crucis. Et mane panes in saturitate. 359 Sicut ante passionem suam se quibusdam manifestavit, sic post resurrectionem. Transacto mane resurrectionis panes in saturitate dedit quia sanctam Trinitatem, quam per panes intelligere possumus, quibusdam de se dubitantibus per fidem manifestavit. Quidam in humanitate dubitabant quidam in divinitate. Thomas in humanitate dubitavit, qui dixit: D Nisi videro in manibus ejus figuram [al. *azuram*] clavorum. et mittam manum meam in latus ejus, non credam. Dubitabant et illi, quibus exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse a mortuis, non crediderunt. Sequitur:*

Eo quod audivit murmurationes vestras, quibus murmurastis contra eum. Eo quod Deus Pater murmurationes doloris vestri audivit, ideo me Filium suum verum Deum et hominem ad redemptionem vestram misit, et nunc in eadem humanitate, qua pro vobis mortuus et sepultus sum, per potentiam divinitatis meæ resurrexi a mortuis, et ideo nec de divinitate, nec de humanitate mea dubitare debetis. Nos vero, inquit, quid sumus? Hæc repetitio verborum Domini

est, ut arbitror, certa veritatis confirmatio. Nam superior eorumdem verborum interrogatio quædam, ut ita dicam, divinitatis ejus fuit manifestatio, qua ante passionem et resurrectionem suam quibusdam se verum Deum manifestavit, qui de divinitate illius dubitabant. Et quia post passionem et resurrectionem ipsius multorum cordibus, tam de divinitate quam de humanitate ejus, inerat dubitatio, ideo hæc eadem iterum interrogando, repetere voluit ut verum se Deum et verum hominem resurrexisse manifestaret: *Nos vero*, inquit, *quid sumus? Nos*, dico, in humanitate, quia ex anima et carne compactus; *quid* in divinitate, quia Deus, et ideo virtutem divinitatis et dispensationem assumptæ humanitatis indubitanter credere debetis.

Nec contra nos, inquit, *est murmur vestrum, sed contra Deum*. Quasi dicat: Si enim non creditis quod ex divina et humana natura compactus **360** sum, tunc non solum contra humanitatem meam, ad quam pertinet *nos*, sed etiam *contra Dominum*, id est contra divinitatem meam *est murmur vestrum*. Et quia Judæi maxime huic repugnant fidei, et tamen convertendi erunt circa finem mundi, ideo sicut in exordio lectionis hujus prænotata est superbia eorum et repulsio, sic in fine ejusdem lectionis illorum prænotatur vocatio. Unde sequitur.

Dixit Moyses ad Aaron: Dic universæ congregationi filiorum Israel. Per Moysen, ut sæpe jam diximus, humanitas Christi, per Aaron, quod interpretatur *mons fortitudinis*, divinitas ejus designatur. Unde dicere illud Moysi ad Aaron est pia supplicatio assumptæ humanitatis Christi ad divinitatem suam pro reliquiis filiorum Israel. Humanitas itaque Redemptoris nostri sedens ad dexteram Patris, ubi etiam interpellat pro nobis, pro salvatione reliquiarum Israel divinitati suæ, qua patri coæqualis est, supplicare non cessat.

Dic universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: Ac si dicat: Domine Pater, humanam hanc naturam, quam in me Filio tuo vides, quam super omnem creaturam ad dexteram tuam collocasti, de massa illa, ex Judaico scilicet populo, assumpsi, qui a te derelictus est, diu expers factus est gratiæ tuæ. Sed reminiscere miserationum tuarum, Domine Pater, istumque populum placatus respice. Et quia jam pene totus perit, saltem reliquiæ salvæ fiant. Dic ergo, Domine Pater, per inspirationem gratiæ tuæ, ut accedant per fidem coram te Domino Creatore suo, ut te Deum Patrem in veritate cognoscant, et me Unigenitum Filium tuum, quem ad redemptionem illorum misisti in mundum. Audisti, Domine Pater, murmur infidelitatis ipsorum, quo semper ab initio murmurare non cessant contra te. Audisti murmur servorum tuorum, videlicet patrum eorum, qui non inale, sed bene coram te murmurabant, qui perfidiam filiorum magno dolore deplorabant. Sunt etiam adhuc nonnulli ex ipsis, licet pauci, qui conversi ad fidem, tristi dolore pro illis **361** mur-

murant, qui adhuc in infidelitate et cæcitate cordis sui perseverant. Dic, Domine Pater, et fac ut omnium illorum murmur conquiescat, et hi, qui adhuc in tenebris sunt, ad tuæ veritatis lumen redeant. Sic, sic æterni Patris Filio Domino nostro Jesu Christo supplicanti et interpellanti pro populo suo, sit quandoque, cum tempus salvationis illorum advenierit, quod sequens littera patenter exprimens ait:

Cumque loqueretur Aaron ad omnem cæcum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem, et ecce gloria Domini apparuit in nube. Cum enim summus ille Aaron, Deus Pater, in cordibus illorum per fidem loqui cœperit, eumque lumine visitationis suæ tenebras cæcitate eorum illustraverit, turbati et contristati ad solitudinem respicient, quod Redemptorem nostrum non Deum, sed solum purum hominem esse putaverunt. Qui dum tam felici respectu ad hanc solitudinem respexerunt, *ecce gloria Domini in nube*, id est in carne Christi *apparebit*, quia gloriam divinitatis Christi magna fide credunt et prædicabunt, quem prius natum de matre Virgine Deum et hominem credere et confiteri noluerunt. Et quia præsignata in fine electionis hujus Judæorum conversio nondum facta, sed adhuc speranda est, cantus, qui finita lectione sequitur, non injuste eidem Lectioni concordare videtur:

*Collegerunt pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Sicut contra Dominum Salvatorem tempore passionis suæ pontifices et Pharisæi visibiliter convenerunt, ita etiam nunc omnes pene Judæi, qui adhuc residui sunt, adversus eundem Salvatorem jam ad dexteram Patris sedentem conveniunt, et concilium malignitatis et perfidiæ contra eum quotidie colligunt, et usque in **362** fidem mundi colligere non cessabunt; quia maligno et duro corde veræ fidei, in quantum possunt, contradicunt dicentes:*

Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Quid, inquit, *facimus*, quia hunc hominem tanta signa per orbem terrarum fecisse videmus? Dolent quidem et magno odio habent quod *hic homo*, homo videlicet Christus Jesus, quem illi non Deum, sed solum hominem fuisse æstimant, tam multa signa salutis et gratiæ tam multa signa cœlestium sacramentorum in Ecclesia fecit, et quotidie facit, et quod omnis pene mundus in illum credit?

Jam enim ubique terrarum dispersi locum suum et gentem amiserunt, in quibus Romani, quod interpretatur *tonantes*, id est Pater et Filius et Spiritus sanctus per fidei sacramenta potenter inhabitant. Et quia fidem, quæ est in Christo Jesu semper, ut diximus, impugnare non desinunt, semper concilium perversitatis suæ contra Dominum Salvatorem jam æternaliter in cœlis regnantem colligunt, satis congrue nos supra memoratum cantum: *Collegerunt*, singulis annis tempore Dominicæ Passionis quasi eisdem perfidis Judæis insultando canimus, et donec universitatis illorum conversio in fine mundi fiat,

nunquam cantare cessabimus. Postquam autem facta generali illorum conversione coadunati et consociati filii Ecclesiæ fuerint, ipsi quoque in nomine crucifixi Salvatoris una nobiscum pari concentu et unanimi fide eundem cantum cantaturi erunt, et cui patres illorum in passione insultabant dicentes : *Ave, rex Judæorum*, hunc illi vera confessionis fide laudabunt et confitebuntur regnantem et viventem in sæcula sæculorum. Amen.

363 HOMILIA XL.

IN DOMINICAM PALMARUM SECUNDA

Fecerunt filii Israel malum in conspectu Domini, qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab. Servieruntque ei decem et octo annis, et postea clamaverunt ad Dominum (Judic. 11).

Veneranda dies hodiernæ festivitatis, dies, inquam, Palmarum, ea de causa magnificis a sancta Ecclesia recolitur laudum præconiis, quia hodierna die venienti Domino Jerosolymam cum palmis obviam processerunt filii Hebræorum. Hæc est enim dies præclara, in qua ipse, quia salus totius humani generis advenerat, ad opus nostræ redemptionis, ad superandum videlicet hostem antiquum seipsum præparabat, suis in hoc fidelibus relinquens exemplum qualiter de adversario triumphantes gloriam adipiscantur cælestium gaudiorum. Quod autem turba illa cum tali Domino occurrit gloria, ea maxime fuit causa quod Lazarum in comitatu habebat, quem ipse quadriduanam a mortuis suscitaverat. In illa processione corporaliter et visibiliter tunc aderat Dominus. Confidimus autem et speramus quod et in nostra hodierna processione adesse invisibiliter dignetur in misericordia et miseratione, in qua non unus, sed multi inveniuntur Lazari, quos ipse per penitentiam conversos, de morte animæ ad vitam reparavit, quod revera majus et gloriosius divinæ est opus misericordiæ.

Hæc autem magnifica Dominicæ passionis et triumpho gloria in multis sacræ Scripturæ locis, licet obscure, **364** est præsignata, de quibus unum referimus memorabile, quod præsentis solemnitati non incongrue videtur convenire. *Fecerunt filii Israel malum in conspectu Domini, qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab. Servieruntque ei decem et octo annis, et postea clamaverunt ad Dominum.*

Eglon vacca eorum dicitur, Aod vero virtus vel militia interpretatur. Per *Eglon regem Moab* hostis antiquus non inconvenienter poterit accipi, qui post prævaricationem primi hominis totum genus humanum suæ subdiderat ditioni. Qui licet in gentibus cæterisque terræ nationibus. Deum nescientibus, legem et prophetas non habentibus, libere regnaverit, ac violenter eos contriverit, maximam tamen tyrannidis suæ fortitudinem in populo Judæorum exercebat, quia ipsi prophetas, legem Domini ac caeremonias habentes, totum quod ad cultum Dei pertinebat, ipso instigante pro adipiscendis temporalibus bonis impendebant. Sed electi tunc temporis, graviter ferentes oppressionem humani

A generis, pro ejusdem liberatione Deum Patrem valido interpellabant clamore, ac tandiu importunis precibus vim inferebant, quoadusque prospiciens de cælo, mitteret eis Salvatorem ac **365** propugnato-rem juxta sequentis litteræ narrationem.

Qui suscitavit eis Salvatorem, vocabulo Aod, inclytum, qui utraque manu pro dextera utebatur. Per *Aod*, qui, sicut præfati sumus, virtus vel militia dicitur, Dominus noster Jesus Christus accipitur, de quo recte dicitur, quod *utraque manu pro dextera utebatur.* *Dextera* manus ejus divinitas illius, sinistra vero humanitas ejus fuit. In *dextera* sua, id est in divinitate sua, cælum et terram creavit; in sinistra vero, in humana videlicet natura, qua, ut diximus, pro *dextera utebatur*, tantæ fortitudinis fuit, quod nihil unquam sinistri fecit, sed totus sanctus, totus justus, mundus et immaculatus in omnibus operibus suis exstitit, perditumque hominem in ipsa humanitate de morte ad vitam reparavit. Qui etiam, qualiter in diebus carnis suæ vixerit, qualiter docuerit, verbis paulo post sequentibus intelligi poterit.

Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus. Per *gladium* Christi prædicatio ejus valet intelligi, de quo gladio David dicit : *Accingere gladio super femur tuum, potentissime (Psal. XLIV, 4).* Qui revera gladius *anceps*, id est utraque parte acutus fuisse describitur quia quod verbis docuit, bonorum operum attestatione exhibuit, divitias, mundi gloriam contemnere, voluntariam paupertatem pro cælesti regno debebat amplecti, ut illud : *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum (Math. v, 3)*; et quod monuit verbis, firmavit exemplis.

Habentem, inquit, in medio capulum longitudinis palmæ manus. In capulo, ut notum est, signum crucis **366** ostenditur. Crux autem Christi non solum illa fuit, qua coram oculis hominum pependit, sed omnibus diebus vitæ suæ crucem quodammodo portavit quia innumeras laborum et dolorum miseras, multifarias paupertatis et persecutionis injurias perseveranter sustinuit, quam etiam crucem suis imitatoribus sequendum proposuit dicens : *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam quotidie, et sequatur me (Math. xvi, 24).* Sequitur :

Et accinctus erat subter sagum in dextro femore. Quia de femore filii nascuntur, per *dextrum femur* Christi sancta ejus humanitas valet intelligi, de quo nobilissimi exorti sunt filii, sancti videlicet apostoli. *Accinctus gladio subter sagum in dextro femore* Dominus fuit, quia carnalis vitæ delectamenta, quæ per *sagum* intelligenda sunt, non solum per se, sed etiam per filios suos. hoc est per apostolos, contemnenda esse docuit.

Erat autem Eglon crassus nimis. Hostis quippe humani generis *crassus erat nimis*; quia ante Christi passionem tam electos quam reprobos post mortem violenter in suum traxit et absorbit ventrem. Et licet, ut superius diximus, plures potenter ad se traxerit ex gentibus, in populo tamen Judæorum quasi

principaliter regni sui posuerat solium, quod sequens A
Innuat ordo verborum.

Sedebat autem in æstivo cœnaculo solus. Quia in æstivo tempore fructus terræ floresque arborum prodeunt, qui latebant in hieme, recte per *æstivum cœnaculum* populus designari valet Judæorum, qui tunc temporis maxima redundabat prosperitatis lætitia, divitiis fruebatur et gloria omniumque rerum abundantia, in qua honorum omnium copia, quid Deum **367** contemnaendo voluptati dediti erant et carnis desiderii, ipse humani generis inimicus dulcem quietis sedem sibi in illorum posuerat cordibus. Dominus vero ac Redemptor noster, humanæ perditionis miseræ clementer disponens subvenire, qua virtute violentiam ejus contriverit, sequenti narratione intelligi poterit.

Dixitque: Verbum Domini habeo ad te. Quasi diceret: *Verbum* illud, quod habeo, *Verbum* hoc quod factum est caro, humana videlicet natura quam porto, adversum te est; quia per eam in te triumphans pristina damnationis potentiam dissolvens ad nihilum redigam.

Qui statim surrexit de solio suo. Cum enim totam Domini et Salvatoris nostri vitam et doctrinam similiter cerneret esse valde contrariam, contra eum se erigendo de solio **368** suo quodammodo surrexit, dum eosdem Judæos, in quibus sedebat et regnabat, in persecutionem ejus incitavit, quem persecutionis conflictum tandiu Dominus noster Jesus Christus cum adversario habuit, quousque ad crucis patibulum pervenit.

In quo nimirum patibulo, quemadmodum sequens verborum declarat ordo: *Extendit Aod manum sinistram, et tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventrem ejus tam valide, ut capulus ferrum sequeretur.* Aod manum sinistram extendit quia Dominus et Salvator noster sanctam humanitatem, quam pro nobis assumpsit, ad laborum certamina, ad crucis supplicium tradidit.

369 HOMILIA XLI

IN DOMINICAM PALMARUM TERTIA.

Dixit Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher et vastaverit eam, dabo illi Axam filiam meam conjugem. Cumque cepisset eam Othoniel, filius Cenez, frater Caleb junior, dedit ei filiam suam conjugem D (Jos. xv).

Veneranda hujus diei festivitas magno tripudio, fratres charissimi, nobis est celebranda, in qua Filius Dei ante omnia gloriosus, mitis aselli dorso insidens, ad locum passionis hodie venire dignatus est, ubi se Deo Patri sacrificium acceptabile offerret in odore suavitatis pro totius humani generis salute. Surgamus igitur et exeamus ad eum extra castra improprium ejus, id est crucem ejus non orubescens. Et quemadmodum illi Jerosolymam venienti turbæ pauperum et puerorum cum ramis virentibus occurrerunt, ac quasi jam triumphanti laudes regias cecinerunt, ita et nos faciamus ut, si membra ejus sumus, caput sequamur, ipsum videli-

cet pauperem Christum imitemur, eique humiliter adherendo, cum virore bonorum operum occurramus. Occurramus ei per compassionem, commoriamur per vitiorum mortificationem, veneremur propter nos infirmum, considerantes in seipso excelsum valde et gloriosum. Qui si pium devotionis nostræ erga se senserit affectum, humilis pium se et clementem servis suis exhibebit, sublimis et immensus pauperibus suis sese ingeret gloriosum

Hæc vera salutis nostræ gaudia, quæ modo celebramus, multis et diversis olim præfigurata sunt figuris et ænigmatibus, ex quibus omnibus duo quædam ad medium libet deducere, et quomodo lux veritatis sub umbra litteræ latuerit, pro modulo nostro demonstrare.

B *Dixit Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, et vastaverit eam, dabo illi Axam filiam meam uxorem.* Nomine *Caleb*, qui interpretatur *cor*, Deus Pater, per *Othoniel*, quod sonat *tempus ejus Dei*, Filius Dei, in *Axa*, quod *claudicans*, vel *irascens*, anima **370** Christi; per *Cenez*, quod dicitur *possessio contemptibilis*, Synagoga potest intelligi.

Et bene *Caleb*, quod interpretatur *cor*, Deum Patrem exprimit, qui de corde suo Verbum bonum, id est Filium sibi coæternum, coomnipotentem, consubstantialem eructavit et genuit. Huic cordis sui Filio Deus Pater *Axam filiam suam* dare conjugem spondit, imo et dedit, quando ille, qui perfectus erat Deus, perfectus homo fieri voluit qui ex anima rationali et humana carne subsisteret, qui solus ad percutiendum et vastandum *Cariath Sepher*, id est civitatem litterarum, consisteret, hoc est qui sic carnalem legis intelligentiam percuteret, ut eam spiritalis sensus intelligentia vivificaret, sic funditus vastaret, ut nova Evangelii gratia austera legis præcepta immutaret.

Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez, dedit ei Axam filiam suam conjugem. Per *Othoniel*, quod interpretatur *tempus ejus Dei*, Filius Dei, Dominus Jesus Christus potest consequenter significari, cujus omne tempus vitæ *tempus erat Dei*, quoniam in omnibus Dei Patris voluntati obtemperabat, qui solus innocens manibus et mundo corde, mitis, bonus et suavis erat ad omnes, et tamen in numero imperfectorum inveniri voluit; quoniam tanquam peccator, qui de peccato nihil habebat, pati et mori non renuit. Qui recte *filius* dicitur *Cenez*, quod sonat *possessio contemptibilis*, quia secundum humanam naturam filius erat Synagogæ, quæ vere est *possessio contemptibilis*. Sicut enim Ecclesia possessio est amabilis, sic Synagoga possessio contemptibilis, eo quod sedem non recipiat Salvatoris. *Cepit* itaque *Othoniel civitatem litterarum*, quia Christus litteram **371** occidentem convertit in spiritum vivificantem.

Cui *Axa*, quæ *claudicans* vel *irascens* interpretatur, in conjugio associatur. In assumpta quippe humanitate conjunxit et dedit ei Deus Pater animam rationalem, quam non enerviter claudicantem, non improbe irascentem fateor, sed optimo modo clau-

dicasse et iratam fuisse intueor. Nostis illum qui claudicat uno pede terræ innitit, alterum a terra suspendere. Sic, sic et anima Christi uno, ut ita dicam, pede terræ innitebatur, quando, sicut Paulus in Lectione hodierna ait: *Christus in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, humiliavit seipsum, jactus obediens Patri usque ad mortem (Philipp. 11, 7)*. Et illud: *Ezinanivit seipsum formam servi accipiens (Ibid.)*, in qua forma manens peccatores ad se venientes non repulit, infirmantibus compatiebatur, imperfectis tanquam misericors conformabatur. Alio vero pede longe a terra suspensa erat anima ejus, quia per divinitatis potentiam, ne tenuissima peccati macula peccatorum nostrorum infirmitati communicaret, fortiter se custodivit. Sed et iram bonam habuit, iram laudabilem exercuit, quia omni tempore peccatis irasci, peccata prohibere magna distractione consuevit.

Quæ anima Christi bene et optime Dei Patris *filia* nominatur, quia præter hanc solam animam nulla anima fuit, nec erit quæ sic Dei Patris oculis placere potuerit, nec etiam beatæ Virginis Mariæ; quia et ipsa in peccatis concepta est et nata, quam postmodum Spiritus sanctus sic accepit in sua, ne accederent ad eam peccata. Ista autem anima Christi una ex omnibus et in omnibus electa et præelecta erat, quam Spiritus sanctus in Canticis canticorum miro modo laudat et prædicat dicens: *Sexaginta sunt reginæ et octoginta concubinæ et adolescentularum non est numerus; una est columba mea, perfecta mea, una matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ Sion et beatissimam prædicaverunt reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam (Cant. vi, 7, 8)*. Quid per reginas nisi nobiles illæ animæ, quæ regi sempiterno, sponso immortalis conjunctæ sunt per fidei conjunctionem, per morum correctionem, per laudabilem virtutum operationem? Quid per concubinas nisi peccatrices animæ, quæ modo per poenitentiam emundatæ **372** accedunt et ipsæ ad thorum regis, spiritualesque filios Deo in semetipsis gignere dignæ tandem inveniuntur? Quid per adolescentulas, nisi fervidæ in Christi amore animæ? inter omnes has animas licet bonas, licet sanctas, *una est anima Christi, cui nulla similis, una est columba; una, dico, quia duplicitatem nescit; columba, quia felle amaritudinis non turgescit; perfecta, quia et verbo et opere cogitatione immaculata; una matri suæ, quoniam ipsa sola supernæ illi angelorum et sanctorum multitudini laudabilis est et immensa; electa quoque genitrici suæ, quia universæ Ecclesiæ, quæ adhuc peregrinatur in terris, præ omnibus sanctis admirabilis est et dilecta. Unde apte sequitur, viderunt eam filiæ Sion. Sion interpretatur speculatio. Et quid in filiabus Sion, nisi supernæ angelorum et sanctorum multitudines, revelata facie gloriam Domini speculantes? Hi animam Christi viderunt, et beatissimam prædicaverunt. Sed et reginæ, perfectæ scilicet animæ, ad supernam pertinentes hæreditatæ, et concubinæ, peccatrices quondam animæ, sed*

A poenitentes, animam Christi totis præcordiis laudant et prædicant.

*Quam pergentem in itinere, monuit vir suus, ut peteret a Patre suo agrum. Ille, qui in divinitate suæ sine itinere et mutabilitate erat in cælo, natus in mundo, iter cœpit habere, quia de infantia ad pueritiam, de pueritia ad adolescentiam, ab adolescentia ad juventutem proficere voluit, ut qui in sua celsitudine manens non poterat comprehendere, in sua humilitate inciperet agnosci. De hoc itinere alias legitur quod Samaritanus quidam iter faceret, veniensque secus languidum, motus misericordia, oleum et vinum infudit (Luc. x, 34). Samaritanus iste ipse est Christus qui iter fecit, quando naturæ nostræ particeps fieri dignatus est, qui tanquam pius, tanquam misericors nobis, languidis suis, vinum et oleum infudit: vinum laxando peccata per poenitentiam, oleum conferendo dona virtutum per gratiam. Sic pergentem in itinere monuit vir suus, id est divina natura, ut peteret a Patre suo agrum. Quid, rogo, quid ager iste significat, quid fructus, quid honoris est hunc agrum a Patre postulare? **373** Magnus certe fructus, magna dignatio, animam Filii Dei hunc agrum a Patre postulare, quia iste est ager, cui benedixit Dominus; ipse est ager sancta Ecclesia, de gentibus congregata, quam Deus Pater dono dedit Filio suo dicens ei per Prophetam: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ (Psal. 11, 8)*. Quod enim tantum notus erat in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus, Filio Dei sufficiens non erat, qui pro omnibus mortem gustare et animam ponere venerat.*

*Quæ cum suspirasset sedens asino, dixit ei Caleb: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem. In asino, cui Axa insedit, humanam naturam possumus accipere, in quæ juvenis Filius Dei omnibus diebus, toto tempore suspiravit, quia in carne sua multimodas propter nos miseras pati voluit, sed et in passione instante timore et angustia mortis intima traxit suspiria, dum dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem (Marc. xiv, 34)*. Item in alio loco: *Nunc anima mea turbata est et quid dicam? (Joan. xii, 27)*. Possumus etiam simpliciter in asino isto animal illud intelligere, super quod hodierna die rex cælorum sedens Jerosolymam dignatus est venire, quemadmodum etiam propheta longe ante prædixerat dicens: *Noli timere, filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super pullum asinæ filium subjugatis (Zach. ix, 9)*.*

Sic Axa sedens super asinum, id est anima Christi, humana, ut prædiximus, natura induta, cum suspirasset, cum sic et sic tristaretur et turbaretur, quod non propter seipsam turbaretur et suspiraret, sed propter humani generis redemptionem, innuitur in eo quod ait: *Da mihi benedictionem.*

Ac si Deo Patri Filius diceret: *Ego Filius tuus factus sum servus, tibi coæternus factus sub tempore, animam rationalem suscepi, indigna et abjecta*

pati pro humani generis salute non abnuo. **374** *Da* non valuit; quarto jam decepit et invaluit. Post multa tandem rasis septem crinibus ejus ab Allophylis comprehenditur, oculi eruuntur; Gazam ducitur, clausus in carcere molere compellitur. Sic eo deluso, Philisthæi Dagon deo suo hostias magnificas immolabant, lætantesque per convivia præceperunt ut vocaretur et ante eos luderet. Quem fecerunt stare inter duas columnas, et ille invocato Deo suo ultionem expetens pro amissione duorum luminum concussis fortiter columnis Philistheos, inimicos suos, ipse moriens cum eis interfecti, multoque plures interfecit moriens quam antea vivus occideret.

Terram arentem dedisti mihi, da et irriguam aquis. Tu, inquit, Domine, Pater meus, dicis, quid habeam? cur triginta annos et ultra tot suspiria emisserim? Ecce dico tibi: *Terram arentem dedisti mihi, scilicet Judæam, da et irriguam aquis, fac, ut Ecclesia tua abique terrarum diffusa per fidei gratiam te fontem vitæ sitire incipiat, ad te currere, te sequi non moretur.*

Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. Quid per irriguum superius, nisi multitudinem angelorum; quid per irriguum inferius, nisi multitudinem hominum intelligere possumus? Hæc utraque irrigua Deus Pater Aæ suæ, filię suæ dedit; omnia enim subjecit pedibus Filii sui, quia ipse est cui omne genu flectitur cœlestium, terrestrium et infernorum, eo quod ipse factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

Hæc, sicut audistis, charissimi, tempus istud jucundum præsignabant. Hæc sunt annua redemptionis nostræ festa, in quibus verus ille Agnus occisus est et immolatus, cujus sanguine postes nostræ consecrantur. Cujus passio his diebus idcirco recitatur, ut attendamus et videamus et meminerimus quid pro servis suis tantus Dominus pati dignatus sit, scientes quia si compatimur, et conglorificabimur si commorimur, et conresurgemus quod ipse præstare dignetur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

375 HOMILIA XLII

IN DOMINICAM IN PALMIS QUARTA

De Samson et Dalila (Judic. xvi).

Dies ista, fratres charissimi, bene nominatur *dies palmarum*, in qua Rex et Dominus noster Jesus Christus, ut triumpharet de diabolo, et palmam victoriæ reportaret, hodie vexilla crucis dignatus est levare, et ad locum passionis et certaminis tanquam pugil fortissimus et gloriosus properare. Cujus omnia gesta et sacramenta incarnationis, passionis, descensus ad inferos, sepulturæ, resurrectionis, quomodo alius quidam præsignaverit; libet, quantum Deus dederit, exprimere Samsonem, dico, illum qui in omnibus factis suis veri Samsonis, veri Nazareï, de utero matris consecrati, Domini nostri Jesu Christi formam prætulit et habuit, ac per mirabilem fortitudinem suam divinæ fortitudinis et virtutis opus exprimebat.

Refert historia de eo quod mulierem quamdam, quæ habitabat in valle Sorech, amaverit. quæ vocabatur Dalila. Hæc suadentibus Allophylis decipere eum et discese ab eo in quo tantam haberet fortitudinem consensit. Primo, secundo, tertio tentavit, et

non valuit; quarto jam decepit et invaluit. Post multa tandem rasis septem crinibus ejus ab Allophylis comprehenditur, oculi eruuntur; Gazam ducitur, clausus in carcere molere compellitur. Sic eo deluso, Philisthæi Dagon deo suo hostias magnificas immolabant, lætantesque per convivia præceperunt ut vocaretur et ante eos luderet. Quem fecerunt stare inter duas columnas, et ille invocato Deo suo ultionem expetens pro amissione duorum luminum concussis fortiter columnis Philistheos, inimicos suos, ipse moriens cum eis interfecti, multoque plures interfecit moriens quam antea vivus occideret.

In Dalila ista, quam Samson adamavit, omnis humana natura, quam verus Samson, Christus Dominus, miro modo **376** dilexit, potest intelligi, quæ ex parte constat electorum et reproborum, et est bona Dalila pars bona electorum, mala Dalila pars mala reproborum. Hæc Dalila, humana scilicet natura, quæ in primis parentibus nostris Adam et Eva cœpit, bene dicitur habitasse in valle Sorech. Sorech genus est vitis electissimum, et interpretatur *electa*, aut *visio optima* per quod hortus ille deliciarum paradisi figuratur, in quo vinum jucunditatis, ante prævaricationem Adæ et Evæ, omnibus propinabatur, ubi poculum æternæ vitæ sine morte, sine peccato succedens offerebatur, ubi *optima visio* erat quia Patris et Filii et Spiritus sancti deliciosa et dulcis ibi visio erat, et non sanctorum angelorum frequens et solemnitas adventus placebat. Taliter humana natura in paradiso florente solius veri Samsonis amore flagrante, venerunt ad eam principes Philistinorum, atque dixerunt:

Decipe eum, et disce ab eo in quo tantam habeat fortitudinem, et quomodo eum superare valeamus, et victum affligere. Humana natura Deum quodammodo decepit, quando ex suggestione Allophylorum, id est malignorum spirituum, subjectionem et obedientiam, quam Deo creatori suo debuit, non persolvit. Et proprie satis dictum est, *decipe eum*. Nam ille dicitur decipere, qui, quod voret et promittit, opere implere neglexerit. Hoc Adam et Eva fecit, qui tunc deceptionis laqueos contra Deum erexerunt, cum magis serpenti fallenti quam Deo vera promittenti crediderunt; et quod promiserunt, irritum fecerunt, dum Dominici præcepti prævaricatores sunt effecti. *Et disce*, inquit, *ab eo in quo tantam habeat fortitudinem, et quomodo eum superare valeamus et victum affligere.* Quod si non in hæc verba locutus est serpens, imo malus ille Philisthæus, id est diabolus **377** in serpente æquipollens tamen est. Nam simile est huic quod ait: *Cur præcepit vobis Deus ne comederetis de omni ligno paradisi? In quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Gen. iii, 1).* Ac si dixisset: In hoc Deum decipietis in vobis, ut ex ligno quod præcepit vobis ne comederetis, comedatis, et si hoc persuasi feceritis, discetis ab eo in quo ipse Deus tantam habeat fortitudinem, hoc est et vos

eritis sicut Dii, scientes bonum et malum; et hoc vobis facientibus scire et nos poterimus quomodo, id est quo pacto, quomodo nos, in vobis superiores effecti, cum inferiorem faciamus, et vinctum peccatis vestris ac totius posteritatis vestræ multis miseris affligamus, quoadusque morte turpissima condemnemus eum.

Quod si feceris, o humana natura, dabimus tibi mille centum argenteos. Duo ista, quæ promittunt Philisthæi, majus et minus, duplicem illam diaboli sponsonem ostendunt: per mille, quod majus est, hoc quod ait eritis sicut dii; per centum, quod minus est, scientia bonum ac malum. Deceptis igitur primis parentibus nostris, et a paradisi gaudiis cum omni posteritate exclusis, omnis electorum multitudo, quæ a prima Dalila descenderat ante legem, visa sui calamitate locuta est ad Samson, veri Samsonis incarnationis quærens mysterium, per quod amissum restitueretur eis regni cælorum patrimonium. Et quid aiebant suo et nostro Samsoni?

Dic, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Maxima, inquit, fortitudo tua est humilitas tua, per quam, si te exinanire et homo fieri digneris, te, quem in celsitudine divinitatis comprehendere nequimus, humanæ naturæ ligatum redemptorem et liberatorem nostrum esse gloriamur. Idcirco, o Domine, petimus, ut illud propter nos induas, quo ligatus erumpere nequeas. Sic Dalilæ, oranti et instanti vero Samsoni ante legem, cœpit per patriarchas adventum suum promittere, sic prophetando, sic respondendo: Si septem nervicis funibus necdum siccis, sed adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut cæteri homines. Bene in septem nervicis funibus tempus, quod erat ante legem, 378 designatur, quando totum tempus illud, quod septenario dierum numeroolvebatur, unusquisque sibi lex erat et funes illi necdum sicci erant, quia nec ignis legalis observantiæ, nec sol justitiæ et evangelicæ doctrinæ illos exsiccaverat; sed adhuc humentes quoniam humore et fluxu peccatorum sordidati et infecti erant. Si his, inquit Christus Dominus, funibus ligatus fuero, id est si ego natus et ligatus humana natura, peccata mundi tulero, infirmus ero, et, ut cæteri homines, mori poterò. Sed tunc promissus et exspectatus venire distulit, ideoque Dalila ista, pars scilicet electorum, semper in vocem clamoris erupit dicens: Philisthiim super te, Samson. Nobilis, inquit, creatura tua, quam ad laudem et honorem nominis tui creasti, tota degeneravit, tota ad inferos descendit quia Philisthiim super te, id est superiorem locum maligni spiritus obtinent, et te, qui solus dominari deberes, creaturæ tuæ inferiorem esse fecerunt.

Qui rupit vincula quomodo si rumpat quis filum stuppæ tortum staminis putamine, cum odorem ignis acceperit; et non est cognitum in quo esset fortitudo ejus. His verbis Dominicæ passionis sacramentum præfiguratum est et prænuntiatum. Sed videndum

A quænam sint vincula, quid filum stuppæ, quid stamen, quid putamen, quid odor ignis significet? Stamen nostrum Adam et Eva erant, qui nobile stamen erant, cum in statu suo manserunt, et in deliciis paradisi deliciabantur. Putamen autem, quod est sectio hujus staminis, totum est genus humanum, quod abscissum et propagatum est ex illis primis parentibus nostris. Hoc stamen, Adam scilicet et Eva, versum est in stuppam, quando peccando degeneraverunt, nobilitatemque illam, in qua creati sunt, a paradisi gaudiis exclusi amiserunt. Ex illa massa, ex illa ignobili stuppa tractum est nobile illud filum, Filius Dei, qui rupit vincula originalis et actualis peccati. Quomodo rupit? Eo modo quod ille, qui verus erat Deus, filum stuppæ fieri non est dedignatus, quod ille, qui erat Deus Pater, per bonitatem suam Filium suum misit, et Deus Filius eidem Patri suo, ut nos redimeret, usque ad mortem obedivit. Et bene hoc filum dicitur tortum staminis putamine, quia qui perfectus erat Deus, perfectus factus est homo, et 379 utraque natura, divina scilicet et humana, sic invicem torta est et unita, ut neutra separetur ab altera. Illud nobile filum accepit odorem ignis, quando assatus est in igne passionis et ex hoc igne passionis odor suavissimus penetravit cælos, quo semper ab initio fetor iniquitatis magis quam odor suavitatis ascenderat. Hujus itaque odoris suavissimi tanta erat immensitas, ut per hunc fieret humani generis redemptio, et peccatorum daretur remissio. Illud nobile filum ruptum est in cruce, quando aperto lancea militis latere crucifixi Domini exivit sanguis et aqua in redemptione salutis nostræ. Et non est cognitum in quo esset fortitudo ejus, quia Deum esse non cognoverunt, quando sicut hominem morientem viderunt. Ista Dalilæ, id est electis, qui ante legem erant, sunt promissa et prophetata; nobiscum autem Samson noster omnia in veritate peregit.

Itaque sicut in primo responso Samsonis, ubi si septem nervicis funibus ligaretur, infirmum se ut alios homines prædicit, ad tempus illud quod erat ante legem putandum est respicere, ita in secundo responso quo ait: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, secundi temporis, quod erat sub lege, peccata figurantur, quando nova peccata, quod novi funes erant, addita sunt veteribus. In transgressione enim legis nova peccata populo illi accesserunt: quia cum lex non esset, peccatum non imputabatur, quemadmodum Paulus ait: Peccatum non cognovi, nisi per legem. Concupiscentiam enim nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam (Rom. vii, 7, 8). Hi funes ideo dicuntur nunquam fuisse in opere, quia etsi aliqui erant, qui legi obtemperabant, neminem tamen ad perfectum adduxit lex. Si his, inquit Christus, novis funibus ligatus fuero, hoc est si sub tempore legis vinculis humanæ naturæ ligatus fuero, infirmus ero, et aliorum hominum si-

milis, qui secundum divinitatem Deus sum incom-
mutabilis, sed tamen tunc temporis venire non est
voluntatis meæ. Ibi clamante denuo Dalila : *Philis-
thiim super te, Samson*, hoc est electis illis qui erant
sub lege dolentibus et Deo clamorem cordis offeren-
tibus quod maligni spiritus superiorem locum tene-
rent in creatura Dei, prænuntiata et præmonstrata
380 est futura postmodum Dominicæ descensionis
ad inferos potentia et gloria in eo quod subjungi-
tur : *Qui ita rupit vincula quasi fila telarum*. In prima
ruptione, qua Christus rumpebatur in corpore suo
per passionem et mortem, rupta sunt *vincula* pecca-
torum ; in secunda ruptione, qua anima ejus de-
scendit ad inferos, rupta sunt *vincula* pœnarum. Qui
mystice dicitur *rupisse vincula*. Nam qui aliquid
rumpit, totum aliquid scindit et dividit. Et eo modo
Deus Pater *fila* generis humani *rupit*, cum quosdam
de inferno, scilicet electos tulit, alios vero æterna-
liter damnandos inibi dereliquit.

Et quia omni tempore semper aliqua bona Dalila,
id est bona aliqua anima fuit, quæ Deo incumberet,
et adventum ejus desideraret, in tertio responso,
quo Sausion dicit : *Si septem crines capitis mei cum
licio plexeris, et clavum his circumligatum terræ
fixeris, infirmus ero. Et cum fecisset Dalila, dixit ad
eum : Philistiim super te, Samson*. Tertii temporis
gratia manifestatur, qua Deus homo fieri dignatus
est, id quod non erat assumens, id quod fuit semper
manens. In *septem crinibus* animam Christi sep-
tiformi gratia Spiritus sancti plenam possumus in-
telligere, in *licio* carnem, in *clavo* fortitudinem divi-
nitatis, in *terra* beatam virginem Mariam. Et non
incongrue in crinibus beata anima Christi potest
intelligi, quia sicut infinitus est numerus crinium,
sic infinita et absque numero multitudo virtutum
infecta erat animæ Christi. *Si septem*, inquit, *crines
capitis mei*, hoc est si sanctam animam meam, sep-
tiformi gratia Spiritus sancti plenam, *licio*, huma-
na carne *plexeris, et clavum* fortitudinis divinæ
circumligatum infixeris terræ, virginali utique ter-
ræ, utero scilicet virginis Mariæ, de qua concipi et
nasci sub tempore gratiæ disposui, ego, qui ex meo,
cur mori debeam, nullam causam habeo, infirmus et
mortalis ero.

Et notandum quod dicit : *Et clavum circumliga-
tum terræ infixeris*, quia chlamydem illam, quam de
beata Virgine assumpsit, sic induit, sic sibi circum-
ligavit et infixit, ut nunquam eam exuere velit, nun-
quam a divinitate humanam naturam possit aut ve-
lit separare. Cujus etiam resurrectionis gloria com-
mendatur in eo quod sequitur :

*Qui de somno consurgens extraxit clavum cum cri-
nibus et licio*. **381** Christus Dominus de somno
cepit, quando in cruce obdormivit ; de somno *con-
surrexit*, quando resurrexit a mortuis ; *extraxit cla-
vum cum crinibus et licio*, cum fortitudine divini-
tatis eandem animam et corpus, licet alterius gra-
tiæ, resumpsit, in qua humana natura manducare
et bibere, cum hominibus conversari, veluti ante

passionem voluit, ut fidei nostræ fundamentum in
seipso poneret, spiritumque resurgendi nobis dona-
ret. Hoc totum quædam erat prophetia de incarna-
tione, passione, descensu ad inferos, resurrectione
Domini nostri Jesu Christi ; et nondum veritas, quæ
in plenitudine temporum ventura erat, apparuit.
Unde quia ista omnia prophetata erant, semper Da-
lila, omnis videlicet Ecclesia, ab initio semper in-
vestigare laborabat in quo maxima esset fortitudo
ejus. Ubi enim infirmitas apparuit humanitatis, ibi
abscondita est fortitudo divinitatis. Et ideo quandiu
per potentiam et fortitudinem divinitatis ejus ge-
nus humanum non redimebatur, cum, qui verax
et fidelis est in omnibus verbis suis, in promissio-
ne sua mentitum quodammodo fuisse conqueri-
tur, dicens :

*Per tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere,
in quo sit maxima fortitudo tua*. Huic Samsoni nostro
multifarie promisso cum diutinas veniendi moras
innoceret, Dalila ista, omnis videlicet electorum
multitudo, molesta ei esse cœpit, sicut in consequen-
tibus dicitur : *Cumque molesta ei esset, et per multos
dies jugiter adhereret, spatium ac quietem non tri-
bueret, defecit anima ejus, et ad mortem usque lassata
est*. Nonne molesta ei erat, cum anxius ac querulis
vocibus dicebatur : *Manda, remanda, exspecta reex-
specta, modicum ibi, modicum ibi* (Isa. xxviii, 13).
Item : *Da mercedem, Domine, sustentibus te, ut
prophetæ tui fideles inveniantur* (Eccli. xxxvi, 18).

Item : *Osculetur me osculo oris sui* (Cant. 1, 4). Non
alium, inquit, non angelum, non hominem exspecto
sed ipse me osculetur osculo oris sui. Dudum mihi
per ora prophetarum suorum locutus est Dominus,
veniat et ipse, humiliet et exinaniat se, et osculetur
me osculo oris sui. Nonne ex Dalilis istis una, beata
Dei genitrix Maria erat, quam credimus supra om-
nes homines [tanto] majori instantia hujusmodi
382 dilectionis oscula postulasse, quanto majori
dilectionis Dei et proximi desiderio præ cunctis
mortalibus flagrabat ? Hoc osculum flagitabat qui
ait : *Utinam dirumperes callos, et descenderes !* (Isa.
Lxiv, 4.)

*Cum sic et sic jugiter ei adhereret, spatium ac
quietem non tribueret, defecit anima ejus, et usque ad
mortem lassata est*. Quomodo et quando anima ejus
defecit ? Nimirum quando misertus suorum in de-
fectum carnis nostræ homo factus descendit. Quo-
modo *lassatus* est, qui in divinitate sua mutabili-
tatem et lassitudinem non recepit ? Assumendo las-
situdinem nostram lassatus est ; quænam propterea
cognoscere et experiri in seipso dignatus est, ut
fictor figmento suo sciret condescendere, conside-
rans in sua lassitudine quod nostra lassitudo et in-
firmitas stare nos cum illo non permisit.

*Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam : Ferrum
nunquam ascendit super caput meum, quia Nasaræus,
id est, consecratus Deo sum de utero matris
meæ*. Natus in mundo Dominus noster Jesus Chri-
stus dignis se aperuit, et ostendit quisnam esset,

dicens : *Ferrum*, id est aliqua corruptio, *numquam ascendit super caput meum*, id est in divinitatem meam, quia verus et incommutabilis Deus sum, et verus homo, qui *Nazaræus*, hoc est *consecratus sum ex utero matris meæ Mariæ*, numquam corruptus in conceptione ejus, numquam corruptus in nativitate mea, nec postmodum vivens in mundo aliquid contraxi de peccati nævo. Hujus rei veritas patuit Petro, qui ait : *Tu es Christus Filius Dei vivi* (Matth. xvi, 16). Hujus rei veritas patuit Marthæ dicenti : *Ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi* (Joan. xi, 27), et aliis nonnullis, quibus seipsum manifestare dignatus est. Qui Samson noster, quid a Dalila alia, id est parte reproborum Judæorum, pati voluerit, innuitur in eo quod ait :

Si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque ut cæteri homines. Caput Christi divinitas est, ut diximus, Christi. Quod caput Christi rasum est et denudatum, cum in morte, quando separata est anima a corpore, ita recessit fortitudo ejus et defecit quod fortitudo divinitatis **383** recessit ab adjutorio humanitatis. Factus est ut cæteri homines, cum instante hora passionis pavere, tædere et mæstus esse voluit dicens : *Tristis est anima mea usque ad mortem* (Marc. xiv, 34).

Videns illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum, atque mandavit dicens : Ascendite huc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Samson noster omnem animum suum Dalilæ illi, perfidæ scilicet et incredulæ Synagoga, confessus est, dum tot et tanta inter eos signa fecit, infirmos sanavit, mortuos suscitavit, et alia incomparabilia bona exhibuit et ostendit. Quæ perfida Dalila, licet gloriose et magnificè ab eo gesta et dicta, non nisi per Filium Dei fieri posse cognosceret, quemadmodum audita doctrina ejus admirans ait : *Nunquam locutus est homo, sicut hic homo* (Joan. vii, 46). Tamen credere in eum noluit, sed misit ad principes Philisthinorum, quando malignos spiritus ad cor suum intromisit, quorum instinctu principes sacerdotum et seniores populi conveniunt, et universum populum adversus Dominum nostrum Jesum Christum concitaverunt.

Quæ Dalila mandat Philisthæis dicens : *Ascendite huc semel, quia nunc aperuit mihi cor suum.* Judæi, dum visis signis et miraculis ejus impie et proterve instarent dicendo : *Usquequo animas nostras tollis ? Si tu es Christus, dic nobis palam* (Joan. x, 24); et : *Quem teipsum facis ?* (Joan. viii, 53). Tandem in passione adjuratus a pontifice ut diceret si ipse esset Filius Dei electi, *aperuit cor suum*, dum ait : *Tu dixisti, quia ego sum* (Matth. xxvi, 64, Marc. xiv, 62).

Qui ascenderunt, assumpta pecunia quam promiserant. Versus iste duplicem habet sensum. Diximus superius per Philisthæos malignos spiritus posse intelligi. Hi *ascenderunt* in passione Domini *assumpta pecunia quam promiserant*. Pecunia eorum quam pri-

mis parentibus nostris in paradiso promiserunt, erant mille centum argentei : mille, dum dicunt : *Eritis sicut dii*; centum, *scientes bonum et malum*. Hæc pecunia, quam tunc sponponderunt, in passione Domini nostri Jesu Christi data est et accepta, quia tunc in veritate aperti et illuminati sunt oculi totius generis humani; facti sunt ex hominibus dii, quia **384** Deus homo factus, largitus est nobis suam deitatem; facti sunt *scientes bonum et malum : bonum*, quia data est remissio peccatorum, et de morte et de inferno redemptio; *malum*, quod passus est Christus pro nobis crucis supplicium. Sed et hoc modo possumus sentire quod pecunia Philisthinorum, id est Judæorum, lex esset et prophetia, quæ accepta *ascenderunt*, quando collegerunt concilium, ut interficerent Dominum nostrum Jesum Christum, ne forte, si dimitterent eum sic, omnes crederent in eum, et ipsis lex et prophetia tolleretur.

At illa dormire eum fecit super genua sua, et in sinu suo reclinare caput, vocavitque tonsorem, et rasi septem crines ejus, et cepit eum abjicere, et a se repellere. Genia Jesu Christi sancti dicuntur apostoli, super quæ genua fecit eum meretrix illa Synagoga dormire, quando missa cohorte cum gladiis Dominum Jesum comprehendi et ligari jussit, quia tunc in eis ita obdormivit, quod nec ipse Petrus, qui dixerat : *Tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire* (Luc. xxii, 13), cum eo perduraverit, sed relicto eo omnes fugerunt. Sic eo dormiente super genua sua fecit etiam eum *in sinu suo reclinare caput*. Nonne nimis *in sinu suo caput ejus inclinavit* et humiliavit, quando divinitatis ejus gloria contempta et oblita duxit eum in concilium suum, ubi immundis sputaminibus suis angelicam faciem ejus sœdavit, colaphis cæcidit, faciem velavit? An non nefarie et crudeliter inclinavit eum et despexit, cum misit eum ad Herodem, et Herodes sprexit eum cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba? *Vocavitque tonsorem, et rasi septem crines ejus, et cepit eum abjicere et a se repellere.* Tonsor iste Pilatus fuit, qui idcirco recte *tonsor* nominatur, eo quod Agnum illum mitissimum tunc, ut ita dicam, totonderit, et vellere suo privaverit, cum acerrima flagella sanctissimo corpori suo imposuit, quæ immanitate et crudelitate sua omnes præteritas poenas ejus superabant. Quod enim factus in agonia sudorem sanguineum emiserat, quod tristatus est usque ad mortem, quod sputatus, quod colaphizatus, totum hoc, ut ita dicam, tolerabile erat in comparatione flagellorum, quæ **385** sustinuit a iudice Pilato. Ibi rasi sunt *septem crines ejus*. Quid in *crinibus* Jesu Christi, nisi quod et in genibus ejus, sancti videlicet apostoli, possunt intelligi? Qui satis congrue crines capitis ejus dicuntur, quia sicut capilli capitis sunt ornamentum, sic et illi ornamentum facti sunt divinitatis ejus, docendo postmodum et prædicando quæ de ipso viderant et audiverant. Sed isti crines a capite Christi sunt quodammodo rasi, quando in articulo passionis eum negaverunt et relicto eo fugerunt.

Cœpitque eum abjicere et a se repellere. Abjecit et a se repulit Judæa Christum, cum interrogante Pilato: *Regem vestrum crucifigam?* (Joan. xix, 15.) responderunt: *Non habemus regem, nisi Cæsarem* (Ibid.); et: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris* (Ibid., 12). Post ista omnia apte subinfertur: statim ab eo fortitudo recessit. Quando, quæro, a vero Samsone recessit fortitudo illius, cui non est similis in fortibus? Christus Deus erat et homo, et secundum humanam naturam pati non potuisset, nisi fortitudo divinitatis recessisset ab adjutorio humanitatis.

In his omnibus non illa pessima Dalila, sed bona et electa Dalila illa, multitudo videlicet animarum sanctarum, quæ in inferno et regione umbræ mortis adhuc sedebant, clamabant et dicebant: *Philisthiim super te, Samson.* Hoc est dicere: O Domine, licet modo propter nos patiaris, licet tot et tanta mala sustineas, *Philisthiim* adhuc *super te*, id est, maligni spiritus superiores sunt creaturæ tuæ. Et hoc malum tandiu tolerabimus, usquequo tu nobile pretium sanguinis tui effundas, nosque adventu tuo hinc tollas et eripias. Quorum preces et desideria non spernens fecit quod sub junctum est:

Qui de somno consurgens dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, et me excutiam, nesciens quod Dominus recessisset ab eo. Vere Samson noster quasi *de somno consurrexerit*, dum omni corporali dulcedine et quiete postposita ad labores passionis properavit. Qui quod non invitus, sed sponte pateretur, innuitur in eo quod ait: *Egrediar sicut ante feci, et me excutiam.* Quid est dicere: *Egrediar, nisi animam meam volo in cruce ponere? Quid est: Et me excutiam, nisi passus et mortuus cum electis meis resurgam. Nesciens, inquit, quod Dominus recessisset ab eo.* Cur dicitur, qui omnia novit, *nescire quod Dominus recesserit ab eo?* Nesciebat plane, quia scire nolebat, quam contemnenda mortis ignominia, quam graves essent contumeliæ, quam amara mortis sustinentia; *nesciebat* quia scire nolebat, quod derelinquendus esset a divinitatis potentia, quæ, nisi recessisset, et ad horam se subtraxisset, nullo modo mortem pati potuisset. Et ita nolenti scire mortis ignominiam obtulit se pro nobis hostiam vivam et immaculatam.

Possumus etiam alio sensu intelligere quod dicitur: *Nesciens quod Dominus recessisset ab eo.* Scire Dei est diligere Dei, nescire Dei est non diligere Dei. Hæc duo: Scire Dei et nescire ejus spectant ad duas voluntates ejus, quas habuit in ipso passionis articulo. Sicut enim erat Deus et homo, ita duas voluntates habuit; unam divinatis, qua intendebat et desiderabat quod ad salutem humani generis necessarium erat; alteram humanitatis, qua mortem expavit, qua anima tenebatur, et in carne manere volebat, quemadmodum et in passione orat dicens: *Mi Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.* In hoc dicto demonstratur, quod *nesciebat*, id est non diligebat, quod Dominus recessisset

ab eo, scilicet quod fortitudo divinitatis recederet ab adjutorio humanitatis. Sed in eo quod mox ait: *Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat*, sciebat, id est diligebat secundum divinam voluntatem, ut Filius pateretur, et mundus salvaretur.

Quem cum apprehendissent Philisthiim, statim eruerunt oculos ejus. Evulsi sunt oculi Samsonis; evulsi sunt et oculi veri Samsonis, ex utero consecrati, Domini Salvatoris. Duo oculi Jesu duo erant populi, Judæi et gentes: Duo oculi ejus Adam et Eva, sive duo oculi Petrus et Judas. Duo oculi ejus Adam et Eva evulsi sunt, quando Adam, qui dexter oculus Dei erat, peccare in paradiso non extimuit. Erutus est ei sinister oculus Eva, dum, quæ pridem rectis luminibus ad Deum respexerat, ad sinistram serpenti obaudiendo respexit. Amisit **387** oculum dextrum, quando Petrus in voce ostiariæ ter illum negavit; amisit sinistram, quando Judas, qui tradidit illum, laqueo sese suspendit.

ductus est *Sarsay Gazam*, quod interpretatur *fortitudo*. Ductus est et Christus Gazam, dum ad aram crucis ductus est immolandus pro nobis, ubi tantæ fortitudinis opus consummavit, per quod ille fortis armatus inermis et invalidus effectus est. Clausus in carcere molebat, quia virtus dilectionis, quæ eum fecerat crucem ascendere, eadem fecerat eum carcerem et horrorem gehennæ expetere, ubi more molentis diligenter molere cœpit, quia bona et electa grana, sanctos scilicet suos, ad purum commolita secum ducendo collegit; mala grana, malos videlicet et peccatores, qui digni eo non fuerunt, in mola diaboli dereliquit.

Jamque capillo ejus renasci cæperunt. Diximus superius, per capillos Domini apostolos posse intelligi. Ibi *renasci cæperunt*, cum hoc, quod timore mortis aliquantum cesserant, amare pœnitendo diluerunt, et ob hoc in capite Jesu crescere et renasci meruerunt.

Convenerunt principes Philisthinorum in unum, ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo. Convenerunt et seniores plebis ac principes sacerdotum et Scribæ, ut immolarent hostias Dagon, quod interpretatur *piscis tristitiæ*, quando odium illud, quod lethalis tristitia in corde eorum pariebat, sic evomuerunt ut incalescerent voceseorum dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum* (Joan. xix, 15). Satiati sunt valde et lætati, cum Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum, et dimisso Barabba Jesum tradidit voluntati eorum (Luc. xxiii, 25). Ibi certe *hostias magnificas* diabolo *immolabant*, ibi votis et desideriis iniquis saturati Deum suum laudabant dicentes: *Tradidit nobis inimicum nostrum Samsonem in manus nostras.*

Lætantesque per convivia sumptis jam epulis præceperunt, ut vocaretur Samson, et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. Quando, quæso, coram Philisthæis istis noster Samson lusit? Nimirum cum non dedignabatur a colaphizantibus velari, nec rejiciebat calammum, ab illudentibus sibi

pro sceptro in manu datum, neque **388** chlamydem coccineam, nec coronam spineam capiti impositam, neque Romanos milites genua sibi flectentes et risu regem se Judæorum salutantes aversabatur. Postquam in talibus satis lusit (erant enim ista omnia gaudium et lætitia cordis ejus) alio modo rursus ludere cœpit, quemadmodum subjungitur :

Feceruntque eum stare inter duas columnas. Duæ istæ columnæ duo sunt cornua crucis, super quæ extensa et suspensa sunt superni regis membra. Ibi domus plena virorum ac mulierum Samson ludentem exspectabat quia omnis Ecclesia cœlestium, terrestrium et infernorum huic spectaculo applaudebat, per quod citius se lætificari et redimi sperabat.

Qui dixit puero regenti gressus suos : Dimitte me, ut tangam columnas quibus omnis imminet domus, ut recliner super eas, et paululum requiescam. Puer iste, qui gressus Samsonis nostri dirigebat, divinitas erat, quæ cuncta humanitatis opera disponebat, quæ etiam tunc incredulis, quod nulla esset, videbatur. Sed non nulla erat, imò magna erat, jamque abscondite operabatur. *Dimitte me, inquit, ut tangam columnas.* Ac si Deo Patri dixisset : O fortis et præpotens divinitas mea, *permitte me ascendere arborem crucis, cui omnis imminet domus Ecclesiæ meæ, sine qua nihil est validum, nihil sanctum, nihil tutum : Ut ibi recliner, et paululum requiescam,* quia si non ibi inclinato capite spiritum meum tradidero ; et ibi dulciter non requievero, tot millia electorum meorum educere et liberare nequeo de inferno.

At ille invocato Deo suo ait : Domine Deus, memento mei, et redde mihi nunc pristinam fortitudinem meam, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum meorum unam expetam ultionem. Ac si Dominus noster Jesus Christus pendens in cruce confixis manibus, invocato Deo Patre, dixisset : Domine Pater, memento Filii tui pendentis in cruce ; da mihi ut pristina fortitudine, quam in cœlo exercui, projiciendo diabolus et angelos ejus, ita ut nunquam amplius restauretur ; sic modo eadem fortitudine in morte mea illum dejiciam et conteram, ut sicut in cœlo damnatus est et **389** projectus, ne habeat sedem et locum in cœlo, sic etiam conteratur, ne habeat sedem in terra, hoc est in electorum meorum cordibus ; conteratur etiam in inferno, ne potestatem habeat in electorum meorum animabus. *Et pro amissione duorum luminum meorum.* Adam et Evæ, qui oculi mei erant in paradiso, quos mihi, dum decepit, eruit, *unam recipiam in eis ultionem ;* nec non alios oculos meos, Job oculum meum, Moysen oculum meum, qui positi sunt in inferno, tollam eis reddens eos paradiso et cœlo. *Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque dexteram, et alteram lævam tenens, dixit : Morietur anima mea cum Philistiim.* Samson noster *ambas columnas apprehendit,* quando in cruce manus suas expandit, *et alteram dexteram,* id est potentiam et providentiam divinitatis tenebat, qua originalis peccati crimina delevit et cœlum aperuit ; *al-*

teram lævam, id est obedientiam, quam Deo Patri usque ad mortem exhibuit. Dixitque, imo oravit dicens : *Morietur anima mea cum Philistiim.* Volo, inquit, ut humana natura, quam suscepi, moriatur, et non solum moriatur, sed et *cum Philistiim moriatur.* Quomodo, o Domine, anima tua cum Philistiim moriatur ? Ut mors mea, inquit, quam ignocens sustineo, ita eis dominetur et prævaleat, ut potestas eorum funditus destruat et intereat.

Concussisque fortiter columnis cecidit domus super omnes principes Philistinorum, multoque plures interfecit moriens quam antea vivus occiderat. *Concussisque fortiter columnis sanctæ crucis,* id est omittente Domino Spiritum, hujusmodi operationis claruerunt signa, quod velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, petræ scissæ sunt, monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Sed et simpliciter possumus dicere quod Samson noster columnas crucis concusserit, quando clamans exspiravit quia nonnulli, quod sæpe videmus, suspensi in patibulo, dum sunt prævalidi et fortes in robore, instante hora mortis innisi patibulo ligna crucis prævalide concutiunt. Et eo modo ipse Dominus noster, quia juvenis **390** et fortis erat, egrediente anima, fortiter crucis concussit ligna. Ibi *cecidit domus super principes omnes Philistinorum.* Per domum hanc sancta Ecclesia designatur, quæ tunc casum bonum pertulit, quando

Christus, qui est caput corporis Ecclesiæ, in morte occubuit. Quæ salubris hujus sanctæ domus ruina facta est super principes Philistinorum, quia maligni spiritus, qui prius erant superiores, facti sunt inferiores, et per hunc casum Philisthæis, id est hostibus invisibilibus substratis et adnullatis cœpit Ecclesia superior esse et eminere. Tunc Dominus noster, Samson noster *multo plures interfecit moriens quam antea vivus occiderat,* quia licet in vita sua omnia bona et sancta docuerit, omnia bona ostenderit et fecerit, per hoc tamen Philisthæi ad plenum non sunt interfecti. Concussis autem columnis istis, ubi ipse mortem gustavit, *multo plures interfecit moriens quam antea vivus occiderat,* quia unquam, ut prius, tanta dominatione super mortalium genus regnabant. Hinc est quod illum quem toto tempore vitæ suæ impie et flagitiose viventem suum esse gloriabantur, si ultimum trahens spiritum ex corde pœniteat, non gehennæ tormentibus, sed cœlorum annumerari doleant concivibus.

Jam, fratres charissimi, incarnationem, passionem, descensum ad inferos, resurrectionem Domini nostri audistis, et jam quid de sepultura ejus adjungatur advertite.

Descenderunt, inquit, fratres ejus, et universa cognatio ejus, et tulerunt corpus ejus, et sepelierunt eum inter Saraa et Estahol. Fratres Samsonis nostri apostoli et alii discipuli ejus erant, fratres ejus Joseph et Nicodemus fuerunt, qui accepto a Pilato corpore ejus ligaverunt linteis cum aromatibus, et posuerunt in monumento suo. Sed quid est, quod

inter Saraa et Estahol sepultus memoratur? Vult hoc aliquid, si ipsa interpretatio nominum requiratur. Saraa interpretatur *carbones*; Estahol *ignis parturiens*. Quid per *carbones*, nisi nos miseri, nos *carbones desolatorii*? Quid per *ignem parturientem* nisi igniti illi lapides, angelicarum scilicet virtutum multitudines? Inter nos itaque, qui Saraa, id est *carbones sumus*, **391** et inter Estahol, quod sunt angeli incendentes, positus et sepultus est Dominus noster Jesus Christus. Sed non pari, imo diverso modo sepultum nostrum tenemus et tractamus. Illi enim tenent eum in re, nos in spe; illi de prope, nos de longe; illi in plenitudine, nos ex parte; illi gaudentes, nos dolentes; illi ardentes, nos in hoc mundo, tanquam in extranea domo, vix scintillam charitatis acquirentes. Et tamen interim sepultum nostrum fideliter servamus; quibus possumus serviitiis honorificemus, donec et nos post hujus vitæ exsilium mutemus imperfectum plenitudine, imaginem veritate.

Libet inter hæc quantum Deus donaverit, de petra hujus historię oleum mortalitatis elicere, et succincte exponere quo ordine hæc in nobis agantur quæ de Samsonē gesta referuntur. Multi nostrum Dalilam istam propter malitiam suam detestamur. Sed si nosipsos intueamur, quod illa semel visibiliter Samsoni fecit, nos Samsoni nostro Christo frequenter fecisse et quotidie, proh dolor! agere negare non possumus. O quoties post dulcia oscula et fœdera amoris ejus ipsum abjicimus, et a nobis repellimus, Philisthæos, hoc est malignos spiritus advocantes, eis superiorem locum damus, ad decipiendum et perdendum in cordibus nostris amatores animæ nostræ multas impietatum machinationes construimus! Per Dalilam, quæ interpretatur *stivula*, caro nostra intelligitur, quæ semper portat aquam et honorem carnalis concupiscentiæ. Samson vero, qui interpretatur *sol eorum*, fidelis qui libet est, quem verus Sol justitiæ illuminavit per fidei agnitionem et meriti electionem. Hunc fidelem post multa interfecta millia vitiorum et peccatorum, post dulces divini amoris amplexus, Dalila ista, id est caro, nonnunquam decipit, dum carnalibus desideriiis, quibus repugnare deberet, consentiendo succumbit. Quæ radit capillos, dum bonos affectus, sanctas cogitationes, quæ per capillos intelligi possunt, homini aufert; radit capillos, dum innumeras et assiduas sacræ Scripturæ meditationes a corde distrahit; radit capillos, dum internam illam orationis et gustus Dei dulcedinem intercipit, et alienam Spiritui facit.

392 Vincitum post hæc Samsonem, hoc est animum hominis, Allophylis, impiis scilicet demonibus, exponit; quem comprehendentes et læti ambientes, utrisque oculis privare nituntur. Duo oculi hominis sunt spiritalis et litteralis sensus, vel duo oculi, intellectus et memoria. Hi duo oculi miserabiliter eruuntur, dum dominante carnali concupiscentia in homine, nec spiritualia præcepta intelligi,

nec litteralis scientia haberi in memoria valet. Sic, sic miserabiliter dejectis et confusis non est desperandum, sed velocius, puer noster, id est humilis sensus est advocandus, ut videlicet humilitas sedeat in corde, quæ nos illuminet in opere, quæ nos ipsos quales simus in veritate scire et videre faciat, et si iste puer præsto erit, in viam rectam dirigentur pedes nostri.

Nam cum talibus supernæ visitationis tempus illuxerit, dicunt puero suo, id est humiliato spiritui suo: *Dimitte me, ut tungam columnas quibus omnis imminet domus, ut recliner paululum super eas et requiescam*. Istæ duæ columnæ, quas homo tangere, et super quibus paululum requiescere desiderat, duo bona sunt, quæ illum a carnalibus concupiscentiis possunt liberare, continentia corporis et custodia cordis. Quibus manu sanctæ operationis per misericordiam Dei attactis vigilet, necesse est, in continentia corporis, excubet diligentissime in custodia cordis, elevant ad Dominum vocem orationis dicens: *Domine Deus, memento mei, et redde mihi nunc pristinam fortitudinem meam, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum meorum unam expetam ultionem*. Hoc est dicere: Domine Deus meus, duo lumina, id est intellectum et memoriam, a te Creatore et benefactore meo accepi: sed ista lumina peccatis meis exigentibus amisi. Si ergo tuo justo judicio ista recipere dignus apud te non invenior, saltem nunc *redde mihi pristinam fortitudinem meam*, hoc est da ut nunc, sicut aliquando te donante potui, resistam vitiiis, et exercere me satagam in bonis actibus.

Post hæc *concussis columnis multo plures interfecit moriens quam antea 393 vivus occiderat*. Concutit columnas, dum remotus a pigritia cordis ad laborem tendit bonæ operationis, et de bona operatione corporis ad custodiam cordis, et hæc duo ita connectit, continentiam corporis et custodiam cordis, ut non facile ea postmodum amittere queat. Sicque *multo plures interfecit moriens quam antea vivus occiderat*, quia etsi aliquando in seipso persecutus est vitia, tamen quia in humilitate non fecit, amittere quodammodo habuit, quod in humilitate non custodivit, et tunc eo magis [et] potentius vitia interfecit, quanto perfectius et verius humiliari coram Deo elegerit.

Imploremus itaque Dominum nostrum Jesum-Christum, cujus hæc est solemnitas, in qua usque ad mortem humiliari voluit, ut veram nobis humilitatem concedat, faciatque sic nos imperiose mortis ejus dolorem attendere, ut compungamur et compatiatur et commoriamur, ut et quandoque conresurgamus et conregnemus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

394 HOMILIA XLIII

IN DOMINICAM PALMARUM QUINTA

Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea (Jer. xviii).

Tempus Dominicæ passionis tempus est singularis.

et præcipuum nostræ salutis et reparationis, quod etiam singulare in sacra Scriptura recipit vocabulum. *Passio enim Domini* nuncupatur, non quod quatuordecim diebus passus sit Dominus, sed quia his diebus contumeliæ verborum et multimodarum injuriarum passionum, quas a Judæis irrogatas suscepit, his diebus expressius referuntur.

Sciendum autem est quod eandem unigeniti Filii Dei passionem idcirco quatuordecim diebus celebramus, quia ipse pro nobis in utroque homine passus est, in anima et corpore. In anima quidem pro nobis passus est per nimiam compassionem quam erga afflictionem et miseriam humani generis intus habuit, in corpore vero pro nobis passus est multas injurias et opprobria sustinendo, novissime ipsa mortis acerbitate pro nobis in cruce occumbendo. Non solum enim tunc Unigenitus Deus pro nobis passus est, quando crucifixus in mortem se tradidit, sed omnis vita et conversatio ejus, qua triginta tribus annis in hac vita conversatus est, dura quodammodo illi passio fuit, quia ab omni prosperitate et jucunditate, vitæque præsentis delectatione, prorsus extraneus sub persecutione cepit, et sub persecutione hanc vitam finivit. Nam ut de eo in sacris evangeliorum libris legimus, adhuc tenellus et vagiens, adhuc matris ubera lambens propter Herodis persecutionem fugit in Ægyptum, parentum illuc ministerio deportatus, sicque totum vitæ suæ tempus sub persecutione degens, novissime eandem reverendam vitam per passionem crucis consummavit.

Hanc Filii Dei passionem longe ante Jeremias propheta nomine et vita sua præfiguravit, qui a Deo propheta electus, antequam in utero formaretur, in vulva matris sanctificatus singulari quadam sanctitate et innocentia inter cæteros prophetas emicuit. Isaias denique et David, et cæteri prophetæ, quamvis sancti essent et electi, conjugio tamen copulati licite hoc mundo utebantur. Sed Jeremias Domino sibi præcipiente et dicente: *Non accipies uxorem in hoc loco, et non erunt tibi filii* (Jer. xvi, 2), in virginitate permansit, multasque tribulationes, angustias et passiones pro veritate et justitia a Judæis perpassus, singularem innocentiam Agnum nomine et **395** passione sua designavit. Jeremias enim interpretatur *excelsus Dominus*. Quis in isto excelso Domino justius valet exprimi quam unigenitus Dei Patris Filius, qui secundum divinitatis suæ excellentiam angelorum et hominum est Dominus? Ad hunc *excelsam Dominum* verbum Domini factum est, de quo in Jeremia sic legimus:

Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Quando ad aliquem verbum hoc dicitur: *Surge*, hic profecto aut sedere, aut jacere cognoscitur. Sedere autem vel jacere quiescentis est, surgere vero vel stare laborantis et pugnantis est. Igitur unigenitus Dei Filius in sinu Dei Patris, in accubitu suæ æternitatis quietus residebat, quietus recumbebat, antequam visibilis fieret, antequam in

A carne homo factus appareret. Ad ipsum ergo tali modo quiescentem, tali modo in jucunditate et deliciis suæ divinitatis recumbentem Deus Pater invisibiliter et indicibiliter occulto suo judicio et consilio, arcano verbo ut surgeret admonuit. Quando eum pro salute humani generis incarnari fecit, his verbis eum alloquitur dicens: *Surge et descende in domum figuli*. Ac si diceret: Quia in divinitate tua, in qua mihi coæternus et coequalis es, dolores et passiones, quibus hominem perditum instaurare et renovare debes, sustinere non vales, *surge* de hac dulci et delectabili quiete et ad certamen laborum et tribulationum, mortisque acerbiter te ipsum præpara. Sicque exurgendo *descende in domo figuli* carnem assumendo, ut per labores et afflictiones assumptæ humanitatis perditio homini subvenias.

Sed videamus nunc quis in figulo isto possit intelligi, vel quid in domo figuli hujus valeat accipi. *Figulus* iste Deus Pater est, *figulus* etiam iste Dei Filius secundum divinitatem suam est, qui secundum potentiam divinitatis suæ omnia cum Deo Patre finxit et creavit. Iste præpotens figulus cum Deo Patre secundum divinitatem creans et formans omnia, secundum humanitatem *domus* hujus *figuli* fuit, quia a Deo Patre secundum assumptum hominem creatus est. Et quia figulus vas, quod fingere **396** voluerit, de luto fingit et componit, recte per *domum figuli* assumpta humanitas Filii Dei potest designari, quæ licet incorrupta et incontaminata fuerit, de luto tamen humanæ naturæ et conditionis, id est immaculatum corpus assumere voluit, suæque divinitati coadunavit. Nam sicut primus homo Adam a Deo plasmatus de limo terræ formatus est, sic et secundus Adam, homo Christus Jesus, a Deo Patre de limo terræ quodammodo est formatus, quia de virginea carne, quæ ex eadem lutea massa est progenita, carnis materiam assumpsit.

Possumus etiam per *domum figuli* beatam Dei Genitricem Mariam intelligere, in qua idem figulus, Dei Filius carnem assumendo quasi in domo propria habitavit. Sequitur:

Et ibi audies verba mea. Quod idem est ac si Deus Pater Filio suo in divinitate sua posito dixisset: Verba mea ad salutem humani generis profutura in divinitate tua adimplere non vales, quia in divinitate tua afflictiones et miseria pro humano genere pati non poteris. Sed si in *domum figuli* descenderis, si homo factus fueris, *ibi audies verba mea*, ibi profecto verbis meis obaudies, quia passiones et dolores, quas divinitas admittere non potest, in assumpto homine sustinebis. Hæc verba, ut prædiximus, verba sunt Dei Patris in æternitate sua Filium suum alloquentis. Sed verba sequentia verba sunt unigeniti Filii Dei, Deo Patri in assumpta humanitate ad salutem hominum voluntarie obediens. Unde et sequitur:

Et descendi, inquit, *in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam.* *Descendi*, inquit Filius Dei l'atri obediendo, et in ipsa obedientia corpus

mortale assumendo, et sic me descendente, *ecce ipse* *figulus faciebat opus super rotam*. Opus istud nobile et egregium, quod figulus noster Deus Pater operatus est sacrosanctum corpus unigeniti Filii Dei fuit, quod sic potentia divinitatis suæ in beata Virgine operari dignatus est, ut absque virginali corruptione, sine virili commistione Deo Patre et Spiritu sancto in carne **397** ejus solummodo operante Deum et hominem Virgo pareret. Et bene opus istud in quo incarnatio unigeniti Filii Dei designatur, dicitur fecisse *super rotam*. Nam opus istud tam præclarum est et præcipuum, ut excellentia et sublimitate sua universa opera Domini præcellat, quæ aut in cælestibus, aut in terrestribus est operatus. *Super rotam* autem hoc opus fecisse dicitur; nam per rotam, quæ volubilis est, et semper relatu suo ad ima devolvitur, satis congrue genus humanum potest designari. Hæc rota, universum scilicet genus humanum, ut rota ab initio mundi volvebatur, et in originali culpa ad ima dilabebatur, quia nullus mortalium ab initio sæculi expers esse potuit quin in originali culpa conciperetur et nasceretur. Sic quippe ordo generationis usque ad Christum descenderat et pervenerat, ut unusquisque ab altero in peccato conciperetur et nasceretur, nullusque tam sancte et innocenter in hac vita subsistere potuit, nisi tamen post finem hujus mortalitatis velut in peccatis natus ad inferni profunda descenderet. Sed solus ille mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, *super* hanc rotam fuit quia solus sine peccato conceptus et natus est. Et quia in his prophetæ verbis tria nobis exprimuntur sacramenta, incarnationis, passionis, resurrectionis, jam præmisso incarnationis mysterio ad enarrandum passionis et resurrectionis mysterium ingreditur. Sequitur enim :

Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis. In vase isto corpus Dominicum est accipiendum, quod videlicet sacrosanctum corpus vas fuit insitæ sibi divinitatis. Et tamen vas istud nobile Deus Pater artifex *e luto* fecerat manibus suis. Fecerat quippe vas istud *e luto* quia, ut prædiximus, ex lutea massa humanæ conditionis corpus immaculatum unigeniti Filii sui sine peccato et commistione virili concipi et nasci fecit. Et hoc *manibus suis*. id est virtute et potentia divinitatis suæ. Quod *vas* divinitatis tunc *dissipatum est*, quando pro salute humani generis in morte occumbens sanctum corpus in cruce pendere permisit, et cum sancta anima carne soluta ad inferni claustra descendit. **398** Ita vase isto dissipato, ita Christo Jesu in cruce passo ad resurrectionis gloriam mox propheta sanctus spiritu prophetico plenus verba convertit dicens :

Conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis ejus, ut faceret. Deus Pater propter primi parentis inobedientiam aversus fuerat ab omni humano genere. Hic paries inimicitarum tandiu inter Deum et homines erat obfirmatus, donec ipse Filius Dei passione et morte sua æterno Patri Adæ de-

bitum solveret. Nam licet baptizato eodem Dominus nostro Jesu Christo paterna vox de cælis super eum intonnerat dicens : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit* (*Matth. III, 17*), tamen omnes adhuc descendebant ad inferos, sicut prius ante Christi incarnationem descendebant, nullusque hominum, quanquam justus et sanctus, regnum poterat intrare cælorum. Sed vase isto dissipato, Salvatore nostro in carne crucifixo, lanceaque militis latere ejus aperto, dum sanguis et aqua efflueret, tandem originali peccato deleto, peccatorum facta remissione, Deus per mortem Filii sui placatus ad reconciliationem humani generis ab ira sua est conversus. Sic per mortem et passionem Filii sui ab ira *conversus, fecit* corpus unigeniti Filii sui in resurrectione *vas alterum*, in gloria quidem *vas alterum*, sed idem in natura, *sicut* ante mundi constitutionem *in oculis* divinæ majestatis *placuerat*, ut unicum Filium suum gloria et honore post resurrectionis triumphum clarificaret. De hac clarificatione Paulus apostolus dicit : *Christus resurgens a mortuis jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur* (*Rom. VI, 9*). Dedit ergo et nobis in resurrectione et glorificatione sua spem futuræ resurrectionis, quoniam et nos in eodem corpore in quo nunc vivimus sumus resurrecturi, sed *alterum vas* in gloria futuri, cum incorruptionis et immortalitatis compendio donati ab ipso fuerimus in resurrectione coronati, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

399 HOMILIA XLIV

IN DOMINICAM PALMARUM SEXTA.

Dixi : Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus (*Cant. VII*).

De Dominicæ passionis memoria, quam sancta Ecclesia solemnī devotione quatuordecim diebus suscepit celebrandam, non sine causa actum est, sed Spiritu sancto ordinante dispositum credimus ut opus nostræ redemptionis idcirco duabus septimanis celebraretur, quia mystice in eis aliquid latet quod in fidelibus Christi in præsentī et in futura vita Deo auxiliante perficietur.

In prima ergo septimana, in qua commemorationem Dominicæ passionis incipimus, quæ tota plena est mœroris et tristitiæ, totum tempus vitæ præsentis possumus accipere, in quo electi Domini passionibus Christi configurati, in ærumna et labore hujus exsillii tristantur et anxiantur. Hac igitur flebili vita peracta in fine hominis, sequitur secunda septimana, quæ in gaudio quidem incipit, sed tamen luctu et mœrore permista est. Primus igitur dies hujus septimanæ, dies videlicet Palmarum, qui in lætitiâ et exultatione magna celebratur, potest significare finem electi cujusque hominis, cum a vinculis hujus vitæ absolutus liber de hoc mundo egreditur. Hic talis egressus vere electis Domini erit jucundus et festivus quia, dum se per Dei gratiam recognoscunt vicisse carnem propriam, mundum et diabolum, cum palma victoriæ gaudenter occurrunt Do-

mino. Quibus sancti angeli applaudentes, et cum palmis obviam procedentes cum gaudio eos suscipiunt, et in palatium sempiterni regis introducunt.

Hunc celebrem diem Palmarum sacra Scriptura non reticuit, sed per os Salomonis regis in Canticis cantoribus ita futurum prædixit dicens: *Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus. In palma victoria sanctæ crucis designatur. In palma quoque, si simplicem sensum velimus accipere, diem hodiernum 400* prænotatum fuisse possumus advertere, in quo Salvator ascendens Jerosolymam, quæ utique in eminentiori et altiori loco posita est, illic cum palmis, hymnis et laudibus a turbis fidelium honorifice voluit suscipi. Si enim solummodo in his verbis victoriam sanctæ crucis vellet intelligi, profecto ita convenienter dicere potuisset, *ascendam in crucem*, sicut dixit, *ascendam in palmam*. Sed gloria hujus diei, in qua pro nobis passurus Jerosolymam ascendit, breviter a Spiritu sancto prænotata est. Dixit ergo olim Dei Filius, quod ascensus esset in palmam, quando in æternitate sua constitutus longe ante cum Deo Patre condixerat et præordinaverat, ut pro salute humani generis in palmam sanctæ crucis vellet ascendere, ubi genus humanum a potestate diaboli liberaret, suoque dominio manciparet. Ergo cum in palmam ascendit, cum expansis manibus in eruce pependit, *fructus palmæ apprehendit*. Quinam sunt fructus hujus palmæ nisi totum genus humanum, quod tunc *apprehendit*, cum in cruce moriens sibi passione et morte sua copulavit.

Et bene dicit, *apprehendam*. Nam quod apprehenditur, prius fugisse cognoscitur. Fugerat quippe Deum peccando omnis humana natura, nec salvari poterat, non solum ante Christi adventum, sed etiam post Christi nativitatem. Quamvis enim pro peccatoribus natus fuisset Dominus, et eos doctrinæ suæ gratia illuminasset, multaque signa ostendisset, his tamen omnibus peractis nequaquam eos *apprehendit*, sed adhuc omnes ab eo fugiebant, quia electi cum reprobis ad inferos descendebant. Novissime vero, dum in cruce occubuit, tunc veraciter eos qui se fugerant *apprehendit*, sibi que ita conglutinavit ut non solum justi et innocentes, verum etiam peccatores, si ante mortem pœnitentiam egerint, cœlestis regni mereantur introitum.

401 Ad hanc gratiam humano generi obtinendam et perficiendam hodierna die Dominus ascendit Jerosolymam, ubi cum ramis palmærum solemniter est susceptus. Per hanc jucundam diem, ut superius jam diximus, significari potest finis vitæ nostræ, in qua cum palma victoriæ ab hac vita transeuntis a sanctis angelis suscipiemur. Hunc lætum et gloriosum diem sequuntur alii dies, qui tristitia et mœnore aliquantulum sunt admisti, quia plerumque electi Domini, qui ad plenam perfectionem et purgationem in hac vita non potuerunt pervenire, post finem vitæ purgatorio igne habent emundari. Est et alia causa hujus tristitiæ, quam electi Domini carne soluti habent post finem hujus vitæ. Quandiu enim fidelem sui co-

agonistam, corpus videlicet, in quo laboraverunt pro Domino, in consortium gaudii sui immortale et incorruptibile percipere non merentur, ob hoc tristantur. Sed hæc tristitia octava die Paschæ resurrectionis Dominicæ abolebitur, cum morte absorpta in victoria vivo potiti gaudio, corporis et animæ, resurgent in Domino. Unde in processione hodierna non cappis induimur, sed albis, quia exeuntes de corporibus sanctorum animæ nunc in sola anima gaudebunt et remunerabuntur, jacente adhuc corpore in terræ pulvere. In cantoribus autem, qui Conventum cum Versibus suscipiunt, quique albis et cappis vestiuntur, sanctos angelos possumus accipere, qui ad suscipiendas electorum animas a Deo sunt præordinati, quibus non injuste cappa congruit, quæ in anteriori parte lata est et aperta, quia ipsi ab omni corruptione et miseria vitæ præsentis liberi plena felicitate perfruuntur. His cappis et nos quandoque vestiemur, cum in die resurrectionis nostræ cum corpore et anima resurgentes exhilarabimur, cum corpus, quod nunc oneri [est], immortalitate et incorruptione ornatum, fuerit honori, ubi tanta libertate et gloria remunerabitur anima, ut ubicunque ipsa voluerit, absque ullo impedimento vel pondere statim adsit corpus.

Sed quia omnis homo, antequam ad hanc celsitudinem perveniat, multas fraudes insidiasque inimici et tribulationes in fine vitæ suæ est passurus, bene **402** hodierna die in Benedictione palmarum canimus: *Collegerunt pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus, quia homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Ne forte veniant Romani et tollant nostrum locum et gentem (Joan. 11, 48)* In pontificibus et Pharisæis malignos spiritus possumus intelligere, qui appropinquant hora mortis uniuscujusque fidelis hominis. Concilium suum congregant, cum varia machinamenta multasque insidias ei præparant, ut eum a spe æternæ beatitudinis dejectum miserabiliter decipiant. Ad hoc namque solum intendunt, ut consilio et suggestionibus suis deceptum secum ad tormenta trahant. Et ideo collecto concilio dicunt: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Cum enim perspexerint hominem peccatorem a misera vita sua in melius commutari, et per confessionem cæteraque bona opera circa finem vitæ suæ semetipsum præparare, hæc sunt signa quæ maligni spiritus nimis abhorrescunt fieri ab homine, visisque talibus signis timeant, ne ab eorum dominio et consortio elapsus, consors regni cœlestis efficiatur, et in Christo Jesu Domino nostro inveniatur. Hoc timore et dolore moti maligni spiritus recte adjungunt: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum.* Si, inquit, hunc peccatorem jam pœnitentem ita a nobis effugere permittimus, si eum perversis suggestionibus et insidiis non subvertimus, non tantum in isto solo detrimentum patiemur, sed cæteros quoque peccatores amittemus, qui exemplo conversionis ejus ad pœnitentiam revocabuntur. Credent enim se quoque per pœnitentiam

posse salvari, et sic omnes, quos sub potestate nostra tenemus, a nobis effugient.

Ne forte, inquit, veniant Romani, et tollant nostram locum et gentem. Romani tonantes interpretantur, per quos sanctos angelos possumus intelligere. Timent ergo maligni spiritus, si hominem penitentem a tentationibus quiescere permiserint, quod sancti angeli veniant, et locum, quem sibi in eorum cordibus præparaverant, tollant, et gentem vitiorum, quam in eis per prava opera nutriebant, penitus amittant. **403** His suspicionibus laborantes maligni spiritus tractant et meditantur, quomodo ei prævaleant. Unde et sequitur:

Ab illo ergo die cogitaverunt interficere eum. Ab illa quippe illuminatione qua a Deo visitatus est, ita terrentur ut omnimodis studeant quomodo fallacia et dolis suis æternæ vitæ jam proximum interficiant. Inter has angustias et insidias deprehensus homo necesse habet ut ex intimo cordis affectu preces ad Deum dirigat, ne auxilio ejus destitutus pereat, et sicut hodie in Introitu missæ canimus, ad Deum proclamet dicens: *Domine, ne longe facias auxilium tuum a me, ad defensionem meam aspice, libera me de ore leonis, et a cornibus unicornium humilitatem meam (Psal. xxi, 20-22).* Quem cum Dominus ad se clamantem exaudierit, et a laqueo hujus sæculi liberaverit, et ad se venire jusserit, dignas gratiarum actiones liberatori suo offeret, dicens Graduale: *Tenuisti manum dexteram meam in voluntate tua, deduxisti me, et eum gloria assumpsisti me (Psal. lxxii, 24).* Ac si dicat: Tu, Domine, manum dexteram meam tenuisti, qui me inter hujus vitæ tentationes cadere non permisisti, et in voluntate tua me deducens, tentatorem, ne mihi prævaleret, fortitudine brachii tui superasti, et ad te videndum modo cum gloria assumpsisti.

Sic salvatori et liberatori suo devotas gratias offerens, viso suo Domino quem desideravit in Graduali, Versu admirando subnectit, dicens: *Quam bonus Israel Deus rectis corde! (Ibid. 1.)* Post admirationem de Dei bonitate habitam statim oculos cordis ad propriam miseriam considerandam, de qua exivit, reflectit dicens: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, 404 quia zelavi in peccatoribus pacem peccatorum videns (Ibid., 2).* Ac si dicat beata anima: Ego quidem, Domine, intertentationes sæculi constituta funditus periissem, in periculo mortis constituta penitus desperassem, nisi, tu, Domine, gratia tua me adjuvisses, et auxilio tuo protegente labi non permisisses.

Ad has rursus tentationes, quas passura est anima in mortis articulo, totum pertinet quod sequitur in missa, Tractus, Offertorium, Communio. Nonne bene anima in agonia posita, mortisque angustis circumdata Tractum hunc concinit dicens: *Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum! (Psal. xxi, 2.)* Nullus denique homo tam sancte et innocenter vivit (31) Ita cod.

A in præsentī vita, qui non appropinquante mortis hora angustetur, tristetur et paveat. Unde in Offertorio recte subjungitur: *Impropriū expectari cor meum et miseriam; et sustinui, qui simul contristaretur, et non fuit; consolantem me quæsi, et non inveni; et dederunt in escam meam fel, et in sili mea potaverunt me aceto (Psal. lxxviii, 21, 22).* Consolantem tunc requirit anima, sed minime invenit, quia in solius Dei judicio ejus pendet consolatio. Quod bene provida anima sciens et metuens, in fine missæ, quasi in fine vitæ suæ orat, dicens: *Pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua (Matth. xxvi, 42).* Quod idem est, ac si dicat: Scio, Domine Pater, quia sententia divinitatis tuæ dictante de hoc sæculo non possum transire, nisi mortis asperitatem experiar mortisque aculeos sustineam. Ergo, quoniam impossibile est ut calicem istum non bibam, fiat voluntas tua, quia voluntas tua bona et gloriosa est.

405 HOMILIA XLV.

DE TEMPORE PASCHALI (31) PRIMA.

Dixit Achis ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei, sed principes Philistiim dixerunt: Non ascendat nobiscum in prælium (II Reg. xxviii).

Sanctæ et venerandæ paschalis solemnitatis festivitas, quæ per mundum universonum nunc celebratur, longe ante in patribus nostris præfigurata est, maximeque in verbis et operibus duorum illorum patriarcharum Abraham et David prænuntiabatur, quibus etiam singulariter et specialiter Filius Dei olim promittebatur. David enim ille egregius psalter, tam factis mysticis quam et dictis prophetis, eundem, qui factus est genus et radix David, specialius significavit. Nam in omni prophetia sua unius psalmi testimonium non prætermisit, quin aliquid de Christo Domino suo, Filio suo, dixerit. Qui David quando et quomodo in figura veri David victus sit breviter audiamus.

Legimus quod populus ille Hebræorum, quæ sibi Dominus de omni numero totius plebis in peculium elegit, magistros haberent, quemadmodum illis constituit, primum Moysen ejusque successores, deinde Samuelem, qui eos non in vanitate elationis, sed in spiritu Dei et veritate juste et regerit, liter judicabat. Quibus propter superbiam contenti et subditi esse nolentes regem sibi constitui postulabant, et petiit eorum in oculis Domini displicere. Dixitque ad Samuelem: *Audi vocem populi hujus in omnibus quæ loquitur tibi. Non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos (I Reg. viii, 7).* Licet enim verbum istud in oculis ejus displiceret, fieri tamen permisit. Est enim aliud quod per malitiam hominum fieri permittit, aliud quod clementer fieri præordinat, et fieri suaviter disponit. Unde est illud in psalmo: *Et dimisi, inquit, eos secundum desideria cordis eorum; ibunt in adinventionibus suis. Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis*

ambulasset, pro nihilo forsitan **406** *inimicos eorum humiliasset, et super tribulantes eos misissem matrem meam (Psal. LXXX, 13-15). Dedit igitur eis Saulem regem, sub cuius potestate grandem pœnam, grandem confusionem, juxta quod merebantur, passi sunt. Sed, quamvis eis in furore suo regem dederit, solitæ tamen pietatis et misericordiæ non est oblitus. Misit enim Samuelem, qui occulte David puerum in regem ungeret, de quo ipse, inveni, inquit, virum secundum cor meum, qui dux et rector esset super populum ejus.*

Per hunc populum iniquum, qui Saulem regem petivit Dei inimicum, omne humanum genus exprimitur, quod in primo parente nostro Adam et Eva prævaricante peccavit. Qui primi parentes nostri ita nobiliter creati erant, quod ipse Dominus Pater et protector ac rex eorum solus esse voluit. Sed hoc bono ejus non contenti iniqui Sauli, id est diaboli, dominio se mancipaverunt, dum per serpentem seducti vetitum pomum comederunt. Unde omnis sequens posteritas eorum sub ipso rege innumera mala tandiu perpessa est, donec David, *navis fortis*, id est Christus, novus rex in mundo nasceretur, qui Philisthæum illum, scilicet diabolum, mirando duello expugnare aggrediretur, et fundam manu hinc inde contorquens, lapidem vivum jaceret, id est sanctam animam innumeris contortis passionibus emitteret dicens ad Patrem: *In manus tuas commendo spiritum meum (Luc. XXIII, 46), et sic adversarium nostrum prosterneret atque deleret.*

Sub hujus itaque dæmoniæ regis tandiu, ut diximus, potestate tenebantur, quoadusque miseratus Dominus descenderet de sinu Patris, et sicut quondam David occulte in regem unctus est, sic et ipse occulte nimis et in abscondito nasci dignatus est.

407 Principes enim hujus mundi gloriosa natiuitas ejus latuit, quia qua via, quo ordine, qua potestate regnum diaboli destruere vellet, nondum intelligebatur, nondum agnoscebatur. Natus autem mansit et fuit in regno diaboli. Quare autem dico eum fuisse in regno diaboli? Non sic eum dico fuisse in regno diaboli, ut voluntate et actione aliquando deliquerit, sed eo modo dico eum fuisse in regno diaboli, quia in mundo, qui totus regnum diaboli fuit, nobiscum mansit, inter nos peccatores liber a peccatis omnibus vixit et conversatus est. Sub quo rege in diebus carnis suæ multa adversa, multas persecutiones passus est. Nam mox natum Herodes persequi cœpit, e cuius manibus puerulus adhuc tenellus in Ægyptum fugit, cunctisque diebus vitæ suæ sub Saule, id est diabolo, et membris ejus pari, nobiscum dolore et tentatione absque peccato affectus est. Nam quod contradictiones in doctrina, in miraculis irrationes, illusiones, sputa, colaphos, flagella usque ad mortem instigante diabolo per membra ejus sustinuit, totum hoc fuit esse in regno diaboli. Erat etiam eo modo

PATROL. CLXXIV.

A in regno diaboli, quia dum triginta et eo amplius annos in hoc mundo videretur et viveret, nullus electorum suorum sarcina carnis deposita cœlorum regnum ingredi potuit. Unde electus et dilectus præcursor ejus Joannes, de quo ipse quod in natis mulierum nemo major surrexit testatur eo vivente ad inferos descendit.

Cum ergo Saul persequeretur David sanctum, fugit illuc ubi tutum sibi esse putavit, et venit ad Achis, qui dedit ei Siceleg urbem ad habitandum, sicut liber Regnorum testatur. *Dixit, inquit, Achis ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei. Igitur consurge mane, tu, et servi tui qui venerunt, et cum de nocte surrexeritis, et aperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque David de nocte, ipse et viri ejus, ut proficiscerentur mane et reverterentur ad terram Philisthiim.*

Si omnia, quæ tunc agebantur figuræ erant futurorum, invenimus David nostrum, id est Christum, in omnibus persecutionibus suis ad Achis confugisse. Achis interpretatur *frater meus vir*. **408** In fratre isto, qui cum additamento *vir* nuncupatur, fortis Dei Patris divinitas potest intelligi. Quæ bene et *frater* et *vir* nominatur. Magnam enim, ut ita dicam, cognationem ad invicem habent divinitas et humanitas, ita ut qui verus est Deus, verus sit et homo; et qui verus homo, verus et perfectus sit Deus. Ad Achis itaque David confugit, quia ad Deum Patrem Filius confugit, quem per divinæ fortitudinis suæ potentiam in omnibus semper protegit et adjuvit. Dixitque, et veraciter Filio suo dicere potuit: *Scio quia bonus es tu in oculis meis. Filius ille altissimi bonus erat in oculis Dei Patris, quia ex die qua natus est, usque in diem qua assumptus est, nihil unquam aut voluntate vel actione commisit, unde oculos offenderet Dei Patris*

Ad quem Deus Pater: *Surge, inquit, mane, tu et servi tui. Deus Pater Filio suo, qui humilis apparuit, contemptus est, flagellatus est, ut mane devicta omni corruptione resurgeret, præcepit, quemadmodum longe ante David in persona Dei Patris Filium resuscitantis, ait: Exsurge, gloria mea, exsurge psalterium et cithara (Psal. LVI, 9). Et Filius: exurgam diluculo (ibid.), id est impassibilis et immortalis ero. Quæ resurrectionis gloria mox inferitur, cum subjungitur:*

Cumque venissent David et viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitarum impetum fecerant ex parte australi, et captivas duxerant mulieres ex ea a minimo usque ad magnum, et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. Nonne his verbis vera et manifesta Domini, aliorumque sanctorum, qui cum eo surrexerunt, resurrectio innuitur? Sicut enim David die tertia venit cum viris suis in Siceleg, sic verus David noster Christus die tertia a mortuis resurgens, venit cum viris, scilicet electis suis, quos resuscitaverat, et apparuit in civitate sancta Jerusalem. Per Siceleg namque, quod defæcatio interpretatur, Judæa sive Jeru-

10

saalem potest accipi, quam Christus passione et morte sua defæcaverat, id est purgaverat, et a peccatorum fæce sanguine suo emundaverat. Veniente autem David in Siceleg, *Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi. Amalacitæ, qui populus lambens interpretantur, 409* spiritus sunt maligni, omnia consumentes, omnia ad nihilum, quæ possunt, redigentes. *Illi impetum fecerant ex parte australi*, quando passo et mortuo Domino, apostolos aliosque Caristi fideles et electos in incredulitatis et dubietatis dissidentiam duxerunt. *Et captivas duxerant mulieres ex ea*, id est animas in fide molescere fecerunt, quæ fortes in fide esse debuerant. Et hoc a minimo usque ad magnum. De minimis, ut ita dicam, Maria Magdalene, ejusque consimiles erant: de magnis magni apostoli. Magnus, inquam, Petrus, magni alii ejus condiscipuli, quos omnes *Amalecitæ quasi captivos duxerant*, quando instinctu malignorum spirituum in fide dubitabant. Nonne satis duram captivitatem Petrus sustinuit, quando ter Dominum negavit? Nonne Thomas per hunc Amaleitarum populum captivus ductus est, quando narrantibus aliis condiscipulis quod viderint Dominum, respondit et dixit: *Nisi videro in manibus ejus figuram clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam (Joan. xx. 25)*. Nonne ipso die Dominicæ resurrectionis duo ex discipulis ejus euntes in castellum Emmaus, magna cordis captivitate detenti, tristes ad invicem ea, quæ Domino et magistro suo acciderant, referentes aiunt: *Nos sperabamus quod ipse redempturus esset Israel? (Luc. xxiv. 21)*. Eo itaque modo *mulieres*, id est infirmas animas electorum Christi captivaverant, sed tamen non interfecerant; quia licet in fide resurrectionis Christi adhuc dubitarent, intimæ tamen dilectionis fervor et affectus in eis extinctus non est, quo erga Dominum et Magistrum flagrabant. Illa enim Maria Magdalene, quæ idcirco aromata sua emerat, ut ungeret corpus ejus, licet perfecte nondum crederet in eum, immenso tamen desiderio et ardore dilectionis ipsius æstuabat. Hos igitur omnes Amalecitas, maligni videlicet spiritus, quamvis, ut diximus, non interficerent, secum tamen non credentes duxerant. *Et pergebant itinere suo*. Ad inferni claustra, quo omne genus humanum descenderat, secum deducere et *itinere suo*, quo soliti erant, ad inferos *pergere* volebant. Quod utique iter, ne pii discipuli ejus pergerent, verus David noster intervenit, juxta quod sequitur:

410 *Cum ergo venisset David et viri ejus ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores et filios et filias suas esse captivas, levaverunt David ei populus, qui erat cum eo, voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ.* David veniens ad civitatem suam, id est Christus resurgens a mortuis cum electis suis invenit civitatem suam a populo Amalecitarum *succensam igni*, id est malignorum spirituum odio et instinctu dilectissimum sibi populum in fide dubitasse. *Et levaverunt David et populus, qui erat cum eo, voces suas, et planxerunt, donec de-*

ficerent in eis lacrymæ. Planctus iste, quo David et populus ejus plangit, planctum et dolorem illum significat, quem verus David in corde uniuscujusque electi sui amare pœnitentis suscitavit, et pro hoc quod timore mortis aliquantulum cesserant, amare flere et lugere fecit. Sic enim legitur in Evangelio, quomodo Petrus planxerit quomodo post trinam negationem egressus amare fleverit. Et quod ille fecit, haud dubium quin et alii fecerint. Planxerunt autem, *donec deficerent in eis lacrymæ*, quia quando lacrymæ diluerunt, quod peccaverunt, tunc utique lacrymæ in eis defecerunt.

Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ sunt, et contristatus est David valde. Spectant hæc omnia ad gloriosum et fortem David, id est Christum. *Duxerit ille duas uxores*, quia duas sibi sponsas, Judæorum scilicet et gentium, Ecclesiam in fide et dilectione conjunxerat; Amalecitas, inimici, ut diximus, humani generis tulerunt, *et captivas duxerunt*, quando utrumque populum una eademque via ad inferos magna dominatione deduxerunt. Sic, sic abductis uxoribus David, nunquid æquanimiter tulit? Minime, sed *contristatus est valde*. Sed et noster David, Deus supra nos, homo propter nos pro uxoribus et filiis suis et filiabus *contristatus est valde*, primo quod omne genus humanum diabolus possederat, et reos suppliciorum chirographo tenuerat peccatorum, doluit quoque quod electi filii et discipuli ejus glorificatum et resuscitatum a Patre Filium minime credere potuerunt. Inde est quod subjungitur.

411 *Volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque super filiis et filiabus.* Quando, rogo, mœrentem et contristantem David nostrum populus voluit lapidare, nisi, quando in lapideo corde durantes de gloria resurrectionis tandiu dubitabant? Unde sicut legimus, *recumbentibus illis apparuit et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt (Marc. xvi. 14)*. Sic et sic prævalentibus inimicis ad debellandos et expugnandos eos David noster, vere *manu fortis sese præparavit*, juxta quod subjungitur:

Confortatus est autem David in Domino Deo suo. Deus enim Pater Filii fortitudo erat, quia eum in omnibus adjuvabat, ipseque David, id est Filius Dei, Deum Patrem consuluit, *si latrunculos, malignos videlicet spiritus, qui nobilem ejus creaturam rapuerant, et ad inferni claustra duxerant, ipse persequi moriendo et descendendo ad inferos deberet.* Et ut eosdem inimicos suos insequeretur et persequeretur, a Deo Patre mandatum accepit. Ait enim:

Persequere; absque dubio enim comprehendes eos, et excuties prædam. Redemptor etenim noster, per myste ium crucis omnem principatum diaboli destruendo et sibimet triumphum gloriæ acquirendo, *prædam eorum excussit*, omnesque contrarias potestates de fidelium suorum cordibus expellendo captivos suos reduxit. Sequitur:

*A*biit ergo David ipse et sexcenti viri, qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor, et lassum quidem substituerunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri. Substituerunt enim ducenti, qui lassum transire non potuerant torrentem Besor. Sexcenti illi, qui abeunt cum David, omnes illos significare possunt sanctos, qui ante legem fuerunt. Qui cum David nostro abierunt, quia quod placitum in oculis ejus erat, sequi pro modulo suo satagebant. Quadringenti autem viri ordinem expriment perfectissimorum; quadragenarius enim numerus magnæ perfectionis typum in sacra Scriptura solent tenere. Quatuor deni enim quadraginta faciunt. Perfectissimi vero qui sunt, nisi apostoli, martyres eorumque consimiles, qui legati perfectione, quæ in decem præceptis et **412** evangelica doctrinâ, quæ in quatuor libris consistit, instructi ad imitandum Domini Dei vestigia, agiles, fortes et idonei erant? Hi omnes quasi lateri David familiariter adherentes ad bellum cum eo exierunt, hostes invisibiles persequantur et comminuerunt. Numero autem ducentorum, qui lassum subsistunt, nos accipi possumus, qui sic infirmi, sic miseri sumus, quod torrentem Besor transire non possumus. Besor interpretatum dicitur impelle. Per torrentem Besor mala desideria accipe. Impelle nos torrente isto, ut carnalibus desideriis et vitiiis quotidie nos attentantibus lassum subsistimus. Et ideo non de numero perfectorum, sed heu! imperfectorum sumus, et dum progredi, et ulterius transire nitimur, hebetes et invalidi facti ad tolerandos pro Domino labores et passiones ignominiose remanemus. Cur autem hoc duplici numero nos designamur, nisi quia spem præsentis vitæ tenemus et futuræ? Et quam spem dico præsentis vitæ et futuræ? In præsentis vitæ spe bona, spe sancta animamur, quia si de præteritis malis poenituerit nos, ab eo qui non deserit sperantes in se, veniam peccatorum nos accipere non dubitamus, et de futurorum bonorum expectatione læti intra numerum electorum nos quandoque aggregari fortiter de Dei misericordia speramus. Ergo quia miseri, quia imperfecti et nullius meriti sumus, qui impellentibus vitiiis et voluptatibus carnis tanquam lassum subsistimus, et cum David nostro ad bellum exire non possumus, restat tunc aliquid in consequentibus, quod magnifice co-

*S*equitur:
 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, et adduxerunt eum ad David, dederuntque ei panem, et comederet, et biberet aquam, sed et fragmen massæ caricarum, et duas ligaturas vineæ passæ. Vir iste Ægyptius latro est ille famosus cum Domino crucifixus, qui in ipso mortis articulo Deum cæli ac terræ cognovit ac confessus est. Hunc quisque in agro sacre Scripturæ inveniunt. Ubique enim memorabile illud divinæ misericordiæ opus, quo mirabiliter salvatus est, legitur et prædicatur, ubique ad reorum et peccatorum consolationem proclamatur. Licet enim universa opera Domini mira sint, gloriosa sint et laude digna; tamen **413** miserationes ejus super

omnia opera ejus, qua misericordiæ gratia latronem sero poenitentem suscepit, susceptum misericorditer omnibus peccatoribus evidens clementiæ suæ dereliquit exemplum. Hunc itaque quia invenimus, nobiscum eum ad David nostrum ducamus. Quid est ad David eum ducere, nisi unum eundemque latronem pii Conditoris et liberatoris nostri osculis, quam mirabiliter eum salvaverit, opponere, et ut antiquum suum miraculum in nobis, quos proprii reatus conscientia accusat, innovare quotidie dignetur, exorare? Hinc illa solita vox et oratio est poenitentium, Deum sic creberrime postulant. *Domine, qui pro me in cruce innocens pependisti, memento mei, qui similis sum latroni. Virginem enim castitatis, Virginem Spiritus sancti, Mariam genitricem tuam immundus ego et pollutus immundis labiis nominare pertimesco. Petrum clavigerum tuum, Paulum familiare tui organum, alicuique sanctos tuos interim prætereo, eorum quasi dissimulans auxilium exorare. Solius misericordiæ tuæ memor ero, qua latronem in cruce pendentem tecum respexisti, suscepisti, salvasti, et ut eadem misericordiæ tuæ opera in me misero et peccatore perficias, suppliciter exoro. Eo itaque modo vir Ægyptius ad David ducitur, et post hæc bona, quæ exhibita sunt, cnumerantur.*

*D*ederunt, inquit, ei panem, et comedit, et bibit aquam sed et fragmenta massæ caricarum et duas ligaturas vineæ passæ. In eo quod dicitur comedis panem et bibisse aquam, vera et integra fides ejus innuitur. Oculis corporis carnalibus nil nisi hominem crucifixum vidit, sed eundem hominem angelorum et hominum panem esse credidit, per quem et cælestes et terrestres refici et satiari solent, *Bibit et aquam*, quando tradente Domino spiritum in manus Patris, ille adhuc vivens vidit, quod unus militum lancea latus ejus perforavit, et continuo sanguis et aqua exivit, per quam aquam et sanguinem omnium peccatorum suorum remissionem se percepturum esse non dubitavit. *Comedit et fragmen massæ caricarum.* In fragmine massæ caricarum **414** multitudines illæ dulcissimarum animarum, quæ apud inferos adventum Domini Dei sui expectabant, possunt accipi. Quæ massa caricarum ideo *fragmen massæ caricarum* fuisse dicitur, quia descendens Dominus ad inferos, non omnes, sed *fragmen*, id est partem illam electorum suorum inde tulit. *Fragmen* vero aliud, partem utique reproborum inibi victor ascendens dereliquit. Hanc Christi ad inferos descensionem iste credidit, et desuper collustratus noverat scriptum esse: *O mors, ero mors tua, morsus tuus ero, inferne* (Ose. xiii, 14). Et hac fide animatus, quasi *fragmen*, ut ita dicam, *massæ caricarum comedit.* *Comedit et duas ligaturas vineæ passæ.* *Duæ ligaturæ vineæ passæ* duas in Christo naturas expriment, divinam scilicet et humanam. Una enim erat natura humanitatis, qua ligabatur ad tolerantiam passionis; altera divinitatis, qua ligabatur ad gloriam resurrectionis.

Has duas ligaturas una passæ comedit; quia duas in Christo naturas, divinam et humanam perfecto esse credidit.

Qui, cum comedisset, reversus est spiritus ejus, ac refocillatus est. Vere enim hac fide animatus spiritus ejus reversus est ac refocillatus, et in Domino confortatus.

Non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus diebus et tribus noctibus. Tribus diebus panem non comederat, et aquam non biberat; quia fidem sanctæ Trinitatis, quæ per tres dies accipi potest, nunquam cognovit, nunquam recepit. Sed et eo modo tribus noctibus jejunus permansit quia totum vitæ suæ tempus in nocte peccatorum expenderat, et tribus modis, id est cogitatione, locutione, operatione graviter coram Domino deliquerat.

Dixitque ei David: Cujus es tu? Vel unde? Et quo pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitæ; dereliquit me dominus meus, quia ægrotare cæpi nudius tertius. Interrogare et dicere istud David interrogare et dicere illud veri David significabat, quo hunc latronem intrinsecus ad cognoscendum seipsum deducebat 415, ut, cujus ab initio servus exstitisset, diligenter intueretur et perpenderet. Quod et fecit. Nam vero uncto, vero Pontifici Jesu Christo, quis et qualis fuisset, intima cordis pœnititudine ultimum trahens spiritum confiteri cœpit, cum alii latroni Dominum convicianti ait: Neque tu times Deum? Nam nos quidem digna factis recipimus, hic autem nihil mali fecit (Luc. xxiii, 40). Puer, inquit, Ægyptius ego sum servus viri Amalecitæ. Dereliquit me Dominus meus. Quod est confiteri et dicere: Ego iniquus, ego tenebrosus, servus sui diaboli. Sed dominus meus, cui servivi, cui instanter adhæsi, me dereliquit, et ad hoc quod nunc patior me perduxit.

Dixit itaque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Interrogatio ista domini quædam est affirmatio, et qui omnium hominum quærit salutem, posse et bene posse duci se per hunc latronem ad cuneum istum malignorum Spirituum non negat, imo affirmat. Sicut enim diximus, universis Christi operibus quæ fecit, quod natus, quod mortuus est, non ita animantur et consolantur peccatores, sicut hoc facto, sicut hac misericordia quam exhibuit latroni quia per hoc quod in illa hora mortis eum qui nunquam credidit, nunquam Deum quæsivit, assumpsit et paradisi promisit; per hanc, inquam, spem, quam inde peccatores assumunt, ducitur Deus super cuneum malignorum spirituum in peccatoribus, et hac spe magis magisque ad pœnitentiam suscitati, de cuneo malignorum spirituum per manum potentis David eripiuntur. Interrogante itaque David, si duci posset ad cuneum istum, audiamus quid responderit:

Jura mihi per Deum quod non occidas et non tradas me in manus domini mei et ducam te. Quando aut quo modo iste verum David adjuravit ut non occideret, et non traderet in manus domini sui

A principis tenebrarum? Nimirum tunc, quando pendens in cruce conversus ad Jesum ait: Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum (ibid., 42).

Et juravit David. Quid juravit? Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Verax et fidelis in omnibus verbis suis fuit, qui hoc dixit, qui hoc juravit. Et ideo, quod promisit, continuo implevit. Ducit latronem, ducit peccatorem suum secum primum in infernum 416, ducendum continuo cum dulci animarum collegio in paradysum. Sequitur:

Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda et spoliis, quæ ceperant de terra Philisthim, et de terra B. Juda. Quinam illi erant, qui super faciem universæ terræ discumbebant, nisi Spiritus maligni, qui omne humanum genus potestative oppræsserant et deprædaverant, comedentes fortiores, bibentes minores, et pro hoc quasi festum diem celebrabant.

Et percussit eos David a vespere usque ad vespere alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescententes, qui ascenderant camelos et fugerant. Consummata victoriosissima passione Domini sexta feria circa horam nonam, cum jam inclinata esset dies ad vespere, ab hoc vespere usque ad vespere alterius diei omnes inimicos suos percussit, potentiam diaboli subvertit, hæmundorum spirituum audaciam comminuit, claustra inferni confregit, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri, omnes videlicet electi et perfecti illi, qui camelos ascenderant, id est qui corpora sua jam resumpserant et resurrexerant, sicut in Evangelio legitur, quod multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, et venerunt in civitatem et apparuerunt multis (Matth. xxv, 52). Sequitur:

Eruit ergo David omnia quæ tulerant Amalecitæ, et duas uxores ejus eruit, nec desuit quisquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus et de spoliis, et quæcunque rapuerant, reduxit, et minavit ante faciem suam. Verus ille David noster omnia, quæ tulerant Amalecitæ, maligni videlicet spiritus, eruit quoniam non solum eos qui legem, circumcisionem et baptismum acceperant, de inferno redemit, sed et illos qui ante legem sancti et justii fuerunt, secum reduxit; Job enim beatum, aliosque ejus consimiles, qui ex gentili populo erant, et Deo in vita sua acceptissimi, Moysen, Abraham, David, nec non alios præcipuos electos suos omnes secum tulit. Et duas uxores ejus eruit quia utrumque populum, Judæorum scilicet et gentilium, quem amiserat, collegit, et novas Unigeniti Dei sponsas fecit, quarum una 417 Achinoem Jezrahelites, altera Abigail vocabatur. Congruunt hæc nomina uxoribus veri David. Achinoem enim interpretatur fratris mei decor; Jezrahelites semen Dei; Abigail Patris exsultatio. Et bene per Achinoem Ecclesia designatur, quæ fratris decor dicitur. Est enim Ecclesia fratris decor; decor, inquam, fratris,

id est honor et regnum ejusdem Christi filii Dei. **A** Est et *Jezebelites*, id est *semen Dei*, dum ad referendum bonorum operum fructum semen Verbi Dei fida sinceritate, sollicitudine non pigra, corde et opere conservare satagit. Est et *Abigail*, *Patris exsultatio*; quia quando Synagoga veri David credendo in eum copulam merebitur, dies quodammodo tunc erunt lætitiæ et exsultationis Dei Patris. Igitur ille vere fortis, vere desiderabilis omnia de manu inimicorum suorum eruit, *filios etiam et filias suas*, quos ille fortis armatus apud inferos jure victoris detinebat, iste fortior superveniens abstulit: *Et quæcunque Amalecitarum rapuerant, ante faciem suam minavit.*

Dixeruntque: Hæc est præda David. Nonne hæc erat vox et laus illa deliciosorum filiorum et filiarum **B** Davidis nostri, id est animarum illarum, quæ patrem suum æternæ gloriæ Regem, in magno cordis júbilo e vestigio prosecutæ sunt de inferno? *Hæc est*, inquit, *præda David.* Ac si dixissent: Tibi soli magno David hæc victoriæ, talis triumphus ascribendus est, quia spoliasti inferos, nosque ab inferis eximendo de manu mortis morte tua liberasti. Jam inimicos vicerat, jam mortem superaverat, jam perfectos et electos sanctos suos redemerat magnus et fortis David: Videamus nunc quid quotidie agat, audiamus nunc consolationem nostram. Sequitur:

Venit autem David ad ducentos viros, qui lassii substitierant, nec sequi poterant David, et residere eos jusserat in torrente Besor. Ducenti illi, ut supra dixi, qui lapsi subsistunt, nos imperfecti, nos desiderii sumus qui ad tolerandas pro Domino persecutionum labores non sufficimus, qui magna eximiorum sanctorum opera imitari non possumus, et idcirco dico, non possumus, quia *juxta torrentem Besor jubente 418* David consedimus. *Torrentis enim Besor*, id est mala desideria, malæ voluntates, quæ nos quotidie *impellunt*, ad pugnam nos cum David nostro exire non permittunt. Attamen ad nos per multiplicem gratiam suam venire non dedignatur, si ad imitandum, quæ sequuntur, haud segniter nos præparamus.

Qui egressi sunt, inquit, obviam David et populo qui erat cum eo. Tunc namque vero David et populo ejus obviam egredimur, quando de magnifica et gloriosa sanctorum conversatione et de præcepto **D** jam a Domino præmio eorum gratulamur, et eum cujus munere et gratia se ipsos et mundum vicerunt, laudamus, veneramur. Erit enim et merces operi nostro, si id quod minus in nobis habemus, diligendo in aliis nostrum facimus.

Ascendens autem ad populum salutavit eos pacifice. Dominus noster Jesus Christus ad populum suum ascendit, quando resurgens a mortuis, apostolis suis, quomodo et quando et quoties voluit, apparuit, salutavitque eos pacifice, quando in medio eorum stans præcis suæ munera et gaudia non semel, sed iterum atque iterum obtulit dicens: *Pax vobis.*

Respondensque vir unus iniquus et pessimus de viris,

qui erant cum David, dixit: Non dabimus eis quidquam de præda, quam erimus, quia non venerunt nobiscum in prælium. Per virum hunc iniquum et pessimum hæretici possunt accipi, qui innumeris hæresibus et schismatibus suis Ecclesiam Dei scindere et lædere moliebantur. Ex quibus unus Novatianus cum suis sequacibus fallaciter asseruit, post amissam primam baptismi innocentiam, nulli deinceps, etiam si pœniteret, dandam esse a Deo veniam. Huic falsæ et Deo odibili assertioni recte David obviasse videtur, sicut in consequentibus declaratur.

Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus, et custodivit nos, et tradidit latrunculos, qui eruperant adversum nos, et non audiet vos quisquam super sermone hoc. Vult nempe Dominus noster Jesus Christus omnes homines magis salvare quam perdere; **419** vult, ut per veram pœnitentiæ satisfactionem plenariam æternæ vitæ adipiscamur remunerationem. Nec vult, ut audiat quisquam hæreticos *super sermone hoc* quia sicut adest ei ad ignoscendum clemens voluntas, sic et ad dimittendum non abest facultas; nec negat post pœnitentiæ veniam, qui hominem ad quærendam pietatis suæ provocat et excitat gratiam.

Æqua enim pars erit descendenti in prælium, et remanenti ad sarcinas, et similiter dividunt. In ordine militiæ magni David quidam in prælium descendunt, quidam ad sarcinas remanent. Illi cum principe suo, id est Christo, in prælium descenderunt, qui olim exemplo ejusdem Filii Dei corpora sua pro Christo perimenda carnificibus obtulerunt, quorum constantiam fidei miramur ac veneramur. Remanentes autem ad sarcinas, nos minimi, nos peccatores sumus, qui corpore mortis adhuc gravati ingemiscimus, sed tamen, quantum isti dederit, in fide et spe ei subjicimur, ut qualiscunque præmii ab illo dono participemus. Quamvis enim diversa sint diversorum merita, æqua pars erit, quia eadem in cælis cunctorum gloria erit, quamvis cuique pro meritis dividatur. Licet enim multæ et diversæ in domo Patris sint mansiones, unius tamen denarii pretio omnes remunerabuntur, dum solus ille merces omnium erit, qui et solus sufficit omnibus. Ne quis autem in hoc dubitaret, omnem aufert scrupulum, dum **D** jungitur:

Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel usque in diem hanc. Nihil enim est quod hanc legem destruat nihil est quod remissionem peccatorum impediat, si homo tempus pœnitentiæ modo sibi a Deo indultum non negligat; nihil est quod æqualiter dividenti et digne electos remunerantis Domini bonam et clementem voluntatem avertere valeat. Sequitur:

Venit autem David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Juda proximis suis dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini 420 his qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Gether, et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et

qui in Esthama, et qui in Bachal, et qui in urbibus Jerameel, et qui in urbibus Ceni, et qui in Rama, et qui in lacu Asan, et qui in Atack, et qui in Hebron, et reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David iste, et viri ipsius. David noster Christus Dominus, vere manu fortis, spoliato inferno dona sua nobilissimis senioribus misit, quando Deo Patri, Deo Spiritui sancto ipse, ut ita dicam, cœqualis et consubstantialis ad cœli palatium transmisit. Jussit quoque proximos suos, angelicas scilicet dignitates qui proximi, qui vicini ex assidua ejus visione sunt, de prada hostium Domini benedictionem accipere, quando intra novem ordines supernorum spirituum, qui per præscripta locorum vocabula possunt intelligi electam illam animarum multitudinem divisit et annoveravit, ut videlicet pars quædam angelorum et archangelorum choris interesset, alii virtutum, principatum, potestatum ordinibus admiscerentur, alii dominationum thronorum, cherubim et seraphim consortio et contubernio gauderent; alii principaliter, ut diximus, Patris, et Filii et Spiritus sancti perpetua visione fruenterent. Hæc pretiosa munera, has benedictiones Rex et Dominus noster David Deo Patri dono dedit. Pulchreque post tam præclaram victoriæ palmam mors Saulis describitur.

Factum est, inquit, post mortem Saulis, ut David reverteretur a cæde Amalec, et mansit in Sicleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo de castris Saul veniens veste concissa, et pulvere caput aspersus. In duobus diebus tempus illud, quod ante legem et sub lege erat, accipi potest; tertia vero die tempus gratiæ, quo factum magnum memorabile factor cœli et terræ peregit, exprimitur, quando passus et mortuus, tertia die resurrexit, et ex hoc mortem Saulis, id est diaboli, voluit prædicari, quod est utique prædicare regnum Dei. Homo autem ille de castris Saul veniens, concissa veste, et pulvere caput aspersus milites illos designat, qui ad custodiam Domini sepulcri deputati erant. Horum vestis, ut ita dicam, integra erat, quando, quod Christus resurrexisset, prædicabant concisissimam vestem, et pulvere caput aspersi, quando pulvere avaritiæ devicti et pecunia corrupti a veritate, quam pridem proferebantur (recesserunt). Qui videlicet homo postmodum jubente David occiditur, sicut in consequentibus declaratur:

Vocans, inquit, David unum de pueris suis ait: Accedens irruet in eum. Qui percussit illum et mortuus est. Puer iste, quem vocat David, ordo est apostolicus per orbem terrarum ad prædicandum missus, qui accedens in illum populum irruit, qui Christo necdum credidit, et percussus occidit, quando gladio verbi Dei mori in eo feliciter fecit, quidquid adhuc infidelitatis et dubietatis in cordibus eorum residui erat.

Per mundum itaque universum prædicata resurrectione ejusdem regis victoriosissimi, bene in typo hujus rei, pro quo cuncti lætamur, subditur quia

A venerunt viri Juda, et unxerunt in Hebron David, ut regnaret super domum Juda. Regnavit autem David super Judam septem annis. Post hæc venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, unxeruntque eum in regem super Israel, et regnavit in Jerusalem super omnem populum Israel et Juda. His verbis status præsentis et futuræ Ecclesiæ commendatur, in qua Rex et Dominus noster Jesus Christus, cui omnis potestas a Patre in cœlo et in terra data est, dominatur. Ungitur nunc David noster in regem a viris Juda, id est a solis Deum credentibus, et vere Deum consentibus, regnatque septem annis in Hebron, quod interpretatur conjugium, quia per omne tempus vitæ istius, quod septenariis dierum numero decurrit, ipse Rex et Dominus noster cœlestis spirituale cum sponsa sua, sancta scilicet Ecclesia, conjugium et nuptias celebrat.

Post expletionem autem senarii numeri, id est finito et consummato sæculo, super omnem Israel et Judam regnabit in Jerusalem, quando universis electis suis ad se congregatis ipse universorum Rex et Dominus in omnibus et super omnes regnabit, et perpetua sui visione æternaliter satiabit. Ad quam sapietatem perducat nos Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen

423 HOMILIA XLVI.

IN DOMINICAM IN ALBIS PRIMA.

Cum esset sero die illo una Sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, et stetit in medio eorum, et dicit eis: Pax vobis (Joan. xx).

Resurrectionis Dominicæ sacramentum, quam semel factam annua solemnitate recolimus propter spem generalis resurrectionis, quam in futuro expectamus, significat nobis illam resurrectionem, qua electos suos Dominus omnipotens mirabili sua clementia quotidie de morte ad vitam, de peccatis et vitiis ad bonam et laudabilem resuscitare dignatur conversationem. Quali autem ordine hanc in nobis resurrectionem operatur, hujus Evangelicæ lectionis verbis instruitur et docemur. Ait enim evangelista,

Cum esset sero die illo una Sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum. Sero fit in homine, cum per prævenientem Dei gratiam agitur, ut paulatim ad sui ipsius cognitionem possit pervenire, et inutilem et infructuosam vitam suam cordis oculo considerare, qua diligenter considerata jucunditas et prosperitas sæculi ei incipiat amarescere et tenebrescere. Unde dicitur in Genesi: Et factum est vespere et mane dies unus (Gen. 1, 5). In vespere cognitio sui, in mane cognitio Dei potest accipi. Nam, dum homo attendere cœperit et considerare, quali et quam inestimabili clementia eum Dominus in peccatis suis supportaverit, peccantem non deseruerit, incipit sibi iniquitatibus suis displicere, et volu-

ptates sæculi, quas prius amaverat, propter Deum A
contemnere et despiciere. Sunt namque nonnulli,
quos tanta pietate ac benignitate diligit et ample-
ctitur Deus, ut patienter et longanimitè eos ex-
spectet, donec transactis et completis desideriis et
voluptatibus suis sicut sponte ad ipsum convertantur.

424 Post istud vesperè sequitur maner, de quo
et hinc dicitur *die illo* quia de cognitione sui ad Dei
cognitionem pervenit, in quo die, in qua illumina-
tione et cognitione Deum diligere et pure amare inci-
pit. *Diem illum*, illam utique illuminationem non
incongrue sequitur *una Sabbatorum*. In *una Sabba-*
torum intelligi valent bona opera sive virtutes. Non
enim dicit: *Una Sabbati*, sed *una Sabbatorum* quia
ex illa illuminatione non una virtus acquiritur, sed
virtutes virtutibus cumulantur, uni bono operi multa B
bona et sancta opera accedunt et suffragantur. Post
unam Sabbatorum convenienter sequitur:

Et fores essent clausæ propter metum Judæorum.
Cum enim sero in homine factum fuerit, cum vo-
luptatem sæculi mentis despectu calcaverit, et in
cordis illuminatione cognitionem Dei et sui habu-
erit, et de virtute in virtutem per bona opera pro-
fecerit, claudit demum Deo adjuvante *fores suas*
propter metum Judæorum. In *Judæis*, malignis spir-
itus intelligere possumus, qui perversis et mali-
gnis suggestionibus suis nos aggrediuntur et impu-
gant. Igitur *propter metum Judæorum*, id est mali-
gnorum spirituum claudendæ sunt fores utriusque
hominis, interiores videlicet sensus et exteriores, C
interiores, ne mala desideria et perversæ voluntates
aditum cordis apertum inveniant; exteriores, ne
suggestionibus malignis spiritibus, ad carnalia et ini-
qua opera corrumpantur.

Ubi, inquit, erant discipuli congregati. Ubi sic, ut
prædiximus, fores clauduntur, ibi *discipuli*, boni et
ut *les sensus per Dei gratiam congregantur*, in quorum
medio venit *Jesus*, et **425** *stans in medio dicit eis*:
Pax vobis. *Venire Jesum* est visitatio consolationis
ejus. *Venit Jesus* ad quosdam, in quorum tamen
medio non stat; quos quidem ad horam ad peccato-
rum suorum cognitionem monet et excitat, sed
transeunte tempore visitationis et cognitionis suæ
ad peccata redeunt ac si ea minime cognovissent
et planxissent. In his vero quos suos in æterna
prædestinatione sua præcivit, quosque eo ordine, D
ut jam dictum est, in vita sua provexerit et clar-
ficaverit, ad eos per dispositionem et dispensatio-
nem suam venit, stabilemque statum salutis in eis
facit. *Stat in medio eorum*, dum in intimo cordis
eorum requiescens stabilem statum salutis operatur
in eis, *dicitque eis*: *Pax vobis*. Dicere Jesu fa-
cere ipsius est, cum pacem dat de mundo, ut nec
prosperis hujus sæculi homo moveatur nec adversis
prospera, hoc est humanas laudes contemnat et
despiciat adversa vero, irrisiones et opprobria pro-
pter Deum non formidet. Sequitur:

Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus.
Quibus Dominus hoc dixerit, quibus hanc pacem

per gratiam suam præstiterit, illis quoque *manus*
et latus ostendit. Per *manus* operatio, per *latus*
sancta conversatio, ad quam venire et in qua ope-
rari debet, potest figurari. *Ostendit ei Dominus ma-*
nus, dum bona opera, in quibus se exercere in spi-
rituali palæstra debeat, demonstrat. *Ostendit ei latus*,
sanctam scilicet conversationem, in qua a tumultu
et strepitu mundi lateat, et in qua certare et mili-
tare pro Dei amore satagat. Cum igitur ad sanctam
conversationem venerit, et se in bonis operibus
exercitaverit, recte mox subditur:

Carissimi sunt ergo discipuli viso Domino. Quale
quantumque gaudium habeant et possideant qui
Dominum in interioribus sensibus suis viderint,
norunt qui sunt experti. Vident nempe Dominum
in semetipsis, vident Dominum in bonis prælatis,
vident Dominum in sancta conversatione fidelium
cum eis commorantium, vident quoque Dominum
in sacra Scriptura, in quibus omnibus viso Domino
exsultant et tripudiant magno gaudio. Sequitur:

426 *Dicit eis iterum: Pax vobis*. Viso Domino
pax secunda tribuitur, cum pax de vitis, pax de
carne propria datur, ut rore sancti Spiritus homo
refrigeratus nequaquam ultra ad illicita peccata la-
batur.

Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Dominus
Jesus Christus a Deo Patre in hunc mundum ad
nos missus omnes tribulationes et angustias,
tentationes et passiones quas in hac vita pati et
sustinere potest homo, præter sola peccata, pro
nobis est passus. Nam quicquid pro se pati de-
buerat homo, tantum suscepit in seipso, ita ut per
omnia tentaretur ut homo pro similitudine atque
peccato. Tali modo et nos mittimur a Domino, ut
in præsentis vita tribulationibus, angustiis et tenta-
tionibus variis contemnamur, donec transcurtis et
devictis hujus vitæ laboribus et ærumnis ad regnum
ipsius perveniamus. Qui, etsi exemplo Dominico in
tentationibus nostris culpa carere non possumus,
ut sine peccato simus, sicut ille sine peccato fuit
in hoc mundo, per misericordiam tamen suam ita
nobis ipse cooperatur, ut in tentationibus nostris
laqueis et deceptionibus diaboli non succumbamus,
nec ab eis penitus obruamur. Sequitur:

Hoc cum dixisset, insufflavit et dixit eis: Acci-
pite Spiritum sanctum; quorum remisistis peccata,
remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.
Post pericula tentationum et tribulationum sequi-
tur gratia intimæ consolationis et dulcedinis, quam
per Spiritum sanctum suum insufflat et inspirat ele-
ctis suis, dicens eis: *Accipite Spiritum sanctum;*
quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quo-
rum retinueritis, retenta sunt. Inundante gratia di-
vinæ visitationis et dulcedinis, tanta a Domino be-
neficia præstantur electis, ut peccata et delicta,
quæ tempore puræ orationis in anaritudine cordis
sui perfecte cognoscunt, deflent et pœnitent, mise-
ratione divina remittantur eis. Ipsi quidem primum
remittunt, id est remitti sibi faciunt ea, dum pro

eis intimo cordis dolore et contritione in lacrymis A se Domino mactantes afficiunt. Remittuntur quoque eis a Domino, cum post laborem et pœnitentiam veram consequuntur indulgentiam. **427** *Et quorum retinueritis, retenta sunt.* Peccata vero, quæ retinuerint, hoc est a quibus perfecte relaxari et emundari non potuerint, tanta virtus et fortitudo eis subministratur a Domino, ut hæc inter semetipsos ita cohibeant et *retineant* ut nequaquam eis prævaleant, sed sub eis, id est sub potestate eorum sic *retenta sint* ut ulterius ad aperta et illicita flagitia non corruant. Sequitur :

Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus. Thomas *abyssus* interpretatur, quo nomine perfectus homo et in Deo confortatus, qui tali, ut jam dictum est, ordine in vita sua processit, figuratur. De hoc abyso recte canimus in psalmo : *Abyssus abyssum invocat.* Abyssus invocat abyssum, cum perfectus homo oculis mentis suæ abyssum misericordiæ et judicii Dei præponit ; abyssum misericordiæ invocat, cum subtili consideratione attendit, quam multos omnipotens Deus peccatis gravibus involutos juxta terminum vitæ suæ per misericordiæ suam ab iniquitate ad justitiam, ab amore sæculi ad amorem suum converterit. Invocat etiam abyssum judicii, quando mente sollicita pensat quod nonnulli per innocentiam vitæ videntur decorati, qui tamen in fine suo reprobantur per occulti dispensationem judicii. Tali consideratione cum perfectus homo die noctuque semetipsum occupat, aliorum finem considerans semper ad seipsum recurrit, divinorum judiciorum abyssum timet, timens humiliatur, et jam de operibus suis gloriam extrinsecus non quærit, sed in superni adjutorii protectione spem suam ponit.

Ille profecto qui sic conversatur, *unus ex duodecim* dicitur, quasi dicatur unus de perfectis. In sacra autem Scriptura quando *unus* ponitur, per hoc simplicis animi virtus plerumque designatur. Unde in principio libri Regum legitur : *Fuit vir unus.* Unus enim in multos dividi non potest : et ideo non incongrue *unus* dicitur, qui intentione animi sui ad diversa non derivatur, qui in adversis et prosperis idem permanet, in prosperis non erigitur, in **428** adversis non dejicitur. *Unus* non est, quem nunc superbia inflat, ira perturbat, nunc vana gloria delectat, nunc odium et invidia contra proximum lacerat, imo duplex, magis triplex, multiplex dici poterit, quia circumquaque dividitur, dum singulis quibusque vitiis subjacere non renuit. Igitur qui *Thomas*, id est *abyssus*, exstat per occultorum judiciorum considerationem, *unus* per simplicem mentis intentionem, bene *ex duodecim* esse describitur propter vitæ perfectionem. Unde duodecim apostoli sunt electi, ut ex ipsius numeri perfectione daretur intelligi quod illi præ cunctis mortalibus summa perfectione essent præditi. Numerus iste commune quid cum septenario habet, qui septi-

formem sancti Spiritus gratiam in se continet. Nam ex tribus et quatuor septenarii numerus consistit, qui eisdem partibus multiplicatus in duodenarium surgit. Congruè satis hoc numero donorum celestium plenitudo, et vera vitæ exprimi valet perfectio. Sequitur :

Qui dicitur Didymus. Hoc verbum, *dicitur*, præsentis est temporis. Et juste præsens tempus ad *Didymum* ponitur, quia quoadiu in hac mortali carne vivitur, mens hominis quadam dubietate confunditur, modo ad amorem Conditoris suspirat, modo amor sæculi suspirantem retardat, modo constanter et intrepide bona agere inchoat, modo formidat, ne bene inchoata consummare valeat, dicens intra semetipsum : Hæc et illa virtutum opera aggredere, et pro Deo laborando bonis operibus fortiter insiste. Rursumque fragilitate carnis devictus recogitat : Noli, inquit, temetipsum decipere inchoando hoc quod non potes perficere. Sensus autem hominis exteriores ejusdem dubietatis perniciosi valde sunt cooperatores, qui ab agnitione divina interiores frequentissime impediunt. Unde recte dicitur : *Qui non erat cum eis*, id est cum exterioribus, *quando venit Jesus.*

Congratulantes ergo dixerunt ei alii discipuli. Per discipulos interiores hominis sensus accipere possumus, **429** quos beatus homo instabilium cogitationum obstaculis præpeditos, alios efficere satagit, quatenus intra semetipsum collecti et sacris meditationibus dediti ad cœleste desiderium innoventur. Prælibata tandem supernæ visitationis dulcedine, quid sensus hominis dicant, audiamus : *Vidimus Dominum.* Hæc verba loquitur invisibilis lingua conpunctionis et internæ congratulationis, qua tunc sensus hominis replentur, cum interni gaudii suavitatem degustare merentur. Sed quia huic qui ad perfectionem tendit, semel prægustata divinæ dilectionis suavitas non sufficit, recte subditur :

Respondit Thomas : Nisi videro in manibus ejus figuram [Vulg. fixuram] clavorum. Per clavos intelligi possunt præcepta Dominica, Salomone attestante, qui ait : *Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi (Eccle. xii, 11).* Si ergo clavis comparantur verba sapientium, eo quod pertranseant atque compungant corda audientium, quanto magis illius verba qui ipsa est Sapientia ? Porro *clavorum figura* ipsa est præceptorum intelligentia. *Manus* Dominicæ, in quibus videntur hæ *clavorum figuræ*, operationes sunt divinæ. Desiderat ergo quilibet beatus, ut in *manibus* Christi *figuram clavorum videat*, ut rectam præceptorum intelligentiam habeat, et eam utiliter intelligens imitari valeat exemplo Salvatoris nostri, de quo scriptum est : *Quia [cod. quæ] cepit Jesus facere et docere (Act. 1, 1).*

Et mittam, inquit, manum meam in latus ejus. Per *latus* Christi Ecclesiam possumus intelligere, quæ conjuncta est ei in cruce, effluente sanguine et aqua

ex ejus latere. Non sufficit igitur perfecto homini, ut A mandata Domini intelligat, et operetur, nisi et *manum suam in latus Domini mittat*, id est aliis quibuslibet, in Ecclesia positis, operibus suis et exemplo prodesse valeat.

Et mittam digitum meum in locum clavorum. Per *digitum*, qui in *locum clavorum* mittendus est, significatur discretio mentis et rationis, quæ ita intellectum et opera distinguere et examinare debet, ut cor hominis faciat *locum clavorum*, id est mandatorum Domini, ut ita caute omnia discernat, **430** ut nec de intelligentia, nec de bona operatione, nec de proximorum ædificatione gloriam quærat, nec vanitatis et superbix, sed illi soli a quo est ascribat. Dicit ergo quilibet beatus, ad veram perfectionem tendens: *Nisi videro in manibus ejus figuram clavorum*, id est nisi eo usque profecero, ut præcepta Dei intelligam, et imitator Christi in operibus ejus existam; *et mittam manum meam in latus ejus*, id est ipse etiam aliis exemplo bonæ operationis in Ecclesia Dei prodesse studeam, et tunc ad istud medium pertingam, ut *mittam digitum meum in locum clavorum*, quod est cor meum, ut ita discernam inter opera Dei et opera mea, ut neque de intellectu sive operis effectu, vel aliorum de meo exemplo profectu nihil mihi ascribam, sed ei a quo totum est attributam, nisi, inquam, hæc omnia in me ipso expertus fuero, *non credam*, hoc est nunquam stabilis ero, nunquam veram fidem Deo creatori meo persolvere potero. Quæ nimirum perfectio et potestas beatitudinis, quia vix aut nunquam in hac vita potest acquiri, sed in futuram vitam reservatur, ubi plene et perfecte electis Dei debetur, recte subjungitur:

Et post dies octo iterum erant discipuli intus, et Thomas cum eis. Sex diebus decurrit omne tempus vitæ præsentis. Septima dies significat requiem animarum, in qua electi Dei deposita carnis sarcina cum Christo in æternæ pacis et securitatis gaudent gloria. Die vero octava generalis resurrectio notatur, in qua resumpto corpore sanctorum animæ plena et perfecta remunerantur beatitudine. *Post dies octo, post diem, inquam, resurrectionis vere intus sunt discipuli*, quando interiores et exteriores sensus hominis sub disciplina Dei jam veraciter D constituti, ab omnibus istis exterioribus, quibus nunc occupantur, prorsus liberati ita Deo uniuntur, et in solius Dei amore figuntur et stabiliuntur, quod nec minimo unquam cogitationis excessu ab eo separantur. Ibi est etiam *Thomas cum eis*, occultorum videlicet judiciorum Dei consideratio, quia judicia Dei, quæ in hac vita nunquam comprehendere, ad quorum profunditatem contuendam in hujus mortalitatis miseria nunquam potuerunt pertingere, ibi **431** vere et perfecte incipient agnoscere, ibi perfecte implebitur quod sequitur:

Venit, inquit evangelista, *Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. Januæ*, quod sunt interiores exterioresque sensus hominis, in hac vita

nunquam perfecte possunt claudi. Modo enim clauduntur, modo aperiuntur. Clauduntur quidem, dum ad quærendam gratiam Dei aliquando ad se intra se colliguntur; aperiuntur iterum, dum ex opprimente carnis sarcina ad exteriora relabuntur. Sed et evoluta octavo die, generali videlicet resurrectione, dum ita clauduntur quod ad nullius unquam mutabilitatis corruptionem relabuntur, *venit vere Jesus, et stat in medio*, quia perpetuæ statum salutis ita firmat in electis suis, quod nec in anima, nec in corpore quidquam quo beatitudo eorum perturbetur ultra eis accidere poterit. Ibi vere tertiam eis pacem offert, pacem videlicet a diabolo, quam in hac vita, quandiu vixerant, nunquam habere poterant, quia nulla ejus perfidia, nulla ejus ultra eos nocere vel inquietare poterit malitia. Postquam tertiam hanc pacem dederit, quasi sub exemplo Thomæ cuique electorum suorum in æterna beatitudine firmato dicit:

Infer digitum tuum huc. Per *digitum* intelligitur discretio. Et est quasi dicat: Quandiu fragili circumdatus carne in ærumnosa transactæ mortalitatis laborasti certamine, eras huc et illuc (necessaria enim erat tibi discretio), nunc ad corpus, nunc ad spiritum, modo ad exteriora regenda et disponenda, modo ad interiora et spiritualia meditata et discernenda. Sed quia ab his omnibus nunc liberatus es et expeditus, *infer digitum tuum huc*, infer vim, discretionem et rationem mentis tuæ ad contuendam et discernendam magnitudinem miserationis meæ. *Infer digitum tuum huc* ad me, ubi spiritus tuus confirmatus in æterna beatitudine, in mea sempiterna visione gaudeat et lætetur, ubi corpus tuum æternæ immortalitatis claritate glorificatum nullo indiget, quo sustentetur.

Et vide manus meas. Vide, inquam, et considera mirabilia, quæ ostendi in te omnipotentix et pietatis meæ **432** opera. Si quando enim in illa vita laudabiliter vixisti, si quando ex operibus tuis mihi complacuisti, manus tuæ et manus meæ pariter fecerunt, quia tua et mea opera fuerunt, sed quod jam factum est in te, totum est ex me. *Vide manus meas*, vide quis ego sim; considera quid in te facerim, quia quod de homine mortali homo immortalis, de homine infirmo et fragili homo beatus æternæ incommutabilitatis et incorruptionis gloria donatus et firmatus es, *manus meæ* sunt, nihil tibi in hoc mecum commune, sed ex me factum est in te absque te. *Vide ergo manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum.* Nullo amplius laboris tædio fatigaberis, sed omnem tuam operationem verte in quietem contemplationis, totum te transfer in gaudium et claritatem æternæ meæ visionis.

Et noli esse incredulus, sed fidelis. Dum fuisti in corpore, eras aliquando *credulus*, aliquando eras *incredulus*, quia, etsi quando in bonæ actionis studio stabilis fuisti, mentis instabilitate, instabili cogitationum vanitate evagando ab interna fidelitate, quam erga me habere debueras, plerumque deci-

disti. Sed quia jam proxi te ad claritatem meam perpetuitatis, removebitur a te omnis voluntas incredulitatis, omnis voluntas instabilitatis. Eris amodo fidelis, quia totis sensibus tuis in mea dilectione fixus, totis animæ et corporis desideriis et affectibus mihi adhærebis, mihi æternaliter commarebis. Ut enim audenter dicam, Petrus, Paulus et cæteri sancti Dei, licet jam in æterna quiete cum Christo gaudeant, necdum tamen perfecte ad hanc fidelitatem pervenerunt, quia quandiu aliquid extra Deum cogitant, quandiu desiderio rehabendi corpora sua æstuant, licet modicum sit, id ipsum tamen desiderium plenitudinem dilectionis Dei ex parte in eis retardat et impedit; sed cum resumpto in fine mundi corpore carne simul et anima beata immortalitate vestentur, et nihil erit quo vel minima amplius cogitatione ab amore Dei retardentur. Nunc vere implebitur quod sequitur: *Respondit Thomas et dicit ei: Dominus meus et Deus meus.*

433 Possumus et alio modo hæc eadem verba interpretare. *Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.* In tribus his verbis, scilicet *huc, manibus, latere*, totam simul sanctam Trinitatem possumus accipere. *Infer*, inquit, *digitum tuum huc*. Per *digitum* intelligitur discretio, et est quasi dicat: Dum adhuc in carne vixisti, in fide tua, qua ad hanc quam jam adeptus es æternitatis gloriam laborasti, quedam tibi præposita erat discretio de Patre, de Filio, de Spiritu sancto, hoc est ut crederes in Patrem, crederes in Filium, crederes in Spiritum sanctum; sed hanc fidei tuæ discretionem, quæ tunc quodammodo erat illuc, *infer modo huc* quæ tunc erat extra te, *infer modo huc intra te*. Agnosce modo in re et perfecta veritate excellentiam et majestatem Dei Patris, quam in illa vita nunquam cognovisti, nisi quantum fide et spe comprehendere potuisti. *Et vide manus meas* agnosce opera mea, agnosce jam in re individuam illam quam in illo sæculo nunquam agnoscere potuisti unionem divinitatis et humanitatis meæ. *Vide* jam et considera qua pietatis meæ clementia cœternus Patri in essentia divinitatis, factus propter te homo in utero Virginis matris, Redemptor tuus factus sim in humilitate susceptæ propter te humanitatis. *Et affer manum tuam et mitte in latus meum*. Per *latus* in quo homo requiescit, Spiritus sanctus, qui requies est omnium sanctorum suorum, apte intelligi poterit. *Affer*, inquit, *manum tuam, et mitte in latus meum*, hoc est cunctam tuam operationem verte in requiem Spiritus sancti. Nam, cum de tenebris ad lucem, de imagine ad speciem transferis, nulla alia erit ultra tua operatio, nisi sempiterna de contemplatione Patris et Filii in Spiritu sancto requies et exultatio. *Et noli esse incredulus, sed fidelis*. Nulla tibi ultra voluntas incredulitatis remanebit quia spiritus, anima et corpus tuum in visione Patris, et Filii, et Spiritus sancti æternaliter gaudebit. Audita hac voce tunc primum vere respondet Thomas et dicit: *Dominus*

meus et Deus meus. Illic non ponitur *Thomas, qui dicitur Didymus*, sed tantum *Thomas*, quia omnis ibi dubitatio cessabit, ubi se Deus Pater, Deus Filius, et Deus Spiritus sanctus vere et perfecte electis suis, sicuti est, manifestabit. Dicimus quidem nunc: *Dominus meus et Deus meus*, sed quasi in tenebris. Creatorem enim Redemptorem nostrum consitemur et credimus, necdum tamen, sicuti est, obsistente et impediende umbra mortalitatis perfecte cognoscimus. Sed cum oculo ad oculum eum videbimus sicuti est, cum inextinguibili flamma dilectionis ejus perfecte succensi fuerimus, quod nec minima cogitatione in spiritu, nec aliqua quæ ei contraria sit actione in corpore a claritate visionis ejus separari poterimus tunc vere corpore et spiritu in lætitia et exultatione æternaliter proclamabimus: *Dominus meus et Deus meus*. Tunc enim perfecte cognoscemus qua omnipotentia et magnificentia divinitatis suæ nos creavit, qua clementia et dulcedine humanitatis suæ nos liberavit. Hæc enim visio et perfecta Dei cognitio vere est vita æterna, quemadmodum ipse Dominus in Evangelio dicit: *Hæc est, inquit, vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii, 3)*. Ibi vere ineffabili genere locutionis cuique electorum suorum quasi in hæc verba loquitur dicens:

Quia vidisti me, credidisti. Ac si dicat: *Quid me Creatorem et Redemptorem tuum, sicut semper desiderasti, in perpetuitate et gloria magnificentiæ meæ vidisti, ideo credidisti, ideo ac hanc stabilitatem, ad istam quam ultra mecum sine dolore, sine defectu habiturus es æternæ beatitudinis firmitatem pervenire meruisti*. Et quia sola est fides et spes, quæ electos Dei in hujus vitæ miseria laborantes propter Deum ad hujus beatitudinis provehit præmium, continuo manifestat, cum subjungit:

Beati, qui non viderunt, et crediderunt. Ac si dicat: *Beati qui in tenebris et umbra mortis adhuc positi pro mea visione, pro æternæ beatitudinis gaudiis quæ non viderunt in re, laboraverunt in spe*. Per hoc enim *crediderunt*, per hoc, inquam, ad hanc quam jam mecum æternaliter ultra habituri sunt stabilitatis æternitatem pervenerunt. **435** Post hunc statum futuræ beatitudinis, quem peracta resurrectione reponisit Dominus in futura vita electis suis, apte subjuxit evangelista:

Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Quavis verba ista, juxta communem et simplicem sensum, ita intelligi possint quod multa alia signa presentibus discipulis suis in diebus carnis suæ fecerit Dominus, quæ in hoc libro Evangelii scripta non sunt, possumus etiam in eisdem verbis aliquid aliud quod adhuc sublimius est notare, quod tamen a vera fide et sano intellectu non videtur dissonare.

Duo namque sunt, circa quæ versatur tota intentio sacræ Scripturæ, opera videlicet conditionis, et opera restorationis. Quæ opera conditionis multa

sunt : circa illa enim versatur creatio cœli, creatio terræ, creatio maris : creatio cœli cum ornamentis suis, sol, luna, stellis ; creatio terræ cum ornamentis suis, herbas, arboribus, bestiis animantibus et potissimum rationali creatura, quod est homo, propter quem omnia facta sunt, creatio maris cum universis, quæ in eo creata sunt. Hæc omnia vere *multa* sunt, et *alia*, et *signa*. *Multa* sunt, quia multipliciter creata sunt ; *alia* sunt ab illis operibus restorationis, quia non fuerunt ipsa veritas, sed *signa* veritatis ; *signa* ejus quæ futura erat per Christum humanæ reparationis.

Hæc *multa* et hæc *alia* fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum quasi *signa* quia patiēdo, moriēdo, resurgēdo, ascendēdo, Spiritum sanctum de cœlis mittēdo, eadem *signa*, quæ a conspectu omnium hominum aliena erant, quia omnium scientiam latebant, aperuit, et manifesta fecit conspectui et agnitioni discipulorum suorum. Hic est enim liber ille scriptus intus et foris, signatus sigillis septem, de quo cum dicat Joannes in Apocalypsi : *Et nemo poterat in cœlo, neque in terra, neque sub terra aperire librum, neque respicere illum* (Apoc. v, 3). Post pauca responsum est illi : *Ne fletiveris, ecce, vicit homo de tribu Juda radix David, aperire librum, et septem signacula ejus* (ibid., 5). Et **436** post pauca : *Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es et redemisti nos Deo in sanguine tuo* (ibid., 9). Per ipsius enim incarnationem, passionem, resurrectionem et ascensionem, et Spiritus sancti de cœlis missionem non solum illi perfecti discipuli, sed et imitatores eorum plene et perfecte agnoscere cœperunt, quod *multa* illa, quæ præcedebant, opera Creationis quasi *signa* quædam fuerunt eorum, quæ in veritate per eum facta sunt, humanæ restorationis. *Multa* illa et *alia* *signa*, opera videlicet creationis non sunt scripta in libro hoc Novi Testamenti, sed sunt scripta in libro alio, in libro Moysi, in libro Veteris Testamenti. Hæc autem, opera videlicet restorationis, quæ non *multa*, non *alia*, non *signa*, sed quæ pauca, quæ brevia, quæ ipsa veritas sunt, in libro hoc Evangelii, in libro videlicet Novi Testamenti scripta sunt, et hæc pauca totius humani generis saluti sufficiunt. Quæ sunt illa ? hæc utique, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ipsius. Hoc enim est Verbum abbreviatum, de quo dicit Propheta : *Verbum abbreviatum faciet Dominus super terram* (Rom. ix, 28). In hoc Verbo abbreviato restaurati et vivificati vitam habebimus, si Jesum Dominum et Salvatorem nostrum esse verum Deum, esse verum hominem credemus, et quod idem, qui Salvator noster est secundum humanitatem, Creator noster est secundum divinitatem. Et ut credentes, inquit, vitam habeatis in nomine ipsius. Nomen ipsius fides est ipsius. Nam, sicut homini vel cuique rei ideo nomen imponitur, ut per nomen agnoscatur sic Dominus et Redemptor noster, quia nullatenus nisi per fidem in hoc mundo agnoscitur, fides ejus recte

nomen ejus dicitur. Vere etenim vitam habebimus in nomine ipsius, in fide ipsius, si credendo eum Creatorem nostrum, ut Creatorem et Dominum nostrum timeamus, si credendo eum liberatorem ac Salvatorem nostrum debito, ut Redemptorem nostrum, amore diligimus et quia Creator noster est, propter finem ejus mala caveamus quia Salvator noster est, propter amorem ejus boni faciamus.

437 Hujus fidei perfectionem tribuat nobis, sine quo nihil perfectum est, Dominus noster Jesus Christus, ut quem verum Deum et verum hominem verum Creatorem et verum Redemptorem nostrum credimus et confitemur, sic timeamus, sic diligamus, ut in nomine ipsius vitam habeamus, quatenus cum post dies octo venerit, cum perfecta resurrectione in medio discipulorum, omnium videlicet electorum suorum steterit, et nos cum Thoma, cum omni sanctorum multitudine audiamus ab ipso in æterna gloria : *Inser digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum*, ubi in agnitione Dei Patris, in contemplatione ipsius Filii, in requie Spiritus sancti lætemur et exsultemus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

438 HOMILIA XLVII.

IN DOMINICAM II POST PASCHA PRIMA.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Ego sum pastor bonus ; bonus pastor animam suam dat pro ovibus (Joan. x).

Quia secundum Apostolum animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei (I Cor. ii, 14), Verbum Dei Patris caro factum est, et habitavit in nobis, ut in carne degens inter homines per carnis commanentiam homines ad spiritalem excitaret intelligentiam ; et qui capere non poterant spiritualia, audirent carnalia, et per ea proficerent ad spiritualia. Unde fit quod in doctrinæ suæ verbis ea plerumque loquitur, quæ carnales audire quidem possent, sed non intelligerent ; spirituales autem, quibus datum est nosse mysterium regni Dei, non tantum audirent, sed et audita ad salutem animarum intelligerent. Quod præsentis Evangelii sacra lectio evidenter nobis demonstrat, ubi Dominus pastorem, mercenarium, lupum et oves nominat, quæ omnia nomina quidem sunt rerum visibilibus et carnalibus cognita, sed aliud in his verbis exterior capit auditus, aliud intelligentiæ spiritualis exhibet fructus. In pastore enim ovium animarum bonus et verus designatur prælatus ; in mercenario fletus, in lupo adversarius, subditi notantur in ovibus. In pastore etiam quemlibet fidelem suæ ipsius animæ sollicitum custodem intelligere possumus, in mercenario operantem et temporalia diligentem, in lupo dialolum homini insidiantem, in ovibus cordium et actionum simplicitatem.

His de lectione evangelica breviter præmissis nunc ad ipsius intellectum plenius elucidandum accedamus, et quæ in eo ad nostram vel aliorum utilitatem, Dei gratia largiente, gratis omnia dante, accipimus, ipso, qui hæc sancta Evangelii verba edidit,

auxiliante et ejus sancto Spiritu, pro posse nostro A bus subsidiis fit plerumque ut dispergantur oves, proferamus. Ait itaque Dominus : quæ ad serviendum Domino congregatæ fuerant.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus. Quod pastorem et bonum Dominus se nominat, novitate et dulcedine nominis hujus ad amorem suum corda hominum torpentia excitat ; quia ipse vere pastor ille essentialiter bonus est, qui omnes homines, bonos et malos, imo omne, quod vivit in mundo, sola bonitate sua pascit in carne, et fideles suos verbo sacræ doctrinæ pascit in mente, nec non et sacrosancti corporis et sanguinis sui delicias in sancta Ecclesia ad salutem animarum copiose ministrat quotidie.

Ad hujus imitationem pastoris quicumque in Ecclesia Dei bonus pastor esse voluerit, animam suam abstractam a carnalibus desideriis dat pro ovibus, B 439 Deo dat, Deo subjicit ad serviendum, et hoc pro ovibus, pro sibi commissis, quatenus Deo fideliter serviendo, et firmiter adhærendo hoc apud eum sua devotione obtineat, ut quod ipse minus potest, commissos sibi Deus sua pietate foris et intus custodiat. Dat etiam si necesse fuerit in persecutione ad excutiendam animam suam pro animarum sibi commissarum salute, ut magis ipse pro ovibus suis mortem velit sustinere, quam eas in periculo et morte animarum relinquere. Quod ad imitationem Christi multos sanctorum pro ovibus suis fecisse legimus, et ob hoc eorum memoriam gloriose et dulciter in Ecclesia frequentamus.

Mercenarius autem et qui non est pastor, quia aliter sentit, longe aliter quam bonus pastor agit. Mercenarius enim est qui magis pro mercede temporali quam pro animarum salute locum regiminis occupat ; ideoque pastor non est, quia sicut Dominus Petro ter dixit : *Pasce oves meas* (Joan. xxi, 17), iste trina illa pastione nec prædicationis verbo, nec bonæ operationis exemplo, nec sanctæ orationis suffragio ovibus Domini vel præesse vel prodesse laborat.

Cujus non sunt oves propriæ. Quod proprium est hominis, arctius ab eo, quam quod alienum est, diligitur. Oves itaque propriæ mercenarii esse non dicuntur, quia ab eo ad salutem non diligitur. Is itaque videt lupum venientem, et fugit. Lupum vel adversarium aliquem visibilem ad disturbanceationem gregis Dominici, vel ad direptionem rerum ejus D de foris venientem, vel adversarium invisibilem diabolum, ad interitum animarum rugientem intelligit, pro quibus stare in prælio Domini bene vivendo prædicando, orando debuit, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærens, misere derelinquit. Dimittit autem oves, sicut ait beatus Gregorius (32), non mutando locum, sed subtrahendo solatium, fugit autem, quia se sub suæ perversitatis et inutilitatis silentio abscondit.

Quo fugiente lupus rapit et dispergit oves. Rapit lupus subsidia exteriora servorum Domini, quibus Domino, 440 ministrare debuerunt, et deficienti-

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Fugit tacendo mercenarius, dum nec adversario exteriori libertate vocis audet contraire, nec prædicationis verbo adversario interiori valet resistere. Et hoc ideo, quia mercenarius est, id est quia in sui prælatione mundum magis quam Deum diligit, et non pertinet ad eum de ovibus, id est, ait cor ejus non accedit, ut tangat cum sollicitudo de animabus, sed pertinet ad eum sollicitudo de suæ carnis voluptatibus. Verum quia pius et misericors est Dominus, et novit omnes, qui sunt ejus, etiam sub male viventibus prælatis non obliviscitur suorum Dominus, ideoque subjungit quod sequitur :

Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. Ac si dicat : *Etsi alii, qui pastoris nomen habent, pastoris non exsequuntur officium, ego tamen, quod meum est, ingenitæ bonitatis meæ non obliviscar, quia ego non nuncupative, sed essentialiter sum pastor bonus, et cognosco meas.* id est diligo, quos meos futuros esse cognosco, sub quocunque vivant prælato. *Et cognoscunt me meæ, id est diligunt [me] meæ, id est quos futuros esse cognovero hæredes beatitudinis æternæ. Modum autem quemdam dilectionis, quo vel Deus hominem diligit, vel homo Deum diligere debeat verbis sequentibus videtur innuere, cum dicit :*

Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. Filium nosse Patrem, sicut Filium Pater novit, est ejusdem potentia, ejusdem sapientia, ejusdem bonitatis esse Filium cum Patre. Et cum una sit æqualitas divinitatis in Filio et Patre, non dedignatur Filius pro Patris obedientia humiliari in humanitate, et pro ovibus suis animam ponere. Hæc est itaque forma dilectionis, quam nobis ipse proposuit, ut sicut ipse in forma Dei Patris æqualis, usque ad formam 441 servi suscipiendam pro Patris dilectione et reverentia non dedignatur esse humiliari, ita homo quilibet, cujuscunque sit potentia, cujuscunque sapientia, ut Deum veraciter probetur diligere, non dedignetur animam suam in qualibet abjectione pro Dei dilectione ponere. Ipse enim ideo animam suam pro nobis posuit, ut et nos pro ipso animas nostras ponamus. Primum quidem pro nobis caro factus animam suam in carne posuit, deinde, ut nos redimeret, eandem animam in cruce posuit, tandem animam ut suorum animas redimeret, in inferno posuit, iterumque eandem animam in carne resurgendo posuit, animamque et carnem in cælis ascendendo posuit, ibique cum carne et anima vultui Dei Patris pro nobis intercedendo quotidie assistit. Quia ergo et suos ipse diligit, et sui eum diligit, quicumque sive mercenarius, sive pastor prælatus sit ipsius ovium, in futura vita ipse solus et unus pastor erit

(32) S. Gregor. xi. Hom. in Evang. lib. 1, hom. 14, 2, tom. LXXVI Patrologia.

suarum ovium, quas beatitudini sanctorum cœquabit angelorum. Hoc est enim, quod videtur dicere:

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. Aliæ istæ oves intelligi possunt sanctorum angelorum multitudines, quas in montibus ille dereliquit, qui unam perditam querere abiit; *quæ non sunt ex hoc ovili*, id est, ex visibili et corporali sanctæ Ecclesiæ congregatione, quia spiritus sunt in cœlo Domino assistentes, quos, inquit Dominus, *oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor.* Adducet enim eas Dominus in generali resurrectione, cum *advocabit cœlum desursum, et terram discernere populum suum* (Psal. XLIX, 4) et peracta per ministerium sanctorum angelorum separatione malorum et bonorum, tunc *vocem ejus audient*, qua electis suis dicit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum* (Matth. xxv, 34). Et tunc *fiet unum ovile*, id est una societas, una beatitudo, una gloria, unum gaudium angelorum et hominum, et tunc erit *unus pastor*, quia tunc unus Deus Pater et Filius et Spiritus sanctus pastor 442 erit omnium, quos sua præsentia sine omni defectu miseræ in jucunditate et exultatione, quam thesaurizabit super eos, satiat in æternum.

Ut igitur sub tali pastore secure quandoque in celesti regno sociari et jucundari mereamur, curemus interim ut in præsentī vita animarum nostrarum pastores non segnes inveniamur. Sicut enim superius ex parte tetigimus, in pastore non solum prælatus, sed et fidelis quisque animæ suæ custos sollicitus potest designari, qui tunc merito bonus pastor a Domino meretur nominari, cum animam suam dat pascendam jugiter in bonis illis et beatis pascuis divinæ lectionis, sacræ meditationis et puræ orationis, et hoc *pro ovibus*, si habentur, servandis, vel si non habentur, congregandis. In *ovibus* enim mansuetudinem et simplicitatem intelligere possumus, quas necessario fidelis quisque, qui salvari desiderat, debet habere, mansuetudinem, id est patientiam, ne adversis frangatur simplicitatem, ne in prosperis extollatur, ut simpliciter pro benefactis suis divinæ remunerationis præmium exspectat, favoris transitorii laudem, etiam si occurrit, contemnat. Ista sunt septem illa millia ovium, quas Job ille magnus inter Orientales, imitandus inter spirituales, dives in mundo, ditior in Deo habuit, qui nec in bonis a Deo sibi collatis extolli curavit, nec in adversis fatigatus et fractus a Deo recessit.

Pro his itaque ovibus tenendis et tuendis fidelis quisque in prædictis pascuis lectionis, meditationis, orationis animam suam studiose pascat, ut apud Deum veraciter *bonus pastor*, non *mercenarius*, esse dicatur. *Mercenarius* enim esse potest, qui pro Deo quidem laborat, et laboris sui mercedem vitam æternam esse putat, sed surgente tentatione facile vel adversis vel prosperis flectitur, qui lectionis et orationis pastu sæpius non reficitur. Hoc est enim quod

A videtur dicere Dominus: *Mercenarius, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit.* Mercenarius enim, qui pro Deo exterius laborat, et qui pastor 443 non est, qui pasci secundum Deum interius operam non dat, ipse est, *cujus non sunt oves propriæ*, quia virtutes istæ, patientia, et simplicitas, etsi aliquando videantur esse laborantium, *propriæ* eorum non sunt, sed sunt propriæ in lectione et oratione se pascantium. Ab eis enim possidentur quasi *propriæ*, quibus nec vi aliqua tentatoris auferri valent nec fraude.

Mercenarius autem, quia has oves proprias non habet, *videt lupum venientem*, id est intelligit diabolus vel blanditiis corrumpere, vel terroribus vincere molientem; *et dimittit oves*, id est relinquit in adversitate mansuetudinem, in prosperitate humilitatem, *et fugit*, id est faciem suam, animi videlicet intentionem, qua Deum respicere debuit, a Deo avertit. Unde fit quod sequitur:

Et lupus rapit et dispergit oves. Unam enim ovem, quam diximus patientiam, *lupus rapit* in adversis; alteram, quam diximus simplicitatem, ita *dispergit* ut simplicitatem mercenarii in duplicitatem convertat, id est ut pro suis operibus et Dei retributionem et mundi favorem desideret.

Quod profecto, scilicet quod *mercenarius fugit, quia mercenarius est*, 444 totum ideo fit, quia de spiritali animæ pastu, de quo sæpe diximus, non est sollicitus, *et non pertinet ad eum*, sed pertinet ad eum qui pastor est, de *ovibus*, patientiæ et simplicitatis virtutibus, quas verus pastor ideo nunquam potest amittere, quia ad eas obtinendas lectionis et orationis pastu dulciter saginatur quotidie.

Nos itaque, dilectissimi, ut has in nobis oves congregemus, et pascendo firmiter conservemus, ad eum qui essentialiter *pastor bonus* est et pro ovibus suis animam suam posuit, humiliter confugiamus, obsecrantes ejus misericordiam, ut lupum insidiantem à nobis sua potestate repellat, et nos, qui populus ejus et oves pascuæ ejus sumus, in suis pascuis ita custodiat, quatenus ipso auxiliante eo usque perveniamus, ubi sub ipso pastore protecti, et in loco pascuæ collocati nullum deinceps lupum timeamus, sed in æterna et secura cum ipso beatitudine gaudeamus, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

445 HOMILIA XLVIII.

IN EANDEM DOMINICAM SECUNDA.

Ego sum pastor bonus (Joan. x).

Dominus noster Jesus Christus, qui essentialiter est bonus, satis convenienti comparatione bonum se pastorem nominat, quia omnia quæ creavit et fecit, clementi bonitate regit et gubernat; et quidquid pro salute hominum fecit aut protulit, non suo honori, non suæ providit gloriæ, sed humanæ salvationi in hoc curavit prodesse. Si enim nullus hominum creatus aut salvatus esset, idem ipse, sicut ab initio erat, omnipotens et æternus in divinitate

sua permansisset. Unde bonitatem suam, qua nos creavit et redemit, bonum se nominando pastorem commendat, ut unusquisque his admonetur verbis qualiter bonitati ejus bonis operibus respondeat.

Ego sum, inquit, pastor bonus. Boni pastoris est officium pascendo, adaquando, a morsibus bestiarum defendendo, curam gerere ovium sibi commissarum. Pastor ergo ille summe bonus oves pascuæ suæ, quæ nos sumus, spiritali et corporali passione quotidie pascere non desinit, simulque a morsibus bestiarum, id est a læsione malignorum spirituum protectione manus suæ protegit et defendit. Qui etiam, in quantum oves suas gratuita bonitate dilexerit, verbis sequentibus patenter insinuans ait:

Bonus pastor animam suam dat pro ovibus. Ipse quippe solus veraciter bonus animam suam pro redemptione ovium suarum posuit, non ut sibi metipso gloriam acquireret, vel auget, sed ut hominem, qui perditus erat, ad regnum cælorum revocaret. Nam etsi aliqui erant boni pastores, et videlicet Petrus et Paulus, cæterique apostoli et apostolorum imitatores, qui sollicitè ovium suarum curam gerebant, non tamen pro eisdem ovibus sine respectu propriæ mercedis laborabant. Si enim laboris sui remunerationem a Domino non expectassent, tantos labores, tantas persecutiones non sine gravi tædio tolerassent. Quis unquam pastor, licet bonus et sanctus, tantas pro ovibus suis sustinere posset passionum injurias quantas ille, cum esset Dominus omnium, in forma servi apparens sustinuit, dum sputa, colaphos et flagella passus, et ad ultimum morte turpissima condemnatus, in medio duorum latronum crucifixus et lanceatus pependit? Et quia in omnibus his tolerandis nullus eum imitari valet, in primo pastore Ecclesiæ, Petro videlicet apostolo, fornam quam jam bonis præscribit pastoribus, quam imitari debeant, quem resurgens a mortuis, an se diligeret tertio interrogavit, cui trina responsione amore n confitenti tertio pascendas oves suas commendavit. Ideo fidei pastori Ecclesiæ ter Dominus pascendas oves suas commendavit, trinam pastionem, prædicationem, operationem, orationem, qua bonus quisque pastor gregem sibi commissum pascere debeat, præsignavit. Hac trifaria pastione pastor quisque oves Dominicas pascere studeat, ut, quos verbis ad bene agendum admonet, bonis exemplis instruat et informet, et ad hæc (quod potissimum est) assidua oratione adjuvare non cesset. Nam sunt nonnulli, qui nec per prædicationem, nec operationem ad meliorem vitam possunt informari; quos necesse est orationum suffragiis, ut in melius proficiant, apud Deum adjuvari. Sed quia præscivit Dominus multos in Ecclesia non veros pastores, sed mercenarios futuros esse, qui locum, non meritum pastoris haberent, et non pro lucro animarum, sed pro solis terrenis commodis laborarent, subjunxit dicens:

(35) S. Gregor. loc. cit. ad not. 32.

A **447** *Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem.* Fit plerumque ut mercenarii, licet ipsi non recte vivant, subditis tamen legem recte vivendi præponant, quorum vita, licet non sit imitanda, quæ tamen recte dicunt et præcipiunt, non sunt contemnenda, quemadmodum discipulos suos ipsa Veritas admonuit, dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei. Quæ dicunt vobis, facite; quæ vero illi faciunt, nolite facere (Matth. xxiii, 2).* Scribæ quidem et Pharisei legem in synagogis suis annuntiabant et docebant, quam tamen ipsi minime observabant. Quorum imitatores mercenarii esse probantur, qui, quod recte prædicaverint edocuerint, male vivendo destruunt. *Videt, inquit, lupum venientem, et dimittit oves et fugit.* Veniente lupo mercenarius fugit, dum, sicut beatus Gregorius ait (33): *Quibuslibet potestatibus male agentibus rationis libera voce contraire meui.* — Lupus ergo rapit, et oves dispergit, quia, dum ab impiis bona spiritalium dissipantur et subsidia vitæ subtrahuntur, oves nonnunquam disperguntur. Sed jam Redemptor noster, verus et bonus pastor, dilectionem, qua oves suas agnoscit et diligit, iterata repetitione consequenter innuit:

Ego sum, inquit, pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. Ac si patenter dicat: Oves meas pro quibus animam meam posui, quas sanguine meo redemi, tam paternæ charitatis affectu agnosco et diligo, quod sive sub pastore sint, sive sub mercenario, sine protectionis meæ auxilio nunquam eos neque hic, neque in futuro, derelinquo. *Et cognoscunt me meæ;* etenim pastorem et Redemptorem suum cognoscunt, quia non mercenarium, sed me verum pastorem sequentes vocem meam audiunt. Qui vere oves Domini sunt, vocem ejus per internam inspirationem alloquentem audiunt quia plerique, si sub mercenario sunt, ab eo fugientes, Patrem et pastorem animarum suarum, sub quo salvari possint, humiliter quarunt. Me autem durum et grave videatur ovibus Domini imitatione veræ humilitatis et obedientiæ vocem ejus sequi, formam nobis in semetipso præscribere ait:

D **448** *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis.* Quod idem est ac si dixisset: Sicut ego, licet Patri cœqualis, cœternus, cœnipotens pro ejus dilectione in tantum me humiliavi, quod formam servi accipiens pro redemptione ovium mearum animarum meam dedit, sic qui oves meæ sunt, et esse volunt, eandem mihi dilectionem rependere debent, ut meæ dilectionis causa humiliari sub obedientia non refugiant, et, quantum possunt, proximis in vera charitate prodesse studeant. Vere enim proximum diligere cognoscitur, qui summopere ea admittere cavet, in quibus cum offendere vel contristari valet. Sic diligenter nos Redemptorem nostrum diligere deberemus, ne in aliquo oculos majestatis ejus cœ-

senderemus, qui nos diligit non in aliqua suimet-
ipsius utilitate, sed sola gratuita miserationis
sue bonitate. Nam quod homo hominem diligit,
suam potius quam alterius utilitatem querit, qui
etiam si plus diligens, minus se diligi conspicit, ani-
mum citius ab eo quem diligit avertit. Si ergo nos-
metipsos tantopere diligimus, quanto magis Deus
in omnibus et super omnia est diligendus, a quo id
quod ardentem diligimus, accepimus, animam vide-
licet et corpus. Sequitur:

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili;
et illas oportet me adducere, et vocem meam audient.
Quasi propriæ oves Christi Judæi fuerunt, inter
quos natus, nutritus est et conversatus, a quibus
etiam passus et crucifixus. Aliæ vero oves, ut expo-
sitores dicunt, fideles sunt, qui de gentilitate ad fi-
dem venerunt. Possumus etiam altiori sensu per
oves Christi innocentes, et per alias oves pœnitentes
intelligere, quas misericorditer in ovile suum
dignatur adducere. Nam sunt nonnulli, quos in te-
nera adhuc ætate a secularis vitæ corruptione Do-
minus separat, et in spiritali conversatione a crimi-
nalibus peccatis custodit et observat. Et hi tales
propter innocentiam vitæ non immerito Christi di-
cuntur oves. Et econtra plerique sunt qui omne
tempus vitæ suæ in vanitatibus et illecebris sæculi
consumunt, quos dum per internam visitationis suæ
gratiam a via sua mala revocaverit et in ovile san-
ctæ conversationis adduxerit, oves **449** Christi
per veram ducuntur pœnitentiam, sicut illi, de qui-
bus supra diximus, oves per veram vocantur inno-
centiam. Hi vocem ejus audiunt, quia hoc quod
ipse discipulos discere a se præcepit, quantum ipso
adjuvante possunt, factis implere contendunt. *Di-
scite, inquit, a me quia mitis sum et humilis corde*
(*Matth. xi, 29*). Non enim dixit: Discite a me quod
in crucis patibulo pro vestra salute pendeo. Sed,
post positis omnibus passionis suæ laboribus, solum
hoc eis exemplum proposuit humilitatis et patientiæ,
ut qui vere discipuli ejus volunt esse, patientes sint
et humiles corde.

De his talibus, innocentibus, inquam, et pœnitentibus,
fiet unum ovile, unum scilicet et in profunda
cordis humilitate, quia humilia de se sentiunt, et
honore invicem prævenire contendunt. Oves quippe
pœnitentium, dum labores, jejunia, vigiliæ cætera-
que virtutum opera in ovibus innocentium conside-
rant, in eorum comparatione se vere peccatores
dijudicant, et ideo magis magisque semetipsos hu-
miliant. Econtra oves innocentium, dum humilitatem
et dignam satisfactionem in ovibus pœnitentium
attendunt, se nil boni egisse, se in vacuum
laborasse conquerentes, humilitatem et perfectionem
illorum imitari contendunt. Hac mutua humilitatis
contentione dum invicem innocentes et pœnitentes
honore se student prævenire, non incongrue dici
valet quod sit unum ovile, quia in unitate humilitatis
sibi mutuo concordant, et unanimi charitate se
invicem submitunt et humiliant.

In hoc revera ovili unus erit pastor, humilitatis
et innocentia auctor, et qualiscunque sit prælatus,
ipse tamen pastor ibi erit primus et summus, qui
supradictas oves innocentia et pœnitentiæ misericorditer
pascit et gubernat in anima et corpore.

Hæc divina miserationis opera Petrus apostolus
notat in Lectione hodierna. *Eratis, inquit, uti-
quando sicut oves errantes, sed conversi estis nunc
ad pastorem et episcopum animarum vestrarum* (*I
Petr. ii, 25*). Verba hæc tam innocentibus quam
pœnitentibus apte congruunt, quia pœnitentes hoc
modo oves errantes erant, quod omnem vitam suam
in vanitatibus sæculi transegerant; innocentes vero
nihilominus oves errantes fuerunt, quia factam **450**
in se Dei misericordiam non cognoverunt, nec pro
conservata innocentia dignas Deo gratias egerunt.
Sed postquam ita, ut prædiximus, in ovile Christi
convenierint, et vera humilitate et charitate coadunati
fuerint, tunc quodammodo ad pastorem et episcopum
animarum suarum conversi laudant et diligunt
facta in se magna Dei.

Bene quidem Redemptor noster episcopus anima-
rum nostrarum dicitur; quia episcopus *superintendens*
interpretatur. Priusquam homo in utero ma-
tris concipiatur et formetur, occulto dispensationis
sue consilio intendit quid de homine et cum homine
facturus sit, quomodo innocentem et pœnitentem
salvare velit. Novit ipse cognitor omnium morum et
qualitates singulorum, et secundum id quod uni-
cuique expedit, vocationem et conversationem ipso-
rum disponit. Sunt enim nonnulli, qui si puri et
immaculati in infantia ad spiritale propositum vo-
carentur, alios despiciendo supra se extollerentur.
Et ideo hos tales ipse scientiarum Dominus graviter
nonnunquam lapsos per pœnitentiam clementer re-
vocat, ut post lapsum conversi humiliores et fortiores
fiant. Sunt etiam alii, quos si vanitatibus sæculi im-
plicari permetteret, vix aut nullatenus ab amore sæ-
culi animum suum retraherent. Et hos tales, sua præ-
veniente misericordia, ab ineunte ætate usque ad finem
conservat in innocentia. Ita ergo pastor et episcopus
animarum nostrarum singulis quibusque salvandis
superintendit, qua conversione quo ordine tam pœ-
nitentes quam innocentes vocandi sint, et dum in
ovile suum eos adduxerit in charitate ferventes, in
humilitate invicem obedientes tam visibili quam in-
visibili pastionis suæ gratia pascit nos et reficit.

Et quia nos sumus oves pascuæ suæ, quos in
ovile suum dignatus est adducere, tota cordis inten-
tione vocem ejus sic studeamus audire, ut concor-
des charitate, subjecti in humilitate ita in præsentem
dulcedinis suæ pabulo pasci mereamur, ut quando-
que ad æternæ satietatis delicias perducamur. Id
ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Chri-
stus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat
per omnia sæcula sæculorum. Amen.

451 HOMILIA XLIX.

IN DOMINICAM III POST PASCHA PRIMA.

Modicum, et jam non videbitis me, et iterum modi-

cum, et videbitis me, quia vado ad Patrem (Joan. XVI).

Quia Dominus ac Salvator noster vidit et præscivit de corporali sui absentia discipulorum animos non mediocriter perturbandos, prædixit et præsignavit eis in his sacræ evangelicæ lectionis verbis passionem, resurrectionem suam et ascensionem, ut qui de temporali ejus morte turbandi essent, audita resurrectionis et ascensionis ejus gloria haberent unde consolari possent. Recte autem ait :

Modicum, et jam non videbitis me. Ab illa enim hora, ultima videlicet cœna sua, qua hæc eisdem discipulis suis locutus est, *modicum* erat tempus, quo eum *non videre* inciperent : Tentus enim nocte illa a Judæis, et in crastinum crucifixus, mortuus et sepultus, eorum sublatus est aspectibus. Sed *et iterum modicum, et viderunt eum*, quando die tertia resurrexit, et per dies quadraginta, quibus in hoc mundo post resurrectionem suam mansit, quando et quomodo voluit eis apparuit. Quod autem adjunxit : *Quia vado ad Patrem*, per hoc prædixit eis mirabile sacramentum ascensionis suæ, qua expleta dispensatione mortalitatis in assumpta humanitate æternaliter regnaturus erat cum Patre in cœlis. Quia vero ipsi, utpote carnales adhuc et infirmi nihil horum intelligere poterant, subjunxit adhuc et ait :

Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, et flebitis vos; mundus autem gaudebit; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra convertetur in gaudium. Plorabant quidem et flebant dolore inæstimabili, quando eum, quem præ omni mundo diligebant, præter quem solum, nullum in hoc mundo gaudium vel lætitiã habebant, nec habere volebant, comprehendendi, ligari, 452 flagellari et ad ultimum crucifigi, mori et sepeliri cernebant. Mundus autem gaudebat, quia perfidi Judæi, qui mundum plus quam Deum amaverunt, in morte ejus lætati sunt, quia memoriã ejus pariter cum vita se exstinxisse putaverunt. Sed tristitia amatorum Christi versa est in gaudium, quia qui moriente eo incredibili dolore afflicti et contristati sunt, agnita ejus resurrectione, visa excellentissima ejus ascensione indicibili gaudio repleti sunt, testante beato Luca evangelista, qui ait : At illi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo laudantes et benedicentes Dominum (Luc. xxiv, 52).

His breviter prælibatis etiam aliam adhuc mortem resurrectionemque corporis sui, sanctæ videlicet Ecclesiæ, cujus caput ipse est, intelligendam proposuit. Docet enim nos eisdem verbis qualiter mori et resurgere in hac vita debeant qui discipuli et membra ejus dici et esse desiderant.

Modicum, inquit, et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, quia vado ad Patrem. His sane verbis, licet obscura valde et intellectu difficilia videantur, recte nobis æterna Dei præscribit Sapiëntia qualiter hi qui peccando erraverant, n viam justitiæ bene vivendo redire debeant. *Mo-*

dicum enim dictum est a modo. Ideoque cum dicit *modicum*, modum quemdam, quantum video, nobis ostendit, sine quo nullus hominum salvari poterit. Est enim, ac si dicat cunctis quos prædestinatos ad vitam misericordia sua salvare desiderat : Vos, qui immodici hucusque fuistis, dum immoderate vivendo peccatis peccata sine modo addidistis, jam modum aliquem 453 in peccando habete cohibendo vos a vitiis, quibus sine modo hactenus inservire studuistis. Sed primum istud *modicum*, quod posumus nominare conversionem peccatorum, licet sit via salutis humanæ et initium, necdum tamen videndum se homini Deus repromittit, donec ad secundum *modicum* proficiat, per quod cor contritum et humiliatum figuraliter designat :

B Et iterum modicum, inquit, et videbitis me. Hoc etiam insinuari per Psalmistam videtur, cum dicit : *Declina a malo, et fac bonum (Psal. xxxvi, 27).* Declinare a malo, quod est primum *modicum*, homo peccator potest, sed non statim ad faciendum bonum sufficit, donec miserante Deo iterum *modicum*, quod diximus cor contritum, adeptus fuerit. Nam postquam per internam contritionem vere cor humiliatum fuerit ad faciendum bonum, homo antea invalidus convalescit, sicque per veram humilitatem confortatus ad visionem Dei proficit, ipso Domino testante, qui ait : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8).* Et recte cor humile cor mundum appellatur. Scriptum namque est :

C Immundus est ante Deum omnis qui exaltat cor suum. Ad hanc autem cordis munditiã, in qua vere Deus videtur, qualiter homo pertingere valeat, licet obscure, per Psalmistam Spiritus sanctus insinuat : *Myrrha, inquit, et gutta, et casia a vestimentis tuis (Psal. xlv, 8).* Per myrrham carnis mortificatio, per guttam cordis humiliatio, per casiam mentis accipi potest contemplatio. Per vestimenta autem Dei Scriptura sacra accipitur, quia sicut vestimentis homo tegitur, ne nudus appareat, sic quodammodo Deus et sensus divinus sub velamine sacræ Scripturæ absconditus latitat. A vestimentis etenim Dei myrrha, et gutta et casia procedunt, quia ex Scripturis sacris homo conversus instruitur quali studio carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigendo mortificare debeat; quod est vere myrrha, quæ vere hominem a putredine vitiorum emundatum in Christo vivificat. Post myrrham ponitur gutta, quod est cordis humilitas : Quanto enim caro 454 mortificata dejicitur, tanto mens humiliata ad bonæ operationis studium accenditur. Post myrrham et guttam ponitur casia ; quia per carnis mortificationem et veram cordis humilitationem proficit homo ad suavissimam mentis contemplationem. Quia vero durum est homini et difficile sic mortificando et humiliando carnem suam despiciere se ipsum Dominus, qui pro nobis et myrrha et gutta fieri voluit, nobis ad exemplum proponit dicens :

Quia vado ad Patrem. Gutta namque factus est

Dominus parvulus pro nobis infans nascendo, myrrha factus est in assumpta pro nobis humanitate moriendo. Nec injuste adventus Christi in carne guttæ comparatur. Nam sicut gutta una modicum quiddam est in comparatione magni fluminis, sic humanitas Christi parva valde erat, ad comparationem incomprehensibilis ejus divinitatis. Igitur quicunque huic guttæ, Dei utique Unigenito, pro nobis homini factæ, perfecte seipsum humiliando conformatur, quicunque myrrham hanc electissimam, mortificando in se vitia, imitatur, in eo procul dubio idem Deus et homo *ad Patrem vadit*, dum eum per visitationis suæ gratiam ad fastigium suavissimæ contemplationis sustollit, quæ significatur per casiam. Nec injuste casia, quæ est arbor aromatica, et non nisi in locis humentibus nascitur, contemplatio assimilatur, quia nobilis ille humor lacrymarum, quem contemplatio mentis de terra cordis elicit, diversas arbores, quæ sunt diversæ virtutes, in corde hominis crescere facit.

Et congrue quidem tria hæc verba Psalmistæ tribus supra dictis verbis Domini conveniunt. Per primum enim *modicum* sicut per myrrham mortificatio carnis; per *iterum modicum*, quemadmodum et per guttam, humilitatem designat cordis. Quod vero dicit, *quia vado ad Patrem*, sicut et per casiam, mentis ostendit contemplationem.

Per eadem etiam verba evangelica recte Oratio hodierna illuminatur, **455** in qua petimus, ut *errantibus, quo in viam possint redire justitiæ, veritatis lumen ostendatur*. Via etenim justitiæ est mortificatio carnis, lumen veritatis est humilitas cordis. Per hæc duo recte homo salvandus illuminatur, ut, ea quæ Christiano inimica sunt nomini respuendo, declinare a malo sciat, et ea quæ sunt apta sectando, facere bonum valeat. Quicunque igitur his gradibus manu gratiæ in spiritali vita provehitur, bene cum eo cujus membrum factus est dicere potest, *quia vado ad Patrem*. Ad Patrem enim cum Deo in Deo vadit, dum terrena quæque et caduca penna contemplationis transvolans, solis cælestibus intendit. Sed quia talis est vicissitudo humanæ mutabilitatis et miseræ, quod is qui modo per occultam supernæ visitationis gratiam suaviter cum Deo oblectatur et reficitur, modo, subtracta visitationis Dei dulcedine, in quamdam Dei et sui ignorantiam relabatur, apte subjungitur :

Dixerunt ergo ex discipulis suis ad invicem. Discipulorum nomine spiritum, animam et corpus hominis possumus accipere, qui dum se sub disciplinam Domini recte vivendo colligunt, nec tamen ad desideratam divinæ agnitionis et dilectionis dulcedinem pervenire possunt, ista sine intermissione verba ad invicem conferunt :

Quid est hoc quod dicit nobis : Modicum, et jam non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, et quia vado ad Patrem? Quid est quod dicit, modicum? Duas hic posuit interrogationes. Prima interrogatio est propriæ ignorantia consideratione, secunda

PATROL. CLXXIV.

A interrogatio est humilis pro eadem ignorantia suæ cæcitate continuanda ad Deum oratio. Nam quid aliud veri Domini discipuli faciunt, dum quasi derelicti a Deo nullo corporis labore, nulla cordis devotione ad gratiam divinæ dulcedinis pertingere se posse conspiciunt, nisi quod suppliciter corde et voce Domino clamant in oratione : *Quid est hoc quod dicit nobis, modicum? Ac si dicat : O Domine, essentialiter misericors* **456** *et bone, quid est hoc quod de ineffabili tua dulcedine nobis dicitur quotidie? Doce nos, Domine, solita tua bonitate, fac ut experiamur intrinsecus quid sit modicum, et iterum modicum, quod audimus extrinsecus, sine quo ad visionis tuæ gratiam pertingere non possumus.*

B *Nescimus quid loquitur. Nihil nobis audire exterius proderit, si tua nos gratia docere intrinsecus desierit. Hujusmodi orationem quia libenter audiat et exaudiat Dominus, consequenter evangelista ostendit in consequentibus.*

Cognovit autem inquit, Jesus quia volebant eum interrogare et dixit eis. Cognoscere Jesu est approbare et diligere Jesu. Nam revera omnes illos diligit, qui pro salute sua sollicitantur, qui pro ignorantia Dei, quam in semetipsis deprehendunt, frequenter contristantur. Interrogare hominis est desiderare hominis. Illi vere Deum interrogant qui id quod de spiritalis scientia perfectionis intrinsecus deesse sibi conspiciunt, precibus et lacrymis et desiderii omnino indefessis suppleri in se per misericordiam Dei desiderant. Hoc desiderium Jesus cognoscit, quia in electis suis approbat et diligit.

Dixit eis : De hoc queritis inter vos quia dixi Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me. Dicere Dei est suscitare Dei; quia cor illud, in quo aliquod bonæ voluntatis vestigium, aliquod cælestis patriæ desiderium deprehendit, ad magis et magis desiderandum se suscitatur et accendit. De hoc queritis, inquit, inter vos. Ac si dicat : Queritis, et toto cordis desiderio ad hoc suspiratis, ut modicum istud et iterum modicum, de quo dixi vobis, agnoscat, hoc est ut scire possitis qualiter me per dulcedinem visitationis meæ vobis præsentem observare, quibus meritis recedentem et gratiam meam vobis subtrahentem revocare valeatis : talem desiderii vestri inquisitionem quia approbe et diligo, viam, qua ad hoc pervenire possitis, vobis ostendo.

457 *Amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit. Ac si dicat : Mundi est mundum diligentium est inaniter extolli et gaudere, vestrum est plorando et flendo ab inani eorum gaudio abstinere. Gaudium mundi in duabus causis maxime subsistit, scilicet in voluptate carnis et voluntate cordis. Et quia pauci sunt qui in duabus his rebus non peccaverint, quin aut corpore ea quæ voluptatis sunt, delectabiliter possidendo, aut non possessa corde, id est voluntate ardentem desiderando, a via veritatis non erraverint, duo nobis verus noster medicus Christus proposuit medicamina, quibus et*

11

ea, quæ voluptate carnis voluntate cordis commisi-
mus, sanemus crimina : *Amen, amen*, inquit, *dico*
vobis quia plorabitis et flebitis vos. Ploratus per-
tinet ad corpus, fletus ad cor. Et est quasi dicat Do-
minus cunctis ad perfectum tendentibus : Quidquid
contra rectitudinem præceptorum meorum corpore
commisistis, corporali labore et pressura evacuabi-
tis ; quidquid corde ea quæ mundi sunt illicite desi-
derando deliquistis, non nisi amaro cordis fletu pur-
gabit. Hujusmodi autem Domini consilium cum
amatores sæculi hujus haud facile recipiant, cum
gaudere et inaniter extolli potius quam hoc modo
plorare et flere desiderent et appetant, apte subjun-
ctum est :

Mundus autem gaudebit ; vos autem contristabi-
mini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Ac si
dicatur : Gaudet quippe mundus gaudio, cui sempi-
ternus succedit luctus. Vos autem, qui ad ea ten-
ditis gaudia, quibus dolor nullus succedit vel tristi-
tia, semper hac in vita contristari, semper corde et
corpore oportet humiliari. *Sed tristitia vestra verte-*
tur in gaudium. Tristitia electorum Dei, quæ vere
secundum Deum est, quæ, juxta Apostolum, *pœni-*
tentiam in salutem stabilem operatur (II Cor. vii, 10),
tunc vere *vertitur in gaudium*, quando, post mæro-
rem veræ humilis pœnitentiæ, Deus hominem sæ-
visitacionis dulcedine intrinsecus consolatur. Hoc
sane gaudium in exordio lectionis hujus suis humi-
libus 458 repromittit, ubi post *modicum et iterum*
modicum ait, et videbitis me. Illud sane gaudium,
quod ex interna Dei visione intrinsecus concipitur,
omne gaudium excedit. Per illud enim cor contrista-
tum in Domino non solum consolatur, sed in ipsa
etiam consolatione ad videnda et cognoscenda multa,
quæ antea incognita fuerant, illuminatur et sublevatur.
Adepto siquidem tali gaudio, gaudium videlicet
divinæ contemplacionis, qualis et quanta cordis
corporisque custodia adhibenda sit, per subjectam
similitudinem docere videtur, cum dicit :

Mulier, cum parit, tristitiam habet, quia venit
hora ejus. Mulieris nomine mollem et infirmum
hominem possumus accipere, qui tunc quasi *parere*
dicitur, quando aut commissa deflendo crimina,
aut ad cœlestia suspirando gaudia, aliquid quod gra-
tum Deo sit et acceptabile, ex utero cordis sui pa-
rere nititur. Ad talem dum se præparat partum,
tristitiam habet. Nisi enim humilitas et afflictio pœ-
nitentiæ præcesserit, nihil, quod vel Deo placeat,
vel sibi ipsi expediat, de corde suo parere homo
poterit. Quæ tamen tristitia cum apud molles ho-
mines stabilis non sit, apte Dominus subjungit,
quia venit hora ejus. *Hora ejus*, id est *hora talis*
tristitiæ non aliunde nisi ab ipso Domino, omnium
honorum largitore *venit*, ex cujus munere est ut et
homo salubriter pro peccatis suis noverit humiliari,
et pro eadem humilitate divinitus mereatur conso-
lari. Sequitur :

Cum autem pepererit puerum, jam non meminit
pressuræ. Mollis et necdum fundata in Christo

A anima, *parto puero, pressuræ*, humilitatis videlicet
et afflictionis, cui se causa pariendi puerum, spiri-
tum videlicet salutis, ad horam submiserat, quod-
dammodo *non meminit*, dum, post tempus oracionis,
immemor conceptæ ad horam internæ dulcedinis
ad pristinam levitatem animi inconstantiam rever-
titur. Sed unde hoc ?

Propter gaudium, quia natus est homo in mundum.
Ideo utique *non meminit pressuræ*, ideo obliviscitur
visitationis et dulcedinis supernæ, *quia 459 homo*
est, et homo natus, hoc est radicans non in cœlum,
sed in mundum. Sed quare aut quomodo, qui mundo
renuntiavit, homo radicans in mundum dici po-
terit ? Etenim qui ira, odio, vel invidia adhuc in-
trinsecus devastatur, qui pro meritis suis non cœ-
lestia, sed terrena quærendo humanis laudibus de-
lectatur, licet a mundo separatus sit, *homo in mun-*
dum natus, in mundum radicans jure nominatur.

Igitur qualiter nobis contra hæc vigilandum, do-
cet nos beatus Petrus in Lectione hodierna, qua
dicit : *Obsecro vos tanquam advenas et peregrinos*
abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant
adversus animam (I Petr. ii, 11). Illa desideria, quæ
ad aperta carnis flagitia hominem illiciunt, non solum
carnalia desideria nominantur, sed etiam ea quæ
ad appetitum laudis humanæ, ad iram, vel impu-
tiam cor improvidum emolliunt et dejiciunt
Quicumque igitur advenas et peregrinos in hoc
mundo [se] cognoscentes, ab hujusmodi desideriis
se abstinere, quicumque, juxta prædictam Domini
sententiam, plorando et flendo in spe futuræ beati-
tudinis in hac vita se dejiciunt et deprimunt, ho-
rum ipse Dominus noster, sine quo solatium nul-
lum est, et in præsentia consolator, et in futuro
erit remunerator. Unde subjungit et ait :

Et vos igitur, inquit, nunc quidem tristitiam ha-
betis. Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor ve-
strum. Ac si dicat : *Vos quidem nunc tristitiam ha-*
betis salubrem, videlicet contritionem profundæ 460
humilitatis, sed sollicita mentis custodia curate ne sit
homo natus in mundum, ne post conceptam internæ
dulcedinis gratiam ad inania hujus mundi gaudia,
ad ea quæ militant adversus animam desideria
animo recurratis, sed in eadem cordis corporisque
humilitate constantiaque perseverantes, solis cœles-
tibus intendatis. At si durum vobis hoc videtur et
difficile, attendite quale sit gaudium, quod post fe-
licem hanc perseverantiam vobis repromittitur in
præmium : *Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor*
vestrum. Non enim semel vos vidisse, non sufficit
mihi semel vobis gratiam dulcedinis meæ ostendisse,
sed *iterum iterumque vos videbo*, quia quoad
hujus vitæ exsilio laboratis, paternæ visitacionis
consolatione vos relevabo.

Et gaudebit cor vestrum, quia quanto durius tri-
bulationum molestiis caro attrita turbatur, tanto co-
piosius cor vestrum desideratæ dulcedinis meæ
gratia consolatur. *Et gaudium vestrum nemo tollet a*
vobis, quia gaudium illud meæ visionis, hic inchoa-

tum, in futuro plenius dabitur vobis, ubi tanta securitate, tam securâ proprietate vobis stabilietur, quod, omni tristitia, omni adversitatis sublata molestia, nihil vobis nisi æternæ jucunditatis solemnitas et certa perpetuæ glorificationis manebit dignitas, per infinita sæcula sæculorum, Amen.

461 HOMILIA L.

IN EANDEM DOMINICAM SECUNDA.

Modicum, et jam non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem (Joan. xvi).

Præsentis hujus series lectionis pars est sermonis illius, quem in ultima cœna sua Salvator exorsus est cum dilectis et electis discipulis suis, qui sua dignitate et excellentia omnes sermones illos supereminet, quos in carne locutus est Dei Filius, ita ut nullus evangelistarum, ad bene capiendum vel describendum fuisset idoneus præter ipsum solum beatum Joannem, qui supra pectus illius interim recubuit, de quo thesauros sapientiæ et scientiæ, qui in eodem pectore Jesu reconditi erant, haurire meruit.

Modicum, inquit Dominus, et jam non videbitis me, et iterum modicum, et videbitis me. In his Domini verbis vicissitudines et mutabilitates illæ denotantur quas fideles quælibet animæ, quandiu corpus hoc corruptibile quod aggravat portant, patiuntur. Quibus studium est frequenter orare, et quibus curæ est recessum et adventum Domini in cor suum vigili mentis circumspectione notare, illi nimirum vicissitudines has non ignorant, quoties videlicet ille quem amant per occultam suæ inspirationis gratiam eos oblectet et reficiat, quoties rursus eandem desideratissimam visitationis suæ dulcedinem eis subtrahat. Unde est illud quod sponsa in Canticis canticorum loquitur: *Fuge, dilecte mi, et assimilare capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum (Cant. viii, 14).* Tantæ namque hæc bestiolarum agilitatis sunt, quod, quando jam comprehendi et configi putantur, dicto citius venatorum manibus elabuntur.

Quibus non incongrue Christus, fidelium Sponsus animarum, comparatur, qui dum lacrymanti et insectanti se animæ **462** occurrens comprehendi patitur, subito iterum quasi e manibus avolat, et denno revertitur si toto desiderio requiratur. Quod autem dicit sponsa: *Fuge, dilecte mi, et assimilare capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum,* non dicit rogando, sed vicissitudines has, quas eam fragili adhuc carne circumdatam pati necesse est, insinuando. Per hoc quod ait Dominus, *modicum, et jam non videbitis me,* illud denotari credimus quod aliquando desideranti se animæ suam præsentiam subtrahit; per *iterum modicum, et videbitis me,* hoc innuitur quod rursus Deum sitiens anima, intimis illum affectibus, atque ipsis medullis cordis coelitus lapsus suscipit.

Et recte *modicum* ad utrumque ponitur, quia nimirum breve et *modicum* est quicquid præsentis temporis volubilitate agitur. *Modicum* est, quando

ad animam visitandi gratia Dominus accedit; rursus *modicum,* quando probandi causa recedit. Istud *modicum* Isaias propheta notat, ubi eorum querelosa verba describit, qui Christi in carne præsentiam suspirabant: *Modicum ibi, modicum ibi (Isa. xxviii, 40).*

Necesse utique habet unaquæque Deo devota anima ut diligenter semper observet, et quando visitatio immissa ab Altissimo veniat, et quando iterum subtracta eam deserat, quia si hoc vigilantia cura mens observare neglexerit, haud dubium quin et internæ suavitatis omnino expertus sit. Hinc est quod Eliseo petente ut spiritus Eliæ duplex in eo fieret, Elias respondit:

463 Si, inquit, *videris, quando tollar a te, erit quod petisti; si autem non videris, non erit (IV Reg. ii, 10).* Elias typum gerit Domini Salvatoris. Eliseus in persona describitur animæ Deum sitiens. Spiritum Eliæ duplicem in se fieri anima expostulat, quando spiritum veritatis, spiritum duplicis dilectionis, Dei videlicet et proximi, dari sibi a Domino desiderat, quem non alio pacto conferri sibi posse Dominus repromittit, nisi abscissum ejus et reditum, sicut diximus, sollicita circumspectione investigare et prævidere studuerit. Post descriptas vicissitudines, visitationis videlicet et probationis, quas anima patitur, consequenti ordine subjungitur:

Quia vado ad Patrem. Vadit namque ad Patrem Dei Filius, quando pro animabus illis, quas, etsi lætificat ejus visitatio, molestat tamen vicissitudo, ipse misericorditer intercedit, et eidem Deo Patri se pro salute earum ostendit. Sequitur:

Dicebant ergo ex discipulis ejus ad invicem. Discipulorum nomine spiritum, animam et corpus hominis possumus accipere, qui ad hoc se intus et exterius conferunt, ut discant mandata Domini juxta testimonium illud Psalmigraphi: *Bonum mihi, Domine, quod humiliasti me, ut discam mandata tua (Psal. cxviii, 71).* Illi profecto qui in sæculo sunt positi, mandata Domini discere non possunt, quia terrenis voluptatibus et desideriis supra modum inbiantes, his quæ ad eum et ad salutem animæ pertinent, intendere nequeunt. Sed hi discipulorum Domini recte nomine censentur, qui intra elaustrum septa se contulerunt, ut expeditum cor et corpus ad discenda præcepta Domini habeant, ut die noctaque sub disciplina Domini et districtione regulari vivant. Nempe spiritus, anima et corpus hominis, qui vere disciplinatus Domini inhærere noverunt, ista sine intermissione ad invicem verba conferunt.

Quid est hoc quod dicit nobis: modicum, et non videbitis me, et 464 iterum modicum, et videbitis me, et quia vado ad Patrem? Quid est quod dicit, modicum? Duæ istæ interrogationes sunt admirationes quia nunquam fit admiratio, nisi vel ex nimio dolore, vel ex nimio gaudio, nec aliquid homo miratur, nisi quod novum et rarum videtur. Admiratio, quæ ex magnitudine sit doloris, ad exercitium pertinet tentationis; quæ autem ex

nimio contingit gaudio, tempus respicit consolationis. Miratur homo præ dolore, quando, ex vehementia tentationis, intimi saporis dulcedine se frustratum esse medullitus suspirat; miratur rursus præ nimio gaudio, dum redeunte supernæ gratia visitationis de multitudine, exultat divinæ consolationis.

Illud etiam quod evangelista bis hic ponit: *Dicebant ergo ex discipulis ejus ad invicem*; et iterum: *Dicebant ergo*, binam, quam diximus, respicit admirationem, quæ ex nimio dolore fit vel gaudio, quia exteriorum et interiorum sensuum cujuslibet electi hominis hæc est, nocturna atque diurna collatio, quod vel dolent in tempore tentationis, dum eis dulcedo subtrahitur intimæ visionis, vel quod gaudent, quando, conquiescente omni impulsu tentationis, auxilium in se experiri merentur supernæ consolationis. Ista quoque admiratio pulchre in Veteri Testamento prænotata legitur, quando cum nocte rore descendente simul manna descendit, mirantes filii Israel dixerunt: *Manhu*, quod significat, *quid est hoc?* (*Exod. xvi, 15*). Noctem intelligimus præsentem vitam, per rorem frigus tentationis, per manna saporis internæ contemplationis. Cum rore manna descendit, quia post impulsu tentationis homini electo gratia venit intimi saporis. Has igitur vicissitudines interiores et exteriores sensus hominis in se sentientes, mirantes ut filii Israel dicunt. *Quid est hoc?* dum aut dolent aut contristantur propter molestiam tentationis, vel gaudent et delectantur propter abundantiam divinæ consolationis. Post descriptas harum vicissitudinum species recte subjungitur:

Nescimus quid loquitur. Nesciunt discipuli, id est spiritus, anima et **465** corpus hominis electi, *quid loquatur Dominus* quia quandiu sunt in corpore mortis hujus, nunquam discernere et investigare valent pro quibus meritis eos Dominus consoletur; nesciunt etiam, quando tentantur, utrum ad probationem vel perditionem eos tentari patiatur. Unde quasi dicunt *nescimus quid loquitur*, cum pro his vicissitudinibus conturbati sollicitantur. Hanc sollicitudinem quod Dominus diligit in electis suis, in consequentibus sancti evangelii demonstratur verbis:

Cognovit autem Jesus quia volebant eum interrogare. Cognoscere Jesu est approbare et diligere Jesu. *Cognovit Jesus, quia volebant eum interrogare*. Proprium est nescientis ut interroget, quatenus discat a sciente quod nescit. *Volunt nimirum electi Jesum interrogare*, quando omni studio elaborant investigare quid de eis decernat, dum aut anxii eos permittit tentationibus, aut suis illos attollit consolationibus. Hanc inquisitionem *Jesus cognoscit*, quia eam in electis approbat et diligit.

Dixit eis: De hoc queritis inter vos, quia dixi: Modicum et, jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, id est quod facit et permittit eos aliquando subtracta visitationis suæ gratia tentationibus angustiari, et iterum beatissimæ præsen-

tiæ suæ consolatione relevari. *De hoc*, inquit, *queritis inter vos, quia dixi: Modicum, et jam non videbitis me; et iterum modicum et videbitis me*. Ac si electis suis ad supradictam inquisitionem suam intus respondeat Dominus: Quia hæc est die noctuque collatio interiorum et exteriorum sensuum vestrorum, ut scire et investigare possitis quid discessu et reditu meo significem in vobis; ego formam propono vobis, quam interim sequamini, quandiu corpus quod aggravat animam portatis, in quo vos has vicissitudines necesse est pati.

Amen, amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos. Per hæc duo verba *plorabitis et flebitis*, quæ similem habent significationem, geminam intelligere possumus compunctionem; unam, quam timor pœnæ et peccatorum producit pœnitentia et amaritudo; **466** alteram, quæ de æternæ vitæ et celestium honorum procedit amore et desiderio. *Amen, amen dico vobis*, inquit Dominus, in Veteris et Novi Testamenti institutione, *amen, amen dico vobis* in activæ et contemplativæ vitæ exercitatione, *quia plorabitis et flebitis vos*, id est quia vestrum est ut, quandiu vivitis, et ex mei timoris formidine, et pro mei amoris compungamini dulcedine.

Mundus autem gaudebit, inquit. Ac si dicat: *Mundus*, id est amatores mundi in hoc ploratu et fletu partem habere nec volunt, nec possunt, quia inanem hujus sæculi lætitiâ, quæ æterni doloris luctu amaricanda est, sequentes, recte pro peccatis suis et pro æternæ vitæ desiderio compungi nesciunt. Ab hujus sæculi reprehensibili, imo damnabili gaudio electos suos Dominus compescit, dum continuo subjungit:

Vos autem contristabimini. Vos, inquam, quos disciplinatus meo mancipavi, dum vos a communi hominum conversatione et corpore et habitu separavi, quandiu in hac vita, quæ tentationibus plena est, vivitis, semper et peccatorum vestrorum et mei amoris causa contristari debetis. Salubrem Apostolus tristitiam describens ait: *Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam operatur in salutem stabilem (II Cor. vii, 10)*. Et continuo subjunxit: *Ecce secundum Deum contristari quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem sed vindictam (Ibid., 11)*. *Defensionem* salubris tristitia in homine operatur, cum homo de his quæ cogitatione, verbo, vel opere se deliquisse meminit, coram Deo digna pœnitentiæ satisfactione se defendere satagit; *indignationem* in illo operatur, cum semetipsum per hoc indignari et despiciere incipit, quia aliquando tale quid admisit quod eum ab æternitatis amore separare potuit; *timorem* in eo parit, cum timere Deum, timere etiam pœnam, quæ peccatis suis debetur, incipit; *desiderium* gignit, cum toto cordis affectu ad amorem celestis patriæ suspirat, *æmulationem* in eo facit, cum zelo pietatis armatus peccata sua vehementer æmulari **467** studuerit; *vindictam* in illo operatur, cum omnia, quæ

contra Deum se egisse recordatur, quotidiana laborum suorum exercitatione, jejuniorum, scilicet, vigiliarum et orationum instantia, in semetipso persequitur. Ne autem electi Dei ita secundum Deum contristari abhorreant, quid sequatur hanc tristitiam, in consequentibus sancti Evangelii verbis Dominus eis demonstrat :

Sed tristitia vestra, inquit, vertetur in gaudium. Non enim qualiscunque tristitia, quæ de vano dolore concipitur; sed hæc de quo modo diximus, *vertetur in gaudium*, quia hanc æternæ remunerationis consequetur præmium. Ad quæ confirmanda Dominus nobis de muliere proponit paradigma, ut ex his quæ animus novit, ad incognita, quæ non novit, surgat, spiritalia videlicet ex comparatione corporaliū rerum colligat.

Mulier, inquit Dominus, cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Dolor, qui mulierem parturientem opprimit, omnem dolorem, quem unquam in corpore suo homo sufferre potest, excedit. Sed cum infans ei natus fuerit, et eum omnia membra integra habere perspexerit, ita de fructu ventris sui gaudet, ac si nunquam in partu dolore aliquo tacta fuisset. Bene ergo æterna Sapientia comparationem de muliere præcedentibus verbis suis aptavit, in quibus dicit: *Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Sicut enim parturiens mulier ad tempus dolet et cruciatur, postea autem de prole sua gaudens totius doloris et cruciatus obliviscitur, et anima cum labore et gemitu virtutum proferens opera postea, cum deposuerit corpus mortis hujus, quod eam aggravat, in aspectu remunerationis totius immemor erit gemitus et laboris. *Mulier, inquit, cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus.* Mulieri enim, cum a molitie dicatur, satis congrue anima per Dei gratiam mollita comparatur, quæ tunc, ut diximus, *parit*, cum jugi laborum suorum instantia et multo imbre lacrymarum prolem virtutum de se proferre et parere satagit, in quo partu procul dubio *tristitiam habet*, quia fructum laborum suorum non videt, præmium videlicet æternæ jucunditatis, quam consecutura est pro laboribus suis. Cum enim die noctuque homo laboraverit, et in jejuniis et vigiliis multis, ac orationibus assiduis vires suas expendere, nihil pro hoc in hoc mundo accipit, nemo illum vel saltem pro hoc consolatorio verbo alloquitur, imo magis in spiritali vita et sub regulari disciplina positus, si quid minus egerit, gravi emendatione corripitur. Recte enim dicitur, *quia venit hora ejus. Venit hora mulieris parturientis, id est animæ in carne laborantis, quia nunc est hora tentationis, hora miseræ et peregrinationis. Cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Cum autem pepererit puerum, id est cum fidelis quælibet anima, quæ pro Deo laboravit, in fine vitæ suæ fructum la-

A horum suorum contemplari cœperit, et ipsum Deum, in quo est requies, obliviscens omnium laborum suorum in præmium acceperit, *jam non meminit pressuræ*, id est dolorum omnium, quos carnis adhuc sarcinam portant perpressa est: *obliviscitur, propter gaudium, videlicet illud, quia homo ille, qui natus erat in mundum, jam cœlestis patriæ civis effectus: visione Creatoris sui pascitur.* Proposita ergo similitudine de muliere Dominus subjunxit :

Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum. Vos, inquam, electi mei *nunc quidem tristitiam habetis*, dum mortem istam, tentationes et peregrinationem vestram ingemiscitis. *Iterum autem videbo vos*, id est dum corruptibile hoc induerit incorruptionem perpetuam, me ipsum vobis, sicuti sum, in divinitate et humanitate mea ostendam. *Et gaudebit cor vestrum*, dum in summa jam securitate positus, nihil unquam a diabolo, vel a mundo, vel a carne vestra, quod perturbet, amplius occurret vobis. De hoc gaudio cordis per Isaiam quoque prophetam Dominus dicit, ubi electos suos in cœlesti Jerusalem quandoque consolandos esse describit: *Et videbitis, inquit, et gaudebitis, et lætabitur cor vestrum (Isa, LXVI, 14).* Quale sit illud gaudium, quis explicare valeat, cum etiam excogitari nequeat? Omnes sensus et omnia membra electorum in illud gaudium sempiternæ jubilationis se attollunt, in quo laudi Creatoris sine fine vacabitur, quæ laus est sine fastidio, quia sine fatigatione profertur. Hæc beatorum lætitia nulla aliquando interpolari valet tristitia, nullo fine terminabitur, quemadmodum in consequentibus Dominus pollicetur :

Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Hujus æterni gaudii et nos quandoque participes simus ex largitate bonitatis ipsius, qui idcirco homo fieri et mortis tristitiam subire dignatus est, ut nos ad æterna gaudia perduceret, cui est honor, et gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

470 HOMILIA LI.

IN DOMINICAM IV POST PASCHA PRIMA.

Vado ad eum, qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum (Joan. XVI).

D Sacrosancta hæc Evangelii lectio, quam modo audimus, dilectissimi, sumpta est ex sermone illo, quem in ultima cœna sua cum discipulis fecit Jesus. Et sicut idem sermo omnes sermones illos excellit quos unquam fecit aut dixit, sic dignitas et excellentia mysteriorum, quæ in eo est, omnium hominum sensum et intellectum transcendit. Nec mirum, quia sicut eadem nocte novum et inauditum opus, quod nunquam antea factum est, facere voluit; sic sermo, quem in eadem nocte fecit, jure cunctis sermonibus incomparabilis esse debuit. Hunc omnes discipuli ejus pariter audierunt, sed pari intelligentia omnes capere non potuerunt. Et hoc satis ex eo liquet quia quatuor illi proceres, qui Evangelium scripserunt, de sermone isto omnes tacuerunt, præ-

ter solum Joannem, qui dignus fuit solus supra pectus Jesu recumbere, ex quo haurire meruit fontem vitæ, fluentia æternæ sapientiæ. Sedebat in eadem cœna Matthæus cum Joanne; quod audivit Joannes, hoc audivit et Matthæus, sed nihil de sermone isto dixit vel scripsit, quia Deus illi dare noluit, quod soli Joanni, quem propter specialem castitatis prærogativam præ cæteris dilexit, præ cæteris servare voluit.

Quid de hoc nos miseri sumus dicturi? O homo, tu quis es, ut respondeas Deo? Quis ad videnda et cognoscenda sermonis hujus mysteria idoneus, si illi capere non potuerunt, qui præsentialem eum a Domino audierunt? Æstimo tamen si quid est quod mortalis homo inde conjicere potest quod hoc potissimum servatum sit illis qui imitatores sunt Joannis, spiritalibus videlicet hominibus, qui, ad exemplum ipsius, custodita ab infantia castitate et innocentia sua, cum Domino et in cœna sunt, et in eadem cœna supra pectus Jesu recumbunt. Pectus Jesu sacra Scriptura est, quia sicut in pectore cor, et in corde vita est, sic latet in sacra Scriptura spiritualis ille sensus, ex quo vivificatur homo et reviviscit intrinsecus. Sunt nonnulli, qui supra hoc pectus Jesu caput, quod est intentio, reclinant, nec tamen in cœna sunt, illi videlicet qui ad investigandas et cognoscendas subtilitates Scripturarum non propter Deum, sed propter semetipsos elaborant, ut dum scire quod alios latet comprobantur, propter ipsam scientiam probabiliore, utpote disertiores, majorem ab hominibus honorem et gloriam consequantur. Hoc non convenit Dei amatoribus, Joannis imitatoribus, qui ad scientiam sacræ Scripturæ propter hoc solummodo debent elaborare, ut perveniant per eam ad majorem Dei notitiam, inveniantque in ea cor Dei, id est sensum Dei, per quem intus vivificentur, per quem ad dulcedinem cordis, ad munditiam corporis, ad puritatem orationis, ad desiderium æternitatis magis accendantur et informantur. Quicumque illi sunt, qui hoc modo supra pectus Jesu recumbunt, hos inter epulas et convivia internæ dulcedinis invisibiliter Dominus et inedicibiliter hujusmodi alloquitur verbis:

471 *Vado ad eum qui me misit; et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis?* In verbis istis, quantum videre possumus, videtur mihi quod significaverit Dominus quasdam vicissitudines, quibus et per quas exercentur in hac vita Dei fideles. Est enim vicissitudo quæ homini Deum diligenti dulcis est et cara et vicissitudo quæ ei valde tristis est et amara. In vicissitudine bona sunt, quando, visitante gratia Altissimi, per internam dulcedinem suaviter cum Domino reficiuntur. In vicissitudine amara sunt, quando, recedente Deo et interna gratia deficiente, laboribus et doloribus in semetipsis afficiuntur. Ait ergo: *Vado ad eum qui me misit.* Ipse est Verbum Dei Patris quod mittitur. Et est, quasi præsens præsentibus suis filiis et suis loquatur fidelibus: Ego sum qui, ad visitandum vos et salvandum, a Deo Pa-

tre in hunc mundum missus sum. Si quando per invisibilem præsentiam meam rore dulcedinis et gratiæ meæ infundi, et pro desiderio cordis vestri meum aliquando intrinsecus consolari meruistis, dico vobis quia diu in hac gratia subsistere non potestis. *Vado enim ad eum qui me misit, et in ea dulcedine qua velletis me diu habere non valetis.*

Et nemo ex vobis interrogat me; Quo vadis? Interrogare hominis est desiderare hominis. *Nemo ex vobis interrogat me, quia, me vadente, me gratiam vobis subtrahente, ad tantam cordis vestri æritiam devolvimini, quod nemo ex vobis desiderat me, hoc est quod neque de recessu meo doletis, sicut debetis, neque debito charitatis ardore reditum meum desiderare valetis.* His laboriosius vicissitudinibus exercet fideles suos in hac vita Dominus, quæ et in Lectione hodierna ex parte notantur, cum dicitur: *Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio* (Jac. i, 17). Omnipotens Deus, cum semper idem sit, semper in semetipso stabilis subsistit, nunquam transmutatur, nulla unquam vicissitudine obumbratur. Apud illum quidem lumen est sapientiæ et scientiæ, apud illum est æterna suavitas, apud illum et in illo est æternæ exultationis et lætitiæ jucunditas. **472** Nos vero, nos sumus apud quos et in quibus est transmutatio et vicissitudinis obumbratio, qui nec ad horam quidem in nobis subsistimus, sed semper variamur, vicissitudinibus variis succedentibus ita plerumque obumbramur, quod nos desiderare nec cogitare quod bonum est possumus. Quid enim est aliud, quod boni homines deflent in oratione, quod conqueruntur in confessione, nisi dum sentiunt in semetipsis quod gratia Dei carent, quod desiderium post Deum neque ad ea, quæ agenda essent propter eum, habere non valent? Attamen quia ipse est, ut diximus, Verbum Dei Patris, non solum hoc dico verbum, quod corporaliter exterioribus insonat auribus, sed quod invisibiliter docet hominem intrinsecus, quid sic vadendo ab homine operetur in homine, manifestat, cum dicit:

Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit eor vestrum. Quæ est ista tristitia, quæ ex ejus locutione, ex ejus, inquam, operatione (loqui enim Dei est operari Dei) generatur in homine? *Est tristitia mala, quæ Deum offendit: est etiam tristitia bona, quæ offensum Deum homini placabilem reddit.* Geminam hanc tristitiam definit Apostolus, cum dixit: *Tristitia sæculi mortem operatur; tristitia vero, quæ secundum Deum est, penitentiam operatur in salutem stabilem* (II Cor. vii, 10). Si homo pro damno sæculi, pro morte amicorum, pro incommodo rerum temporalium, vel etiam pro contemptu vel injuria a proximo sibi illata contristatur, hæc est *tristitia sæculi quæ mortem operatur.* Sed dum homo salubriter humiliatus in semetipso pro regno cælorum, pro amissa interna Dei gratia tanto vehementius contristari cœperit, quanto minus subtracto eo, qui verum est

gaudium, in semetipso invenit, quo consolari possit, hæc est tristitia quæ secundum Deum esse probatur, hæc pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Per eam enim ad gratiam et dulcedinem Dei, quæ vere stabilis salus hominis est, homo ita revocatur, quod etiam stabiliter eam, quantum hoc in hac vita præsumibile est, habere meretur. Vel hæc est pœnitentia in salutem stabilem, ut homo ea, quæ commisit, quibus gratiam Dei amisit, ea stabilitate pœniteat, ut amplius non **473** admittat. Hæc est gratia et utilitas, propter quam summum illud Verbum, quod est Christus Filius Dei, qui et Verbum est per internam inspirationem suam homini loquendo, Christus invisibili gratia sua cor unguendo, utiliter ad horam homini se subtrahit, quatenus ipso recedente, quid sit per se, humilius homo incipiat agnoscere. Hanc enim utilitatem ipse manifestat, cum subjungit:

Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis ut ego vadam. Ipse qui vera et summa veritas est, veritatem homini dicit, quando post salubrem illam tristitiam quæ secundum Deum est, homini tribuit quod in veritate se ipsum agnoscit, videt in hac ipsa sui agnitione quod omnino sibi expedit quod sic eum Deus deseruerit, quia dum in hac omnipotentis Dei desertione medullitus humiliatur, dulcissima sancti Spiritus consolatione visitatur, quam nunquam consequi posset, si vere humiliatus non fuisset. Ait ergo ipse: *Super quem requiescam, nisi super humilem et quietum, et trementem sermones meos? (Isa. LXVI, 2).* Si enim in dulcedinis suæ gratia semper Deus homini adesset, nunquam in semetipso subsistere posset, sed et elevaret se super se, sibi quod Dei est non timeret attribuire. Unde secundum hæc Domini verba *expedit* homini ut ipse vadat, quatenus dum in ipsius recessu paupertatem et miseriam suam humiliter agnoscit, illi se per humilitatem discat subijcere a quo habet quidquid est, sine quo nec ad momentum quidem subsistere potest. Ait ergo Dominus:

Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. Potest enim fieri ut spiritum intellectus, spiritum consilii, vel alium aliquem magnum spiritum homo habeat; sed Spiritus illum, qui est Paracletus, qui est Spiritus consolationis, qui tristia et mœrentia corda mirabili suavitate sua consolatur, nemo promereri poterit, nisi qui in semetipso vere humiliatus fuerit.

Sed cum Spiritus iste venerit, ille, inquit Dominus, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. Arguit mundum de peccato Spiritus sanctus, quoniam adventus sui **474** visitatione hominem illuminat, ut arguere semetipsum de peccato suo incipiat; ipso quidem illuminante arguit se de peccato quod commisit, arguit se de justitia quam prætermisit, arguit se etiam de judicio quando dolet in semetipso quod nec pro commisso peccato, nec pro neglecta justitia unquam seipsum judicavit, sicut de-

buit. Unde ait Apostolus: *Quod si nos ipsos judicaverimus, non utique judicemur a Domino (I Cor. II. 31).*

Sed ut hæc eadem verba propter ea quæ subjecta sunt, manifestius intelligere valeamus, similitudinem quamdam nobis proponamus. Sit mulier, quæ habeat virum. Si accidit ut vir ille longe recedat ab ea, si fidelis est ei, in hoc ostendat, ut eandem fidem absenti quam et præsentem servare studeat, et in quibuscunque offendere posset præsentem, offendere timeat absentem. Mulier ista est quælibet fidelis anima; vir ejus est Christus. Vir iste si subtrahit se sponsæ suæ, id est animæ, si fidem Dei habet in se, debet absentem sicut præsentem diligere, debet se ab omni pollutione cordis et corporis sollicitè custodire, nihil negligere, eadem disciplina atque constantia absenti sicut præsentem in omnibus servare; nam hoc est veram fidem servare ad eum.

Sed adhuc aliquid subtilius in verbis istis intelligere possumus. Nam quod ait: *Ille arguet mundum de peccato, de justitia, et de judicio, statimque quasi exponendo eadem verba subjungit: De peccato quidem, quia non credunt in me; de justitia vero, quia vado ad Patrem, et jam non videbitis me; de judicio autem, quia princeps mundi hujus jam judicatus est.* In his verbis, quantum mihi videtur, tria notavit, excepit, inquam, de cunctis peccatis unum peccatum, quod est maximum omnium peccatorum, de cunctis justitiis unam justitiam, quæ est maxima omnium justitiarum, de cunctis judiciis unum judicium, quod est maximum omnium judiciorum. Summa omnium peccatorum est infidelitas; nam quod homo in Deum non credit, hoc peccatum cuncta peccata excedit; sine fide enim nunquam potest fieri aliquid bonum, testante Apostolo, qui ait: *Omne quod non est ex fide, peccatum est (Rom. XIV, 23).* Summa **475** omnium justitiarum est fides, non solum dico illa fides, quod homo credit in Deum, sed quod in omnibus rebus debitam fidem servat ad eum. Hæc fides operatur in homine mentis contemplationem, quæ transcendit omnem justitiæ operationem. Nam cum homo ad hanc puritatem cordis sui venerit, quod nihil ei in hoc mundo præter Deum sapit, cunctamque post eum, quem videre non potest oculis corporis, mentis suæ intentionem et devotionem in cælum dirigit, hæc est tota et plena justitia, in qua plene comprehenduntur et complentur universa justitiæ opera. Ibi vere Deus pascitur et potatur, vestitur et visitatur, ibi hospitio suscipitur, quidquid est justitiæ, ibi totum perficitur.

Summa vero omnium judiciorum est quando pendit homo et considerat quale, quantum et quam terribile est judicium, quo princeps mundi hujus jam judicatus est cum omnibus suis sectatoribus. Qui recte princeps mundi dicitur, quia per hæc duo verba duo quædam notantur, per quæ ipse diabolus maxime regnat in hominibus, cum quibus æternaliter judicandus est et damnandus. Superbia quidem,

quæ sub nomine *principis* intelligitur, et voluptas *carneis*, quæ sub nomine *mundi* figuratur. Hoc iudicium cum homo ita perpendit, quod et ipse veraciter et ex omni corde suo pertimescit, atque duo illa, superbiam scilicet cordis et voluptatem carnis, ea districtione in semetipso iudicat et damnat, quod superbiam per humilitatem comprimere, voluptatem per continentiam et castitatem semper in semetipso laborat extinguere, hoc iudicium est super omne iudicium, per hoc iudicium evadit homo æternæ damnationis supplicium. Sequitur :

Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. De verbis istis secundum expositores breviter hoc dicimus, quia sancti apostoli, quibus hæc loquebatur Dominus, qui carnales adhuc et infirmi erant, capere spiritualia nondum valebant, sicut aperte ex eo liquet, quia eadem nocte quando eis ista dicebat, quando in sanctissima illa cœna de cœlestibus mysteriis, quæ eis nunquam ante dixerat, tanta dulcedine eos informabat, qualem ex eo tempore, quo manere cum illo cœperunt, usque in horam illam nunquam experti sunt, mox ut de eadem domo **476** egressi sunt, relicto illo omnes fugerunt. Sed veniens desuper Spiritus sanctus *docebat eos omnem veritatem*, quia replente illo et docente Divinitatis gloriam plene et perfecte cognoverunt et constanter mundo prædicaverunt, quam necdum Christo præsentem et docente perfecte cognoscere potuerunt. Aperuit quidem eis quasi ostium quoddam veritatis, quando assumpto Petro, Jacobo et Joanne in montem, ubi transfiguratus est ante eos, claritatem gloriæ suæ, quam filii lucis post resurrectionem visuri sunt, eis demonstravit, ubi viderunt Moysen et Eliam cum eo loquentes. Patrem etiam veritatis de cœlo audierunt, ubi facta est vox de nube dicens : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite* (*Matth. xvii, 5*). Ibi quidem quasi per ostium veritatis introsperunt, post adventum vero Spiritus sancti in ipsam veritatem intraverunt, ipsam veritatem, illuminante et confortante eos Spiritu sancto, constanter et sine timore mundo annuntiaverunt. Nam et ipse Petrus, qui ad vocem mulieris ostiaræ Christum negavit, postea coram regibus et principibus : *Obedire, in-*

Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis, Spiritus sanctus clarificavit

Christum, quando ad cognoscendum eum apostolorum corda perfecte illuminavit. Nam quod nondum eum perfecte cognoverint, probat ipse Dominus, ubi dicente Philippo : *Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis* (*Joan. xiv, 8*), respondit : *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me, Philippe?* (*Ibid., 9*.) Bene quidem eum cognoverunt, Dominum et Magistrum suum esse non dubitaverunt, sed eam quæ in ipso erat divinitatis suæ gloriam nondum plene cognoverunt. Cognovit eum utique Petrus, cum dicebat : *Tu es Christus Filius Dei vivi* (*Matth. xvi, 16*), sed nondum tamen ita clarificatus erat in illo, **477** ut pro divinitatis ejus mori posset testimonio. Sed quia hæc omnia Spiritus sanctus in illis operaturus erat, recte Dominus dicebat : *Ille me clarificabit*, hoc est ille me vobis insinuabit, quia de meo esse, de mea essentia, quæ in Patre mecum una est substantia, accipiet, et annuntiabit vobis, ut quod de me, id est, de divinitate mea adhuc non cognoscitis, plene atque perfecte cognoscere possitis.

His secundum sensum expositorum breviter prænotatis videamus si quid subtilius per auxilium Spiritus sancti in verbis istis invenire vel intelligere possimus.

Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Verba ista æstimo non sic omnino esse intelligenda, quod ipse, qui est Verbum Dei Patris, ita ea dixerit, quod majora adhuc et sublimiora docere discipulos suos, sanctos apostolos, vellet, quam docuerat, quia nec excellentia sermonis hujus hoc admittit, cui nihil excellentius in omni doctrina sua inveniri poterit. Sed dicere Dei est facere Dei, sicut scriptum est : *Dixit, et facta sunt* (*Psal. xxxii, 9*). Et quia nunquam homo in hac vita tantum proficit, nisi adhuc habeat, unde magis proficere possit; talis est humana natura ut, sicut semper habet quo descendat, ita semper habeat quo ascendat; electos et dilectos discipulos suos, quos ultra omnes homines provexit, ad majorem adhuc dignitatem provehere voluit. Unde per *multa* illa quæ adhuc eis se dicturum promisit, multas gratias, multas utilitates et profectus præsignabat, quos adhuc in illis et per illos facturus erat. Nam etsi opus non habebant, utpote post adventum Spiritus sancti omnium hominum perfectissimi, in semetipsis altius proficere, in profectibus tamen illorum qui salvandi erant per verbum et doctrinam eorum, multa eis adhuc habebat adjicere. Quidquid enim laboraverunt in salutem proximorum, hoc totum accessit ad profectum illorum. Ergo recte ait : *Adhuc habeo multa vobis dicere*, hoc est adhuc multa habeo vobis facere. Volebat enim ut in se et in proximis semper de virtute in virtutem irent, donec ad videndum Deum deorum in Sion pervenirent. Hæc sunt *multa* illa quæ tandiu cum eis egit, donec ad unum redegit. Porro unum est necessarium. Turbantur erga multa, quandiu erant in hac vita, sed *multa* illa ad unum sunt **478** redacta, quando eo

usque ascenderunt, quod semetipsos propter Deum in mortem tradiderunt, et illud unum, quod est necessarium, regnum utique caelorum, in praemium acceperunt.

Adhuc, inquit, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Ac si diceret: Multa ista quae in vobis et per vos in proximis vestris, fidelibus meis, per vos salvandis facturus sum, non possunt simul fieri, in brevi non possunt consummari. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Per omnem veritatem possumus intelligere vel Veteris vel Novi Testamenti cognitionem, vel Dei et proximi dilectionem. Sed haec interim omittamus, et quid recte *omnis veritas* sit subtilius videamus.

Omnis veritas, quam vere docet Spiritus veritatis, est cognitio sui et cognitio Dei, quia quidquid veritatis in Scripturis sacris continetur, per haec duo totum adimpletur. Cognitio sui parit homini timorem, timor humilitatem. Quod enim non timemus, inde est quod perfectam nostri cognitionem non habemus. Si recte nosmetipsos cognosceremus, nihil nisi quod timendum esset, in omni vita nostra inveniremus. Hunc timorem habebat electus ille servus Dei Job, quem Dominus tanta laude extulit, quod nullus hominum in terra ei similis fuerit, cum dicebat: *Verebar omnia opera mea (Job ix, 28).* Ipse a Domino quidem laudabatur, sed quia perfecte timorem Dei ante oculos habebat, verebatur cuncta, quae faciebat. De hoc timore scriptum est: *Initium sapientiae timor Domini (Eccli. i, 16).*

Post humilem sui cognitionem, cum homo ad istum pervenerit timorem, statim sequitur cognitio Dei, quae parit amorem Dei, quia quicumque cognitionem Dei non habet, nec dilectionem Dei habere valet. Est autem cognitio, Dei, quando homo, illustrante Spiritu sancto, in dulcedine cordis sui perpendit et considerat miram et magnificam super genus humanum Dei misericordiam, quod hominem, quem ad imaginem et similitudinem suam creavit ex nihilo, et ad quodcumque voluisset, creare eum potuisset, hominem rationalem, hominem, inquam, ad cognoscendum Deum et diligendum intelligibilem creare curavit, et ad ultimum, quod est omnium maximum et pretiosissimum, corpus et sanguinem **479** suum nostrae salutis fecit pretium, ita ut sicut tunc semel pro nobis pereuntibus in ara crucis voluit immolari, sic quoque ejusdem corporis et sanguinis sui sacramentis quotidie morientes, quotidie nos faciat reviviscentes. Per hanc veram Dei cognitionem procedit homo ad suavissimam Dei dilectionem, de qua scriptum est: *Plenitudo legis est dilectio (Rom. xiii, 10).* In timore est initium sapientiae, in amore est tota sapientia, quia quidquid lege jubetur, per hunc Dei amorem totum adimpletur. Et haec sunt verba quae ait: *Docebit vos omnem veritatem, hoc est dabit cognitionem Dei et sui, quod vere omnis veritas potest dici.*

Non enim loquetur a semetipso; sed quaecumque audiet loquetur, et quae ventura sunt annuntiabit

vobis. — *Qui a semetipso loquitur, ut in alio Evangelii loco Dominus dicit, propriam gloriam quaerit (Joan. vii, 18).* Spiritus sanctus non loquitur a semetipso, quia non est a semetipso, sed a Patre et Filio, nec sui gloriam quaerit, sed Patris et Filii, a quibus procedit, sed ut ad sensum facilius perveniamus, per singula membra versum istum distinguamus. *Non enim loquetur a semetipso, hoc est faciet vos propriae gloriae contemptores. Sed quaecumque audiet loquetur, hoc est faciet vos veros Dei in spiritu adoratores. Et quae ventura sunt annuntiabit vobis, hoc est faciet vos fideles aeternae salutis et perpetuae damnationis praedicatorum.* Nunc de sensu videamus.

Loqui Spiritus sancti est visitatio et inspiratio Spiritus sancti. *A semetipso non loquitur, quia cor illud, quod ipse visitat et inspirat, hoc per suam misericordiam ad hoc humiliat et illuminat, ut in cunctis actibus vel dictis suis, non suam, sed solius Dei gloriam requirat.* Hoc enim unicuique ante omnia satagendum est homini, ut in omnibus, quae facturus, dicturus est, aut docturus, illius solummodo gloriam quaerat, a quo et mercedem exspectat, ne de illis sit de quibus Dominus dicit: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Matth. vi, 2).* Post haec recte subjungitur: *et quaecumque audiet loquetur, quia quemcumque hominum ipse Spiritus veritatis perfectum propriae gloriae contemptorem fecerit, hunc verum in spiritu facit Dei adoratorem: 480* et quaecumque homo ille in illa suavissima mentis illuminatione, in illa purissima oratione loquitur, ille profecto audit, qui eum tactu gratiae suae intus loquentem facit. Quod ipse non loquitur in homine, hoc quidem nec ipse probatur audire, quia ad perfectum et utilitatem hominis non facit transire. Sequitur:

Et quae ventura sunt annuntiabit vobis. Ac si dicat: dum his gradibus per gratiam Spiritus sancti quotidie ascenditis, quod vere propriam vestri gloriam contemnitis, quod in oratione vestra illius solummodo qui loquitur in vobis voluntati intenditis, *quae ventura sunt utiliter annuntiari poteritis.* Quae sunt quae ventura sunt? Duo, salus aeterna et damnatio aeterna. *Quae ventura sunt annuntiabit vobis, dum per suam misericordiam dabit vobis ut et bonis qui salvandi sunt aeternam salutem, et malis qui damnandi sunt perpetuam damnationem fructifere et salubriter annuntiabit.* Sed unde ista vobis dabit, unde haec ventura utiliter annuntiantes facit? Dico vobis:

Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. In his duobus verbis *me, et de meo, duo exprimuntur, quae sunt in Deo, divina videlicet et humana natura.* Est enim Deus et homo, Verbum et caro, Deus invisibilis, homo visibilis, Verbum secundum divinitatem, caro secundum humanitatem. Ergo per *me, quod est Verbum per se, potest intelligi Divinitas.* Quod autem dicit *de meo, quod quasi adjectivum est, potest intelligi assumpta in Deum*

humanitas. Illud enim fuit per se, istud assumpsit in se. Et sicut hæc duo in Deo sunt interior divinitas, exterior humanitas, sic in Scriptura sacra, quæ nihilominus caro Dei dicitur, Duo sunt, littera et sensus, caro et spiritus, sensus litteralis exterius, sensus spiritualis interius. Inde ait : *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. Ac si dixisset : Me, qui Deus sum et homo, Verbum et caro, ille Spiritus veritatis clarificabit* ; sensum enim meum, sensum spiritalem et divinum, quem *de meo*, de carne mea, quod est littera mea, *accipiet, vobis annuntiabit*, vobis ita manifestabit, et elucidabit, ut in tota Scriptura mea nihil sit, quod vobis abscondi possit ; *Vobis annuntiabit*, vobis ipse dabit, ut utiliter et fructuose annuntiare possitis illis qui credituri sunt æternam salvationem illis **481** qui damnandi sunt, æternam damnationem ; *vobis annuntiabit*, quia quidquid in aliorum profectibus laboraveritis, vobis in æterna vita recompensabit, quando seipsum, qui est vita æterna, vobis in præmium dabit, ut ipse sit merces vestra, laus perennis, et inæstimabilis gloria per infinita sæculorum sæcula. Amen.

HOMILIA LII.

IN DOMINICAM IV POST PASCHA SECUNDA.

Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jac. 1), etc

In duobus his dictis, quorum primum *datum optimum*, alterum *donum perfectum* dicitur, gemina dilectio, Dei et proximi non incongrue intelligitur. *Omne datum optimum* apte exprimit dilectionem proximi. Inter omnia enim data datum illud datum optimum jure dicitur et est, quod homo, omni abjecta amaritudine et dolo, suavi corde proximum suum diligere potest, et bonum, quod sibi ipsi fieri amat, simplici etiam corde proximo suo optat et desiderat. Omne autem *donum perfectum* dilectionem Dei, quæ solummodo perfectorum est, non inconvenienter significat, dilectionem enim proximi omnes homines habere possunt ; ad dilectionem Dei soli perfecti ascendunt. *Datum* quidem optimum Petrus habuit, quia, sanctam ejus conscientiam nulla odii vel invidiæ amaritudine remordente, puro et simplici corde omnes homines dilexit. Sed *donum perfectum* nondum habuit, dum seipsum plus quam Deum dilexit, et propter unius vocem ancillæ negando mori pro Christo timuit.

Bene autem dicitur : *Desursum*. Geminum enim donum dilectionis Dei et proximi vere *desursum est* ; quia sancti angeli et beatæ electorum animæ, quæ *sursum*, quæ in cælo sunt, utrumque hoc donum a Deo acceperunt, quod et ipsum super omnia diligentes, et ad se invicem mutua charitate flagrantes, nihil, quod vel isti, vel illi dilectioni contrarium sit, admittere possunt. Et licet sit *desursum*, sit etiam *descendens*, quia Deus omnipotens etiam in hac vita electis et dilectis filiis suis hoc ipsum donum suum dividit, dum et ad suam, et proximorum dilectionem dulci inspiratione sua eos provehit **482** et accendit. Ergo dum dicit *descendens*, admonet nos

A ut, dum hoc donum dilectionis Dei vel proximi in nobis senserimus, non nostris meritis, sed gratuita bonitati illius, a quo descendit, humiliter ascribamus.

Et notandum quod non dicit : *Descendens a Deo*, vel Creatore, vel ab Omnipotente, sed *descendens a Patre*. Magna enim in hoc verbo consolatio, mira et inæstimabilis erga nos peccatores omnipotentis Dei ostenditur miseratio. Ipse enim est *Pater noster*, Pater ille bonus et misericors, qui paternum affectum semper habet erga filios suos. Sicut enim bonus aliquis pater uno pro infirmo et debili infanto suo majori interdum sollicitudine ac miseratione angitur et movetur, quam super his, qui sani sunt, et per se subsistere possunt, sic Deus omnipotens, dulcis Pater noster, speciali quadam miserationis dulcedine, infirmis suis filiis, quod sunt peccatores, condescendit, et compatitur. Ipse enim ille Pater est, qui multos habet filios, habet sanos, habet et infirmos. Filii incolumes justi sunt et innocentes ; filii infirmi et debiles miseri sunt peccatores. Et quamvis utrisque paternæ pietatis custodia provideat, justis videlicet et peccatoribus, ampliori tamen miserationis respectu his qui infirmi sunt, qui a vera sanitate peccando deciderunt, invigilat, ut salvos faciat.

Et bene dicit *descendens a Patre luminum*. In se ipso enim *lumen* est indeficiens, lumen sempiternum ; in nobis vero lumen est efficiens, lumen dico illuminans et inflammans, quia illuminat nos ad cognitionem, inflammat nos ad dilectionem. Et ut plenius adhuc et perfectius multimodam ejus **483** circa nos miserationem cognoscamus, subjunxit adhuc Apostolus et ait :

Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quamvis verba hæc intelligenda sint quod ipse secundum divinitatis suæ excellentiam nunquam transmutetur, nunquam ab illa, quam non solum secundum divinitatem, sed etiam in humanitate sua habet, æterni claritate splendoris obumbratur, juxta vocem Prophetæ, qui ait : *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient (Psal. ci, 28)* : possumus etiam sic intelligere, quia, licet nos a filiali dilectione, a filiali quam illi debemus sæpe mutemur veneratione, ille tamen nunquam transmutatur a paternitatis suæ dulcedine, ab inæstimabili illa quam habet super nos miseratione. Nam cum Patrem se recognoscat, eos qui filii ejus sunt, quos prædestinavit hæredes fieri regni sui, etiam jacentes in peccatis diligit, quia non intuetur eos tales quales tunc sunt, cum peccata committunt, cum vitiis inserviunt, sed quales futuri sunt, cum fortiores et perfectiores post lapsum resurgunt. Ut enim audenter dicam, cum Petrus negavit, cum David adulteri simul et homicidii crimen perpetravit, propter illorum delictum non est transmutatus Deus pius et misericors ab illa pietatis suæ dulcedine, qua et illum ante negationem, istum ante adulterii homicidique reatum dilexit, cum dixit : *Inveni mihi virum secundum cor meum*, quia non quales tunc, sed quales fu-

tari erant, provido pietatis suæ oculo misericorditer illos inspexit. Ergo nullius hominis peccatum, quantumcunque grave, mirabilem illum paternitatis suæ affectum, quem erga nos, qui per æternam prædestinationem in filios Dei assumendi sunt, potest immutare.

Iuste autem, postquam dixit, *apud quem non est transmutatio*, adjecit, *nec vicissitudinis obumbratio*. Nos miseri, nos peccatores, ex nostræ mutabilitatis miseria quasi quibusdam vicissitudinibus obumbramur, cum juxta Prophetam, qui ait : *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei (Psal. XLVIII, 19)*; accedentibus prosperis Deum diligimus, succedentibus adversis a dilectione Dei revocamur; cum ad vota cuncta suppetunt, alacres et devoti Domino famulamur: cum obest **484** quid, quasi tædio quodam affecti in servitio Dei lassamur. Sed *vicissitudinis* hujus *obumbratio* non cadit in Deum, quia uno eodemque paternitatis affectu et dulcedine diligit nos, quotquot prædestinati sumus ad vitam, et cum diligere non possumus, cum bene facimus, et cum bene facere non possumus. Scit enim quos elegit, scit qui modo in peccatis jacent et peccato serviunt, quales per gratiam ipsius postea futuri sunt.

Ad cognoscendam autem et investigandam tantam omnipotentis Dei erga nos miseros benignitatem et misericordiam nullius hominis sensus sufficit, nullius hominis intellectus comprehendere poterit. Tantæ etenim miserationis efficiens causa est sola Dei voluntas, inæstimabilis et gratuita Dei bonitas. Quod intuens beatus iste apostolus apte subjunxit : *Voluntarie enim*, inquit, *genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquid creaturæ ejus*. Ideo utique dicit *voluntarie*, quia nullis nostris præcedentibus meritis, sed sola sua voluntate, sola sua clementi bonitate *genuit nos* sibi ipsi in filios. Et quomodo *genuit nos*? Non ea utique generatione, qua carnales patres generant filios, sed *verbo veritatis*. *Verbum veritatis est Filius Dei, Verbum veritatis* verbum est fidei ejus, quam dedit nobis, qua credimus eum Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula, in fine temporum ad infirma nostræ mortalitatis descendisse, in assumpta pro nobis humanitate passum, mortuum et sepultum, resurrexisse et ascendisse et jam sedentem ad dexteram Patris, venturum in fine sæculorum ad judicandum genus humanum.

Sed quia audivimus quomodo nos genuerit, videamus etiam ad quid nos genuerit. *Ut videlicet simus initium aliquid creaturæ ejus*. Cælum, terra, mare, et quidquid in eis est, totum *creatura Dei* est. Hujus *initium creaturæ* est homo. His enim omnibus præminet homo, super hæc omnia principatum tenet homo. Quæcunque enim creata sunt, propter hominem creata sunt. Igitur in hujus vitæ mutabilitate sumus *initium creaturæ Dei*, in æterna vita erimus consummati creaturæ Dei. Hic enim verbo veritatis, quo in filios Dei **485** generamur, initiamur quodammodo in illam beatitudinis gloriam, qua in fu-

tura vita consummati, et in perfectos Dei filios transformati sine defectu æternaliter cum Christo gloriamur.

Quia vero beatus Jacobus hanc suam epistolam non universaliter omnibus hominibus, sed tribus Israel, perfectis videlicet, qui ad visionem Dei, ad quam initiati sunt, pie vivendo pervenire contendunt, post sublimem hanc doctrinæ suæ institutionem subjungit, dicens : *Scitis, fratres mei dilectissimi*. Ac si dicat : Quæ ego scribo vobis, ipsi quidem *scitis* sed ideo scribo vobis hæc, ut ad faciendam et custodiendam, quæ scitis, parati semper et solliciti sitis. Quid autem sit, quod ad hanc eos custodiam juvare et excitare possit, ostendit protinus, cum subjungit : *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, et tardus ad iram*. Cum audiri plerumque possit quod auditum non solum non prodest, sed etiam obest, *sit omnis homo velox ad audiendum* non omnem auditum, ut arbitramur, significat, sed auditum verbi Dei, verbi veritatis, per quod in filios Dei generamur; quia quisquis hoc verbum veritatis non cognoverit, nec crediderit, nullo modo salvus erit. Est autem, quasi dicat : Omnis homo, qui annumerari inter filios Dei desiderat, agilem atque sollicitum ad audiendam doctrinam verbi Dei semetipsum exhibeat, quatenus per assiduitatem audiendi addiscat quid de Deo scire, credere vel docere oporteat. Quod cum, divina illuminante gratia, didicerit, ne affectus prælationis subrepat, humiliter in semetipso subsistere laboret atque studeat. Hoc etenim docet nos Apostolus verbis sequentibus, cum dicit : *Tardus autem ad loquendum, Velox* debet semper esse *ad audiendum* et discendum ex assiduitate verbi Dei quid de Deo scire vel credere debeat; *tardus* autem debet esse *ad loquendum*, hoc est ad prædicandum et docendum, ne locum prædicationis, locum dico prælationis unquam vindicare, vel etiam affectare sibi præsumat.

Si vero omnipotentis Dei dispensatione et ecclesiastica vocatione in locum **486** regiminis assumptus fuerit, qualem sedi et officio Christi exhibere se debeat, Apostolus manifestat continuo, cum subjungit : *Et tardus ad iram*. Quid est quod, prætermisissis cæteris vitiis, ut est superbia, avaritia et hujusmodi, quæ nonnunquam etiam bonis prælatis subreperere solent, solam *iram* nominavit? Ideo utique, quia vidit hoc vitium maxime interdum prævalere prælatis. Ira enim est amor ulciscendi. Igitur quicumque loco et vice Christi digne præsidere desiderat, non præceps, sed tardus ad iram esse studeat, in judicio Dei suam ulcisci injuriam nunquam præsumat. Ex amore enim ulciscendi excæcatur oculus mentis, ne videat justitiam Dei. Unde sequitur :

Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Triplex namque justitia est : justitia Dei, justitia hominis, justitia diaboli, si tamen dicendum est habere posse diabolum aliquam justitiam. Justitia Dei est reddere bonum pro malo; justitia hominis est reddere bonum

pro bono, malum pro malo; justitia diaboli est semper reddere malum pro bono. Quantumcunque nos malis nostris in nos iram Dei provocemus, ex ingenita tamen bonitatis et miserationis suæ, qua genus hominum diligit, justitia semper malis nostris respondet bona, semper ad parcendum et ignoscendum promptus et paratus nostra mala sua superat misericordia. Sed non talis est justitia hominis, quæ et bonum pro bono, malum pro malo reddit, dum et diligentes se diligit: bona sibi facientibus benefaciendo occurrit. Justitia vero diaboli est, semper pro bono malum ireddere, quia universos prorsus homines, qui bene operando, juste vivendo propter Deum laborant, ipse tentando fatigat ut impediatur, insequitur ut præcipitet atque subvertat. Igitur quicumque in sede Dei non ea, quæ Dei, sed quæ sua sunt, quærendo suas libenter injurias ulciscitur, justitiam Dei non solum non operatur, sed et omnino justitiæ Dei contrarius esse vincitur.

Ut autem hoc vitium, quod justitiæ Dei contrarius nos facit, cavere possimus, **487** rursus monet nos apostolus in consequentibus: *Propter quod, inquit, abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras. Omnis immunditia immundans et commaculans cor hominis est mentis superbia, testante Scriptura, quæ dicit: Immundus est ante Deum omnis, qui exaltat cor suum. Abundantia autem malitiæ effectus est malæ voluntatis. Igitur quia ex tumore superbiæ ira, hoc est amor ulciscendi insurgit, recte apostolus dicit: Propter quod abjicientes omnem immunditiam. Ac si dicat: Ut justitia Dei, quæ contraria est justitiæ hominis, quæ contraria est justitiæ diaboli, operari, hoc est ut conformati justitiæ Dei non solum bonum pro bono, sed etiam bonum pro malo reddere possitis peccantibus in vobis, propter quod necesse est ut omnem, quæ immundos vos facit ante Deum, superbiam abjiciatis, ne forte, si subrepat vobis ira, amor videlicet ulciscendi, quæ vobis inferuntur injuriæ, abundantia malitiæ unquam vos sic superet, quin caveatis, ut contrariam Deo voluntatem vestram ad effectum, quod est vere abundantia malitiæ, perducatis. Quod dum feceritis, hoc est cum perfecte humiliati, justitiæ Dei conformes facti fueritis, suscipite verbum. Quod vel quale verbum? In mansuetudine vobis insitum. Verbum in mansuetudine nobis insitum Verbum est pro nobis incarnatum, Verbum Patris, Filius Patris. Sed quomodo aut quando hoc verbum in mansuetudine nobis insitum est? Utique in passione, ubi vere mansuetudo ejus manifesta est. Quamvis enim pro nobis incarnatus, quamvis triginta et eo amplius annis in mundo nobiscum sit conversatus, perfecte **488** tamen adhuc insitus nobis non est. Sed ea nocte, qua tradi pro nobis in mortem voluit, ultima videlicet cœna sua, qua pretiosissimum corporis et sanguinis sui mysterium nobis consecravit et tradidit, inseri quodammodo nobis cœpit. Perfecte autem in mansuetudine insi-*

atus est nobis quando, velut agnus mansuetus ad victimam ductus, in ara crucis semetipsum obtulit Deo Patri pro nobis. Mansuetudo enim ejus fuit mira et inæstimabilis patientia ejus quia ut nos redimeret, probra, sputa, colaphos et flagella, et ad ultimum ignominiam crucis patienter sustinuit pro nobis.

Ut ergo quisque vicem Christi gerens in Ecclesia, hoc verbum in mansuetudine nobis insitum suscipere valeat, abjecta, ut diximus, omni immunditia et abundantia malitiæ semper, patientiam Christi impatienciæ suæ opponere studeat. Quod dum feceritis, *suscipite, inquit, in mansuetudine insitum verbum*, quia Deus Pater, Deus Spiritus, ipse, qui est Verbum Dei, Filius, dabit vobis tale verbum quod potest salvare animas vestras, animas dico vestrorum, quia quidquid tunc prædicaveritis, quidquid de incarnato Dei Verbo docueritis ad ædificationem proximorum, ad salvationem animarum vestrorum, vobis, inquam, commissorum, fiducialiter atque utiliter, ac fructuose pronuntiare poteritis. Sed et nos, ut idem Verbum, in mansuetudine nobis insitum, digne suscipiamus, susceptum custodiamus, et imitari valeamus concedat nobis ipsum Verbum Patris, Jesus Christus Dominus noster, qui cum eodem Patre in unitate Spiritus sancti vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

489 HOMILIA LIII.

IN FERIAM VI POST DOMINICAM IV, PASCHÆ PRIMÆ.

Filioli mei, adhuc modicum vobiscum sum (Joan. XIII).

Quoniam verba hæc, verba, inquam, dilecti hujus, supra pectus Domini recumbentis, plena mysticis sunt sacramentis, nequaquam vacare videtur a mysterio, quod in hoc sermone, quem in ultima cœna ante passionem suam cum discipulis Salvator habuit, non filios eos appellavit, sed *filiolos*, quemadmodum in exordio hujus evangelicæ lectionis invenimus. *Filioli*, inquit, *adhuc modicum vobiscum sum*. Cum enim non filios eos quasi fortes et constantes, sed *filiolos*, videlicet quasi imbecilles et teneros eos cognominat, teneritudinem modicæ dilectionis, qua eum adhuc dilexerunt, insinuat. Nondum enim filii erant, sed *filioli*. Nam licet filiali eum dilectione ut Patrem diligerent, tamen hæc eadem dilectio tenera quodammodo erat et modica; quia nondum opprobria et contumelias pati pro Domino poterant, et magis prospera mundi, quam adversa diligebant. Quare autem nondum filii, sed *filioli* fuerint, ipsa, quæ hæc loquitur, Veritas patenter insinuans ait.

Adhuc modicum vobiscum sum. Ideo, inquam, adhuc *filioli* quasi parvuli et infirmi estis, ideo nondum ut filii fortes magna et perfecta dilectione me Dominum et Patrem vestrum diligitis, quia ego, sine quo nihil potestis facere; *adhuc* non multum, sed *modicum* vobiscum sum, id est nondum multam et magnam vobis meæ dilectionis virtutem contuli, nondum ad toleranda mundi hujus adversa multi-

formi Spiritus sancti fortitudine vos corroboravi. A pro nomine meo opprobria et contumelias gaudentes sustinere valeatis.

Quæretis me, et sicut dixi Judæis : Quo ego vado, vos non potestis venire, et vobis modo dico. Quæretis, 490 inquam, *me*, qui salus vestra sum : *Quæretis me*, Salvatorem animarum vestrarum, fideliter in me credendo, juste et pie vivendo; et tamen, *quo ego vado, vos venire non potestis*, quandiu contemptum mundi fugitis, quandiu magis prosperitates quam adversitates diligitis. Unde *sicut dixi Judæis*, sicut populo illi carnali carnaliter me inquirenti et diligenti non æterna, sed temporalia repromisi, ut videlicet de hostibus suis triumpharent, et ubertate rerum temporalium superabundarent, *sic et vobis modo dico*; quia quandiu carnales estis, quandiu me non spiritaliter, sed carnaliter diligitis, et prosperitatem temporalem quæritis, ad tolerandam passionis ignominiam fortes et constantes esse non poteritis. *Et quo ego vado, vos non potestis venire*. Ecce, jam vado comprehendi a Judæis et ligari, sputa, colaphos et flagella, opprobria, contumelias et irrisiones pati, ad ultimum vero morte turpissima condemnari. Sed vos, cum hæc omnia passurum videritis, me solo relicto mecum venire non potestis, quia ad passionem et mortem ignominiosam sustinendam adhuc infirmi et imbecilles estis. Ut autem ad tolerandæ passionis constantiam pervenire possitis, minora vobis facienda propono, per quæ attingere tandem valeatis ad altiora.

Mandatum, inquit, novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos Notandum in primis est cur mandatum dilectionis novum dixerit, cum etiam in Veteri Testamento hoc idem mandatum fidelibus suis tradiderit. Non injuste, ut credimus, *novum mandatum* dilectio dicitur, quia nulla prorsus virtus est, per quam sic homo interior innovetur, per quam sic interna suavitas 491 mentis accrescat et reparetur, et e contrario nullum omnino vitium est, quod sic importunitate sua oculum cordis obnubilari faciat, sicut odium, quod sic ab omni intentione puræ orationis animum impediatur. Nam si superbus, si luxuriosus homo sit, hanc eandem superbiam, hanc quoque luxuriam in se ipso plerumque reprehendit, plangit et poenitet. Solum vero odium, dum cor hominis devictum possederit, ita devastat, turbat et inquietat, ut nullas omnino fructuosæ orationis victimas Deo offerre valeat. Sed quia, ut prædictum est, sola dilectio maxime spiritum hominis innovat, et ad bona facienda accendit et corroborat, provida pietate benignus Magister mandatum novum dilectionis infirmis adhuc discipulis proponere voluit, per quod ad meliora innovari et provocari possent. *Mandatum, inquit, novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Quasi dicat : Si mala et opprobria ab aliis vobis irrogata nondum patienter portare potestis, invicem tamen diligentes nulli malum inferatis, nullum odio habeatis, et bona, quæ vobis ab aliis vultis fieri, vos causa dilectionis aliis exhibere curate, et sic de hac modica dilectione proximi ad hanc maximam dilectionem pervenietis, ut etiam

Nec prætereundum est quod ait : *Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Quomodo invicem diligere debeamus, sicut Christus dilexit nos, Paulus apostolus manifestius insinuat, qui ait : *Ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis (Eph. v, 2)*. Unde et in alio loco dicitur : *Quia ille pro nobis animam suam posuit, et nos debemus animas pro fratribus ponere (Joan. III, 16)*. Ad hanc imitationem dilectionis discipulos suos verbis consequentibus invitavit, dicens :

In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Cum plurima sint virtutum opera, quæ Domino placeant, et quæ discipulos Christi observare et adimplere conveniat, cur solam dilectionem, quasi singulare quoddam signum æterna Sapientia posuit, per quod discipulos 492 suos specialiter cognosci voluit? Bona quidem et necessaria est salvandis omnibus fides, spes, continentia, castitas, instantia orationis, vigiliae et jejunia, cæteraque sanctæ servitutis obsequia. Sed tamen hæc omnia tam malis quam bonis plerumque esse possunt communia. Sola autem dilectio specialis quædam virtus est, per quam Christi cognoscentur discipuli, ita ut non solum discipuli, verum etiam electissimi mereantur esse filii. Et quia beatissimus Petrus non solum inter discipulos, verum etiam inter electos agnoscendus erat filios, in persona omnium ad perfectionem veræ dilectionis pervenire cupientium non injuste respondisse creditur, quemadmodum continuo subinfertur.

Dicit ei Simon Petrus. Simon, id est *obediens*, fidelis quisque dici poterit, dum juxta vocem jubentis Domini dilectionem, quamvis modicam, erga proximum habere incipit, licet non dura et aspera pati pro Domino possit. Fit etiam *Petrus*, id est *agnoscens*, dum constantiam tolerandæ passionis sibi deesse conspicit, ad quam tamen Deo miseraute tandem pervenire contendit. Sed hanc constantiam, hanc virtutem animi, licet nondum habuerit, habere se tamen Petrus credidit. Ideo fiducialiter Domino passuro dixit ?

Domine, quo vadis? Euntem ad passionem et mortem Dominum ac Magistrum suum sequi desiderat, quia propriam adhuc infirmitatem ignorabat. Sed pius Magister ab hac non bene provida intentione eum revocare studuit. Ideo blanda illi admonitione respondens ait :

Quo ego vado, non potes me modo sequi, sequeris autem postea. Quo ego vado, ligari videlicet, flagellari, illudi, conspui, colaphis cædi, crucifigi et mori, illuc sequi me infirma mentis tuæ quærit intentio. Sed quod tu ignoras, ego omnia sciens novi quod non potes me modo sequi; quia ad hæc omnia sustinenda nequaquam virtute mea adhuc te corroboravi. *Sequeris autem postea*. Postea, dico, *sequeris* passionis ac mortis meæ vestigia, cum te replebit et confortabit desuper venientis Spiritus

sancti gratia. Tunc non solum in his quæ pas-
surus sum, me Dominum ac Magistrum tuum
493 tuum *sequeris*, id est imitaberis, verum etiam
nova quædam et duriora passurus eris. Nam ego
affixus crucis patibulo sursum erecto capite, et ver-
sis in terram pedibus animam in manus Patris pro-
pria voluntate et potestate commendabo, tu vero
causa profundæ humilitatis, quasi difficiliorem eli-
gens mortem, caput tibi deorsum inclinari, et pedes
sursum erigi postulabis, et sic longiori cruciati
consummatus pretiosa me morte clarificabis. Hac
clarificatione mortis vere secutus est beatissimus
Petrus Dominum et Magistrum suum, vere magnam
demonstravit perfectæ dilectionis constantiam. Sed
quia nos infirmi et fragiles ad tantam perfectionem
attingere non possumus, studeamus summopere
meritis et precibus ipsius adjuti, sic proximos no-
stros in veritate diligere, ut ipse qui vera est dile-
ctio, nos inter electos discipulos suos quandoque di-
gnetur recognoscere, Jesus Christus Dominus noster,
qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per
omnia sæcula sæculorum. Amen.

494 HOMILIA LIV.

IV DOMINICAM V POST PASCHA PRIMA.

In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis (Joan. XVI).

Testis ille fidelis et verus testis, gratia et veri-
tate plenus, verus videlicet Dei Patris Unigenitus
de Spiritu et fiducia promissionis suæ certos et se-
curos nos reddere volens, hanc eandem promissionem
quasi jurejurando his verbis confirmat, dicens:
Amen, amen dico vobis. In hoc etenim, quod in pri-
mordio lectionis hujus affirmativam hanc dictionem
geminando repetit, firmissimam nobis certitudinem
suæ promissionis tribuit, ut si quid a Deo Patre in
nomine dilecti Filii sui petierimus, petitionis nostræ
fructum incunctanter nos larga manu Dei Patris
percepturos esse credamus. Ait enim :

Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. In nomine quidem Domini
Salvatoris veraciter petimus, si Deum Patrem sinceritate
veræ fidei diligendo et confitendo cognoscimus,
juxta quod scriptum est : *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit in salutem* (Rom. x, 10).
Hic revera credere ad justitiam dicitur, qui tempore
tentationis fidem negando non deserit, quam tempore
pacis fideliter confitendo tenuit. Itemque alio modo
non minus salubriter in nomine Salvatoris petimus,
si exemplo ejusdem Salvatoris et inter prospera
vere humiles, et inter adversa esse studeamus mites
et patientes. Hoc nimirum nomine suavi et salu-
tari salvari se sanctus David exorabat dicens : *Deus, in nomine tuo salvum me fac (Psal. LIII, 3).* Unde et nos hoc eodem
nomine salvari cupientes in Oratione Dominica
quotidie oramus, dicentes : *Sanctificetur nomen tuum (Matth. vi, 9).* Tunc revera nomen Salvatoris
sanctificatur et honoratur in nobis, si prosperis succe-

dentibus non extollimur, si adversis irruentibus non
dejicimur, et si quid hoc modo, in humilitate vide-
licet et patientia orantes petimus, aut hic vel in
futuro a Deo Patre luminum incunctanter accipie-
mus. Qui vero hunc petitionis modum observare
negligunt, non fructuose, non veraciter in nomine
Salvatoris petunt, quos etiam idem Salvator suavi
exhortatione consequenter alloquitur, dicens :

Usque modo non petistis quidquam in nomine meo.
Usque ad hunc modum humilitatis et patientiæ non-
dum venistis, ideo nondum *in nomine meo*, in fide
et dilectione mea, gaudia salutis æternæ veraciter
petendo quæsisistis.

495 *Petite et accipietis, ut gaudium vestrum plenum sit.* Petite, inquam, veri humiles et patientes,
petite non prosperis elevati, non adversis exasperati,
et sic petentes accipietis, non terrenum quid vel
commutabile, non transitorium quid vel corruptibile,
sed *ut gaudium vestrum plenum sit*, illud videlicet
gaudium ineffabile et interminabile, quando desideratissimam
summæ Trinitatis gloriam perenni incommutabilitate
videbitis, quando inter innumera lætantium millia
incommutabili felicitate gaudebitis. Sed quia inæstimabile
æternæ jucunditatis gaudium omnem humanum exsuperat
intellectum, quidquid in hac lectione evangelica incarnata
Veritas electis suis de futuris promittit gaudiorum
præmiis, totum se loqui fatetur in proverbis. Ait enim :

Hæc in proverbis locutus sum vobis. Sicut enim
proverbium aliud sonat et aliud significat, sic nimirum
multa valde gloriosa et jucunda dicta et scripta sunt
de claritate visionis æternæ, de inenarrabili electorum
beatitudine ; sed tamen alia multo majora et jucundiora
beati beatorum omnium videbunt oculi, qui cohæredes et
complices esse merentur Domini Creatoris sui. Tunc
revera nulla electis Dei dicenda sunt proverbialia, quibus
nuda et aperta erunt omnia. Unde sequitur :

Venit hora, cum jam non in proverbis loquar vobiscum.
Venit hora illa desiderabilis hora lætitiæ et exultationis,
quando æternus Dei Patris Filius filiis suis dilectissimis
non in proverbis, id est non in mysticis loquetur
Scripturarum sententiis de spe et gloria æternæ immortali-
tatis, sed *palam*, inquit, *de Patre meo annuntiabo vobis.*
Palam utique de Deo Patre electis suis *annuntiabit*,
quando ad similitudinem Dei perfecte reformati
revelata contemplantur facie quæ, quanta et qualis
claritas et magnificentia paternæ sit majestatis.

Illo, inquit, die in nomine meo petetis. Quid in
die æternitatis, quid in die pacis et securitatis in
nomine Salvatoris electi petunt, qui jam fructum
petitionis et laboris sui perceperunt, qui cum sum-
mum et verum illud bonum jam **496** sine fine habeant,
quid ultra petendo obtinere laborant? Petitio
namque illorum fervens est amor ipsorum et desiderium ;
nam ardentissima charitate videre semper desiderant
desiderabilem Dominum et regem

strum. Est etiam in hac vita electis Dei dies magna valde et celebris, dies scilicet divinæ contemplationis, quando benignus ille spiritus veritatis in illuminato cordis thalamo pius inter dilectum et dilectam mediator factus, suavi inspiratione dilectæ diligenti suggerit, quid ab ipso dilecto summopere petendum sit. Nam et hæc eadem dilecta, celesti quodam desiderio quasi impudens facta, singula latentis morbi vulnera, singula, inquam, vulnerantis peccati contagia, quibus se teste conscientia vulneratam et sauciatam recognoscit, eidem dilecto quasi fideli medico, quasi amico intimo in hac hora contemplationis vere poenitendo et confitendo aperit. Qui dum manum medicantis gratiæ, manum salvantis misericordiæ singulis quibusque vulneribus inposuerit, ab omni eam lethali peccatorum contagione salvam faciet. *In illo utique die*, in illa videlicet illuminatione cordis, veraciter electi *in nomine Salvatoris petunt*; nam quidquid sic illuminati, sic divinitus inspirati petierint, ad veram procul dubio animæ salutem respicit, nec talis unquam petitio inefficax aut infructuosa esse poterit. Sic namque in præsentis petentes et in futuro, ut jam dictum est, fructum petitionis suæ recipientes, nullo jam ultra intercessionis egent auxilio, quippe qui incommutabiliter plenæ jucunditatis perfruuntur gaudio. Unde sequitur:

Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ac si dicat: Electus Patris Unigenitus electis suis, in æternitate sibi conregnantibus, non pro vobis, inquam, cohæredibus meis mihi jam consociatis ultra apud Deum Patrem rogando intervenio, quia me fideli intercessione illum vobis reconciliasse scio, dum multas assumpta humanitatis miseras pro vobis sustinui, ad ultimum cruci affixus preces et lacrymas cum clamore valido offerens animam meam pro vobis posui, et nunc quia plena et perennis vobis pax est et securitas, nulla omnino orandi pro vobis erit necessitas.

497 *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis quia a Deo exivi.* Notandus ordo verborum est, quia dum incarnata Sapientia dulci præmississet narratione innumera pietatis suæ beneficia, qualiter pro nobis patiendo et moriendo Deum Patrem rogaverit, qualiter sic rogando nos eidem Patri reconciliaverit, mox et se amantes et in se credentes a Deo Patre amandos esse asserit. *Ipse enim Pater*, inquit, *amat vos, quia vos me amastis et credidistis.* Manifeste his verbis iste Patris Filius innuit non eos a Deo Patre diligi, qui humilitatem passionem et mortem Filii sui verbis tantummodo confitendo credunt, sed eos, qui hanc credendo et amando, id est in fide et charitate perseverando imitari cupiunt, quoniam nec fides sine charitate nec charitas sine fide proderit, quemadmodum beatus Jacobus apostolus dicit: *Fides sine operibus*, id est sine caritate, *mortua est* (Jac. 11, 20). Itemque quod charitas sine fide Deo placere non possit, idem Apostolus nihilominus insinuans ait: *Quod extra fidem est,*

A peccatum est (Rom. xiv, 23). Ergo qui amari et beatificari a Deo Patre desiderat, et credendo amare et amando credere studeat. Sed quænam sunt quæ credere et amare salvandus quis debeat, nisi ea quæ ipsa Veritas consequenter enumerando insinuat?

Quia a Deo, inquit, *exivi. Exivi a Patre, et veni in mundum. Iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. Exivi*, inquit, *a Deo* consubstantialis Patri æternaliter existendo: *Exivi a Patre* carnem per obedientiam Patris assumendo, *et veni in mundum* de matre Virgine nascendo. *Iterum relinquo mundum* moriendo, *et vado ad Patrem* ascendendo. Hæc profecto fidei sacramenta dum ante passionem vel mortem suam dilectis denuntiaret discipulis, quid de his et mente conceperint, et ad hæc quid communi responsione dixerint, brevi sententia evangelista comprehendens ait:

Dicunt ei discipuli ejus. In omni sermonis hujus serie, ubi respondentium verba discipulorum legimus, nusquam eos tam communi sententia dilecto Magistro respondisse invenimus. Manifeste **498** quidem communis innuit responsio verborum, quod videlicet ipso inspirante communis factus erat consensus animorum, ut opus misericordiæ opus humanæ redemptionis, quod passione et morte ipsius consummandum erat, pio corde cognoscendo diligenter, nec ultra calicem passionis, quem jam bibiturus erat, transferri ab eo carnali quadam affectione desiderarent. Unde licet conturbati et contristati dicunt ei:

Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. Ecce nunc, tu nobile Verbum Patris, manifeste loqueris, quia pro salute generis humani te jam passurum et moriturum asseris: *Et proverbium nullum dicis*, quia tu Verbum omnipotens, tu Verbum æternum ante sæcula cum Deo Patre manens, quidquid olim cuncta præcinebant patriarcharum et prophetarum oracula, quidquid legalia præfigurabant sacrificia, quasi quædam erant proverbia, quia *pro te Verbo et propter te Verbum* dicta et facta sunt universa. Et ecce, tu Verbum hæc eadem proverbia cessare facies, quia per te gratia et veritas facta est.

Nunc scimus quia scis omnia. Sicut nescire Dei reprobare Dei est, sic scire Dei diligere Dei est. *Nunc*, inquit, *scimus*, nunc vere cognovimus, cognoscentes diligimus, quia, tu Domine, cui naturalis inest bonitas, *scis*, id est diligis *omnia*, omnia scilicet genera hominum, non solum Judæorum, sed et gentium, et nihil odisti eorum quæ fecisti, sed passione et morte tua salvare omnia disposuisti.

Et non opus est tibi ut quis te interroget. Interrogare Domini est de salute sua hominem monere, interrogare vero hominis est de salute propria quærere. Interrogatione sua Dominus Adam præcepti transgressorem ad viam salutis et poenitiæ revocare voluit, quando eum post lapsum interrogando vocavit et ait: *Adam, ubi es?* (Gen. 111, 9). Qui, licet interrogatus, moneri nollet; ipsa tamen vocantis Domini interrogatio quædam fuit salutis admonitio. Et quia, ut

prædiximus, hominis interrogatio propriæ salutis est inquisitio, recte discipuli jam passuro dicunt Domino: *Et non opus 499 est tibi ut quis te interroget.* Ac si dicant: Quamvis necessarium sit homini semper de salute sua quærere, semper pro redemptione animæ suæ sollicitum esse, nunc tamen *non opus est tibi*, Redemptor Domine, *ut quis te interroget*, id est, ut quis te ad perficiendam salutem humani generis obsecrando et implorando excitet. Nam in hoc opus sponte venisti, hoc opus salutis jam consummare disposuisti. *Non opus est tibi*, non tale, inquam, opus tibi a Deo Patre injunctum est, ut hoc opere consummato quis de salute sua desperare, de spe æternæ felicitatis quis debeat dubitare. Nam opus tibi injunctum, benignissime amator hominum, salus et redemptio erit ad vitam æternam pertinentium. *Et non opus est tibi ut quis te interroget.* Opus quidem est homini mortali a te, benignissime Salvator et amator hominum, lacrymis et precibus salutis suæ quærere remedium; *et non opus est tibi* omnia scienti, omnia agnoscanti, et humanæ mortalitatis infirma oculo misericordiæ tuæ perspicienti, ut quis te tanquam hominem ignarum et inexpertum, tanquam hominem obliviosum et immemorem humanæ miseræ et infirmitatis monendo et exhortando memorem faciat, quia tanta erga nos tuæ bonitatis est suavitas, ut nunquam inopiæ nostræ et tribulationis oblivisci valeas.

In hoc, inquit, cognovimus quia a Deo existis. In hac ineffabili pietatis opere cognovimus quia ad exaltandos nos de sinu Patris descendisti, ad sanandos dolores nostros infirma mortalitatis nostræ suscepisti. Pro hac ineffabili pietate et misericordia tibi laus et gloria per infinita sæcula sæculorum. Amen!

500 HOMILIA LV.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA.

Estote factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos (Jac. 1).

Electus et dilectus apostolus Christi, beatus Jacobus, merito sanctitatis et justitiæ, ita se specialiter Deo familiarem et proximum fecit, quod pro cæteris coapostolis suis solus, frater Domini cognominari meruerit. Quamvis enim omnes discipulos suos propter sanctitatem et innocentiam vitæ pius Magister sic dilexerit et honoraverit, ut generaliter eos fratres nominaret, quemadmodum per Psalmistam ait: *Narrabo nomen tuum fratribus meis (Psal. xxi, 23)*, iste tamen solus hac singulari dignitate honoratur et magnificatur, ut ubique in Scripturis frater Domini cognominetur. Idem ipse frater Domini, beatus videlicet Jacobus, populum adhuc in Judaismo positum, qui legem quam acceperat carnaliter intellexit et implevit, et propter scientiam legis quam habuit, super gentes legem Domini ignorantes, inaniter semetipsum extulit, hodierna Lectione monuit et instruxit, ut non tantum auditor verbi, auditor scriptæ legis existens, per hanc se salvari crederet, sed potius de Judaismo ad Christianismi fidem transiens, spiritaliter legem intelligere et

A adimplere contenderet. Quod enim tunc Judæos carnaliter viventes monuit et docuit, hoc etiam nunc nos, qui spirituales sumus, et esse debemus, eisdem verbis monet et instruit.

Estote, inquit, factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Sumus quidem miserante Deo populus quem de mundo elegit Dominus, ut auditores verbi, auditores divinæ scientiæ esse possimus. Unde oportet *ut non auditores tantum verbi*, sed *et factores* esse studeamus, ut scientiam divinæ legis quam frequenter audimus, legimus et intelligimus, factis adimplere summo laboremus, ne nosmetipsos audiendo tantum et non faciendo fallamus. Bonum quidem et necessarium 501 est scire et audire, quæ facienda sunt. Sed, qui ea, quæ scit et audit, agere negligit, semetipsum procul dubio fallit, quia solo auditu, sola scientia salvari non poterit. *Quia si quis, inquit, auditor est, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo.* Si simpliciter considerationem, quæ in speculo fit, accipere volumus, quod cito transeat, et velociter oblivioni tradatur, non ignoramus. Et ideo viro seipsum in speculo consideranti, nec tamen, qualis sit, diu in memoria retinenti, homo ille non incongrue comparari valet, qui verbum Dei cum gaudio audit et recipit, sed in opere faciendo auditor obliviosus factus fuerit. Verumtamen incredibile est quod electus ille et perfectus Christi discipulus, quem tanta scientia ac sapientia replevit omnipotens Dominus, tam simpliciter hæc, ut jam prænotavimus, dixerit, nec sublimius aliquid in his verbis intelligi voluerit. Unde ad spiritalem sensum, quem jam tractare cœpimus, hæc eadem verba discutiamus.

Per virum in speculo considerantem intelligendus non inconvenienter est Adam protoplastus; per vultum vero nativitatis ejus eminentiam et elegantiam creationis ejus accipere possumus. Sicut enim vultus hominis eminentior et elegantior pars est corporis, et pensus omnes exteriores, quod est visus, auditus, gustus, odoratus, in solo vultu habemus, ita et ipse Adam non de homine natus, sed de terra creatus, singularem quamdam eminentiam et elegantiam immortalitatis, sapientiæ et intellectus habuit, ac perpetuo habere potuisset, si transgressor præceptorum Dei factus non fuisset. Qui tamen eandem eminentiam creationis suæ in speculo, hoc est in sensu cordis sui ante lapsum vidit et consideravit, quia nullam in se infirmitatem, nullam peccati concupiscentiam, nullum mortis timorem sentire potuit.

Potest etiam per speculum intelligi mulier illa quam de costa ipsius Adæ Dominus ædificavit, in qua plenius et perfectius statum conditionis suæ consideravit. Unde cum hanc eandem adduceret Dominus ad eum, ipsam intuens 502 ait: *Hoc nunc os ossibus meis, et caro de carne mea (Gen. 11, 23).* Quid in corpore humano osse robustius, quid carne est fragilius? Consideravit, ut credimus, in hoc speculo, in aspectu videlicet mulieris firmitatem et im-

mortalitatem, quam ante lapsum habuit; providebat forsân spiritu prophetico fragilitatem et miseriam, quæ post culpam inobedienciæ tam ipsi quam mulieri ventura fuit. Unde idem est ac si dicat: *Hoc, quod nunc os est in me, nunc, inquam, in illo statu, in quò modo sum, os quodammodo est, quia forte ac firmum est in me et in muliere, quæ ex ossibus meis sumpta est, quia adhuc in nobis virtus et fortitudo immortalitatis et incorruptionis est. Si vero postea per inobedientiam in alium statum mutatus fuero, quod nunc os ex ossibus meis, quod nunc in me forte et firmum est, hoc tunc caro erit de carne mea, quia infirmum erit et fragile, quia in me ipso fragilitas erit et corruptio, et in muliere ista, quæ carnem accepit de carne mea. Et quia adhuc Adam, plenus sapientia Dei, hanc infirmitatem et mutabilitatem non solum sibimetipsi, sed etiam omni humano generi venturam esse sensu rationali prævidit, convenienter in consequentibus subjungens ait: *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una* (Gen. 11, 24). Propter hoc, quia ita futurum erit, ut fortitudo simul et fragilitas in homine sit, ut nunc os ex ossibus, modo caro de carne proveniat, ut nunc homo firmus et fortis opera virtutis et fortitudinis faciat, modo iterum ad infirmitatem et fragilitatem redeat, propter hoc, inquam, quia ita est; necesse erit homini, ut patrem suum, quod est vanitas sæculi, et matrem, quod est voluptas, de quibus infirmitas ac fragilitas nascitur, derelinquat, ut uxori suæ, hoc est carni suæ licenter adhærere valeat. De hoc patre et de hac matre quod eum dereliquerint, David sanctus lætabundus in Domino gloriatur et ait: *Quoniam Pater meus et mater mea dereliquerunt me* (Psal., xvi, 10). Si enim homo interior hunc patrem, id est vanitatem mundi non quærit nec diligit, et homo exterior matrem illam, id est, voluptatem carnis, spernit et contemnit, tunc uxori suæ licenter adhærere poterit, tunc carni suæ, quæ necessaria sunt, licenter administrare **503** valebit. Nam sive manducaverit, sive liberit, aut aliud quid corpori suo necessarium fecerit, totum illi ad salutem proveniet, totum ad honorem Dei respiciet.*

Et erunt, inquit, duo in carne una. Quæ duo in carne una erunt? Homo videlicet interior et exterior **D** ita in carne una uniti erunt, ita unanimiter sibi invicem concordant et consentiunt, ut sensus rationalis ad unum, quod est necessarium, id est ad inquirendum Deum tendat, et caro bene collaborandum id ipsum quærat et concupiscat. Sequitur:

Consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. Quidnam est considerare nisi verum investigare? Consideravit enim semetipsum Adam, et veraciter sensu rationali investigavit, fortem se et immortalem in illo statu, quo tunc erat, et infirmum ac mortalem, si transgressor præceptorum Dei fieret. Et tamen, proh dolor! *abiit*, hoc est ab obedientia Dei recessit, et serpenti inobedientiam suggerenti tradidit et consentit. *Et statim, inquit, oblitus est*

A qualis fuerit. Quid oblitus est miser Adam seductus et inobediens factus? Nunquid oblitus est quod in paradiso fuit et esse debuit? Oblitus utique est fortitudinis et incorruptionis, quam ante lapsum habuit, qualis, quam fortis, firmus ac robustus tunc fuerit, qui postquam mandatum Domini præcipientis oblivioni tradidit, statim et ipse propriam carnem inobedientem ac repugnantem sensit, sicut et ille Creatori suo inobediens factus fuit. Unde et mox ipse ac mulier invicem erubescens folia ficus consuerunt, quibus nuditatem corporis contexerunt.

Ad hæc etiam timorem mortis, dolorem pariter ac laborem in corde et corpore sentiebant, quem ante culpam inobedienciæ nondum experti erant. Sunt enim nonnulli, quibus magna et gravis illa videtur **B** vindicta, quæ pro tali subsecuta sit inobedientia, eo quod nil mali commiserint, nisi quod de interdicta arbore tantum comedere præsumperint. Videamus igitur, quantum malum, quanta poena in omnes homines inde processerit, et tunc scire possumus, qualis **504** et quam gravis illa inobedientia fuerit, cum nemo tam dives vel potens, nemo tam miser et inops sit, qui sine labore et dolore vivere valeat, nemo tam sanctus vel innocens, qui in membris suis legem menti suæ repugnantem non sentiat. Sunt etiam nonnulli, qui exemplum inobedientis Adæ imitantes non solum mandata Dei, quæ acceperunt, servare contemnunt; verum etiam bona sibi divinitus collata parvipendunt et despiciunt. Sed his justo Dei iudicio talis nonnunquam superveniet tentatio, ut bona per misericordiam Dei sibi concessa sic perdant et amittant, ut vix, aut nullatenus hæc eadem bona, quæ amiserant, dulciter ad memoriam revocare valeant.

Qui autem, inquit, perspexerit in lege perfectæ libertatis, et permanserit non auditor obliviosus, sed factor operis, hic beatus, in facto suo erit. Lex perfectæ libertatis vita et conversatio Jesu Christi satis congrue valet intelligi, qui solus inter homines tam liber a peccato, tam perfectus in omni conversatione sua fuit, quod nec minimam peccati maculam cogitatione, verbo aut opere contrahere potuit, quia nec peccare posse voluit. Sed nunquid hanc legem tantæ libertatis ita perspicere debemus, ut imitari eam hoc modo nos posse putemus, quatenus cogitando, loquendo et operando nullum omnino peccatum committamus? Nunquid hoc nobis præcepit, Dominus? Est enim aliud quod nobis præcepit? quod unusquisque, si vult, adimplere poterit? *Discrete, inquit, a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). Mitem ac patientem super omnes homines se ostendit Dominus, dum sputa, colaphos et flagella mira mansuetudine, mira sustinuit patientia; vere se humilem ostendit, dum contra tot convitia, tot falsa testimonia nunquam verbum elationis respondit. Si quis hanc legem patientiæ et humilitatis Christi ita perspexerit ac legerit, ut non obliviosus auditor semper eam imitari meminerit, *hic beatus in facto suo erit*, quia non ex auditu, sed de facto boni

operis fructum consequetur æternæ beatitudinis.

505 Sed ne quis ad perfectionem vitæ sufficere crederet, si a malis abstinendo tantummodo bonis operibus invigilaret, et nil de custodia oris et cordis curaret, continuo admonendo subjungit: *Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Nemo ad veram religionem sibi putet sufficere, si exterius bonis se operibus exercere studuerit, nisi etiam linguam suam a verbis impatientiæ et elationis refrenaverit, et cor suum per vanas et inutiles cogitationes seduci et dispergi non permiserit. Nam si quis religiosum se in bona operatione ostenderit, et custodiam in locutione et cogitatione habere neglexerit, *hujus vana est religio.* Ideo, inquam, vana, quia cito evanescit, nec firma et stabilis esse valet ulla religio boni operis, quæ soliditatem non habet per custodiam oris et cordis. Nam qualis religio esse debeat, patenter in consequentibus insinuat:

Religio, inquit, munda et immaculata apud Deum et Patrem hæc est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.—*Religio hæc apud Deum et Patrem, Patrem, inquam, nostrum dulcissimum, beneplacita est, et accepta, quæ interius munda est in intentione, et exterius immaculata in operatione, ut videlicet intus per elationem cordis homo non intumescat, nec foris de bonis operibus humanam laudem superbiendo requirat.*

Sed hæc religio, licet munda et immaculata sit, esse tamen sine tribulatione, hoc est sine tentatione, homo non valet. Ideo *visitare pupillos et viduas in hac tribulatione debet.* Pupilli dicuntur qui absque patre et matre sunt, et viduæ, quorum viri mortui sunt. Per pupillos accipere valemus interiores sensus nostros, per viduas exteriora opera carnis. Sensus nostri quasi pupilli, et opera carnis quasi viduæ quodammodo **506** sunt, dum patrem illum et matrem, de quibus supra diximus, id est vanitatem sæculi, ac voluptatem carnis, dereliquerint. Hos pupillos, et has viduas *visitare in tribulatione* tentationis hoc modo debemus, ut in tentatione occurramus et adjuvemus, ne vanitas sæculi intus prævaleat per mentis elationem, aut voluptas carnis foras dejiciat per malam operationem. De his pupillis ac viduis Jeremias propheta non gemendo, sed quasi congratulando ait: *Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ* (Thren. v. 3). Hoc idem est, quasi sensus et opera perfecte conversi hominis gratias agendo dicant Domino: *Pupilli, Domine, per tuam misericordiam facti sumus, quia patrem nostrum, vanitatem sæculi, et matrem nostram, voluptatem utique carnis, te adjuvante dereliquimus. Et nunc tui pupilli sumus, te solum Patrem habemus, sub tua materna protectione gaudemus. Quisquis ergo hos pupillos et has viduas visitare, et in tentatione adjuvare curaverit, immaculatum se ab hoc sæculo custodire valebit.* Quid per sæculum intelligendum sit, Joannes in Epistola sua manifeste insinuat, cum di-

cit: *Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ* (I Joan. ii, 16). Immaculatum quippe ab hoc sæculo semetipsum custodit, qui maculam superbiæ, quantum possibile est, devitare ac superare contendit. Curandum ergo nobis est ut, quos assiduos auditores verbi sui esse voluit Dominus, factores etiam ejusdem verbi esse studeamus, et formam humilitatis, quam habitu et vestitu prændimus, hanc corde firmiter tenentes verbis et operibus ostendamus. Quod ipse præstare dignetur, qui Verbum est Dei Patris, Jesus Christus Dominus noster qui vivit et regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

507 HOMILIA LVI.

B IN DOMINICAM INFRA ASCENSIONEM DOMINI SECUNDA, QUÆ ET VI POST PASCHA.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis (Joan. xv.) Sacrosancta hæc Evangelii lectio pars quædam est sermonis illius, quem Dominus in ultima cœna sua, ea videlicet nocte, qua tradebatur, cum discipulis suis habuit, ubi inter multa et dulcia cœlestis vitæ documenta etiam tristitiam et dolorem, quem ex passione et morte sua habituri erant, præmittendo adventum Spiritus sancti consolari et mitigare curaverat, quemadmodum in exordio Evangelii hujus audivimus, quo dicit:

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis. Hæc Domini promissio vere impleta est in eis, quando post ascensionem ejus inaudita et ineffabili Spiritus sancti gratia ita perfusi et collustrati sunt, ut sine timore nomen Domini confiterentur et prædicarent, nihilque amplius esset quod eis resistere posset. Sed in hac paterna promissione sua etiam nostri oblitus non fuit, quia quod illis sanctissimis discipulis suis tunc promisit, hoc et nobis et cunctis hominibus, qui eos imitantur, quantum possunt, et sequuntur, in illis et cum illis promisit.

D Veri imitatores eorum omnes illi sunt, qui voluptatibus mundi hujus corde et corpore perfecte abrenuntiaverunt, qui omnem spem suam et consolationem in sola bonitate et misericordia Dei collocaverunt. His talibus ipse Paracletus sanctum Spiritum suum promittit et mittit, ut sit eis et *spiritus veritatis* et spiritus consolationis. Mittit eis spiritum veritatis, quando illuminat eos **508** interius, quod transgressiones suas et negligentias recte et perfecte cognoscere incipiunt, et in consideratione malorum, quæ commiserunt, despiciunt, et parvipendunt etiam hoc quod bene et recte egerunt, nullique se homini præferunt, in vera cordis humilitate cunctis se hominibus submitunt. Post hanc internam sui considerationem sive cognitionem provehit eos idem

spiritus veritatis ad cognitionem Dei, quando gratia A
 ipsius adjuti humiliter in semetipsis cognoscunt, humillimasque Deo gratias referunt, quod eos in insipientia sua et impietate tam clementer tamque paterner supportavit, quod secundum indulgentiam et benignitatem suam tempus eis poenitentiae et satisfactionis tandiu servavit.

Iste spiritus veritatis est eis etiam *Paracletus*, id est spiritus consolationis, quia licet grave sit homini et difficile sic contemnere se ipsum et humiliare, annos et tempora sua in amaritudine animae suae semper poenitendo ac desiendo recogitare, eadem tamen tristitia mista est cum quadam exultatione et laetitia. Ipsa enim sui amaritudo fit ei quasi quaedam certitudo indulgentiae et remissionis, atque spes et consolatio perpetuae salvationis. Sed istis breviter B
 praemissis consideremus ordinem verborum, quia in verbis Dei nihil inordinatum, in verbis Dei nihil incompositum est aut superfluum. Ubi intelligere ea non possumus, nostrae infirmitatis, nostrae ignorantiae est, ubi vero ex ipsius dono et misericordia aliquid in eis videre possumus, ibi, quam rectum ordinem, quam perfectam viam salutis nostrae praetendant nobis et ostendant, cognoscimus.

509 *Cum venerit*, inquit, *Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit*. Quis est iste qui haec loquitur? Ille utique, qui dicitur et est Verbum Dei Patris, Dominus noster Jesus Christus. Illud Verbum Dei Patris vere mittit, vere generat in corde hominis *spiritum veritatis*. Unde necessarium est homini, saeculum relinquenti, ut doctrinae Verbi Dei semper intendat, verbum Dei libenter audiat, sollicitè custodiat. Nam ex illo et per illud edocetur et admonetur, ubi divinae voluntati propriaeque saluti contrarie vixerit, quam inutiliter universos dies et annos suos transegerit. Qui hoc faciunt, isti procul dubio *spiritum veritatis* accipiunt, qui fit eis vere *Paracletus*, quia generat eis caelestem spem caelestemque consolationem. Qui autem verbum Dei non audiunt, vel auditum custodire negligunt, isti pro spiritu veritatis habent spiritum falsitatis, per quem decepti sic ludificantur, quod ipsa mala opera sua quasi bona et justa reputant; quae vero bona sunt, mala esse arbitrantur. Spirituales autem homines, quorum laetitia est et exultatio verbo Dei assidue refecti, isti vere beati sunt, isti spiritum veritatis accipere possunt. Sed iste spiritus veritatis generat eis spiritum timoris. Nam instructi et admoniti verbo Dei quanto in vera humilitate peccata sua cognoscunt, tanto magis Deum, quem peccando spreverunt et offenderunt, timere incipiunt. Spiritum autem timoris sequitur spiritus amoris, quem sequenti verbo satis apte Dominus videtur designare, cum dicit:

Qui a Patre procedit. Nomen *Patris* verbum est dulcedinis et charitatis, proprium enim est *Patris* benignae et paternae agere cum filiis suis. Nec inconvenienter verbum hoc, quod suaviter et amabiliter

resonat, vere suavem et amabilem spiritum amoris significat. Spiritus utique veritatis quasi *a Patre procedit*, quando homo non in timore, vel propter timorem futurae poenae, quam meruit, sed in filiali dilectione medullitus dolet et gemit, quod contra amorem et honorem benignissimi Patris sui, qui tandiu cum pietatis suae dulcedine 510 portavit, qui tot et tanta beneficia indigno et immerito peccatori suo contulit, tanta flagitia committere tam innumerabiliter paternitatis ejus oculos offendere potuit. De hoc spiritu veritatis, qui sic per timorem et amorem in electis Dei operatur, apte adhuc Dominus subiecit et ait:

Ille testimonium perhibebit de me. Ac si dicat: Quando me donante et auxiliante de spiritu timoris ad spiritum amoris perveneritis, ille testificatur vobis de me quae injuste egeritis contra me; ille, inquam, manifestat vobis quanta bona quae agenda erant, praetermiseritis; quanta mala, quae vitanda erant, commiseritis. Nec absurde ita haec Domini verba intelligenda aestimo, cum nunquam tam vere seipsum homo cognoscere possit, quomodo in illa hora, quando ad spiritum amoris pervenerit. Ibi vere non tantum verba sua et opera, sed et voluntates suas et cogitationes, quibus Deum offendit, perfecte cognoscere incipit. Sic, sic spiritu amoris Deo testimonium perhibente indicibiliter intrinsecus in corde hominis tandem fieri potest ut impleatur quod sequitur:

Et vos, inquit, testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Vere testimonium Verbo Dei perhibet, quando docente et illuminante spiritu amoris recte cognoscit quia verbum Dei justitia est et veritas; omnis autem vita ejus injustitia et falsitas. Vel sic testimonium Deo perhibet, quando peccata sua et scelera, quae testificante Spiritu sancto intus in semetipso cognoscit, poenitenti corde et voce et in oratione et in confessione vere et humiliter Deo aperit. Unde autem tale testimonium Deo perhibere possit homo, manifestat continuo Dominus dicens: *Quia ab initio mecum estis*. Si juxta litteram haec Domini verba sic intelligimus, quod discipuli Domini cum eo fuerint ab initio suo, ab eo videlicet tempore, quo is, qui sine initio erat in divinitate, initium habere coeperit in assumpta humanitate, non recte sapimus, cum aetatis suae anno tricesimo primum eos elegerit et assumpserit. Si 511 autem dixerimus quod ipsi, scilicet apostoli, *ab initio suo*. id est a nativitate suae primordio cum Domino fuerint, nihilominus fallimur. Unde ut custodiri veritas possit haec eadem Domini verba spiritualiter intelligere nos convenit. Per *initium* potest intelligi, quantum mihi videtur, hoc quod vere initium et principale in homine, spiritus videlicet hominis, in quo dignitas et honor hominis est quia ibi ad imaginem et similitudinem Dei conditus est, quem non incongrue initium dixerim, cum juxta assertionem quorundam sapientium, qui altius sapere de verbo Dei et tractare noverunt, ad imaginem et similitudinem

suam primo Deus hominem invisibiliter in spiritu creaverit, postmodum vero de visibili terræ materia visibiliter eum plasmaverit. Unde quod primum in homine conditum est, *initium* hominis non injuste dici potest. Hæc est enim excellentior pars hominis, quæ sola capax est divinitatis, quæ sola digna est in qua Deus habitet, qui cum Deus spiritus sit, non in carne, sed in spiritu hominis habitat. Quicumque ergo spretis hujus mundi voluptatibus in hac sui parte sic Deo unitus est, quod in suo spiritu nihil de hoc sæculo, quantum possibile est homini, præter Deum quærit et diligit, hic *ab initio* esse cum Deo comprobatur; in hoc etiam Deus omnipotens esse suum assidue habere non dedignatur. Sed quia quanto electi quique surgere ad Deum per bonæ conversationis studium nituntur, tanto majores ab inimicis Dei, malignis videlicet spiritibus tentationum insidias patiuntur, docet nos sequentibus verbis quid inter easdem tentationes agere debeamus.

Hæc, inquit, *locutus sum vobis ut non scandalizemini*. Ac si diceret: Quoad prægrevati corpore mortali in ærumnoso hujus sæculi exsilio detinemini, semper insidiantium salutem vestram, malignorum spirituum tentationes patiemini. Sed *hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini*. Quid est scandalizari, nisi causam peccati præbere? Causam peccati malignis spiritibus præbemus, quando suggestionibus, quibus tentant nos, per consensum succumbimus. **512** Non est homo super terram, a quo manum suam spiritus maligni contineant, quem diversis fraudibus, diversis immissionibus suis impetere et fatigare non audeant. Sed, juxta saluberrimam hanc Domini doctrinam, semper laborandum est ut non scandalizemur. Impossibile quidem est ut non tentemur; inevitabile est ut in ipsis etiam quibus tentamur peccatis aliquando non delectemur, sed cavendum magnopere nobis est ne delectationem peccati sequatur consensus peccati, cum id ipsum quod male delectat semper nos in nobis odisse oporteat. Quia vero contra inimicos nostros et tentationes eorum pervigiles nos Dominus atque sollicitos esse, quemadmodum audivimus, jam præmonuit nunc etiam quomodo tentent nos, aperit nobis ex parte in his quæ adjecit:

Absque synagogis, inquit, *facient vos*. Hæc Domini verba sic, quemadmodum dicta sunt, impleta legimus in apostolis, quando perfidi Judæi instinctu malignorum spirituum eos de synagoga, id est de consortio suo ob confessionem nominis Christi expulerunt et ejecerunt. Sed illi visibiles inimici Domini jam ex patre mortui sunt; vivunt autem invisibiles inimici ejus, maligni videlicet spiritus, qui electis ejus hæc eadem quotidie invisibiliter faciunt. Nam quoties convenientes in unum ad orandum Deum et laudandum corpore apparemus in conspectu Domini, mente vero vagamur circa vanitates sæculi, ea quæ ad nos non pertinent, quæ nihil nobis conferunt, nihil nobis nisi iram et offensam Dei pariunt, cogitantes et tractantes; vel dum statui-

mus nos super nos, aliis nos hominibus vel scientiæ vel vitæ merito præferentes, talesque nos quales nunquam fuimus æstimantes, interdum etiam ordi- nantes de nobis quod fieri non possumus, nec digni essemus quid de miseris nobis dici potest, nisi quod invisibiles inimici nostri, quorum instinctu hæc agimus, *absque synagogis fecerint eos*, quod a conspectu Domini et sanctæ congregationis illius in cujus medio stamus miserabiliter ejecerint nos consortio? Hæc sunt hostis antiqui tentamenta **513**, quibus captas incutas hominum mentes plerumque seducit et abducit, a quibus cavere debemus, ne, dum venerint, recipiamus, vel si receperimus, ne delectemur in eis videamus. Delectatio autem si apprehenderit nos, caveamus ne usque ad consensum peccati pertrahat nos, memores semper verborum Domini, quibus hæc eadem nobis prædixit, quibus vigilare contra ea nos docuit et admonuit: *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos*. Sed quia pericula tentationis prædixit, more pii patris post terrorem subjungit consolationem, dicens:

Sed venit hora. Ac si dicat: *absque synagogis facient vos* maligni spiritus tentationibus suis, *sed venit hora*, in qua ego colligam vos, in qua paternis consolationibus meis misericorditer relevabo vos. Nec incongrue hoc modo dictum esse æstimamus verbum hoc, *sed venit hora*, quia sicut Deus hominem diligit, sic nunquam seipsum homo diligere novit, nec tanta unquam devotione salvationem suam homo desiderat vel exoptat, quanto paternitatis affectu salvare eum Deus desiderat. *Sed venit*, inquit, *hora*. Desiderabilis *hora* hæc hora est lætitiæ et exultationis, *hora* utique compunctionis, *hora* orationis, vel *hora* contemplationis. De eadem hac hora dicit Joannes in Apocalypsi: *Factum est silentium in celo quasi hora media* (Apoc. viii, 1). Cælum istud est cor hominis; silentium vero factum in hoc cælo quasi *media hora* quietam mentis tranquillitatem sive serenitatem significat, quam hora illa, suavitas utique compunctionis, puritas orationis, assiduitas contemplationis generat. Nam ubi pro transgressionibus suis atque negligentis perfecte homo intrinsicus compungitur, et ex ferventissimæ orationis instantia ad celsitudinem compunctionis sublevatus quasi unus spiritus cum Deo fit, indicibilis illa suavitas, quam ibi degustare cum Deo meretur, non incongrue comparatur *horæ*, eo videlicet quod brevis sit, quia, etsi longa esset, longa videri non posset. Omne enim suave breve; omne vero amarum videtur longum. **514** Sed hæc eadem *hora*, licet brevis sit et brevis videatur, mirifice tamen et magnifice universos labores; angustias et tribulationes hominis lævigat et consolatur, in qua solus homo, cum solo Deo fiducialiter ac familiariter causas suas agens pro multimoda ei et inenarrabili, quam sibi exhibuit pietate et gratia, humillima gratiarum actione se submittit, et universa languentis animæ vulnera pietati ejus medicanda et sananda offerre non eru-

hæc, sicque sequens sententia Christi impletur, *A neque me, qui sum Verbum Patris; ideoque nihil eorum quæ Patris et mei sunt, scire vel diligere possunt. Non noverunt sane quanta sit circa vos benignitas Patris mei, qui creavit vos; non noverunt etiam quanta ego, qui Verbum Patris sum, miseratione vigilem super vos, qui morte et sanguine meo redemi vos.*

Et venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. In verbis istis ostendit nobis Dominus quantam et quam irremediabilem tribulationem atque dolorem malignis spiritibus hora ista pariat, quam mirabiliter afficiat illos atque alligat. Nam quod dicit: *Omnis qui interficit vos, per hoc expressisse eum quemlibet malignorum spirituum æstimare possumus, qui invisibiliter discipulos Christi tunc quodammodo interficit, quando malignas suggestiones atque tentationes quasi quasdam sagittas mortis indigere eis non desinit, quatenus vitam suam, quæ Deus est, utcumque eis auferre possit.* Illi autem cum ad horam illam beatissimam pervenerint, cum a facie earundem sagittarum in sinum misericordissimæ pietatis Dei confugerint, quidquid vitium illud est, quo maxime vulnerati sunt, maximis pœnitentiæ lamentis medicanti gratiæ Dei curandum sanandumque committunt. *Omnis autem, id est quilibet spiritus nequitiae, sive sit spiritus superbæ aut iracundiæ, spiritus invidiæ aut luxuriæ, qui incentor aut instigator ejusdem vitii est, quod iste tantopere plangit, videns et intelligens quod tanta se homo ille humilitate Deo inclinaverit, quodque ei sagitta mortis causa vitæ facta sit et salutis, arbitratur obsequium se præstare Deo.* Videt sane et dolet; quod in homine illo, tentationibus suis sic fatigato, in quo honori Dei detrudere se æstimabat, magis contra spem suam Deo servierit, cumque, quam tentationibus suis interficere se posse credebat, potius vivificaverit, dicens quodammodo secum in se: *Quid 515 sic et sic hominem istum tentare et fatigare profuit? Nonne omnis conatus et labor meus eo processit, ut quem perdidisse credebam, salvasse me videam?*

Et ne minus sane sapuisse vel intellexisse videar in verbis Domini dicentis: *Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, videmus quam magnum atque laudabile obsequium diaboli Domino præstiterit in electo servo suo beato Job, quem tentandum petiit et obtinuit, quem interfectis illis, sublata substantia, ad ultimum a planta pedis usque ad verticem mirabiliter percussit et afflixit, neque inter hæc omnia immobiliter et innocenter cum Deo persistens, atque in cunctis afflictionibus suis semper laudans Deum ac benedicens de perfecto perfectissimus, de probabili viro factus est vir probatissimus.* Et quid mirum? Diabolus hostis antiquus, velit, nolit, servus Dei est, servitum Domini sui effugere non potest; ideoque cum aut per se, aut per eos qui sub ipso sunt, malignos spiritus adversari sibi in electis suis nititur, sic, quemadmodum audivimus, obsequium ei præstare compellitur. Subiunxit ergo Dominus et ait:

Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me. Ac si dicat: *Hæc omnia quæ a malignis spiritibus passuros vos prædixi, idcirco facient vobis, quia non noverunt, id est non dilexerunt Patrem*

Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini quia ego dixi vobis. Hora ista hora bona est, quam supra memoravimus, hora utique compunctionis, hora orationis, quæ transfert hominem ad celsitudinem contemplationis. Cum hora ista homini venerit, ibi vere reminiscitur eorum, hoc est universorum **516** beneficiorum Dei; nam cuncta, quæ divinæ miserationis gratia cum eo operata est, hora illa plenius atque suavius ad memoriam ei revocat, quam alia eum lingua doctoris docere unquam vel admonere valeat. Sed quid est quod adjecit: *Quia ego locutus sum vobis?* idem est quantum video, ac si dixisset: *Ego Creator vester ac liberator, ego salutis vestræ amator locutus sum vobis, ut declinantes a malo exerceamini in bono, despectisque omnibus quæ tempore trans-eunt, ad ea properetis gaudia quæ sine tempore æternaliter permanebunt.*

Possumus etiam alio modo intelligere hæc Domini verba dicentis: *Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me.* In præcedentibus dixit, sicut audivimus, *absque synagogis facient vobis, præsignans et manifestans tentationes immundorum spirituum, quibus exercentur electi.* Sed post tribulationem tentationum, subiungit consolationem, cum dicit: *Et veniet hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.* Sed ne existiment discipuli Christi, cum in horam istam venerint, hoc est, cum in tempore orationis per veram compunctionem mentisque contemplationem Deo approximare meruerint, jam tunc hostes eorum, malignos videlicet spiritus ab eis quiescisse, jam tentationes eorum et insidias ita se evasisse, ut post horam hanc rursus eos impetere, rursus per-versitatis suæ jacula instaurare contra eos non audeant, subiunxit denuo Dominus, et ait: *Et hæc facient vobis.* Iteratio hæc verborum Domini significat iteratam tentationem dæmoniorum, quia quamvis sciant et videant, quale obsequium Deo tentando electos suos præstiterunt, quod ipsos etiam electos probabiliore tentationibus suis et perfectiores reddiderint, non tamen quiescunt ab eis, semper eos tentando, semper salutem eorum insidiando. Et quare hoc?

Quia non noverunt, ait Dominus, Patrem neque me. Pater, quemadmodum prædiximus, nomen est amoris, et congrue significat amorem; ideoque quod dixit: *Quia non noverunt 517 Patrem neque me, ita est, ac si dixisset: Omnia hæc, quæ præfecerunt, iterum iterumque facient vobis, quia non noverant, hoc est, non dilexerunt, nec diligere pos-*

sunt amorem illum, quo verbo Dei intenditis, quo ac castitate vigilantius et studiosius Spiritui sancto corda nostra præparemus. Scriptum namque est : Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis. Et iterum : Super quem requiescam, nisi super humilem et mansuetum et timentem sermones meos ? Sed quia castitas carnis nihil est sine castitate et humilitate mentis, studeamus castitati cum humilitate, humilitati cum charitate, ut adveniens Spiritus sanctus tales non inveniatur, quos templum gloriæ suæ inhabitando perficiat : quod ipse præstare dignetur, qui cum Deo Patre in unitate ejusdem Spiritus sancti vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen!

Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, hominem reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc omnia malignorum spirituum tentamenta, quibus semper vobis insidiantur, ego qui Veritas sum, prædixi vobis, ut cum venerit hora illa, in qua per compunctionis et orationis internæque dulcedinem contemplationis ab incurso eorum mecum et in me quiescere cœperitis, eorum reminiscamini, quia dixi vobis. Quomodo dico : Reminiscamini ? Ita videlicet, ut nunquam de hora illa sic præsumatis, ut secutura tentationis, diabolicæ machinamenta minus sollicite caveatis, sed in arridente vobis prosperitate de subsecutura semper solliciti sitis adversitate, ut si forte ingruerit, rursus in horam illam, manu miserationi meæ rapiamini, in qua consolationis meæ dulcedine abundantius et perfectius relevari mereamini.

Ad hunc sensum Evangelii quod pro modulo nostro exponendo transcurramus, respicit Lectio hodierna, in qua hortatur nos beatus apostolus Petrus pari sensu, sed non eisdem verbis, vigilare contra tentantis inimici insidias dicens : *Estote prudentes, et vigilate in orationibus, ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Tria ista, quæ sequenda nobis proposuit, primum quidem, ut prudentes simus ; secundum, ut vigilemus in orationibus ; tertium, ut mutuam in nobismetipsis charitatem continuam habeamus, ad declinanda insidiantium nobis inimicorum tentamenta ad impetrandam felicem horam illam, de qua in præmissis sancti Evangelii verbis tractavimus, prorsus necessaria æstimamus. **518** Omni quidem tempore, maxime tamen cum ad servitutum Dei accedimus, constanter agere, prudenter nosmetipsos custodire debemus, ne quid nobis ex fraude diabolica subrepat, quod horam illam, in qua Deus conspicitur, nos retardare valeat. Debemus etiam vigilare in orationibus, ita ut cor cum corpore vigilet, laboribusque corporis intentio mentis concordet. Sed hæc duo prudentiam scilicet et vigilantiam in orationibus tertium, id est, virtus charitatis ornare debet. Oportet enim, ut mutuam in nobismetipsis charitatem continuam habeamus in nullo proximum lædentes, et si lædimur, patienter propter amorem et honorem Dei sufferentes atque portantes, ea videlicet conditione, ut et ipse in magna multitudine dulcedinis suæ nostri memoretur, atque in horam illam sua nos elementia perducatur, ubi in ipso et per ipsum omnium injuriarum, omnium, quæ nobis occurrere possunt, adversitatum obliviscamur et consolemur. Hanc enim horam nihil sic innovat sicut dilectio ; nihil sic impedit sicut odium et amaritudo.

Hæc autem omnia, quæ ex Evangelio et lectione audivimus, ideo nobis in hac Dominica, quæ solemnitati Spiritus sancti proxima est, leguntur, ut saltem paucis istis diebus in omni humilitate, charitate

ac castitate vigilantius et studiosius Spiritui sancto corda nostra præparemus. Scriptum namque est : Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis. Et iterum : Super quem requiescam, nisi super humilem et mansuetum et timentem sermones meos ? Sed quia castitas carnis nihil est sine castitate et humilitate mentis, studeamus castitati cum humilitate, humilitati cum charitate, ut adveniens Spiritus sanctus tales non inveniatur, quos templum gloriæ suæ inhabitando perficiat : quod ipse præstare dignetur, qui cum Deo Patre in unitate ejusdem Spiritus sancti vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen!

519 HOMILIA LVII.

IN SABBATUM QUATUOR TEMPORUM PENTECOSTES PRIMA.

Surgens Jesus de synagoga introivit in domum Simonis : Socrus autem Simonis tenebatur magis febrilis. (Luc. iv.)

Sanctæ et venerandæ Paschatis hujus solemnitatis finis, qui jam instat, finem illum universæ carnis non inconvenienter nobis insinuat, cui consummatis temporalibus quæ nunc agimus, festis festiva æternæ jucunditatis gaudia succedunt, quæ nullo unquam fine terminari, nec aliqua adversitatis molestia in sua aliquando æternitate poterunt perturbari. In hoc sane beatæ et nunquam finiendæ festivitatis primordio in salvandis omnibus duo hæc Domini et Salvatoris nostri miracula vere et perfecte implebuntur, quæ nunc in fine hujus jam peractæ festivitatis divinis inserta officii leguntur.

Hesternum namque die teste evangelica veritate audivimus, qualiter pius et misericors Dominus hominem paralyticum curaverit ; hodierna vero sancti Evangelii lectio nobis insinuat qualiter febricitantem mulierem solo Divinitatis suæ imperio optatæ sanitati redonavit. In his duobus, viro scilicet et muliere non incongrue spiritum nostrum accipere possumus et carnem, quæ, licet ab infirmitatibus suis nunc multoties liberentur, stabili tamen et perfecte sanitati nequaquam restituentur, donec festis his quæ tempore transeunt e medio factis, ille dies perpetuæ solemnitatis et lætitiæ illuxerit, in quo electi quique sic ab omni corruptione expedientur, quod nullam amplius nec corpore nec spiritu infirmitatis molestiam experientur. Quo autem ordine ad hujus modi gloriam hac in vita Domino sibi cooperante quis pertingere valeat, præsens sancti Evangelii lectio aperte nobis insinuat,

Surgens, inquit evangelista, Jesus de synagoga introivit in domum Simonis. 520 Per Synagogam hoc in loco multitudinem fidelium possumus accipere, in qua et cum qua Dominus noster Jesus Christus quodammodo tunc erat, quando humana carne circumdatus omnis carnis molestias præter solum peccatum nostri causa sustinebat. Surrexit autem de illa Synagoga, quando post gloriosum passionis triumphum devicta morte resurrexit, et communi humanæ carnis, quam gerebat, passibilitate in novæ ac singularis vitæ dignitatem transmutata, sicut in

divinitate sic et in humanitate sua impassibilis et immortalis factus est, quemadmodum Apostolus dicit: *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* (Rom. vi, 9.) Sic itaque surgendo, sic inquam, assumptæ humanitatis mortalitatem per Divinitatis potentiam evacuando introiit in domum Simonis. Per Simonem, qui interpretatur *obediens*, licet ipse Dominus noster Jesus Christus usque ad mortem pro nobis Patri obediens factus convenienter accipiatur, potest tamen per eundem Simonem cœtus Angelicus intelligi, qui immutabili semper Deo dilectione adhæsit, qui nulla unquam inobedientiæ inconstantia a via veritatis declinavit.

Possumus etiam ejusdem Simonis nomine beatas electorum animas, qui cum Christo surrexerunt, non inconvenienter accipere, cum quibus domum illam suam, cœlestem scilicet Jerusalem, introiit, quam omnibus sibi obedientibus pretiosi sanguinis sui effusione conquistavit. Hanc itaque domum licet secundum divinitatem semper sibi propriam, secundum humanitatem tamen quasi ex dono Patris, verus ille noster Simon accepit quando post triumphum 521 passionis et gloriam resurrectionis ad ejusdem dexteram Patris gloriosus victor conseedit.

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Cum uxorem aliquis duxerit, mater ejusdem uxoris *socrus* viri appellari consuevit. Sed cum Dominum et Salvatorem nostrum per Simonem intelligendum dixerimus, quid per uxorem vel *socrum* ejus accipere possumus? Sponsa quidem et uxor ejus est immortalis illa quæ, a terrenis rebus jam exuta, in cœlestibus cum Christo immortaliter gaudet Ecclesia; cujus mater cum præsens hæc Ecclesia sit (quotquot enim animæ æterni Regis thalamo receptæ sunt, vel adhuc recipiuntur, necesse est ut prius ex matris hujus utero generentur) *socrus* ejusdem Domini nostri non immerito hæc eadem præsens Ecclesia dici poterit. Sed hæc *socrus* Domini, ipso de Synagoga hac per immortalitatis gloriam surgente, domumque suam, cœlestem videlicet Jerusalem cum sponsa sua, fidelium multitudine, ingrediente, *magnis tenebatur febribus*, quia, quandiu in hujus mortalitatis miseria versatur, diversis peccatorum nexibus, quæ bene febribus comparantur, irremediabiliter prægravabitur. Nam si qui sunt, qui in operibus suis sani videantur; pauci tamen inveniuntur qui verbo non offendant, qui ex linguæ incuria internam plerumque sospitatem non amittant. Si quis autem tam constans tamque perfectus internæ sanitatis suæ custos existeret, quod nec factis, nec dictis aliquando eam corrumpere, quis autem castum se habere cor gloriatur, quis, inquam, inveniri poterit qui diversas noxiarum febres cogitationum etiam invitus non patiatur? Hujus itaque humanæ infirmitatis miseria non ignorant hi qui jam cum Christo in cœlestibus regnantes latantur; et ideo assiduis precibus pro præsentis statu Eccle-

siæ interveniunt, quemadmodum sequentia sancti Evangelii verba testantur. Sequitur enim:

Et rogaverunt illum pro ea. Per hos qui rogasse Dominum pro ægrotante muliere suppressis nominibus dicuntur, sicut sæpe solemus, sic etiam hoc in loco sanctos angelos, qui pro nostra quotidie sollicitantur salute, nec non et beatas justorum animas jam Christo 522 conregnantes non incongrue accipere possumus. Isti sane, licet omni jam miseria careant, utpote in æternæ beatitudinis gloria collocati, sciunt tamen quam laboriose in hujus vitæ exilio aliquando vixerint, quam vix hujus mortalitatis ærumnas solius Dei auxilio evaserint, ideoque tanto obnixius una cum sanctis angelis pro nostris miseriis Christo supplicant, quanto in his quæ patimur, et se aliquando laborasse non ignorant.

Sed sciendum est quia non humano more procedendo, nec verbis verba jungendo omnipotentis Dei misericordiam pro nobis implorant, sed oratio illorum est fervens nostræ salutis desiderium. Desiderant enim desiderio inæstimabili ut præsens sæculum istud finiatur, quatenus et ipsi receptis corporibus plenum gaudium consequantur et isti qui carnis adhuc mole premuntur, tam corporum quam animarum febribus liberati, æternæ sanitati restituantur. Sed tantum tantorum desiderium nequaquam in vacuum ibi, quia si pius et misericors Dominus gemitus et lacrymas non despicit illorum, qui adhuc in hujus mortalitatis exilio peregrinantur, quanto dulciter eorum annuit precibus qui jam cum ipso regnantes claritatem vultus ejus familiaris contemplantur. Scriptum est enim: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua* (Psal. x, 17). Licet enim veras æternæ beatitudinis divitias jam possederint, tamen, quia vere sunt humiles, non incongrue appellantur pauperes. Et cum præparatum semper ad Deum cor habeant, jugiter eum sentientes quotiescunque ægrotantis in hujus mundi exilio matris suæ, sanctæ videlicet Ecclesiæ Christo miseria suggerunt, nequaquam petitioni eorum contradicit, sanando illam ab imminenti peccatorum febribus, quemadmodum evangelista dicit in consequentibus:

Et stans super illam imperavit febrî, et dimisit eam. — Stat quidem Dominus super illam, in cujus medio aliquando erat, dum homo pro homine factus sic hominibus communicabat, quod universos dolores, miseria et infirmitates, quas nos necessitate patimur, ille non necessitate, sed voluntate sola pro nobis sustinebat. Sed quia nulla jam 523 in eum cadit infirmitas, utpote qui gloria et honore coronatus in domo sua, immortalis immortaliter regnat, bene jam dicitur, *stans febrî imperare*, quia tam secundum humanitatem quam secundum divinitatem suam potens est Ecclesiam suam diversis tam corporum quam animarum passionibus solo imperio salvare, quemadmodum ipse post resurrectionem suam apparens discipulis suis ait: *Data est mihi*

omnis potestas in cælo et in terra (Math. xxviii, 18). A ter prævenient, sicuti præsens ordo verborum figuratè inquit :

Omnes, inquit evangelista, qui habebant infirmos, variis languoribus, ducebant illos ad eum. Non dicitur qui habent, sed qui habebant, quia, licet miseros aliquando infirmos, singulos videlicet utriusque hominis sui sensus habuerint, nequaquam tamen tunc habebunt quia propria teste conscientia stabilis pœnitentiæ perfectæque satisfactionis medicamine eisdem infirmis suis, quantum poterant, Domino cooperante hac in vita subvenire non cessabant. Unde quia habebant, sed jam tunc non habent, cum magna spe et fiducia semetipsos ad Deum adducent gaudentes æternæ majestatis ejus conspectibus præsentari, ubi sanitati æternæ æternaliter ab ipso mereantur redonari.

Et continuo, inquit evangelista, surgens ministravit illis. Sed quid est quod dicitur, ministravit illis, nisi quia anima illa, quæ suæ infirmitatis torpore prægravata nullum debitæ servitutis obsequium Deo impendere poterat, mox ut divinæ pietatis auxilio optatæ se sanitati restitutum senserit, non solum illi, cujus munere et gratia, sed et illis, quorum interventu se sanata non dubitat, expedito corde et corpore ministrare incipit? Nam cur nos sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ sanctorumque angelorum, nec non et aliorum festa sanctorum tam devoto in terris veneramur obsequio, nisi ut ab ingruentibus quotidie tam corporis quam animæ languoribus et temporaliter liberari, et æternæ intercessionis illorum auxilio quandoque restitui mereamur sanitati. Sed quia, quandiu in hoc loco infirmitatis manemus, diversis utriusque hominis infirmitatibus laborare habemus, tandiu nos illis ministrare convenit, quoadusque perfectæ sanitatis tempus adveniat, de quo consequenter evangelista subjungit :

Cum sol autem occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. Hoc itaque sic intelligere possumus, quod quandiu quis in hac vita consistit, verus ille sol, sol scilicet justitiæ nunquam sic in corde ejus peccatorum tenebris ingruentibus occidat, quin sperare possit et debeat, ut piis operibus, sanctis votis et precibus excitatus rursus ei per visitantis intrinsecus gratiæ suæ splendorem oriatur. Nam ipse est cui nunquam sine spe, misericordiæ supplicatur. Omnis quippe oratio cum spe et fiducia ad Deum est dirigenda, quia in vanum orando laboratur, nisi puram orationem vera spes cordis comitetur. Hinc est quod non oramus pro his qui, cum adhuc in carne viverent, a communione sanctæ Ecclesiæ separati sunt, quia talis oratio in vanum caderet, utpote cui nulla salvationis spes succederet. Omnes igitur, in quorum cordibus verus ille sol, Christus videlicet, hac in vita sic occiderit, quod duro et impœnitenti cordi perseverantes in peccatis ultima eos vitæ illorum dies invenerit, ab his omnis spes videndi in gaudio æterni solis claritatem simul cum vita peribit, qui in eisdem peccatorum tenebris, quas hic pœnitendo, et verè luci, quæ Christus est, per dignam satisfactionem appropinquando exuere noluerunt, in his, inquam post hujus vitæ terminum sine fine inconsolabiliter cruciari habebunt. Illi vero qui pro interno jam dicti veri solis occasu nunc contristantur, et, quandiu vivunt, piis semper laboribus cum ad ortum suscitare conantur, in fine mundi cum transacto mutabilitatis hujus tempore sol iste visibilis occiderit, majestatem Dei fiduciali-

At ille singulis manus imponens curavit omnes. Singulis quippe manus imponet, cum divinæ suæ potentiæ, quæ per manus ejus accipi potest, illos participes efficiendo, sic corpore et anima æternæ beatitudinis gloria stabiliet, quod nec corpore iniquis operibus, nec in anima illicitis desideriis divinæ majestatis oculos ultra offendere poterunt. Hæc itaque desiderabilis et vere jucunda impositio manuum summi Pontificis ubi facta fuerit, miro modo implebitur, quod in ordine lectionis evangelicæ subjungitur :

Exibant autem, ait Evangelista, dæmonia a multis clamantia et dicentia : Quia tu es Filius Dei. C Quandiu in hujus mundi exilio peregrinamur, nequaquam exitus iste dæmonum fieri potest quia licet divina eos manu tenente malitiæ suæ tyrannidem in fidelibus Christi pro velle et libitu suo explere nequeant inter nos tamen quodammodo et nobiscum conversantur, et die noctuque salutis nostræ obsistunt et insidiantur. Sed post solis occasum, præsentis videlicet mundi terminum, cum verus ille Pontifex singulis manus imposuerit, cum omnes electos suos ab omni corporis et animæ corruptione curaverit, tunc demum dæmonia a multis exhibent, quia nullis ultra tentationibus sanctis Dei appropinquare poterunt. Et bene dicit a multis quia non omnes salvabuntur, qui tremendo Dei judicio in die illa præsentabuntur. Sed cum a multis, a salvandis videlicet omnibus, divina urgente sententia, jam dicta dæmonia exire cogentur. Omnipotentiam Dei, licet inviti, confitentur clamantia et dicentia : *Quia tu es Filius Dei* quia tunc demum cognoscent, quod solus ille Dominus sit omnium, qui solus suis juste dominari debeat in perpetuum. Sed hujusmodi confessionem illorum non præmium, sed supplicium sequitur, quemadmodum ex consequentibus sancti Evangelii verbis ostenditur :

Et increpans non sinebat ea loqui. Illa nimirum Domini increpatio est æterna æternæ mortis damnatio, cui in illo extremi examinis judicio iidem dæmones involventur, ubi electis in æternæ beatitudinis gloriam receptis ipsi cum suis sequacibus sempiternis deputabuntur ignibus dicente sibi

Domino: *Ite, maledicti, in ignem æternum, qui preparatus est diabolo et angelis ejus.* (Matth. xxv, 41). Hæc itaque Domini sententia **526** dum in eos prolata fuerit, recte quædam increpato dici poterit, quia *intus crepat*, intus omnem eorum fortitudinem [cod. formidinem] conterit et evacuat. Unde et bene subditur: *Et non sinebat ea loqui.* Locutio dæmonum est maligna suggestio eorum; perversam enim perfidiæ suæ loquelam quodammodo nunc emittunt, cum cuilibet homini in secreto suo stanti sive sedenti cogitationes non bonas, et perversa desideria immittunt, facientes ut secum homo tractare incipiat, quomodo factis vel dictis aliquid, quod non expedit, perficere valeat. Tali siquidem modo cum electis suis hac in vita loqui eos Dominus permittit, ut videat qui sint qui mortiferæ eorum locutioni contradicendo non consentiant, et et a quo sunt laudabili cordis corporisque constantia inconvulse adhæreant. Transacto autem hujus mutabilitatis tempore, cum jam dicta Domini increpatione in eos retorquebitur, cum ad ejus vocem omnis eorum virtus et fortitudo conteretur, tunc demum a pestifera hac locutione cessabunt, quia nullo tentationis sive suggestionis incursu gaudia illorum ultra perturbare poterunt, scientes ipsum esse Deum sine fine in suis et cum suis regnaturum. Unde *digne satis* subjungitur:

Facta autem die ibat Jesus in desertum locum. Intuendum est itaque diligentius quæ sit *facta dies* ista, quam tam distincte hic commemorat Evangelista. Est revera *dies* quædam, dies jucunda et desiderabilis Christus, videlicet dies æternæ jucunditatis et dulcedinis; qui tamen nequaquam *dies facta* dicitur quia sicut nullo unquam concluditur fine; sic etiam sine initio erat coæqualis Patri in divinitatis majestate. Est et alia *dies*, quæ recte *dies facta* appellari poterit, collecta videlicet multitudo electorum, quam splendore gratiæ suæ dies illa non facta hæc in vita misericorditer illuminavit, et ad diem illum æternæ jucunditatis, cui caliginis umbra nulla succedit, occulta prædestinatione sua ante mundi exordium præordinavit. Hæc est revera dies illa, de qua dicit Scriptura: *Et benedixit 527 Deus diei septimo, et sanctificavit illum.* Hæc itaque dies divinitus benedicta cum advenerit, cujus semel inchoata claritas sine fine permanebit sine dubio implebitur, quod subsequenti ordine verborum figurativer innuitur:

Egressus, inquit evangelista, ibat in desertum locum. Quamdiu in hujus mortalitatis exsilio manemus, Dominus noster Jesus Christus nobis quodammodo intus est, quia mortalis sarcina corporis prægravati, in divinitatis suæ claritate eum, sicut est, videre non valemus. Nam quemadmodum radiis præsentis hujus solis salva oculorum acie nullus mortalium diu intendere posset sic revera si verus ille sol nunc egrediretur, si fieri posset ut talis qualis est nunc apparere nobis dignaretur, ex miseranda mortalitatis hujus qua deprimumur caligine nec ad

momentum quidem claritatem vultus ejus possemus sustinere.

Ea propter cum jam dicta dies, dies videlicet perpetuæ solemnitatis et lætitiæ advenerit, cum universa multitudo fidelium capiti suo Christo associata regnum cæleste introierit, tunc isdem Salvator noster, qui nunc latet, qui nunc quodammodo intus est egressum desiderabilem, magnum et mirabilem faciet, tunc inquam, omni humanæ infirmitatis caligine funditus detera sic omnes in corpore et anima perpetuæ visitationis suæ gratia collustrabit, ut unusquisque illorum corporalibus oculis sanctissimam ejus humanitatem, spiritualibus vero incomprehensibilem ejus intueatur Divinitatem.

Nam illud est quod mox evangelista subjungit: *Ibat, inquit, in desertum locum.* Licet per desertum locum regnum cælorum accipiatur, teste homine illo qui relictis in deserto nonaginta novem ovibus, ad requirendam unam perditam abierat, potest tamen hic per *desertum locum* cor cujusque electi non incongrue intelligi, quod recte quasi *desertum* nuncupatur, cum per invisibilem visitationis suæ gratiam modo præsentem sibi Dominum gaudeat, **528** modo eadem præsentis suæ subtracta dulcedine desertum se ab eo doleat. Sed post hujus vite miserias cum supra dicto modo egressus fuerit, cum omnibus suis talem se qualis est exhibuerit, tunc revera quasi *in desertum ibit locum* quia singulorum tunc corda sic divinitatis suæ præsentia replendo possidebit, quod nequaquam amplius eos deserere poterit sicque sit quod mox subjungitur:

Et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum. Ibi enim non solum magni et incomparabiles sancti, Petrus videlicet, Jacobus et Joannes cæterique eorum similes, sed *et turbæ* insatiabili perpetuæ divinitatis ejus satiabantur visione. *Turbarum* quippe nomine quosque minus perfectos possumus accipere. Qualescunque in hac vita fuerint, qui Deo tandem propitio æternæ beatitudinis gloriæ admittuntur, recte *requirere eum, et venire usque ad ipsum* dicuntur. Sed quomodo vel ubi requirent Dominum, in cujus conspectu exultabunt et lætabuntur? Illoræ profecto *requirere* est solum eum qui super omnia est præ omnibus amare et desiderare; *venire* vero usque *ad ipsum* est totis animæ corporisque affectibus transire in ipsum. Quod autem sequitur:

Et detinebant eum, ne discederet ab eis, nihil aliud esse æstimo, nisi quod fortissimis et ardentissimæ charitatis astricti brachiis inconvulse adhærebunt, quod nec ipse ab eis nec ipsi ab eo ulla amplius ratione discedere poterunt. Hæc sane cum ita sit, nec inveniatur electorum quis, qui tunc extra beatitudinis januam remanserit, quid est quod in fine Evangelicæ hujus lectionis ipsa Veritas subjungit dicens:

Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei? Possunt itaque, salva fide catholica et veritate, hæc novissima Domini verba præcedentibus non inconvenienter aptari. Quod enim dicit, *quia aliis eum civitatibus evangelizare regnum Dei*

529 oporteat, idem est si universa electorum collecta ad se multitudine singulos eorum labores, facta, dicta et cogitationes singulariter remunerando dicat: Fuistis sane aliquando civitates meæ, civitates, inquam, electæ, civitates dulces, nimiumque acceptæ, dum mortali adhuc corpore prægravati contra hostem antiquum forti virtutum acie dimicastis, et ignitas ejus sagittas pedibus sanctæ operationis viriliter proterendo soli mihi, quantum possibile erat, mundum cordis corporisque vestri habitaculum observare studuistis. Sed et nunc nihilominus civitates meæ estis, longe tamen aliæ quam aliquando fueritis. Eratis profecto tunc civitates infirmæ ex deprimente vos carnis imbecillitate; nunc autem civitates firmatæ et præmunitæ ex sempiterna quæ ultra vos manebit tam corporum quam animarum immortalitate. Hoc itaque modo quia aliæ factæ, hoc est quia meo dono et gratia in melius mutatæ estis, oportet me vobis regnum Dei evangelizare oportet, inquam, quia paterna mei exigit pietas, sempiternam vobis sempiternæ Trinitatis meæ gloriam sic demonstrare, ut a mansuris regni mei gaudiis nunquam ultra separari possitis. Ad hæc gaudia obtinenda perducatur nos gaudium Patris, ubi in deliciis; cœlestis patriæ sic æternæ Trinitati jungamur, ut perpetuam ejus claritatem revelata facie contemplantes laudare mereamur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

530 HOMILIA LVIII.

IN DOMINICAM SANCTÆ TRINITATIS PRIMA,
QUÆ ET I POST PENTECOSTEN.

Erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Hic venit ad Jesum nocte et dicit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti Magister (Joan. III).

Sicut ex verbis sanctorum Patrum cognovimus, princeps iste Judæorum divinis aliquantulum miraculis eruditus, Jesum Christum a Deo venisse, et Deum cum illo fuisse credidit, sed tamen ipsam esse Deum nondum perfecte cognovit. Quem ideo Magistrum nominat, quia cœlesti ejus magisterio ad viam perfectæ veritatis venire sperabat. Unde et ipse Magister veritatis, dum hunc solum, qui ad eum venerat, Nicodemum erudit et docuit cunctis fidelibus qua via, quo ordine salvari debeant ostendit.

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit de novo, non potest videre regnum Dei. Prædixit Salvator hac brevi sententia sacramentum baptismatis, quod quotidie frequentatur in Ecclesia. Nam qui in originali peccato concipitur et nascitur, necesse habet, ut per baptismi gratiam regeneretur ac renovetur, quatenus et filius Dei fieri, et videre possit regnum Dei. At ille, utpote in nocte veniens, adhuc videlicet in tenebris ignorantie manens, mysterium verbi hujus capere non valuit. Ideo consequenter interrogando ait:

Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iterum introire et nasci? Non sine causa Dominum dixisse credidit

A ea quæ de iteranda nativitate dixit. Idcirco quomodo hæc eadem fieri [possent, diligentius inquisivit. Cui etiam modum ejusdem nativitatis manifestius insinuans ait:

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei.

531 Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est de spiritu, spiritus est. Ac si dicat: Impossibile quidem est hominem senem iterum ex utero matris suæ corporaliter nasci; sed non impossibile est, imo valde necessarium est, per aquam baptismi et per gratiam Spiritus sancti invisibiliter regenerari et abluī. Nam quod natum est ex carne, caro est, id est homo nondum renatus totus caro est, quia nihil in eo sanctum et spiritale est. Postquam vero spiritaliter et invisibiliter renatus fuerit, non solum spiritalis, sed etiam spiritus vocari poterit, quia sicut invisibilis est substantia Spiritus sancti, ita et homo in Christo renatus invisibiliter factus est filius Dei.

Non mireris, inquit, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo. Nicodemus nondum pleniter instructus mirari de hac invisibili nativitate non immerito poterat. Unde et bonus ille Doctor auctorem hujus nativitatis evidentius illi adhuc insinuat et manifestat.

Spiritus, inquit, ubi vult, spirat, et vocem ejus audis, sed non scis unde veniat, aut quo vadat. Quasi dicat: Mox ut Spiritus sanctus per invocationem verbi Dei virtute sua aquas aspirando sanctificat, ita omnes, qui in eis baptizantur, mundat et regenerat, ut de filiis mortis et diaboli filios Dei et hæredes regni cœlestis efficiat. *Et vocem, inquit, ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat.* Ubi vox Spiritus sancti loquitur, ibi non terrena sed cœlestia, non carnalia audiuntur sed spiritualia; et tamen scire non possumus unde, quando, vel quomodo gratia Spiritus sancti in cor hominis, cui [cod. qui] loquitur, veniat, vel ad quem finem et fructum eadem gratia vadat et procedat.

Sic est, inquit, omnis qui natus est ex spiritu. Omnis homo, qui invisibiliter intus renatus fuerit, incipit esse fidelis et spiritalis, quod non erat; et tamen si in futuro æternam gratiam accepturus sit, D ignorat.

Respondit Nicodemus et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri. Non quasi infidelis et incredulus, qualiter hæc fieri possint interrogat, sed modum et ordinem, quo fieri valeant, exponi sibi expostulat.

Respondit Jesus, et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? **532** Hæc verba Domini non verba sunt increpantis, sed admonentis; non hunc solum, sed et omnes, qui magistri vocari volunt, ad humilitatis viam provocantis, ne quis magister vocari vel esse præsumat, qui ea quæ dicenda vel agenda sunt, ignorat.

Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Illic seipsuin formam et exemplum

proponit magistris et praelatis omnibus, ut ea quæ sciunt diligendo, quæ vident intelligendo, loquantur et testentur operando. *Et testimonium, inquit, nostrum non accipitis.* Non singulariter ait, *accipis sed, accipitis*, quia non hoc Nicodemo dicendum erat, qui talem hunc Magistrum audire summopere desiderabat, sed ad illos potius respicit qui jactanter ea quæ sciunt proferunt, et quæ alios docent ipsi facere contemnunt. Sequitur :

Si terrena dixi vobis, et non creditis, quomodo, si dixerò vobis cœlestia, creditis? Quomodo homo ille qui de cœlo venit et cœlestis erat, *terrena illis dixit?* Dixit enim, sicut in alio loco invenimus, Scribis et Pharisæis de passione et resurrectione sua : *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud* (Joan. 11, 19). At illi, qui *terrena* tantum quærebant et intelligebant, spiritualiter hæc intelligere nesciebant. Sed pius Magister eundem discipulum suum, videlicet Nicodemum, cum quo tunc loquebatur, a carnali et terreno sensu ad cœlestia intelligenda provocare et excitare voluit. Idcirco de cœlestibus eum instruens ait :

Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Quasi dicat : Quisquis in cœlum ascendere desiderat, *Filio hominis*, id est mihimetipsi, filio Virginis in unitate veræ fidei se conjungere studeat, quia non aliter nisi per me, *qui de cœlo descendi, in cœlum ascendere valet.* Sed quia hæc eadem ascensio fieri non potest absque fide et sacramentis Dominicæ passionis, recte dicitur in consequentibus :

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. **533** Exaltatio serpentis ænei præfigurabat passionem Redemptoris nostri, in quem, si quis passionem illius, in quantum potuerit, imitando crediderit, non solum a pœnis inferni, et a periculo animæ salvabitur, verum etiam vitam æternam habere merebitur.

Jam lectionem evangelicam breviter ad allegoriam prænotavimus. Nunc ad nosmetipsos oculum cordis reducentes moralem in ea sensum discamus.

Erat homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Præsens sancti Evangelii lectio quinque nobis gradus salutis latenter innuit, quibus fideles suos, quos ad vitam Domini prædestinavit et vocavit, de vitiis ad virtutes misericorditer elevat et provehit. Primus gradus salutis est bonæ voluntatis inspiratio, secundus morum et actuum conversio, tertius intima contriti cordis compunctio, quartus assidua cœlestium rerum meditatio, quintus cauta et circumspecta mentis cogitatio. Unde et consequens ordo evangelicæ narrationis insinuat quomodo hæc omnia initiari et summari in electis debeant.

Erat, inquit, homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. Pharisæus divisus, Nicodemus victor populus vel victoria populi interpreta-

tur. Et per hæc verba evidens gratia salvandi hominis demonstratur. Nam *homo ex Pharisæis*, id est *divisus* tunc fidelis quisque esse incipit, dum se hominem recognoscens in humane hactenus se vixisse pœniterit, et his qui spiritualiter Pharisæi sunt, qui corde et corpore a peccatis et negotiis hujus mundi divisi sunt, associari appetit. Hinc etiam nomen hoc : *Nicodemus*, quod *victor populus*, vel *victoria populi* dicitur, non inconvenienter congruit. Nam ut *victor populus*, id est virtutum populus in ipso crescat et consurgat, *victoriam populi*, victoriam peccati et injustitiæ exercere in semetipso desiderat. Fit etiam hoc modo *princeps Judæorum*, Princeps Deum confitentium, quia licet nondum opere et veritate valeat, verbis tamen Deum confitendo magnificat.

Hic venit, inquit, ad Jesum nocte. Cum enim per bonæ voluntatis inspirationem quasi primum gradum salutis **534** ascenderit, et unus ex spiritualibus Pharisæis esse voluerit, quasi de mediis vitiorum erumpens tenebris, passibus pœnitentiæ adire tentat ipsum auctorem luminis, quem in amaritudine cordis talibus alloquitur verbis :

Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister. Ac si dicat : *Scimus* quidem, *Magister* et Domine, te a Deo Patre missum cœlestis magisterii exemplum fidelibus tuis exhibuisse, ut si quis humilitatis tuæ vestigia sequi studeat, te ut Patrem et Redemptorem piissimum in sede majestatis quandoque videat. Ego autem non ut Patrem aut defensorem, sed ut advocatum aut protectorem, sed ut judicem ac magistrum, ut Dominum et ultorem severissimum te videre timeo. Nam cervicem cordis mei, prout debui, nunquam tuo inclinavi magisterio. Quæ, dum tacita secum cogitatione frequenter submurmurat, tandem ad effectum boni operis pervenire desiderans, his verbis Domino supplicat dicens :

Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. *Nemo* inquit, præter te, Domine, *signa* timoris tui excitavit in me. Timorem judicii tui, metumque æternæ damnationis et voluntatem bonam tua in me, Domine, excitavit inspiratio. Sed tamen bonum quod volo perficere per memetipsum non valeo; nam quid per se miser et infirmus valet homo, *nisi fuerit Deus cum eo?* Esse Deum ubique cum omnibus per potentiam majestatis suæ nemo est qui dubitet. Sed tamen aliter est cum bonis, aliter cum malis. Est enim cum bonis bonæ voluntati eorum, quam ipse eis inspiraverit, cooperando et adjuvando; est etiam cum malis malitiam illorum clementer miserando ac tolerando. Fuit cum Saulo persecutore misericorditer ejus tolerando malitiam, donec mirabilem in eo operatus est suæ pietatis gratiam. Fuit etiam cum beata virgine Maria cooperando voluntariæ castitati ejus. Nam dum virum in concipiendo cognoscere noluit, mater et virgo esse meruit. Unde et angelus ad eam ait : *Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum* (Luc. 1, 28). *Dominus*, inquit, *tecum*. Nam cui virginalis in te

propositum complacuit, cooperator tuus in conservanda virginitate erit quia obumbrante virtute Altissimi concipies et paries Filium Dei. **535** Sic nimirum omni homini, cui bonam voluntatem inspiraverit, cooperator in bona actione erit. Unde consequenter ait :

Amen, amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Ecce secundus bonæ conversionis gradus subsequitur, quæ per nativitatem, quæ iterari in homine debet, non inconvenienter accipitur. Nam, dum quis perfecte conversus ambulare in novitate vitæ cœperit, sic est quasi *denuo natus* sit. Et tunc *regnum Dei*, regnum veritatis et justitiæ *videre* in corpore suo poterit; nam *regnum Dei videre* est a vitis et concupiscentiis carnalibus abstinere. Sed quia sic *denuo nasci* inveteratus quisque dierum malorum haud facile valet, quasi admirans bonitatem Dei gratulabundus ait :

Nunquid potest homo nasci, cum sit senex? Nunquid potest in uterum matris suæ iterum introire et nasci? Ac si dicat : Nunquid sine te, Creator Domine, tanta misericordia, tanta clementia fieri valet in homine; ut qui in peccatis male inveteratus senuit, iterum emundatus a peccatis in utero matris, in utero regenerantis gratiæ introire possit? Mater etenim salvandorum omnium ipsa est (quod salva fide dicere possumus) regeneratrix. Conditoris gratia; uterus vero ipsius gratiæ est secreta ejusdem Conditoris prædestinatio. Nam hæc eadem mater in utero secreti sui salvandos suos quodammodo concepit, dum eos ad vitam æternam ante sæcula prædestinavit, ipsosque quotidie materna pietate generat, dum ad innocentiam vitæ misericorditer eos justificando reformat. Et quis ex utero hujus beatæ Matris egressus iterum introire et nasci poterit, nisi qui per veram conversionem perfecte humiliatus fuerit? Unde post secundum gradum bonæ conversionis tertius gradus, id est compunctio humiliati cordis, subsequitur, quemadmodum ejusdem veritatis sententia continuo subinfertur :

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei. Ex aqua et spiritu homo interior tunc **536** quodammodo renascitur, quando in hora intimæ compunctionis unus cum Domino spiritus efficitur, quando creato spiritui increatus Spiritus coadunatur et conjungitur. In hac compunctione cordis et conjunctione Spiritus cœlestis quædam fit regeneratio, quæ sic hominem reformat et regenerat, ut in *regnum Dei*, quod intra se est, introire valeat. *Regnum namque Dei introire*, est in cor suum, in quo *regnum Dei* esse debet, assidua meditatione redire, ut si forte sponsus ille cœlestis eum visitaturus adveniat in abundantia suavitatis, venientem digno honore eum suscipiat. Verumtamen, quia sic *regnum Dei introire* carnales nesciunt, sed spirituales, apte dicitur in consequentibus.

Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum

ex spiritu, spiritus est. Quod totum carnale et corruptibile sit, quidquid natum ex carne fuerit, ipsa quoque caro illecebrosa inauit. Nam teste Apostolo : *Caro semper adversus spiritum concupiscit* (Gal. 5, 17). Unde etiam hi qui carnales sunt, sola carnalia quærunt et diligunt. *Et quod natum est ex spiritu, spiritus est.* Quid hac spiritali nativitate sublimius, cum etiam ipse Deus sit spiritus? Et ideo quid aliud nisi totum spiritale, totum cœleste esse poterit, quidquid anima fidelis de Spiritu sancto concipit et parturit? *Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus* (I Cor. 11, 14), ideoque adhuc de spiritali nativitate ait manifestius :

Non mireris quia dixi tibi : Oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult, spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat. Non, inquam, mireris, id est mirando perscrutari non valebis, quomodo per septiformem Spiritus sancti gratiam spiritali nativitate, quam prædixi, in electis meis iterari faciam. Nam *spiritus ubi vult, spirat*, hoc est voluntaria aspiratione fideles suos præveniendi visitat. Sed sunt nonnulli, qui vocem aspirantis audiunt, et tamen quando *veniat*, vel quando *vadat*, scire contemnunt. Periculosum quidem non est, nescire unde *veniat*, aut quo *vadat*, sed valde periculosum est nescire **537** quando *veniat*, aut quando *vadat*. Nam qui audire vocem aspirantis, observare tempus advenientis vel abeuntis sollicita circumspectione nititur, nasci per conversionem, renasci per compunctionem supra memorato nativitatis ordine merebitur.

Sic est, inquit, omnis, qui natus est ex spiritu. Ac si dicat : *Sic omnis* ad verum esse tendit, et ad verum esse pervenit, qui post bonæ voluntatis inspirationem sic natus per conversionem, sic renatus per compunctionem fuerit. Qui autem hæc minime in se expertus est, quid intrinsece ad hæc respondeat, responsione sua Nicodemus iste denuntiat.

Quomodo, inquit, possunt hæc fieri? Quomodo, inquit, quo modo, quo studio cogitationes meas verba et opera sic moderari valeo, ut nasci per conversionem, renasci merear per compunctionem? Cui mox moderamina rectæ vitæ proponuntur, cum continuo subinfertur :

Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? Tu, inquam, si talis magister in Israel esse desideras, ut tu ipse Israel, id est vir videns Deum esse valeas nunquid ignoras quod ad tale magisterium pervenire non poteris, nisi cogitationes, sermones et actus recto moderamine disposeris? Oportet namque ut in humilitate subditus, in charitate proximi sis veluti socius, si *Magister in Israel* esse volueris, si Deum in dulcedine cordis videre appetis. Et quoniam imperfecti quique minime ad hæc pertingere valent, de persona perfectorum iterum manifestius ait :

Amen, amen dico tibi, quia quod scimus, loquimur, et quod vidimus, testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Perfectorum est ea quæ Dei sunt scire cordis-affectu, videre mentis intellectu, loqui et te

stari operis effectu. Sed testimonium illorum imperfecti non accipiunt; nam ea, quæ testantur, imitari contemnunt. Unde iterum Dominus taliter eos admonet dicens:

Si terrena dixi vobis, et non creditis, quomodo, si cœlestia vobis dixerō, 538 creditis? Hæc, quæ tribus distincta gradibus supra memoravimus de bonæ voluntatis inspiratione, de morum et actuum conversione, de intima cordis compunctione, quasi terrenæ quodammodo esse videntur in comparatione horum quæ sequuntur, assidua scilicet rerum cœlestium meditatio, cauta et circumspccta cordis cogitatio. Et ideo, si quis ad ea quæ quasi terrena sunt non attingit ea quæ cœlestia sunt, quomodo comprehendet? Nam quartus jam gradus succedit, quod est rerum cœlestium meditatio, quam consequenter evangelica exprimit lectio.

Nemo, inquit, ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. In cœlum ascendere est et per piæ devotionis desideria cogitando et suspirando sublevari a terrenis ad cœlestia. Sed hoc modo nemo potest ad cœlestia ascendere, nisi qui de cœlo descendit, hoc est qui de toto corde suo, in quo cœlum et sedes Dei esse debet, profunda humilitate se inclinare studet. Et hic est revera per unitatem humilitatis filius hominis, qui est in cœlo, illius, inquam, hominis, qui est filius Virginis, cujus cœlum est in corde humili et quieto. Sicque fit ut quintus jam gradus succedat, circumspccta scilicet cogitatio cordis, quam subsequens innuit ordo evangelicæ veritatis. Nam sequitur:

Sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Si

A quis quatuor supra memoratis gradibus, id est bonæ voluntatis inspiratione, morum et operum conversione, contriti cordis compunctione, sancta et cœlesti meditatione provehitur, quinto etiam gradu, hoc est cauta et circumspccta cordis cogitatione exaltari merebitur, ut sicut Moyses mystico nomine de aqua sumptus dicitur, ita et iste de spiritali aqua, gratia videlicet divinæ contemplationis assumptus erudiat intrinsece et doceatur, quatenus forti et circumspccta custodia cordis Filium hominis, filium intemeratæ Virginis per humilitatem et mansuetudinem exaltare 539 in semetipso incipiat, sicut prius serpentem antiquum per superbiam, per iram et vanam gloriam in deserto, id est in corde suo exaltabat. Nam cor peccatoris tunc male desertum et desolatum dici poterit, quando sordibus peccatorum exclusus cœlestis inhabitator illud deserit. Sequitur:

Ut omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Perire tam Deo quam sibimetipsi tunc homo non bene providus et circumspcctus dicitur, dum oculo cordis circumvagando per diversa rapitur, quia nec propriam videre valet miseriam, nec divinæ majestatis revereri præsentiam.

540 Qui vero sic, ut supra dictum est, filium hominis exaltando crediderit, nec Deo nec sibimetipsi circumvagando perire valebit, sed vitam æternam habere in præsentī inchoat per intimæ contemplationis dulcedinem, quam in futuro sine fine per incommutabilem habebit plenitudinem, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

PRÆFATIO

541-542 IN HOMILIIS DOMINICALIS ÆSTIVALES.

Solemnitates Dominicarum æstivalium inchoaturi, Dominum, cujus istæ Dominicæ et a quo dictæ sunt, humiliter invocemus, ut ipse, qui est via, veritas et vita, viam nobis ad intelligendum quæ in his latent, veritatem ad scribendum, et pro earum observatione vitam nobis concedere dignetur sempiternam.

Spiritualibus enim spiritualia comparantes, illis præcipue qui spiritu facta carnis mortificant, ut in monasteriis Deo vivant, operis nostri studium impendere intendimus, a quibus hoc tantum laboris nostri præmium recipere cupimus, ut si nostræ parvitatatis non placet operatio, saltem non displiceat devotio, qui etsi pro velle nostro prodesse omnibus non possumus, obesse tamen quod facturi sumus nulli credimus. Legant igitur litterati et sapientes virorum sapientium et eruditorum expositiones, legant, si volunt, parvi et humiles, qui in monasteriis sunt, nostræ simplicitatis qualescunque adinventiones, et si in his diversum aliquid ab aliorum expositionibus audiunt, non contemnunt, dum tantum a fide et sana doctrina discrepare audita non intelligant. Spiritus enim sanctus, dividens singulis prout vult, iste est a quo omne datum optimum et omne donum perfectum est, qui sicut majoribus largiter administrat unde ditentur, ita minoribus dare solet misericorditer unde consolentur. Quæ igitur ipso largiente ad nostram et aliorum consolationem in Evangeliorum intellectu accepimus, ipso adjuvante ad scribenda non in nobis, sed in isto confidentes accedamus.

543 HOMILIA LIX.

IN DOMINICAM I POST PENTECOSTEN PRIMA.

Erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide (Luc. XVI).

Cum totus mundus in duobus subsistat ordinibus, divitum videlicet et pauperum, habent in hac parabola divites doctrinam suam, habent in hac parabola pauperes consolationem suam. Habent hic ex divite isto divites quod timeant et expavescant, habent in paupere isto pauperes ut consolentur, et in spem vitæ æternæ convalescant. Admonentur enim hic divites, ut inter divitias mundi et honores ita se habeant, ne, propter breves et caducas præsentis vitæ delicias, cum divite isto qui sepultus est in infernum, æternæ damnationis incidant supplicium. Consolantur hic pauperes, ut si patienter egerint, si in ista sui paupertate memores Dei spem suam in ipso posuerint, consolationemque egestatis suæ ab ipso quæsierint et exspectaverint, cum paupere isto, qui de præsentis vita sublatus, in sinum Abrahæ ab angelis est deportatus, post grave paupertatis tædium suave æternæ consolationis sperare læbeant refrigerium.

Possumus etiam in duobus istis, in divite et paupere prælatos et subditos intelligere, quia, qui sicut dignitate, ita etiam scientia Dei, virtutumque ac morum probitate præditi, prælati in Ecclesia Dei vocantur, recte *divitis* nomine censentur et honorantur. Ille vero, qui despectis et abjectis mundi divitiis humiliter propter Deum alienæ voluntati et jussioni subjiciuntur, nomine *pauperis Lazari* apte exprimuntur.

Sed et in divite isto et paupere innocentes et pœnitentes possumus accipere. Nam qui per misericordiam Dei innocentiam suam servaverunt, et per carnis mortificationem, cordisque munditiam Deo placere in sancta conversatione meruerunt, hi profecto sunt qui et *divitis* nomine merito honorantur, et *induti purpura et bysso* memorantur. Qui vero nocenter vixerunt, **544** et quasi ulceribus pleni, putredines vitiorum suorum perfecte agnoscentes, vere se pœnitentiæ submiserunt, ulcerosi *pauperis Lazari* in se nomen susceperunt. His breviter præmissis oculum mentis ad intellectum sacræ evangelicæ lectionis vertamus, relinquentesque divitem et pauperem spiritalem, intueamur divitem et pauperem spiritalem, et, quid in his admoneamur et instruamur, diligenter consideremus. Ait namque Dominus: *Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Homo iste dives* significat hominem beatum, nullis criminalibus peccatis in vita sua lapsum aut violatum, qui aut a parentibus suis ab istis pueritiæ suæ temporibus Deo traditus, aut etiam omnipotentis Dei inspiratione voluntarie sequestratus a communi hujus sæculi conversatione, transitoria præsentis vitæ gaudia parvipendit, solis cœlestibus et mansuris sine fine gaudiis animum intendit. Hic sane cum in sua

A innocentia serviens Deo in spiritualis vitæ observantia, imaginem et similitudinem Dei sollicitè in semetipso conservare nititur, recte et congrue *homo quidam*, homo, inquam, singularis dicitur. Qui etiam dum in spiritualis vitæ profectu ex abundantia divinæ pietatis munere desiderabiles virtutum divitias, quibus Deus omnipotens electos et dilectos filios suos in sancta conversatione fovet et nutrit, ditatur et sublimatur, recte *homo quidam dives* nominatur. Cum autem in ipsa sui innocentia et sanctitate eadem humilitate, austeritate atque difficultate corpus suum tractat, qua et conversus peccator in sua pœnitentia, neque minus et per carnis mortificationem, et per cordis munditiam semetipsum stringit, ne peccata admittat, quam homo peccator laborat, ut commissa deleat et abstergat, recte de eo dici poterit: **545** *Et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. In purpura* mortificatio accipitur carnis, in *bysso* vero, qui de terra oritur, et cum labore ad candorem perducitur, exprimi potest munditia cordis. Nisi enim mortificationem carnis subsequatur munditia cordis, ut simpliciter propter solum Deum carnem suam noverit mortificare, laudesque inde exterius non requirat, non multum ei proderit suscepta mortificatio carnis.

Multi denique sunt qui se a peccatis pro honestate vitæ continent, ne coram oculis hominum confundantur. Plerique etiam post perpetrata peccata in pœnitentia affliguntur, carnem macerant, et tamen pro pœnitentia et afflictione sua coram humanis aspectibus laudari et honorari desiderant. Hi omnes *purpura induuntur* in eo quod a peccatis abstinentes carnem suam mortificant, et pœnitentiæ laboribus affliguntur. *Bysso* vero non vestiuntur, quia munditiam cordis non habent, dum pro transitoria laude carnem suam mortificant. Quisquis vero utrumque agit, et quod carnem suam a vitiiis abstinendo mortificat, nullamque inde laudem exterius, sed solius Dei retributionem quærit interiorius, hic recte *purpura et bysso* dicitur indutus. Ibi bene sequitur mentis contemplatio, quæ in verbis sequentibus intelligitur:

Et epulabatur quotidie splendide. Epulum istud, quo beata anima epulari debet in Domino, percipitur orando, legendo, meditando. Epulum sapientiæ percipit homo in oratione, epulum scientiæ accipit ex lectione. Sed notandum quod dicit, *et epulabatur quotidie splendide.* Perfectus namque homo, qui ad veram vitam tendit, ad hoc omni conamine debet intendere, ut epulum istud per Dei gratiam possit habere *quotidie*. Difficile autem est homini ut epulum sapientiæ, quod orando gustatur et sumitur, *quotidie* possit habere, ut in compunctione intima Deum sapiens, in hoc sapore orationis jugiter valeat immorari. Ergo cum non adest epulum sapientiæ, ut orando Deum valeat prægustare, assumat sibi epulum scientiæ quod ex assiduitate oritur lectionis seu meditationis, et quolibet horum epulo satiatus fuerit, *splendide* epulatus dici poterit. **546** Et bene

verbum hoc positum est *splendide*. Nam raro contingit, ut aliquis ex his tribus epulis percipiens absque fructu remaneat, nisi aliquis splendor mentis inde ei proveniat, ut aut orando Deum sapiat, aut legendo lumen scientiæ percipiat, vel meditando inveniat quod ante nesciebat. Quotidie ergo ex aliquo horum epulo, orationis, lectionis, meditationis percipere debet, qui perfecte oculis summæ majestatis complacere studet. Sequitur :

Eterat quidam mendicus, nomine Lazarus. — Lazarus, qui interpretatur *adjutus*, conversum quemlibet peccatorem significat, cui necesse est, ut adjuvetur orationibus, adjuvetur sanctis exhortationibus, adjuvetur aliorum sanctorum hominum sanctis exemplis et consolationibus. De hoc spiritali Lazaro recte subjungitur: *Qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus. Ulcera* sunt peccata et vitia, quæ cum perfecte cognoscere incipit, non stat, sed *jacet ad januam divitis*, dum secundum eruditionem sanctamque conversationem aut præsentis, aut alterius cujuslibet sancti hominis, in sua sanctitate et innocentia Deo humiliter servientis, diligenter considerat quid agere, quid fugere debeat. Et bene dicit: *Ad januam divitis*. Per januam enim fit exitus et introitus in domum. *Janua* cujusque divitis, qua ingreditur, est circumspexio cordis, qua ad semetipsum ingreditur, ut se intus recognoscere possit: *janua*, per quam egreditur, est exhibitio boni operis, quo salutem et utilitatem proximorum intendit. De hoc exitu et introitu dicit Petrus apostolus de Domino Jesu: *In omni tempore, quo intravit et exiit inter nos Dominus Jesus (Act. 1, 21)*. Intravit Dominus Jesus, cum nostri causa ad semetipsum ingressus orabat et interpellabat Patrem pro nobis, sicut de eo in Evangelio scribitur, quomodo *ascendit in montem solus orare*. Et iterum: *Vespere autem factus solus erat ibi (Matth. 14, 24)*. Sic ingressus rursus exibat, cum totum diem in prædicatione consumeret, cum in ædificatione proximorum vigilaret, cum divina miracula foris indigentibus et quærentibus exhiberet. Talem introitum et exitum unusquisque imitari debet. Introeat ad circumspexionem sui, exeat ad ædificationem proximi. **547** Ad hujus divitis januam jacet quilibet pauper, qui se ulceribus plenum conspicit, qui magnis et gravibus criminibus se involutum novit, jacet, inquam, dum humiliter attendit quomodo ad seipsum ingrediatur, cum ad orationis studium se convertit; et quomodo rursus egrediatur, cum ad bona opera exercenda, et ad ædificationem proximorum se extendit. Igitur sicut ille qui pronus jacet in terra, nequaquam cito assurgere valet, ita profecto pauper humilis ad januam divitis jacere debet, ut firmiter et stabiliter illi adhaereat, non cursim, aut volando vitam ejus intueatur, sed diligenter introitum et exitum ejus considerans, vitam ejus studeat imitari.

Cupiens, inquit, *saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis. Mensa divitis* est sacra Scriptura; micæ vero, quæ de hac mensa cadunt, subtiliora et

A arctiora præcepta, ad quæ omnes homines attingere non valent. Magnum quippe præceptum est non adulterare. Sed illi qui humiliter jacet ad januam divitis, hoc observasse non sufficit, sed arctiorem et excellentiorem viam servare proponit, de qua Dominus in Evangelio dicit: *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mæchatus est eam in corde suo (Matth. 5, 28)*. Rursus magnum præceptum est homicidium non facere. Sed ille, qui per angustam portam intrare contendit, etiam illud subtile præceptum attendit, quia *quæ odit fratrem suum, homicida est (1 Joan. 3, 15)*. De micis saturari cupit qui hæc minuta et excellentiora studia operibus implere satagit, qui desiderium bonæ et sanctæ vitæ perfecte habuerit. Et recte verbum istud positum est, *quæ cadebant de mensa*, quia hæc subtiliora præcepta revera *cadunt*, quia a multis observari nequeunt. Pauci enim sunt qui in minimis se custodiunt, qui voluntates et desideria sua tam caute et sollicitè observent, ut a vera castitate nunquam in cogitatione labantur. Quis enim, juxta Apostoli sententiam, cor castum se habere gloriabitur? Sequitur :

Sed et canes veniebant et lingebant ulcera ejus. Quicumque mendicus ille est, qui vere se mendicum, pauperem dico et egenum, cognoscit, qui ad januam divitis jacens introitum et exitum ejus humiliter observat, vitam ejus ad imitationem sui sollicitè considerat, huic cupienti saturari, sicut diximus, de mensa divitis salubriter *canes veniunt, ulcera lingunt*, dum prædicatores **548** sancti, *canes* significati, languentis animæ vulneribus et lingua exhortationis, et lingua consolationis subveniunt. Quid enim aliud est canes ulcera lingere, nisi sanandis vulneribus pii exemplo Samaritani modo vinum, modo oleum infundere, quatenus per amaritudinem poenitentiae, quod est vinum, putredines vitiorum rescentur, et per consolationis dulcedinem, quod est oleum, sauciatæ vulnera animæ foveantur et sanentur? Postquam sic humilis Lazarus, verus æternæ salutis mendicus, quasi extracta per linguas canum putredine vulnerum, ad veram poenitentiam confessionemque peccatorum exsurrexerit, fit tandem per gratiam Dei magnum et memorabile factum D hoc in homine, de quo unigenitus Dei Filius, qui hæc omnia operatur, in sequentibus testatur :

Factum est autem, inquit, *ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahamæ. Est mors* quædam mors bona, quæ dicitur mors sanctorum; est mors alia mors mala, quæ dicitur mors peccatorum. De morte bona scriptum est: *Preliosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus (Psal. cxv, 15)*. De morte mala scriptum est: *Mors peccatorum pessima (Psal. xxxiii, 22)*. Morte pessima illi moriuntur, qui carni carnisque voluptatibus dediti, post concupiscentias suas eunt, et dum cognoscere poenitendo nolunt, quod faciunt, æternæ damnationis poenam incidunt. Moritur autem humilis Christi mendicus, conversus utique peccatorum suorum perfectus insecta-

tor, morte bona, morte illa, quæ est vere mors pretiosa in conspectu Domini, quando moritur mundo, quando moritur peccatis et vitiis, quando moritur voluptatibus et concupiscentiis carnis, ita sane, ut quantum est in homine, non permittat dominari in se, quidquid misericordissimos omnipotentis Dei oculos, quem solum amat, quem solum desiderat, possit offendere. Cumque sic in se mortificatur, in Christo, qui vita est videntium, felicius vivificatur. Unde statim subinfertur, quod portaretur ab angelis in sinum Abrahamæ. Per *Abraham*, quod *Pater excelsus* interpretatur, Deus Pater accipitur, cujus majestatis celsitudini nihil comparatur. *Sinus* ejus est requies illa internæ dulcedinis, qua humilis Christi mendicus suaviter reficitur, dum post longos atque diutinos poenitentiae cruciatus suavissime **549** *Divinæ* visitationis et consolationis sapore recreatus et vivificatus, egestatis et mendicitatis suæ perfecte obliviscitur. Sed per quos, aut a quibus *portatur* in hunc sinum Abrahamæ humilis mendicus? *Ab angelis*. Per *angelos*, qui *nuntii* dicuntur, sancta desideria, sanctæ cogitationes, sanctæ voluntates non immerito exprimuntur, a quibus mirabiliter homo sublevatus, et ad ipsam summæ quietis dulcedinem, quasi in sinum Abrahamæ deportatus, tanto securius cum Deo requiescit, quanto minus de his, quæ extra sunt, admittit, vel concupiscit. Sequitur :

Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. Qui sit dives iste, in præcedentibus sufficienter audivimus. Sed restat ut videamus qua morte moriatur, qui et vitæ sanctitate et innocentia, tantaque **C** *diversarum* virtutum excellentia a Deo, sicut audivimus, honoratur et sublimatur. Fit enim plerumque ut talis hic homo, qui indutus purpura et bysso quotidie splendide in mentis contemplatione cum Deo epulatur, ex omnipotentis Dei, sanctæque Ecclesiæ electione in locum regiminis quærat et assumatur. Sed quia necesse est ut, dum mens cœlesti assuefacta dulcedini ad exteriora spargi cœperit, minus se ad interiora colligere possit. Ipsa sui promotio fit ei duræ cujusdam mortis occasio, dum moritur illi splendori, illi dulcedini, quam antea habuit ex misericordia Dei. Irruentibus enim undique negotiis et sollicitudinibus sæculi, quibus necesse est eum involvi propter amorem eorum, quorum necessitatibus **D** corporalibus et spiritualibus providere debet, quanto magis cura exterior accrescit, tanto divinus ille cœlestis illuminationis splendor, quem aliquando aut ex orationis dulcedine, aut ex lectionis assiduitate, aut meditationis instantia percipere consuevit, intus decrescit. Cumque habere non poterit, quod habuisse se aliquando recolit, fit vita oneri, fit ipsa lux horrore, sicque impletur quod sequitur : *Et sepultus est in inferno*. Infernus locus tenebrarum est et pœnarum. Et bene dicitur *sepultus*. Terra enim obruitur qui sepelitur. Quid est hæc sepultura nisi terrenæ occupationis et sollicitudinis cura, qua opprimente, dum sursum se ad cœlestia, sicut consueverat, erigere non valet, quasi in ipso inferno sepul-

tus jacet? Nam dolor ille, quo propter intolerabilem quem sentit in se internæ gratiæ defectum **550** in semetipso cruciatur, recte doloribus inferni comparatur. Nam dum tacitus in se considerat quomodo quilibet humilium in sua quiete soli Deo, nulla terrena cura impediante, adhæreat, libenter, si posset, ipsi suæ prælationi abesset. Sed, quia esse non potest, quod desiderat, majora in semetipso cruciamenta tolerat. Unde et sequitur :

Elevans autem dives oculos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. Cum enim in tormentis, hoc est in nimia tortura suæ mentis, quasi levatis post tergum oculis, prioris vitæ recolit, quando post positos labentibus cunctis, solum soli Deo adhæsit, nihilque extra Deum quæsivit vel amavit, *videt Abraham a longe*, videt omnipotentem Deum elongatum a se, quia, quem per assiduam internæ dulcedinis gratiam proximum aliquando **h** *habuit*, vix a longe cognoscit. *Videt et Lazarum in sinu ejus*. Nam dum in nimia cordis sui amaritudine perpendit et considerat, quemlibet humilem in sua humilitate soli Deo adhærentem, per internæ quietis dulcedinem ad alta sustolli, nulla terrenæ occupationis molestia deprimi, se vero, quasi de terrenis occupationibus obæcatum, nihil de interno lumine percipere, dolet tranquillitatem suam, quam perdidit, et ne usque ad prava opera corruat pertimescit. Unde clamat voce corporis, clamat voce cordis ad aures pii Conditoris : *Pater Abraham, miserere mei*. Ac si dicat : *Pater Abraham*, qui secundum nominis tui excellentiam paternæ dulcedinis aliquando mihi ostendisti gratiam, *miserere mei*, in multitudine miserationum tuarum nemento mei.

Et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Per *Lazarum* hoc in loco non incongrue intelligimus spiritum poenitentis, in *digito* Spiritum sanctum per *extremum digiti* spiritum timoris Domini, per *aquam* gratiam compunctionis. In *lingua* vero, per quam sermo profertur, et voluntas hominis aperitur, non inconvenienter voluntas et desiderium cordis exprimitur. Sed *et flamma*, in qua *cruciator*, terrenæ cura occupationis apte figuratur. Et est quasi dicat : Domine, non sum dignus, quia non mereor, ut spiritum amoris tui, quo aliquando tactus sum, misera anima consolari debeat. **551** Sed *mitte*, obsecro, *Lazarum*, mitte, in me vere poenitentis hominis spiritum, *ut intingat extremum digiti sui in aquam*, hoc est ut saltem per spiritum timoris accipiam illam aquam compunctionis, quæ contagia peccatorum meorum diluat, ut lingua mea, voluntas utique et desiderium animæ meæ, quo ad te æstuat et suspirat, ex hac flamma et ardore terrenæ occupationis, in qua crucior, aliquod refrigerium consolationis tuæ accipiat. Et quia omnipotens Deus hujusmodi hominem, hominem, dico, se diligentem et invocantem, et si in quibusdam aliquando labitur, nunquam tamen, perire patitur, admonetur verbis sequentibus et docetur,

ut redeat ad se intra se, diligenter perpendens et considerans quid illud sit quod maxime ei gratiam divini muneris, gratiam utique internæ dulcedinis impedi-erit. Nam sequitur :

Et ait illi Abraham : Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Ac si dicat : *recordare*, obsecro, quia pro innocentis vitæ tuæ merito, pro bono actionis studio, quo mihi soli placere debuisti, *bona in vita tua recepisti*, quia, dum humanæ laudis favoribus plus æquo exhilaratus et supra te elevatus, minus caute exteriora quæsisisti, jure bona interiora amisisti. At contra *Lazarus*, humilis quilibet pœnitens, peccata sua humiliter recognoscens, et si mala fecit, mala in vita sua accepit, quia pro nullis suis laboribus aliquibus humanæ laudis nec lætatus nec delectatus est favoribus.

Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciarius. Cognoscit enim se pauperem et egenum, ideoque in sæe humilitatis quiete divinis fovetur consolationibus. *Tu vero* ex occasione terrenæ occupationis, internæ, quæ ex Deo est, consolationis dulcedine privatus in temetipso *cruciarius*. Et quare ista patiaris, ex consequentibus innuit, cum protinus subiungit :

Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. Quæ sunt hæc omnia? Omnia quæ in hoc mundo sunt, aut bona sunt, aut mala sunt, aut prospera sunt, aut adversa sunt. Dum enim homo nimis diligit bona, nimis odit mala; nimis diligit prosperitatem, nimis refugit adversitatem; hæc omnia firmant **552** *magnum*. Faciunt enim confusionem magnam inter Deum et hominem, ne aut visitationis illuminationisque supernæ claritas desuper respliceat, aut turbata mens per sancti desiderii affectum sursum ad Deum ascendere valeat.

Nec transeunter animadvertenda sunt verba hæc. Per eos namque, de quibus dicitur, *ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint*, quantum video, angelicos spiritus, angelicas beatitudines, inæstimabiles illas, quibus fruuntur angeli in cœlis, supernæ claritatis atque suavitatis delectationes non incongrue intelligendas esse æstimo. Quod vero addidit *neque inde huc transmeare*, per hoc, quantum intelligo, sancta hominis desideria et affectus videtur significare. Sæpe namque fit ut per sanctorum ministerium angelorum missa de cœlis supernæ dulcedinis gratia, gratis et sine labore hominis, ex sola et simpliciter benignissimi Conditoris bonitate hominem præveniat, ita videlicet ut etiam nesciat, dum accipit, unde sit quod accipit. Sæpe etiam fit ut gratuita bonitatis suæ manum omnipotens Deus retrahat, et non nisi suis laboribus ad id quod desiderat, homo conscendere valeat. Sed dum omnia hæc, de quibus diximus, prospera scilicet et adversa, ex misera humanæ vitæ mutabilitate ingeruntur, nec respiciuntur, firmant inter Deum et hominem confu-

sionem impenetrabilem ut neque Deus, qui semper promptus est ad misericordiam, in benedictionibus dulcedinis suæ ad cor hominis descendere, neque homo per sanctæ devotionis affectum vel desiderium ad Deum possit ascendere. Hæc est enim nubes illa, de qua dicit propheta : *Opposuisti tibi nubem, ne transeat ad te oratio* (*Thren.* III, 44). Sed quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in cœnibus his homo justus non deficit, sed proficit quia quanto humiliter defectum suum cognoscit, tanto magis in Deo proficere incipit. Ait ergo :

Rogo ergo te, Pater, ut mittas eum in domum patris mei (habeo enim quinque fratres) ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum.

Pater hominis spiritus est hominis; *domus patris* corpus significat, quod spiritus inhabitat et vivificat. In *quinque autem fratribus* quinque sensus hominis intelligimus. Et est quasi dicat : Indignus sum, Domine, illius dulcedinis et **553** *gratiæ*, qua, tu *Pater* sancte, qui in te nunquam deficiis, tuum Lazarum, quemlibet tuorum humilium, per te reficias. Sed *rogo ut mittas eum in domum patris mei*; rogo, inquam, ut propter multiplicem pietatis tuæ miserationem illa humilitas et pœnitentia, quæ vere pœnitentem hominem decet, mihi donetur, per quam, etsi interioribus sensibus meis, a luce tuæ claritatis obtenebratis, ex abundantia dulcedinis, quæ in te est, consolari nequeo, saltem ne exterioribus sensibus corporis mei ex occasione aut terrenæ prosperitatis, aut terrenæ adversitatis aliquid, quod tuæ majestatis oculos offendere possit, admittam. *Ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum*, hoc est, ne tormenta illa quæ ego patior intrinsecus in anima, postea in corpore simul et anima æternis deputatus suppliciiis sustineam.

Et ait illi Abraham : Habent Moysen et prophetas; audiant illos. Hæc verba Abraham verba sunt Dei omnipotentis, loquentis in corde hominis, per quæ monet hominem et instruit, qualiter ad amissam supernæ dulcedinis gratiam redire valeat, et quibus rebus futura quæ metuit tormenta effugere debeat. In *Moyse* namque, qui legislator erat, accipitur assidua sacræ Scripturæ meditatio; in *prophetis*, qui non solum præterita, sed et futura nuntiant, accipitur prædicatio. *Habent*, inquit, *Moysen et prophetas; audiant illos*. Ac si patenter dicat : Si quæris ad interna, quæ surgunt ex contemplatione, mentis dulcedinis gaudia redire, si vis in exterioribus sensibus tuis a peccatis et vitiis temetipsum custodire, necesse est ut intendas lectioni, necesse est ut intendas prædicationi. Debes *audire Moysen*, sacram Scripturam frequenter legendo, debes *audire prophetas*, aliorum hominum, sive qui sub te sunt, sive qui alibi sunt, qui, etsi non prædicatione, cœlesti tamen sua conversatione et futuram perennis vitæ gloriam, et futuram æternæ damnationis pœnæ quasi prophetando insinuant, vitam imitando. Sæpe etenim fit ut, dum is qui præsertim aliis prædicat, in ipsis quibus prædicat suum præ-

dicatorem inveniat. Qui enim abjectis et despectis voluptatibus sæculi humiliter propter Deum vivit, non injuste propheta Dei dici poterit. In eo namque quod mala sollicitè declinat, ostendit esse tormenta gehennæ, quæ effugere **554** desiderat; in eo autem quod bona humiliter faciat, ostendit esse gaudia patriæ cœlestis, quæ adipisci festinat. Quia vero interdum nec lectionis instantia, nec aliorum hominum, in quibus sanctæ conversationis studium conspicit, constantia occupatum exterioribus curis animum ad internam suavitatem emollire potest, recte positus in tormentis dives subjunxit et ait:

Non, pater Abraham. Sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ac si dicat: *Non, pater, non juvat me ad evadenda, quæ misera anima mea tua gratia destituta in se patitur, tormenta vel lectionis studium vel aliorum hominum sanctæ conversationis exemplum.* Sed si miser spiritus meus, mortuus in semetipso, per tuæ misericordissimæ visitationis gratiam aliquomodo respiraret ad vitam, tunc demum digna pœnitentia et ea quæ tuæ in me displicent paternitati, in memetipso possem punire, et ad amissam tuæ dulcedinis gratiam redire.

Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Ac si dicat: *Si non intendunt lectioni, si non intendunt prædicationi, quod est vere Moysen et prophetas audire, neque, si quis ex mortuis resurrexerit, credent;* quia etsi ad tempus et horam per supernæ dulcedinis gratiam a Deo visitantur, et a morte animæ intrinsicam vivificantur, non durat, neque diu valet vivificatio ista sive resurrectio, nisi adjuvetur et roboretur, et assiduitate lectionis et instantia prædicationis.

Hæc de lectione evangelica adjuvante et donante gratia Spiritus sancti utcumque digessimus ad admonitionem et exhortationem divitum et pauperum, qui in monasteriis sunt, prælatorum videlicet et subditorum, qui in spiritali vita placere Deo contendunt, ut hi qui in subjectione et quiete sunt, audientes hanc, de qua diximus, mortem divitis, et expavescentes caveant, ne affectantes sibi onus prædicationis sua voluntate aut desiderio in flammam et cruciatum terrenarum sollicitudinum, quæ evadere non possunt qui præsumunt, perveniant. Qui autem ex voluntate et electione Dei, vel etiam (quod nonnunquam accidere solet) peccatis et pristinis desideriis suis, quiete sua non contenti meruerunt, quod tantis laboribus exponuntur, quod in locum regiminis assumuntur, **555** audiant, intendant, imitentur, exsequantur doctrinam et admonitionem Abrahamæ dicentis: *Habent Moysen et prophetas, audiant illos.* Intendant, inquam, lectioni, insistant prædicationi, secundum Apostolum, qui scribens ad Timotheum inter cætera dicit: *Dum venio, intende lectioni et exhortationi doctrinæ (1 Tim. iv, 13).* Si enim hoc faciunt, vere Moysen et prophetas audiunt, sicque fit ut secundum sacram Scripturam et recte viventes et recte

docentes fructum laborum suorum recipiant beatitudinem æternorum gaudiorum.

Sed quia solus Deus est qui hæc in nobis operari debet et potest, ipsius imploremus auxilium, ut qui sua nos gratia in sanctis suis verbis ista docuit, ipsius etiam gratia adjuvemur, ut exsequamur, quatenus et vos pro humili subjectionis vestræ devotione, et nos pro gravi occupationis et administrationis nostræ labore, ea quæ sine labore sunt æternæ beatitudinis gaudia consequamur. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Verbis hujus sancti Evangelii pro posse nostro expositis, libet intueri si quam congruentiam vel aptitudinem hæc prima Dominica habere possit cum prima illa die creationis mundi. Vellemus enim, si Deo donante possemus, his septem primis Dominicis septem dierum opera per significationem aptare, et quomodo uniuscujusque diei opus unicuique Evangelio in mysterio concordet et respondeat, demonstrare.

Legimus in Genesi quod creata sit lux dicente Domino: *Fiat lux, et facta est lux (Gen. 1, 3)*, etc. Quantum mihi videtur, potest simplici et plano sensu per *luxem* hanc justus Lazarus ille qui portatus est ab angelis in sinum Abrahamæ accipi; per *tenebras* dives ille qui induebatur purpura et bysso et epulabatur quotidie splendide, qui mortuus sepultus est in inferno. *Divisit enim Deus lucem ac tenebras*, quando mirabili æquitatis suæ judicio istum in sinum Abrahamæ consolandum et remunerandum angelorum ministerio duci voluit qui mala in vita sua recepit; illum vero qui omnibus bonis in vita sua affluebat, in inferno sepeliri, in tormentis cruciari, nec per guttam aquæ refrigerari permisit. Ibi *appellavit lucem diem, et tenebras 556 noctem*, quia juxta utriusque meritum divisit præmium, et huic æternæ retributionis diem, isti vero tenebras, id est æternæ damnationis intulit noctem.

Hoc simpliciter in divisione lucis ac tenebrarum possumus accipere. Sed quia morali sensu Evangelium, prout potuimus, transcurrimus, opere præmium est, secundum mysticum sensum Evangelii primæ diei opus exponere, et quod nonnulla sit consonantia diei et Evangelii, tam in ista quam et in aliis sequentibus Dominicis, quantum Deus donaverit, insinuare.

Dixit itaque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod esset bona; et divisit lucem ac tenebras. Appellavitque lucem diem et tenebras noctem. Factumque est vespere et mane dies unus. Cum enim dives quisque, quem virtutum divitiæ adornabant, quem sacrarum epulum Scripturarum reficiebat, emoritur et sepelitur in inferno, emoritur, dico, Deo, vivens mundo per inanem mentis extollentiam; sepelitur quoque in inferno, dum tenebrosa et lethali conscientia cruciatur et obriubllatur, necesse est ut Deus Dominus, Deus

Creator noster lucem fieri præcipiat, et, ut quon-
dam lucem visibilem, sic etiam lucem suam invisibilem, quæ cordis tenebras irradiet et collustret, desuper mittat, lucemque ac tenebras dividat. Lux ista, quam dixit Deus ut fieret, bona et munda, ut mihi videtur, est voluntas, per quam, dum primum cordi immittitur, homo illuminatur, et ad cognoscendum, timendum et amandum Deum præparatur. Quocumque enim per divinæ aspirationis gratiam aliquod bonæ voluntatis initium in corde hominis ortum fuerit, magna et præclara dies: bona hæc voluntas coram Domino erit. Quæ dies, bona, inquam, voluntas, et boni consensus fieri non potest, nisi Deus dicat, cuius dicere est facere ejus.

Post acceptam bonam voluntatem, quid aliud, fratres mei, restat, nisi ut bonæ et sinceræ voluntatis consensum sic Deo in seipso conservet, ut ab omni vanitate et inanitate hujus mundi Deo adjutore hunc custodiat, pro posse suo immaculatum et incontaminatum? Dante Deo et faciente hanc lucem, id est bonam voluntatem, nobisque omnem pro viribus nostris amoventibus et respuentibus vanitatis circumstantiam, bene dici potest 557 de nobis, et facta est lux, Dei enim dicere est, ut dixi, ipsius facere. Ipse lucem suam facit in nobis splendescere, ipse nos illuminat, ipse nec bona volentibus, aut si volentibus, sed non valentibus, et velle et posse subministrat. Facta hac luce, bene sequitur:

Et vidit Deus lucem, quod esset bona, et divisit lucem ac tenebras. Illa voluntas, quæ munda est, quæ non aliqua vanitate corrumpitur et maculatur, Deo placita est. Hanc videt, quod bona sit, et quia bona est, approbat eam et diligit. In hac amabili Dei omnipotentis visione, fit lucis ac tenebrarum divisio. Quid sunt tenebræ nisi mala desideria, illicitæ et confusæ voluptates, noxiæ et turpes cogitationes? Et bene ista tenebræ nominantur, quia per ista cor obtenebratur, si non respuantur, si cum amore suscipiantur. Unde magnopere laborandum nobis est ut Deus in nobis dignetur dividere lucem ac tenebras, ne malæ et illicitæ concupiscentiæ, inordinatæ cogitationes sic quodammodo ingruant et prævaleant, ut lux quæ respandit in nobis, in noctem peccatorum tenebrescere incipiat, quia per hanc divisionem bonam et plenam magnæ diei in nobis habebimus lucem. Quod autem tota salutis aut perditionis summa consistat et pendeat in voluntate hominis, quantum mihi videtur, verbis sequentibus edocemur:

Appellavitque, inquit, lucem diem et tenebras noctem. Ubi enim divinæ inspirationi non aliqua vanitate mixtus, sed integer bonæ voluntatis consensus interior cooperatur, etiamsi exterior honorum operum desit effectus, nequaquam æternæ retributionis auferetur, imo afferetur et donabitur fructus, quia ipse Deus noster appellat lucem diem, ipse magni scit pensare et remunerare solam bonæ actionis voluntatem. Qui sicut appellat lucem diem, sic etiam appellat tenebras noctem, quia sicut bona voluntas

meretur ab eo præmia et diem æternorum gaudiorum, sic mala et injusta voluntas meretur ab eo noctem suppliciorum, etiamsi nunquam subsequatur actus peccatorum.

Ne autem, quod diximus, incredibile videatur, scilicet quod bona et mala voluntas pro operibus eorum Domino habeatur, audi ipsum Dominum in Evangelio 558 idem affirmare, ubi ait: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam macchatus est eam in corde suo* (Math. v, 28). Certe magnam diem factam audivimus in divite isto, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, purpureum habens indumentum, quia mortificationi carnis studebat, byssum, quia munditia corporis et animæ ei placebat. Sed quia non divisit lucem ac tenebras, hoc est, sanctam et mundam voluntatem a vanitate jactantiæ et inanis gloriæ non custodivit, sed per hæc, proh dolor! commaculavit, Deus qui prius appellaverat lucem diem, id est qui pro magno habuit bonam voluntatem, ipse appellavit tenebras noctem, quia injusta desideria, iniquis humanæ laudis appetitus, quem quæsit, quem amavit, perversæ etiam cogitationes, quod totum erant tenebræ, versæ sunt coram Domino, quia non cognovit, in profundam peccatorum noctem.

Inter hæc invocandus est summopere Deus, ut, si quando diem voluntatis bonæ creat in nobis, ipse quoque hanc in nobis custodiat, faciens ut talis sit voluntas nostra, ut semper diem et nunquam appellet eam tenebras. Quod et ipsum cum illis agere paratus est, qui more Lazari humiliantur, qui egestatem et mendicitatem suam veraciter intuentur, qui quidem laudabiliter vivunt, sed laudari non appetunt, qui in magna cordis quiete positi, quieto Deo perfrui plerumque in hac vita merentur. Isti itaque de veri luminis die, quem acceperunt, gaudeant, et Deo gratias agant. In quibus vero per peccati lapsus verus dies fecit occasum, recurrant ad se, et recognoscant quid in se, quid in proximo deliquerint, et pro hoc dignæ penitentiae et satisfactionis munus Deo offerant. Hinc admonet Joannes in Lectione hodierna, ut ad lucem veniamus, nos ipsos recognoscamus, lucem charitatis teneamus, dicens: *Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* (1 Joan. iv, 20.)

Qui ergo seipsum perfecte cognoverit, et dilectionis quam proximo debet non obliviscitur, in illo sine dubio fit vespere et mane dies unus. Quid per vespere nisi cognitio sui accipienda est? Ex vera cognitione sui transitur de vespere in mane. Quid est mane nisi dulcis et amabilis cognitio Dei? 559 Hæc utraque cognitio, id est vespere nostrum et mane Dei, faciunt in nobis diem unum. Quid per diem unum [intelligitur] nisi verus Deus, Dominus noster Jesus Christus, qui, remotis cordium tenebris, plenum et perfectum diem amoris sui creat et pericit in electis suis? Ut autem dies ista super nos veniat, ut lux talis nos Deo præcipiente illuminet, id est, ut talis voluntas adsit quæ lux vocari possit, peti-

mus in oratione hodierna auxilium gratiæ ejus, ut in exsequendis mandatis ejus, et voluntate et actione illi placeamus. Quid est enim voluntas, nisi lux? Quid est actio, nisi dies? Igitur quia præpediente diabolo et mundo, et propria carnis infirmitate, seu malorum hominum pravitate, plenam et stabilem lucem habere nequeunt electi, necessarium valde est, ut duæ istæ personæ, dives videlicet et pauper, quod est omnis homo, ad Deum clamet, se et sua omnia Deo commendet. Dicant et orent divites, non de se, sed de Domino præsumentes: *Deus, in te sperantium fortitudo, adesto propitius invocationibus nostris*, ut si unquam divites in virtutibus et fortes in operibus nostris fuimus, tu has divitias tua virtute et fortitudine in nobis custodias. Dicant et orent pauperes, humiles quique et despecti: *Et quia sine te nihil potest mortalis infirmitas, præsta auxilium gratiæ tuæ infirmitati nostræ, ut in exsequendis mandatis tuis, et voluntate*, id est luce et actione, plena scilicet die, quam [cod. quem] in nobis facias, tibi placeamus.

Respicit ad hunc sensum, ut mihi videtur, hodierna missæ excellentia, ubi homo illuminatus canit præ exultatione, canit in spe, ut quandoque magnum aliquid accipiat in re, dicens: *Domine, in tua misericordia speravi, exsultabit cor meum in salutari tuo, cantabo Domino, qui bona tribuit mihi* (Psal. xii, 6). O Domine, inquit, quia per tuam misericordiam aliquantulum illuminatus sum, ideo in tua misericordia speravi, ideo magnam mihi præsumendi de te fiduciam præstitisti, sperans me quandoque illo venturum ubi lux mea ad plenum diem perveniat. Sed interim de medio fiat (34), exsultabit cor meum in salutari tuo, quod luce sua, id est voluntate bona, bono consensu replevit et possedit, cor meum, licet non plene, sed ex parte.

Et bene dico, ex parte, quia, qui hanc lucem ex parte cognovi, a bona voluntate 560 ad perfectionem bonorum operum tendere et pervenire cupio et satago. Sed nulla hic esse vel durare potest perfectio. Quare? Quia videmus nunc per speculum in ægmitate; ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus; cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est (I Cor. xiii, 12), et tunc cantabo Domino, qui bona tribuit mihi. Quid est cantabo? Ibi esse, ubi non plangam, aut orem, sed ubi laudem te, sciens quod nihili mihi ex me, sed omnia bona ex te. Sed interim modo, quoniam in diebus malorum sumus, ubi invisibiles inimici nostri sæviunt in nos, ubi interdum lucem, nunc post lucem succedunt tenebræ, post Introitum spei et lætitiæ cordis sequitur in Versu oratio animæ adhuc in mundo gementis et dicentis: *Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? usquequo avertis faciem tuam a me?* (Psal. xii, 1.) Hinc in Graduali suspirans iterum anima laborans et periclitans inter magnas tentationum turbas, sed tamen multum de Dei misericordia sperans dicit: *Ego dixi: Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi*

(34) Ita cod. Idem est, ac si dicat: Interim, dum

tibi (Psal. xl, 5). In factis meis, in peccatis meis, non alium, sed meipsum, o Domine, coram te accuso, meipsum peccatorem recognosco. Ideo dico tibi: *Miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi. Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus* (Psal. xl, 2). Sicut beatus est, qui dicit, *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, sic non minoris beatitudinis est, qui intelligit super egenum et pauperem, qui pauperiem et egestatem suam fideliter intuetur, sciens et considerans quia totum quod boni habet, Christus est, totum quod habet, Christi est. Ille enim dives est qui superbus est, qui de castitate et innocentia sua gloria-tur, qui de conversatione sua sibi blanditur et extollitur. Et qui hoc fecerit, in die mala, in die mortis, in die iudicii non liberabitur; qui vero intelligit se pauperem et egenum, et tanquam egenus et pauper ante januam Dei quotidie mendicat et pulsat, hunc in die mala liberabit Dominus, quia ipso suscipiente, isto juvante et ducente, liberabitur a peccatis, liberabitur a timore mortis, iudicii et pœnarum.

561 Canit post hæc anima beata, cujus solius diaboli insidiæ cavendæ sunt, dicens Domino Deo: *Domine Deus meus, in te speravi, salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me* (Psal. vii, 2). Quod dicit per pluralem numerum: *Salvum me fac ex omnibus persequentibus me*, significat prospera et adversa, per quæ duo dives et pauper tentantur et probantur. Hinc est vox illa Abrahæ dicentis ad divitem: *Fili, recordare quia recepisti bonum in vita tua, et Lazarus similiter mala. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est. Hæc duo, quod prospera querere, quod adversa declinare concupiscimus, faciunt inter nos et Deum chaos, id est confusionem magnam, ne lux cordis, quod est Deus, videatur, sed magis tenebræ pro luce amentur et suscipiantur. Quicumque in prosperis supra modum non extollitur, quicumque in adversis suis nimium dejicitur, hic bona et mala in vita sua non recipit, quia universa et prospera et adversa æquo animo contemnit. Et iste orare et invocare Deum debet, ut eodem opitulante sic per prospera et adversa hujus sæculi transeat, ut ad eum perveniat, dicens: *Intende voci orationis meæ, rex meus, et Deus meus, quoniam ad te orabo, Domine.**

D Igitur quia inter noctem et diem sumus, et dies ac noctes alterno affectu unusquisque nostrum cogitur pati, ac modo sentientes et habentes diem, dicto citius declinamus in noctem, donec omnis nox transeat, et unus dies, qui vesperam non habet, adveniat; ille, qui has vicissitudines ita sustinet, quod non movetur, non lassescit, iste finita missa cum communicaverit, id est 562 cum in corpus Christi transierit, læto corde, læto corpore in fine vitæ suæ cantabit: *Narrabo omnia mirabilia tua, lætabor et exsultabo in te, psallam nomini tuo, Altissime* (Psal. ix, 3). Cernens enim invisibile illud præmium, quo perventurus est, incipit in lætitia

de medio fiat, id est dum vita ista finiatur.

cordis sui enarrare omnia mirabilia Dei, incipit rememorari et confiteri de profundo cordis sui omnia peccata sua. Incipit enarrare mirabilia Dei, considerans quod hæc mirabilia ejus sint, ubicunque et a quocunque peccato se custodivit. Enarrat mirabilia Dei, quod tandiu distulit et exspectavit peccantem, ut non puniret, sed coronaret pœnitentem et emendantem. Tunc de visibilibus ad invisibilia transitum faciens ait : *Lætabor et exsultabo in te, psallam nomini tuo, Altissime*. Duo posuit, *lætabor et exsultabo* propter duplex corporis et animæ gaudium.

Lætabor ergo, inquit, et *exsultabo* : *lætabor* corpore, *exsultabo* spiritu, et hoc ex te, non ex me, *psallam nomini tuo* quia quandiu hic ero, psallere habeo carni meæ, infirmæ menti meæ. Cum autem pervenero ad te, tibi soli psallam, altissimo et glorioso nomini tuo psallam, quia hic gemitus, hic ploratio, ibi sine fine exsultatio. Fratres mei, gemamus et oremus nunc, ploremus hic et humilemur, ut ad abundantissimum et inenarrabile illud gaudium perveniamus, quod nunquam verbis effari, quod nunquam æstimari potest, et tamen acquiri potest. Ad quod nos perducatur, qui vivit et gloriatur cum Deo Patre per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

563 HOMILIA LX.

IN DOMINICAM I POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Fuit vir unus de Ramathaim sophim de monte Ephraim, etc. (I Reg, 1).

Verbum Dei, unigenitus Dei, Dominus noster Jesus Christus, cum Judæis dicat : *Scrutamini Scripturas, et ipsæ sunt quæ testimonium perhibent de me (Joan. v, 39)*, magnum veritatis firmamentum videtur esse, si quis sacram Scripturam sic interpretari valeat, ut mysterium ejus, ipsum Dominum, qui eam instituit, respiciat. Necessario quidem moralis in sacra Scriptura sensus requiritur, ut videlicet infirmi quique in exemplo habeant, quomodo vitam suam et mores corrigere et componere debeant. Sed quia ipsa Veritas dicit quod omnes Scripturæ testimonium de se perhibeant, majus est, ut diximus, veritatis stabilimentum, ut, de quo loquuntur, ad ipsum etiam mystice referantur. Unde et nos eum hic in capite libri notatum esse credentes, hanc litteram in prima libri Regum historia, quantum ipso largiente possumus, ad ipsum, qui est caput nostrum, referre et interpretari tentamus. Sic enim in principio libri Regum legitur :

Fuit vir unus de Ramathaim sophim, de monte Ephraim, et nomen ejus Elcana, filius Jeroboam [Vulg. Jeroham], filii Eliu, filii Thau [Vulg. Thohu], filii Suph, Ephrathæus. Unius viri hujus nomine Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus potest significari, quia præter ipsum solum nunquam homo super terram viri nomine in veritate potuit vel poterit appellari, cum omnes homines sicut in iniquitatibus concepti et geniti, nonnunquam per peccati pollutionem reddantur effeminati. Ipse autem Dominus noster Jesus Christus jure vir unus dici debuit, quia solus in hoc mundo

inter homines ita conversari potuit, quod nunquam cogitatione, verbo vel opere aliquid admisit, nisi quod virile et virtuosum fuit. Hunc autem virum hominem Christum Jesum David 564 quoque in psalmo denotat, et præter istum solum omnes homines peccatorum contagione involutos denuntiat : *Omnes inquit, declinaverunt simul, inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum (Psalm. xlii, 3)*. Ecce unus iste sæpe jam dictus, et semper dicendus, et nominandus est Dominus noster Jesus Christus, qui pro sua singulari innocentia unius nomine sæpe significatur in sacra Scriptura.

Sed quod verus homo absque humanæ contagionis culpa in hoc mundo vivere potuit, non ex humana natura sua habuit, sed ex hoc, quod Deus fuit, unus in sancta Trinitate, quam per tria nomina hæc *Ramatha, Sophim, Ephraim* credimus significari posse. *Ramatha* namque *excelsus* dicitur, per quod nomen Spiritus sanctus non inconvenienter accipitur. *Sophim* autem *specula* sonat, per quod ipse Dei Filius, de quo loquimur, figurari poterit, qui per assumptionem humanitatis in Deum visibilem se hominibus exhibuit. *Ephraim* vero *frugifer* interpretatur, per quem Deus Pater valet designari, a quo effectum suscipit quicquid illud est, quod unquam bonum fructum attulerit. Non ergo Domino nostro Jesu Christo humana natura contulit, quod vita ejus et conversatio vitæ et conversationi omnium sanctorum ab initio usque in finem sæculi dissimilis fuit, sed ex hoc habuit quod Deus erat et homo, et tota sancta Trinitas operabatur cum illo et in illo, cum qua et in qua Deus unus est sine fine et initio.

Et nomen ejus, inquit, Elcana. Elcana Dei possessio interpretatur, per quem hic ipse homo Christus Jesus figuratur. Non necesse habemus multum de hoc instrui, quomodo ipse vocetur *Dei possessio* quia scimus 565 quod omnis plenitudo divinitatis corporaliter habitaret in illo. Et merito sancta divinitas, cujus oculi mundi sunt, ne iniquitatem videant, illum talem hominem in propriam et specialem sibi possessionem vindicaverat, in cujus cogitationibus, verbis et operibus nunquam aliquid invenit, quod displicere ei potuerit.

Filii Jeroboam, filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephrathæus. Interpretationes horum nominum dicamus, et summatim, quod nobis in his videtur, perstringamus. *Jeroboam misericors*, *Eliu Deus iste* interpretatur. *Thohu signum* vel *subter*, *Suph specula*, *Ephrathæus fructifer* dicitur. Breviter enim et simpliciter de his dicere possumus ; quia opus gratiæ misericordiæ fuerit, quod ille, qui Deus erat super nos, *subter*, id est homo esse voluit propter nos, et qui imago et splendor est substantiæ Dei, conspiciendum se hominibus præbuit ; quod hoc nomen *Suph*, quia *specula* dicitur, significat, et tunc *Ephrathæus*, quod interpretatur *fructificans*, factus est dum prædicando et miracula faciendo corda hominum ad se convertit.

Et habuit duas uxores, nomen uni Anna, et nomen secunda Phenenna. Duas uxores Domini nostri Jesu Christi fuerunt duae in eo naturae, divina scilicet et humana, quas etiam duarum mulierum harum significant nomina. Anna enim gratia interpretatur, Phenenna vero conversio dicitur. In Annae nomine humanam naturam Christi possumus accipere. Nam ipsa vere plena fuit gratiae, in qua Deo ita complacuit, quod per eam omni humano generi, quod illum ad iracundiam provocaverat, propitiare voluit. Et non sine certa mysterii causa ita signanter dicitur: nomen uni Anna. Una, id est singularis et incomparabilis in Unigenito Dei humana fuit natura, quia ipse solus conceptus est de Spiritu sancto, et natus ex Maria virgine sine virili semine. A saeculo non est auditum, ut aliqua mulier sine virili actu conciperet vel pareret. Unde et Scriptura humanam in Christo naturam designans recte dicit: nomen uni Anna.

Per Phenennam divina in Christo natura valet intelligi, cui bene convenit **566** huius nominis interpretatio. Nam Phenenna, sicut diximus, dicitur conversio. Est nimirum divinae naturae operatio, quisquis de malo ad bonum, et ad veram beatitudinem ab infelicitatis converti poterit periculo. Recte ergo per illam, quae conversio dicitur. Divina natura exprimitur, quia per summam Divinitatis potentiam convertitur omne, quod beatæ conversionis donum exsequitur.

Notandum autem quod ait, nomen secunda Phenenna. Verbum hoc secunda eandem habet significationem, sicut diceretur, prospera. Nam res secundas ita significamus sicut et prosperas. Si enim secunda pro significatione posterioris hic poneretur, recte in precedentibus nomen prima Annae diceretur. Nunc autem dicitur, nomen uni Anna, et nomen secunda Phenenna, ut inde detur intelligi, quod hoc in loco verbum hoc secunda pro significatione prospera, non posterioris, debeat accipi. Proprie mulieri huic, per quam divina natura exprimitur, verbum prosperitatis apponitur. Nam quicquid humana in Christo natura pateretur, divina tamen in eo natura in summa prosperitatis tranquillitate persistebat, nullam unquam adversitatis vel perturbationis molestiam in se, quae sibi ipsi gaudium est, perpeti vel admittere valebat. Sequitur:

Fueruntque Phenennae filii, Annae autem non erant liberi. Qui erant hi filii, qui fuerunt Phenennae, id est divinae naturae Christi, nisi spiritus angelici, quos in beatissima contemplatione vultus sui a tempore creationis suae paterni amoris fovebat dulcedine? Annae autem non erant liberi. Notandum quod ibi filii describuntur; hic autem habentur liberi, qui a libertate dicuntur. Divinae naturae Christi fuerant filii, quia ei filiali amore adhærebant angeli; sed humanae naturae liberi non erant, quia per mortem suam nondum homines ad veram libertatem perduserat. Quamvis enim Filius Dei humanam naturam assumpserit, cunctis tamen diebus carnis

*A suae homines a captivitate diaboli redire non poterant, quin sub peccati iugo colla depressa haberent, et omnes tam iusti quam iniusti ad infernum **567** descenderent, donec chirographum decreti, quod adversum nos erat, de medio tulit, et cruci illud affixit.*

Et ascendit vir ille de civitate sua statutis diebus. Vir ille est Unigenitus Dei, qui antequam vir, id est homo nobis factus esset in tempore, vir fuit in aeternitate, in divinitatis dispositione, quia omnia tempora praecedit divina aeternitas, nec Deo praeteritum, futurumve aliquid creditur, sed omnia praesentia ei dicuntur, quia aeternitate sua cuncta complectitur. Si enim Apostolus de nobis dicit: Elegit nos in ipso ante constitutionem mundi (Ephes. 1, 4), quanto magis in aeternitate ipse homo fuit, in quo nos Deus elegit?

Ascenditque vir ille de civitate sua statutis diebus. Civitas Dei est angelica et humana creatura, cum quibus caelestem Jerusalem civitatem suam construere disposuit ante tempora saecularia. Vir ille, id est Unigenitus Dei, de civitate sua statutis diebus ascendit, dum in illo statu aeternae beatitudinis sanctos angelos, qui per dies figurari possunt, confirmavit, quandoque et illuc hominem collecturus, ut perfecta esset civitas ejus. Nemo autem miretur, quod per dies angelos designatos esse dicimus, cum in creatione eorum dixerit Deus: Fiat lux. Lux enim et dies dicuntur quia luci et diei aeternae participantur. Sed cur ascendit vir ille de civitate sua statutis diebus?

*Ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Idcirco enim firmitatem aeternae perseverantiae sancti angeli acceperunt, ut laudi et visioni Creatoris sui, ad quam creati fuerant, perpetuo inhærent, quod est adorare: et in defensione essent humani generis, et in ministerium mitterentur propter eos, qui haereditatem capiunt salutis, quod est sacrificare. Hoc adorare et sacrificare factum est in Silo, quod interpretatur avulsio, id est, in illa avulsione, ubi divisit Deus lucem ac tenebras, et appellavit lucem diem et tenebras noctem, ubi videlicet electos angelos, qui per lucem designantur, ab apostatis angelis, qui per tenebras figurantur, segregavit, et quodammodo avulsit, **568** et diabolus quidem cum suis sequacibus, qui ei per superbiam contradixerunt, in infernum perpetualiter damnavit, et eos qui in humilitate et obedientia cum Deo perstiterunt, perpetuo secum regnatos confirmavit.*

Et recte Unigenito Dei ascribitur quod ipse adoraret et sacrificaret Domino exercituum, id est Deo Patri suo, et sibi ipsi in divinitate sua, quia omnis sanctorum angelorum adoratio, id est in laude Dei perseverantia, et devotio et sacrificium eorum, videlicet in humano genere administratio, Filii Dei in eis est operatio. Nam si in hoc mundo homo, qui adhæret Domino, unus cum eo spiritus efficitur, quanto magis ipse in sanctis angelis, et ipsi in eo

unum sun., et quod illi faciunt, ipse facere non immerito dicitur? Sequitur:

Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni et Phinees, sacerdotes Domini. Heli Deus meus interpretatur, per quem ille designari valet, cujus nomen est veraciter et substantialiter, quod iste habet figurative. Duo filii Heli, id est Dei omnipotentis, sunt angelus et homo, quos etiam duorum nominum filiorum Heli exprimit interpretatio. Ophni discalcentus interpretatur; Phinees vero parcens ori dicitur. Per Ophni satis congrue, ut arbitror, angeli designantur, qui vere sunt discalceati, quia ita cognoscuntur esse creati, quod nullo mortalitatis impedimento gravantur. Per Phinees humana creatura non injuste potest figurari, quæ ex parte electorum ita parcens est ori, quod non solum injustum et noxium sermonem devitat, pro quo poena exsolvitur, verum etiam sollicita est pro otioso verbo, pro quo ratio ponitur, ne videlicet per linguæ incuriam ad malorum operum delabatur perditionem. Bene ergo duo filii Heli, id est Angelus et homo, quos sibi Deus genuerat creando, sacerdotes Domini dicuntur, quia ipsi Deo se in sacrificium offerunt, angelus in cælo Deum laudando, et ei jugiter inhærendo, homo in terra ad ipsum Creatorem suum in servitute quotidiana suspirando.

Venit ergo dies, et immolavit Elcana. Dies tunc venit, quando 569 Verbum caro factum est, et habitare in nobis cœpit. Antequam dies hic illucesceret, id est priusquam incarnatio Filii Dei fieret, tenebræ super faciem abyssus erant, quia cæcitas delictorum, et ignorantia profunda obscuritas corda hominum tegebat. At postquam dies, quem fecit Dominus, illucescere cœpit, dum videlicet sermo omnipotens a regalibus sedibus venit, nox abcessit infidelitatis, et corda hominum lux possidebat fidei et veritatis. Venit ergo dies et immolavit Elcana.

Deditque Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis et filiabus suis partes. Partes Phenennæ uxori suæ, id est divinæ naturæ suæ, Dei Filius dedit, dum angelicam et humanam creaturam in laudem et gloriam nominis sui creavit. In filiis et filiabus Phenennæ, id est divinæ naturæ, angelos et homines posuimus accipere; per filios quidem, qui fortioris conditionis sunt quam filia, angelos credimus posse intelligi; per filias autem homines, eo quod infirmioris naturæ sint quam angeli. His filiis et filiabus, angelis videlicet et hominibus partes dedit Dei Filius. Angelis quidem a prima conditione sua, quasi jure hæreditario eorum tradidit possidendum, ut ibi laudibus Creatoris sui vacarent in perpetuum; terram autem dedit filiis hominum, in qua in sudore vultus sui laborando, quandoque et ipsi in parte electorum ad angelorum pervenirent consortium.

Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Annæ, id est humanæ naturæ suæ, unam partem Dei Filius dedit, dum unum hoc, quod necessarium fuit, ei injunxit, ut per ipsam et in ipsa re-

demptio perficeretur humana. Sed quomodo hanc partem dedit tristis? Non ita præcipitanda est mentis sententia, ut credamus posse divinitati aliquam accedere tristitiam, quæ sibi gaudium æternum est. Sed hæc tristitia ipsa fuit miseria, qua condidit in perditione sua generi humano. Idcirco autem Annæ unam partem dedit, id est humanæ naturæ suæ, quæ per Annam designata est, opus redemptionis nostræ Deus injunxit, quia Annam diligebat, quia videlicet 570 humanam naturam non solum in se ipso, verum etiam amabilem habebat in omni genere humano.

Dominus autem concluserat vulvam ejus. In vulva carnalis propago concipitur. Unde per vulvam non injuste, ut arbitror, carnis voluptas accipitur. Omnem igitur carnalem voluptatem in humana natura Christi divinitas ita quodammodo concluserat, quod licet in similitudine carnis peccati apparet, nunquam tamen aliquam mundanæ voluptatis culpam cogitatione, verbo vel opere contraheret, et dum prædicatione sua delicias et voluptates præsentis sæculi contemni debere docuit, seipsum in exemplum dedit, qui nec tantum, ubi caput suum reclinaret, in hoc mundo habere voluit. Sed quid inter hæc factum est?

Affligebat quoque eam æmula ejus, et vehementer angebat, in tantum ut exprobraret quod Dominus conclusisset vulvam ejus. Secundum veritatem litteræ dubium non est Phenennam Annæ æmulam fuisse, sed superius per Phenennam divinam in Christo naturam diximus posse intelligi. Sed aliud hic per æmulam, quam ibi per Phenennam, potest accipi nisi quis ita velit intelligere, quod divina natura humanam affligeret hoc modo, et vehementer angeret, quia eam mala mundi perpeti, et mortem subire pro salute humani generis ipsa misericorditer disposuisset.

Aliter autem hoc in loco per æmulam intelligere possumus Synagogam, quæ Christo apparente in carne tanto contra eum zelo invidiæ exarsit, quod illum injuriis, blasphemis et irrisionibus crudeliter afflixit, et contra multa bona opera, quæ in eis prædicando, et infirmos eorum sanando faciebat, nil ei nisi convicia reddebant. Novissime autem et vehementer angebant, quando eum morte siniri posse suspicantes, comprehensum, ligatum, colaphis et flagellis cæsum, sputis illitum, spinis coronatum interemerunt in ligno suspendentes. Sed inter hæc omnia nulla ei alia objicere valebant impropria, nisi quod Dominus conclusisset vulvam ejus, id est quod ipse non secundum carnem viveret, et carnales eorum cæremônias 571 observando, præsentis sæculi voluptatem non appeteret. Nonne tunc exprobrabant ei quod Dominus vulvam ejus conclusisset, quando eum reum mortis acclamabant, eo quod Filium Dei se fecisset!

Sicque faciebat per singulos annos. Taliter Judæi Domino Jesu per singulos annos, id est per singulas perfectiones improperebant, quas inter eos divina

miracula faciendo ostendebat. Magnus itaque annus, id est perfectio fuit, quando cæcum a nativitate liberavit. Sed ad hanc perfectionem Synagogæ audiamus exprobrationem. *Non est, inquit, hic homo a Deo, qui Sabbatum non custodit (Joan. ix, 16)*. Magna rursus erat perfectio, quando Lazarum quadriduanum mortuum vocavit de monumento, et resuscitatum ac solutum abire fecit liberum. Sed ad hoc etiam qualiter Judæi exprobraverint, Evangelium nobis dicit: *Cogitaverunt, inquit, principes sacerdotum, ut et Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Judæis, et credebant in Jesum (Joan. xii, 10)*, sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini, et sic provocabat eam. Modus est temporis, ut statum non habeat mansionis. Et ideo per tempus motus ille Synagogæ non injuste designatur, quod nunc his, nunc talibus odiis contra Dominum Jesum movebatur. Ad extremum motus suus ad hoc etiam illum perducebat, ut in templum Domini ascenderent, id est ut Dominum Jesum, qui ultra omnes sanctos vere fuit templum sancti Spiritus, morte turpissima condemnarent. Ista erat irritatio, qua provocabat Synagoga humanam naturam in Christo.

Porro illa flebat, et non capiebat cibum. Fletus iste humanæ naturæ Christi compassio illa fuit, qua perditioni generis humani condoluit. Judæis enim jam et mortem inferentibus hoc fletu æstuabat, quia nec crudelitatem eorum nec mortis dolorem, sed humani generis tantummodo cogitabat liberationem. *Cibum quoque non capiebat*, quia Judæis fel in escam ejus dantibus, et in siti sua aceto eum potare volentibus recusabat, tantum ut salus humana perficeretur, quam esuriebat et sitiēbat.

572 *Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles, et quare non comedis, et quam ob rem affigitur cor tuum?* Ista interrogatio fuit quædam humanæ naturæ excitatio qua eam ad hoc divinitas incitabat, ut humano generi compateretur, et in hac miseracionis compassione pro eo usque ad mortis susceptionem affligeretur. Bene ergo dicitur: *Dixit ergo ei Elcana vir suus.* Dicere Dei est facere Dei. Fuit nimirum divinitatis in humana natura Christi operatio, quod *flevit*, id est quod perditioni nostræ condoluit, quod *non comedit*, id est nullam humanæ voluptatis delectationem in hoc mundo appetivit, quod *cor ejus affligebatur*, quod videlicet requiem sibi ipsi non dedit, donec redemptio humana perficeretur.

Nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii? Per decem filios decem sensus, quos in humana natura sua Christus habebat, intelligere possumus. Nam sicut verus homo erat, ita decem sensibus in anima et corpore ut cæteri homines, subsistebat. *Nunquid non ego melior tibi sum quam decem filii?* Ego, inquam, divinitas, quæ te, o humana natura Christi, corporaliter inhabito, plus tibi proficio, quam decem sensus tui, quibus in humana carne et in anima rationali subsisis, quia ego tibi fortitu-

dinem administro, quæ redemptionem perficies humani generis.

Surrexit autem Anna, postquam comederat et biberat in Silo. Comedit Anna et bibit, quando Deus homo in ipsa, qua tradebatur, nocte, cœnam suam cum electis et dilectis discipulis suis habuit, ubi carnem suam cum sanguine dedit in escam et potum animæ. Et bene dicitur, *in Silo*, quod, sicut diximus, interpretatur *avulsio*; quia ibi præsens fuit cœtus angelicus, qui, ut præfati sumus, a reproborum consortio angelorum in principio est avulsus. Fuit etiam ibi ordo apostolicus, qui eadem convenientia, qua et angeli, per Verbum, quod *avulsio* dicitur, potest designari. Nam ipsi sancti apostoli, per quos et cum quibus solis eadem cœna perficiebatur visibiliter, tanta dilectione dulcedini humanitatis ejus inhærebant, quod ab amore sæculi **573** quodammodo avulsi erant. *Postquam Anna comederat et biberat in Silo*, id est cum humana natura Christi cœnam suam cum cœtu illo apostolico perfecit, *surrexit*, hoc est ad passionis triumphale certamen se accinxit. Hoc ipsum significabat, cum adhuc in cœna sedens discipulis dicebat: *Surgite, eamus hinc (Matth. xxvi, 46)*, haud dubium, quin ad passionem.

Et Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi. Sicut qui in sella sedet homo, requiescit, sic divinitas, quæ per Heli designari potest, requievit in homine Christo. Per templum, quod hic habetur, ipse Christus, in quo præ omnibus sanctis jucundum sibi Deus habitaculum fecerat, satis congrue designatur. Per *postes* autem templi Deus Pater et Spiritus sanctus possunt accipi, qui hoc templum sic continebant et sustentabant, quod ne levi quidem peccati pollutione aliquando dissolvi poterat. Et hoc quidem secundum humanam naturam dicitur. Nam secundum divinitatem Deo Filio cum Patre et Spiritu sancto æqualis potestas esse cognoscitur. *Heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi.*

Cum esset Anna amaro animo. Sæpe jam diximus, per Annam humanam in Christo naturam esse designatam. Hæc *amaro animo* fuit, quando jam in passionis articulo constituta dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem (Matth. xxvi, 38)*. Sed nunquid credendum est quod Dominus Jesus, qui se sponte sua ad passionis et mortis ignominiam obtulit pro ipsa passione aliqua commoveretur amaritudine? Non, sed ita *amaro animo* erat, quod genus humanum in perditione adhuc constitutum, et animas ad infernum descendere dolebat. Fuit etiam in hoc *amaro animo* humana natura Christi, quod Judæos, de quibus processerat, tam crudeliter in necem suam conspirare videbat, quos propter hoc ipsum scelus, quod in eo exercuerunt, perpetuæ damnationis periculo subjacere sciebat. Sed cum sic *amaro animo esset*, quid fecit?

Oravit Dominum flens largiter. Nonne tibi videtur Dominum Jesum orasse et largiter flevisse, quando **574** factus in agonia prolixius orabat, et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in ter-

ram? (Luc. xxii, 43, 44.) O quam magnus fuit fletus et humano dolori omnino incognitus sudor ille sanguineus, quem de corpore suo Dei Filius produere voluit, dum in passione sua pro Redemptione humana Deo Patri preces effudit!

Cum sic oraret et largiter fletet, Deo Patri *totum votum*, quod si quando opus redemptionis humanæ, ob quod eum in mundum miserat, perficeret, ad laudem et gloriam nominis sui omnes illi electorum animas adduceret.

Et votum votum dicens: Domine, inquit, exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnes dies vitæ ejus. Si diligenter attendere velimus, etsi non his verbis, pro ipsa tamen, quæ hic designata est, causa Dominum Jesum in passione sua orasse cognoscemus. Tria hic æqualis significationis verba habentur, id est, *famula, ancilla, serva*, per quas designari valet omnis electorum Ecclesia, quæ in tribus temporibus existit, ante legem videlicet, sub lege, sub gratia. Per *famulam* Ecclesia, quæ erat in patriarchis, recte designatur, quæ in spe futuræ redemptionis Deo fideliter famulabatur. Per *ancillam* figurari possunt hi, qui sub legali vinculo depressi, legi quasi *ancillæ* Domine serviebant, et libertatem filiorum consequi non poterant. Per *servam* sub gratia constitutos intelligi posse credimus, qui non servili timore coacti, sed filiali amore devoti, divina præcepta servare noverant. Pro his ergo omnibus Deo Patri in humana natura sua hoc modo supplicabat Dei Filius: Domine Deus, Pater omnipotens, qui me pro salute mundi incarnari disposuisti, *si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, id est si ad eos, qui ante legem in fide tibi famulabantur, oculos misericordiæ tuæ converteris, et illos a diutina afflictione quia in inferno deprimuntur, absolveris: nec oblitus ancillæ tuæ, hoc est si eorum qui sub lege tibi serviebant, veram libertatem filiorum tribuendo* **575** *memeris dederisque servæ tuæ sexum virilem, si videlicet nunc in tempore gratiæ per me redemptionem humani generis perfeceris, et electos tuos, qui in inferno detinentur, et qui adhuc in mundo sunt, a captivitate diaboli perfecte liberaveris et (quod interpositum est) recordatus mei fueris, id est hoc totum mei et meæ obedientiæ causa feceris, dabo eum Domino omnes dies vitæ ejus, ibi videlicet electorum tuorum cœtum tibi reconsigno, ubi non dies mortis, sed omnes dies vitæ erunt, ubi tu in eis glorificaberis, et ipsi in te perpetuo gaudebunt.*

Vinum et siceram non hibet, et novacula non ascendet super caput ejus. Vinum et sicera poculum est ebrietatis, quod immutat mentem hominis. In illo, inquam, beatitudinis regno, quo tibi, o Deus Pater, per meæ redemptionis mysterium electos tuos adduco, ita mentes eorum in te confirmabuntur, quod nunquam aliqua interveniente instabilitatis vel subversionis causa ab æternitatis amore mutabun-

tur. *Et novacula non ascendet super caput ejus.* Novacula ferrum est acutissimum, quo capilli raduntur, et quo facile homo vulneratur. Per novaculam enim subtiles diaboli suggestiones figurate intelliguntur, quas nullus homo præter ipsum solum, qui Deus et homo fuit, tam vigilantia cura præcavere potuit vel poterit, nisi per eas in aliqua parte, vel cogitatione, aut verbo seu opere, vel in tribus his omnibus peccati vulnere saucietur. Unde David quoque in psalmo loquitur: *Sicut novacula acuta fecisti dolum* (Psal. li, 4). *Novacula, inquit, non ascendet super caput ejus.* Per *caput* mens potest accipi, quia sicut a capite membra reguntur, sic cogitationes in mente disponuntur. Cum ergo in gloria futuræ resurrectionis omnis electorum cœtus jam in virum perfectum occurrerit, et in mensuram ætatis plenitudinis Christi profecerit, *novacula non ascendet super caput ejus*, quia tunc tanta pax et securitas erit, quod nunquam amplius diabolus per subtiles suggestiones suas, mentibus sanctorum saltem vel aliquod noxiæ cogitationis vulnus infligere valebit. Sequitur:

576 *Factumque est, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus.* Factum istud factum magnum est, et mirabile opus scilicet redemptionis humanæ, quod nobis sæpe in sacra Scriptura commendatur, ubi, sicut hoc in loco, *factum est* habetur. Nam proprie ibi *factum est* præponitur, ubi in sequentibus magnum aliquid et memorabile vel secundum litteram, vel secundum mysterium Scriptura loquitur. Igitur factum magnum fuit redemptio humana, quod factum cunctis Dei præzaminet operibus, quia miserationes ejus sunt super omnia opera ejus. Cum ergo humana natura Christi factum istud laboraret perficere, *preces multiplicavit*, quia omnis vita ejus, tota, inquam, illius in hoc mundo conversatio, omnia opera ejus et verba multiplices preces fuerunt coram Domino; quia in his omnibus hoc tantum attendebat et desiderabat, ut per eam Deus in perditione sua subveniret, et reprobaretur generi humano. In hac precum multiplicatione, in omni, inquam, vita ejus et conversatione, *Heli observabat os ejus*, quia Dominus Deus Pater omnipotens, qui per Heli designari potest, et ipse Dei Filius secundum divinitatem suam se ipsum in humana natura sua ita observavit, et in tali custodia habuit, quod nunquam lapsus est verbo, nunquam vel minima peccati pollutione, cogitatione vel opere attingi aut corrumpi potuit.

Porro Anna loquebatur in corde suo tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam Heli temulentam. Humana natura Christi, quam per Annam designari sæpe jam diximus, *loquebatur in corde suo*, quia ex quo corporis nostri necessitate frui cœperat, desiderium hoc in corde suo gerebat, ut opus redemptionis humanæ perficeret, ob quod consummandum de caelis ad terras descenderat. *Tantumque labia illius movebantur, vox vero penitus non audiebatur.* Per *labia*, quæ foris apparent in homine, exteriora opera hu-

manitatis Christi possumus intelligere. Per continuos enim triginta tres annos, quibus homo inter homines conversari **577** voluit, *tantum labia illius movebantur*, quia exteriora opera illa, quæ causa salutis nostræ fecit, tantummodo ab eo exercebantur. Sed cum quasi purus homo videretur, et putaretur, agnoscere non potuit, si in his omnibus redemptionem humani generis operaretur. Sed unde hoc, *nisi quod vox penitus non audiebatur*? Quod videlicet desiderium illud, quo ad perficiendam redemptionem humanam æstuabat, non aperiebat, quod tunc primum manifeste apparuit, quando ipse Dei Filius passionis et mortis pœnam subire voluit. *Æstimabat ergo eam Heli temulentam.*

Dixitque ei: Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum, quo mades. Temulentus quasi ebrius dicitur, et proprium est ebrii ut mente mutetur, et a sensu suo alienetur. *Æstimabat ergo, inquit, eam Heli temulentam.* Æstimari proprie hoc dicitur quiddam pro magno et pretioso habetur. Pro magna utique æstimatione Deus Pater habuit, magnum, inquam, et gloriosum in oculis ejus fuit, quando humanam naturam in Unigenito suo ab omni humano sensu, ab illo, dico, qui pronus est in malum, ita alienatam vidit, quod nunquam cogitatione, verbo vel opere aliquid, quod ad peccati pollutionem pertineret, intus seu exterius sentire vel admittere potuit. *Et dixit ei: Usquequo ebria eris?* Ac si diceret: O humana natura, in Unigenito meo ab omni sensu peccati, quo cæteri homines corrumpuntur, te omnino alienam video. Sed *usquequo ebria eris*, id est quando singularem innocentiam tuam, in qua sensu totius humanæ contagionis cares, ita occultas, quod per eam perditioni generis humani in morte non subvenis? *Digere paulisper vinum, quo mades.* Per vinum, quod lætificat cor hominis, jucunditas illa et lætitia, et forte desiderium illud designari potest, quod habuit humana natura Christi ad consummandum opus humanæ redemptionis. Unde Dei Patris omnipotentis, et ipsius Filii Dei divinitatis ad humanam naturam suam hæc quodammodo verba fuerunt: *Digere paulisper vinum, quo mades*, id est illud desiderium, quod habes ad redemptionem humani generis, quo ita abundas, **578** ut jucunditas et lætitia cordis tui sit, quod per passionem et mortem tuam idem humanum genus redimatur, quandoquidem operibus perfice, ut digestio illa ita in fideles, membra videlicet corporis tui, transeat, quod cunctis per orbem nationibus salus æterna proveniat, cum hoc, quod semper in occulto desiderasti manifeste perfeceris, eos scilicet, qui in corpus tuum per fidem transituri sunt, pretio sanguinis tui redemeris.

Sed hoc *paulisper*, id est parum interim erit. Nam per redemptionem tuam gentes nunc tantummodo sunt illuminandæ; Judæi vero, de quibus processisti, crudeliter in necem tuam conspirantes, sunt excæcandi. Hoc utique divinitatis fuit judicium, ut gentes per mortem Christi ad fidem converterentur, Judæi

A vero in illius morte debitores, a cognitione Dei repellerentur.

Respondens Anna: Nequaquam, inquit, Domine mi. Unigenitus Dei Dominus noster Jesus Christus sicut ex duabus naturis subsistebat, sic nihilominus et duas voluntates habebat, humanam, quæ est carnis, et divinam, quæ est deitatis. Divinæ naturæ voluntas fuit gentium vocatio et Judæorum repulsio; humanæ autem naturæ voluntas erat, ut sine excæcatione Judæorum fieret illuminatio gentium. Unde ad verba divinitatis, quæ tantummodo redemptionem gentium denuntiant, responsio quodammodo fuit humanitatis: *Nequaquam, Domine mi.* Non expedit, inquit, mi Pater, quem ex forma servi Dominum appello, cui æqualis et consubstantialis in divinitate **B** existo, ut qui per obedientiam tuam de paterno sinu tuo in mundum veni, nunc tam parvus fiat mortis meæ fructus, quod solummodo populus gentium salvetur et redimatur, populus vero Judæorum, de quibus hoc ipsum corpus, in quo per mortem generi humano subvenio, assumpsi, a gratia tua et ab æterna beatitudine excludatur. Si ergo recte attendamus, etsi non eisdem verbis, eodem tamen sensu, et eadem significatione, jam in agonia passionis positus, protulit et ista Dominus noster Jesus Christus: *Pater mi, si possibile est, transfer calicem istum* **579** *a me* (*Marc. xiv, 36*). Transferri a se calicem postulat, non quidem timore patiendi, qui ob hoc ipsum in hunc mundum venire dignatus est, ut pro salute humani generis passionis et mortis ignominiam subiret, sed ex compassione, quam super priorem populum habuit, hæc ad Patrem verba dixit, quia ægre ferebat, si ab illis calicem propinatum biberet, quos ob hunc ipsum reatum æternæ damnationis subire sciebat periculum. Sed quia divina voluntas humanæ voluntati præponenda erat, continuo revertens in semetipsum, hoc quod ex humanæ naturæ voluntate renuerat, divinæ voluntatis potestate confirmat: *Verumtamen, ait, non mea voluntas, sed tua fiat* (*ibid.*). Non hoc, inquit, fiat quod humano affectu loquor, sed propter quod ad terras tua voluntate descendi.

Nam mulier infelix nimis ego sum. In his verbis, si quis mystice attendere velit, humana natura Christi in seipsa omnes humanæ naturæ miseras in conspectu divinitatis exponit, et cum ista dicit, nos in se transfert, corpus nostrum membrorum suorum in se affectum suscipit. *Nam mulier infelix nimis ego sum.* Ego, inquam, humana natura, a primo tempore creationis, in primo homine Adam, et post ipsum in omnibus hominibus *sum infelix nimis*, quia omnes homines ad inferni claustra descendunt tam justi quam injusti, nullus æternæ felicitatis præmium valet consequi. Ergo, o Deus Pater, propter meam humanam naturam, absque originali peccato conceptam et genitam, et sine actuali crimine in hoc mundo conversatam, ad omnem humanam naturam utraque peste corruptam, id est originali et actuali peccato vitiatam, oculos pietatis converte, et super hoc miserere,

quod vinum, et siceram et omne quod inebriare potest, non bibi, quod videlicet jam triginta tres annos in hoc mundo conversatus, mea humanitate hoc non potui efficere, ut homines ita in te delectarentur, et sic mentes eorum a terrenis desideriis et a cupiditate carnali mutarentur, quod eos in corpus meum possem trajicere.

580 Sed et aliter hoc, quod dicit: *vinum et siceram, et omne quod inebriare potest, non bibi*, possumus intelligere. Est enim quasi humana natura Christi suam singularem innocentiam Deo Patri et sui ipsius divinitati exponat, ut illius recordetur, et per hanc omni humano generi, quod cum ad iracundiam provocaverat, misereatur et repropitiatur. *Vinum, inquit, et siceram, et omne, quod inebriare potest, non bibi*. Quasi dicat: Hoc te, o summa divinitas, ad misericordiam flectat et moveat, quod me humanam naturam Christi tui sic in hoc mundo vides conversatam, quod nunquam, sicut ceteri homines, in quorum similitudine et habitu appareo, aliquam mundanæ voluptatis delectationem, per quam mens mea a te mutaretur, admittere volui cogitatione, verbo, vel opere. Sed quid feci?

Effudi animam meam in conspectu Domini, hoc est ita rationalem animam, per quam in humana carne subsisto, ab omni corruptione custodivi extraneam, et ita non tantum in anima, sed et in corpore omnis peccati tam conversatione quam nascendi ordine immunis sum, ut summæ divinitati jucundum esse possit et delectabile, oculos majestatis suæ, quos ab omni genere humano propter iniquitatem avertit, super me deducere.

Sed et subtilius inquirendus, quod ait: *Effudi animam meam*. Hoc est quasi dicat: Ego Unigenitus tuus eo quod mihi tecum sit una divinitas, æqualis gloria, cœterna majestas, dum per obedientiam tuam humanitate mea humano generi subvenire decrevi, ipse *animam effudi*, me ipsum videlicet in utero matris meæ feci, non illa me effudit, id est originem mihi dedit, quam ego creavi, in qua corpus humanum mihi aptare volui. Et quia Deus sum et homo, et in divinitate humanitas, et in humanitate operatur divinitas, ideo totum, quod vixi, fuit in *conspectu Domini*, quia nunquam tale quid commisi in omni vita mea et conversatione, unde Deus oculos suos posset avertere.

581 *Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial*. Belial absque jugo interpretatur. Filii Belial, id est filii inobedientiæ Adam et Eva fuerunt, qui jugo Domini se subicere renuerunt, cum similes Deo esse cupientes, mandatum Domini transgressi sunt. In his ergo et omnes homines usque ad ipsum solum Filium Dei filii Belial fuerunt, quia per eandem protoplastorum inobedientiam in prævaricatione nascebantur, in prævaricatione vixerunt dum originali crimini, in quo nati sunt, actuale peccatum adjecerunt. Unde humana natura Christi, quæ nec in iniquitatibus concepta, nec in peccato conversata fuit, ad Deum Patrem recte dicere po-

tuit: *Ne reputes ancillam tuam, quasi unam de filiabus Belial*. Quasi dicat: Æquitatis tuæ est et misericordiæ, o Deus Pater, quod ad reconciliandum tibi genus humanum, hoc in me Unigenito tuo perpendas, quod me inter illos reputare non potes, qui tibi per originale et actuale peccatum a primo Adam usque nunc exsisterunt inobedientes. Nam ego per obedientiam tuam in hunc mundum veni, in obedientia tua tandiu homo inter homines conversatus sum, per obedientiam tuam jam passionis et mortis subire volo supplicium. Cum hoc in me perpenderis, justum est, ut per me generi humano repropitieris.

Quia ex multitudine doloris et mœroris mei locuta sum usque in præsens. In multitudine doloris, et mœroris humana natura Christi locuta est, quando querelam suam in conspectu divinitatis exposuit, eo quod in omni ejus in hoc mundo conversatione, in cunctis hominibus, diabolus, sicut et ante, tyrannidem suam exerceret, et nulli ingressus regni cœlorum indulgeretur, sed omnes tam justi quam injusti ad infernum descenderent. *Ex multitudine, inquit, doloris et mœroris mei locuta sum usque in præsens*. Secundum hoc enim quod in præcedentibus exposuimus, hora tunc passionis instabat, quando ista dicebat. *In multitudine, ait, doloris et mœroris mei locuta sum usque in præsens*. Quod est, quasi dicat: Dolorem illum et mœrorem, ex quo homo factus sum, **582** semper habui, quod quantum humanæ redemptionis causa hominem assumpserim, omnes tamen sub diaboli potestate captivos esse et ad infernum descendere vidi. Sed jam in præsentem dolor iste finiendus erit, quia jam per passionem crucis et mortis meæ electos meos captivitate diaboli liberare, et flammæum illum gladium, qui paradisum obstruxit, sanguine meo extinguere disposui, ut omnibus illuc liber pateat ingressus, quicumque mihi per fidem aut conjuncti vel adhuc sunt conjungendi.

Tunc Heli ait ei: Vade in pace, et Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum. Ergo Deus pater, et ipsa humanæ naturæ Christi divinitas deprecationi ejus annuit, et ad perficiendam redemptionem humani generis eam excitat, et dicit: *Vade in pace*. Accingere, inquit, ad triumphum passionis et mortis, per quam pacificanda sunt sive quæ in cœlis sunt sive quæ in terris (*Ephes. 1, 10*). Et Dominus *Deus det tibi petitionem, quam rogasti eum*. Quænam humanæ naturæ Christi fuit petitio, nisi ut per mortem ejus non solum gentium, verum etiam Judæorum perficeretur redemptio, et lapis unus angularis ambos in se parietes venientes e diverso reciperet.

Sicut enim prædiximus, secundum humanam naturam suam interitum Judæorum Dei Filius ægre ferebat, de quibus secundum carnem processerat. Et quia preces, quas pro ipso populo ad Deum Patrem effudit, incassum transire non poterant, statim post ascensionem ipsius magna pars ejusdem

populi credit, et ex ipso sancta [Ecclesia initiari] cepit. Et si ex parte cæcitas in eodem populo contigit, plenissime tamen adhuc in fine mundi effectus precum Domini nostri Jesu Christi videbitur, quia cum plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit (Rom. xi, 25). Hujus ergo salutis beatitudinem eandem humana natura Christi eidem populo in subsequentibus exoptat, dicens :

583 *Utinam, inquit, inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis! Ac si dicat: O Deus Pater, utinam aliquando tempus adveniret, quod ancilla tua, vetus scilicet illa Synagoga, ad gratiæ tuæ libertatem, a qua ob erroris sui obstinatam contentionem repulsa est rediret! Abiit ergo mulier in viam suam, et comedit. Ut ergo Judæorum et gentium perficeretur redemptio, mulier hæc in viam suam abiit. Quænam via ejus fuit? Via ejus utique fuit, quando de cælis in utero Virginis et de utero Virginis in hunc mundum venit, et salutem operatus est in medio terræ (Psal. lxxiii, 12).*

Rursus in viam suam abiit, quando pro nobis pati, mori, sepeliri et a sepulcro resurgere voluit. Sed et aliud per hanc viam intelligere possumus. Post lapsum enim primi hominis, universæ humanæ naturæ hæc via fuit, quod et mori in corpore, et post mortem carnis, mortem etiam animæ ad infernum descendendo subire debuit.

Hanc eandem viam, etsi non per prævaricationis culpam, ob humanæ tamen salvationis causam Filius Dei abiit, quia et in corpore sententiæ mortis addici voluit, et ejus anima ad educandas omnes electorum animas ad inferni claustra descendit.

584 Cum ergo et in corpore mortis poenam subiisset, et cum anima ad infernum descendisset, comedit, quia per divinitatis potentiam resurgens a mortuis nos in se transtulit et corpus humilitatis nostræ corpori claritatis suæ configuravit. Vel ista comestio jucunditatem illam significat, qua misericorditer delectabatur ereptis a captivitate diaboli animabus electorum suorum per mortis et resurrectionis suæ triumphum.

Quod autem gratia et beatitudo, quam tunc semel per mortem et resurrectionem electis suis acquisivit, usque in finem sæculi in omnes salvandos perseveret, subsequentia verba mystice intellecta demonstrant :

Vultusque illius, inquit, non sunt amplius in diversa mutati. Si ergo nunc, sicut ante, tam justi quam injusti a diabolo captivi in mortem ducerentur, vultus utique illius in diversa mutarentur. Sed jam hoc modo vultus illius in diversa non mutantur; quia omnibus per veram innocentiam, vel post perditam innocentiam per dignam poenitentiam intrare volentibus, statim post hujus carnis terminum, regni cælorum patet introitus.

585 HOMILIA LXI.

IN DOMINICAM II POST PENTECOSTEN PRIMA.

Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere in-

vitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia (Luc. xiv).

Præsumptionis argui timemus, quod super verba et sententias sanctorum expositorum, et præcipue beati Gregorii, qui excellenter exposuit parabolam istam, aliquid dicere vel exponere audeamus. Sed parvitatem nostram in hoc humiliter excusamus quia ea, quæ facimus, non præsumptione sed devotione, ob amorem proximorum, quibus prodesse in his cupimus, maxime attendamus. Quamvis enim ad intellectum et sapientiam beati Gregorii nos, qui insipientes et imperiti sumus, nequaquam attingere possimus, tamen quia in expositione hujus parabolæ non spiritalibus sed secularibus hominibus pro loco et tempore tunc loquebatur, nihil in hoc honori et gloriæ ipsius subtrahere nos credimus, si spiritalibus spiritalia comparantes, ad ædificationem eorum, qui in monasteriis sunt, ea, quæ Deus donaverit, dicere humilitas nostra attentaverit. At itaque Dominus :

Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Homo iste est unigenitus Dei Filius, qui utique Deus et homo est, et non solum homo, sed et homo quidam, homo singularis, quia solus sine peccato conceptus et natus, solus in hoc mundo sine peccato est conversatus. *Qui fecit cœnam magnam,* quando semetipsum tradidit nobis, quando instante hora passionis sacrificans, nobis sacrosanctum corpus et sanguinem suum æternæ salutis præparavit convivium : *Accipite, inquit, et comedite: hoc est corpus meum (Matth. xxvi, 26).* Nisi enim cœna ista præcessisset, hoc est nisi sacrosanctum corpus et sanguinem suum per se nobis consecrasset et dedisset, ad convivium vitæ æternæ nullus hominum pervenire potuisset. Unde ipse ait : *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (Joan. vi, 54).* Et iterum : *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam (ibid. 55).* *Qui vocavit multos,* quia quotquot Christianæ fidei sacramentum susceperunt, ad convivium vitæ æternæ vocati sunt.

Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Hora cœnæ hora passionis fuit. Peracta enim passione et resurrectione sua, misit servum suum, cœtum videlicet apostolicum, quando ascendens in cœlum dixit eis : *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (Matth. xxviii, 19; Marc. xvi, 16).* Hæc dicere fuit quodammodo servum suum mittere dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. In hora enim illius cœnæ, quando ille, qui est cibus angelorum, in ara crucis Deo Patri se obtulit in redemptionem generis humani, parata sunt omnia, contractus est infernus, reseratus est paradisos, dimissa et deleta sunt originalia crimina in terris, reddita sunt vitæ præmia in cælis. Sed post istam, quæ facta est

nobis in Filio Dei, æternæ salutis præparationem, A post missi servi, cœtus videlicet apostolici, prædicationem, quid tandem factum sit audiamus.

Et cœperunt, inquit Dominus, simul omnes excusare. Qui sunt isti omnes a convivio Dei se excusantes? Illi utique, qui villam habent, qui **587** quinque juga boum habent, qui uxorem habent, hoc est qui divites sunt in substantia hujus sæculi, quod est villa; qui cum divitiis sanitatem corporis habent, quod sunt quinque juga boum; cumque per hæc duo, tertio, id est, voluptate carnis, quæ per uxorem accipitur, libere utuntur, excusant se, ne veniant ad convivium Dei. Nam dum plus terrena quam cœlestia diligunt, ipsi sibi viam vitæ perennis intercludunt. Sic, sic, dum per præsentis vitæ contemptum ad Dominicam cœnam venire renuunt, B pauperes et debiles eliguntur, qui quanto minus in hoc mundo habent unde delectentur, tanto citius vocantis intrinsecus vocem Domini audiunt et sequuntur. Unde Dominus: *Exi cito, inquit, in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cæcos et claudos introduc huc.* Sic factum est: Plenæ enim sunt domus Dei, quod sunt monasteria, pauperum. Pauperes sunt qui vim Deo faciunt, qui divitibus in suis voluptatibus permanentibus regnum cœlorum per sanctæ conversationis studium diripiunt. Ait ergo Dominus: *Dico vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.*

His præmissis secundum sensum generale, ad nosmetipsos mentis oculum convertamus, et quomodo specialiter in quolibet salvando homine verba evangelicæ hujus lectionis compleantur, videamus. Ait namque Dominus:

Homo quidam fecit cœnam magnam et vocavit multos. Quandiu quis in mundo est, et peccata mundi diligit et facit, homo tantum dicitur; postquam autem separare se a mundo, et a peccatis mundi, incipit homo quidam, homo singularis digne appellatur. Hic vere cœnam magnam facit, quando per pœnitentiam, cordisque contritionem ad veram peccatorum tendit remissionem. Unde scriptum est: *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies (Psal. I, 19).* Hæc est cœna, et vere magna, qua delectatur Deus et pascitur, quemadmodum iste protestatur, dicens: *Ecce ego sto ad ostium, et pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo 588 ad illum, et cœnabo cum illo (Apoc. III, 20).* Qui vocat multos, quando seipsum, qui non unus, sed quasi multi, et multiplex fuit, multipliciter suam humiliter confitendo, accusare coram Deo incipit. Vocat multos, quando post perfectam confessionem ad perfectam multorum, quæ commisit, peccatorum satisfactionem viriliter semetipsum constringit; post perfectam confessionem et perfectam satisfactionem, tandem per misericordiam Dei proficit ad veram cordis compunctionem vel mentis contemplationem, quam hora cœnæ figuraliter exprimit, de qua Dominus mox subjunxit et ait:

Et misit servum suum hora cœnæ, dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Servus, qui mittitur, unus idemque homo est, qui fecit cœnam magnam in conversione, qui vocavit multos in confessione et satisfactione, qui etiam mittit in mentis contemplatione. Mittit homo seipsum, mittit ad seipsum, mittit pro se ipso. Hoc est enim quod subjungitur: *Dicere invitatis ut venirent.* Dicere ejus est desiderare ejus. Desiderat namque ut omnes invitati veniant, hoc est, ut corpus et anima et spiritus, quod est totus homo, cœnæ illi assidue interesse laborent, in qua jam parata sunt omnia. Quæ omnia nisi bona et mala, prospera et adversa? In æterno perennis vitæ convivio parata hæc omnia non inveniuntur quia bona ibi sine malis, prospera sine adversis, perpetuis Dei conviviis æternaliter apponentur. Sed et in æterna damnatione [simili modo hæc omnia parata non erunt, quia mala ibi sine bonis, adversa sine prosperis reprobis perenniter imminabunt. Nunc autem parata sunt omnia, quia in cœna illa, quæ jam, id est in præsentis hac vita fit, de qua aliunde Dominus: *Ecce ego, inquit, sto ad ostium, et pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum eo et ipse mecum,* in hac, inquam, cœna parata sunt omnia, bona videlicet et mala, prospera et adversa. Ibi enim ex dono et misericordia Dei recte homo cognoscere incipit, qualiter pro malefactis Deo satisficiat, qualiter bona opera sua, si in Deo et propter Deum facta sunt, custodire debeat. His diligenter consideratis, sit inter spiritum et animam et corpus, **589** quemadmodum dicitur in consequentibus:

Et cœperunt, inquit, simul omnes excusare. Per omnes istos, qui simul se excusare cœperunt, omnes utriusque hominis sensus convenienter intelligi possunt. Nam ubi ex supernæ visitationis gratia homo cognoscere incipit, quid factis, quid dictis, quid cogitationibus illicitis admisit, ista humilis peccatorum recognitio est apud Deum quasi quædam excusatio, quæ hominem perfecte pœnitentem coram oculis Dei excusabilem reddit et innocentem.

Primus dixit: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre eam. Per primum istum spiritus hominis D satis convenienter potest intelligi, qui dum per aspirantem supernæ visitationis gratiam imperfectionem suam perfecte cognoverit, non quasi contradicendo, sed negligentias et transgressiones suas medullitus pœnitendo et confitendo excusare se incipit, quia indignum se judicat, ut cœlesti huic convivio seu cœnæ, vel ad momentum quidem, admitti debeat. *Villam, inquit, emi.* Per villam hanc amor sæculi, superbia, avaritia, et cætera hujusmodi non inconvenienter possunt intelligi. Sed cum nullum commutationis commercium fieri possit nisi inter vendentem et ementem, quis est ille qui villam istam venalem portat, nisi hostis antiquus, qui homini ad cœnam Domini venire cupienti callide obviat, si quo modo eum aut amore sæculi, aut superbia, aut

avaritia ab intentione et desiderio boni avertere valeat. Conqueritur igitur Spiritus spiritalis cœnæ avidus, quod hanc ab eo *villam emerit*, per quam spiritalium convivio epularum indignum se fecerit, et dicit: *Villam emi, et necesse habeo exire, et videre eam*. Ac si dicat: Ego et diabolus in foro uno convenimus. Pretium meum, quod attuli, Deus erat, qui per aspirantem gratiam suam jugiter me intrinsecus visitare consueverat. Pretiosum hoc immortalitatis pretium ipse minister mortis mihi abstulit, et *villam* suam, id est amorem sæculi, superbiam, avaritiam et cætera hujusmodi misero cordi meo substituit. Et quia misero mihi diabolica circumvento fallacia tunc placuit, lethali **590** huic commutationi voluntarie consentire, ideo *necesse habeo modo exire et videre eam*. Voluntas etenim versa est mihi in necessitatem. Nam quod tunc erat voluntarium, modo factum est mihi necessarium. Mei namque per omnia impotens factus, subsistere intra me non valeo. Modo enim ad superbiam, modo ad malitiam, modo ad avaritiam, et ad cætera, quæ mundi sunt, etiam invitus et nolens cogor deluere. Hæc est illa mortis et perditionis *villa*, quam *emi*, ad quam *necesse habeo non solum exire, sed etiam* (quod deterius est) *videre eam* compellor, id est diligere. Talis iste exitus erat mihi aliquando abominabilis, modo vero factus est mihi dulcis atque delectabilis, quia illicitas sæculi cogitationes vicissim cordi meo succedentes non abjicio, imo delectabiliter suscipio et intromitto.

Unde, rogo te, habe me excusatum. Quis est iste, cui dicitur, *habe me excusatum*, nisi ipse spiritus hominis, qui quodammodo loquitur ad se intra se? Ejus denique rogatio est assidua qua seipsum ad satisfaciendum Deo suscitatur exhortatio. Rogat ipse se ipsum omnimodis propter Deum insistere laboribus, ut per veram pœnitentiam puramque confessionem hic semetipsum accusare studeat, quatenus coram oculis divinæ majestatis excusari in futuro mereatur. Sequitur:

Et alter dixit: Jaga boum emi quinque, et eo probare ea. Per alterum hunc, qui similia excusationis verba protulit, anima hominis satis convenienter intelligi poterit. Nam ut primus ille, qui est spiritus, pro amissa internæ dulcedinis gratia affligendo se prædicto modo excusare se cœperit coram Domino, anima nihilominus ad cognoscendum et pœnitendum multiplices exteriorum excessus sensuum excitatur, quemadmodum præmissis jam verbis apte demonstratur: *Jaga boum, inquit, emi quinque, et eo probare ea*. Ac si patenter dicat: Ad cœnam Domini, ad quam vocata sum, venire desidero, internam supernæ dulcedinis gratiam in memetipso utcumque experiri cupio; sed *jaga boum emi quinque*, quia quinque rationales sensus mei bovini modo et **591** pecuales facti sunt, quia more pecudum ea solummodo, quæ carnis sunt, quærunt et diligunt, et sicut bos ideo subjugatur, ut vel invitus ad laborem compellatur, sic *incurvata ego carnisque do-*

A minio miserabiliter subjugata, ad bonum, quod agere debeo, etiam dum volo, erigere me non valeo.

Et hoc satis ex eo liquet, quia, quæ aliquando fortis exteriorum sensuum meorum custos esse vellem, quæ ad meditandum, ad legendum cæterisque bonis operibus insistendum constanter sedere vellem, modo *eo*, quia ad nullum horum utiliter me continere valeo. *Eo* quidem *probare modo ea*, modo illa. *Eo probare*, si quid oculis vel auribus de sæculi hujus occurrat vanitatibus, et dum sic quasi de loco ad locum transferor, Deo abominabilis et mihi metipso per omnia inutilis effector. Sic, sic, dum anima, quæ carnem vegetat, exteriorum sensuum suorum excessum fiendo ac pœnitendo coram Deo discutit et examinat, eodem modo, ut spiritus, sibi ipsi loquitur intrinsecus: *Rogo te, habe me excusatum*. Rogat se, ut ad se inter se redeat, excessus suos perfecte pœniteat, ut per veram pœnitentiam ad veram innocentiam redire valeat. Ex hac spiritus et animæ pœnitentia et satisfactione etiam corpus torporis sui ignaviam deslere incipit, sicut consequenter adhuc evangelista subjungit, dicens:

Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. In uxore possumus intelligere concupiscentiam et voluptatem carnis. Nec prætereundum quod, duobus precedentibus excusari se petentibus, tertius iste, qui significat corpus, excusatum se haberi non postulat, sed tantum non posse se venire denuntiat. Sed quid per hoc nobis innuitur, nisi quod etiam electus discipulus Domini Paulus apostolus in semetipso expertus conqueritur? *Scio, inquit, quod non inhabitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio* (Rom. vii, 18). Spiritus quidem hominis cœlestia desiderando in altum tendit, caro autem repugnans spiritui semper impossibilitatem suam præterdit, **592** dicens: *Non possum venire*. Ac si dicat spiritui: Laborem quidem exigit a me, per quem inefficiens æternæ dulcedinis convivium una mecum associari possis, sed ad votum succurrere tibi non valeo, quia *uxor, quam duxi*, hoc est carnis concupiscentia et voluptas, cui subjaceo, a magnæ hujus cœnæ retrahit convivio. Tendens autem ad Deum animus, quid tandem ad hæc facere debeat, sequens ordo verborum demonstrat. Nam sequitur:

Et reversus servus nuntiavit hæc Domino suo. Servus iste, quem spiritum hominis diximus, tunc vero ad Dominum suum revertitur, quando ad insinuandum divinæ miserationis clementiæ dolorem suum et miseriam humiliter ad Deum convertitur. Pius autem et misericors Dominus, quid ad hæc tandem faciat, mysticis verbis evangelista demonstrat:

Tunc iratus, inquit, paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, caecos et claudos introduc huc. Irasci aut mutari, cum omnino alienum sit a Deo, nostro tamen more irasci dicitur, cum salubri nos contra nos furore excitat, ut pro reatu negligentiae suae mens districte sævire, salubri erga se ipsam ira con-

tabescere incipiat. Sic autem bene irascenti, et ar-
denter de sui torporis ignavia se ulciscenti, protinus
ipse Dominus alloquitur eam sicut audivimus : *Exi
cito*, inquit, *in plateas et vicos civitatis*. Per *plateas*
possumus intelligere latam et spatiosam sæcularis
vitæ conversationem, per *vicos civitatis* arctum et an-
gustum spiritualis vitæ propositum. Exire Deus om-
nipotens hominem docet *in plateas*, ut sollicitè con-
sideret latas pristinae conversationis suæ vias. Ibi
profecto *pauperes* invenit, dum paupertatem suam
humiliter recognoscit, dum transactum in sæculo
tempus nihil nisi egestatem et miseriam sibi contu-
lisse perpendit, per quam aeternæ beatitudinis divi-
tiis nudatum se conspiciat. Ibi etiam *debiles* invenit,
quia, si quid bonum egisse se in sæculo recogitat,
debile et infirmum, utpote non humiliter, sed su-
perbe et arroganter propter favorem **593** inanis
gloriæ factum reputat. Postquam hoc modo in pla-
teas exierit, exeat etiam necesse est *in vicos civilia-*
tis quærere ibi *cæcos et claudos*, id est sollicitè con-
sideret quandiu in spiritalis vitæ proposito a cogni-
tione rectæ veritatis, sicut cæcus, erraverit, quoties
in his quæ agenda erant justitiæ operibus, male clau-
dicaverit.

Possumus et alio modo intelligere quod dicit,
pauperes ac debiles, cæcos et claudos introduc huc.
Quatuor ista, quatuor præcedentibus sunt opponen-
da. Contra villam *pauperes*, contra juga boum *debi-*
les, contra uxorem, in qua concupiscentiam et vol-
uptatem carnis intelligendam diximus, *cæcos et clau-*
dos ponere debemus. Sed quid est cæcus, quid est clau-
dus? *Cæcus* est qui ignorat, *claudus* est qui errat. Amor
namque et consuetudo carnalis concupiscentiæ et
voluptatis parit ignorantiam. Excæcat enim hominem,
quod periculum suum cognoscere nescit. Sed et hoc,
quod antea malum et iniquum cognovit, quasi bon-
num et æquum reputare incipit. Ex hac denique igno-
rantia nascitur error. Merito enim errat, qui errorem
suum ignorat. Hoc est enim quod ait propheta :
Ebrietas et luxuria aufert cor (Ose. iv, 11). Ergo
quod ait Dominus, *pauperes ac debiles, cæcos et*
claudos introduc huc, ita est ac si diceret : Quia ad
amissa dulcedinis meæ gaudia redire desideras, oportet
ut multififormem vanitatis tuæ reatum humiliter
recognoscas. Memento in humili cordis tui conscien-
tia, ubi villam, ubi juga boum emeris, hoc est ut
per immoderatam superbiam te supra te incaute ex-
tuleris, quoties per curiositatem mentis vagando
extra te grandia de tuis, abjecta de aliorum meritis
senseris. Sicque *pauperes ac debiles introduc huc*,
pauperem te cognoscens in virtutibus, debilem in
virtutis justitiæ actibus.

Post *pauperes et debiles, cæcos et claudos* nihilo-
minus *introduces*, cæcitatem ignorantiaæ tuæ humi-
liter cognoscendo, pro multiplicitate erroris tui hu-
militer Deo satisfacendo. Huic misericordissimo
Domini consilio congruit consilium beati Joannis in
Lectione hodierna dicentis : *Filioli mei, diligamus*
594 *non verbo tantum et lingua, sed et opere et ve-*

ritate (I Joan. iii, 18). Non opere, sed verbo et
lingua diligit, qui verbis tantum peccatorem se con-
fiteatur, sed post confessionem nullum penitentiam
opus ostendit. Ille autem diligit non verbo et lingua,
sed opere et veritate, qui peccata, quæ confitetur,
digna satisfactione diluit, et eandem satisfactionem
in vera humilitate custodire satagit.

Nec prætereundum quod dicit, *pauperes ac debi-*
les, cæcos et claudos introduc huc. Idem enim est ac
si dixisset : Non educ eos, sed *introduc*. Non educ
eos illuc, ubi prius eras, sed *introduc huc*, hoc est
ad me, in cor tuum, ubi jam ego sum, ubi inedici-
biliter loquor ad te. Hæc Domini verba sunt inemar-
rabilia pietatis ejus opera, quibus operatur et facit
in homine quod scit pauperem se ac debilem, cæ-
cum et claudum recognoscere, quod potest digno
pro peccatis suis Deo satisfacere. Omnia tamen hæc,
quia ex timore adhuc et in timore facit homo, tan-
dem a timore ad amorem pertingere cupiens, quasi
in hunc modum alloquitur Deum, dicens :

Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est.
Verbum hoc : *imperasti*, timorem sonat, timorem
ostendit, ideoque non inconvenienter etiam timo-
rem exprimit. *Domine*, inquit, *factum est ut impera-*
sti, et adhuc locus est. Ac si dicat : Totum Domine,
quod usque nunc vixi, sub timore vixi; si quid feci
quod bonum vel rectum coram te possit dici, sub
timore, non ex amore feci. *Et adhuc locus est*. Se-
disti et sedes in me, Domine, in sede timoris; pone
etiam nunc, obsecro, in me sedem amoris. *Locus*
illum, qui adhuc *vacuus* est in me, amor tuus sup-
pleat, Domine, amor tuus possideat, Domine, ut ex
amore potius quam timore ultra tibi adhæream, pro
amore tuo potius quam timore agere, quæ agenda
sunt, deinceps valeam. Ad hunc denique sensum sic
accipiendum et tenendum dicit nos Oratio hodierna,
qua dicimus : *Sancti nominis tui, Domine, timorem*
pariter et amorem fac nos habere perpetuum. Non
enim ad perfectum sufficit timor, nisi adsit et amor;
neque amor, nisi comitetur timor. Ad **595** deside-
ratam autem amoris dulcedinem qualiter homo per-
tingere valeat, sequentibus verbis mystice nos Do-
minus informat. Nam sequitur :

Et ait dominus servo : Exi in vias et sepes, et com-
pelle intrare, et impleatur domus mea. Licet aliquan-
do per vias intelligantur actiones hominis, possu-
mus tamen hoc in loco viarum nomine cogitationes
hominis, per *sepes* vero custodiam cogitationum ac-
cipere. Et est quasi dicit Dominus : Si quæris a me,
ut sedem amoris mei ponam in te, *exi in vias et sepes*,
sepiendo et muniendo cogitationes tuas diffuere
eas et vagari circa noxia et inutilia non permit-
tas. Sed quia hoc durum est homini et difficile,
adjecit atque ait, *et compelle intrare*. Quasi diceret :
Ad hunc quem desideras amoris mei et internæ
dulcedinis gustum aliter pertingere non poteris, ni-
si te intrare compuleris, hoc est nisi vim quamdam
cordi tuo, ne per illicitas cogitationes effluat, intu-
leris. Per hanc enim compulsionem et vim, tandem

oportet te promereri, ut impleatur domus mea, quod est anima tua, quæ tunc vere implebitur, quando perfecto timore et amore meo possidebitur. Quod autem sola sit humilitas, cui mirifica magnæ hujus, de qua jam dictum est, præparetur suavitas, manifestat Dominus in fine Evangelii, cum dicit :

Dico autem vobis quod nemo virorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Ac si dicat : Dico vobis, ego qui veritas sum, ego qui falli nec fallere possum, quod illi qui sibi videntur, qui de sua virtute gloriantes, fortes se et perfectos arbitrantur, licet vocati sint, quomodocunque in spiritali vita laboraverint, nunquam tamen pervenire possunt ad suavissimum gustum internæ illius dulcedinis, quam per me in me præparare et servare consuevi humilibus meis. Cœnæ istius gustatio est dulcedo orationis, mentisque contemplatio. Ad istius modi gustus frequentiam omnino desiderandam, et a Deo postulandam docet nos Spiritus sanctus in oratione hodierna qua dicimus : Sancti nominis tui, Domine, timorem pariter et amorem fac nos habere perpetuum ; **596** *quia nunquam tua gubernatione destituis, quos in soliditate tuæ dilectionis instituis. Quid est soliditas dilectionis, nisi gustus contemplationis, per quem vere homo solidatur in voluntate dilectionis Dei ? Quoscunque Deus in hac soliditate dilectionis suæ instituit, hoc est quibus frequentem gustum hujus cœnæ præbuerit, illos nunquam sua gubernatione destituit. Gubernatio Dei est benignum consilium Dei, quod fidelibus suis invisibiliter tribuit, sicut* **C** *audivimus in Evangelio, ubi dixit : Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, cæcos et claudos introduc huc. Nam hi tales, si in aliquo interdum excedunt, mox gubernante Deo ad solitum orationis portum confugiunt, atque per prædicti gustus frequentiam ad humilem et perfectam peccatorum suorum cognitionem et penitentiam redeunt, quod vere est gubernatio Dei. Quoscunque autem in hac, quam audivimus, soliditate dilectionis suæ non instituit, illos sua gubernatione sæpe destituit. Gubernantur enim non a bono, sed a malo ; gubernantur a se, non a Domino.*

Sed et non incongrue, quantum mihi videtur, ad diem secundæ hujus Dominicæ, secundum diem creationis possumus referre, de qua dicitur :

Dixit quoque Deus : Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum (Gen. 1, 6-7).

Sunt aquæ superiores, sunt et aquæ inferiores, quas si mystice intelligimus, necesse est, ut ab invicem dividamus. Aquæ superiores sunt, ut æstimamus, bona et spiritalia desideria ; aquæ inferiores, mala et carnalia desideria. Ecce aquæ et aquæ, quæ provida discretionem necessario sunt dividendæ ; ut videlicet ita singula discernamus, ne bona pro malis, mala pro bonis recipiamus, ut mens nostra semper intenta sit desideriis bonis et spiritalibus, et summopere resistat malis desideriis et carnalibus.

A 597. Sunt et aliæ aquæ, quas debemus dividere, bona scilicet et majora, et bona minora, mala majora et mala minora. Dividenda sunt hoc modo mala majora et mala minora, ut homo singula quæque dijudicet et examinet, ut minora minus peniteat, majora vero majori penitentia et satisfactione diluat. Quænam sint mala majora vel minora, et parte jam audivimus in lectione evangelica. Malum est *villam emere*, id est ad amorem et superbiam sæculi declinare ; malum est etiam *quinque jugæ bovum emere*, id est curiositati et vanitati quinque sensus suos hominem subjugare ; majus tamen malum est *uxorem ducere*, id est concupiscentiæ et voluptati carnis tanta delectatione servire, ut nec velit nec possit ad convivium Dei venire. Unde necesse est ut qui singulis deliquit, ita majora et minora discutiat et dividat, ut pro singulis digne peniteat, singula debita satisfactione purgare studeat.

Sunt etiam bona majora et minora, ut prædictum est, quæ discutere et examinare debemus, quæ in lectione evangelica nihilominus invenire possumus. Est, ut ita dicam, minus bonum a malis abstinere actibus ; majus vero bonum cor mundum custodire a malis cogitationibus. Unde, ut opinor, minus quodammodo bonum est, *exire in plateas et vicos civitatis* ; majus autem *exire ad vias et sepes*. Qui enim solerti diligentia in semetipso meditando discutit, quid in sæculari et spiritali vita deliquerit, et pro his satisfaciens Deo ultra se a malis operibus custodire disposuerit, bonum quidem exitum *in plateas et vicos civitatis* fecit. Qui vero opera virtutum, quæ facit, in humilitate custodierit, omnique custodia cor suum a malis cogitationibus servaverit, meliorem revera exitum in vias et sepes fecit.

Q Quapropter, ut supra memoravimus, *aquas ab aquis* ita dividamus, ut bonis meliora præponamus, de bonis ad meliora transeamus. Si quis sic aquas ab aquis dividit, quisquis pejora a malis, meliora a bonis dijudicando discernit, huic non injuste convenit, quod Apostolus dicit : *Spiritualis dijudicat omnia, ipse vero a nemine judicatur (I Cor. xiv, 24).*

598 Quomodo a nemine judicatur ? Ab illo homine, qui Deus et homo, judex vivorum et mortuorum, quandoque adveniet, spiritalis iste homo non judicabitur, quia qui nunc omnia, sicut diximus, discernit et dijudicat, nil districto judici indiscussum reservat, ideoque non judicandus judex aliorum cum iudice Christo sedebit, quemadmodum in Evangelio ipse Dominus discipulis suis repromittit, dicens : *Vos, qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix, 28).*

Ut autem ad hanc judicandi dignitatem homo veniat, necesse est ut *firmamentum* forte et stabile Deus in illo faciat, hoc est ut mentem illius ita firmet et stabiliat, ne sicut in priori Dominica in divite et paupere, prænotavimus, divitias divinitus sibi collatas male amittat, et iterum quasi sepultus in inferno mendicare incipiat ; aut si forte, ut plerum-

que sit, lapsus fuerit, si exutus purpura et bysso ad paupertatem devenerit, iterum per misericordiam Dei amissas divitias recipiat, et, juxta id quod sequens littera ait, *dies secundus* fiat.

Possumus dicere quod quasi dies primus fuerit, quando indutus purpura et bysso epulabatur quotidie splendide, hoc est quando mortificata carne cum vitii et concupiscentiis ascendere plerumque potuit in dulcedinem orationis ad gratiam contemplationis. Sed quia bona recipit in vita sua, hoc est quia dona divinitus sibi collata quasi sua reputavit, magisque suam quam Dei gloriam pro eis quæsit, eadem bona quæ acceperat male gloriando perdidit. At ubi miserante Deo paupertatem suam recognoscit, et humiliter mendicare incipit, *factum est in eo vespere et mane dies secundus*. Quid per vespere nisi cognitio sui? Quid per mane nisi cognitio Dei valet intelligi? Cognoscit semetipsum, quod videlicet nil boni propriis viribus habere poterit: cognoscit Deum, a quo habuit bona, quæ inaniter perdidit. Sicque fit ut per hanc humilem cognitionem Dei et sui *dies fiat secundus*, id est secundo divina inspiratione illuminatus purpuram et byssum recipiat, iterumque 599 splendide cum Domino epulari valeat. Ad hanc cognitionem sui et nostri perducatur nos unigenitus Filius Dei Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXII.

IN DOMINICAM II POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Puer Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus (I Reg. III), etc.

Lectiones Veteris Testamenti, quas de vocatione Samuelis, nocte cum legerentur, audivimus, ordiante Spiritu sancto, qui auctor est utriusque, Veteris videlicet et Novæ Scripturæ, bene hodiernæ sancti Evangelii lectioni videntur congruere. Nam sicut in Evangelio, ita et hic tres invenimus vocationes, quarum utrasque ad tria tempora, ad tempus videlicet ante legem, ad tempus sub lege, ad tempus sub gratia congrue referre possumus. Ad cœnam magnam æternæ dulcedinis vocavit Deus omnipotens electos suos primo ante legem, secundo sub lege, tertio sub gratia, quia singulis his temporibus semper erant aliqui, qui ad gustandam æternæ dulcedinis cœnam anhelabant. Sed licet vocarentur, nullus tamen quo vocabatur venire poterat, quandiu in carne ille non venerat, per cujus passionem redimendum erat genus humanum, Unigenitus utique Filius Dei, qui ab æterno cum Patre et Spiritu sancto in sua hoc habebat prædestinatione, ut ad subveniendum perditio homini tandem in fine sæculi de celsitudine suæ æternitatis ad infima nostræ mortalitatis descenderet. Hæc misericordissima prædestinatio Dei Patris et Spiritus sancti, per operationem Filii Dei tandem consummanda in fine mundi, mystice, quantum conjicere possum, in exordio earundem lectionum figuratim exprimitur, cum dicitur:

P. TAOL. CLXXIV.

A *Puer Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus.* In verbis istis totam simul 600 sanctissimam Trinitatem notare possumus. In *Heli* cujus nomen interpretatur *Deus meus*, Deum Patrem; in *Domino* Spiritum sanctum; in *puero Samuel*, quod interpretatur *nomen ejus Deus*, Deum Filium, de quo alibi dicitur: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus (Matth. 1, 23)*. Qui cum Deus et homo sit, apte utrumque nomen ei congruit; nomen *pueri* propter innocentiam, simplicitatem et munditiam, quam habebat præ cunctis hominibus in assumpta propter nos humanitate. Nomen *Samuelis* propter excellentiam, qua æqualis erat Deo Patri in divinitatis æternitate. Ab æterno Deus erat pro nobis **B** vero *puer*, pro nobis homo fieri volebat.

Sed quomodo Domino, id est Spiritui sancto, *coram Heli*, coram Deo Patre ministrabat, quibus nec essentia minor, nec potentia inferior erat? Equidem non est dictum propter minoritatem aliquam, vel inæqualitatem, quæ nulla est inter Patrem et Filium et Spiritum sanctum, sed propter dispensationem humanæ naturæ, quam suscepturus erat in se pro humani generis salute. Sed quia secretissimum hoc humanæ reparationis consilium adhuc mortalibus erat incognitum, consequenter adjecit Scriptura dicens: *Et sermo Domini erat pretiosus*. Pretiosus dicitur, quasi rarus. Quæcunque res homini abundat, hanc interdum levius pensat; quod autem rarum, illud pretiosum reputat et charum. **C** Unde non incongrue *sermo Domini* tunc temporis *pretiosus* fuisse dicitur, quia, etsi aliqui erant, qui revelante 601 Spiritu sancto in semetipsis aliquid scire de Deo aut intelligere poterant, qui dicere aliquid de Deo vel docere scirent, rarissimi erant. Unde autem hoc fuerit, insinuat subsequens Scriptura, quæ dicit:

In diebus illis non erat visio manifesta. Simpliciter per *dies illos* accipere possumus dies temporis illius quod erat ante adventum Christi, sive ad altiorem sensum, sanctos illos homines, qui eo tempore fuerunt, qui propter lumen fidei et vitæ meritum non incongrue *dies* nominari potuerunt. In illis namque *diebus non erat visio manifesta*, quia Deus nondum **D** homo factus erat, nondum videndum se mortalibus præbuerat, per quem nox humanæ cæcitatibus illuminanda erat. Sed nec adhuc, quando venit, quando humana carne vestitus homo inter homines conversari cœpit, visio manifesta erat, quia pauci erant, qui eum cognoscerent, qui eum Creatorem et Redemptorem suum crederent. Sed unde hoc, nisi quod sicut in alio Evangelio legitur, *spiritus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus? (Joan. VII, 39.)* Ubi autem per mortem passionis glorificatus, ubi post resurrectionem suam super cœlos elevatus, misso desuper discipulis suis Spiritu sancto tenebras humanæ cæcitatibus et ignorantie ex parte illuminavit, tunc primum visio manifesta fieri cœpit, quia non solum apostoli, sed et apostolorum imita-

tores multa, quæ ante nesciverunt, scire de Deo et intelligere cœperunt. Sed eadem visio manifesta adhuc per misericordiam Dei durat in sancta Ecclesia, quia eandem gratiam, quam per Spiritum sanctum tunc discipulis suis dedit, hanc electis et dilectis filiis suis per ejusdem Spiritus sancti illuminationem adhuc quotidie, etsi non tam plenarie ut tunc apostolis, ut linguis omnibus loqui valeant, tribuit, multa tamen dulcia sacræ Scripturæ secreta, quæ prius abscondita erant, per invisibilem visitationem suam manifestat et aperit. Sed antequam omnia ista fierent.

Factum est in quadam die, ut subjungitur, Heli jacebat in loco suo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei, antequam exstingeretur.

602 Plerumque ubi in sacra Scriptura verbum hoc factum est legitur, magnum aliquid insinuat, aliquid pretiosum et dignum memoria significat. Sic et hoc in loco dicere possumus quia vere magnum et magnificum factum erat, quod *Heli in loco suo jacebat*. Si per *Heli* Deum Patrem intelligimus, quid per *locum suum*, in quo jacebat, sentiendum credimus? *Locus Heli*, locus, inquam, Dei Patris, in quo suaviter ab æterno requiescebat, unigenitus Filius ejus erat, in quo requievit in æternitate secundum divinitatem, in quo requievit in tempore secundum humanitatem. Nam præter eum solum nunquam homo inventus est sine peccato. Et benedicit *jacebat*, quia antequam sæcula fierent, priusquam angelus vel homo esse inciperet, semper erat in requie, quia nunquam aliquid ei abcessit, nunquam aliquid ei accessit, nunquam enim major erat, nunquam minor erat. Nequaquam honor divinitatis ejus eo minor esset, si homo conditus non fuisset, neque ideo creatus est homo, ut Deus beatificaretur ab eo. Sed ideo creatus est, ut ille beatificaretur a Deo. *Jacebat enim ille in loco suo*. Quando aut quomodo? *In quadam die*, hoc est in singulari sancti Spiritus illuminatione, quia Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus sicut semper unum erant, sic semper simul et in uno requiescebant.

Sed sic æternaliter Deo Patre in Filio suo cum Spiritu sancto requiescente, *oculi ejus caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei, antequam exstingeretur*. In oculis ejus primos parentes nostros Adam et Evam intelligere possumus. Adam quasi dexter Dei oculus erat; Eva vero quasi sinister, quæ decepta a serpente non ad dexteram, sed ad sinistram respiciebat. *Vidit enim*, ait Scriptura, *lignum, quod esset pulchrum visu et ad vescendum suave, tulit et comedit* (*Gen. 111, 6*). *Ipsi oculi Domini*, heu! miserabiliter *caligaverant*, quando aversis a vera luce oculis mentis suæ, ad quam æternaliter contuendam creati erant, ad serpentem, ea, quæ mortis et tenebrarum erant, suadentem respiciendo contra Deum intumuerant.

603 Sed et *oculos* ejus fuisse legem et prophetas dicere possumus, quibus quasi quibusdam oculis pietatis suæ de caelo super terram aspexit, quando

A per legem et prophetas humanæ cæcitatæ et ignorantie tenebras illuminare cœpit. Sed et isti oculi nihilominus *caligaverant*, quia paucissimi exstiterunt qui ea, quæ de Christo erant, aut in lege aut in prophetis, ipso etiam apparente aut videndo prout justum esset crederent, aut credendo prout justum erat diligerent. Unde apte sequitur:

Nec poterat videre lucernam Dei, antequam exstingeretur. Lucerna dicitur quæ in se continet lumen. Et ideo non incongrue per *lucernam* humanam naturam in Deum assumptam æstimo intelligendam. Sicut enim lumen in lucerna, sic divinitas latuit et abscondita erat in assumpta humanitatis forma. Sed hanc lucernam verus Heli Deus omnipotens *videre non poterat antequam exstingeretur*, hoc est antequam Unigenitus ejus homo factus pro homine, sicut homo moreretur pro homine. Quod dictum est: *Non poterat videre lucernam Dei, antequam exstingeretur*, non ita intelligendum est quod aliquid fuerit, quod Deus omnipotens, cujus nutu cuncta subsistunt, non potuerit. Impotentia ejus erat justitia ejus. *Videre*, id est diligere humanam naturam non potuit, quia non debuit. Justam namque non erat ut a Deo homo diligeretur, quandiu originalis culpa criminis obnoxius teneretur. Sed postquam exstincta est lucerna, postquam inobedientia hominis per obedientiam Filii Dei deleta et evacuata est, tunc prior illa impotentia Dei mutata est ad potentiam. Placatus enim per mortem Filii sui, diligere humanam naturam potuit, quia jure debuit, quam ante diligere nec potuit nec debuit. Triginta annis et eo amplius homo inter homines conversatus est. Sed nequaquam hoc ad perfectam salutem perditio homini sufficere potuit, quousque exstinctus est, quousque in morte occubuit. Sed antequam omnia ista fierent in re, quæ adhuc fuisse diximus in prædestinatione, *Samuel*, prout sequens ait Scriptura:

604 *Dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei*. In principio lectionis, ubi præfigurabatur mysterium incarnationis Filii Dei, appellatus est *puer Samuel*, hic vero, ubi sola divinitatis illius celsitudo, in qua æqualis est Patri et Spiritui sancto, insinuatur, non *puer*, sed *Samuel* tantum nominatur. *Samuel*, inquit, *dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei*. Per *arcam Dei* divinitas Dei Patris, per *Samuelem*, sicut prædictum est, coessentiva Patri majestas Filii Dei; per *templum Domini* coæterna Patri et Filio essentia Spiritus sancti.

In templo Domini, ubi erat arca Dei, Samuel dormiebat, quia in æternitate sua cum Patre et Spiritu sancto æternaliter requiescebat. Sed quia non Patris, non Spiritus sancti, sed Filii persona dispensationem redemptionis humanæ suscipere debuit, quomodo ab æterno, et ante tempora ad perficiendam eadem redemptionis nostræ dispensationem Deus Pater Deum Filium vocaverit et ordinaverit, ostendit sequens Scriptura, quæ dicit:

Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens ait: Ecce ego. Et cucurrit ad Heli et dixit: Ecce ego: vo-

vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi; revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Sicque factum est per ter.

Prima Domini vocatio erat illa Dei Patris et Spiritus sancti, quæ ante tempora facta est, incarnationis Christi prædestinatio. Secunda vocatio temporalis erat, quæ facta est ante legem in typo Abel, in arca Noe, in immolatione Isaac filii Abraham. Nam quid præfigurabat arca Noe, quæ inundantibus aquis diluvii submergi non poterat, nisi sanctam Christi carnem, quam inundans super genus humanum originalis et actualis unda criminis non contigerat? Vel quid erat Abel occisio, Isaac immolatio, nisi quædam futuræ passionis Christi vocatio, ut ita dixerim, et præfiguratio? Tertia vocatio facta est sub lege, quia quidquid in cæremoniis legalibus fiebat, hoc totum **605** erat quasi quædam vocatio, quæ futuram Christi incarnationem et passionem prætendebat.

Nec prætereundum quod sicut tres in verbis, quæ præmisimus, Dei Patris habemus vocationes, sic etiam tres invenimus in eis Filii Dei ad Patrem responsiones. In prima vocatione, quæ facta est in æternitate, legimus quod responderit, quod cucurrerit, quod ad obediendum vocantis voluntati Patris summa se devotione obtulerit. *Ecce ego*, inquit, *vocasti enim me*. Sic in secunda, sic in tertia vocatione semper idem respondit, dicens: *Ecce ego, quia vocasti me; ecce ego, quia vocasti me*. Responsio et cursus iste nihil aliud erat, ut æstimo, nisi prompta voluntas et fervens dilectio, quam semper et ante tempora, et in tempore, ante legem, et sub lege habebat ad obediendum Deo Patri in redemptionem generis humani. Dicere autem Heli ad Samuelem primo, secundo et tertio: *Non vocavi te, fili mi. Revertere et dormi*, moram illam exprimebat, quæ singulis illis temporibus, tempori videlicet ante legem, tempori sub lege intercesserat, in quibus Unigenitus Dei ad redemptionem generis humani venire non poterat, differente hoc Deo Patre in tempus opportunum, in tempus ante tempora præfinitum. Singulis namque temporibus offerebat se Filius Deo Patri in redemptionem generis humani, dicens propter magnam dilectionem, quam habebat ad hominem: *Ecce ego, quia vocasti me*. Ille vero ait quodam modo: *Non vocavi*, hoc est nondum erit in re, quod in æterna prædestinatione mea tecum disposui super salute generis humani.

Revertere et dormi. Reverti jubebat, quem necdum ad salvandam humanam naturam hominem feri volebat. Sed quod ista reversio, ista humanæ reparationis dilatio nequaquam Filium turbaverit, quod in nullo dulcedinem sempiternæ quietis suæ, quam cum Patre et Spiritu sancto æternaliter habebat, mutaverit vel minoraverit, sequenti verbo ostendit Deus Pater, cum dicit: *Dormi*. Ac si dicat: In mea æternitate, cœternæ mihi Fili mi, mecum requiesce, **606** quia nondum tempus est, ut vo-

luntas tua impleatur, ut humana per te natura redimatur. Sequitur

Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. Omnia, quæ sciebat Pater, quæ sciebat Spiritus sanctus, sciebat etiam Filius. Sciebat quidem Dominum secundum divinitatis suæ excellentiam, sed *necdum sciebat eum per humanæ naturæ experientiam. Neque revelatus ei fuerat sermo Domini. Sermo Domini*, qui super salute generis humani in secretissimo sanctæ Trinitatis consilio factus fuerat, revelatus quidem ei erat in prædestinatione, sed *revelatus ei nondum fuerat* in operis consummatione, quia nondum homo factus erat, nondum morte sua hominem redemerat. Evoluto tempore, quod erat ante legem, evoluto tempore, quod erat sub lege, tempus gratiæ successit, in quo tandem Deus Pater per Filium suum impleri voluit, quidquid in æternitatis suæ prædestinatione cum eodem Filio suo et Spiritu sancto super redemptione lapsi hominis cogitavit et disposuit. Unde et sequitur:

Et venit Dominus et stetit; et vocavit, sicut vocaverat secundo: Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Ac si dixisset: *Loquere, Domine*. Nam tuum loqui, tuum est operari, tandem per me Filium tuum, Pater clementissime, tuæ miserationis operatio consummari faciat, quidquid pietatis tuæ clementia super perditio homine ab initio mecum præordinaverat. *Loquere, Domine, quia Filius tuus secundum divinitatem, audit*, hoc est obaudit paternæ voluntati tuæ fieri *servus tuus* secundum humanitatem.

Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Israel, quod, quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus. Magnum Deus Pater verbum fecit in Israel, quando Unigenitum suum misit in mundum, quando per mortem Filii mortem destruxit servi. *Quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus*. In tinnitu ambarum augium, arbitror, quod timor et amor **607** Dei satis convenienter possit intelligi. Nam antequam Verbum caro fieret, antequam Deus immortalis mortalitatis nostræ miseras in se susciperet, una tantum auris hominis tinniebat, quia Deum tantum sicut Creatorem timebat. Sed postquam Deus homo factus est, *ambæ aures*, auris videlicet timoris et amoris tinnire cœperunt, quia tunc primum homo Deum, quem tantummodo sicut Creatorem prius timuit, timere et amare, timere, inquam, sicut Creatorem, amare sicut Redemptorem didicit. Non enim magnopere dilectio pertinuit ad creationem, sed ad redemptionem. Nam nihil homini creatio profuisset, nisi redemptio accessisset. Sed et ideo Deus omnipotens magis pro recreatione quam creatione amari debuit. Nam quod hominem creavit, in hoc non laboravit, multum vero laboravit, quando eum recreavit. Ibi non solum multa abjecta, sed etiam multa ignominiosa pertulit, ibi ipsam ad ultimam

ignominiosæ mortis pœnam experiri voluit. Unde consequenter, quasi ex ipsius persona Filii subjunxit Scriptura et ait :

In die illa suscitabo adversum Heli omnia, quæ locutus sum super domum ejus. In Heli Deum Patrem intelligendum diximus; in Heli ipsum Filium secundum divinitatem suam intelligere possumus; in domo autem Heli accipiat humana natura, quam suscepturus erat in se Filius Dei. Per omnia illa, quæ in æternitatis suæ dispositione super eandem domum Heli, super eandem domum Dei Patris locutum se fuisse dixit, universas, quantum mihi videtur, necessitates et miseras mortalitatis nostræ figuratim expressit, quas in carne sua pro humani generis salute pati voluit. Ista omnia suscitavit ipse adversum se, non in die æternitatis, sed in die

susceptionis humanitatis (nam in divinitate nulla ei passibilitas accedere potuit), quia sic ipse voluit.

Nec prætereundum quod suscitatum se omnia ista dixit *adversum Heli*. In Heli intelligi potest, sicut diximus, divinitas Patris, divinitas ipsius Filii, divinitas Spiritus sancti. Igitur bene dictum est : *Suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum ejus*. Nam quod homo factus, quod homo inter homines conversatus est, et quæcunque pertulit in assumpta humanitate, omnia fuerunt *adversum Heli*, quia omnia adversa fuerunt divinitati. Sed quia prævidit sine his omnibus humanam naturam salvari non posse, subjecit et ait :

Incipiam et complebo. Ac si diceret : *Incipiam homo pro homine nascendo, complebo homo pro homine patiendo et moriendo*.

Prædixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverit indigne agere filios suos, et non corripuit eos. Quantum conjicere valeo, videtur mihi quod hoc in loco per domum possit intelligi humana natura, quæ cœpit in Adam et Eva, quæ habitaculum Dei altissimi dici et esse debuisset, si in honore, ad quem condita erat, perstitisset. *Iniquitas*, quæ in domo illa fiebat, prævaricatio et inobedientia ipsorum erat. Ergo quod ait : *Prædixi enim quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem*, idem est ac si dixisset, *prædixi ante tempora, prædixi in tempore, promisi per legem, promisi per prophetas, ut per incarnationem meam mundum visitarem, ut domum Heli, humanam videlicet naturam, propter iniquitatem paternæ transgressionis damnatam, et judicarem, et judicium ipsius ipse portarem*.

Sed unde mihi hoc? Eo videlicet quia noverat *indigne agere filios suos et non corripuit eos*. Possumus dicere quod, duo filii veri Heli fuerint duo primi parentes nostri, qui tunc profecto *indigne agebant*, quando seducti fraude maligni per inobedientiæ malam a Deo reciderunt. Istud *indigne agere eorum, noverat Deus Pater*, antequam fieret, *et non corripuit eos. Non corripuit*, quia fieri per-

misisset. Sed quia *non corripuit*, hoc est, quia occulto judicio suo fieri permisit.

609 *Idcirco juravi*, ait Dominus, *domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus usque in æternum*. Ac si diceret : Quia tantum est malum prævaricationis eorum, quod per hoc totum genus hominum cum ipsis descendit ad interitum, idcirco juravi, *idcirco in æternitatis meæ dispositione cum Patre meo et Spiritu sancto hoc firmavi, quod non expietur iniquitas domus ejus, quod est humana natura, victimis et muneribus, legalibus videlicet cæremoniis et observationibus, nisi ipse ego homo pro homine factus fuero, atque per mortem meam mortem illorum destruxero*.

Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Dormitio Samuel usque mane præfiguravit, sicut paulo ante dictum est, quietem illam, quam habuit noster Samuel, Filius utique Dei, cum Patre et Spiritu sancto in æternitate. Sed tunc quodammodo quasi mane evigilavit, quando homo factus, a quietissima tranquillitate æternitatis ad labores nostræ mortalitatis descendit. *Aperuit ostia domus Domini*. Per ostia domus Domini Vetus et Novum Testamentum potest intelligi, quorum utrumque ostium domus Domini non injuste appellatur, quia per illorum observantiam domus Domini, quod est regnum cœlorum, intratur. Duo hæc ostia tunc *aperuit*, quando legalibus et evangelicis præceptis hominem docuit, quomodo per bonæ vitæ meritum diu interclusum cœlestis patriæ introitum promereri posset. Sed et alia duo ostia domus Domini in diebus carnis suæ *aperuit* Filius Dei. *Aperuit ostium innocentiae, aperuit et ostium pœnitentiæ*, quæ vere duo ostia sunt, quæ homini cœlestis regni aditum pandunt. Ostium innocentiae *aperuit* in baptisate, ubi culpa evacuatur, et innocentia redonatur. Post ostium innocentiae *aperuit ostium pœnitentiæ*, ut si suscepta per baptismum innocentia corrumpetur, subsequenti pœnitentiæ ac satisfactionis remedio purgaretur. Sequitur post hæc :

Et Samuel timebat indicare visionem Heli. Quæ erat visio ista? Totum **610** utique quod vidit in humano genere. Denique humanæ naturæ dolorem et miseriam, quam pridem viderat per potentiam divinitatis, tunc per experientiam humanitatis videre cœpit, quando universos dolores nostros præter solum peccatum in se suscepit. Vidit grandia et innumerabilia humani generis peccata, vidit quotidie electorum suorum animas ad infernum descendere. Sed *timebat indicare visionem Heli*. Ex quo factus est homo, semper erat in timore per misericordissimæ compassionis affectum, quam habuit super humani generis perditione. Sic enim prædixit propheta de illo, dicens : *Et requiescet super eum spiritus timoris Domini* (Isa. 11, 2). Timebat itaque Dominus non pro se, sed pro nobis, timebat non pro suis, quæ nulla erant, sed pro nostris peccatis, quæ

magna et innumerabilia erant. Sed et hoc timebat, A quia propter magnitudinem scelerum redemptionem generis humani protrahi et differri videbat. Sic enim ipse de se in quodam Evangelii loco testatur dicens : *Baptismum habeo baptizari, et quomodo coarctor, ut perficiatur (Luc. xii, 50)*. Baptismus iste passio Christi fuit, ubi noster baptismus cœpit. Coarctabatur utique in timore ut baptismus iste perficeretur, ut per crucem et sanguinem suum humana natura redimeretur. Sed necdum indicavit Heli. Indicare illius fuit mori illius. Et quia tempus passionis et mortis ejus nondum advenerat, ubi peccata nostra Deo Patri ita recensenda erant, quod prorsus delenda erant, recte dicitur, quod timeret indicare visionem Heli. Ubi autem Deus Pater, imo ipse Filius se ipsum ad passionem vocavit, ibi vere impletum est, quod post pauca Scriptura subjungit dicens :

Indicavit itaque ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Tunc vere indicavit Samuel Heli universos sermones, quando Unigenitus Dei se ipsum in ara crucis pro peccatis omnium fidelium suorum obtulit Deo Patri.

611 HOMILIA LXIII.

IN DOMINICAM III POST PENTECOSTEN PRIMA.

Erant appropinquantibus ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illum (Luc. xv).

Septem istæ Dominicæ, quas nunc celebramus, septem illis diebus, in quibus Deus cœlum et terram creavit, satis in mysterio, ut mihi videtur, congruere et concordare videntur. Ibi, quid die tertia Dominus fecerit vel dixerit, legimus, et factum illud diei tertiæ huic Dominicæ tertiæ et Evangelio congrue satis aptari potest. Dixit die tertia Deus : *Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum unum, et appareat arida. Et vocavit Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit Deus quod esset bonum, et ait : Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum, cujus semen in semetipso sit super terram. Factumque est ita. Et vidit Deus quod esset bonum. Factumque est vespere et mane dies tertius (Gen. 1, 9-13).*

Congregantur, ut mihi videtur, aquæ in locum unum, quando homo, ad vitam æternam prædestinatus, vagas et fluxas cogitationes suas, quæ per aquas hic accipi possunt, in unum locum, id est infra cor suum ad se inter se colligit, et in quibuscunque peccavit, coram Domino sibimetipsi displicere adversus seipsum consurgendo incipit. Congregatis aquis, hoc est collectis cogitationibus hominis intrinsecus, quid nisi appropinquantibus sunt ad Jesum publicani et peccatores? Sed non congregantur aquæ, nisi præcedat dicere Dei. Dicere Dei est facere ejus. Ille etenim est qui mirabiliter operatur, quod homo seipsum potest recognoscere, et in vera cognitione se ipsum deslere, atque punire. Tunc utique apparet arida, quia jam arescere et contabescere a peccatis incipit, in quibus prius

magnum succum et delectationem habere visus est.

612 *Et vocavit Deus aridam terram.* Arida enim terra nominatur, quando homo in carne sua arefactus a peccatis, spiritum suum novit per penitentiam lamenta contere, et corpus per exterioris satisfactionis studium exercere. Sicut enim terra idcirco teritur et scinditur, ut fructus uberes afferat, sic necesse est ut homo, beatus vomere penitentiam et satisfactionis in terra sua ita scindatur et conteratur, ut Dea dignum fructum de semetipso offerre queat.

Congregationesque aquarum appellavit maria. Ille homo, qui aquas, id est fluxas et vagas cogitationes suas, ut maneant intra se, congregaverit, et se ipsum veraciter peccatorem esse recognoscit, bene **B** *congregationes aquarum appellavit maria.* *Mare enim dictum est ab amaritudine.* Et bene per mare cor per penitentiam amaritatem accipi potest. Dum enim homo pristinas conversationis suæ vias inuatur, et solerter considerat, totum quod fecit, et in quibuscunque deliquit, totum sibimet in amaritudinem quamdam et dolorem convertit. Quo facto, videamus quid sequitur :

Et vidit Deus quod esset bonum. Videre Dei est diligere Dei. Talem namque hominis profectum videt, quia approbat, diligit et ait : *Germinet terra herbam virentem.* Germinat terra herbam virentem, quando homo virorem et germen bonorum operum profert. Semen facit, quando interior collustratus, aliis exemplum bonæ conversationis, perfectæ humilitatis et patientiæ suæ demonstrat, ut, qui prius male vivendo aliis erat destructioni, jam bene vivendo sit ædificationi. Lignum quoque pomiferum erit, quando, qui **613** prius invalidus fuit in voluntate et scientia, validus jam et fortis et in voluntate et in scientia consistit.

Sed inter hæc necesse est ut *semen sit in semetipso super terram.* Quid est semen in semetipso esse, nisi pro bonis actibus laudem ab ore proximorum non querere? Cujus etenim semen in semetipso non est super terram, sed temporales favores appetit, is profecto, cum hinc de terra in morte tollitur, in futura vita nihil de mercede invenit, sicut etiam de talibus ipse Dominus ait : *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Matth. vi, 2)*. Hinc est quod veniente Domino ad nuptias fatuæ virgines de extinctis lampadibus suis conqueruntur et a nuptiis excluduntur, quia, dum laudes humanas affectabant, lumen sanctæ operationis, quo coram Domino lucere debuissent, extinctum invenerunt.

Hæc idcirco dixi, quia, ut video, evangelicæ lectioni multum concordant, et quicumque ordine isto progrediuntur, bene ad Jesum, id est salutarem suum, Christum, vel ad Jesum, hoc est ad salutem animæ suæ appropinquant. Idcirco enim nunc Deo appropinquamus per bonam conversationem, ut in cœlo ejus æternitati appropinquantibus æternam ab eo mereamur remunerationem percipere.

Qui vero sunt appropinquantibus illi nisi duo po-

puli, publicani et peccatores? Per publicanos illi accipi possunt, qui publice in sæculo peccaverunt, et priorum peccata in notitiam aliorum devenerunt; per peccatores vero illi, qui non in aperto peccaverunt, et tamen de peccato se excusare nequeunt. Omnes enim, ut ait Apostolus, peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. III, 23). Sive enim simus publicani sive peccatores, omnes misericordia Dei indigemus. Cur, quæso, isti appropinquant ad Jesum? Nimirum, ut audiant illum. Ex verbis enim quæ audiunt, admonentur, ut recogitare et rememorari incipiant quam male et quam perditè vixerint. Audiunt etiam in mandatis ejus qualem pœnitentiæ et satisfactionis modum tenere debeant. Discunt quoque ibi **614** quidnam sit quid Conditori suo placeat, sive quid displiceat. Sed quia quanto vigilantius homo Deo appropinquaverit, tanto magis a malignis spiritibus impugnatur, recte tentationes illorum denotantur, cum protinus subinfertur:

Et murmurabant Pharisei et Scribæ dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. In murmure isto occultæ tentationes accipi possunt, quas adversarii nostri die noctuque submitunt. Per hos Phariseos et Scribas duæ quædam tentationes, ut æstimo, possunt designari, quibus nonnunquam homines conversos maligni spiritus solent circumvenire. Quando enim homo ad conversionem venit, submurmurat, id est immittunt tentando hostes illi invisibiles, ut more Phariseorum ab aliis divisus, singulariter et privatim vivere incipiat, et majora ac sanctiora, quam communis monasterii regula exigat, arripere audeat, et ob hoc se sanctiorem, et Deo acceptiorem præ aliis se esse existimet.

Sunt vero e contra alii, qui more Scribarum præ cæteris doctiores volunt videri, et ob hoc alios plerumque dedignantur et despiciunt. Istis duabus tentationibus nonnunquam spiritales impugnantur. Nam, ut a Deo, cui se totos deoverunt, per aperta flagitia recedant, maligni spiritus impossibile diducant et ideo talia submurmurant, istis, dico, occultis tentationum aculeis insequuntur, et invisibiliter dolentes dicunt: *Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.* Dedignantur etenim et dolent quod illos, quos tanquam proprios servos possidebant, per misericordiam Dei amiserunt. Et tamen, ut ita dicam, aliquantum mitius hoc tolerarent, si hoc, quod sequitur, per infinitam misericordiam ejus cum peccatoribus fieri nescirent. Dolent quidem, quod clementer suscipit peccatores, sed cum manducare non dedignantur cum eis, tale est opus, talis est misericordia, unde prorsus cruciantur et sauciantur intrinsicè. Manducat quippe cum peccatoribus suis, quando illis dignanter conjungitur præstando et concedendo eis, ut et illi intra se manducationem **615** ei faciant mundis et sinceris cogitationibus, bonis et sanctis desideriis, dulci orationis frequentia, nonnunquam digna pœnitentiæ satisfactione, ita ut iste in eis delectetur et jucundetur, et illi econtra de multiplici gratia ejus consolari et recreari mereantur. Inde lit

A plerumque quod ex hac interiori dulcedine ita recreantur et animantur, ut etiam ad mensam altaris ad sacrosanctum corpus Dominicum manducandum accedere præsumant, quod vere signum est interioris dulcedinis et gratiæ, quam nos si digni essemus, oporteret cum Deo habere. Murmurantibus inter hæc contra nos Phariseis et Scribis, quomodo resistere debeamus, sequenti nos Dominus docet parabola.

Quis ex vobis, inquit, homo, qui habet centum oves. Verbum istud, *quis*, non est forte putandum superflue et inepte dictum esse. Quidquid enim æterna illa Sapientia dixit, totum grande, totum magni pondera fuit. Cajus utique verba, ubi eo donante, intelligimus, gratias agamus; ubi vero minime a nobis intelligi possunt, sciendum tamen nihil ponderosius, nihil melius esse, ubi ille aperuit os suum et docebat. Totum enim quod Moyses, quod prophætæ locuti sunt, bonum erat; attamen ut homo Moyses, quamvis sancta diceret, non mundus per omnia, sed pollutus labiis erat. *Quis ex vobis, inquit, homo?* Quandiu in peccatis homo vivit, quasi nullus est, quia ad verum esse non tendit. Totum autem, quod Deus in homine creavit, totum bonum est, quemadmodum scriptum est: *Et vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona* (Gen. 1, 31). Totum igitur bonum est. Sed id quod ex se homo habet, id est peccata, nihil est. Peccatum enim nihil est nisi privato boni. Quod cum homo cognoverit et a peccatis respiscit, fit *quis homo*, id est aliquis homo, qui prius dum peccaret, nihil, ut diximus, erat.

C Nec prætereundum quod ait: *Quis ex vobis.* Idem enim est ac si dicat: *Ex vobis* Phariseis et Scribis, id est malignis spiritibus, ille *quis homo* non est quia jam bonus et laudabilis effectus est, **616** et a vobis recessit. Vel *ex vobis* publicanis et peccatoribus non est, quia jam peccator esse desiit, et se a vobis separavit et alienavit. Sed ille *quis homo, qui habet centum oves, si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat?* Quando homo nascitur, nequaquam centum oves habet, id est perfectam innocentiam, quæ per centum oves accipi potest, quia in peccatis conceptus et natus est. Regeneratus autem per baptismum centum oves possidet, quia et originalia et actualia peccata perfecte ei dimittuntur, et perfectæ innocentiae donatur. Sed quia pene nullus est homo, qui innocentiam, quam in baptismo suscepit, ita immaculatam et integram, ut deberet, custodiat, pulchre dicitur: *Et si perdidit unam ex illis, id est si in aliquo peccato capitali lapsus fuerit, et innocentiam suam perdidit, nonne dimittit nonaginta novem in deserto?* id est si qua sunt in eo bona, dimittere debet, quia pro magno non debet habere, sed *dimittere in desertum*, hoc est ita se semper debet respicere, quasi eum Deus deseruerit, et se Deum turpiter peccando deseruisse et contempsisse, et *vadere ad illam quæ perierat, donec inveniat illam*, id est donec per veram pœnitentiam ad veram redeat innocentiam.

Et cur incenerit illam, imponit in humeros sua

gaudens. Quia in humero portantur onera, bene per **A** humeros exteriores labores possunt accipi. Inventa itaque et restituta innocentia humeris imponi debet, quia nunquam labor noster et satisfactio intermitti debet. Non enim semel vel bis, sive annum pœnitissae sufficit, sed toto tempore vitæ nostræ in vere humili et perfecta pœnitentia oportebit nos perdurare.

Et notandum quod ait : *Gaudens*, quia corporalis hujus exercitationis laborem cum gaudio portare debemus, non ex tristitia, id est non propter timorem gehennæ, aut necessitate, ut inviti et coacti, sed gaudenter et hilariter : *Hilarem enim*, ut Apostolus ait, *datorem diligit Deus* (II Cor. ix, 7). Et Psalmista : *Voluntarie*, inquit, *sacrificabo tibi* (Psal. lxxxviii, 8).

617 Quod et ipsum beati et spiritalia quique, **B** quibus datum est nosse mysterium regni Dei, agere parati sunt, quia, qui spiritalia intelligunt, ad implenda spiritalia nequaquam hebetes et negligentes sunt. Unde videmus quod pœnitentia illa sæcularium hominum, quam foris ostendunt, non ex gaudio, non in veritate, sed magis necessitate fiat, dum peracta publica pœnitentia ad priora iterato reversi, pejora prioribus admittunt. Pœnitentia igitur justorum, quia assidua esse debet, et labor continuus, bene in oratione hodierna orant et supplicant Deum *protectorem in se sperantium, sine quo nihil est validum*, ut minus per se validis supernum mittere dignetur laborantibus auxilium.

Igitur vere pœnitens *invent*a, sicut diximus, **C** *ovem, domum veniens, convocat amicos et vicinos, dicens* : *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat*. Domum redire est ad cor et conscientiam venire. filii enim felices, qui internæ dulcedinis gratiam habere appetunt, crebro domum redeunt, quia, quid intrinsecus lateat, quid agatur, quid versetur, scire volunt, et quanto subtilius seipsos discutunt, tanto dulcius habent pro Domino laborare. Econtra qui ad exteriora vagantur, et domum suam, id est conscientiam suam, visitare pigri sunt, non in gaudio, sed in mœrore et tristitia labores suos portant. Bene autem, dum domum reditur, *amici et vicini convocantur*. *Amici* dicuntur qui mutua inter se dilectione constringuntur, *vicini* qui juxta nos positi sunt. In amicis et vicinis istis corporales **D** exercitationes possunt accipi. Hos *amicos et vicinos* homo tunc *convocat*, quando in interiori homine aliquando compactus cunctorum dolorum laborumque suorum, quos pro Domino passus est, ita dulciter reminiscitur, ut eis miro modo congaudere incipiat, et eosdem labores sive afflictiones suas veluti *amicos* charos habeat, veluti *vicinos* prope se stringat, sciens quod per exteriores exercitationes ad interiores tendat consolationes. Sicque in hæc prorumpit verba, *congratulamini mihi*. Hæc verba **618** verba sunt hominis seipsum ad conservanda bona opera sua exhortantis, ut videlicet ea bona, quæ se egisse meminit, in humilitate conservet, ne favore aliquo perdat, quia tunc ei in vita æterna congratulabun-

tur. Et est quasi dicat ad se intra se : Si pro bonis actibus humanos favores non quæsero, sed ita in humilitate conservavero, gratulabor de eis, et ipsi mecum congratulabuntur in vita æterna, quod est quasi dicere, *congratulamini mihi*. Et tunc vere *ovem meam inveni*, quia, ut de Dei misericordia spero, per pœnitentiam et satisfactionem innocentiam meam recepi.

Postquam hoc modo homo exterior ovem suam invenerit, humeris imposuerit, et domum venerit, quale gaudium talis peccator et pœnitens faciat, Dominus nos docet. *Dico*, inquit, *vobis quod ita gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente*. *Dico*, inquit, *vobis*, ego qui sum immutabilis veritas, ego veritatem dico vobis. Quid dico vobis ? *Dico vobis quod ita*, et non aliter, sed hoc modo, hoc ordine *gaudium erit super uno peccatore* per pœnitentiam ad innocentiam redeunte, *quam*, id est et non *super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia*. Ibi quippe gaudium erit de reparata per pœnitentiam innocentia, hic gaudium est de conservata justitia, quæ *non indiget pœnitentia*. Verbum hoc *quam* pro et non ponitur, sicut est illud in psalmo : *Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus* (Psal. cxvii, 9), id est et non sperare in principibus. Ergo, quia homo ex duobus, corpore videlicet et anima, constat, ideo duas Dominus similitudines proposuit. Et licet præcedens similitudo satis emineat, tamen, ut video, hæc sequens similitudo eminentior et dignior exstat, quia ad interioris hominis suavitatem spectat, quam sic proponit dicens :

Aut quæ mulier habens drachmas [cod. *dragmas*] *decem*. Per mulierem hanc, emollitam per Dei gratiam animam accipe, quæ sit *quæ*, id est aliqua mulier bona sectando, quæ prius quasi nulla coram Domino erat peccando. *Habens*, inquit, *drachmas decem*. Dicerem, in **619** decem drachmis decem præcepta posse designari, si una perdita non obstaret. Potest autem in decem drachmis intelligi, quod et per septem filios et tres filias Job intelligitur. Denarius numerus, qui septem et tribus constat, mysticum aliquid innuit. Quid enim per septem nisi dona Spiritus sancti, quid per tres nisi fides, spes et charitas accipitur? Has *decem drachmas* mulier, id est anima a Deo emollita possidet, quando dona Spiritus sancti cum tribus virtutibus, fide, spe et charitate obtinet.

Sed quia difficile est, et paucorum est in donis Spiritus sancti et tribus virtutibus ita posse eminare, nisi aliquando subtrahantur, drachma una, ut mihi videtur, *perditur*, cum levi adversitate emergente charitas Dei ac proximi amittitur. Qua perdita *accendat* necesse est anima *lucernam* suam, id est extinctum lumen geminæ dilectionis accendat per doctrinæ illuminationem, *vertat domum*, id est sordes peccatorum ejiciendo per cordis emundationem, *quærat* diligenter per mentis contemplationem.

Et vere diligenter quærere debet, quia in mentis contemplatione talis est adhibenda diligentia, ut non solum malarum, sed et illarum quæ alio tempore non obsunt cogitationum procul omni amoveatur circumstantia. Ad hunc sensum iterum nos ducit Oratio hodierna, quia sicut sine protectore et adjutore nostro Christo in corporali exercitatione nihil est validum, ita sine eo in mentis contemplatione nihil est sanctum; quia et rector noster esse debet in bonis operibus, dux in bonis et sanctis desideriiis.

Inventa itaque drachma convocat amicos et vicinas, dicens: *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam meam.* Amicæ et vicinæ istæ sunt, ut æstimo, virtutes animæ, quas mulier ista, id est beata anima **620** in illo gustu divinæ præsentis cœlitus illapas percipere meretur, de quarum amicitia et vicinitate gratulatur dicens: *Congratulamini mihi.*

Ac si homo interior se ipsum pro conservandis virtutibus exhortetur et dicat, si de amicis et vicinis meis, id est, de virtutibus quadam mihi dilectione conjunctis et astrictis, non in me, sed in Domino gloriari voluero, gratulabor de eis, et ipsæ gratulabuntur mecum in æterna retributione, quod est quasi dicere, *congratulamini mihi.* Et tunc vere drachmam meam inveni, quia interiorum cordis mei gratiam, quam perdideram, Deo miserante recepi.

Sic et sic accensa lucerna, eversa domo, quæsita diligenter et inventa drachma iterum, quod ita, et non aliter gaudium fiat, Dominus affirmat: *Ita, inquit, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.*

Quid est quod in superiore similitudine gaudium in cœlo fieri super uno peccatore penitentiam agente dicitur, hic vero coram angelis Dei? Per cœlum nonnunquam in sacro eloquio præsens Ecclesia designatur, in quo cœlo fit gaudium, quotiescunque coram Ecclesia aliquis peccator convertitur. Istud vero gaudium animæ, quod fit intrinsecus, cum ipse Dominus venire dignatur ad animam, fit solummodo coram eo et angelis ejus. Sunt quippe angeli hujus mutui amoris conscii, et fideles paranympsi, discurrunt medii inter sponsam et sponsam, hinc animæ vota Deo offerentes, illinc de superis dona magnifica reportantes.

His omnibus Deo adjuvante in electis suis consummatis et perfectis fit *vespere et mane dies tertius.* Per mane cognitio Dei, per vesperam cognitio sui accipitur. Seipsum enim **621** homo, qualis sit, cognoscere potest, et ex suimet cognitione ad veram Conditoris cognitionem pertingere. Et in hoc vespere et mane tertia dies erit, quia ad sanctæ Trinitatis cognitionem, quantum fas est mortalibus, admittitur. Fit quoque tertia dies, quando et in verbis et in operibus, sive cogitationibus suis ita se metiri et custodire novit, ut ad noxia et inutilia quæque nolit redire.

Ad hæc spectat lectio, in qua Petrus hortatur

A dicens: *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis (I Petr. v, 6).* Humiliari primum debet homo per satisfactionem, quæ fieri non potest nisi per veram cordis humilitatem, et qui sic humiliatur in exterioribus, exaltatur procul dubio in tempore visitationis interiorius. Quæ enim major exaltatio esse poterit, quam ut homo cinis et pulvis de interiori dulcedine aliquid gustare mereatur?

Unde et merito oramus ut ille qui protector est in se sperantium, multiplicet super nos misericordiam suam. Vere enim est misericordia ejus, quando homo peccata deserere, et ad Deum **622** converti potest. Multiplex vero misericordia ejus est, quando isdem peccator ad interiorum illam gratiam, quæ indicibilis est, admittitur.

Qui et rector et dux noster esse debet, rector in exterioribus, dux in interioribus, ut sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna. Temporalia bona, per quæ transire optamus, non aurum, non argentum, non lapides pretiosi sunt aut aliquid rerum visibilibus, sed temporalia bona nostra sunt et exterioris hominis penitentia, et interioris hominis dulcedo et gratia, ad quam suspiramus, quam interim, donec in via sumus, comitem habere desideramus, et sic habere optamus, ut non amittamus æterna, quia si hic laudem temporalem pro illa recipere quærimus, sempiternam amittimus.

Ad hanc igitur humilitatem et exaltationem, de qua diximus, perducat nos Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

623 HOMILIA LXIV.

IN DOMINICAM IV POST PENTECOSTEN PRIMA.

Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est (Luc. vi).

Quarta hæc Dominica, in qua non in parabolis, sicut in tribus illis præcedentibus Dominicis, sed manifesto et lucido sermone discipulos suos docuit Dominus quartæ diei illi non injuste comparatur, in qua primum Deus Pater solem, lunam stellasque creavit, quibus reliquam creaturam suam illuminavit et decoravit. Sic enim de die illa legimus: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, et dividant diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos. Ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut præset diei, et luminare minus, ut præset nocti, et stellas, et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram, et præset diei et nocti, et dividerent lucem ac tenebras (Gen. 1, 14-18).*

In firmamento cœli intelligere possumus sanctam Ecclesiam, per luminaria hujus firmamenti evangelica præcepta, quibus illuminatur eadem sancta Ecclesia. Hæc luminaria posuit Deus in Ecclesia sua, ut dividant, hoc est ut discernant diem ac noctem, id est prælatos et subditos, bonos et malos, perfectos et imperfectos, et ut sint in signa directionis,

in tempora conversionis, in dies perfectionis, in annos retributionis. Sunt nobis in signa directionis, quia docent nos viam quæ ducit ad patriam. Et si in hac et ab hac via male vivendo erravimus, sunt nobis in tempora conversionis, quia docent nos quomodo a mala vita nostra moveamus nos, quomodo ad currendam viam vitæ, a qua deviamus, per conversionem accingere nos debeamus. **624** Sunt nobis in dies perfectionis, quia in eis invenimus qualiter summam perfectionis attingere possimus. Sunt nobis in annos retributionis. In his enim docemur, quibus meritis proficiamus in annos æternæ remunerationis. Et hoc est quod sequitur :

Ut luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. In præcedentibus per firmamentum cæli sanctam Ecclesiam intelleximus; hic vero per firmamentum firmatam et stabilitam in Deo mentem hominis accipere possumus, in qua, dum prædicta luminaria eo modo, ut prædiximus, lucere incipiunt interius, illuminant etiam terram, quod sunt exteriora opera ejus.

Fecitque Deus duo magna luminaria, luminare majus, ut præset diei, luminare minus, ut præset nocti. Per duo magna luminaria duo intelligimus testamenta; per luminare majus Novum Testamentum, per luminare minus Vetus Testamentum. Et bene luminare majus novæ et evangelicæ doctrinæ similitudinem exprimit; Vetus autem Testamentum quasi luminare minus appellare possumus. Multo enim excellentior est evangelica quam legalis perfectio. In illa dicitur: *Diliges amicum, odio habebis inimicum*; in ista dicitur: *Diligite inimicos vestros, bene facite his qui oderunt vos*. Luminare majus fecit Deus, ut præset diei, id est bonis et perfectis; luminare minus, ut præset nocti, id est sæcularibus et minus perfectis. Quod autem addidit, *et stellas*, bonos quoque doctores et prælatos signanter expressit, de quibus aliunde Scriptura dicit: *et qui ad justitiam eradiant multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates* (Dan. xii, 3).

625 *Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram, et præsent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras.* Posuit Deus stellas, id est doctores suos in firmamento, in Ecclesia sancta, ut luceant super terram, hoc est ut illuminent terram, id est terrena corda doctrinæ suæ splendore, et præsent diei ac nocti, hoc est bonis et malis, perfectis et imperfectis, sæcularibus et spiritalibus, et ut dividant lucem ac tenebras, ut sciant, quali doctrina præesse et prodesse debeant, bonis et mundi contemptoribus, qui lucis nomine censentur; quæ etiam illis doctrina congruat, qui nox sunt, quibus tenebræ peccatorum adhuc incumbunt. Parum enim aut nihil Doctor proficit, si spiritales ut sæculares, sæculares ut spiritales docere voluerit.

Hæc omnia quæ de die quarta præmisimus, ad quartam hanc Dominicam non inconvenienter conferre possumus, in qua quædam cælestis doctrinæ luminaria emicant, quæ divisionem quamdam inter

A diem et noctem faciunt. In hac enim et prælati quos per diem intelligendos diximus, doctrinam suam inveniant; ex hac nox, id est minus perfecti adhuc subditi, lumen recte et humiliter vivendi accipere possunt. Ita enim eam Deum distinxit atque divisit, ut anterior pars ejus ad prælatos spectet, prælatos instruat; posterior vero pars, quæ a similitudine incipit, ad doctrinam subditorum non inconvenienter referri possit. Ait namque :

Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester cælestis misericors est. Quomodo Pater noster cælestis misericors est? Pater noster cælestis Deus omnipotens ex magna miseratione et misericordia, quam habuit super genus humanum, misit unigenitum Filium suum in mundum, ut per eum nos redimeret, per passionem ejus et mortem miseris nostris subveniret. Sed et nos ad similitudinem ejus vere misericordes erimus, si, juxta exemplum beati patriarchæ Abrahamæ, unigenitum nostrum illi dederimus. Unigenitus noster est spiritus noster. Unigenitum nostrum Deo Patri pro suo Unigenito damus, si soli illi spiritum et animam nostram dicaverimus, **626** si immunem ab omnibus, quæ desiderari contra Deum et amari possunt exterius, inviolatum eum Deo et immaculatum, quantum in nobis est, servaverimus et custodierimus. Hoc est quodammodo esse nos misericordes, sicut et Pater noster cælestis misericors est.

Sed quia prima pars lectionis hujus evangelicæ specialiter, ut dictum est, prælatos respicit, specialiter eos his verbis docet Dominus, ut misericordes sint, ut misericorditer tractent, quæ tractanda sunt in subditis, ut semper superexaltent misericordiam judicio, ut et ipsi misericordiam consequantur. Quod tamen fieri non potest, nisi in loco prælationis suæ ita vivant sicut vivendum, eis sequentia Domini verba insinuant :

Nolite, inquit, judicare, et non judicabimini: Nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimitte, et dimittemini. Date, et dabitur vobis. Quod dixit, *nolite judicare*, non ita dicit, quasi juste judicandi eis demat potestatem, quod dispositionis suæ ordine ad judicalem provexit dignitatem. Vult enim eos habere juste judicandi potestatem, sed non vult habere eos judicandi voluntatem. Non enim dixit: *non judicate, sed, nolite judicare*. Addiditque, *et non judicabimini*. Ac si diceret: *Ut districti iudicii mei sententiam evadere possitis, sedem iudicii, sedem humilitatis elata mente, superbo corde quærere et desiderare vobis non velitis.*

Sed quomodo dicit: *Et non judicabimini*, cum nec levis quidem iniquæ cogitationis excessus transseat coram Deo indiscussus? Pro perverso quolibet et illicito opere, quod non purgaverit subsequens satisfactio pœnitentiæ, procul dubio examinabitur; pro voluntate autem, qua ab elationis vitio, a dominandi et judicandi desiderio liber est, non judicabitur. Sed sicut sedem iudicii, locum regiminis vellet et desiderare non debet, sic etiam cum non

sua sed Dei voluntate et ordinatione assumptus fuerit, si occurrerit damnandi occasio, *damnum quidem debet, damnandi autem voluntatem habere non debet. Unde et dixit: Nolite condemnare, 627 et non condemnabimini.* Verbum namque hoc nolite, quod denuo Dominus repetit, hic sicut et in præcedentibus ad internam voluntatem hominis respicit. Damnare quidem debet subditum, in quibus, et pro quibus damnandus est, sed cum dolore cordis sui ac compassione, potius ex necessitate quam voluntate. Sic enim damnans non modo non condemnabitur, sed et æterna retributionis remunerabitur gloria. Sequitur:

Dimittite et dimittimini. Verba denique hæc primo sic intelligenda sunt ut si per optatam remissionis gratiam impunitus dimitti a Domino quærit, ad B dimittendum delinquenti in se proximo semper promptus et paratus assistere velit.

Sciendum tamen est quia illatas injuriarum molestias sic exterius demittere ad perfectum non sufficit, nisi seipsum homo interius demittere, hoc est, perfecte submittere noverit. Bene etenim se dimittit, qui in humilitate et per humilitatem omnibus se submittit. Sic namque dimissus dimittitur, cum sublevante et erigente manu supernæ visitationis inexhausto internæ dulcedinis convivio misericorditer admittitur. Sed et verbum hoc, *dimittimini* ad finem hominis referre possumus. Ibi vere dimittetur, cum deposito corpore, a quo hic retinetur, in æternæ vitæ gaudia recipietur. Sequitur:

Date, et dabitur vobis. Ac si dicat: Non solum exteriorum, si qua est substantia rerum, necessitati pateat proximorum, sed et si quid ex internæ sapientiæ et scientiæ divitiis me donante attingere meruistis, larga devotionis manu aliis impendite. Sic enim dantibus *vobis dabitur*, sic percepta donorum meorum gratia ex abundanti pietatis meæ manu adaucta vobis multiplicabitur. Quæ autem et qualis hæc divini muneris augmentatio sit, qua 628 suos hic et in futuro remunerandos promittit, manifestius ostendit, cum dixit:

Mensuram bonam et confertam et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Quatuor has mensuras quatuor illis Domini verbis, de quibus iam diximus, congrue satis coaptare possumus. D *Mensura bona* pertinet ad hoc, ut video, quod dicit, *nolite judicare*; *mensura conferta* ad hoc quod dicit, *nolite condemnare*; *mensura coagitata* ad hoc quod dicit, *dimittite, et dimittimini*; *mensura supereffluens* ad hoc quod dicit, *date et dabitur vobis.* Unde continuo subjunxit, et ait:

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remittetur vobis. *Mensura bona* est, ut æstimo, gratia Dei, qua bene metitur homini, quando eum non judicat, quem a voluntate judicandi, ab appetitu dominandi alienum considerat. Sed quia multo plus confert homini, cum non condemnatur, quam cum non judicatur, quasi *conferta mensura* datur, quando is, qui voluntarie non damnavit, nec damnare

quærit, a Deo non condemnatur. Et qui ista duo evenit, hoc est qui opus judicandi sine voluntate judicandi exercens potius coactus et dolens quam gaudens et volens, damnandum damnaverit, hic *mensura coagitata* donabitur, quando stolam illam primam accipit, hoc est quando deposita carnis sarcina remunerabitur in anima. Nec incongruo remuneratio illa animæ, quasi *coagitata mensura* nominatur, quia universæ cogitationes hominis, quibus inutiliter hic multoties difflebat, ibi quodammodo coagitabuntur, ibi ad unum et in unum colliguntur, ibi ad desiderandum et amandum solum id quod Deus est, soli Deo uniuntur. Hoc in hac vita nullo modo fieri potest; *corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam* (Sap. ix, 15).

629 Sed tamen eadem coagitata mensura, eadem remuneratio animæ necdum plena, necdum perfecta beatitudo est vel dici potest, quando de resuscitando corpore cogitat, quando illud quod socium laboris habebat, socium etiam præmii habere desiderat. Cum autem resurrectio generalis advenit, et corpus suscitatum de pulvere, animæ unitum in gloria fuerit, hæc est quarta, hæc est *supereffluens mensura*, quæ omnia excedit, ubi una remuneratio, una beatitudo, una immortalitas, una perennis gloriæ dignitas animam et corpus sine fine manebit.

Ad hanc autem gratiam non suis meritis, sed sola prævenientis et subsequentis misericordiæ Dei dulcedine homo pertingere poterit, sicut mystice nobis per hoc Dominus insinuat, quod eandem æternæ remunerationis gratiam non effluentem, sed C *supereffluentem* mensuram nominat. Est enim quædam gratia Dei, quæ fluens gratia potest dici; est et gratia Dei, quæ effluens gratia potest dici, est et adhuc gratia Dei, quæ *supereffluens* grætia potest dici.

Fluens gratia est visitans gratia, quæ de inexhausto æterni fontis dulcedine descendens, quanto suavius cor, quod contigerit, æternitatis amore succendit, tanto perfectius ab infirma actione exterioris suspendit, sicque fluens interius, dum per totas cordis medullas diffunditur, mirum in modum effluens, hoc est, ædificans efficitur, dum eam, quæ intrinsecus operatur, gratiam, homo exterior per sanctæ operationis adeo magnificare incipit efficaciam, ut non solum sibi, sed et omnibus, quibus contigerit eum interesse, verbis et exemplis valeat prodesse. Huic procul dubio *supereffluens* gratia, id est remunerans gratia addetur, quæ hic inchoata, in futuro 630 plene perficietur, ubi non ad mensuram dat Deus spiritum, sed magnitudo præmiorum omne humanum excedit meritum.

Nec prætereundum quod dicitur: *Dabunt in sinum vestrum.* Qui sunt, qui *dabunt*? Vel quis *sinus* noster, in quem dabunt? Datores isti intelligi possunt angelici spiritus, summæ Trinitatis ministri, per quorum ministerium salutis nostræ dispensatur mysterium.

Quia sicut ex malignorum spirituum suggestionibus et immissionibus mentes nostræ immunditiæ

et levitatis afficiuntur motibus, sic, quod æquitatis et virtutis est, de sinu misericordiæ Dei per officium sanctorum angelorum administratur homini. *Dabunt*, inquit, non in manum, sed *in sinum*, id est in quamdam æternæ beatitudinis certitudinem, quæ non incongrue per sinum intelligitur. Certius enim servatur quod in sinu quam quod in manu portatur.

Sed et congruo ordine Dominus, postquam dixit, mensuram bonam, et confertam, et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum, adjecit et ait: *Eadem quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis*. Quasi diceret: Si voluntatem judicandi non habetis, mensura bona remetietur, quia non judicabimini.

Si voluntatem damnandi non habetis, mensura conferta remetietur vobis, quia et vos non condemnabimini. Si dimittitis, mensura coagitata remetietur vobis, quia dimittimini, hoc est, cum a corpore, quod semper gravabat vos, morte interveniente dimittimini, collectis et unitis ad Deum et in Deum cogitationibus vestris remunerabimini in anima, quod vere est mensura coagitata.

631 Si datis, mensura supereffluens remetietur vobis, quia duplex stola in resurrectione vobis dabitur, ubi cum anima corpus beata immortalitate vestietur et glorificabitur. Sequitur:

Dicebat autem et illis similitudinem. Quibus illis? Ecce hic occurrit, quod præmisimus de die quarto, in quo dixit Dominus: *Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant diem ac noctem* (Gen. 1, 14).

Hæc enim sunt luminaria, hoc sunt evangelica præcepta et documenta, quæ dividunt diem ac noctem. Dies, ut prædiximus, sunt boni et perfecti prælati, nox, subditi. Divisit Deus hic per luminaria sua diem ad noctem, id est prælatos et subditos, quia præcedentia Evangelii hujus verba, sicut jam ex parte audivimus, spectant ad prælatos; sequentia vero ad subditos.

Illos etenim, qui dies sunt, qui sicut gradu et dignitate, ita etiam sensu et scientia debent præeminere quasi in puro et aperto veritatem docuit. Docuit utique manifesto sermone, qualiter in prælatione sua vivant. Istos vero, qui adhuc nox sunt, qui minus perfecte adhuc sapiunt, per similitudinem docuit, qualiter subesse debeant.

Unde bene dicitur: *Dicebat autem et illis similitudinem*. Nam qui minus perfecti sunt, et ea quæ veritatis sunt, minus per se sapiunt, illorum esse per similitudinem et in similitudinibus audire et cognoscere, quæ scienda et dicenda sunt. Unde et Dominus noster, ubi turbis et imperfectis loquebatur, nihil, ut ait Scriptura, sine parabolis loquebatur. Ait autem:

Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Incipit hic quasi tangere vitium quoddam, quod plerumque minus perfectis **632** subditis prævalet, vitium utique elationis, quo temere facta prælatorum reprehendunt et judicant, se, si præesse contingeret, utilius præesse putant,

A atque ea, in quibus ~~probatum~~ ~~abest~~ reprehensibilem despiciunt, nunquam si ~~proesse~~ ~~debeant~~, facturos se cogitant et dicunt. Hos, ut video, in similitudine hac monet Dominus et instruit, ut cognoscere cæcitatem suam incipiant, ut in humilitate subesse velint et studeant. *Nunquid*, ait, *potest cæcus cæcum ducere?* Ac si dicat: *Quare cogitas mala in corde tuo? Cæcus es, cæcum ducere non potes.* Cæcus es in ea parte qua hæc quæ tibi non conveniunt, appetis, quia esse vis quod Deus esse te noluit; extollis te super hoc quod Deus esse te disposuit

Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Potest intelligi in fovea tenebrosus cor, et tenebrosa conscientia. Et est sensus: Cæcus es, agnosce cæcitatem tuam. Nam si voluntati tuæ Deus te permitteret, si permittente illo, præesse te, sicut desideras, contingeret, ipse tu cæcus ex tenebroso corde et tenebrosa conscientia tua in deterius caderes, et ille, qui tibi commissus foret, qui duci per te ad lumen veritatis deberet, in cæcitate sua, in ignorantia peccatorum suorum permaneret.

Non est discipulus super magistrum. Magistri est esse super discipulum; discipuli non est esse super magistrum. *Discipulus es*, ut discipulus subesse debes. Ad hoc enim ordinatus a Deo es, ut sis discipulus. Erigere te super magistrum ne quæsieris, quod commissum tibi non est, attentare ne præsumperis.

Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Perfectio discipuli in eo non solum constat si laudabilem vitam magistri exterioribus tantum **633** actibus imitetur; sed vere *perfectus erit, si sit sicut est magister ejus*, hoc est, si esse illud quod Deus ei ordinavit, humiliter tenuerit, sicut et magister ejus in illo esse est, quod ei Deus disposuit. Hoc est enim ordinatum a Deo esse magistri, ut præsit; hoc est ordinatum a Deo esse discipuli, ut ille cum humilitate subsit.

Plerumque enim prælatus onus regiminis libenter excuteret, loco prælationis libenter abesse vellet. Sed quia ordinationi Dei contraire nec audeat nec valet, (*non est enim potestas, ut Apostolus ait, nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt* [Rom. XIII, 1]), esse suum esse a Deo sibi ordinatum humiliter tenet.

D Et hoc in prælato magna est perfectio. Sic certe *perfectus omnis erit*, si talis exemplo magistri esse suum fortiter et humiliter tenuerit. Sequitur:

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Non dicit: *In oculo magistri*, vel *in oculo patris*, sed *in oculo fratris*. Sic enim eum exterius nominat, sicut haberi eum in corde ejus, a quo reprehenditur et contemnitur, considerat. Per oculum, et in oculo intelligitur mentis intentio. *Festuca in oculo fratris sunt*, ut æstimo, et leviora et inevitabilia peccata illa quæ accedunt et tangunt plerumque prælatum, nunc ex propria infirmitate, nunc ex laboriosa exteriorum curarum occupatione. *Trabes vero in*

oculo subditi tumor superbix convenienter potest A intelligi.

Ille etenim, qui sic, quemadmodum diximus, non sana, sed Dei voluntate et ordinatione in locum regimini assumptus, in praelatione sua, non suam, sed Dei voluntatem observare studet, hic sane si aliquando peccat, Deus, qui oculum, id est, **634** intentionem fidelis cum Deo cordis ejus considerat, peccatum ejus ut festucam reputat, quia veniale judicat. Facilius enim et misericordius ei relaxat, quem sub onere suo laborare conspicit, quem onus suum fideliter secum portare perpendit.

Hujus rei evidens exemplum habemus in Aaron, qui tumultuantis populi illius, cui prae fuit, devictus insania, facto vitulo, grande peccatum peccavit Domino.

Sed quia coactus fecit, et nisi fecisset, populus ab eo recessisset, peccatum ipsius quasi festuca coram Deo fuit. Misericorditer enim illud Dominus portavit, quia non factum, sed intentionem facti consideravit.

Ea namque intentione cessit et satisfecit populo in vituli conflatione, ut per hoc eum usque ad reditum Moysei de monte suspenderet, ne penitus, averus a Domino rursus Aegyptum repeteret.

Sic et adhuc bonus praelatus, cujus cor cum Deo ipsius est, si forte aliquando peccat, aut ex propria fragilitate, aut ex imminenti, sicut dictum est, occupationis necessitate, vel cum condescendens aliquando infirmioribus cedit ad minora, ut per hoc a majoribus et gravioribus peccatis eos suspendat, peccat quidem Domino, sed tamen id ipsum ejus peccatum, quia ex bona intentione procedit, festuca quodammodo est, quia veniale coram Deo est.

Sed quod festuca est in oculo praelati, *trabes* quodammodo fit in oculo subditi, qui non simplici et humili, sed duplici et superbo cordis **635** oculo facta ejus considerans et judicans, ei, cui humiliter subesse debuit, rationabilius se et utilius praesse posse credit.

Talibus ejus cogitationibus obviat quodammodo verbis istis Dominus: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quae in oculo tuo est, non consideras?* Ac si dicat: Quem pro patre habere debueras, vix pro patre consideras.

Quomodo reprehendere et damnare eum in exterioribus actibus non pertimescis, cujus tu oculum, cujus cordis intentionem nescis? Quomodo tu pro festuca, pro leviori quoque peccato eum in corde tuo spernis et judicas, qui *trabem*, id est grande peccatum superbix, in oculo, id est in intentione tua non consideras?

Illud pro quo reprehenditur a te, festuca est, quia leve et veniale est coram me. Sed quia non sufficit ei, quem superbia caecavit, subdito cogitare haec, quae diximus de praelato, nisi addat etiam loqui, reprehendit et hoc Dominus atque redarguit, cum protinus subjungit et dicit:

Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater sine,

ejciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Quasi dicat: Quomodo potes dicere, quomodo praesumis os tuum aperire ad reprehendendum et redarguendum praelatum tuum in levioribus excessibus, ipse in oculo tuo trabem non videns, ipse superbiam et superbiam intentionem cordis tui non considerans?

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educaas festucam de oculo fratris tui. Hypocrita dicitur simulator. Et est, quasi dicat Dominus: Hypocritam te nomino, quia simulatorem te deprehendo.

Non enim talis es quem te fingis. Fingis et ostendis te foras quasi humilem, quasi subjectum; quasi discipulum, ego autem attendo te non humilem, sed elatum, non discipulum, non subditum, sed quasi superpositum.

Ejice primum trabem de oculo tuo, hoc est ejice primum superbiam, quae tibi oculum cordis excavit, quae te supra te elevavit, et emundato per humilitatem ac illuminato oculo mentis perspicies, ut educaas festucam de oculo fratris.

Cum te perfecte humiliaveris, et ei cui subesse debes, humili te subjectione submiseris, tunc perspicies, tunc vere ea in quibus nunc caecus es, videre incipies, tunc, si monendum in aliquo magistrum tuum videris, et tibi et sibi utiliter monere poteris.

Non contradicit hoc Dominus, nisi monere aliquando praelatum possit subditus. Sed praesumere illud non debet, nisi cum summa humilitate, cum summa subjectione, cum summa mentis tranquillitate.

Nam si superbe fecerit, admonitio ejus nihil proderit. Admisceat enim se diabolus superbix, et non potest praelatus verba diaboli audire, vel aequanimiter portare, neque ea, in quibus emendandus esset, propter verba superbix, quae vere verba sunt diaboli, potest emendare.

Si autem humiliter fecerit, admisceat se Deus humilitati, ut verba **637** Dei, verba, inquam, humilitatis, quae vere verba Dei sunt, humiliter praelatus audiat, et corrigere se in his in quibus corrigendus est, velit et valeat.

Haec pax et unanimitas, ut inter praelatos et subditos vigeat et maneat, petimus a Domino in Oratione hodierna, qua dicimus: *Da nobis, Domine, ut et mundi cursus pacifice nobis tuo ordine dirigatur.*

Ordo Dei sunt praelati et subditi. Illis ordinavit, ut praesint; istis ordinavit, ut subsint. Mundi cursus praesens vita est, in qua laboramus. In aeterna vita non est cursus. Hic **638** currimus, ibi stabimus; hic laboramus, ibi a laboribus quiescimus.

Petimus igitur a Domino, et assidue petere debemus, ut quandiu hic currimus, cursus noster pacifice nobis suo ordine dirigatur, ut ab utroque ordine, suo ordine vivatur, ut illis in humilitate praesidentibus, et istis in humilitate eis, quibus sub

esse debent, se subjicientibus, Ecclesia sua tranquilla devotione hic lætetur, et in futuro ab eo remuneretur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

639 HOMILIA LXV.

IN DOMINICAM II POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel (I Reg. xxviii).

Dominica ista, quæ quarta est in numero Dominicarum æstivalium, congruam quamdam habet similitudinem ad quartam diem creationis, in qua Deus omnipotens solem, lunam stellasque creavit, quorum splendore præcedentium trium dierum opera collustravit et ornavit. Nam sicut obscurato sole plena et clara lux diei non est, sic in præcedentibus tribus Dominicis lumen quoddam erat humanæ eruditionis, non tamen clarum, quia in parabolis. In hac vero Dominica quasi creato sole plena quodammodo et clara lux nitescit, in qua remota parollarum obscuritate plano apertoque sermone æterna Dei nos docet sapientia quæ sint mala quæ declinemus, quæ sint bona quæ agere debeamus. Quid enim apertius et clarius eo quod ait : *Estote misericordes, sicut et Pater vester cælestis misericors est. Nolite judicare, et non judicabimini, nolite damnare et non condemnabimini; dimittite et dimittimini; date et dabitur vobis? (Luc. vi, 36-38.)*

Habet etiam non incongruam similitudinem eadem hæc quarta Dominica ad quartam ætatem sæculi, in qua excellentiam quamdam novæ dignitatis, quæ in tribus decursis tunc ætatibus non erat, Deus omnipotens inchoavit, scilicet quod populum suum, plebem Israeliticam regalis honoris magnificentia primum sublimavit. Primus regum istorum, quos eis præfecerat, erat Saul. Sed quia iste Domino displicuit, destructo regno illius, regnum David instituit. Iste vere Domino placuit, sicut ipse testatur Dominus ubi dicit : *Inveni mihi virum secundum cor meum. Hæc in quarta, sicut prædiximus, ætate sæculi facta satis congrue leguntur in 640 quarta hæc Dominica, primum quidem, quomodo Saul in principio regni sui bonus et electus, postmodum vero quomodo reprobus effectus, ab hostibus interierit, deinde quomodo regnum David surrexerit, atque roboratum sit. Hæc omnia nobis præscribuntur, nobis leguntur, non ut bella eorum sciamus, sed ut in abscondito rerum mysterio lumen eruditionis nostræ quæramus. Nos enim sumus, sicut ait beatus Petrus, *genus regium et sacerdotale (I Petr. ii, 9)*, qui per reges illos significamur, qui illorum periculo vigilare contra periculum nostrum edocemur. Videtur mihi in Saule bonum quemlibet catholicum posse intelligere, qui regnum suum, quod a Deo suscepit, corpus utique et animam suam, utiliter regit, qui mortem Christi semper ante oculos habet, quam in primordio lectionis, sicut docte, cum legeretur, audivimus, præfigurata invenimus.*

Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel. In Samuele, qui interpretatur *nomen ejus Deus*, Dominus noster Jesus Christus congrue est accipiendus. *Planctus*, quo omnis Israel mortuum Samuelem plangebat, planctum illum præfigurabat, quo omnis multitudo Deum credentium mortem Christi lugebat, quemadmodum apostoli ejus et sanctæ illæ mulieres fecerunt, de quibus scriptum est : *Mulieres sedentes ad monumentum lamentabantur fientes Dominum (Luc. xxiii, 27)*, et reliqua fidelium turba, qui nimio dolore in passione et morte ejus consternati sunt, quemadmodum dicit evangelista : *Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur (ibid., 48).*

641 *Et sepelierunt eum in Ramatha, urbe sua.* Quod est sancta Ecclesia, quæ vere urbs est ejus, in qua sic sepultus est, quod per divinitatis suæ potentiam, per assidua protectionis suæ clementiam nunquam ab ea recedere potest. Omnis igitur qui hanc mortem Christi assidue cordi et memoriæ suæ præscripserit, ad laudabile factum Saulis quod subjungitur assurgere potest.

Et Saul abstulit magos et ariolos de terra, et interfecit eos qui pythones in ventre habebant. Magi dicuntur et sunt qui fallaciis his homines deludunt, qui magicarum [fort. magiarum] suarum præstigiis aliquid humanis visibus obtundunt quod verisimile est, et tamen verum non est, quemadmodum magi illi in Ægypto fecerunt qui coram Pharaone virgas suas quasi dracones essent ostenderunt, quæ non dracones, sed veræ virgæ fuerunt. Illi autem dicebantur arioli, qui in quibuslibet rebus augurari [cod. auguriari], solebant, quæ eas in dubiis rebus salus secutura, quæ eis esset prosperitas futura. Pythones in ventre habentes nominabantur, qui in spiritu immundo futura prævidebant atque prædicebant.

Nomine *magorum*, qui facere se ostendunt quod non faciunt, possunt intelligi, ut arbitror, homines illi qui per quamdam hypocrisin esse se ostendunt quales non sunt, qui, cum mali et imperfecti sint, bonos se et perfectos æstimari ab hominibus appetunt. *Arioli* vero nominari possunt qui bona quidem faciunt, sed, ut glorificentur ab hominibus, eisdem bonis suis actibus requirunt. *Pythones in ventre habentes* dici possunt qui magi et arioli sunt, et inter utraque tamen vitia hæc nequissimo spiritu superbia, qui per pythonem potest accipi, inflantur et intumescunt. Etenim quicumque ille est qui non simulat esse se quod non est, qui salutem et prosperitatem suam in ore hominum non ponit, qui humanam laudem pro factis suis non requirit, insuper etiam in omnibus actibus suis semper humilitatem custodit, hoc est quodammodo magos et ariolos de terra abstulisse, hoc est eos qui pythones in ventre habebant interfecisse.

Aliter potest intelligi per *magos* falsitas; per *ariolos* prosperitas. Vel utrumque comprehendamus, per magos **642** et ariolos falsam prosperitatem,

vel falsam spem intelligamus. *Magos et ariolos de terra auferre* est nulla falsæ prosperitatis spe hominem seducere se.

Ablatis hoc modo de terra magis et ariolis, restat ut et eos qui pythones in ventre habebant interficiat. Pythones in ventre habentes illos, sicut prædiximus, nominabant qui in spiritu et per spiritum immundum futura prophetabant. Sicut est in Spiritu sancto prophetare, prænuntiare hominem sibi ipsi et aliis quanta sint bona cælestis regni, quanta sint mala inferni, sic est in pythone, hoc est in spiritu malo prophetare inæstimabilia futuræ vitæ bona parvi pendere, inenarrabilia mala inferni leviora atque tolerabiliora quam sunt æstimare et dicere. Igitur quicumque ille est qui nulla falsa spe seductus constanter pro æterna vita laboraverit, qui nullo falso timore correptus fortiter in misericordia Dei speraverit, promittens sibi gaudia regni cælestis, si bene egerit, prædicens sibi supplicium inferni, si male vixerit, iste eos qui pythones in ventre habebant, laudabiliter in seipso interficit. Contra hunc sane forti certamine maligni spiritus acies suas instruunt, contra hunc mirabili furore sæviunt, quemadmodum figuraliter exprimitur in consequentibus, cum dicitur:

Congregatique sunt Philistiim, et venerunt et castrametati sunt in Sunam. Castra militantium sunt. Et congrue quidem per castra Philistiim multitudo malignorum spirituum exprimitur. *Congregantur Philistiim*, quando maligni spiritus ad pugnandum et præliandum contra spiritalem virum malitiæ et nequitiae suæ telis armantur. *Veniunt et castrametantur in Sunam*, quod interpretatur *pecus*, vel *dentes*, sive *pupilla*, quando acie oculorum interioris hominis suggestionum suarum tenebrosa caligine obducta et obnubilata, pecuali et carnali tentatione eum impugnant, ut in cogitationibus suis, quas per *dentes* intelligimus, carnalia desideria circumferre, carnalibus desideriis delectabiliter se in se pascere incipiat. Sed quid contra tales has tentationes spiritualis homo interdum faciat, subjectus ordo verborum signanter insinuat dicens:

643 *Congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe. Universum Israel congregat*, quando, collectis sensibus suis, vigiliis, jejuniis sua orationesque continuat, si quo modo congregatis adversum se malignis spiritibus resistere valeat. Sed quia plerumque contingit ut homo infirmus, tentationum immanitate prostratus, a cæpta laborum instantia tanto velocius resiliat quanto tardius Deum venire sibi in auxilium considerat, congrue subinfertur: *Et venit in Gelboe.* Gelboe interpretatur *voluntatis sive decursus*. Venire in Gelboe est in cogitationibus suis modo huc, modo illuc se volvere, a cogitatione in cogitationem, ab infirma voluntate ad infirmam actionem diffuere; fitque in eo abominabilis quidam *decursus*, quando ab altitudine spiritualis fervoris atque constantiæ ad ima decurrit torporis et negligentiae. Quotidianus iste decursus fit ei

causa majoris doloris atque defectus. Unde et sequitur:

Et vidit Saul contra Philistiim et timuit, et expavit cor ejus nimis. In corde vita hominis est; ideoque convenienter per cor et in corde vitalis sensus hominis accipi potest. Videt Saul quod est homo spiritualis, contra Philistiim et timet, quando fortem impugnationem malignorum spirituum non sustinens cedit et succumbit tentationibus. *Expavet cor ejus nimis*, quando in vitali sensu suo, quod est cor, fidei et spei illius, quam habere ad Deum deberet, firmitas infirmari incipit, quasi invalida sit manus Dei ad subveniendum ei, quasi magnitudo tentationis magnitudinem excedat divinæ miserationis. Cavendum denique est homini, cum tentatur, ne nimis cor ejus expaveat, ut fides et spes sua de statu suo non cadat. Hoc est enim vera fides et spes hominis ad Deum, ut quantæcunque sint tentationes et necessitates, quas patitur, nunquam de misericordia Dei desperet, bonis operibus, quantum potest, divinæ miserationis respectum fiducialiter quærat et expectet. Veram hanc fidem et spem homo ille habebat, qui dicebat: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum (Psal. xxvi, 3)*. Ille autem, cujus cor consistentium adversum se castra inimicorum ita **644** timuerit, quod in fide et spe, quam in cunctis necessitatibus suis habere ad Deum deberet, titubaverit iste est, de quo consequenter subinfertur.

Consuluitque Dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas, neque per sacrificia. Consulit Dominum nunc legendo, nunc orando, si forte aut ex lectione aliquid occurrat, per quod a somno inertiae suæ suscitetur, aut ex oratione aliquid dulcedinis Deo miserante et visitante capiat, per quod ad amissi fervoris constantiam reformari incipiat. Sed non respondet ei Dominus, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas, neque per sacrificia. Per somnia, quæ veniunt homini nesciente ipso homine, quomodo veniant, videtur mihi voluntas bona, quam occulta miseratione sua Deus inspirat homini, satis convenienter posse intelligi, per sacrificia bona et justa opera. Inter somnia et sacrificia duo posita sunt, *sacerdotes* videlicet et *prophetæ*, per quos duos motus animi, amorem utique et timorem possumus accipere, qui duo illa, quæ præmisimus, bonam scilicet voluntatem et bona opera suscitare debent in homine. Amor enim bonam voluntatem generat, timor ad bonæ operationis studium hominem excitat. Igitur quicumque, juxta hoc quod præmisimus, aut falsa spe seductus, ad negligentiam atque ieritiam corruit, aut qui falso timore deceptus de misericordia Dei in tribulationibus et laboribus suis non præsumit, hic si forte aliquando aut legendo aut orando consulit Dominum, *non respondet ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas, neque per sacrificia*, quia neque per amorem excitat cum ad bonam voluntatem, neque per ti-

morem erigit eum ad bonam et perfectam operationem. Sed quid tandem miser ille faciet, ostendit sequens Scriptura, quæ dicit.

Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam, et sciscitabor per illam. Servi ejus sunt sensus ejus. Dicere servis suis ut quærant sibi mulierem habentem pythonem, est totis sensibus suis mollietatem **645** *carnis quærere, pristinos labores fugere, levitatem seclari, in torpore et desidia sua delectari, contemnens derelictum se a Deo, nec considerans, quomodo aut in quo Deum offenderit, utrum in se, an in prælatis vel in aliis proximis suis iram Domini meruerit, ut in eisdem per pœnitentiam et satisfactionem suam Deum placare sibi studeat, in quibus peccare Deo non timuerat. Et est, quasi dicat: Dure et aspere vivere propter Deum cœperam, sed quia reliquit me Dominus, quia subvenire mihi dedignatur in his, quæ invenerunt me tribulationibus meis et necessitatibus, quid frustra laboro? Agam sicut cæteri homines, qui adeo non laborant, et tamen salvari sperant. Sic denique a pristina sui constantia ad inertiam et mollietatem inclinari et tamen in eadem levitate sua velle salvari, hoc est quodammodo dicere servis suis, sensibus suis: Quærite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per illam.*

Et dixerunt servi ejus: Est mulier habens pythonem in Endor.

Mulier ista est anima effeminata, spiritu superbia, qui per pythonem intelligi potest, inflata, quæ mollietate et enerviter vivit, et pari tamen honore et amore sicut antea dum laudabiliter vixit, haberi ab hominibus appetit. Responsio servorum esse mulierem habentem pythonem in Endor dicentium, responsio est honorum sensuum a cœpta mollietate atque desidia revocare hominem cupientium. Endor namque interpretatur fons generationis. Et est quasi dicant: Si ista feceris, si mulierem, id est mollietatem hanc et torporem, cui te dedisti, atque desidiam dominari tibi permiseris, multa mala venient de te. Est enim in Endor, in fonte generationis, generans tibi quidquid injustitiæ est et iniquitatis. Erit utique tibi ipsi perditioni, cæteris vero hominibus, qui tecum sunt, scandalo ac destructioni. Sed qui salvandus non est, hoc servorum responsum, istud internorum sensuum suorum consilium spernit et abjicit, cadit in deteriora, sicut consequenter sequens ostendit Scriptura, quæ dicit:

Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit **646** *ipse et duo viri ejus cum eo, veneruntque ad mulierem nocte. Mutat habitum, quando spiritalis vitæ propositum aut ex toto, quod nonnunquam fit, deserit, aut persistens in congregatione longe aliter se quam solebat agere et habere incipit, ut, qui summæ prius erat constantiæ, summæ sit inertæ ac negligentæ; qui bono et simplici oculo omnia prius conspexerat, malitioso et perverso corde cuncta quæ videt in malam partem*

A vertere incipiat. Vestitur aliis vestimentis, quando deposito ornatu virtutum, relictis, inquam, operibus justitiæ, cadit ad injustitiæ et peccati opera, quæ sunt quasi alia vestimenta.

Abiit ipse et duo viri cum eo. Qui sunt duo viri ejus? Possumus dicere quod quasi unus vir sit falsa spes, alter vero vir sit desperatio. Comitatur eum ex hac parte vir ille qui dicitur falsa spes, quando falsa spe cœlestis præmii turpiter et juxta mollietatem carnis suæ vivere incipit, et in ipsa tamen mollietate sua atque desidia salvari se putat. Comitatur eum ex parte altera vir ille, qui dicitur desperatio, quando falso timore deceptus desperat, quod per auxilium gratiæ Dei a tentationibus et passionibus his liberari, vel quod ad pristinam mentis constantiam atque fervorem aliquo modo resurgere valeat.

Veneruntque ad mulierem nocte. Et ait illi: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, quomodo eraserit magos et ariolos de terra. Quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidat? Hæc verba mulieris verba sunt animæ ad pristinum statum suum hominem revocare cupientis. Ecce, tu nosti, inquit, quanta fecerit Saul, ac si dicat: Cognosce, miser homo, quid in primordio conversionis tuæ feceris, in quanta perfectionis constantia vitam tuam constitueris, quomodo magos et ariolos eraseris de terra, hoc est quomodo omni falsitate atque prosperitate mundi despecta solius Dei timore et amore pro æternæ vitæ laboraveris retributione. **C** *Quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidat? Quare ad hanc devolutus miseriam mortem tuam non attendis, insuper etiam malis tuis actibus vitæ meæ, salutem meam insidiando tecum me occidere festinas et interire?*

647 *Et juravit ei Saul in Domino dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. Juramentum istud fit inter corpus et animam, quando homo ad quamdam consuetudinem perducit ignaviam suam, quando perfectum timorem futuri judicii, quem prius habuerat, falsa spes cœlestis præmii ita extenuat, ut, quod prius quasi grande nefas in semetipso arguit et reprehendit, hoc non solum non pertimescat, sed in quadam etiam libertate atque securitate audenter agere incipiat. Dicitur ergo jurare, quasi jure firmare, quia jure firmat ut in ipsa torporis sui desidia juste salvari debeat, quandoquidem ei Deus omnipotens pietatis suæ auxilium subtraxerit, ne ad pristinam cordis corporisque constantiam resurgere possit.*

Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Verba hæc verba sunt animæ trepidantis, ab interitu suo hominem revocare cupientis. Et est quasi dicat: Deus omnipotens, qui aliquando tibi vivebat, qui per visitationis suæ gratiam vivificare te intrinsecus solebat, jam tibi mortuus est, sancti ejus mortui tibi sunt. Quem suscitabo tibi? Quid jam facere tibi potero quem tendere ad interitum considero?

Qui ait: Samuelem suscita mihi. Verba mulieris

loquentis et Saulis respondentis ostendunt nobis mirabiles confictiones illas quas sustinet homo in se, dum modo homo interior dolet, sicut dictum est, et ingemiscit quod per torporis sui ignaviam indignum se fecerit gratiæ Dei, modo homo exterior quasi falsa spe seducens se reluctatur, quodammodo et dicit, *Samuelem suscita mihi*. Quasi dicat: Perire me existimas eo quod temperatis pristinis laboribus meis aliquantulum remissius vivere me consideras. Sed nequaquam ita erit. *Samuelem suscita mihi*, hoc est Deum omnipotentem invoca pro me. Salvati enim potero sicut cæteri homines, qui sine magno laborum certamine vivunt, et tamen salvati confidunt. Post hæc subjunctum est:

Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Videt mulier, id est anima, *Samuelem*, quando timore vel **648** amore Dei interdum tangitur, et compungitur; *clamat quasi voce magna*, quando considerata levitate sua et iniquitate ita terretur, quod ad poenitentiam lacrymas movetur et accenditur, et quasi in hæc verba corpus suum, quod in Saule accipitur, alloquitur quodammodo dicens: *Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul*. Saul interpretatur *expetitus* sive *abutens*. Et est quasi dicat: Omnia mala hæc induxisti super me, quia *tu es Saul*, tu es qui misericordia Dei *abuteris*, qui oblitus es miserationum Domini, qui tandiu te sustinuit, qui exhibitam tibi benignitatem Conditoris augmentum tibi fecisti perditionis. Contra hujusmodi animæ clamorem rursus Saul, quod est corpus, falsam spem et falsam consolationem suam obtendit, dicens:

Dixitque ei rex: Noli timere. Quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. Ac si dicat: Sanctas inspirationes, quibus ex supernæ dulcedinis gratia aliquando visitabar, jam quasi de longe intueor, sanctarum cogitationum et affectionum, quas aliquando habebam, per quas de terrenis ad cælestia sublevar, jam reminiscor, ideoque non immerito timeo, quæ post tanta Dei beneficia jam ad infirma relapsa tecum perire me video.

Dixitque ei: Qualis est forma ejus? Ac si dicat: Si tanto dolore afficeris, quare ad formam prioris conversationis tuæ vitam tuam non instituis?

Quæ respondit: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Quasi dicat: Deus omnipotens, cum quo et in quo quasi in juventute quadam florebam, quando solum illum debitæ charitatis ardore diligebam, jam quasi *vir senex ascendit*, quia ex superbia et torporis mei nequitia jam mihi insenuit, quia amor ejus mihi refriguit.

Et ipse amictus est pallio. Pallio utique carnis et carnalis vitæ tuæ ita oblectus est mihi et absconditus, quod nullus fulgor solitæ visitationis ejus atque consolationis mihi paret, quia lumen cognitionis et amoris ejus, quod aliquando in me erat, jam extinctum considerat. Sed, dum sic homo cum seipso configit, dum modo per desiderium **649** cordis resurgere ad Deum nititur, modo per desidiam carnis

reliditur et dejicitur, fit aliquando ad horam in bimine, quod sequitur:

Intellexit ergo Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terram, et adoravit. Ad intellectum suam redit, Deum esse in se recognoscit. *Inclinat se super faciem suam in terram* corpore Deo se humiliando; *adorat*, precibus quantis valet divinæ pietatis clementiam invocando.

Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me, ut suscitarer? Responsio hæc Samuelis responsio est Dei omnipotentis, qua inclinanti se hoc modo super faciem suam in terram et adoranti interdum respondet, non tamen ea pietatis dulcedine qua ante respondere ei consueverat, sed secundum infirmitatem fidei atque spei, quam jam defecisse in eo considerat.

B *Quare inquietasti me*, inquit, *ut suscitarer?* Suscitari proprie dicitur, qui aut dormit, aut qui mortuus est. Omnipotens autem Deus, qui nec dormit, nec moritur, ea similitudine quasi de somno vel de morte suscitatus homini loqui dicitur, qua et homo, tepore animi pigrescens, malo quodam somno dormire quodammodo atque mori dicitur. Ergo quod ait, *quare inquietasti me, ut suscitarer*, idem est ac si dixisset: Quievi aliquando in te, quando per pietatis meæ gratiam possedi te, sed tu *inquietasti me*, quia me repulisti a te, sed nunc quasi mortuus loquor tibi, quia mortuum te video, nullumque vitalis actionis signum in te invenio.

Et ait Saul: Coarctor nimis, siquidem Philisthæi pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire me noluisti, neque in manu prophetarum, neque per somnia. Ac si dicat: Maligni spiritus et peccata malignorum spirituum instinctu mihi dominantibus possederunt me, et invaluerunt contra me, *et Deus recessit a me*, dereliquit me, *et exaudire me noluisti, neque in manu prophetarum, neque per somnia*, quia nec bonam voluntatem in corde habeo, nec corpore ad bona opera consurgere valeo.

Vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. Ostendunt nobis **650** hæc verba multimodas atque diversas illas confictiones, quas homo patitur, et sentit in se, dum modo prorsus desperans dicit: *Dominus recessit a me*, modo in ipsa sui desperatione rursus Deum incipit invocare. Sed hujusmodi invocationem, quæ sit sine fide et spe, Deus quidem audit, sed non exaudit, sed quasi in hæc verba respondens dicit:

Quid me interrogas, cum Dominus recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum? Ac si dicat: Quid pro salute tua me invocas, de cujus misericordia desperas?

Et notandum quis sit *æmulus* iste Saulis ad quem relicto Saule Dominus se testatur transisse. *Æmulus* Saulis, qui superbia et desperatione cecidit, erat David, qui in cunctis actibus, in cunctis cogitationibus, in universis tribulationibus suis ac necessitatibus semper in Domino sperabat, semper de misericordia Dei cum summa humilitatis reverentia presumebat. Ab illo recessit, ad istum transiit, quia

nihil ita Deum offendit, sicut desperationis iniquitas, nihil ita placat Deum, sicut fidei et spei integritas et sinceritas. Hæc est vera et perfecta fides et spes, ut nunquam homo ita cadat, nisi resurgere se posse per misericordiam Dei crelat. Hujus itaque rei evidens exemplum habemus in duobus istis regibus. Peccavit Saul, peccavit et David. Iste peccavit, et propter desperationem in peccato suo periit; ille peccavit et propter fidem et spem, quam ad Deum habuit, salvari a peccato suo promeruit. Quicumque ergo imitator est Saulis, qui ita in Deo dubitat, quod desperat, ut per misericordiam Dei salvari possit vel debeat, in hoc sine dubio subjecta Samuelis verba implebuntur dicentis :

Faciet tibi Dominus sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David, quia non obedisti voci Domini, neque fecisti mandatam iram furoris ejus in Amalec. Idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. In Amalec, qui interpretatur *populus lambens*, de quo præcepit Dominus Sauli dicens : *Vade et percute Amalec, et demolire universa ejus, et non concupisceas ex rebus ipsius aliquid* (1 Reg. xv, 3), sive superbiam, sive deformia et turpia carnis **651** peccata atque desideria, quæ vere iram furoris Domini suscitant, non incongrue æstimo intelligenda, quæ in initio regni sui in primordio utique conversionis suæ homo ita Deo jubente interficere in se debet, ut et universa ejus demolitur, et interfecto in se peccati opere exterius nihil sibi relinquat, quod concupiscat, vel unde delectetur interius. Sed mandatam iram furoris Domini in Amalec ille non facit, qui carnalia peccati opera exterius deserit, sed carnalibus adhuc desideris et cogitationibus delectabiliter seipsum intrinsecus pascit, qui signa superbiæ non relinquit, hoc est qui habitum, non animum mutat, qui sub veste humilitatis elatum cor portat. Et est quasi dicat Deus : *Elegi quidem te, ut essem et regnarem in te, sed quia non fecisti mandatam iram furoris Domini in Amalec, scindam regnum de manu tua, ut potestatem illam, quam super regnum tuum, corpus utique et animam tuam aliquando me donante habebas, deinceps habere non valeas. Insuper etiam. Dabit Dominus Israel tecum in manus Philistiim.* Quia a dominantibus tibi malignis spiritibus ita obcæberis, quod ipse etiam lumine cognitionis meæ, quod adhuc in te est penitus privaberis. Sed tolerabile quidem malum hoc esset, si huic aliud, quod gravius est, post hanc vitam non succederet.

Cras etenim tu et filii tui mecum eritis. Cras, inquam, hoc est, cum tempus præsentis vitæ transierit, et districtus futuri judicii mei dies advenerit, tu et filii tui, id est opera tua, mecum eritis, ubi tremendo judicio meo assidetis, non ut salvemini, sed ut damnemini.

Sed et castra Israel dabit Dominus in manus Philistiim, quando post peractum judicium corpore simul et anima malignis spiritibus subjiceris, ubi in æterno inferni supplicio aternaliter cum illis subja-

cebis. Sed quando aut quomodo loquitur hæc Deus homini? Tunc videlicet, quando eum aut lingua doctoris increpat, vel certe voce Scripturarum æternum ei comminatur supplicium, nisi respiscat. Sed qui salvandus non est, hic nec lingua doctoris ædificatur, nec invectione Scripturarum **652** ab iniquitate sua revocatur, sed de corruptione cadit ad desperationem, sicut consequenter ostenditur, cum protinus subinfertur :

Statimque Saul cecidit porrectus in terram. Cadit porrectus in terram, quando non porrigit se Deo nec celestibus, sed quasi totus ad terram prostratus, totus terrenis et carnalibus desideriis deditus, peccato quod fiendo et poenitendo mundare potuit, nova quotidie peccata cumulare incipit. Sed unde hoc? Ex eo videlicet quod subjungit Scriptura dicens :

Extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. Bonum utique est, ut verba Samuelis, verba Dei omnipotentis homo timeat, sic tamen, ne propter timorem ad desperationem corruat. David peccavit, et verba Domini, quæ per Nathan prophetam audivit, timuit quidem; sed non extimuit, sed ipso etiam timore pœnam evasit, quam meruit, quia robur fidei habuit; speravit enim in Domino, et salvatus est. Saul verba Samuelis audivit, et non modo timuit, sed extimuit, quia robur fidei non habuit. Desperavit enim, et desperatus est. Sed jam ad nos redeamus, et quid spiritali homini timorem hunc, qui ad desperationem ducit, pariat, videamus.

Et robur, inquit Scriptura, non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. Panis iste est, ut arbitror, doctrina sacræ Scripturæ. *Tota dies illa,* in qua panem istum non comedis probatur, tranquillitatem illuminatæ mentis non incongrue significat, quam in initio conversionis suæ aliquando cum Deo habuerat. Ideo utique omnia hæc, quæ audivimus, Deo permittente, homo patitur, quia dum adhuc diem habebat, dum in prosperitate illuminatæ mentis adhuc cum Deo erat, panem hunc sacræ Scripturæ, unde robur fidei ac longanimitatis patientiæ acquiritur, parvipendit, neque more manducantis assidue dentibus memoriæ in cibum animæ suæ transferre satagit. Sequitur :

*Ingressa est itaque mulier illa ad Saul (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum : Ponam coram te **653** buccellam panis, et comedens convalescas, ut possis iter agere.* Mulier ista est adhuc, sicut prædiximus, infirma anima, quæ quasi buccellam panis ponere coram Saule nititur, dum exteriorem hominem suum ad poenitentiam et confessionem hortatur quæ per buccellam panis non incongrue significatur ut comedens ad agendum iter convalescat, hoc est ut quasi quibusdam poenitentiae dentibus confringens, peccata sua atque comminuens, consideret quantum in pravis actibus prostratus jaceat, si forte resumpta spe ad perficiendum ceptum iter vitæ spiritalis, a quo male negligenterque vivendo cecidit,

pœnitendo negligentias suas ac confitendo resurgere A possit.

Qui renuit et ait : Non comedam. Dicere non comedam est pœnitendo et confitendo redire nolle ad veniam.

Coegerunt autem eam servi ejus et mulier, et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. Surgere istud non est bonum surgere, sed malum. Surgit de terra, quando eo usque devolvitur, quod etiam superbire incipit de terrena et carnali vita sua, et ea, pro quibus humiliari et timere debuit, quadam præsumptionis audacia irreverenter et sine timore agere præsunit. Sedet super lectum, quando pulsantibus vitiis nullo modo resistit, sed in delectatione carnis suæ quamdam sibimetipsi requiem facere incipit. Congruè enim per lectum, in quo requies carnis est, ipsa caro intelligi potest. Recto autem ordine subjunxit Scriptura dicens :

Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit, et occidit eum, tollensque farinam miscuit, et coxit azyma. Et posuit ante Saul et ante servos ejus. In vitulo pascuali lascivia carnis satis convenienter 654 potest significari. Appositum sibi vitulum cum servis suis Saul quodammodo comedit, quando cum universis sensibus suis homo desperatus ad malum inclinatur, lascivisque delectationibus suis servire atque delectabiliter in eis pascere seipsum cœperit. In farina vero subtilitatem sacræ Scripturæ intelligendam æstimo. Tollere farinam et miscere, est puritati sacræ Scripturæ pravum et iniquum intellectum admiscere. Mista hoc modo farina, mista, inquam, pravo intellectu sacra Scriptura, recte subjungitur et coxit azyma, quod est panis absque fermento, quia panis, id est doctrina illa, quæ inde procedit, non erigit cor hominis ad Deum sed deprimit, magisque excæcare hominem videtur quam illuminare. Unde apte mox infertur :

Qui cum comedissent, surrexerunt et ambulaverunt per totam noctem illam. Surgere, per totamque noctem ambulare est excæcatum in superbia et malitia sua hominem eo usque pergere, quod justo Dei judicio in manus Philisthiim, in manus videlicet malignorum spirituum corpore et anima traditur, cum quibus sublata sibi spe vitæ æternæ, sine fine cruciabitur. Ecce regnum Saulis, regnum utique injustitiæ et perditionis, quod idcirco voluit Deus, ut præscriberetur nobis et legeretur, ut quanto frequentius audimus et legimus, tando constantius contra illud vigilemus, ut si forte surgere contra nos incipiat, summo conamine reprimatur, ne crescat et prævaleat, quatenus ad regnum David, quod est regnum justitiæ, consurgere mereamur. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

655 HOMILIA LXVI.

IN DOMINICAM V POST PENTECOSTEN PRIMA.

Cum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat super saxum Genesareth (Luc. v).

Quatuor Dominicis præcedentibus transactis, quinta jam in ordine succedit, quæ quintæ illi diei creationis mundi non injuste aptari potest. Quidquid enim ibi operis Dominus legitur fecisse, totam, ut mihi videtur, evangelicæ lectioni et orationi concordat.

Ut autem primum ad litteram dicamus, magnum et evidens divinæ miserationis opus hoc præsentis Evangelio commendatur, quod tota nocte labrantibus discipulis tam copiosum victum præbere dignatus est. Si enim una tantummodo nocte labrantibus victum henigne præbendo adfuit, quæ putamus pietatis magnitudine hic et in futuro illis aderit, qui non una nocte, sed continuis diebus et noctibus vigilare et laborare in ejus student laudibus? Unde quinta beatitudo, quam misericors Dominus misericordibus repromittit dicens : *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur (Matth. v, 7)*, quintæ huic Dominicæ non immerito inscribitur. Hinc Petrus in Lectione hodierna, idem quod et Evangelium commemorat, commendat dicens : *Omnes unanimes in oratione estote, fraternitatis amatores, compatiens, misericordes (I Petr. iii. 8)*. Nunc de die quinta, ut cœpimus, dicamus.

Dixit quinta die Deus : *Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatilis super terram sub firmamento cæli. Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens : Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane dies quintus (Gen. 1, 20-23)*.

656 In aquis istis, quæ producent reptile animæ viventis, compunctionis gratia potest designari. Nam quando homo primum peccata sua Deo miserante incipit recognoscere, et ita, dico recognoscere quod etiam delere et lugere ea coram Domino potest, illud est quodammodo aquas producere reptile animæ viventis. Illud est quod hodiernum Evangelium dicit, turbas irruere in Jesum. Et bene aquæ istæ producent reptile animæ viventis. Anima enim moriens est homo, quando peccatis delectatur, in peccatis conversatur. A peccatis autem Deo adjuvante conversus fit veraciter anima vivens, ut bene de eo dici valeat quod alibi legitur : *Et factus est homo in animam viventem (Gen. 11, 7)*.

Factus autem in animam viventem, videt jam, et sollicitè considerat in quibus peccatis et vitiis dum reprobatur, et per hæc fit volatile super terram sub firmamento cæli. Per reptile possumus intelligere peccata, per volatilis bona opera. Volatile fit homo, qui prius reptile erat, quando volat de pœnitentia ad satisfactionis operationem, de spiritu timoris ad spiritum amoris. Et per hæc volat super terram, quando terram suam, id est carnem suam tali dominio incipit superare et domare, ut semper subtus se eam deprimat, ne seducat, ne quando spiritum decipiat. Et hoc sub firmamento cæli, hoc

est sub firmata et ita stabilita mente bona opera debet agere, ut non permittat ea super cor transire, id est ut laudes humanas non requirat, quia si transitoria laudis gloriam non quaesierit, procul dubio super cor non transeunt, sed sub firmatae mentis custodia soli Deo conservabuntur :

Creavitque Deus cete grandia et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquae in 657 species suas, et omne volatile secundum genus suum. Videtur mihi per haec tria tres ordines posse notari, quos Deus omnipotens in Ecclesia ordinavit, atque constituit. Per *cete grandia* carnales; per *animam viventem et motabilem* spirituales; per *omne volatile* praelatos. Quia enim cete abundant carnis, bene per *cete grandia* carnales et saeculares possunt accipi, per *animam viventem et motabilem* spirituales. Quod non dicit *mobilis*, sed *motabilis*, per hoc designat nobis quemdam bonum motum, qui fit in homine, quia verbum hoc *mobilis* et in malo et in bono; *motabilis* vero raro nisi hic invenitur, et in bono accipi potest. *Creavit itaque Deus cete grandia*, quia saeculares et carnales in eo quo sunt ordine vult esse et bene esse. Non enim omnes spirituales possunt esse. *Creavit etiam omnem animam viventem atque motabilem*, id est spirituales, quorum anima non nobilis, sed motabilis sit quia bene anima illa *motabilis* dicitur, quam totam, ut ita dicam, Deus movit, quam de peccatis ad bona et sancta opera, de spiritu timoris ad spiritum amoris misericorditer promovit. De qua benedicitur *quam produxerant aquae in species suas*, quia per aquas et flumina lacrymarum producitur, imo reducitur ad antiquam speciem, hoc est ad innocentiam et priorem animae pulchritudinem, quam peccando perdidit, per quaerit iterum ad imaginem et similitudinem Dei reformari meretur.

Sed quia ad profectum conversorum seu saecularium magisterium deesse non debet praelatorum et doctorum, recte subditur: *Et omne volatile secundum genus suum.* Quod dicit *secundum genus suum*, per hoc ostendit quia aliud praesesse debet illis esse qui spirituales sunt, aliud praesesse debet illis esse qui carnales sunt. Et hoc est esse *volatile secundum genus suum*. Alia enim doctrina impendenda est spiritualibus, alia carnalibus; nec ea quae spiritualibus dicuntur exponenda sunt carnalibus, sed quod utrisque congruit suo in tempore doctor quisque docere et proferre debet. Fit et ipse homo quasi *omne volatile*, quando totus, quantum hic possibile est, per dulces cordis affectiones ad Deum sublevarur, cunctasque ei a Domino vitae praesentis vanitates penna contemplationis transvolare donatur. Sequitur :

Et vidit Deus quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite et 658 multiplicamini, et replete aquas maris, avesque multiplicentur super terram. Videre hoc Deus dicitur quod diligere comprobatur. Diligit enim profectum suorum, et benedictionem dat suam dicens: *Crescite et multiplicamini.* Haec est benedictio ejus, qua spirituales et carnales benedicit,

ut ita dicam, simpliciter dicens *crescite* nascendo et generando quia non est voluntatis ejus ut omnes sint spirituales. Vult enim ut spirituales procreentur a carnalibus. Spirituales vero hac benedictione benedicuntur, ut *multiplicentur*, id est ut in bonis actibus sint proficientes, in virtutum numerositate semper progredientes et eminentes. Post hanc virtutum multipliciter congrue *replete aquas maris* jubentur. Quid per *aquas maris* nisi profunda sacrae Scripturae scientia? Has aquas maris homo tunc replet, imo adimplet, quando vigilanter eadem, quae de Scripturis sacris didicit, vel audivit, operibus exsequi pro modulo suo non intermittit. Tunc et *aves multiplicentur super terram*, quia talibus plerumque clementi dispositionis suae ordine Dominus tales magistros et doctores praeficit et providet, qui eis utiliter praesesse et prodesse sciunt. Vel sic aves multiplicentur, quando ipsi beato homini bona opera, bona desideria adjiciuntur, et quotidie in eo augmentantur. Haec omnia quinta die facta legimus. Haec evangelicae, ut video, lectioni non injuste coaptari possunt. Ait namque evangelista :

Cum turbae irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Turbae istae, quae irruunt in Jesum, turbatos in poenitentia hominis sensus non incongrue expriment. Nam quando homo peccata diligit, peccatis congaudet, nequaquam turbatos ad poenitentiam sensus habet. Cum vero, supernae miserationis gratia se visitante, ante oculos mentis praeterita peccata sua reduxerit, et pro eidem illicitis actibus, quae commisit, turbati et affligi per spiritum timoris incipit, hoc est quodammodo turbas irruere in Jesum. Tunc etiam, ut praediximus, producent aquae reptile animae viventis. Producere enim aquas reptile est turbas irruere in Jesum? Quare irruunt in Jesum? *Ut audiant verbum Dei*, hoc est, ut per verbum et praeccepta Dei doceantur, quomodo ad eum pervenire valeant, qui est Verbum Dei Patris.

659 Et notandum quod *irruerunt* in eum quia per hoc innuitur, ut quemadmodum aliquando ad peccata proni et veloces exstitimus, tantum nunc festini et strenui auditores esse debemus verbi Dei. Sed quia per seipsum nihil homo habet, vel per se agere valet, recte subjungitur: *Et ipse stabat*, id est Dominus stare incipiebat, *secus stagnum Genesareth.* Stagnum dicitur, quasi *stans aqua*. Fit, ut mihi videtur, quasi *stans aqua* in homine, quando carnalis vitae concupiscentia a sua, qua fluebat, dissolutione, per Dei misericordiam stare, id est quiescere incipit. Venit namque Dominus ad plurimorum corda, (non enim est, qui se abscondat a calore ejus) stare suum ibi non facit, ubi et in bono opere, et in perfecta poenitentia homo non perseverat. A quibuscunque vero ita irruitur in eum, quod et in bonis actibus et in poenitentia stabiles sunt, juxta illos stabit, quia esse suum in eis facit. Stat autem Dominus *juxta stagnum Genesareth*, quod interpreta-

tur, *generans sibi auram*, dum per hanc stantem compunctionis aquam, ipso Domino adjuvante generat sibi homo auram, id est spem æternæ salutis quia hac aqua stabilis pœnitentiæ datur ei spes perpetuæ tranquillitatis et pacis.

Et vidit duas naves stantes secus stagnum Genesareth. In duabus navibus istis interior et exterior homo noster valet intelligi. Hæc duæ naves stant secus stagnum, quando statum quemdam homo sibi facit, seipsum cognoscendo et in pœnitentia perseverando quia, etsi sunt, qui peccata sua recognoscunt, sed [si] in pœnitentia non perseverant, secus stagnum nullo modo stant. Hi vero secus stagnum sunt stantes, qui velut in stagno sive aqua limpidissima seipsos clare intuentes, quid in corpore, quid in anima peccati contraxerunt, recognoscunt, et quidquid illud est quod peccaverunt, stabili pœnitentia satisfacere proponunt. Hoc videre dicitur Deus quia hoc diligit Deus, hoc bene placitum est in oculis ejus. Sic secus stagnum stantes, id est in vera pœnitentia perdurantes, veri et boni illi piscatores fiunt, de quibus subditur :

Piscatores autem descenderant et lavabant retia. Piscatores isti nos sumus, qui in his duabus navibus laborare debemus, ut tale quid agamus et operemur, quod Domino Deo nostro gratum 660 et acceptum, et nobis salubre ac proficuum sit. Quam tamen piscationem non nisi *descendendo*, id est humiliando nos possumus perficere. Omnia enim bona nostra in profunda cordis humilitate debent consummari. Post hæc *lavari* debent *retia*, quod sunt, ut video, sensus nostri. Retia autem lavare est pollutos sensus peccatis, sletibus emundare. Lotis vero retibus, id est emundatis a peccatis sensibus nostris, bene in typum eorum, quæ intra nos Dominus gerit, subjungitur.

Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Per unam navim, quæ erat Simonis, qui dicitur obediens, potest anima hominis intelligi, quæ se Deo devovit, et ejus mandatis obedire proponit. In unam hanc navim Dominus potius *descendere* quam *ascendere*, ut mihi videtur, dici potuisset. Omnis enim gratia ejus ad nos desursum descendit; sed per suum descensum ad nos, ad se ascendere facit nos. Non enim per se in sua persona ascendit, sed in nobis ascendit, quando nos ascendentes facit. Et ideo quidquid in homine operatur, totum ei ascribitur. *Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum.* Reducitur homo a terra, id est a terrena vita sua pusillum, quando Deo donante primum opera peccati incipit relinquere. Sed hoc *pusillum* est et exiguum, si adhuc voluntates et desideria peccandi nescit contemnere. Pusillum est ergo peccata relinquere. Sed illud pusillum magnum quodammodo fit, quando etiam voluntates et desideria peccandi relinquere incipit.

Nec prætereundum quod dicitur *rogavit*. Quosdam Dominus tanquam pius, tanquam mansuetus

rogat, quosdam districte venire ad se compellit. Illos enim quodammodo *rogat*, quos sua solummodo visitatione et amabili dulcedine, absque omni mundi istius confusione, ad se de sæculo conversos venire facit; illos vero, ut ita dicam, compellit, quos diu renitentes, aut infirmitate, sive aliqua alia adversitate emergente tandem mundi contemptores et sui amatores efficit.

Quo facto *sedens* incipit *docere de navicula turbas*. Sessio ista requiem Dei, quam ei a peccatis quiescendo, et pro peccatis 661 nos humiliando facimus, designat. In qua sessione vel requie *docet de navicula*, hoc est de humiliata anima *turbas*, turbatos videlicet sensus hominis, qualiter seipsos recognoscere et deslere, et Deo satisfacere debeant. Ista omnia, quæ modo diximus, fiunt per spiritum timoris. Sed cessante spiritu timoris, fit sublimiter in homine, quod subjungitur :

Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem : Du. in altum. Cessat Dominus loqui ad turbas, quando homo diu pro peccatis turbatus, etiam per pœnitentiam purgatus, de timore æternæ damnationis jam aliquantulum intra se cessare incipit. Sic itaque ad spem indulgentiæ promotus ducitur jam de gradu timoris *in altum*, id est in altum illud, quod vere est altum, spiritum utique amoris. De quo *alto* propheta David ait : *Accedet homo ad cor altum* (Psal. LXXX, 8). Ecce, qui sic purificatam et illuminatam animam suam Deo largiente ducit in altum, fit, ut præmisimus, *volatile super terram sub firmamento cœli*; quia de spiritu timoris vere volitat in altum, id est spiritum amoris.

Vel sic, *ducit in altum*, quando in altum sacrorum Scripturæ sensum totum convertit intellectum, ut videat et intelligat quid sequi debeat. Sed quia solus Deus per misericordiam suam operatur in homine, ut et per spiritum timoris turbæ irruant in Jesum, et ut per spiritum amoris navim suam ducere possit in altum, recte in Oratione hodierna, in qua, ut mihi videtur, sensus Evangelii comprehenditur, oramus et dicimus : *Deus, qui diligentibus te bona invisibilia præparasti, infunde cordibus nostris tui amoris affectum.* Hæc enim omnia, quæ in primordio Evangelii diximus, bona sunt *invisibilia*, per quæ eum, quem prævidit dilectorem suum futurum, ad amorem suum præparat, atque sic per bona invisibilia præparatum ducit in altum, dum amoris sui infundit affectum. Sed, ducta navi in altum, bene laxari jubentur retia in capturam.

Et laxate retia in capturam. Diximus per *retia* sensus hominis posse intelligi. Hæc retia quasi ligata erant, quandiu homo sub timore erat. Timor enim ligat, amor solvit. Mitigato timore libere et expedite *retia*, id est sensus hominis *laxantur* per amorem in *capturam*; in *capturam* dico bonarum et justarum voluntatum, seu sanctorum desideriorum 662 et sensuum utilium sufficientiam. Et quia spiritus amoris plus docet hominem de cognitione peccatorum.

quam spiritus timoris, recte Simonis responsum nostrum salubre est documentum.

Præceptor, inquit, *per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete*. Hæc verba, verba sunt hominis, seipsum veraciter considerantis, et de consideratis malis intime pœnitentis et dicentis: O Domine, præceptorem meum te esse recognosco; tua enim mihi præcepta dedisti.

Ego omnium præceptorum tuorum transgressome esse recolo et video. *Per totam enim non laborari*, id est totum quod vixi, in nocte, id ignorantia fuit, et quoniam in nocte et ego et mei fuimus, *nihil cepimus*, id est illud quod est, scilicet peccatum et malum, quod nihil est vatio boni, hoc cepimus, hoc, inquam, et non insecuti sumus. *In verbo autem tuo*, hoc est in iussionibus tuis, quibus spem et indulgentiam auctoribus promisisti, magis ac magis animus *laxabo rete*, quia totis sensibus meis conversus ad te, ad infinitum misericordiæ tuæ sinum conflujo.

Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam. Bene et congrue dicitur, *et cum hoc fecissent*, quia quicumque ea quæ præmisimus, perfererint, Deo miserante *copiosam multitudinem piscium* id est vivacium sensuum intra se concludent, et aggregabunt. Sed quia, quandiu in hac vita sumus, in his retibus, id est in his sensibus, quibus Deum sapere deberemus, esse non possumus (*corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* (Sap. ix, 15) fit plerumque, hæc ruptio navium [f. retium], quæ subjungitur:

Rumpebatur autem rete eorum. Rumpitur rete, quando boni cogitatus, sanctæ affectiones a corde excidunt, et id quod inutile et quod noxium est, cor ingreditur.

Sed ruptis retibus annuere debemus sociis, qui sunt in alia navi, ut veniant et adjuvent nos. Socii isti in alia navi sunt, ut prædiximus, membra corporis nostri. His sociis, ut veniant et subveniant nobis, annuere debemus, quia per exteriores labores corporis ad interiorem illam nos redire oportet gratiam cordis.

663 *Et venerunt et impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur*. Accedentibus laboribus corporis exterioris, implentur ambæ naviculæ, corpus utique bonis actibus, anima bonis sensibus. Notandum quod non dicit, *ut mergerentur*, sed *ut impleveruntur*. Quanto enim electi in Deo proficiunt, tanto magis coram Domino in profundam cordis humilitatem sese demergunt. Et quia, qui hoc ordine in sancta Ecclesia profecerit, non sibi soli, sed et aliis verbo et exemplo prodesse poterit, divino interdum nutu agitur, ut ad prælationem etiam contra suam voluntatem assumatur. Et hoc est quod in evangelica narratione subjungitur.

Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua eius dicens: Exi a me, quia homo peccator sum,

Domine. Per genua Jesu recte prædicatores et prælati intelliguntur; nam sicut per genua homo erigitur et deponitur, sic etiam prælati, quantum subditis seipsos debeant deponere, id est humilia et abjecta de se sentire, admonere necesse habent et ab amore terrestri erigere ad amorem cœlestem. Unde David per genua Jesu primos sanctæ Ecclesiæ prædicatores, scilicet apostolos, intelligens, in persona Domini sic de eis ait: *Genua mea infirmata sunt a jejuniis* (Psal. cviii, 24). Jejuni quippe a timore et amore Dei erant, quando imminente passionis articulo, relicto eo omnes fugerunt. *Simon ergo Petrus procidit ad genua Jesu*, quando ille, qui aliquando Simon, id est obediens, et *Petrus*, id est agnoscens, obediens Deo, agnoscens seipsum fuit, sumitur ad prælationem. Qui bene procidisse dicitur, quia licet foris surrexisse videatur per prælationis honorem, intus tamen gravem mentis patitur dejectionem, dum a solita retrahitur quiete, et amica sibi privatur dulcedine.

Sed dum videt et perpendit quod omnipotentis Dei ordinationi contraire non valet, ad illum, a quo omne datum optimum, totaque salus et gratia speranda est, convertitur, orans ut talis ei actio talisque vita et prædicationis virtus tribuatur, unde perpetuo nomen ejus collaudetur. *Exi, inquit, a me, Domine, quia peccator homo sum*. Ac si dicat: *Exi a me in prædicatione, exi a me in operatione*, id est ita *exi a me* in prædicatione, ut doceas me quid dicam, et sic *exi a me* in **664** operatione, ut agere valeam quod acceptum sit coram te omni tempore. *Quia peccator homo sum*; si enim illud exierit a me quod ego sum, nihil est nisi peccatum.

Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant in captura piscium, quam ceperant. Stupor mentis est alienatio, qua homo a se alienatur, quando in stuporem convertitur. Qui profecto *stupor*, id est mentis alienatio, *circumdat eum*, quando per exteriores curas distenditur, et a solitæ contemplationis dulcedine quodammodo alienus efficitur. In qua mentis alienatione ex exteriorum rerum occupatione, *omnes qui cum illo erant*, omnes videlicet sensus et motus illius qui cum illo erant *in captura piscium*, id est quas tunc secum habebat, quando subtiles et nobiles sensus et intellectus ex sacra Scriptura, quasi piscator quidam extrahere solebat, admittit, nec jam, uti solitus erat, nobilium piscium, scilicet nobilium sensuum captura gaudere valebit.

Similiter quoque Jacobum et Joannem filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Per *Jacobum*, qui interpretatur *supplantator*, accipitur *bona operatio*, per Joannem *dulcis oratio*. Hi duo filii sunt *Zebedæi*, quod interpretatur *iste fluens*, id est hominis, qui per gratiam Dei ubertim aliquando lacrymis fluere solitus, bonorum filiorum procreatione Deo videlicet dignæ operationis profectu, et dulcis orationis instantia abundabat. Qui profecto filii bene *socii Simonis* dicuntur, quia boni operis sublimitas, et internæ dulcedinis assiduitas magnam, ut ita dicam, societatem.

substant cum Simone, hoc est cum homine Deo de-
vote obediente.

Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere, ex hoc enim homines eris captiens. Ac si prælatum nimis pro se sollicitum Dominus consoletur et dicat: Timeſ quidem ex eo quod aliis debes præesse, et tibi minus prodesse; si minorem fructum in te et majorem fructum in subditis videris, noli timere; ex hoc enim homines eris captiens, id est multorum animas ad viam vitæ æternæ perduces.

Jam sequitur, ut mihi videtur, remuneratio et subditorum et prælatorum, eorum qui pie subesse, et si præesse contingat, in humilitate student præesse.

665 *Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum. Subducuntur ad terram naves, cum corpore et anima ad terram viventium pervenerimus, ubi vere, relictis omnibus, sequi perfecte Dominum poterimus. Ad hæc obtinenda et quærenda iterum ducit et docet nos Oratio hodierna, in qua sic potimus, ut ille qui diligentibus se bona invisibilia præparavit, infundat cordibus nostris sui amoris affectum, ut enim in omnibus et super omnia diligentes, hoc est sive simus in omnibus et cum omnibus in subjectione, sive simus super omnes in prælatione, promissiones ejus, quæ omne desiderium superant, subductis ad terram navibus nostris, consequamur. Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

366 HOMILIA LXVII.

IN DOMINICAM V POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Factum est, cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, etc. (II Reg. VII.)

Sicut quartam Dominicam istam congruam quamdam similitudinem habere diximus cum quarta ætate sæculi, in qua Dominus plebi Israeliticæ reges constituit, quorum primus erat Saul, de quo tunc recitatum est, quomodo Domino displicuit, quomodo destructo regno ejus, ipse reprobus a Deo per manus hostium interiit; sic quinta hac Dominica congruo et pulchro satis ordine legitur, quomodo regnum David, qui vere Domino placuit, consurrexerit, et in manu Domini roboratum sit. Illud regnum Saulis funditus significat injustitiæ et peccati, quod nisi funditus in homine destruat et intereat, non potest surgere regnum David, quod est regnum justitiæ et pietatis.

Et quia Dominica hæc quinta tota respicit ad munditiæ cogitationum, et custodiam cordis, totum quod de regno David legitur, totum ad regnum illud, quod intra nos Deo constituere debemus, tendere videtur. Quisquis enim, sicut præmisimus, factus est volatile super terram sub firmamento cæli, cujuscunque animam produxerunt aquæ in species suas, et Dominus Jesus irruentibus turbis in eum stare secus stagnum Genesareth cæperit, regnum David veraciter in eo consurrexit, quod

quandoque in eo pleniter perficietur, cum subductis ad terram navibus, relictis omnibus, Dominum sequentur. De quo regno Davidis refert liber secundus Regum.

Factum est, cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, dixit ad Nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium? In rege David hominem quemlibet fidelem, et in Deo perfectum potes intelligere, qui per Dei misericordiam, amoto et sublato a se regno injustitiæ, transit et pervenit ad regnum justitiæ, ad regnum illud, cujus thronus, sicut in consequentibus ait, in sempiternum stabilietur; destructo in homine regno injustitiæ, et firmato regno justitiæ, revera, sicut litteræ textus incipit et præmittit, factum est, cum sedisset rex. Grande et memorabile factum Dei omnipotentis est, cujus infinitæ bonitatis opus est, si unquam regnum iniquitatis in aliquo cadat, et laudabile æquitatis regnum consurgat.

Nec prætereundum quod rex ipse David interpretatur manu fortis, sive visu desiderabilis. Homo enim fidelis, quem per David posse significari diximus, si bene ordinatum cordis sui regnum vult habere, debet et manu fortis, sive visu desiderabilis esse. Est manu fortis, quando perfectus esse laborat in activa vita; est visu desiderabilis, quando concupiscibilia illa æternæ vitæ gaudia mente utcunque videre et desiderare incipit in contemplativa vita. Sedet in domo sua, cum in corpore suo, quæ est quædam domus animæ, a carnalibus concupiscentiis et vitiiis quietem quamdam Deo donante potest habere. Dat ei Dominus requiem undique ab universis inimicis suis, cum, sedatis motibus perversis et vitiiis exterioribus, omnem etiam voluntatem peccandi auferat interioribus.

Cum factum istud magnum, sicut audistis, erit, quod rex in domo sua sederit, quod Dominus requiem undique ab universis inimicis suis dederit, dicit ad Nathan prophetam: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina? Nathan interpretatur domum Dei.* Loquitur ad Nathan homo, quando divinæ inspirationis dono visitatur, ex qua amabili et dulci visitatione de donis Dei sibi præstitis gratulatur et hilarescit, de malis imminentiibus, de tentationibus vicissim succedentibus tristatur, ingemiscit et queritur dicens: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita est in medio pellium? Cedrus fortitudinem habet et odorem. Hæc duo homo habere debet: fortitudinem, ut peccatis fortiter resistat; odorem, ut bonæ opinionis fragrantiam de se aliis emittat. Videsne, inquit, quod ego habitem in domo cedrina? ac si dicat anima beata: Ex dono Dei et Domini mei est quod domus mea cedrina est, hoc est quod fortitudinem hanc habeo, per quam forti animo peccatis in corpore peccati resistere valeo. Sed et cum fortitudine non deest odor; quia etsi non propter solius dile-*

tionis tuæ dulcedinem peccare desisterem, saltem de malæ opinionis odor de me exiret, unde aliis occasionem peccandi præberem, peccata perhorrescerem. Ecce homo ille qui factus est volatile super terram, qui volitavit de spiritu timoris in altum amoris, qui laxavit retia sua, id est sensus suos, in capturam bonarum virtutum, bonarum affectionum, sanctorum desideriorum, ecce quomodo ædificavit sibi domum cedrinam.

Sed licet cedrina sit domus ejus, ut et fortitudinem habeat et odorem, deest adhuc aliquid, unde in præsentem semper luceat et delectat. Quid est hoc? *Et arca Dei, inquit, posita sit in medio pellium?* In arca Dei anima hominis potest intelligi, quæ tunc vere dicitur et est *arca Dei*, quando in se continet Filium Dei, quando in se portat et servat manna dulcedinis verbi Dei. Quæ arca tandiu posita manet sub pellibus, quandiu corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, quo usque pelles mortalitatis nostræ **668** gestamus, ex quibus, pellibus in mente peccatis impetitur et impugnamur. Hinc, quantum video, sensus iste concordat Evangelico sensui, et verba David verba sunt Petri, et verba Petri sunt verba Davidis, hominis cujuslibet de profectu suo nunc gratias agentis, nunc de defectu suo ingemiscens. Ille dicit: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium?* Iste unus idemque homo dicit: *Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete; et hoc cum fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam* (*Luc. v, 5, 6*). Quia quamlibet domus nostra sit cedrina, tamen quandiu arca Dei posita est sub pellibus, quasi per totam noctem laborantes, illud, quod nihil est, peccatum capimus. Sed inter hujusmodi verba respondet Nathan regi; quia illud domum Dei, interna illa suavitas, quæ cor reficit, hominem sursum ad Conditorem suum, ne in his vicissitudinibus tentationum desperet, confortat et sublevat dicens:

Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade et fac, quia Dominus tecum est. Quod nihil aliud esse æstimo, nisi quasi Dominus bonis et sanctis desideriis hominis dicat invisibiliter: Bene omnia mente pertractasti, bona et perfecta est coram me voluntas tua. Ideo vade de bonis ad meliora, de virtute in virtutem, quia Dominus tecum est. Sequitur:

Factum est in nocte illa, et ecce sermo Domini ad Nathan dicens: Vade et loquere ad serrum meum David: Hæc dicit Dominus: Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Quid per noctem nisi præsentis vitæ ignorantia designatur, in qua semper homo erit, quia ad plenam Dei cognitionem nunquam in præsentem pervenit, quamlibet a Deo illuminetur et visitetur? Inde est quod et hodiernum loquitur Evangelium, rumpebatur autem rete eorum (*Ibid.*); quia præsentis vitæ ignorantia quedam est ruptio retium, ut nullo modo, sicuti velle-

amus, sapere et continere in cordibus possimus Deum. Attamen in nocte ista *factum* suum Deus operatur, *ad Nathan loquitur, 669* quia ne penitus tenebris ignorantiae involvamur, cor suorum dono gratiæ Spiritus sancti illustrat et penetrat, datque nosse et intelligere sermonem Dei. Et quid loquitur nobis sermo Domini?

Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? Egredere, inquit, fert animus tuus vicissitudines tentationum, molestias insurgentium vitiorum; voluntatis tuæ esset ut arca Dei in medio pellium posita non esset, in nocte præsentis vitæ versari nolles, quia ibi esse velles ubi de plena die cognitionis meæ gauderes. Sed, *nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?* Hoc est, nunquid in corpore mortis poteris ædificare mihi domum ad habitandum perpetuo in te quod non erit, nec esse debet nisi post hæc?

Sed et verba hæc unicuique bono prædicatori et prælato loquitur Dominus, quem propter aliorum ædificationem sumpsit ad prælationem: *Nunquid, inquit, tu ædificabis mihi domum ad habitandum?* Tu, quicumque es, quem assumpsi ad prælationem, si per exteriores curas distentus, stabilem mihi in te non poteris ædificare mansionem, noli timere, quia profectus ille et ædificatio proximorum magnus quandoque tibi fructus erit præmiorum.

Neque enim habitavi in domo, ex die qua eduxi filios Israel de terra Ægypti usque in diem hanc.

Per filios Israel possumus intelligere primos parentes nostros Adam et Evam; per *terram Ægypti*, paradisum. Ego, inquit, Deus omnipotens, humanam naturam in primordio ita creavi, ut esse meum in illa esset, si non peccasset. Sed quia obedire noluit, et vetitum pomum tetigit, ac per hoc *de terra Ægypti illos eduxi*, et ante paradisum collocavi, *ex illo die usque in diem hanc in domo non habitavi*, quia omnis homo, qui domus mea esse deberet, licet perfectus sit, aliquid de peccatis in se sensit, unde non potest in eo stabilis fore domus habitationis meæ. Quapropter, quia non in hac vita, sed in futura erit, quod quæris, sufficiat tibi quod *Fui tecum in omnibus, ubicunque ambulasti, et interfeci inimicos tuos, fecique tibi nomen grande juxta nomen magnorum, qui sunt in terra. Dedi pro certo tibi nomen grande*, quando de carnali et sæculari homine spiritalem te feci hominem. Et hoc nomen imposui tibi **670** *juxta nomen magnorum*, id est perfectorum, *qui sunt in terra*, ut tu non de numero imperfectorum, sed perfectorum meorum esses et magnorum. Hæc munera mea juxta magnificentiam meam et utilitatem tuam tibi in præsentiarum contuli; restat adhuc magnum aliquid, infinitum aliquid, quod in futuro tibi præparavi et dono donare proposui. Sequitur:

Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus. Cumque dies et

annos vitæ tuæ compleveris, et tempus istud plenum A
miseriarum, tribulationum, tentationum laborum-
que pertransieris, *suscitabo semen tuum*, semen
dico spiritum tuum, qui bonum semen fructum
multum attulit. Cum *egredietur de utero tuo*, id est
cum de vinculis corporis absolutus fuerit, et tu in
Domino cum patribus tuis dormieris, eum ad vitam
æternam suscitabo, et *firmabo regnum ejus*.

*Ipse ædificabit domum nomini meo; et stabiliam
thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei
in patrem; et ipse erit mihi in filium.* Ipse spiritus
hominis, quem sic suscitavero, *ipse ædificabit do-
mum nomini meo*, ipse domus mea erit, hic me pos-
sidebit, et a me possidebitur, et in regno meo re-
gnum ejus usque in sempiternum *stabilitur*. Ibi quod
Patris est, Filio meo exhibebo quia participem et B
cohæredem regni mei fieri concedo.

*Qui, si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga
virorum, et in plagis filiorum hominum.*

*Misericordiam autem meam non auferam ab eo, si-
cut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea.* Cum aula
illa cœlestis maculam nullam recipiat, sed omnes
sancti, omnes perfecti sint, qui illo perveniunt, in-
tuendum quid illud *aliquid* sit, in quo ibi *inique*
agere quisquam electorum possit. Est plane, est
quantum ego conjicere possum, illud *aliquid inique*
agere nihil aliud, nisi quod sancti illi animarum spi-
ritus in æternam claritatis gloriam assumpti, de
resuscitando corpore suo, quod in pulvere terræ
jacet, adhuc recogitant, oplantes coagonistam suum
consortem esse coronæ illorum et gloriæ, qui quon- C
dam socius et particeps fuit laboris et 671 ærum-
næ. Quod *inique agere* licet modicum ac veniale
sit, tamen sanctorum animæ, quæ totæ in Deum de-
berent esse suspensæ, aliquantula interim, donec
corpus suum recipiant, a Deo reflectit intentione.
Quam sententiam, quantum possum intelligere, Do-
minus affirmat, in eo quod subjungit, *arguam eum
in virga virorum*, tanquam dixisset: Si illud *aliquid
inique agere* unicuique electo meo est inevitabile,
non miretur, non turbetur. *Arguam enim eum in
virga virorum*, hoc est veraciter sciat quod hæc est
virga non mulierum, sed *virorum*, omnium dico per-
fectorum et fortium meorum, quia nullus tantæ per-
fectionis et sanctitatis ab initio erat, vel usque in D
finem erit, quin hanc virgam meam, hanc tristem
sententiam post mortem sustineat, ut corpore suo
tandiu careat, donec in generali resurrectione dupli-
cem stolam corporis et animæ recipiat.

Sed et arguam eum in plagis filiorum hominum;
quia plagas illas quas meruit iniquitas filiorum ho-
minum, ipse sustinebit, plagas videlicet istas, ut
sicut omnis homo, sive bonus sive malus in cinerem
et in pulverem terræ tempore præfinito revertitur,
cinisque cinerem, terra terram suscipit; sic et ipse
in cinerem et terram revertetur.

*Misericordiam autem meam non auferam ab eo,
sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea.* Quid
ip̄ Saule nisi primum illum ejectum, scilicet diabo-

lu n possumus intelligere quem sic Dominus noster
a facie sua amovit, ut nunquam ad eandem gloriam,
quam amisit, resurgere possit aut velit? Deus ita-
que omnipotens, qui fidelis et verax est in prom-
sionibus suis, ab eo quem *in virga virorum et in pla-
gis filiorum hominum* redarguit, misericordiam suam
non auferit, sicut abstulit a primo illo ejecto, quem
amovit a facie sua.

*Sed fidelis, inquit, erit domus tua et regnum tuum
usque in sempiternum ante faciem meam. Secundum
omnia verba hoc locutus est Nathan ad David. In-
gressus est autem rex David, et sedit coram Domino,
et dixit: Quis ego 672 sum, Domine Deus meus, et
quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? Quid
est quod promissum est, secundum omnia verba hæc
locutus est Nathan ad David, moxque subjunctum:
Ingressus est autem rex, et sedit coram Domino, nisi
quod electus quisque loquente Nathan, id est dono
Dei se visitante, et de spe resurrectionis et gloria
immortalitatis, quam in anima et corpore perceptu-
rus est, prædicente, mox cor ingreditur, et *sedet co-
ram Domino*, quia hoc est cor ingredi, et sedere
coram Domino, seipsum tantis bonis, tantis Dei
omnipotentis dignationibus indignum per omnia æs-
timare et recognoscere. In quo beato ingressu et
felici sessione utitur homo his verbis dicens ad Do-
minum: *Quis ego sum, Domine Deus meus, et quæ
domus mea, quia adduxisti me hucusque? Hæc, inquit,
beatitudo, hæc gratia superexcedit universa merita
mea; quæ nulla essent, si misericordiæ tuæ donum
me non adjuvasset.**

*Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Do-
mine Deus meus, quia dilexisti me, nisi loquereris
etiam de domo servi tui in longinquum. In longin-
quum locutus es, quia, quid de anima mea, quid de
corpore quandoque futurum sit, notum fecisti. Non
rogo, ut virgam virorum et plagas filiorum hominum
a me auferas.*

Ista enim est lex Adam, Domine Deus. Primus ille
parens noster Adam hanc virgam promeruit, cui
dictum est: Cum operatus fueris terram, non dabit
fructus suos, sed *spinas et tribulos germinabit tibi
(Gen. iii, 18)*. Ille primus plagam hanc sustinuit,
quod mortis sententiam subiit, cum dictum est ei:
Terra es, et in terram ibis. Et ideo, quia ista est D
lex Adam, et ita coram te præordinatum, tantum
obsecro, ne misericordiam tuam a me auferas, sed,
sicut locutus es, cum completi fuerint dies mei,
suscita semen meum, id est spiritum meum ad vi-
tam, fac, ut in sempiternum contempletur gloriam
tuam, corpusque meum, licet modo putrescat, in in-
corruptionem et immortalitatem in die judicii re-
suscita et redde. Amen.

673 HOMILIA LXVIII.

IN DOMINICAM VI POST PENTECOSTEN PRIMA.

*Amen dico vobis: Nisi abundaverit justitia vestra
plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis
in regnum cœlorum (Math. v).*

Dominica hodierna, quæ ab exordio Dominicarum,

quas celebravimus, sexta ponitur in ordine, sextæ A diei congruit, in qua Deus Pater post creationem celi et terræ, et omnium quæ in eis sunt, sexta die nobilem creaturam, hominem videlicet creavit ad imaginem et similitudinem suam. De hac sexta die ita in Genesi scriptum est : *Dixit quoque Deus : Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita, etc. (Gen. 1, 24.)* In terra, quæ animam viventem producere jubetur a Domino, homo peccator valet intelligi, qui tunc animam viventem producit, cum Spiritus sancti afflatu atactus, iniquitates et peccata sua recognoscere incipit, sicque peccata sua cognoscendo in animam viventem efficitur, quia prius anima moriens erat, dum peccatis et vitiis subiacebat. Quæ peccata dum recognoscere cœperit, hæc omnia in genere suo producit, dum singula quæque peccata, prout ea commisit, digne pro eisdem pœnitendo Deo satisfacit. Producit jumenta et reptilia terræ et bestias secundum species suas. Per jumenta, ut mihi videtur, accipere possumus ignorantiam, per reptilia carnis concupiscentiam vel immunditiam, per bestias terræ cordis malitiam intelligere possumus. Jumenta producit homo, dum in amaritudine cordis reminiscitur, quanta peccata ignorans Deum fecerit, quanta in ignorantia sui commiserit; producit et reptilia, dum quidquid per carnis immunditiam vel concupiscentiam deliquit, pœnitere cœperit; producit et bestias terræ, cum ea, quæ per cordis malitiam et superbiam perpetravit, recognoscere incipit. Et bene hæc jumenta, **674** reptilia et bestia secundum species suas produci jubentur. Diversæ enim sunt species peccatorum. Quidam enim graviora peccata committunt, quidam leviora peccata incidunt. Nam, qui ex industria et per obstinaciam, et superbiam cordis peccant, gravius delinquent quam qui ex ignorantia, et carnis concupiscentia et infirmitate in peccata corrunt. Et ideo secundum species malitiæ, juxta modum culpæ, pœnitentiæ quoque mensura debet expendi. Qui enim ex obstinacia et superbia cordis malitiose peccavit, majore pœnitentia et satisfactione indiget quam qui ex ignorantia et carnis fragilitate deliquit.

Sed quia homo nil potest per semetipsum, recte ante hæc verba præmissum est : *Dixit Deus*, quia, ut hæc in homine perficiantur, opus est ut ipse Deus hoc in corde ejus dicat et faciat. Unde et sequitur : *Factumque est ita*. Dicere Dei est, quando primum cordi hominis voluntatem pœnitendi et cognoscendi peccata sua immittit. Quod cum in corde hominis dixerit, necesse est ut perficiatur in re quod prius Deo donante erat in voluntate. Sequitur :

Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta et omne reptile terræ in genere suo. Quamvis ordo peccandi talis sit, ut homo prius ex ignorantia et carnis concupiscentia delinquat, tamen, quia gravius est peccare ex industria, peccare ex superbia, ideo peccatum, quod per obstinaciam et superbiam

committitur, hic præponitur. Venialia quippe coram Deo sunt illa peccata quæ aut ex ignorantia, aut ex carnis infirmitate admittuntur. Et quia inter ignorantiam et carnis concupiscentiam gravior est excessus ignorantia, **675** quam carnalis infirmitatis (ut enim Apostolus ait : *qui ignorat, ignorabitur* [I Cor. xiv, 38]) ideo etiam ignorantia carnis fragilitati præponitur. Facit ergo Deus bestias terræ secundum species suas, quando ex dono gratiæ suæ homini attribuit, ut singulas species peccatorum recognoscat, et sicut malitiose et perverse ex industria et superbia peccavit, ita affectuose et constanter eadem peccata sua pœnitendo Deo satisfaciat. Facit quoque jumenta et omne reptile terræ in genere suo, dum minora et venialia peccata, quæ ex ignorantia aut ex carnis infirmitate commisit, quasi in genere suo, id est juxta modum culpæ pœnitere eum facit. Sequitur :

Et vidit Deus quod esset bonum, et ait : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Quando videt Deus in homine quod malitiam cordis, quæ ex industria et superbia venit, per humilitatem correxit, et per scientiam, quam ex sacra Scriptura aut a doctoribus et magistris suis, vel a sancta conversatione eorum inter quos commoratur, accipit, ignorantiam suam commutavit, hoc diligit Deus, hoc approbat in homine, hoc bonum in oculis ejus videtur. Multi denique, in sæculari habitu positi, multa per ignorantiam peccata committunt, qui cum ad Deum redierint, lumenque scientiæ susceperint, graviter se dolent commisisse; et inter se in angustia spiritus gementes dicunt : O si ego in sæculari vita positus hæc coram Domino tam gravia esse præcissem, nunquam Deo teste hæc vel talia agere præsumpsem. Hunc gemitum, hunc dolorem, quem pro peccatis suis homo per scientiam acquisivit, videt et diligit Deus, sicque ex virtute Dei fit ut hoc quod sequitur, in eo perficiatur : *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*. Licet de imagine et similitudine Dei diversi diversa sentiant, tamen hoc nobis in præsentem loco sufficiat, quod quasi ad imaginem Dei homo noster exterior formatur, dum per sanctificationem et bonorum operum perfectionem Christus imitatur; et similitudinem Dei homo noster interior recipit, quando ad puritatem munditiamque cordis Deo auxiliante pervenerit. Sequitur :

676 *Et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ, omni reptili quod movetur in terra.* In piscibus maris, ut mihi videtur, vivaces sensus hominis, vel motum timoris; in volatilibus cæli motum amoris intelligere possumus, quibus duobus motibus, bestiis, universæque terræ, omni reptili quod movetur in terra, id est malitiæ, ignorantia et carnis concupiscentiæ dominari debemus. His piscibus maris et volatilibus cæli possumus coaptare verba sancti Evangelii, quæ hodierna die in sexta Dominica legimus, in quibus ita loquitur Dominus :

Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum. Et postmodum: *Qui irascitur fratri suo; qui dixerit raca; qui dixerit fatue.* In piscibus maris Scribas possumus accipere, qui vivacitate sensuum suorum sacras Scripturas intelligebant; in volatilibus caeli Phariseos possumus intelligere, quia justitia vitae suae, quasi volatilia caeli supra ceteros elevabantur. Ac si diceret Dominus: *Faciamus hominem talem, qui praesit piscibus maris, cujus justitia superabundet justitiae Scribarum; praesit etiam volatilibus caeli, ut justitia ejus emineat justitiae Phariseorum.* Praesit quoque bestiis, ut bestiali more fratri suo non irascatur; praesit universae terrae, ut fratri suo non dicat, raca; praesit omni reptili quod movetur in terra, ne dicat fratri suo, fatue. Ita ergo motibus timoris et amoris praesit his omnibus, praesit dico ne praevalent, ut peccatis domitis et subactis bona possit facere, et sic imagini et similitudini nostrae conformetur. Hoc igitur totum, quod nunc praedictum est, primum operatur Deus in voluntate hominis; postea perducit et in effectum. Unde et sequitur:

Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos. Creat Deus hominem ad imaginem suam in exteriori homine, dum eum exteriori honeste et laudabiliter facit vivere. Creat eum ad imaginem Dei in interiori homine, **677** quando eum per munditiam et puritatem cordis soli Deo complacere et adherere facit. *Masculum quoque et feminam creat eos.* In masculo ille intellectus potest exprimi, quo homo spiritum suum scit regere, et illa quae supra nos sunt caelestia et aeterna rimatur et intelligit. In femina vero inferior sensus, quo carnem et ea, quae carnis sunt, scit regere, inutilia abscidere, utilia administrare. De hoc masculo et de hac femina Paulus apostolus dicit: *Vir non debet velare caput, quia imago et gloria Dei est; mulier vero debet velare caput, quia gloria viri est (I Cor. xi, 7).* Vir igitur, per quem ratio hominis intelligitur, et in quo imago Dei est, non debet velari, non debet in inferioribus et terrenis detineri, non debet prohiberi quin ad Deum et ad caelestia extendatur et sublevetur, quantum potuerit; mulier vero, inferior sensus, quem ad temporalia et exteriora dispensanda accepimus, veletur, ne nimis ad inutilia prolatur, et ad minus necessaria progrediatur. Sequitur:

Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus caeli, et universis animantibus, quae moventur super terram. Ac si dicat Dominus, *crescite in bonis operibus, multiplicamini in virtutibus. Vel crescite in operatione, multiplicamini in scientia.* Et propter illud crescere, et propter illud multiplicari nolite, sed *subjicite terram vestram per humilitatem, quam replestis per bonam operationem. Et dominamini piscibus maris, et volatilibus caeli, et universis animantibus, quae mo-*

ventur super terram. In piscibus maris, et volatilibus caeli, ut supra memoravimus, duo motus, timoris et amoris, in universis animantibus omnia opera bona et virtutes valent intelligi. In verbis istis quidam effectus bonorum operum esse videtur, dum homo a Dei gratia quoddam dominium accipit, in piscibus maris et volatilibus caeli, dum duobus illis motibus, timoris et amoris Domini aliquantulum pro voluntate sua uti coeperit. Dominatur et universis animantibus, quae **678** moventur super terram, cum opera bona, in quantum homini possibile est, perficit in re, quae prius Deo donante habebat in voluntate. Istud dominium, quod in verbis istis a Deo accipit homo, Domini revera est benedictio, de qua benedictione jam ante sic praescriptum fuerat: *Benedixitque illis Deus et ait: Crescite et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam.* Ac si diceret: si istud in vobis est, si crescitis in bonis operibus, et multiplicamini virtutibus, si subjicitis terram vestram per humilitatem, ne extollamini, ego Dominus majestatis benedico vobis. Statimque post haec benedictionis verba rursus subinfert dicens:

Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem solum super terram, et universa ligna, quae habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam. Herba res infirma est, lignum forte et solidum est. Et per haec duo, quae homini dantur in escam, duae quaedam species infirmorum et fortium in sacra Scriptura denotantur, quae nobis ad imitandum proponuntur. Et ut haec quae dicimus possimus exemplificare, ponamus ante oculos aliquos sanctorum, qui non tantum fortes fuerunt, sed etiam infirmi, quorum primum infirmitates multiplicatae sunt, sed postmodum in virtute Dei nostri infirmitatem suam in fortitudinem commutaverunt. Tunc David rex et propheta herba fragilis fuit, quando vidit Bethsabee, et tulit eam, et Uriam gladio filiorum Amoen interfecit, duo simul scelera committens, adulterium et homicidium. Tam fragilis herba fuit David. Sed lignum forte postea factus est, quando Nathan venit ad eum, ex ore Domini increpans eum, ex cujus verbis tanto poenitentiae igne inflammatus est, ut septem diebus jaceret in terra, non comedens panem neque bibens aquam. Ecce, qui primum herba fragilis fuit, ad quantam ligni fortitudinem devenit per poenitentiam?

Nonne et Petrus, apostolorum princeps, herba nimis infirma fuit, dum propter villis ancillae vocem negavit Dominum majestatis, Magistrum, Creatorem et Redemptorem suum? Sed lignum **679** forte postmodum factus est, cum respexisset eum Dominus, cum cgressus foras flevit amare. Talem herbam terrae, et talia ligna dedit nobis Dominus in escam, hoc est in exemplum, ut, ubi videmus, quomodo infirmitates sanctorum olim multiplicatae sunt, sed postea de infirmitate sua per Dei adjutorium convalescerunt, speremus et nos, si infirmi sumus, et si nondum fuimus, tamen, quia fieri possumus, Dei

gratia succurrente, a fragilitate nostra nos posse liberari, ac si dicat Deus : Herba sanctorum meorum, infirmitas eorum afferat vobis semen, afferat vobis spem et confidentiam vestræ salutis, et dum in quolibet justo et electo meo conspicitis, quia infirmus erat, quomodo per gratiam et misericordiam meam lignum, id est fortis factus est, et vos de salvatione vestra confidite, quia, qui eos ex infirmitate convalescere feci, et vobis in infirmitate laborantibus fortitudinem de cœlo ministrabo. Considerate etiam et quod hæc ligna sementem suam habebant in semetipsis, quoniam se non extollebant, sed totum nomini et honori meo ascribebant. Et vos horum exemplo sementem vestram, id est opera vestra bona in vobismetipsis habere, ne inde elevemini per superbiam, sed cuncta in escam et salutem vobis convertite. Sequitur :

Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, et universis, quæ moventur in terra in quibus est anima vivens, ad vescendum. In his quatuor, quæ hic sunt distincta, quatuor peccatorum gradus possunt accipi, quibus ad peccandum procedimus. In cunctis animantibus terræ peccati delectatio, in volucribus cœli peccati consensus, in universis quæ moventur in terra peccati operatio, in quibus est anima vivens, peccati consuetudo valet intelligi.

Et satis congrue in animantibus terræ peccati delectatio notatur, quia dum homo peccato delectatur, quasi ad peccandum animatur. In volucre autem cœli recte peccati consensus potest exprimi, quia cum homo ad peccandum consentit, jam quasi mente ad id volat, nec teneri vel inhiberi facile valet. **680.** Sed et in universis, quæ moventur in terra, ideo peccati operatio non injuste valet intelligi, quia dum homo peccatum in carne operatur, membra corporis sui ad hoc movet, ut peccatum peragatur. Peccati vero consuetudo in verbis his, in quibus est anima vivens, apte potest præfigurari, quia peccator homo, dum in peccati consuetudinem venerit, quasi totus in peccato vivit. Hi sunt quatuor gradus sive processus peccatorum, quos etiam Deo opitulante possumus convertere ad numerum et processum virtutum. Possumus enim in istis quatuor intelligere quatuor cardinales virtutes, prudentiam, temperantiam, fortitudinem et justitiam. Sed et alio modo ista quatuor in bono possumus accipere. Cum enim homo ad hoc animatur, ut bono condelectetur, bona est ejus delectatio ; cui si consensum boni et operationem boni, imo perseverantiam boni adjunxerit, ibi satis juste, salis digne sequitur :

Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona. Bonum quippe valde est, si delectationem boni, et consensum boni, et operationem boni habuerit, et in his omnibus perseverantiam boni tenuerit, hoc ridet, hoc diligit, hoc laudat Deus. Sequitur :

Et factum est vespere et mane dies sextus. In vespere cognitio sui, in mane cognitio Dei valet intelligi. Fit ergo vespere et mane dies sextus, quando a cognitione sui et a cognitione Dei ad plenam et perfe-

ctam perfectionem pervenerit. Sed quare dixi, ad plenam et perfectam perfectionem ? Quia in prima die creationis, ubi legitur : *Et factum est vespere et mane dies unus*, ibi nondum ad plenam perfectionem pervenit, sed nec in secunda, nec in tertia, nec in quarta, nec in quinta, sed tantum in sexta, in qua imagini Dei conformatur. Et hæc est plena et perfecta perfectio, quando semetipsum totum offert Domino, sicut et in fine Evangelii habemus : *Si offers munus tuum ante altare.*

Sed ut de singulis his diebus parum quid loquamur, videamus quid sit, quod in prima die sic scriptum est : *Et factum est vespere et mane dies unus.* Dies unus sit in homine, quando a Deo voluntatem recedendi a malis et accedendi ad bona susceperit, quæ voluntas quasi unus dies est. Secunda dies est bona operatio cum bona voluntate. Tertia dies est, quando in cogitatione, in locutione et opere se custodire cœperit, actusque suos regere procuraverit. Huic tertiæ diei quarta conjungitur, si custodiæ cogitationum, verborum et operum suorum diligenti cura invigilans perseverantiam in his tenuerit. Dies quinta fit in homine, quando homo non solum quinque exteriores corporis sui sensus ad Deum convertit, sed etiam quinque interioribus sensibus suis Deum videre, audire, gestare, odorari et tractare cœperit. Dies sexta fit in homine, quæ ad hodiernam Dominicam respicit, cum ad imaginem Dei formatur, in qua plenam et perfectam perfectionem recipit. Diem sextam sequitur dies septima, cui benedixit Deus, in qua ab omni opere quod patrat, requievit, per quem septimum diem æterna nobis requies designatur, ubi a laboribus vitæ præsentis requiescimus, ubi de æterna Dei visione gaudebimus, ubi semper in ipso jucundabimur. His itaque prælibatis textum sancti Evangelii ingrediamur :

Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Verba sancti Evangelii, quæ hodierna die in sexta Dominica legimus, verba sunt ardua et sublimia, sumpta de sermone Domini, quem fecit in monte, quem solos perfectos et electos discipulos Domini decuit audire. Nam cum turbas in convalle docuisset et curasset, illis in inferioribus remanentibus, nec sequi eum in montem valentibus, ipse cum discipulis in montem ascendit, ibique sedens excellentiorem viam spiritualis et cœlestis vitæ eis ostendebat, ad quam cætera turba ascendere non valebat, nec capere eam idonea erat

Hujus doctrinæ sublimitas adhuc spiritalibus viris, qui Dominum in montem secuti et qui spiritalem vitam aggressi sunt, servanda proponitur, qui cum **682** apostolo Petro Deo dicere possunt : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. xix, 27).* Hæc verba et nos dicere possumus, qui ducatu ejus sæculum reliquimus, et spiritualis vitæ propositum adivimus, et si non ea veritate et perfectione dicere valemus, qua Petrus dicebat, tamen quia speritetenus fecimus, quod facere potuimus, hoc,

quod adhuc in veritate nobis deest, ipse in nobis bonitate et pietate sua perficiat. Nobis ergo ad angustam viam eum sequentibus perfectam hanc doctrinam proponit sequendam. Neque enim Petro, vel Andreae, vel Joanni, modo his verbis loquitur, sed nobis adhuc in carne commorantibus loquitur dicens : *Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.*

Justitia Scribarum et Phariseorum hæc erat ut mandata legis et cæteras justitias sibi propositas summo studio observarent, quatenus ex observatione legis probabiliores et honestiores cæteris redderentur. Sed quæ erant mandata, quæ eis erant proposita? Decem utique præcepta, in quibus ita eis præcipiebatur : *Non occides, non mæchaberis, non furtum facies, et cætera his similia.* Hæc, ut prædiximus, Scribæ et Pharisei diligenter observabant, non propter amorem Dei, sed ne honore terreno privarentur, sed ob sanctitatem vitæ favore populi extollerentur.

Horum justitiæ Dominus superabundare vult filiorum suorum justitiam, ut, quidquid boni in præsentem vitam faciunt, totum propter solius Dei amorem, et propter spem, quæ reposita est in cælis, faciant. Ac si nobis dicat Dominus : *Vobis electis filiis meis loquor, qui mecum de convalle hujus sæculi in montem ascendistis, quia nisi abundaverit justitia vestra super justitiam illorum, qui in clericali officio sunt constituti; abundaverit etiam supra justitiam illorum, qui continenter in sæculo viventes conjugio sibi copulati, non intrabitis in regnum caelorum.* Regnum caelorum non hoc solum esse credimus, quod nunc in præsentem per fidem exspectamus, et quod post finem sæculi in æterna vita a Deo percipere speramus, **683** sed illud regnum, quod in dulcedine cordis cum Deo in præsentem possidere debemus, de quo ipse Dominus ait : *Regnum Dei intra vos est (Luc. xvii, 21).*

Istud regnum viribus nostris non possumus obtinere, ut in dulcedine cordis ipsum habere frequenter mereamur, nisi hoc in nobis ipse implere dignetur, hoc, quod sexta die, qui sextam hanc Dominicam respicit, dignatus est operari. Ideo Dominica hodierna plus nos ad amorem Dei et proximi dilectionem illicit quam præcedentes Dominicæ, quamvis omnes charitatem renonent et repræsentent. Unde et in Oratione hodierna Deo orantes dicimus : *Deus virtutum, cujus est totum quod est optimum, insere pectoribus nostris amorem tui nominis, et præsta in nobis religionis augmentum.*

Bene itaque Dominum ac Redemptorem nostrum Deum virtutum, non virtutis cognominamus, quem non pro una virtute, sed pro multis interpellamus, quia non sufficit nobis ut ex dono gratiæ ejus illam virtutem adipiscamur, ut bona faciamus, nisi etiam illud ab eo perceperimus, ut magno cautelæ studio bona opera nostra custodiamus. Ita profecto ipse est Deus virtutum, cujus plane, ut mox

A sequitur, totum est quod est optimum. Semper quippe bonum est, ut peccata declinentur et caveantur sive propter transitoria laudis appetitum et honorem, seu ob metum æternæ damnationis id perficiatur. Optimum vero est, si propter solius Dei amorem et æternæ patriæ dulcedinem et remunerationem peccata caveantur et comprimantur. Hoc ergo optimum, quia ipsius solius est, idcirco cum in Oratione hodierna petimus dicentes, *insere pectoribus nostris amorem tui nominis*, non dicimus, da nobis, vel immitte in cor nostrum amorem tuum, sed dicimus, *insere pectoribus nostris amorem tui nominis.* Petimus enim, Domine, quatenus gratia tua agatur, ut amor tui nominis visceribus cordis nostri ita inseratur, et sic medullis animæ nostræ B adhæreat, ut strictius teneatur, ne facilius amittatur. Sic Domine, amorem tui nominis cordi nostro inserendo, *præsta in nobis religionis augmentum*, ut justitia nostra augeatur, et justitiæ Scribarum et Phariseorum superabundet.

Qualis autem sit hæc religio quam a Deo postulamus, Jacobus apostolus in Epistola sua nos docet, ubi ait : *Religio munda et immaculata apud Patrem hæc est : Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo (Jac. i, 27).* Pupilli dicti sunt, qui patre privati sunt; viduæ vero, quæ virum amiserunt. In pupillis, quos visitare jubemur, boni et justis sensus possunt accipi, qui a Patre cælesti in nobis generantur, qui tunc quasi pupilli fiunt, cum Patrem C cælestem, a quo generati sunt, amittunt, et in quadam orbitate ab eo deseruntur. Hos pupillos visitare debemus, quia magno studio ad hoc est invigilandum, quatenus bonos et justos sensus jugiter in nobis aggregemus et reparemus.

Visitandæ sunt et viduæ. In viduis, ut æstimo, intelligendæ sunt sanctæ et dulces affectiones, quæ debent esse sponsæ viri nostri, Regis sempiterni. Quæ dulces affectiones tunc viduæ fiunt, cum sponso suo et viro suo pro voto et voluntate sua perfui non possunt. Has viduas, has sanctas et dulces affectiones visitamus, si earum desiderium, in quantum possumus, adjuvamus, et ad amorem viri sui eas dulciter et delectabiliter exsuscitamus. D Et bene dicit has viduas visitandas in tribulatione earum, quia nimirum tribulatio sanctarum affectionum est, cum virum suum amittunt, cum, quantum libet, extendere se in amorem ejus, et perfui eo quem desiderant, non licet.

Si autem hos pupillos et has viduas ita visitaverimus, hoc quod sequitur implere valdebimus : *Et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.* Maculam acquirit homo coram Domino, si bona operæ agit, et inde laudes transitorias hominumque gratitias requirit. Sed ille se immaculatum custodit ab hoc sæculo, qui omnia bona opera, in quantum potest, pro Dei amore agere satagit, et inde hujusmodi laudes non appetit, sed æternam solummodo remunerationem desiderat. Hæc est religio munda et iusta

maculata, quam religionem in **685** nobis augeri **A** in Oratione bodierna, postulamus. Sequitur :

Audistis quia dictum est antiquis : Non occides ; qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnia qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Quid est ira ? Ira est ulciscendi libido, quæ, dum adhuc in corde hominis reperit, nec per verba, nec per aliquod indicium, unde agnosci valeat, foris ostenditur, hujus, inquam, iræ reatum etiam in corde occulto iudicio, homo in seipso punire valet. Unde est quod hic dicitur, *reus erit iudicio.* Tribunal quippe mentis debet conscendere, et seipsum ante se statuere, et pro occulta ira semetipsum districte iudicare, dicens Domino in oratione : *Dimitte nobis debita nostra.* Et in tali iudicio culpa, quæ per iram contracta est, expiabitur. Sequitur :

Qui autem dixerit fratri suo raca, reus erit concilio. In priori versu ira, quæ tantum in corde est celata, prenotatur ; in isto autem versu ira, quæ per sonum vocis aliquantulum prodiit, demonstratur. *Raca* enim sonus est vocis iram et indignationem mentis exprimentis. Et quia hæc ira talis est, ut ex sono vocis paululum ira, quæ latebat, aliis appareat, non sufficit ut reatum hunc homo suo iudicio puniat, sed hæc ira ad concilium referenda est. *Concilium* est conventus iudicantis Ecclesie. Nam quia ira aliquantulum processit, et inde scandalum videntibus venit, necesse est ut ad conventum iudicantis Ecclesie, ad justitiam magistrorum referatur, ut culpa, quæ per sonum vocis innotuit, etiam per verba magistrorum puniatur et corrigatur. Sequitur :

Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Quis hæc Domini verba secundum litteram posset observare ? Si enim omnes qui fratri suo *fatue* dicerent, rei essent gehennæ ignis, quis posset salvus fieri, quia plerumque, etsi non constanter, tamen ridiculose dicimus, *fatue* ? Absit ergo, ut unusquisque homo propter hoc reus fiat gehennæ ignis, si exterioribus tantum verbis, ut hæc Domini verba resonare videntur, *fratri suo dixerit, fatue* ! Sed **686** quia ipse Dominus, qui hæc loquitur veritas et sapientia est, qui nunquam talia verba protulit, quæ a veritate discordarent, vel quæ ab hominibus impleri non possent, ideo opus est ut verba veritatis aliter quam exterius resonare videntur, intelligamus, ut veritas verborum stare possit.

Igitur ubicunque verba Domini in tanta districtione et severitate resonant, ut vix aut nullatenus impleri valeant, ibi pondus verborum ejus justa ratione temperandum est. Ubi vero tanta mansuetudine et dulcedine redundant, ut quique infirmi et desides ex mansuetudine verborum ejus, levitate morum proni fiant ad malum, ibi necesse est ut aliquo districtio- nis temperamento condiantur.

Videamus ergo quid sit, *qui dixerit fratre suo, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quid est verbum ? Verbum est formata cordis cogitatio, quam intus format homo, deinde exterius profert per sonum verborum. Verba ex creatione Domini accepimus, ut

per verba exteriora affectum cordis nostri aliis notum faciamus. Quandiu enim mortalitatis hujus miseriam inhabitamus, corda nostra nequaquam scire et intueri invicem valeamus, nisi ea quæ latent in corde, per verba proferamus. *Quis enim,* ut Apostolus ait, *novit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est ? (I Cor. II, 11.)* Itaque verba ista sano intellectu, ut mihi videtur, ita accipere possumus, ut dicamus : *Qui dixerit fratri suo, fatue,* sic dico *dixerit,* ut in corde et in cogitatione sua, ubi verbum formatur, ibi fratrem suum stultum dixerit, et hoc non ex propensione, quod est repentina delectatio, sed ex deliberatione eum fatuum crediderit, et hoc firmiter in corde tenendo, in hac obstinacia usque ad finem vitæ duraverit, hic certe reus est **B** gehennæ ignis, quia nullus superbus regnum Dei possidebit. Qui enim fratrem suum in corde suo stultum reputaverit, certum profecto est quoniam se sapientio- rem esse existimat. Et in hoc superbus est, et ideo reus est gehennæ ignis, nisi per pœnitentiam hanc superbiam diluerit. Debemus ergo dextrum oculum ad simplicitatem proximi nostri convertere, considerantes quoniam sapientia **687** nostra stultitia est ante Deum, et quod illius simplicitas multo probabilius et acceptabilius sit coram Domino, quam nostra sapientia. Sequitur :

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offer munus tuum.

C Ecce misericors et miserator Dominus solita usus gratia, post verba aspera locutionis, verba profert medelæ et exhortationis. Sic et in alio Evangelio, dum de diligendis inimicis sermonem faceret, *diligite inimicos vestros (Luc. VI, 27),* statim intuens quoniam quorundam hominum mens tanta viget obstinacia, ut nunquam ex corde inimicos possint diligere, medicinale præceptum opposuit, dicens : *Benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus et calumniantibus vos.* Ac si diceret : Si ad hoc pervenire non potestis, ut inimicos vestros diligatis, restat ut saltem hoc faciatis quod facere potestis, ut bene eis faciatis, et in orationibus vestris eos assumatis. Ita ergo et in præsentis loco more medici salutari consilio nos instruit dicens : *Si offers munus tuum ad altare. Munus nostrum, quod Deo offerimus, psalmodia nostra est, suspiria nostra sunt, quæ ex intimo cordis affectu procedunt, lacrymæ nostræ sunt, quas, si Deo annuente habere possumus, gratum ei munus offerimus. Altare vero, super quod munus nostrum debemus offerre, Christus est, super quem incensum fidei, spei et charitatis immolamus. Altare quoque est cor nostrum, quod summus ille et verus Pontifex Dominus noster Jesus Christus unctione Spiritus sancti consecravit, in quo et requiescere nimis amabile et delectabile est ei.*

Munus ergo nostrum ante altare offerimus, cum communicare carni et sanguini Filii Dei voluerimus. Sed cum **688** recordamur, quia fratrem nostrum

laximus, accedere ad hanc communionem nequam præsumamus, nisi prius ad reconciliationem fratris nostri veniamus. Quod si præsens est corpore, humiliter prosternamur ei, veniam postulantes pro commissis; si vero absens est corpore, intimo cordis affectu prosternamus nos humiliter Domino et proximo nostro, quem provocavimus, qualiter facere deberemus eo præsentem. Quod si hujus pietatis et charitatis affectum humiliter non exhibemus proximo absentem, quando hanc humilitatem et pietatem assumeremus eo præsentem?

Igitur ad obtinendum hujus charitatis affectum in Oratione hodierna auxilium postulamus a Domino dicentes: *Ut quæ sunt bona nutrias, ac pietatis studio quæ sunt nutrita custodias*. Nutrit in nobis bona Dominus, cum clementia et bonitate sua nos adjuvat, ut bona opera possimus agere. Tunc vero ea quæ pietatis studio sunt nutrita custodit, dum omne quod in dilectione Dei et proximi expendimus, quod est pietatis studium, ipse dilector et conservator animarum custodit, ne per elationem aut humanum favorem perdamus.

Unde, quia nihil a nobis et per nos possumus, ipsum adiutorem et protectorem in hodierno officio invocamus, dum canimus: *Dominus fortitudo plebis sue et protector salutarium Christi sui est* (Psal. xxvii, 8). Sed quia hæc omnia, quæ perstrinximus, nequaquam homo obtinere poterit, nisi mortificationem Jesu in se ipso habuerit, ideo in Lectione hodierna Paulus dicit: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis* (Gal. iii, 27). Ipse ergo, in quo baptizati sumus, per quem, et in quo omnia habemus, det nobis, ut ipsum induere mereamur, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

689 HOMILIA LXIX.

IN DOMINICAM VII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis Jesu discipulis suis ait: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinet me, nec habent quod manducant (Matth. xiiii).

Hodierna Dominica, quæ ab exordio Dominicarum æstivalium, quas celebravimus, septima in ordine succedit, septimæ huius congruit et respondet, in qua Deus Pater, perfectis et creatis omnibus, ab universo opere quod patrarat requievit, sicut in libro Genesi scriptum est: *Igitur perfecti sunt cæli et terra, et omnis ornatus eorum. Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit ab omni opere quod patrarat. Et benedixit Deus diei septimo, et sanctificavit eum, quia in eo cessavit ab universo opere quod creavit Deus, ut faceret* (Gen., ii, 1-3).

Per cælum angelica, per terram humana natura potest designari. Hæc utraque natura, angelorum videlicet et hominum, tunc perfecta est, quando ad æternitatem creata est ea perfectione, quæ congruit incipienti naturæ. Omnis autem ornatus angelicæ creaturæ perfectus est, quando post lapsum malo-

rum angelorum facta est confirmatio bonorum angelorum, et illis propter superbiam a Deo defectis, istis datum est in munere, ut nunquam cadere possent. Illic erat omnis ornatus angelicæ creaturæ.

Sed et omnis ornatus humanæ naturæ tunc perficitur, cum omnes electi et iusti occurrunt in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, cum Filius tradiderit regnum Deo Patri, et criâ Deus omnia in omnibus. Quid est tradere regnum Deo Patri? Tradere regnum Deo Patri est omnes sanctos perducere ad visionem Dei Patris, quod verum magnus et ineffabilis erit ornatus ultra omnem modum humanæ æstimationis. Ille ornatus cœpit a Christo, et consummabitur in Christo. 690 Quare dico hunc ornatum cœpisse a Christo? Ideo utique, quia ipse primus, ipse solus in omni humano genere apparuit et vixit sine peccato, et quod ipse fecit et potuit, vult, ut ex ipsius gratia et auxilio possit et homo, esse, inquam, sine peccato, quia talia dedit remedia, per quæ perfecte et integre peccatricis animæ obduci et sanari possunt vulnera. Certe cum in Baptismate unusquisque nostrum regeneratur, omnia ei peccata dimittuntur, et sine dubio ab omni liberi sumus peccato. At si hunc deinceps ornatum perdiderimus, et post baptismum peccatis involvimur, si per veram ad Deum convertimur peccatorum agnitionem et pœnitentiam, nulli dubium, quin ad veram quam perdidimus redeamus innocentiam, et iterum ornatus noster perfectus erit, quantum in hoc mundo possibile erit. Qui ornatus omnis perficietur, cum in Christo unusquisque electorum felici fine et exitu consummabitur, et ad veram requiem diei septimi, quod est Christus, pervenerit, ubi nihil de peccatis timebit, quia nullum ibi prorsus peccatum erit. Quem ornatum, quia instigante et suadente diabolo homo ille primus per inobedientiam et superbiam suam sibi et nobis perdidit, et non nisi per Mediatoris Dei et hominum incarnationem recipere potuit, apte subjungitur:

Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, et requievit ab omni opere quod patrarat. Dies iste septimus magnum et verum illum diem, Dominum nostrum Jesum Christum potest designare, qui idcirco, ut mihi videtur, diei septimi nomine bene censetur, quia in ipso complacuit Deo Patri omnem plenitudinem divinitatis cum septiformi gratia sancti Spiritus corporaliter inhabitare, sicut evangelista 691 quodam loco ait: *Egressus est Jesus a Jordane plenus Spiritu sancto* (Luc. iv, 1). Qui non solum quando baptizatus est, plenus erat Spiritu sancto, sed ex quo conceptus et natus est, semper singulare et speciale Spiritus sancti templum fuit. In quo die septimo Deus Pater opus suum complevit, quia totum illud opus conceptionis et incarnationis ejus sola supervenientis Spiritus sancti gratia in beata Virgine operata est. Et quoniam nihil ibi homo operatus est, sed totum divinum opus fuit, veraciter et fideliter Deus Pater in Filio suo opus suum quod fecerat dicitur complese.

Sed quia per solam ejus incarnationem homo qui perierat non potuit reparari, nisi etiam pro nobis pati dignaretur et mori, congrue, ut video, subinfertur: *Et requievit ab omni opere quod patrarat.* In eo enim solummodo Deus Pater requiem invenit, quem solum a peccatis omnibus liberum invenit, et per eum nobis requiem dedit, quando per sanguinem crucis ejus universa, quæ in cœlis et in terris erant, pacificavit. Ante passionem quippe et mortem suam, ut ita dicam, non requievit, quia quod natus est et cum hominibus conversatus est, plenam et perfectam salutem nobis non contulit, dum eo vivente humanum genus, sicut ab exordio, ad inferos descendit; sed in passione et morte sua primum requiem cœpit habere, quando eo tradente spiritum in manus Patris omnis inimici potestas est ablata, et quæ dudum clausa fuerat regni janua, aperta est et reserata. Et ideo quia tunc requies ejus, et nostra in eo requies cœpit, bene dicitur, *et requievit ab omni opere quod patrarat.* Huic sententiæ Paulus in Lectione hodierna concordat dicens: *Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vitam æternam (Rom. vi, 22).* Hinc quia istum septimum diem in nullis operibus suis, sed in requie sua, quæ vesperam non habet, Dominus voluit sanctificare, bona est aptitudo et consonantia diei septimæ ad septimam hanc Dominicam, quæ requiem illam designat sanctorum in Christo nunc morientium, et cum Christo in cœlis quiescentium.

692 Quæ tamen septima dies currit cum sexta, quia sicut sexta est laborantium, ita septima est quiescentium, et post labores et tentationes vitæ præsentis præmium in cœlis percipientium. Hic labor, ibi requies, qua requiescitur in Deo; et ibi esse nostrum non habebit mortem, ubi vita semper præsto erit. Sed nunquid in opere creaturæ suæ Christus laboravit? Minime; dixit enim, et facta sunt universa. Et ideo ab omni opere quod patrarat requievit. In se ipso enim requievit, quia in divinitate sua, quæ nec aucta vel minuta est in eo aliquando, cuncta simul erant, quæ creanda fuerant. Quam sane creaturam non idcirco creavit, quod aliqua indigentia in ipso esset, vel opus haberet adjutorio creaturæ suæ, sed ut ejusdem creaturæ indigentia et imperfectio in Christo Creatore perficeretur, et per mortem ejus in melius reformaretur. De quo die adhuc subditur: *Et benedixit Deus diei septimo, et sanctificavit eum, quia in eo cessavit ab universo opere quod creavit Deus ut faceret.* Quali benedictione Deus Pater Filium suum benedixit? Tali utique benedictione, quod custodivit eum ab omni actuali peccato, et in hac Filii sui benedictione omne humanum genus a primo parentum nostrorum liberavit maledicto. Et quem sic benedixit, etiam sanctificavit. In quo sanctificavit? Quia totum eum sanctum et immaculatum tangi non permisit originali peccato. Et quare sic benedixit et sanctificavit? Quia in eo cessavit ab universo opere

A quod creavit Deus, ut faceret. Ille enim, qui secundum divinam naturam ad omnia bona sufficiens, ut Deus erat, secundum humanam naturam potuisset habere originale peccatum. Sed in eo cessavit quia et actuale et originale peccatum, quod in cunctis regnavit, prorsus ab eo alienum fuit. Igitur, quia nunc in hoc tempore quasi in sexta die laboramus, et de sexta ad septimam, de hoc mundo ad patriam, ubi quiescamus, quotidie tendimus et migramus, hujus septimæ Dominicæ lectionem evangelicam audiamus, ut quid in eadem septima acturi vel accepturi simus cognoscamus.

693 Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent. Quoniam individua summæ Trinitatis omnipotentia communi cooperatione ab æterno componens omnia, dulci admodum repausatione quasi lassabunda resedit, dum ab omni opere, quod patrarat die septimo, requievit, dulcia, uti credimus, æternæ quietis præfiguravit gaudia, quæ etiam ordine suo septima hæc præsignare videtur Dominica, quando beatæ electorum animæ corruptibili carnis deposito onere, felici sabbatismo repausantes, intra sinum beatitudinis amodo quiescunt a laboribus suis. Sed ne arbitremur, vita et moribus ignobiles, actu et conversatione degeneres, tam sublime dignitatis fastigium posse attingere, consideremus a primordio verba lectionis evangelicæ. *Cum turba, inquit, multa esset cum Jesu, nec haberent, quod manducarent.* Est etenim turba, mundi hujus turbatione turbida, quæ, quanto minus studio virtuosus laborat operis, tanto minus habere creditur laudis; unde nec turba multa dicitur, nec etiam cum Jesu esse perhibetur. Turba quidem dicitur multa multiplici refulgens virtutum gloria, quæ postpositis terrenis omnibus, fide et spe solis intendit cælestibus, cui interdum secreta visitatione Dei grave pondus hujus relevatur exsili, dum præventa ab ipso in benedictionibus dulcedinis lætificari meruerit in lætitia vultus ejus. Hæc nimirum congrue satis cum Jesu perhibetur esse, cui bene non erit sine ipso. Nam innumeris se involutam credit miseriis, dum tantæ suavitatis interesse non valet gaudiis. Quem licet solum et unicum amet, inquirat et desideret, nondum tamen habet quod manducet, quia gustare hæc in vita mortalis potest infirmitas paratas a Domino æternæ refectionis epulas; manducare vero nondum plenis valet faucibus, donec corruptibile hoc deposuerit corpus, quando comedens et bibens supra mensam Domini, jam ultra non timet de convivio æternitatis excludi. Unde dum præfinitum a Deo Patre tempus advenerit, terminus videlicet, quem præterire nullus mortalium poterit, cum spiritus et animæ justorum ad vera incommutabilitatis gaudia ex hac mortalitatis transferendi sunt miseria; fit profecto, uti credimus, in cælesti civium supernorum curia hoc quod in præsentibus subjungit evangelista:

Et convocatis Jesus discipulis suis, ait illis: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent n.e,

nec habent quod manducent. Cum enim discipulos Jesu vocari et esse dubium non sit, quos in diebus carnis suæ speciali magisterio enutrivit et docuit, nimirum hoc in loco discipulorum nomine beatos angelorum spiritus valemus advertere, qui peregrini incommutabilitate divino assistentes conspectui, nunquam ab ejus sunt disciplina semoti. Hos quippe tales tantosque æternæ majestatis discipulos in secreto divinitatis a primordio eruditos, ipse scientiarum Dominus ad se quodammodo *convocat*, dum arcanum eis consilium suæ dispensationis insinuat. *Convocat* etiam æterna Dei sapientia eadem celestem spirituum agmina, dum eorum ministerio educi de carcere mortis hujus jusserit, quos conformes fieri imaginis Filii sui ante sæcula præordinavit. Nec mirum, si universitatis Conditor administratoris insinuat spiritibus, hæc, quæ agenda de salvandis sunt hominibus, cum etiam cuncta, quæ facturus est super terram, servis suis prophetis revelaverit, quemadmodum unus eorum gloriando ait: *Non faciet Dominus verbum super terram, nisi revelaverit servis suis prophetis* (Ose. III, 7). Etsi prophetis suis terreni corporis adhuc inclusis in carcere, verbum suum, quod facturus est super terram, non dignatur revelare; multo magis supernis revelatur celestis patriæ civibus electorum quorumlibet de morte ad vitam transitus, quatenus agnita compassione Conditoris benignissimi super peregrinantes diu cohæredes regni sui majori congratulatione repausationis expandant gremium, obviam tendentes *turbæ jam triduo sustinenti* Dominum. Turba etenim, quæ, in quantum potuerit, cogitatione, verbo et opere, a peccatis se abstinet, *ecce jam triduo digna exspectatione Dominum sustinet.*

695 Est et aliud laboriosæ exspectationis triduum, grave scilicet jugum cunctorum filiorum hominum, quorum prima dies, dies nativitatis accipienda est et tempus infantia; secunda tempus adolescentiæ et juventutis; tertia dies et hora metuendæ mortis. Prima namque die tanta districtione occultum sustinet judicium Domini, quod nec inter primos nativitatis vagitus puer tantillus immunis a crimine esse poterit, licet proprio reatu pene nullam adhuc contagionis maculam contraxerit. Nam ita ex radice primæ originis vitatur omnis homo, ut nec infans unius diei mundus sit a peccato, tantaque ignorantia animæ, mundi hujus implicatur miseris, ut diem discernere nesciat a tenebris.

Qui dum sub tutoribus et procuratoribus curis magnis enutritus, tenerioris ætatis transierit annos, secunda jam dies, tempus, inquam, juventutis et adolescentiæ aderit, in qua multo durius, multo laboriosius Dominum sustinebit. Nam cum vana sint juventus et adolescentia, gravius adversus animam militare mox incipiunt carnis desideria; et nunc male arridens prosperitas animum erigit, nunc adversitas modicum quid lædens elatum dejicit. Hæc sunt revera sagittæ acutæ humano infixæ generi,

hæc est manus gravissima Domini, unde David sanctus in persona universæ carnis gemens et tribulatus lacrymosis proclamat suspiriis: *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam.* (Psal. XXXVII, 5).

Jamjamque audivimus qualiter duobus super memoratis diebus sagittas Domini fortiter infixas sustinemus, qualiter super afflictos regni sui exsules graviter confirmata est manus districti judicis; nunc tertium consideremus diem, ultimum scilicet vitæ terminum, quando anima egrediens timore maximo sustinet Dominum, ubi magnus vaide et timendus adversæ sit potestatis concursus, terribilis et metuendus pestiferi vastatoris conflictus, ubi horrenda facies dæmonum, quæ terreat, ubi manus extranea, quæ, si permissa fuerit, animam egredientem rapiat. Sed quia novit miserator Dominus quæ et quanta in hora **696** mortis agonizans patiatur spiritus, ipsi etiam cœli indigenis manifestius adhuc affectum innuit misericordissimæ suæ compassionis: *Ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.* Ecce, inquit, peracto jam triduo, ecce finito vitæ temporalis termino, quem nullus mortalium valet transgredi, qui justo voluntatis meæ arbitrio humano constitutus est generi, meæ convenit omnipotentia jam triduo me sustententem miserationis meæ prævenire suffragio, ut qui, me volente, me jubente, jam diu grave sustinuit pondus exsillii, me propitiante tandem aliquando ad patriam mereatur reduci.

Et si dimisero eos jejunos in domum, deficient in via. Si, inquit, egredientes de corpore pauperes meos jejunos dimisero, si desiderata jucunditatis meæ dulcedine satiari eos distulero, donec in domum suam redeant, donec depositum scilicet corporis tabernaculum recipiant, *in via* procul dubio longæ exspectationis *deficient*, quia sine me non habent quod manducent.

Quidam autem ex eis de longe venerunt. De longe quidem ad Creatorem suum *veniunt*, qui ab ipsis etiam annis infantia Conditori suo deserviunt, qui jugum Domini suave ab adolescentia portant, qui opera carnis virtute spiritus quotidie mortificant, qui dum, ut dictum est, triduo Dominum laboriose sustinuerunt, et lacrymosa recordatione ad gaudia patriæ cœlestis diutius suspiraverunt, exeuntibus de corpore mortis tanto largior eis divina aderit misericordia, quanto longius in hac peregrinationis conversati sunt miseria.

Sunt etiam alii nonnulli, qui hoc modo ad Dominum *de longe veniunt*; quia post multa perpetrata contagionis facinora ad eum per pœnitentiam redeunt. Quos nihilominus egredientes de corpore intra sinum misericordiae collocat, ne *in via* salutis, quam exspectabant, male pereuntes *deficiant*. Nunc vero evangelica insinuat veritas quantum salvationi electorum angelica congratuletur dignitas. Nam sequitur:

Unde voterit quis istos saturare **697** *panibus in*

solitudine? Verba hæc plena suavissimæ admirationis, plena sunt angelicæ congratulationis. Mirantur præ gaudio magno valde spiritus angelici investigabiles divitias bonitatis Christi. Nam unde, inquit, o Creator Domine, ineffabilis multitudo misericordiarum tuarum, quæ ita magnificata est super filios hominum, ut omnem exsuperet sensum et intellectum. Et quia hanc perscrutari plenius nequeunt, eidem Conditori supplici interrogatione dicunt: *Quis ergo, Domine, tuos saturare famelicos, quis consolari tandiu valet afflictos, nisi tu miserator et misericors, cujus nomen ineffabile, cujus nomen indicibile et inexcogitabile? Tuum est enim ex abundanti plenitudine majestatis tuæ istos saturare in solitudine, in interiori videlicet homine, ut te solum per suavitatis abundantiam in visceribus animæ sentiant, ubi tibi soli domum solitudinis nonnunquam ædificabant.*

Turba etenim fidelis sustinens Dominum, ut supra dictum est, inter varios vitæ præsentis turbines delectabiles interdum Conditori suo ædificat solitudines, dum ad se intra se omnes recolligit intentiones animi, ut unus cum Domino mereatur spiritus effici. Hæc est revera solitudo eximie dulcedinis, quæ hoc in loco angelicis magnificatur præconiis.

Est et solitudo alia, quæ spiritali mysterio in præsentem est accipienda, anima videlicet quæ educta carcerali custodia corporis, duplicem nondum recepit stolam immortalitatis, sed velut sola quodammodo æternæ beatitudinis quiete perfruitur, dum caro corruptibilis in terram, de qua sumpta est, redigitur. Et quis hanc electorum solitudinem consolari poterit nisi is qui animæ diligenti solus ad omnia sufficit? Est enim quædam saturitas, qua electi Dei saturantur, quando de malis et miseris laboriosæ hujus vitæ liberantur, cohabitatio videlicet sanctorum angelorum, cohabitatio sanctarum animarum, cum quibus in æternæ lucis amœnitate quiescentes consolantur et resciuntur. Ista plane saturitas bona est, suavis est, jucunda est; plena tamen satiety non est, quia non est de panibus. Ubi enim panis administratio deest, plena refectio esse non potest.

698 In panibus jucundissimam sanctæ Trinitatis visionem accipere possumus. Deus Pater panis est, quia plena et perfecta sanctorum angelorum sanctorumque animarum refectio est. Deus Filius panis est, quia plena et perfecta sanctorum angelorum sanctorumque animarum refectio est. Deus Spiritus sanctus panis est, quia plena et perfecta sanctorum angelorum sanctorumque animarum refectio est. Sine istis panibus non erit plena satiety, quia in beatissima sempiternæ Trinitatis visione tota angelorum, tota omnium simul electorum constat felicitas. Istam sane satiety nemo potest dare nisi solus Deus, qui solus eis erit omnia in omnibus. hunc solum desiderio animæ suæ David sanctus sufficere credidit, qui nil in cælo vel in terra præter ipsum solum desiderans ait: *Quid enim mihi est*

A in cælo, et a te quid volui super terram? (Psal. LXXII, 25).

Sed dum sic solam divinitatis præsentiam electi quique desiderant, desiderio illorum virtutes angelicæ hac, ut dictum est, voce concordant: *Unde poterit quis istos saturare panibus in solitudine?* Quis istos, inquit, saturare sufficiat, quos sola tuæ divinitatis dulcedo delectat, quibus sola tuæ visionis claritas perpes et indeficiens erit satiety? Sed hæc, quæ dicta sunt a beatis angelorum spiritibus Deo Redemptori, in voce exultationis acclamantibus, mox, quemadmodum evangelista perhibet, verba pietatis interrogando respondet:

Quot panes habetis? Cum enim ipse fons scientiæ nil nescire valeat angelis suis hæc profecto, quæ nesciunt, interrogando manifestat. Nam interrogatio Dei manifestatio ipsius est. *Quot panes habeant, ipse panis vivus interrogat, ut unde pauperes suos satiare velit, eis notum faciat, quod peregrinos diu et exsules æterni velit convivii esse parti. ipes.* Nam idem est ac si dicat: *Quis panem vitæ et immortalitatis vobis distribuit? quis in perennitatis gloria stabiles vos ab initio fecit? Ego quidem panis vivus, sicut plenitudine divinitatis meæ satiare vos nunquam desii, sic 699 istos lætitiæ vultus mei adimplere disposui.* Qui, dum limo parente editos ad hanc noverunt esse gloriam promovendos, promotioni eorum, quantum congaudeant, consequens responsio illorum patenter indicat. Nam inquirente, ut supra diximus, ipso scientiarum Domino quot panes habeant, *septem* se habere denuntiant. Septem, inquit, panes a te, universorum Conditor, quodammodo accepimus, dum septiformis nos adimplevit gratia tui Spiritus, quæ insatiabili nos desiderio satiat. inexplicabili plenitudine replet et inebriat. Sed et hoc nobis novæ jucunditatis gaudium ingerit, quod sorte electorum numerum nostrum toties adaugere omnipotentis tuæ complacuit. Nec mirum si de salvandis fidelibus exultatio tanta et tam magna angelicis erit spiritibus, si ipsa Veritate teste, gaudium est in cælo super uno peccatore ponitentiam agente. Sed invicta æternæ majestatis bonitas tam benignam angelorum congratulationem intuens, jubet continuo nobili ipsorum ministerio, animas pauperum suorum de hoc educi exsilio, jubet de lacu miseris diu peregrinantes ad se cum jubilo laudis deducere. Unde et sequitur:

Præcepit Jesus turbæ discumbere super terram. Turbam quoque triduo sustinentem bene super terram discumbere præcipit, dum de hoc mundo transeuntem ab omni perturbatione liberam reddit. Itemque alio modo *discumbere super terram præcipit*, dum animam super corpus elevari ad cælestia jusserit. Quæ autem æternæ beatitudinis mox succedant præmia, hæc quæ subjuncta est aperta declarat sententia:

Accipiens, inquit, septem panes gratias agens fregit, et dabat discipulis suis, ut apponerent. Jam supra dictum est quod septem debeant panes accipi

septem dona Spiritus sancti, quæ dum benignissimus remunerator propriis accipiens manibus suis misericorditer distribuet coheredibus, maximas tunc gratias agere dicitur, quia gratia eis super gratiam ipso donante multiplicabitur, quibus non solum gratiam adoptatæ veniæ, verum etiam gratiam incommutabilis largitur gloriæ, quando **700** ipse Deus erit omnia in omnibus, et unicuique nostrum plenaria dabitur manifestatio septiformis Spiritus. Nam quid in frangendis septem panibus rectius advertere valebimus, nisi quod tunc æterna Dei Sapientia, septena designans signacula, occultos scientiæ thesauros sibi conregnantibus quasi frangendo aperit, et semetipsum, sicuti est, oculis electorum visibilem reddit? Et quia eadem beate remunerationis gloria per spiritus administratorios dispensanda creditur, aperte adhuc evangelica narratione subjungitur: *Et dabat discipulis suis ut apponerent.* Datur namque a Deo Patre electis his discipulis, spiritibus scilicet administratoriis, potestas pariter et scientia, quo in loco electa quælibet apponenda sit anima, ut secundum meriti dignitatem inter novenos ipsorum ordines aliquo in gradu congrua sibi donetur sedes et requies. Quæ dum perpetim coronanda illis apponitur, fit profecto quod continuo subinfertur:

Et habebant pisciculos paucos, et illos jussit apponi. Pauci isti pisciculi illi non incongrue accipiendi sunt sancti, quos ita Dominus omni benedictione spiritali benedixit, quod velut pisces electissimos in sagena charitatis suæ de fluctibus mundanæ tempestatis extraxit, sublatoque de regione umbræ mortis in regione vivorum jamdudum apponi beatis jussit angelis, ubi nondum recepta stola duplici, numerum fratrum suorum lætabunda expectatione præstolantur impleri. Qui autem nunc debitum carnis persolverint, et hos, qui ad vitam præcesserunt, in præmio beatitudinis consortes habere meruerint, quasi piscibus nimis suavitate saginati jucundissima illorum delectantur presentia, quorum multa vere lætantium videre merebuntur millia. Unde et sequitur:

Et manducaverunt et saturati sunt. Manducantes quidem plena saturabuntur dulcedine, quibus apponendæ sunt hujusmodi, ut dictum est, suavitate deliciae, quibus sine labore et fastidio presentia incircumspectæ majestatis perpetua et indeficiens erit refectio, quibus dulcis commanentia beatorum omnium delicosum epulationis præbet **701** convivium. Et si tanta justorum erit lætitia duplici nondum immortalitatis stola recepta quanto magis, dum corpus incorruptibile jam ultra non moriturum recipiunt, quemadmodum hæc, quæ sequuntur, verba confestim innuunt.

Et sustulerunt quæ superaverant fragmenta. Redacta nunc in pulverem terræ salvandorum corpora satis congrue tenuissima quedam dicenda sunt fragmenta. Sed hæc eadem abjecta jam et deposita, sursum tollenda sunt in resurrectionis gloria, qua-

A tenuis tunc sine corruptione corpora sua æternaliter possideant, in quibus nunc ipsum corruptorem animarum et corporum viriliter exsuperant. Tunc nimirum absorpta funditus morte in victoria, spiritaliter in eis septem sportarum complebuntur mysteria. Nam sicut sportæ multis et diversis textuntur virgulis, donec ad summum mensura ejusdem compleatur operis, sic omnimodis consummata virtutibus electorum corpora, ab omni prorsus corruptela efficiuntur extranea, quæ ita mundans septiformis Spiritus gratia inebriat, ut nil præter summum illud bonum tam in corpore quam in anima sentiant. Qui autem vel quales ineffabile hoc perennitatis gaudium obtineant, qui inextimabiles celestium deliciarum epulas percipiant, textus evangelicæ narrationis mox insinuat.

Erant autem qui manducaverant quasi quatuor millia. In quatuor millibus omnes perfectos intelligimus, qui per puram et perfectam innocentis vitæ conversationem hic cooperante gratia Dei promerentur, quod præparatis in visione Dei deliciis æternæ beatitudinis admittentur. Quia vero non solum perfecti, sed et imperfecti et peccatores in claritate visionis æternæ cum Christo in Deo epulaturi erant, recte hic dicitur: *Erant autem qui manducaverant quasi quatuor millia.* Non ait simpliciter quatuor millia, sed quasi quatuor millia; quia non solum perfecti ibi coronabuntur, sed et imperfecti, qui male vixerunt, sed post mala sua ad poenitentiam conversi sunt, in numero perfectorum per misericordiam Dei salvabuntur. Qualis autem salvandorum **702** omnium finis sit et consummatio, qualis sempiterna illorum laus sit et jubilatio, paucissimis his innuitur verbis:

Et dimisit eos. Recepta quidem carne sua immortaliter perpetim glorificatos dimittit, quos ita in secretiora divinitatis suæ perenni familiaritate admittit, ut nec minima saltem cogitatione mentis jam ultra exeant ab inveniendâ gloria diviniæ magnitudinis, habentes in presentiarum ipsum tantæ majestatis Dominum, habentes quoque permanentem sine fine commanentiam supernorum civium. Tunc revera omnis electorum populus desiderabile summæ quietis sabbatismum celebrat, quem, ut in exordio Læctionis hujus prænotavimus, septima hæc Dominica præfigurat, tunc tutissima tranquillitate in gremio summæ pacis repasantibus, videre perspicacius licebit quantus, qualis, quam suavis est Dominus.

Tunc congregatis omnibus in templum cœlestis missæ hodiernæ Introitus. *Omnēs gentes, plaudite manibus (Psal. XLVI, 2)*, in introitu regni cœlestis in veritate et perfecta jucunditate inchoabitur et cantabitur. Quando enim finita et deposita tota presentis vitæ corruptibilitate ad septimum diem pervenerimus, ubi verum sabbatismum Domino sabbatizamus, in veritate canticum istud cantari poterit, quia tunc de percepta æternæ vitæ beatitudine omnes gentes plaudunt manibus, jubilant Deo iu-

voce exultationis, et lætum de hoste triumphum afferentes, merito imponent versum cantando: *Subjecit populos nobis et gentes sub pedibus nostris (Psal. XLVI, 4)*. Qui sunt populi isti, et quæ gentes? Sunt, ut video, populi isti maligni spiritus, quos tunc subiectos sancti habentes, de insidiis et laqueis eorum ulterius non curabant; *gentes* vero vitia et peccata, quæ sub pedibus suis, ne insurgant et dominentur eis, ultra potenter concalcabant. Ibi invitantis se dulciter et advocantis Domini Dei vocem audituri sunt dicentis: *Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos (Psal. xxxiii, 12)*. Ex servis enim facta filii, non servili sed filiali timore Domino servient et adhærebunt in perpetuum.

703 Illic ab angelis et universa sanctorum multitudine audituri sunt: *Accedite ad eum et illuminamini, et facies vestrae non confundentur (Psal. xxxiii, 6)*. Accedere enim ad eum et illuminari ab eo talis erit gratia et beatitudo, quæ omnem ab universis electis Dei longe faciat confusionem. Tunc Alleluia, hoc est laudem devotionis suæ cæli pro ereptione sua celebritet cantabunt: *Eripe me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus in me libera me (Psal. LVIII, 1)*. Ac si electa quælibet anima Deo dicat: De illis inimicis meis, quondam in me surgentibus et impugnantibus, amodo eripies me et liberabis, ut perpes mihi pax sit tecum et cum sanctis tuis. Nulla quippe tibi erit visibilia vel invisibilia inimicorum pugna et tentatio, sed cessabunt ista tibi, quæ post præsentis tentationes, æternas et sine fine mansuras percipient consolationes.

Ad ipsum gaudium et regnum spectat Offertorium: *Sicuti in holocausto arietum et taurorum. Holocaustum totum incensum dicitur. Et quid ibi erunt animæ sanctorum nisi totum incensum? Semper enim novi amoris incendio in Deo suo ignescunt et liquefiunt. In tali amore et desiderio positi, in veritate Domino obliti, concinere possunt: Et nunc sequimur in hoc corde et timemus te, et quærimus faciem tuam, Domine.*

Dominum in hoc mundo toto corde sequi vellemus, sed, prohi dolor! obsistente carnis infirmitate, imo corde sequi **704** eum et timere nullo modo possumus. In illa autem vita beata vere toto corde Dominum sequemur, quia nulla Deo contraria agendo ulterius ab eo discedemus, et faciem eius querentes nunquam confundet, sed juxta mansuetudinem et multitudinem misericordiæ suæ nobiscum facturus erit.

Cum sic vitam æternam possederimus, certe sicut Paulus in Lectione hodierna ait: *Fructum nostram in sanctificatione habebimus. Et ibi noxia cuncta submoveri possunt, ubi noxia quæque quotidie succedunt. Sed ibi noxia cuncta perfecte submoven-*

tur, et submotis et amotis noxiis omnibus, per eum, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, omnia profutura conceduntur. Ad hanc vitam, in qua noxia cuncta submoverentur et omnia bona et snavia sufficienter administrantur, perducatur nos qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

705 HOMILIA LXX.

IN EANDEM DOMINICAM SECUNDA.

Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis Jesus discipulis suis ait: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducant (Marc. VIII).

Scire nos et investigare spiritali oportet intelligentia quid in se mysticæ dignitatis septima hæc contineat Dominica. Nam, ut ipse innuit Dominicæ narrationis ordo novum quid et eminens clucet in mysterio. Per septimam quidem hanc Dominicam accipi satis congrue valet jucundissima hæc sabbati requies, quam etiam in primordio creationis septima præfiguravit dies, in qua ab omni opere quod condidit individua Trinitatis omnipotentia, quasi lassabunda requievit.

Præfiguravit quoque tunc in mysterio requies summæ Trinitatis requiem, quæ in fine sæculorum Deus et homo requievit a laboribus suis, dum, calcato torculari passionis, triumphato in cruce principe mortis animam suam sine estimatione præmissam in manus paternas tradidit, et in corde terræ tridua repausatione ipsam corpus Dominicum requievit.

Sic revera consummatis omnibus quæ de ipso erant, requiescere coepit ab omni opere quod partrarat, et tunc desideratum diu æternæ refectiois convivium turba multa intrare meruit, de qua præsens sancti Evangelii lectio innuit:

Cum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent. Turba multa, turba, inquam, multæ dignitatis magnique meriti antiquus Ille electorum populus **706** aptissime valet intelligi; quem congrue cum Jesu fuisse evangelista innuit, quia venturum eum in fine sæculorum fide et patientia expectavit.

Et quia de lacu mortis et inferni per sanguinem Christi Jesu se educendum fore oralis prophetarum credidit, credendo etiam et expectando apud inferos cum illo fuit. Ubi tamen per multa annorum millia *quod manducaret non habuit*; quia nondum desideratis paradisi deliciis interesse meruit; donec idem Agnus immaculatus, Agnus veræ innocentie, crucis oblatu patibulo escam redemptionis eidem paravit populo. Sed quia hoc eadem redemptio non sine angelico adimplenda erat ministerio, bene convocasse discipulos suos, angelicos videlicet spiritus, dicitur, quemadmodum Evangelica narratione continuo subiicitur:

Et convocatis discipulis suis. Peracta namque, ut dictum est, jussione paterna, convocavit idem

Rex gloriæ et Dominus virtutum supra memoratos A suæ majestatis discipulos, sub disciplina summæ Trinitatis semper ab initio eruditos, ut tartarea inferni claustra debellaturum eum antecederent, et portas mortis, portas infernales ante faciem tanti regis tantique magnifici triumphatoris tolli præciperent. Convocavit, inquam, electissima hæc discipulorum agmina, nuntians jam consummata humanæ redemptionis fore mysteria dicens:

707 *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducant. Ecce, inquit, tempus venit miserendi, tempus quo sanguine meo flammeus ille gladius debeat exstingui, ut floridus paradisi hortus afflictis diu regni mei pateat cohæredibus, me Redemptorem jam triduo in inferno sustentibus. Me, inquam, ante legem, sub lege et sub gratia quasi triduo sustinent nec tamen habent quod manducant, quia nondum educti ab inferis, nondum in lucem translati de tenebris, me panem vitæ, quem esuriunt, me fontem vitæ, quem sitiunt, gustare in deliciis suavitatis meruerunt*

Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via. Si enim jam peracto triduo jejunos eos dimisero, si ad cœnam magnam, pretio sanguinis mei præparatam, eos invitare distulero, donec in domum suam redeant, donec in gloria resurrectionis corpus incorruptibile recipiant, in via, quæ ad vitam ducit, deficient, quia præter me, qui via, veritas et vita sum, aliam non invenient. In via, inquam, id est in fide, qua me laboriosa expectatione sustinuerunt, deficient, si non modo morte mea intercedente desideratum diu regnum percipient.

Quidam autem ex eis de longe venerunt. Nunquid non Abel justus de longe venit, cujus sanguis clamare de terra in prima ætate sæculi cœpit? Nunquid non alii multi ante legem et sub lege longas inferni sustinere tenebras, donec in plenitudine temporis per Jesum Christum misericordia facta est et veritas? De quorum liberatione quam ineffabile angelicis spiritibus fuerit gaudium, quale quantumque novæ expectationis tripudium, sat's evidenter dulcissima hæc declarat responsio, qua velut ambigua interrogatione eidem respondent Domino:

*Unde poterit quis istos saturare panibus in solitudine? Quæ vel qualis ista sit civium supernorum interrogatio, celestium conscius secretorum Paulus dulcisono declarat eloquio, qui dispensationem sacramenti absconditi principibus **708** et potestatis in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientiæ notam testatur fieri, ita ut nonnulli divini secreti judicii, quæ sensu et intellectu nequeunt comprehendere, videant et intelligant in exercendis quotidie sacramentis Ecclesiæ. Licet enim oppositum diu inimicitiarum parietem jam destructum chorus angelicus cerneret, licet super turbam jam triduo sustentem misereri se miserator Dominus diceret, ignorans tamen si jam consummatis omnibus per semetipsum descensus esset ad inferos, aut si for-*

te longiores adhuc dilationis moras prætenderet, donec novissima canente tuba duplicem singulis stolam immortalitatis redderet perscrutari plenius cupiebat thesaurum absconditum latentis misericordiæ, unde vel quis istos saturare in inferni posset solitudine. Est, inquit, miserator Domine, longa valde et laboriosa expectatio, qua te electissima hæc turba sustinet in inferno, ubi locus horroris et vastæ est solitudinis, quandiu sola deerit claritas tuæ visionis. Et quis, Dominator Domine, turbam hanc saturare in infernali poterit solitudine, quos sola delectat præsentia majestatis tuæ? Nullæ quidem deliciae, nulla novæ refectionis mensa tuis ultra paratur famelicis, si tu Agnus immaculatus, Agnus jam immolatus adimplere eos lætitiæ vultus tui distuleris. Sic nimirum civibus cœlestis patriæ humanæ redemptioni congratulantibus, sic Redemptori benignissimo suavi interrogatione respondentibus, quid piis misericordiæ blandimentis ipse nihilominus interrogando responderit; ordo narrationis evangelicæ consequenter innuit.

*Et interrogavit eos: Quot panes habetis? qui dixerunt: Septem. Consideremus ergo quid suavitatis, quid dulcedinis in se benignissima hæc interrogatio contineat, cum ipsum fontem scientiæ nil ne scire nullus ambigat. Quot panes habeant, ipse cognitor universorum interrogat, interrogando nota eis faciens hæc quæ facturus erat, quia nondum perfecte scire poterant spiritus angelici, quod ad cœnam magnam, cœnam Agni immaculati jam captivi illi erant revocandi. Unde idem est ac si diceret: Quis divini **709** adipe frumenti æternaliter vos satiatos reficit? Quis perpetuis vos suavitatis meæ deliciis interesse fecit? Ego quidem panis vivus epulari vos æternaliter faciens indeficienti Divinitatis meæ convivio, super hos etiam afflictos multitudinem viscerum meorum ultra continere non valeo, sed consummato promissionis tempore, nunc tandem eos ad epulas æternæ invitabo dulcedinis, quas magno eis pretio proprii paravi sanguinis.*

Sic nimirum beata angelorum agmina de redemptione turbæ hujus triduo Dominum sustentis pleniter instructa *septem se panes* habere pronuntiant, quibus hanc eandem turbam abundantia suavitate satiari desiderant. Nam quid septenarius iste panum numerus nisi septiformis ille accipiendus est Spiritus? *Septem*, inquit, panes a te datore omnium accepimus, dum septiformis nos adimplevit gratia tui Spiritus, ut perpes tuæ visionis claritas sine fastidio plena et indeficiens nobis sit satietas. Sed nunc, Dominator Domine, novum ac singulare nobis ingerit gaudium, quod captivus ille sanctorum populus, educendus jam de domo carceris, imminutum diu numerum nostri adaugebit ordinis. Horum profecto congratulationem invicta ejusdem Redemptoris bonitas intuens, nec ultra eos, qui in tenebris erant, per semetipsum visitare differens, quali repausationis gremio, quam jucundo placidæ quietis habitaculo redemptos suos mox col-

locari. jusserit, manifesta ratione sermo evangelicus A consequenter innuit :

Et præcepit turbæ discumbere super terram. Præcepit, inquit, Jesus turbæ discumbere super terram. Per hanc procul dubio *terram*, super quam discumbere electissimam præcepit turbam, quid dignius, quid sublimius hoc in loco advertere valebimus, quam paradisum voluptatis, quem a principio plantavit Dominus? Hæc est nimirum terra florida, terra habitabilis et spatiosa, quam confessio latronis, sero pœnitentis possidendam obtinuit, dum crucifixus illi Redemptor 710 benignissimus ait : *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso* (Luc. xxiii, 43). In hac etenim melliflua paradisi terra ereptus de imperio mortis et inferni sanctorum populus lætabundus valde discubuit. Nam ipsum B triumphatorem mortis pariter discumbentem videre meruit. Tunc revera delectabiliter jucundata est æternæ divinitatis bonitas, quæ cohabitare filiis hominum suas esse testatur delicias. De cujus mirifica largitate quæ vel quanta tunc perceperit præmia beatitudinis, consequens innuit ordo evangelicæ narrationis.

Accipiens, inquit, septem panes, gratias agens fregit. Jam supra dixisse ad memoriam redeat, quod septem panibus septem quoque dona Spiritus sancti sano intellectu accipi valeant, quæ, dum propriis accipientis manibus redemptis suis idem Redemptor distribuit, maximas tunc revera *gratias egit*, quia gratiam eis super gratiam multiplicavit, quibus non solum adoptatam delictorum veniam, C verum etiam incommutabilem largitus æternitatis gloriam. Nunc vero novum quid latentis mysterii exprimit, quod panes supra memoratos propriis frangere manibus tantæ majestati complacuit. Nam panum istorum fractio plenaria accipienda est septiformis Spiritus manifestatio. Septena namque dissolvens signacula, omnem eis latentem intrinsecus virtutem aperuit, et se et Patrem unum esse in substantia plena cognitione patefecit. Hanc nimirum incircumscriptæ majestatis notitiam vitam procul dubio esse perpetuam ipse electus Dei Patris Filius innuit, ubi Patrem taliter alloquens : *Hæc est ætem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii, 3). Sequitur :

Et dabat discipulis suis, ut apponerent. Et apposuerunt turbæ. Bene quidem panes turbæ apponendos discipulis, id est, angelicis spiritibus dedisse dicitur. Nam ipsis ministrantibus digna laboribus sanctorum merces recompensabitur. Et quia certum constat causam totius iudicii illorum nihilominus ministerio determinari, idem 711 Filius hominis evidenter talibus pronuntiat verbis : *Mittet, inquit, Filius hominis angelos suos, ut colligant de regno ejus omnia scandala* (Matth. xiii, 41). Si enim beata angelorum mittuntur agmina, ut de regno Dei, universa colligant scandala, nimirum missi in ministerium electorum spiritus administratorii

veniunt, eisque secundum meriti dignitatem digna remunerationis præmia distribuunt. Unde cum educta ab inferis captivata diu captivitas perceptura jam esset deliciosas paradisi epulas, supra dictis quoque discipulis, spiritibus videlicet angelicis, data est ab ipso Mediatore Dei et hominum potestas pariter et scientia, quo in loco electa quælibet apponenda esset anima, ut inter novenos ipsorum ordines congruo dignitatis gradu sedes illi daretur et requies. Sequitur :

Et habebant pisciculos paucos, et ipsos benedixit, et jussit apponi. Angelicos quidem spiritus, quos per discipulos spiritaliter intelligendos supra memoravimus, nunc mystico *pisciculorum* nomine iterata valemus significatione advertere. Electos namque hos pisciculos, vere in oculis suis 712 parvos et exiguos, benedictio summæ Trinitatis manu potentis misericordiæ retinuit, dum Lucifer, qui mane oriebatur, tanquam fulgur de cælo cecidit. *Benedixit, inquit, illos*, ne iniquitati consentientes sedem suam ad aquilonem ponerent, et similes se altissimo æstimarent. Unde vero et incircumscripto lumini perenni incommutabilitatis statu eos jussit apponi, ut ex ipso, in quem prospicere desiderant, abundantissima semper dulcedine satiari valeant. Horum profecto beatitudinis et gloriæ, dum consortes facti sunt et participes supra memorati illi Christi exules, quanta mox satiati sint suavitatis abundantia, consequenter evangelica declarat sententia :

Et manducaverunt, et saturati sunt. Manducantes quidem convivantes inter tot angelorum millia *saturati* revera sunt suavitate mirifica. Nam et ipse qui vera et indeficiens est refectio beatorum omnium, conviva eis factus est et convivium.

713 HOMILIA LXXI.

IN EANDEM FORTE DOMINICAM TERTIAM POST PENTECOSTEN TERTIA.

David sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus liani vermiculus (II Reg. xxiii).

Nomine David ietius Christum in divinitate sua non inconvenienter intelligere possumus, qui secundum interpretationem ejusdem nominis recte *manu fortis* sive *aspectu decorus* dici valet, cum in divina natura sua tantæ fortitudinis existat, quod cælum et terram psalmo concludat, et ita desiderabilis sit aspectu, ut illius visio angelorum et omnium sanctorum sit refectio. Ipse etiam *sedens in cathedra* dicitur, per quod verbum incarnatio ejus non absurde intelligitur, quia sicut qui sedet in cathedra requiescit, sic et divinitas in humanitate quievit. Sed et hoc modo per *sedentem in cathedra* Christus secundum humanam naturam valet intelligi, quia sicut in cathedra proprie sedes doctorum dicitur, sic et ipse doctrinam, quam per semetipsum hominibus impendit, totam utique in diebus carnis suæ exhibuit, quia nos terrenæ corruptionis sordibus invo-

luti, loquentem de cœlo audire non poteramus, et ad divinitatis ejus audienda vel capienda verba idonei non eramus.

Quod autem verbum hoc *sapientissimus* valde convenienter ad ipsum pertineat, nullus qui recte sapit ignorat. Quis unquam hominum ejus se sapientia cœquare potuit vel poterit, qui in omni vita, in tota, inquam, conversatione sua in hoc mundo omnia in sapientia dixit et fecit? Cui etiam verbum hoc *princeps*, quod subsequitur apte congruit, quia ipse verus homo natus de Virgine, sapientia, humilitate et fortitudine supra omnes homines fuit, qui solus sine peccato in hoc mundo conversari potuit. *Princeps* quidem homo fuit inter homines, quia, **714** sicut diximus, vita ejus et conversatio omnium aliorum hominum ab initio sæculi vitam et conversationem supereminet, sed tamen *inter*, non juxta vel supra *tres* fuit, per quos *tres* personas, Patrem et Filium et Spiritum sanctum intelligere possumus. Dominus noster Jesus Christus *inter tres* existit, quia infra substantiam sanctæ Trinitatis secundum humanam naturam fuit.

Ipsa est quasi tenerimus ligni vermiculus. Liqueat ergo quod hoc tenerum nuncupetur, quidquid facile frangitur et cito flectitur, sicut et infans tenera habere dicitur membra, eo quod leviter sunt frangenda. Unde verbum hoc *tenerimus* Domino Deo valde congrue in mysterio valet aptari, quia nusquam aliquid est in cœlo sive in terra, quod tam leviter frangi possit et a duritia sua flecti. Quomodo ergo dicimus frangi illum et flecti posse, cui summa fortitudo cognoscitur esse? Sic utique, quod nullus est tam flagitiosus, nemo tantis est peccatorum sordibus involutus quin super ipsum misericordia sua eum, ut ita dicamus, frangat et flectat, si tantum penitent et ex vere penitenti corde peccasse se solummodo dicat. Etsi in contemptu ejus quisque usque ad extremum vite sue terminum perduraverit, si in ipso mortis articulo non desperans penitendo et confitendo eum quaesierit, frangitur ubique et flectitur, quia per misericordiam gravibus peccatis longævi peccatoris atque ulla difficultate propitiabitur. Recto ergo et miseris peccatoribus valde consolabiliter dicitur *quasi tenerimus*, quia est misericordissimus.

715 Et notandum quod ait, *ipse est quasi tenerimus*, quod est veluti dicat: Ad similitudinem divinitatis suæ, in qua per ingenitam bonitatem est *tenerimus*, quia misericordissimus, etiam in humana natura sua, quam nostri causa assumpsit, in misericordia et miseratione est præstantissimus. Qui etiam non injuste *ligni dicitur vermiculus*, quia sicut vermis sine committione de terra nascitur, sic ille absque conceptu, de nobili terra, carne videlicet natus est virgineæ. Nec sine causa non *vermis* vocatur sed *vermiculus*, quia licet ipse solus sine peccato conceptus, natus et conversatus sit in hoc mundo, supra omnes tamen est humillimus. Inde est etiam quod, cum dicitur, *ipse est quasi te-*

nerrimus, mox additur, *ligni vermiculus*, quia illa misericordia ex ineffabili et incomparabili procedit humilitate, quod cum ipse immunis sit omnis peccati tam nascendi ordine quam conversatione, non dedignatur tamen, ut prædiximus, reconciliari magnis etiam et desperatis peccatoribus.

Item alio modo intelligere possumus ipsam *Domini* nostrum Jesum Christum in passione sua fuisse *quasi tenerimum ligni vermiculum*, quia ibi, dum justus pro injustis, innocens pro peccatoribus non solum gravia, sed et indigna ultra omnes peccatores pertulit, coram oculis hominum quasi despectissimus apparuit. Sed ubi apparuit *tenerimus*, id est despectissimus, ibi præcui dubio erat fortissimus. Audiamus igitur quanta tenerimi hujus fortitudo, et quam convenienter comparari possit ligni vermiculo. Sicut enim vermiculus, qui in ligno est, nullo sciente vel vidente clam lignum comedit, sic et Dominus noster Jesus Christus in passione sua originale peccatum, quod primi parentes, Adam scilicet et Eva in ligno commiserunt, clam comedit quodammodo et consumpsit. Clam dico et nullo sciente inconsumpsit: quia inter tot et tantas irruentes, inter tot verberum, sputorum, colaphorum et crucis aliarumque passionum ignominias nullas scire vel investigare potuit, si aliquid tale in eo esset, ut aliena consumere et delere peccata posset, qui in proprio corpore tam indigna et abjecta sustinuit. Adhuc manifestus fortitudo tenerimi hujus ligni vermiculi commendatur in sequentibus:

716 *Qui octingentos, inquit, interfecit impetu suo.* In passione namque sua Dominus Iesus octingentos interfecit, quia octo principalia vitia et universitatem omnium vitiorum, quæ ex his generantur, omnem quoque potestatem malignorum spirituum, qui incentores sunt eorundem vitiorum, gladio passionis suæ interfecit, sic dico *interfecit*, quod nunquam talem in fidelibus potestatem exercere prævalebant qualem ante adventum ejus tam super justos quam super injustos habuerat. Ante incarnationem Filii Dei maligni spiritus communiter super omne humanum genus principatum obtinuerunt, tyrannidem suam supra modum exercuerunt, ita quod nullus tanta sanctitatis erat, nullus tam districtæ vite disciplinam, in hoc mundo gerebat, quin hoc fixum esset, quod post mortem ad inferos, sicut peccator et flagitiosus, descenderet. Sed in carne Domino apparente et post mortem crucis cum potestate magna et majestate inferni claustra penetrante, sua eis ablata est potestas, et non solum eam in cunctis justis et fidelibus perdidit, verum etiam in peccatoribus quibusque et injustis amiserunt.

Intueamur ergo primum latronem illum juxta ipsum Jesum in cruce pendentem, qui usque ad extremum pene halitum in obstinacia perduravit perfidæ suæ, quomodo per unam confessionem eadem hora paradikum promeruit, et scire poterimus quod maligni spiritus iniquæ potestatis suæ tyrannidem in ipsis etiam peccatoribus amiserunt,

si tamen in morte sua cum vera poenitentia inveniat fuerint. Ille Dominus Jesus fecit in illo uno impetu, quando spiritum suum in manus Patris tradidit et exclamans voce magna exspiravit, et anima ejus divinitatis suae potentia ad inferos descendit. Sed et per suam hunc impetum accipere possumus sancti Spiritus adventum. Licet ergo descendendo ad Inferos resurgendo et ascendendo Dominus omnia vitia et ipsos malignos spiritus interfecit, specialiter tamen tunc eos extinxit, quando Spiritu sancto tanquam impetu quodam misso de caelis, corda fidelium illustravit. Haec sunt mira et magna opera istius David sedentis in cathedra, Dei videlicet et hominis Christi Jesu, quae fecit et in humanitate divinitas et in divinitate humanitas. Sequitur :

717 Post hunc Eleazar, filius patris ejus Aoy B [Vulg. Aholites] inter tres fortes, qui erant cum David, quando exprobraverunt Philisthim. Per Eleazar, qui interpretatur Dei adiutorium, non infeste ordo apostolicus potest intelligi, quia apostoli adiutores Christi erant et vicarii. Unde ipsi, cum in passione sua a ministris sacerdotum ac pharisaeorum quaereretur, ipsos apostolos suos sciens adjuutores futuros esse, ab interfectione eorum his verbis prohibet quaerentes se : *et ergo, inquit, ne quaeritis, stulte hos abire* (Joan. xviii, 8).

Et notandum quod filius patris ejus dicitur Aoy. Patris Domini Jesu secundum carnem existit Judaicus populus, qui nomini Aoy potest figurari quia frater dicitur potuit Domini Dei omnipotentis, Patris videlicet illius, non quidem secundum merita, sed secundum legalia, quae ei dederat, praecipua. Ipse namque populus solus tunc in tempore scientiam Scripturarum et notitiam, Dei habebat : unde et illi cognatione quodammodo conjunctus erat, et bene nomen hoc Aoy, quod interpretatur spuarum, ipsi Judaico populo congruit propter credulitatem illam quam in Dei Filium, cognatum videlicet suum secundum carnem, Dominum Christum imple et malitiose exercuit. Hujus nimirum populi filius ordo fuit apostolicus quia ex eo carnaliter erat progenitus.

Princeps, ait, inter tres fortes. Iste ordo apostolicus propter excellentiam illam, quod ipsum principem vivorum ac mortuorum palam in hoc mundo conversantem et docentem sequi et audire meruit, princeps quidem in cunctis mortalibus fuit, sed tamen inter, id est infra tres fortes erat, videlicet Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Licet enim, ut dictum est, apostoli principes super omnem terram essent constituti, tamen ad sanctae Trinitatis substantiam et ad divinitatis ejus potentiam pertinere omnino non valebant. Qui erant, inquit, cum David, quando exprobraverunt Philisthim. Ista duobus modis possumus intelligere, in una significatione possunt haec ita accipi, quod tunc tres fortes isti, scilicet Pater et Filius et Spiritus sanctus, quibus in tribus personis est una Deitas, aequalis **718** gloria, coeterna majestas, tunc essent

A cum vero David videlicet Domino Jesu Christo, quando ipse cum divinitatis suae potentia, quam habet cum Patre et Spiritu sancto, ad inferos descendit et Philisthis illis, id est malignis spiritibus, quibus in hoc mundo infirmus homo et despectus apparuit, opprobrium sempiternum dedit, capta praeda eorum, id est animabus omnium justorum, et prostravit eos, ita quod nunquam amplius contra electos Dei elevare caput audeant, sic ut illos post mortem sicut antea fecerunt, secum ad infernum deducere valeant.

Possumus etiam per Philisthim, qui interpretantur cadentes potione, Judaeos non inconvenienter accipere, qui sic inebriati erant per malitiam, quod etiam proruperunt ad insaniam, ita ut Domino caelestia eis praeponebant et multa bona opera in eis facientia, infinita obijcerent opprobria. Postremum ad cumulum infelicitatis suae ultra modum auxerunt impropria. In tot et tantis exprobrationibus, quas homo pro humano genere Dei Filius ab impiis pertulit, tres fortes erant cum eo quia divinitas, quae in tribus subsistit personis, nunquam ab eo recessit.

Item sub alia significatione apostolos hic possumus accipere, quod Scriptura hoc in loco significet, cum dicit : *qui erant cum David, quando exprobraverunt Philisthim*, quia ipsi improprie illis omnibus interfuerunt, quae Judaei Redemptori nostro ignominiose obijcerunt. Triginta annis, quibus in hoc mundo latuit nulla ab impiis improprie pertulit, nec infra hos annos sanctos sibi apostolos conjunxit, sed postquam evoluitis tot annis praedicationis verbo insistere coepit, ordinem apostolicum elegit, quo etiam presente et secum conversante innumeris usque ad mortem crucis exprobrantiam molestias a Judaeis sustinuit.

Et congregati sunt, inquit, illuc in praelium. Congregati sunt adversarii Christi, quos suscitaverunt maligni spiritus, illuc, id est in humanitatem ejus, quae per verbum hoc illuc intelligi valet quia localis fuit et contra eam insidiando et improprie et ad ultimum interrimendo duram satum bellum exercuerunt. Sed tamen haec, id **719** est divinitatem ejus, quae per haec accipi potest, quia ubi quae praesens est, attingere non potuerunt. Quia igitur sancti apostoli his omnibus exprobrationibus interfuerunt, non iniuste eos credimus significari hic, dum dicitur : *Qui erant cum David, quando exprobraverunt Philisthim et congregati sunt in praelium*. In his, quae subsequuntur, clarius perspicere valeamus, quam recte per Eleazar, quod interpretatur Dei adiutorium, ordinem apostolicum intelligere possimus. Nam manifestius Scriptura hic insinuat et exprimit, quemodo post passionem, resurrectionem et ascensionem Christi Domini adiutor ejus existit.

Cumque, ait, ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philistheos, dexteram deficeret manus ejus et obrigesceret cum gladio. Per viros Israel sicut per Philistheos non incongrue accipere possumus

Judæos. Quid est ergo cum ascendissent viri Israel? A fugit, ad cæsorum spolia detrahenda, dum quique fideles mortua eorum corpora auferre et venerari certatim cupiebant, et vel aliquid de reliquis illorum contingere gaudebant, quos olim viventes despexerant. Sed hunc ordinem apostolicum recte sequitur ordo martyrum. Sic enim littera hæc continet :

721 Et post hunc Semma filius Aggæ [Vulg. Age] de Merari [Vulg. Arari. Et non injuste nomen hoc Semma, quod interpretatur ubi est vel audiens, ordini martyrum congruit, quia in tempore eorum, dum tanta sæviebat rabies persecutionum, celebre inter populos infidelium verbum erat : Ubi est? quia nimirum, tam in speluncis petrarum et in cavernis terræ quam in publicis locis, ubique inquiri jubebantur quicumque Christianæ religionis cultores esse audiebantur. Audiamus subsequentium interpretationes nominum, et consideremus quam bene et hæc conveniant huic ordini martyrum. Agga loquens vel meditans, Merari vero montanum interpretatur, ipsi enim sancti martyres in lege Domini die noctuque meditantes semper de montanis, id est de excelsis et cælestibus loquebantur. Horum in temporibus hæc statio Philisthiim erat, de qua in præsentem legimus :

Et congregati sunt Philisthiim in statione. Statio proprie nuncupatur, ubi in solemnitatibus personarum spectabilem sit conventus, sicut et statio domini papæ dici solet, ubi ipse ad solemnitatem celebrandam cum personis majoribus convenerit. Sic et hoc in loco stationem Philisthiim intelligere possumus, solemnem, ut ita dicam, conventum, quem dæmones qui Philisthiim nomine figurantur, habebant in hujus mundi principibus. Et quia principes voluptates sæculi et avaritiam sectabantur, ideo et totus pene mundus per eos quasi in statione dæmonum erat, quia eisdem succumbebat vitiis, sicut et consequens littera manifestat :

Erat quippe ibi ager plenus lente. Per agrum intelligitur mundus; per lentem voluptates et concupiscentias ejusdem mundi accipere possumus. Ager quippe lente plenus fuerat, quia totus mundus voluptatibus et carnali concupiscentiæ deditus erat, ita ut omnis eorum intentio esset, quatenus vanis oblectationibus pro desiderio suo libere uti potuissent. Unde est etiam quod, sicut in alia veteri legitur historia, Esau pro uno lentis edulio vendidit primogenita sua (Gen. xxv. 35). Et quia a sanctis martyribus hæc spernenda et cælestia esse appetenda prædicabatur, ideo eos Philisthiim, id est dæmones per vicarios suos, principes videlicet et amatores sæculi crudeliter **722** persequerantur; sicque factum est, cum terror et dominium malignorum spirituum, qui per principes et in principibus operabantur, totum fere mundum obtinuisset, ita ut pauci essent qui in paupertate Christiana cælestia se appetere publice fateri audent, quod multi propter crudelitatem persecutionis eorum a fide, quæ est in Christo Jesu, exciderent. Unde apte subjungitur :

Fecitque Deus salutem magnam in die illa. Sancti apostoli postquam ad comprobandam veritatem Dei corpora sua ad mortem tradiderunt, facta est salus magna in die illa, id est in Ecclesia, quæ tunc illuminari cœperat in eorum doctrina. Innumerabiles namque populi salutem animarum sunt consecuti quia vera esse tum non dubitabant, quæ etiam ipsa morte sua sancti apostoli comprobaverunt.

Et reversus est, inquit, populus, qui fugerat, ad cæsorum spolia detrahenda. Populus Judæorum et gentium per inobedientiam tunc aufugerant, quando ipsi adhuc viventibus, et prædicationi verbi Dei ad convertenda et emollienda corda eorum insistentibus, iis quæ dicebantur ab eis, non credendo resistebant. Sed dum, ut diximus, ipsam Veritatem, quam verbis prædicabant etiam morte sua comprobare non dubitabant, reversus est populus ad cæsorum spolia detrahenda, hoc est, ad apostolorum Christi morte punitorum merita imitanda et rectæ fidei defensores facti sunt, cujus ante paululum hostes et persecutores fuerunt. Vel sic reversus est populus, qui

Uaque fugisset populus a facie Philistinorum, Ita malignis spiritibus, per principes hujus mundi contra fideles quosque avaritia et cupiditate sævientibus, *fugit populus,* utique quia nonnulli, sicut diximus, exciderunt ab integritate fidei immanitate crudelitatis eorum perterriti. Sed sic fugientibus populis a facie Philistiim, quid inter hæc fecit ordo martyrurum? *Ille stetit in medio agri,* hoc est quod in potentia virtutis Dei confortatus a tramite rectæ fidei deviare noluit, et nec prosperis nec adversis mundi unquam moveri potuit. Sed quid fecit? *Tuitus est eum,* hoc est catholicam fidem prædicatione sua defendit, et eam defendendo etiam crudelem mortem imperterritus sustinuit.

Tunc quoque percussit Philisthæos, id est malignos spiritus sive hujus mundi principes quia dum ipse mori pro veritate non dubitavit, fideles in fide Christi corroboravit, et multos etiam ab infidelitatis errore converti fecit. Unde sequitur: *et fecit Dominus salutem magnam.* Facta est per interfectionem salus magna, dum multi eorum exemplo compuncti vanas superstitiones idolorum desererent, et nonnulli etiam corpora sua nihilominus propter Deum ad supplicia traderent. Sequitur:

Nec non et ante descenderant tres. Post Christum et apostolos ordinem quoque martyrurum ordo subsequitur patriarcharum, prophetarum, et antiqui temporis sacerdotum, prior quidem tempore, sed posterior dignitate. Ideo et putamus eos in ordine hujus litteræ idcirco tribus illis, id est Christo, apostolis et martyruribus postpositos esse quia profecto minoris erant dignitatis, quanquam in diebus suis præ cæteris, qui tunc temporis erant, virtutum polerent meritis. Et quos illos tres præcederent, Scriptura non tacet, *nec non et ante,* inquit, *descenderant tres.* Et notandum quod 723 a. l. *descenderant.* Per istud descendere possumus hoc intelligere quod quanquam juste viventes, omnes tamen post mortem introibant in inferiora terræ, id est ad infernum. Nam adhuc facta non erat incarnatio Filii Dei, et necdum chirographum illud decreti, quod adversum eos erat, Christus affixerat cruci. *Qui erant,* inquit, *principes inter triginta.* Prædicti namque patres *principes erant inter triginta,* inter eos videlicet, qui fidem sanctæ Trinitatis et Decalogum legis observabant. Et licet in diebus patriarcharum lex data non esset, nonnulli tamen in creaturis Creatorem cognoscentes legitime vivebant. Inter hos patriarchæ *principes erant* quia virtutibus eminebant.

Et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam. Per speluncam Odollam, quæ congregatio sive testimonium eorum interpretatur, infernus satis congrue designatur. Nam omnes tam justi quam injusti ante adventum Christi illuc congregabantur, et hoc erat testimonium eorum, ut quomocunque viverent, post mortem in illum unum locum cuucti pariter descenderent. *Tempus messis,* quod in hoc loco ponitur, tunc fuit, dum in plenitudine

A temporis granum illud frumenti quod in terram ceciderat, abscissum est, hoc est, quando Filius Dei, verus homo, de Virgine natus, in morte occubuit. Illo quoque mortuo in cruce et anima ejus cum divinitatis suæ potentia ad inferos descendente, isti, de quibus prædiximus, *venerunt ad speluncam Odollam ad David,* videlicet ad ipsum Dominum Christum, qui eos non inventos in mundo visitaverat in inferno, interpellantes eum hac voce lacrymabili: *Advenisti, desiderabilis quem expectabamus in tenebris.* Hoc igitur tempus nondum advenerat, in quo hæc compleri deberent, sed tamen aderat in prædestinatione. Unde et Scriptura pro futuro præterito utitur tempore. *Venerant,* inquit, *tempore messis ad David in speluncam Odollam.* Sed antequam hæc fierent, quid interim ageretur in mundo, subsequencia insinuant verba:

Castra autem Philistiim posita erant in valle gigantum, et David erat in præsidio. Quid est ergo *castra Philistiim posita erant in valle gigantum?* nisi quod maligni spiritus tanta peccatorum 726 cæcitate, tam profunda ignorantie obscuritate universo mundo dominabantur, et illa profunditas vitiurum tam valida et, ut ita dicam, tam gigantea erat, quod nemo effugere poterat. Nonnulli quidem illo tempore, sicut isti de quibus modo locuti sumus, ab actuali peccato, in quantum licuit, abstinebant, et pie ac sobrie in spe vivebant, sed tamen per originale crimen omnes sub dominio eorundem malignorum spirituum constituti fuerant. Nam *David noster,* Dominus Jesus adhuc *erat in præsidio,* id est in cælo, in sinu paternæ majestatis requiescebat, et necdum in assumpta humanitate mundum suo imperio sanguinis sui incausto in crucis ligno attulaverat. Sequitur:

Porro statio Philistinorum tunc erat in Bethlehem. Bethlehem civitas erat Judæorum, quæ interpretata *domus panis* dicitur. Et recte *domus panis* interpretatur quia Deus legem et doctrinam suam dedit populo Judaico, qui in ea commorabatur. In hac igitur civitate Bethlehem *statio erat Philistinorum,* quia solemnem conventum suum maligni spiritus in Judaico populo fecerant, dum accepta divinæ legis scientia ipse iniquitatis et avaritiæ opera exercebat. Tanto magis enim quisque sedem malignis spiritibus in seipso præparat, et culpam suam in conspectu Domini exaggerat, quanto ipse perverse vivendo melius scit quid facere vel vitare debeat. Unde et diabolus in illo populo magis regnabat, qui post cognitionem Dei iniquitati et voluptatibus sæculi deserviebat, quam in gentibus, qui nec per legem nec per prophetas instructi erant. Sed, dum medium silentium tenerent omnia et nox in suo cursu iter perageret, impleri cœpit, quod Scriptura mox subjungit.

Desideravit igitur David aquam de lacu. Postquam homo divina præcepta violando ab æterna beatitudine excludi promeruit, *desiderium veri David,* scilicet unigeniti Filii Dei semper hoc fuit, ut talis

sibi aqua afferretur, per quam sitis sua exstingueretur, id est ut quando per suam incarnate presentiam corda hominum, quae tenebrosa per ignorantiam, et utulenta quodammodo per peccata erant, veram scientiam consequerentur et munditiam. Per ingenitam **725** namque sibi pietatis et misericordiae dulcedinem humanam sibi salutem. Unde et humanis interesse miseris suave duxit, quemadmodum in libro Sapientiae ait : *Deliciae meae esse enim filii hominum* (Prov. viii, 31). Ex hoc eodem desiderio et ista prolata sunt verba : *O si quis mihi potum aquae daret de cisterna in Bethlehem juxta portam ! Cisterna* aquam habet de caelo. Et recte per *aquam cisternae* illa compunctio intelligitur, quae de amore Dei et desiderio regni caelorum nascitur. Desideravit igitur Filius Dei, ut aliquando tempus adveniret, quod sic in cordibus hominum charitas Dei diffunderetur, ut non solum propter peccata, sed etiam propter amorem Dei et caelestis regni desiderium compungerentur. Nam antequam ipse homo propter homines fieret, nullus propter regnum caelorum sic compungi potuit, nisi (36) optime sciret, quod post mortem ad inferna descenderet. Postquam, quod desideravit, per incarnationem suam Christus implevit, omnes electi in hac spe fiducia compunguntur, quod post hanc vallem lacrymarum jamjam vitam ingrediantur. Per cisternam quoque, quae, sicut diximus, desuper aquam habet, baptismus satis congrue intelligi valet. Nam sacramentum baptismatis desuper est, non de infernis. Hanc igitur aquam baptismatis Filius Dei, antequam homo fieret, in praedestinatione sua hauriendam esse in Bethlehem, id est in Ecclesia acivit. Et recte dicitur *juxta portam*, quod est quasi dicat, prope introitum regni caelorum quia nisi quis per hanc aquam regeneretur, portas caeli non ingreditur. Sed, antequam ipsa mundum visitaret, ignotum erat quid haec essent. Multi quidem in fide et in spe futura esse praevidebant, sed nondum in re habebant. Unde et verus noster David, id est Filius Dei haec impleri desideravit, et ista quodammodo pietatis ejus sententia fuit, dum humanae miseriae condoluit : *O si quis mihi potum aquae daret de cisterna in Bethlehem juxta portam !* id est o si aliquando tempus adveniret, quod per aquam baptismatis, quod futurum est in Ecclesia, sibi mea potus daretur, ut per hoc salus humana, quam sitio, completeretur, et homines remissionem peccatorum consequerentur, ac ingressum caelestis **726** regni mererentur ? Nonne quando dixit : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum caelorum* (Joan. iii, 5), potum hunc quaesivit ?

Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum et hauscerunt aquam de cisterna, quae erat in Bethlehem juxta portam, et attulerunt ad David. Horum *tria* fortium nomine, sicut et in superioribus, patriarchas, prophetas et sacerdotes possumus intelligere. Fortes utique fuerunt, qui illo tempore castra

(36) Nisi pro quin, ut alias plures:

Philistinorum irruperunt, id est qui malignis spiritibus per virtutum merita contraire potuerunt, in quorum tunc mundus constitutus erat potestate. Sed et per hoc, quod ait *irruperunt*, quod dictum est quasi *intus ruperunt*, hoc possumus intelligere, quia licet exterius adhuc in re istam, de qua diximus, gratiam non potuerunt consequi, intus tamen in spiritu consequendae gratiae omnem cordis sui intentionem, quantum poterant, in Deo flegebant. *Hauserunt* utique *aquam de cisterna, quae erat in Bethlehem juxta portam*, quia crediderunt futurum esse in Ecclesia baptismi sacramentum, ac per hoc regni caelorum pateferri debere introitum. Nunquid estimius ille patriarcha Noe, qui Deo jubente arcam, in quam exundante diluvii aqua ingrederetur, fabricabat, etiam ipso revelante non didicerat quod hujus arcae fabrica futuram Ecclesiam significaret, aqua diluvii aquam baptismatis, per quam omnes extra arcam, id est Ecclesiam deleterentur, intra arcam, id est Ecclesiam salvarentur ? Nonne David quando dixit : *In ecclesiis benedixite Deo Domino de fontibus Israel* (Psal. lxxvii, 27), futuri aquam baptismi in spiritu praevidit ? Nunquid non hoc ipsum praecipue illi et eximio symmistae Dei Isaiae revelatum fuerat, quando in laetitia cordis sui dicebat : *Exultat desertum, exultant solitudines Jordanis ?* Uti que non ignorabat, quando, ut stabiliretur et confirmaretur, ita orabat : *Consilium tuum antiquum terram fac.* Nonne tibi videtur hos omnes *hausisse aquam de cisterna, quae erat in Bethlehem juxta portam* hoc modo, ut diximus ?

Et attulerunt, inquit, *ad David*. Quid est *attulerunt ad David*, nisi quod fidem et spem suam Deo obtulerunt deprecantes eum, ut quod habebant **727** in fide et in spe, per semetipsum aliquando perficeret in re ? Sed quid sequitur ?

At ille noluit bibere. Licet multi perfecti, qui illo tempore esse poterant, in fide et spe Deo adhererent, ille tamen eos tragicere in corpus suum noluit, id est transferre ad consortium angelorum distulit, quia peccatum illud originale, per quod inimici facti sunt ad invicem angelus et homo, nondum deletum fuit in sanguine suo, sed tamen quid fecit ? *Libavit eam Domino.* Igitur Filius Dei fidem antiquorum Patrum ejus in carne presentiam suspirantium, hoc modo *libavit Domino*, scilicet Patri suo, quod eos per inspirationem suam edocuit, ut ipsi sacrificium fidei suae offerrent Deo. Haec, quae subsequuntur, verba compassionis illius sunt judicia, quae eis, qui illi in fide adhererant, condoluit, *Propitius*, inquit, *sit mihi Deus, ne faciam hoc.* Quod est quasi diceret : *Deus*, omnipotens Pater, qui in praedestinatione sua incarnari me disposuit, propitiationem suam, quae per me humano generi misereri decrevit, acceleret, ut aliquando tempus veniat, quod per ejus obedientiam homo propter homines fieri debeam, *ne faciam hoc*, id est ne originali exigente peccato, qui mihi in fide conjuncti sunt, extra corpus meum relinquam,

sed Mediator hominum per humanam naturam factus ad Deum ultra eos spernere non valeam.

Nun sanguinem hominum istorum qui profecti sunt, et animarum periculum bibam? hoc est, nunc eos in corpus meum non valeo nec debeo recipere quos originaliter peccatum, id est inobedientia, per quam profecti sunt de paradiso, et actuale crimen, quod est periculum animarum, commaculat. *Noluit ergo bibere.* Hoc ipsum est quod diximus, quia Dei Filius eos in corpus suum noluit nec debuit trahere, quos licet filium ejus habentes, crimen involvit originalis culpæ. Sequitur: *Hæc fecerunt tres robustissimi.* Quinam tres isti, nisi jam sæpe dicti patriarchæ, prophetæ et sacerdotes temporis antiqui? Quæ et qualia isti fecerunt? Utique hæc, quod, sicut jam diximus, castra Philisthiim irruperunt, et hauserunt aquam de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam, **728** hoc est, quod per fidem et spem, qua Deo ad hæserunt, se de communi vita cæterorum mortalium, in quantum poterant, abstraxerunt, et eum quandoque crediderunt esse venturum, qui aquam baptismatis consecraret in absolutionem criminum, ac in ejus sanguinis per fontem regenerationis diu clausæ portæ cœli essent aperiendæ. Hæc fidei et spei suæ longanimitate hoc fecerunt, quod Filius Dei ultra se continere non potuit, quin misericordia super humanum genus motus sit, et, ut præfati sumus, hoc desideraret, ut humana salutis eorum causa natura assumpta eos trahere in corpus suum posset. Designatis ergo pariter his tribus patriarchis, prophetis et sacerdotibus ingreditur modo specialiter commendare dignitatem ordinis patriarcharum; ait enim:

Abisai quoque frater Joab, filius Sarvia, princeps erat de tribus. Abisai pater sacrificii interpretatur, cujus nomine non inconvenienter ordo patriarcharum designatur. Nam specialiter de pluribus eorum legitur quod Deo obtulerunt sacrificium. Primus pater sacrificii Abel fuit, qui de primitiis gregis sui agnum Deo obtulit; deinde Noe, qui ædificans altare Domino holocaustum super illud immolavit. Sed et ille summus patriarcha Abraham magnus pater sacrificii existit, qui jubente Deo unicum hæredem, si ab eo permissus fuisset, immolare decrevit, et alii quamplures quos omnes enumerare longum est. Hic ordo patriarcharum sacrificia multa Deo in diebus suis obtulit, sed inde salvari non potuit. Quare? quia frater erat Joab, quod inimicus interpretatur, et filius Sarvia, quod vincus vel angustatus dicitur. In hoc enim frater erat inimici et filius vinciti vel angustati, quia, sicut hunc mundum, qui inimicus Dei existit, et sub jugo diaboli ligatus et constrictus fuit, post mortem infernus absorbit, sic et ipse post hanc vitam nihilominus ad inferos descendit. Nam pro inimicitia illa quæ in primis parentibus per inobedientiam facta fuerat, nondum mors Mediatoris intercesserat. Ipse ordo princeps erat de tribus, quia præminebat prophetis et sacerdotibus.

Ipsa est, qui levavit hastam suam contra trecentos,

quos interfecit. **729** Hasta longior est cæteris armis, quam milites leire solent; et per eam longanimitas recte figurari potest. Quæ longanimitas bene patriarchis ascribitur; nam ipsi diutius præ cæteris hominibus in hoc sæculo degentes, in fide et spe redemptionis suæ longa fatigati sunt expectatione. Deducimus in medium Noe patriarcham, et consideremus longanimitatis illius constantiam. Nongetes quinquaginta annos in hac vita commorabatur, nec tamen ætatis devictus tædio longanimitate et patienter servire destitit Deo suo. Et bene de ordine isto dicitur, *qui levavit hastam suam contra trecentos.* Nam per longanimitatem illam, quam diximus, quantum illo in tempore licuit, malas concupiscentias et prava quælibet opera et verba in semetipso mortificare studuit.

Nominatus in tribus et inter tres nobilior, eratque eorum princeps. Hoc ipsum est, sicut præfati sumus, quod ipse prophetis et sacerdotibus et antiquior tempore et nobilior virtutum erat dignitate. Nam ille quidem normam bene vivendi per legem non acceperat, et tamen juste et legitime conversari noverat. *Sed usque ad tres primos non pervenerat.* Quasi d'ceret: Licet ordo patriarcharum magnæ excellentiæ per virtutum merita existit, ad Christum tamen et apostolos ac majores, qui recte primi non tempore sed dignitate dicuntur, pertingere non potuit. Sequitur:

Et Banaias filius Joiadæ, viri fortissimi, magnorum operum de Capsehel. Banaias cæmentarius interpretatur, quod nomen recte ordini prophetarum congruit. Nam per eorum, quæ in mundo reliquerunt, verba ac scripta, sancta ædificari cœpit Ecclesia. Qui ordo propheticus bene filius Joiadæ, id est filius cognitionis Dei dicitur. Nam præ omnibus, qui ante eum in mundo fuerunt, divinam cognitionem habebat, et cælestium secretorum conscius erat. Neque enim faciebat Dominus verbum super terram, quod non revelaret servis suis prophetis. *Filius, inquit, Joiadæ viri fortissimi.* Ordo prophetarum, dum filius cognitionis Dei dicitur, utique et ipsius, cujus cognitionem habebat, filius esse significatur. Huic recte congruit, quod ait: *Viri fortissimi, magnorum operum,* quia ipse fortissimus **730** est omnium spirituum, et juxta Prophetam: *Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus (Psal. cx, 2).* De Capsehel, inquit, hoc est, de congregatione Dei. Congregatio Dei bene vocari possunt spiritus angelici. De illis nimirum ipse est, non quasi unus ex illis, sed creator eorum et præsidens ejus, tanquam factor creaturæ suæ. Hujus viri fortissimi, quia filius fuit ordo propheticus, ideo apte subjungitur de eo:

Ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit et percussit leonem in media cisterna in diebus nris. Per duos leones Moab reges Juda et Israel possunt intelligi, qui hujus mundi avaritiæ dediti non bene regabant populum Dei. Hos ordo propheticus quodammodo percussit, dum propter injustitiam illis

iram Dei imminere in prophetia sua dixit. Nonne A gravis ictus percussiois fuit, dum quidam eorum veniens in Bethel, Jeroboam stante super altare et thus jaciente nasciturum esse regem, nomine Josiam, qui sacerdotes sacrificiorum super ipsum altare immolaret, prædixit, et rege manum extendente, ut idem vir Dei propter hæc verba apprehenderetur, manus ejus, quam extenderat contra eum, exaruit, nec eam retrahere ad se valuit? (III Reg. xlii) Sic et Elias propheta Achaz regem quodammodo percussit, quando illi in vineam Naboth descendenti, ut eam occiso illo injuste possideret, occurrit, et ei in sermone Domini dixit: *Occidisti, insuper et possidisti. In hoc loco, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, tingent quoque sanguinem tuum* (III Reg. xxi, 19). Gravissima etiam alius quidam eorum Micheas videlicet, eundem regem percussione prostravit, quando sibi a Domino revelatum dixit, quod ad decipiendum eum spiritus mendax pe mittente Deo in ore omnium prophetarum suorum esset, quatenus fallaci pacis promissione per eos consolatus ascenderet et caderet in Ramoth Galaath. Per tertium leonem, quem hic ponit, ordo sacerdotalis intelligi poterit. Hunc quoque in media cisterna in diebus nivis quodammodo ordo propheticus percussit, dum illum pro eo quod in templo Domini, ubi pro suis, deinde pro populi delictis legitimas hostias Deo offerre debuit magis ad satisfaciendum avaritiæ suæ intendebat, 731 prophético sermone increpavit. Sequitur:

Ipsæ quoque percussit virum dignum spectaculo. Per virum hunc intelligere possumus Judaicum populum, qui idcirco dicitur dignus spectaculo, quia sublimis populus factus est a Deo, et cunctis gentibus terrarum propter dignitatem, quam consecutus fuerat, magnum præstabat spectaculum. *Habentem, inquit, in manu hastam.* Populus Judaicus hastam in manu habebat, quia et legem et templum et patriam possidebat. Hunc quoque non bene Dei sui utentem legibus, eodem modo propheticus ordo percussit, quo et prædictos tres leones, reges scilicet Israel et reges Juda eum percussisse diximus. Itaque ait: *Cum descendisset ad eum in virga. Virga correptio illa fuit qua sermo propheticus injustitiam arguit. Vi extorsit hastam de manu Ægyptii,* quia in prædicatione sua futurum esse prædixit, quod potestas illa et gloria Judaici populi, qui propter nequedinem peccatorum Ægyptii nomine designatur, qua multis nationibus præerat, auferenda et ad nihilum redigenda esset, et eos scelerum suorum merita vindicta inveniret, et per potentiam Dei et per potentiam principum, quos eis suo imperio venire permisit, sicut fuit Antiochus, qui ascendens in Jerusalem intravit in sanctificationem cum superbia, et sublatis omnibus et facta magna cæde populi abiit in terram suam; et prius Nabuchodonosor, ac deinde post incarnationem Dominicam et passionem et ascensionem Christi Romani principes Titus et Vespasianus, qui urbe succensa totam

Judæorum gentem devastaverunt, et partim occisam, partim in captivitatem duxerunt. Hæc quidem omnia eis ventura esse propheticus ordo prædixit. Unde et recte hic dicitur:

Hæc fecit Banaias filius Joiadæ et ipse nominatus inter tres robustos, quia et ipse magnus exstitit in tribus illis ordinibus, quos prædiximus, patrum archarum videlicet prophetarum et sacerdotum, qui erant inter triginta nobiliores, 732 id est illis qui tantum fidem sanctæ Trinitatis cum observatione legalium præceptorum habebant, virtutibus præstantiores. *Verumtamen ad tres non pervenerat,* quia Christo et apostolis ac martyribus multo inferior erat.

Sed et hæc eadem verba, quæ ad ordinem prophetarum retulimus, etiam ad Christum apte referre possumus. Per Banaïam, qui cæmentarius interpretatur, Dominus noster Jesus Christus intelligi valet, quia ipse est cæmentarius ille qui cælestem Jerusalem construens structuram ejus de vivis et electis lapidibus componit. *Ipsæ percussit duos leones Moab,* originale videlicet et actuale crimen, quod per duos leones intelligi poterit. *Et ipsæ descendit et percussit leonem in medio cisternæ in diebus nivis.* Per hunc tertium leonem potest mors accipi, quam Christus interfecit, dum ipse in morte occubuit. *In media cisterna,* inquit, quia videlicet juxta vaticinium Psalmistæ, *salutem operatus est in medio terræ* (Psal. lxxiii, 12). *Ipsæ quoque percussit virum dignum spectaculo habentem in manu hastam.* Vir isto antiquum hostem potest designare, qui ideo dignus spectaculo dicitur, quia necesse est, ut diligenti cordis providentia incursus illius præcaveatur. *Hunc habentem in manu hastam,* id est potestatem et dominium super omne humanum genus, gladio passionis suæ interemit Christus. Itaque *cum descendisset ad eum in virga,* hoc est cum se humiliasset usque ad mortem crucis, quæ per virgam valet intelligi, *vi extorsit hastam de manu Ægyptii,* id est virtute divinitatis suæ potestatem principis tenebrarum, qua universo mundo dominabatur, abstulit. *Et interfecit eum hasta sua* quia ipsa potestas, quam super justos et injustos exercebat, causa interfectionis ejus exstitit. *Hæc fecit Banaias filius Joiadæ,* verus videlicet ille cæmentarius, Filius Dei, qui ipso angulari lapide existente, omnes vivos lapides conjungit unumquemque in suo ordine.

733 HOMILIA LXXII

IN DOMINICAM VIII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. vii).

Verba hujus sancti Evangelii pars quædam est sermonis, quem Dominus in monte fecit, quem turba in convallibus manens audire non potuit, sed soli discipuli audire potuerunt, qui tantæ perfectionis erant quod et operibus eadem quæ pius Magister edocuit adimplere meruerunt. Qui bene in monte quia doctrina hæc magna et mirifica vult

tium est, id est electorum et perfectorum, qui sub divini magisterii censura viventes, Domino ac Magistro suo Christo fiducialiter dicere possunt cum Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te* (Matth. xix, 27). Omnia derelinquit, qui non solum ea quæ foris possidentur, terrena bona relinquit, sed etiam universis desideriis et voluntatibus injustis abrenuntians, quidquid transitorie delectabat et secundum carnem dulce videbatur, despicit. Hujusmodi sæculi abrenuntiantibus, imitanda et sequenda est sine dubio summa perfectionis, quam commendat sermo evangelicus.

Attendite, inquit Dominus, *a falsis prophetis*. Nominine falsorum prophetarum malignos spiritus an intellectu accipere possumus, qui ideo non incongrue *falsi prophetæ* dicuntur, quia pro hoc solummodo die noctuque laborant, ut mendacio suo et falsitate hominem a vera, quæ Christus est, veritate faciant declinare, et bonum malum, malum bonum æstimare. Unde Dominus salutem electorum suorum desiderans, simul etiam malitias et insidias falsorum prophetarum considerans, *attendite*, inquit, id est totos sensus, totum desiderium vestrum sursum tendite, sive ad id solum tendite, ne consentialis, ne malum pro bono, ne falsum pro vero recipialis.

734 *Veniunt enim ad vos*, inquit, *in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Quid est quod falsi isti prophetæ *in vestimentis ovium* venire dicuntur, qui tanquam incorporei et invisibiles spiritus nunquam vestibus utuntur? *Verba*, ait Dominus alibi, *quæ ego loquor vobis, spiritus et vita sunt, caro non prodest quidquam* (Joan. vi, 64). Caro verborum Domini littera est. Sed *littera occidit, spiritus est qui vivificat* (11, Cor. iii, 6). Nos itaque in carne verborum, id est in littera vivificantem spiritum sequamur, et qualiter prædicti prophetæ in vestimentis ovium veniant, spiritaliter videamus.

Mystice per *vestimenta ovium* suggestiones diabolicæ, per *oves* simplicitas vel innocentia, sive rationabiles sensus accipiuntur. Et bene per *vestimenta* suggestiones malignorum spirituû expriuntur. Nam, sicut homo vestimentis tegitur, ne nudum corpus ejus videatur, sic et illi, ostensa justitia in aperto, ita se vestiunt et palliant, ut non facile utrum inutiles aut bonæ suggestiones eorum sint discerni queat. Videntur enim tam innocentes et simplices cogitationes, quas cordi inniunt, ut nonnunquam cum desiderio suscipiantur, et susceptæ justæ et sanctæ esse credantur. Norunt enim si apertis flagitiis impugnant, si capitalibus criminibus, id est homicidiis, adulteriis et his consimilibus spirituales homines impeterent, nonnullos tam strenuos, tam prudentes esse, qui, licet cum labore et difficultate resisterent, tamen Deo adjuvante eos ad nihilum redigerent. Et idcirco *in vestimentis ovium veniunt*, quia valde rationabilibus, valde innoxiiis actibus, quasi sub specie sanctitatis hominem decipiunt. *Quibus*, eo modo, ut diximus, in vestimentis ovium

venientibus, **735** quid sint et quid in occulto agant Dominus insinuat:

Intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Maligni namque spiritus intrinsecus, id est in intentione sunt quæ tota perversa est et iniqua, sicut lupi rapaces, lupi rapaces. Quod aliud sit intentio, aliud est talis, Paulus manifestat dicens: *Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum* (Hebr. iv, 12). Quatuor hæc verba, quæ ponuntur, *compages, medullæ, cogitationes, et intentiones* distantiam esse inter cogitationes et intentiones demonstrant. Per *compages* cogitationes designantur, quia sicut per *compages* membra, ossa ossibus junguntur, sic etiam cogitationes cogitationibus vicissim adhaerent et conglutinantur. Per *medullas* vero ipsæ cogitationum, intentiones quæ ex imo cordis procedunt figurantur.

Fit nonnunquam ut homo bona et laudabilia animo se concepisse et cogitasse arbitretur. Sed, cum legendo vel audiendo verbum Domini desuper illuminatus fuerit, tunc procul dubio, quod tota intentio cogitationum ejus perversa et inutilis fuerit intuetur. Sunt enim falsi isti prophetæ, de quibus attendendum est, intrinsecus, id est in intentione sua lupi rapaces. Proprium est lupo aliena rapere ad devorandum, aliena semper anhelare, et quod nequit devorare, vivere non patitur ex ingenta suæ malitiæ feritate. Sic et sic maligni spiritus ad devorandas electorum animas semper sunt parati et quamvis nihil eis conferat, nil de pœnis imminuat, imo tormenta ampliora sibi met acquirant, quod animas perdere festinant, tamen ex insita sibi malitia et odii immanitate a cæsione et impugnatione justorum nunquam volunt cessare. Qui cur *lupi rapaces* dicantur, videamus.

Dicitur enim *rapax*, quasi ad rapiendum audax. Audax autem est, qui audent audenda et non audenda. Quod utique invisibilibus illis hostibus nostris bene aptatur, qui tunc audent audenda, **736** quando pro magno non habent, cum eos qui in sæculo sunt et sæculariter vivunt, ad quæcunque flagitia voluerint præcipites ducunt, et deserta a Deo corda eorum sibi vindicant et subdunt. Audent vero non audenda, quando eos, qui in spiritali conversatione, in virtutum profectu laudabiliter processerunt, duris tentationum stimulis impugnare et supplantare audaciter festinant. Itaque, sicut per semetipsam Veritas a falsis prophetis attendere et cavere nos dignanter edocuit, sic quoque manifestè in verbis Salomon idem commendat, ubi ait:

Omni custodia serva cor tuum quia ex ipso rita procedit (Prov. iv, 23). Decet enim, ut, qui corde et animo ad perpetuam beatitudinis mansionem festinant, omni custodia cordis intima, quantum prævalent; studeant custodire, et spiritalibus illis nequitiis, quos nulla carnis infirmitas, nulla necessitas aliquando impedit vel retardat, vigilanter resistere.

Adsunt dormientibus, non desunt surgentibus, praeveniunt nos in oratione vigilare cupientes et sub velamina pietatis talia promittunt et immittunt, quae, postmodum Deo inspirante cognita, non ad gaudium sed ad dolorem et luctum trahunt. Quod qui observare neglexerit, et non a falsis prophetis istis attenderit, manet in morte; qui vero contra insidias eorum cor firmum et praemunitionem habuerit, vitam aeternam hereditabit. Unde ad eorum malitiam manifestius cognoscendam et cavendam Dominus subjungit et ait:

fructibus eorum cognoscetis eos. Et qui sint fructus eorum, statim insinuat dicens: *Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Fructus eorum fructus inutilis, fructus eorum spinæ sunt et tribuli.* Per spinas et tribulos possunt accipi duo genera tentationum, quibus spirituales homines a titinquo hostis maxime solet impagnare; per *spina* n, inquam, quæ fortis est et dura, pungit, lacerat, et cruentat, avaritiam; per *tribulum*, qui quidem molliis est tactu, sed pungit æque, lacerat et cruentat, mollem et immundam libidinis concupiscentiam.

737 Sciendum autem non solum, avaritiam dico, appetitum temporalium rerum, sed et ambitionem favoris et honoris humani. Quæ videlicet spina, id est immoderatus amor appetendi ea quæ non essent appetenda, ex vetasti parentis nostri culpa ita inlita manet notis et ingenita, ut vix aut nullatenus ad hac peste liberari queamus. Qui primi parentes nostri, cum in honore magno essent et tam dignitate quam et scientia omni mundanae creaturæ præeminerent, plus scire et ea scire et appetere desiderabant quæ scire et appetere non expediebat. Hac itaque spina, id est modo avaritiæ semper pungimur, semper cruentamur. Semper enim honores; semper laudes affectamus, semper extolli, semper supra id quod sumus haberi et honorari quærimus; his tribulis, id est carnalium desideriorum incentive semper impellimur, multoties vulneramur et laceramur. Quamdiu enim corpus, quod corrumpitur, portamus, cui necessitates edendi et bibendi negare non possumus, tandiu tribuli malarum concupiscentiarum in nobis reperiuntur, quæ vix sedantur, vix ne regnent in nobis comprimuntur. Sit superbia, sit ira, sit invidia quæ nos devastat; hæc, ut ita dicam, aliquando compeccitur in nobis. Sola est avaritia, sola mala concupiscentia, quæ allam legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ exsuscitat. Dum enim per multa annorum spatia mira corpus affligitur abstinentia, adhuc hostis noster, id est caro nostra, quam gerimus, illecebrosis, proli dolorum nos impedit desideriis.

His duabus tentationibus, vir ille sanctissimus David, de quo Dominus, *inveni*, inquit, *virum secundum cor meum*, liberari se postulat, dum dicit: *Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam* (Psal. cxviii, 36). Et subinde: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem* (ibid., 37). Cum enim per visum oculorum vanitates et species exteriores hauriuntur,

Ab hac vanitate revocat nos Salomon dicens: *Fallax gratia, et vana est pulchritudo* (Prov. xxxi, 30). Quidquid enim deforis apparet in homine pulchritudinis, nihil est, nisi putredo vermium et cinis. Hæc duo tentationum genera Salomon exprimit, ubi ait: *Sanguisugæ duæ sunt filia dicentes: Affer, affer* (Prov. xxx, 15). Per sanguisugam **738** diabolus accipitur, qui sugit sanguinem humani cordis, ut vitam animæ, quod est Christus, tollat de cordibus hominum. Hujus filia sunt avaritia et luxuria, duo illa insaturabilia, semper *affer, affer* dicentia quia hæc duo sunt vitia, per quæ maxime omne genus humanum tentatur et impignatur ex quibus universa mala oriuntur et in omnem terram stillicidia iniquitatis diffunduntur. Igitur mali noster spiritus, dum spinas istas et tribulos nobis insixerint, *nunquid*, ait Dominus, *colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Non utique. Nam longo aliud est *uvas* quam *spina*, longe aliud de *ficis* quam de *tribulis* colligitur. Per *uvas* exprimitur fervor timoris, per *ficus* dulcedo amoris. Hi sunt duo motus, per quos mala declinamus et bona agere delectamur. Fervor timoris facit hominem a malis declinare, dulcedo amoris facit eum insistere bonis. Hujus timoris et amoris assiduitate ita nos vallari et praemuniri oportet, ut si quando prosperitatem dat Deus in carnalibus vel spiritualibus, nunquam timoris instantia a memoria excidat in prosperis, aut dulcedo divini amoris tepescat in adversis.

739 *Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructus malos facit.* Hujus verbi adjectio, dicendo, *sic omnis arbor*, superiorum est, ut mihi videtur, conjunctiva recapitulatio. Nam idem est ac si dicat: *Sic attendendo, sic se a falsis prophetis custodiendo omnis arbor bona*, id est omnis bonus, qui spem habet quandoque resurgendi ad vitam, *fructus bonos*, fructus suaves timoris et amoris Dei ex se producti *mala autem arbor*, id est malus homo, qui circa se custodiam non exhibet, *fructus malos* spinarum et tribulorum, id est avaritiæ et libidinis profert, quorum dominio turpiter addicitur, quia spem resurgendi ad vitam non habet.

Possimus autem in tribus versibus istis tria denotare tempora. In primo, ait, *sic omnis arbor bona*, tempus presens, quod est in bona operatione; in secundo *non potest arbor bona*, tempus illud, quod nunc est in requie animarum; in tertio, *omnis arbor*, tempus futurum, quod erit in aeterna remuneratione. **739** *Omnis* itaque *arbor bona* Deo fructum exhibere studeat in bona operatione, quia exuta corpore ad aliud tempus perveniet, quod nunc est in requie animarum, tunc profecto erit quod Dominus hic ait.

Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Animæ namque electorum inter mira et stupenda Conditoris sui bona constituta, *fructus malos* non profuerunt, quia ulterius peccare nequeunt. Arbor quoque mala, id est anima peccatrix, post finem vitæ hujus nec bonos

fructus in posterum potest agere, nec de præteritis, quæ commisit, malis unquam Deo permittitur satisfacere, sed pœnas perpetuas habebit exsolvere, quia, sicut unumque dies mortis invenerit, ita ante Deum judicabitur, juxta quod subditur :

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur. Notandum quod non ait omnem arborum, quæ non fecit, sed quæ non facit fructum bonum, excidendam et in ignem mittendam. *Omnis arbor*, id est omnis homo, qui pauca bona et multa mala commisit, si in extremis suis dignis pœnitentiæ lamentis in vera cordis contritione seipsum recognoverit et pœnituerit, vere, ut ita dicam, *fructu n bonum facit*, et hic beatus est et beandus, cœlestis utique consortii præmio adjungendus. Et quia in regnum illud cœlestis macula nulla introibit, quidquid de peccati nævo secum adduxerit, in igne purgatorio purgari et elemosynis seu orationum victimis redimi deinceps poterit. Et talis arbor non excidetur, neque in ignem mittetur. Sed contra sunt nonnulli qui omni tempore vitæ suæ piis laboribus, piis actibus insistere decertaverunt, sed, proh dolor! postmodum ad deteriora lapsi, felici in Deo consummatione opera sua non consummaverunt, et ita de hoc sæculo migrantes a consortio justorum excidentur, et in ignem æternæ damnationis mittentur. Et quia quæ, sit pars salvandorum et quæ pars damnandorum, non facile hic internosci et sciri valet, procul dubio in tempore remunerationis apparebit, quando resurgent non ad vitam, imo ad vitam, ut vivi in morte infelicius 740 moriantur. Tunc justus lætus lætusque exitus ad vitam pandetur, quando absorpta morte in victoria in divinum quandam affectum toti mutabuntur. Et quia quod hic in operatione latet illi in retributione patet, igitur, inquit, ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Primo dixerat, *a fructibus eorum cognoscetis eos*; et iterum, *ex fructibus eorum cognoscetis eos*. Vident enim tunc justis perfecte et manifeste quam inutiles, quam scelerati essent fructus malignorum spirituum, quibus repugnaverunt, quibus non consenserunt; vident et cognoscent, qui nunc latent, fructus justorum et peccatorum, quomodo ad omnia flagitia proni ferebantur, quibus etiam tunc reddetur secundum nequitiam ad inventionem ipsorum. De quibus profinus suslinfertur.

Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed, qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, iste intrabit in regnum cœlorum. Ille veraciter et fideliter non semel, sed repetita confessione Dominum, Dominum suum confitetur, qui eundem Creatorem suum simul et Redemptorem credit, et eandem fidem operis attestatione adornavit. Sed non omnis qui eandem fidem tenet et operibus contradicit, cœlorum regnum introibit. *Sed qui facit voluntatem Patris mei*, id est qui a falsis prophetis attendendo omni custodia cor suum conservando ura, id est fervore timoris, sic, id est dulcedine amoris, spinam avaritiæ et tribulos

libidinum devocorit, et bonos bonæ arboris fructus fecerit, ille quandoque ad alta cœli sublatus de perpetua omnipotentis Dei visione gaudebit.

Hinc est quod hæc Dominica in numero octava est, quæ nobis octavam illam diem futuræ resurrectionis nostræ præsignat, quando cum corpore et anima resurgemus, ubi aut ad æterna gaudia pro bonis, aut ad gehennæ supplicia pro malis deducendi sumus. Quavis enim septem istæ Dominicæ, quas celebravimus, satis festivæ sint et cœlebres, tamen hæc octava Dominica maxima est et celeberrima, in qua, ut ita dicam, præludium quoddam futuræ nostræ resurrectionis præscribitur, quando electi Dei universis infirmitatibus carnis exuti, toti in Deum 741 pergunt, et deinceps quasi unus cum Domino spiritus erunt.

Ad hujus tantæ dignitatis gloriam, quam justis tunc de manu Domini sunt accepturi, totum spectat lediænum officium, quando post generale judicium in ipso cœli introitu tot millia salvandorum monachorum, clericorum et Deo dicatarum virginum chorus coram summo Pontifice Jesu Christo stantes, in magno jubilo cordis prorumpunt Domino sic peallentes: *Suscipimus, Deus, misericordiam tuam in medio temp'i tui* (*Psal. xlviij, 10*). Ac si cœlestis harmoniæ concentu invicem congratulantes Domino dicant: *O Domine Deus, cujus magnitudinis non est finis, cujus sapientiæ non est numerus, cujus pax exsuperat omnem intellectum, quod mundum et diabolum devicimus, quod carni propriæ repugnâvimus, quod beatitudinis tuæ consortes jam esse fecisti, ex sola et gratuita misericordia tua suscepimus, et hoc in medio temp'i tui, id est in Christo, qui temp'i tui, quod non sumus, mediator fieri, et homini Deum morte sua reconciliare voluit, Secundum nomen tuum, Deus, sicut et laus tua in fine terræ* (*ibid., 11*) Omnis homo ideo proprio et speciali nomine vocitatur, et quis sit agnoscat. Et est quasi dicant: Totum hoc, quod aliquando in terra incolatus nostri de te audivimus, per quod te aliquantulum tanquam per speculum et in ænigmatibus scire et agnoscere digni inventi sumus, jam nunc facio ad faciem videmus. Sed et ampliora et magnificentiora quam dicta sint nobis de te, percepimus, quia secundum nomen tuum, sic et laus tua, id est secundum nominis tui magnificentiam facere nobiscum magnificasti, qui non solum animas nostras, sed et fines terræ, id est corpora nostra de pulvere resuscitando mirifice glorificasti. *Justitia plena est dextera tua* (*ibid.*). Ille Filius tuus, qui per dexteram intelligitur, solus plenus est totius justitiæ, nulla nostri sunt merita, nulla est justitia, per quam ad tantæ dignationis tuæ admitti possemus bona. *Magnus tu Dominus in civitate tua, id est in electis tuis; laudabilis nimis in monte sancto tuo, id est in angelis tuis; magnus in civitate; quia electorum tuorum corda ad hoc præparasti, ut tu in eis tanquam in civitate 742 tua magnificeris, laudabilis vero nimis*

in monte sancto tuo quia ab omnibus angelorum ordinibus, quos in illud suavissimæ contemplationis, et divinæ claritatis tuæ pelagus recepisti, semper incessabili voce laudaris et adoraris.

Convenit satis et bene additur ad Dominum Oratio, in qua sic oratur et dicitur: *Largire nobis, Domine, semper spiritum cogitandi quæ recta sunt propitius et agendi, ut qui sine te esse non possumus, secundum te vivere valeamus.* Quod idem est ac si dicant: Carne mortali aliquando circumdati multimodas vicissitudinum mutabilitates patiebamur, et si interdum tibi adhærere donatum est, subito corpus, quod corrumpitur, ad consuetas mutabilitates iterum atque iterum nos revocavit. Sed nunc, o Domine, non momentanee aut unius diei, et horæ spatio, sed semper continuato et perpetuo spiritum cogitandi et agendi quæ recta sunt, largire, ut qui sine te esse non possumus secundum te vivere valeamus.

Secundum eum vivere est æternæ beatitudinis et gloriæ ejus participes existere, ut quemadmodum ille suum bonus et beatus, immortalis sine peccatis, plenus et affluens omnibus bonis et deliciis, sic et illi omni bonitate et beatitudine seu immortalitate sublimes effecti, nullis deinceps peccatorum sarcinis impediti, summis et ineffabilibus bonis remunerantur, quod utique est secundum eum vivere. Ihi Deus sine tempore homo factus in tempore, ab omni electorum multitudine facie ad faciem videbitur, ubi profecto veraciter adimplentur verba apostoli Pauli dicentis in lectione hodierna: *Quicumque spiritus Dei aguntur, hi Filii Dei sunt (Rom. viii, 14).* Non enim tunc timore servili coercentur. nec mercenaria cupiditate illiciuntur, sed semper spiritu Dei, spiritu libertatis, quemadmodum Filii Dei aguntur.

Imponunt adhuc pii cœlestis patriæ habitatores dulci melodia canorum Alleluia: *Te decet hymnus, Deus in Sion, et tibi reddetur votum in Jerusalem (Psal. lxxv, 1).* Omnis illa Deo dilecta civitas, cujus muri lapides vivi, cujus fundamenta sanctorum constant agmina, ideo Sion, id est *specula*, dicitur, eo quod singulorum affectus pateant singulis, **743** et dam nil ibi, nisi quod sanctum est, cogitatur, nil nisi quod honestum est, concupiscitur, magnum inter cætera et mirificum exhibet gaudium, quod de fraternæ conscientiæ abditis nil sibi sentiunt occultatum. Nec mirum tanta eis inde gaudiorum provenire augmenta, sua in invicem scire et nosse corda, cum et in hoc mortalitatis tempore valde jucundum et gratum esset, si quis boni alicujus hominis cogitationes sanctas, desideria justa, quibus cum Deo et in Deo delectatur et reficitur, scire et videre potuisset. Tunc justi et electi omnes, quod nunc canunt et expetunt in spe, procul dubio accepturi sunt in re. Tunc recepta duplici, corporum et animarum stola cœlestis symphonix concentu concrepant per sæcula.

Unde et versus, qui eadem insinuare videtur gau-

dia, mox additur a cantantibus. *Replebimur in bonis domus tuæ; sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate (ibid., 5).* Beatus Petrus princeps apostolorum et alii coepostoli ejus, quamvis perennibus laureis sint insignes, tamen in bonis Dei nondum replentur, quandiu de resuscitando corpore, quod in terræ pulvere jacet, sollicitantur. Sed cum mors absorpta fuerit in victoria et post generalem resurrectionis diem, bina, ut diximus, corporis et animæ sublimantur stola, pleno potiti gaudio repleti se fatentur in bonis domus Domini, et templum illud mirabile in æquitate asseverant in sæcula. Vere enim templum illud mirabile est in æquitate, ubi miranda Omnipotentis æquitas non solum sanctos et innocentes quosque collegit, sed et per mirabilem æquitatem suam injustos et peccatores quosque tales per poenitentiam effecit, quos regni sui coheredes fieri voluit, et in quibus per sæcula tanquam in templo suo habitare præordinavit et elegit. Quam mirandam æquitatem nunquam per sæcula finiendam longus et bene distinctus notularum cantus non incongrue significare videtur.

744 Congruunt his sane *Offertorium* et *Communio*, ut plena missæ hujus perficiatur jubilatio: *Populum humilem salvum facies, Domine, et oculos superborum humiliabis, quoniam quis Deus præter te, Domine? (Psal. xvii, 28, 32.)* Populum suum, populum humilem salvum faciet Dominus, secum collocando in cœlestibus, oculos superborum humiliabit, quos cum capite suo, id est diabolo æternis condemnabit ignibus, et præter eum non erit Deus aut Dominus, qui solus sufficit omnibus. Sed hæc omnia, quæ perstrinximus, quoddam, ut ita dicamus, carmen lætitiæ est, et exsultationis animarum sanctarum, post judicium cum Deo et Domino suo ad cœli palatium tendentium. Audiamus nunc quæ sit merces pervenientium, et quid offeratur, vel quid dicitur jam cum Christo regnanti: *Gustate et videte quoniam suavis est Dominus (Psal. xxxiii, 9).* Tunc ad nuptias Agni introducti edere et libere super mensam Domini in regno ejus jubentur, et transiens ipse Dominus ministrabit eis quia semper nova gaudia, novas delicias in seipso præstabit, ut sit ipse præmium amantium se, præmium æternum amantium in æternum. Gustus ille æternæ dulcedinis indicibilis est, imo inexcogitabilis acquiri potest, æstimari non potest. Quicumque tunc excommunicatus et foris ejectus, inter festivæ hujus missæ celebratores locum et communionem non acceperit, quid miser acturus erit? Melius esset natum non fuisse, quem peccatis exigentibus huic conventui contigerit non interesse. Suppliciter itaque rogemus Jesum Christum advocatum nostrum, ut eo mediante et propitio Deus Pater in superna Jerusalem, quæ est mater nostra, ubi beata et plena reposita sunt gaudia, quandoque pacem et communionem nobis dare dignetur, ut gustare et videre mereamur ipsum qui desideratur sine tædio, quo saturemur sine fastidio. Quod ipse præstare di-

gnetur cujus imperium permanet in sæcula sæculorum. Amen!

745 HOMILIA LXXIII.

IN DOMINICAM VIII POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate conjunctus est Pharaoni regi Ægypti (III Reg, III).

Dominica ista, quæ octava est in numero septem Dominicarum, quas celebravimus, octavam nobis illam diem futuræ resurrectionis præsignat, quando cum corpore et anima resurgemus, sicut etiam ubique pro octava scribitur, dies generalis judicii figuratur. Hujus octavæ diei insigne præconium insinuant nobis tam lectiones nocturnales, quam etiam officium hodiernum. Legimus enim hac nocte quomodo post mortem David confirmatum sit regnum in manu filii ejus Salomonis. Igitur cum appropinquarent dies David, ut moreretur, et Adonias filius ejus ipso ignorante succedere ei in regno tentaret, ipse accersitis ad se Sadoc sacerdote et Natham propheta Salomonem filium suum ungere in regem præcepit, eumque regnare post se constituit. Post mortem vero regis David ita Scriptura subjungit: *Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate conjunctus est Pharaoni regi Ægypti.* Per David Deus Pater, per Salomonem Dei Patris Filius valet intelligi; regnum vero Salomonis æternitas est ejusdem Filii æterni Patris, quod regnum tunc confirmatum est in manu Salomonis, in manu Filii Dei Patris, quando ipse cœqualis, cœternus, coomnipotens eidem Patri manens in æternum, hoc, quod ab initio erat, æternaliter ab eodem est genitus, ac super omnia et quæ in cælis sunt, et quæ in terris vivunt, constitutus, omnia cum eodem Patre disponit, omnia sub manu omnipotentis suæ concludit.

In hoc vero paternæ majestatis coessentia dum quasi absconditus lateret in divina natura sua, humanæ tandem condolens miseræ, humanæ consulens salutem, affinitate conjunctus est Pharaoni regi Ægypti. Pharo, quod interpretatur exterminans vel dissipans, genus non incongrue designat humanum, quod in primo parente nostro, Adam scilicet et Eva, collatam sibi divinitus cælestis dignitatis honorem et gloriam, heu! male dissipavit per inobedientiam. Quod genus humanum dicitur Ægypti, quod interpretatur tenebræ, quia ante adventum Christi omnis homo in regione erat umbræ mortis, tum quia male seipsum regebat in præsentis vitæ tenebris, tum quia post tenebras hujus sæculi ad tenebras descendit inferni. Huic ergo regi Ægypti, huic humano generi affinitate conjunctus est verus Salomon, verus, inquam, Filius Dei. Affinitas illa, qua æterni Patris Filius prædicto regi Ægypti est conjunctus, caro illa est, quam pro nobis assumpsit, et in qua, cum esset invisibilis, visibilem se hominibus præbuit. Et quia affinitas solet dici, ubi ex parentibus uxoris sunt propinqui, quæ sit affinitas illa, qua humano generi conjunctus est

PATROL. CLXXIV.

A Filius Dei, expressius adhuc sequenti littera datur intelligi.

Accepti namque filiam ejus, et adduxit eam in civitatem David. Filiam prædicti hujus regis Pharaonis caro est, ut diximus, et natura nostri generis, quam ita verus Salomon noster accepit, ita divinæ naturæ conjunxit, ut disjungi ab ea nunquam possit. Nam adduxit eam in civitatem David, donec completeret ædificare domum suam et domum Domini, et murum Jerusalem per circuitum. Civitas David regis est patria æternæ beatitudinis, aula regni cælestis, civitas, inquam, Dei viventis. In hanc ergo civitatem, in hanc procul dubio Jerusalem cælestem verus Salomon, Dominus noster Jesus Christus, assumptam mortalis nostræ carnis naturam adduxit, 747 quando peractis et consummatis omnibus, propter quæ venerat, post passionis et mortis ignominiam, post descensionem ad inferos, post resurrectionem a mortuis, super omnem angelicam dignitatem in seipso hanc collocavit in cælestibus.

Donec completeret, inquit, ædificare domum suam, et domum Domini, et murum Jerusalem per circuitum. Quæ est igitur hæc domus tam incluta, quam Salomon, præpotens rex et dominus adhuc ædificat in terra? Nos revera, qui adhuc in hujus mortalitatis peregrinamur miseria, nos sumus domus illa, quam cælestis Sapientia veri Salomonis ædificat et complet adhuc in terris. Tunc enim quasi ædificando domum suam, domum, inquam, sanctificationis facere nos cœpit, cum per sacramentum baptismi ad veram fidem venire nos fecit, et ita quandiu sumus in corpore, bona desideria inspirando, bona opera augendo non desistit ædificare, donec compleat, id est donec, quantum in hoc mutabilitatis tempore est possibile, perfectos nos virtutum meritis faciat. Soluta vero corporeæ habitationis molestia, cum jam ad perfectæ securitatis introducti fuerimus gaudia, ibi revera domus Domini erimus, quia liberati prorsus a peccatis et vitiis, quæ nos impugnabant, nulla jam amplius vel in cogitatione vel in opere tangi vel tenuiter poterimus macula. In hac siquidem æternæ glorificationis beatitudinem nunc cum ipso redemptionis suæ auctore electorum repausant animæ, donec, peracto generali judicio, duplici, corporum simul et animarum, immortalitate vestiti, perfecte configurati fuerint claritati Conditoris sui. Tunc enim verus ille Salomon, Dominus noster Jesus Christus, Mediator Dei et hominum, murum Jerusalem complet per circuitum, cum, sicut præfati sumus, tanto immortalitatis decore suos adornabit electos, ut conformes et comparticipes æternitatis illius corpore et anima sine fine cum ipso appareant in gloria.

Ad hunc etiam ultimæ examinationis diem illud judicium respicit, quod in exordio regni sui de duabus mulieribus rex Salomon fecit. Legimus enim quia 748 in initio regni sui venerunt ad eum duæ mulieres meretrices, causam suam ad justum regis judicium deferentes, quarum una parvulum suum,

17

quem nuper enixa fuerat, intempestæ noctis silentio ablatum sibi ab altera affirmabat, quæ dormiens quidem filium proprium oppresserat. Cumque illa e contra non ita esse responderet, filiumque suum vivere affirmaret, atque in hunc modum coram rege contenderent, gladium sibi rex afferri præcepit puerumque in duas partes dividere, et tali iudicio rei veritatem cognoscens, vivum infantem reddi matri præcepit (*III Reg. 3*).

Per has duas mulieres, ut quidam expositores volunt, prælati sanctæ Ecclesiæ accipi possunt. Mulier quæ dormiens filium oppressit, prælati illi sunt, qui filios suos, id est subditos opprimunt, dum nec verbo nec exemplo præesse et prodesse illis satagunt. Sed e contra matres verissimæ dicuntur et sunt, qui bene vivendo, bene regendo subditis suis præsent, qui verbo sanctæ prædicationis incitare eos non desinant ad profectum vitæ eminentioris. Hi ergo sub districti iudicis examinatione juste discernuntur secundum meritorum qualitatem. Nam boni prælati pro apportato laudabili fructu, quem in subditis suis lucrati sunt, gloriosæ remunerationis sublimabuntur magnitudine; hi vero, qui filios suos oppresserunt, dum vitam subditorum neglexerunt, vacui ac sine honore remanebunt.

Possimus etiam in his mulieribus, licet arduum videatur et difficile inductis, sensum indagare intelligentiæ subtilioris. Per has etenim duas mulieres duæ accipi possunt affectiones, bonæ videlicet et malæ, quæ in cubiculo humani cordis mansionem sibi vindicant, a quibus etiam quandiu in hac vita sumus, liberari raro admodum possumus. Bona affectio est, cum homo piæ actionis laboribus insistere deliberat; mala affectio est, cum pro bono opere, quod gesserit, humanam laudem requirit, verbi gratia, est homo, qui hoc donum a Deo accepit, ut salutaris doctrinæ eloquentia aliis prodesse possit, cumque piæ exhortationis occupatus fuerit studio, occulte nonnunquam illi hæc se ingerit cogitatio, ut in doctrina sua plus humanam affectet laudem, quam proximorum quærat ædificationem.

749 Hic ergo quasi dormiens nocte filium oppressit, quia mercede operis sui inaniter gloriando se ipsum privavit. Sed si hanc vanitatem in se recognoscendo a tali intentione retraxerit animum, per Dei gratiam vivum recipere merebitur filium suum. Est etiam homo, qui hoc ex Deo habet donum, ut tempore orationis maculas veteris vitæ abluere possit fonte lacrymarum. Hic etiam, si pro collato sibi divinitus compunctionis munere plus ab hominibus laudari et amari appetit, quam soli Deo placere, quasi mulier, quæ filium oppressit, a fructu remunerationis vacuus remanebit. Attamen si digne poenitendo pro his Deo satisfecerit, Deo adjuvante filium suum iterum poterit recipere. Istæ ergo duæ mulieres, istæ duæ affectiones ita in cubiculo humani cordis sibimetipsis sunt conjunctæ, ut ipse homo, in cuius corde hæc aguntur, haud facile possit ea cognoscere. Nam quandiu in hoc mutabilitatis

A tempore sumus, ad plenum cognoscere et discernere nequaquam possumus qui sint illi qui in simplicitate Domino serviant, vel qui pro laboribus suis laudem humanam requirant. Sed cum dies iudicii advenerit ubi verus Salomon, Dominus noster Jesus Christus, ad iudicandum vivos et mortuos in solio regni sui sederit, ibi jam clara luce manifestum erit cunctis quæ mulier filium oppresserit, vel cuius filius vixerit, veræque matri vivus filius suus reddetur; altera vero vacua et sine honore expelletur. Et quis ad hæc discernenda, quis ad cunctorum hominum opera discutienda idoneus, nisi ille cuius sapientia non est numerus?

750 Ergo quia districtus iudex et Dominus justo valde iudicio mercedem singulis reddet pro suis laboribus, studeamus nos, qui spiritali censemur nomine, ut in veritate Domino servientes, opera nostra viva et integra ad tribunal referamus Christi, ne cum in præsentis piis laboribus insistere videamur, in die iudicii mercede vacuemur. Quemadmodum enim in carnali generatione agitur, quod et illa mulier, quæ vivum infantem parit, et illa, quæ mortuum generat, pari doloris [*cod. doloris laboris*] laborat cruciatu, sic in spiritalium filiorum, bonorum videlicet operum fiet parta. Nos siquidem, qui spiritalis vitæ stabilitatem professi sumus, si pro bonis operibus nostris solius Conditoris nostri placere desideramus oculis, remuneratione ditabimur æternæ beatitudinis; si pro laboribus nostris laudem quæramus hominum, pondus quidem portamus laborum, sed futuræ mercedis minime consequemur gaudium. Studeamus ergo ita iustitiæ operibus insistere, ut solam solummodo pro his gratiam quæramus misericordiæ divinæ in cunctis quæ agimus, non nostram, sed Conditoris nostri laudem quæramus, quatenus ipse qui est dives in misericordia, præmium fiat laborum nostrorum, honor fiat et exultatio indeficiens ac perennis gloria. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita sæculorum sæcula. Amen.

751 HOMILIA LXXIV.

IN DOMINICAM IX POST PENTECOSTEN PRIMA.

Homo quidam erat dives qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius (Luc. XVI).

Quia Dominus ac Redemptor noster electos suos et fideles futurorum bonorum præordinavit hæredes, quanta animi prudentia eorum sit possessio conquirenda, præsentis plenius declaravit parabola. Ait enim:

Homo quidam erat dives qui habebat villicum. Divitis huius nomine Redemptoris exprimitur forma, cuius in domo revera abundant divitiæ et gloria. Huius dispensator et villicus homo quilibet intelligitur sensu rationis præditus, qui velut Dominici juris familiam regendam suscepit corporis et animæ substantiam. Cui nimirum familiæ digne et fideliter noscitur præesse, si pervigili studio sensus animæ

carnisque membra Dei solius præparet obsequio, A cui, cum liceret, id agere studii non erat. Inanis tunc Sed sub peccato venundatus homo Conditoris sui sæpe abutitur bono, dum creditam sibi substantiam minus caute regit, dum sua quærens, quæ Domini sunt negligit. Unde et de eodem villico præsentis subinfertur loco :

Et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Dissipamus bona Domini nostræ credita fidei, dum ad usum pravæ operationis inflectimus, quidquid ad exercenda Divinæ voluntatis opera virtutis et ingenii percipimus. De hujusmodi imprudentiæ reatu hæc male diffamamur apud Deum, qui est ultionum Dominus, sub severis admodum testibus accusamur. Nam quamvis certum sit, Deitatis oculos in omni loco speculari bonos et malos, sunt tamen tutores et actores nostri, in hoc ipsum a Deo Patre dispositi, ut cuncta, quæ gerimus, ad thronum æquitatis per eos esse referenda noverimus. Sed licet fama ignobilis in auribus Domini Sathoth crebro referatur de nobis, condolens tamen Deus humanæ miseræ peccantibus concessa non subtrahit munera misericordiæ. 752 Patienter enim sustinens differt punire, quos vult pœnitentiæ corrigi, non negligentia perire. Ergo, nobis totum vitæ tempus in desidia et vanitate deducuntibus, cum diu laboraverit sustinens, tandem zelans et ulciscens facit revera, quod in præsentis dicitur parabola.

Et vocavit illum ad se, et ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. Vocat nos Dominus ad se, cum per sententiam mortis terminum imponit vitæ. Requirit a nobis rationem villicationis; quia quantum fidei, quantum studii circa bona ejus impenderit, subtilius discutit et examinat. Quæ, quia non integre servasse, sed male, prohdolor! dissipasse convincimur, ulterius villicare, id est, bonis eisdem ad exercenda justitiæ opera uti non permittimur. In tali autem rerum cardine positus, quid egerit hic villicus, non aure tantummodo corporis, sed etiam intimo percipiamus auditu cordis. Sequitur :

Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me villicationem? Hujus exemplo villici redeamus ad nos intra nos, tempore accepto pensantes corde sollicito, quia ablato villicationis officio, nulla valet esse boni operis exhibitio. Subtracto enim usu vivendi, ne ad momentum quidem conceditur facultas bene faciendi. Perpendat etiam et advertat fidelis quisque, quid in sequentibus dicat villicus iste :

Fodere non tæleo, mendicare erubesco. Quid rectius exemplo fodiendi quam perfecta et digna peccatorum confessio valet exprimi? sicut enim qui fodit, exteriora contegit, imo recondita extrahit: sic qui vera et humili cor aperit confessione, ejicit quidquid sordidum latebat in pectore: si quid vero laude dignum egisse se meminerit, conscientiæ latebris diligentius contegit. Fodere 753 ergo, hoc est peccata confiteri, post obitum fas non erit,

et sine fracta reputabitur confessio; nam in inferno quis constebitur Domino? (Paal. vi, 6.) Magni etiam sit ruboris nota, mendicare in illa necessitatis hora. Miser est ille et infelix valde, cui contracta jam misericordiæ Dei manu opem contigerit postulare. De ejusmodi mendico utique juste spernendo in Proverbiis dicitur Salomonis: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo ætate, et non dabitur ei (Prov. xx, 4). Qui enim ignaviæ deditus et torpori, in hujus vitæ frigore justitiæ non instat labori, tempore ætatis, in diebus scilicet æternitatis, inops et pauper mendicabit, quia vocibus importunis veniæ respectum postulabit, sed non dabitur ei, quoniam super impios et desides claudentur viscera misericordiæ Dei. Invenit autem sapiens hic villicus consilium suæ per omnia prudentiæ dignum, quo confidenter usus, venturæ miseræ damnum valeat effugere. Nam sequitur :

Scio quid faciam, ut cum amovus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Talem, inquit, dum valeo, meis debitoribus gratiam præstabo, ut cum defecerit virtus mea, eorum subventionis consequi merear beneficia.

Convocatis itaque singulis debitoribus Domini sui dicebat primo: Quantum debes Domino meo? Hic interioris hominis aures ponamus, ut diligentius investigare valeamus, cur evangelista dicat, convocatis singulis debitoribus, quasi relationem facturum de pluribus, et non amplius exprimere videatur quam duos. His verbis evidentius nos instruit quod nosse et perpendere convenit, quia in duobus tantummodo causis debitores existimus nostri Conditoris, scilicet, in charitate Dei perfecta, et in dilectione proximi non ficta. Nam in his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ. Ut ergo ad integrum intelligamus, quid primum Domino debeamus, verbis evangelistæ intendamus, dicentis: Convocatis, inquit, singulis debitoribus Domini sui dicebat primo: Quantum debes Domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Digne satis nomine olei pura et sincera exprimitur dilectio Dei, quia sicut oleum cuique admistum liquori semper eminent, 754 sic omnia superat et excedit amor Deitatis, qui nunquam excidet. Centum ergo olei cadis integritas et perfectio signatur divinæ charitatis. Hujus dilectionis Domino debitores sumus, quia in omnibus et super omnia Deum diligere mandatum accepimus. Sed quoniam in hoc præcepto peccatis exigentibus sæpe sit transgressio, assensum præbeamus villici istius consiliis pie nobis et fideliter consulentis. Ait enim :

Accipe cautionem tuam, sede cito, scribe quinquaginta. Quid est sedere nisi cor et corpus humiliatum Dei conspectibus exhibere? In hac vera humilitate accipiamus cautionis studium, melioris scilicet et rectioris vitæ propositum, stabilis et ad finem usque perdurantis pœnitentiæ exhibentes opera. Quid est scribere quinquaginta? Firmiora enim quæ scribimus quam quæ dicimus permanent. Sic omni die,

omni tempore, quoad vivimus, poenitentia nobiscum A durare debet. Et hæc scribenda est non segniter aut tarde, sed cito et velociter, hoc est sagaci et ferventissimo corde. Talibus enim poenitentiae hostiis promerebitur Deus. Sequitur :

Deinde alio (36°) dixit : Tu vero quantum debes ?

Qui ait : Centum coros tritici. Quia tritico vita hominum pascitur et nutritur, recte per centum coros tritici plena et perfecta exprimitur dilectio proximi. Eadem enim charitas non verbo et lingua, sed in omni fratris necessitate operum est exhibitione probanda. Unde dicit Joannes : Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo ? (I Joan. III, 17.) Cados igitur olei, ut prædictum est, ad dilectionem Dei, coros vero tritici ad dilectionem proximi pertinere hinc recte colligitur, quod primo debitori dicitur : Quantum debes domino meo ? secundo autem : Tu vero quantum debes ? Suppresso domini vocabulo. Nam in ænigmate olei admonemur Domino reddere debitum perfectæ dilectionis ; in descriptione vero tritici proximo jubemur manum porrigere subventionis.

Est et alia excellentior ejusdem dilectionis via, cum mansuetudine et patientia ferre quidquid a proximo nobis molestiae infertur vel injuriæ. Charitas enim patiens et 755 benigna est, quæ de nullo vindictam expetens omnia sustinet, omnia suffert. Sed quia compellente fragili, quam gerimus, carne, ab hujus dilectionis multoties deviamus calle, audiamus itidem quid faciendum censeat villicus idem.

Ait illi : accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Quid est litteras accipere, nisi verborum cœlestium meditationem cordium tabulis inscribere. Frequens enim Scripturarum meditatio, si jugiter versetur in animo, ima pectoris penetrare non valebit quidquid extrinsecus doloris vel molestiæ accedit. Valet etiam plurimum ad obtinenda patientiæ merita scribere octoginta. Numerus iste, ut luce clarius patet, resurrectionis ubique formam prætere solet, quia resurrectio Dominica die octavo nascitur facta. Scribamus ergo octoginta, videlicet sine momenti interpositione memoriam habentes futuræ resurrectionis nostræ, et quia omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque, prout gessit in corpore. Qualis sit in illo examine tremor, quantæ formidinis terror, si jugiter meminimus, fratri quomodocunque lædenti facile veniam dabimus. Sequitur :

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Vere (quod graviter dolendum est) filii hujus sæculi instantius laborant pro negotiis et actibus suis, quam filii lucis pro acquisitione æternæ salutis. Divites enim mundi prætere dolent horam vel momentum, quo nil se addidisse viderint sumptibus divitiarum. Sed quis, rogo, tali studio spiritali valeat instare negotio ? O (36°) Ita cod.

quoties in nostris negotiis succumbimus, qui operibus virtutum congregandis plerumque lædium subimus ! Villicus iste prudens bene et utiliter sibi in posterum providens, revera, ut est laude dignus, sic laudandis quibusque proponitur imitandus. Cujus exemplo instructi, ea nobis prudentia de futuris consulamus, ut divinæ laudis testimonio quandoque approbari mereamur.

Hæc breviter secundum consequentiam litteræ diximus, sed ad altiorem 756 sensum per filios hujus sæculi filios hujus temporis, filios videlicet sanctæ Ecclesiæ, per filios autem lucis homines antiqui temporis, homines Veteris Testamenti, quos lege sua, quam dederat omnipotens Deus, illuminabat, non inconvenienter possumus accipere. His sane præceptum erat in lege : Diliges amicum, et odio habebis inimicum. Et quoniam hujusmodi præceptum illi sequebantur, prudentes quodam modo aestimabantur. Sed filii hujus sæculi, filii novæ gratiæ, qui secundum datam Novi Testamenti gratiam non solum amicos, sed etiam inimicos propter Deum diligunt, vere prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua, quæ est generatio sanctæ Ecclesiæ, quæ per baptismum et poenitentiam spirituales quotidie Deo filios non cessat generare.

Et quia eo tendit tota hæc parabola, quomodo is qui dissipaverat bona domini sui, quidquid exterioribus vel interioribus sensibus suis deliquit, per dilectionem Dei et proximi emundaverit, et per hoc laudari a Domino meruerit, possumus etiam per filios lucis malignos spiritus intelligere, quos in ea quidem dignitate et excellentia Deus omnipotens creavit, quod filii lucis æternaliter esse debuissent, si in obedientia et dilectione Conditoris sui humiliter perstitissent. Sed quia ab illa æternæ lucis claritate sic per malitiam et superbiam sui deciderunt, quod ad genuinam illam dilectionem Dei et hominis nunquam redire possunt, recte filii hujus sæculi, filii videlicet sanctæ Ecclesiæ prudentiores illis sunt et dicuntur, qui etiam post lapsam et prævaricationem redire possunt per Dei et proximi dilectionem.

Et bene dicit, in generatione sua. Generatio ista generatio cœlestis est, generatio illa, qua ex Deo generati sunt, gratia utique baptismatis, per quam, qui filii iræ et filii diaboli fuerunt, filii gratiæ, filii Dei possunt renasci. Et illa cœlesti generatione illud acceperunt, quod prudentiores esse possunt filiis lucis, malignis videlicet spiritibus, in eo quod post delictum et prævaricationem redire, et amissam recuperare salutem sciunt et possunt per geminam, sicut 757 diximus, Dei et proximi dilectionem. Quia vero sacrosancta hæc evangelicæ lectionis doctrina, omnes qui salvari cupiunt, universaliter respicit, omnibus convenit : specialibus suis dilectoribus, quibus ista communia non sufficiunt, quasi speciale mandatum proponit in fine parabolæ, cum dicit :

Et ego vobis dico : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Ac si dicat : Ista omnia in parabola locutus sum generaliter omnibus salvari cupientibus. Necessè enim est ut qui bona Domini, sicut prædictum est, dissipaverunt, Deum et proximum diligendo, eamdemque dilectionem factis et dictis ostendendo emendare studeant, quod deliquerunt, ut dum sic Deo reconciliantur, eo quod prudenter fecerint, laudem et præmium ab ipso mereantur. Qui hæc, inquit, generaliter omaibus locutus sum, ego dico vobis discipulis, vobis specialibus filiis meis, vobis imitatoribus meis, qui reliquistis omnia, et secuti estis me, ut non solum ista faciatis, sed etiam majora his et sublimiora adjiciatis : *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, talem, inquam, tamque sollicitam sensibus vestris custodiam adhibete, ne sit dissensio inter eos, sed exteriores sensus vestros interioribus, interiores vero Deo Creatori humiliter subjicite, quod est vere de mammona iniquitatis amicos facere.*

Neque injuste per *mammona iniquitatis* interiores exterioresque sensus hominis accipimus. Qui enim quotidie **758** peccatis commaculantur, non inconvenienter divitiæ iniquitatis appellantur. Quantumcunque enim juste, quantumcunque sancte vel exterioribus vel interioribus sensibus suis unquam homo vixerit, quandiu in hac vita subsistit, nævo iniquitatis carere non poterit. Et bene dicit, *facite vobis amicos.* Quandiu enim spiritus et caro sibi invicem adversantes a se dissentiunt, interiores exterioresque sensus nostri non amici, sed inimici nostri sunt. Oportet igitur ut, sicut docet nos Dominus, de *mammona iniquitatis amicos nobis faciamus*, hoc est ut non abutentes divitiis in interioribus exterioribusque sensibus nostris divinitus nobis concessis, et carnem spiritui, et spiritum Creatori suo subjiciamus, ut, cum defecerimus, cum morte interveniente ex vitæ hujus miseris exempti fuerimus, secundum læta hæc Domini promissa ipsi nos recipiant in æterna tabernacula.

Tabernacula ista sunt corpora nostra, quæ nunc quidem carnalia, infirma, mutabilia sunt sed spiritalia et æterna erunt in æternæ beatitudinis gloria, ubi fruemur eis sine miseria, sine omni corruptionis molestia, ubi caro spiritui nunquam adversabitur, ubi solus iste, qui condidit nos, spiritui, animæ et corpori nostro æternaliter præsidebit et dominabitur, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

759 HOMILIA LXXV.

IN DOMINICAM IX POST PENTECOSTEN SECUNDA.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius (Luc. xvi).

In hac Domini parabola, sicut et in cæteris Domini parabolis, sapientes et eruditi multiplicem invenire possunt doctrinam ædificationis, qui sic verba

A sonantis parabolæ exterius audiunt, quod interius spiritualis intelligentiæ documenta requirunt. Insipientibus vero et negligentibus, et ea, quæ extrinsecus audierunt, surda aure cordis prætereuntibus sola quidem superficiës litterarum quodammodo quasi parabola, dum in ea nulla requirunt salutis et doctrinæ commoda. Nam ad tempus velut parabolam audiunt, sed boni operis efficacia hæc, quæ audierint, adimplere negligunt. Nos vero, in quantum Deo donante scimus et possumus, sic audiamus resonantem litteram præsentis parabolæ, ut ex hac aliquid sumamus ad usum ædificationis nostræ.

Homo quidam, inquit, erat, dives, qui habebat villicum. Homo iste dives est revera homo ille singularis, ut sano intellectui advertere possumus, qui singulariter solus dives præ omnibus, qui divitias bonitatis suæ sic fidelibus suis distribuit, ut licet alius plus, alius minus ab eo accipiat, nullum tamen expertem divitiarum suarum relinquat. *Villicus* autem istius divitis est, ut arbitramur, spiritus et anima cujusque hominis, cui idem dives multa bona, multas divitias dividit, dum corpus incolume, dum sensus exteriores et interiores rectos et rationales tribuit. Quod si villicus iste tantis bonis tantisque divitiis non bene utitur, nec corpus vel sensus suos bene villicando et regendo servituti Domini sui subjugare nititur, timendum valde est, quod continuo subinfertur :

760 *Et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius.* Licet in omni loco oculi Domini malos et bonos videant, et nec minima eum intentio cogitationum nostrarum latere valeat, sunt tamen præordinati ad hoc custodes nostri, angelici videlicet spiritus, qui opera nostra sive bona sive mala horis et momentis omnibus divinis renuntiant conspectibus. Gaudent sane et exsultant ipsi custodes nostri, si qua in nobis bona et recta viderint, quæ cum lætitia et exsultatione Deo Creatori nostro renuntiare possint; malis quoque operibus nostris, quæ, heu! plerumque multa committimus, licet compatiantur et condoleant, ea tamen ex debito officii et ministerii sui nihilominus divinæ majestati renuntiant. Quibus renuntiantibus de nobis ea, pro quibus justo judicio argui debeamus et reprehendi, male quodammodo diffamamur quasi dissipasse bona Domini nostri. Dissipamus utique bona Domini nostri malis desideriis et iniquis operibus, dum nil Deo dignum, nil saluti nostræ necessarium sensibus utriusque hominis operari satagimus.

Sunt etiam alia bona aliæque divitiæ, quas spiritualis quisque villicus, bonus videlicet quilibet prælatus Deo largiente accipit, cui doctrinam et scientiam, multaque dona virtutum plerumque distribuit, quatenus propriæ saluti bene vivendo provideat, et utilitati proximorum docendo et exhortando prodesse valeat. Qui dum recte vivendo et sapienter docendo, tam propriæ saluti quam fraternæ charitati providerit, quasi dissipasse videatur bona Domini sui, sic diffamari apud illum incipit. Sed sic disfa-

mari non ad infamiam, sed ad bonam spectat famam, non ad ignominiam respicit, sed ad gloriam.

761 Diffamatur quidem et magnificatur ab omnibus tum pro meritis et exemplis sanctæ conversationis, tum pro sapientia et sermonibus salutiferæ exhortationis. Cum sic utique diffamari apud homines et prædicari cœperit, si humanis tamen favoribus delectatus non fuerit, diffamatus quidem est, sed non apud Dominum, cui soli bonæ conscientiæ reservat testimonium. Si autem inaniter in semetipso humana laude gloriatur et extollitur, et ea quæ Dei sunt, præsumptuose sibi metipsi ascribere non veretur, non bene, sed male diffamatus esse dicitur, quia tum vana elationis præsumptio coram Deo et angelis ejus tristis et ignominiosa erit diffamatio. Nam bona Domini sui quasi dissipando dispergit, si de his, quæ bene fecerit vel bene docuerit, propriæ laudis gloriam requirit. Unde etiam notandum est cur non simpliciter dissipasse, sed quasi dissipasse dixerit. Cum enim dicitur quasi dissipasse, latenter innuitur non plenam dissipationem fecisse, quia non ex toto, sed ex parte bona Domini sui dissipat, qui licet male gloriando semetipsum magnificet et extollat, et bona divinitus sibi collata non Deo, sed meritis suis ascribat et retribuatur, piis tamen operibus insistere non cessat, et quamvis in conspectu interim Judicis recta minoretur intentio, in oculis tamen hominum corporalis nequaquam minoratur exercitatio. Ut autem ab hac vanitate tandem convertatur, et respiciat, hunc miserator Dominus ad se vocare non dedignatur, quemadmodum evangelista consequenter insinuat

*Et vocavit illum ad se, et ait illi: Quid hoc audio de te? Quod vocatio hæc pietatis sit et gratiæ, ex hoc plane intelligi valet, quod non solum vocasse, sed etiam vocasse dicitur ad se. Vocat revera misericorditer illum ad se, quem per internam inspirationem redire facit ad se intra se, cui etiam intrinsecus, per linguam compunctionis, insinuat qualiter favores inanis gloriæ declinare debeat, ne forte hic, et non in futuro mercedem remunerationis suæ accipiat. Quid hoc, inquit, audio de te? De te, inquam, cui villicationis meæ curam commisi, quiddam audio quod justo æquitatis meæ judicio in te reprehendo. Nam ut te virum bonum et perfectum, ut villicum bene dispensantem coram hominibus **762** ostendis et simulas, cum non talis sed alius in conspectu meo appareas; ego, inquam, quem nec minima latet cogitatio, scio et considero quid occulte submurmuret in corde tuo, quod videlicet non prudenter, non humiliter administrare studeas villicationem tibi creditam, quod de laboribus tuis non meam, sed propriam requiras gloriam.*

Redde rationem villicationis tuæ. Hanc ego rationem dedi animæ tuæ, rationalem dico intelligentiam, qua te recte et utiliter villicando solis oportebat intendisse cœlestibus, non terrenis, non caducis, sed perennibus, ut villicationem tibi commissam non pro vanitate hujus sæculi, non pro inani jactantia, sed

A pro sola nominis mei ministrare gloria. Sed tu hæc mihi rationem abstulisti, et tuæ hanc voluntati, tuæ laudi superba mentis elatione dare non timuisti, dum pro administratione villicationis non mihi, sed hominibus placere statuisti.

Jam enim non poteris villicare. Nisi hanc eandem rationem, quam abstulisti, mihi soli reddas et retribuas, nisi omnes rationales sensus tuos ita officio villicationis impendere summopere studeas, ut solam meæ remunerationis gratiam in simplicitate cordis requiras, jam enim non poteris villicare, id est non utiliter, non fructuose villicationem tuam poteris dispensare.

Sed cum salvandus iste villicus hoc a Domino intrinsecus audierit, ad se reversus, et salubriter compunctus, semetipsum alloquens ait:

Quid faciam, quia dominus meus auferit a me villicationem? Possumus hoc in loco intelligere per villicationem supernæ visitationis gratiam, quæ cum villico supra memorato, bono videlicet prælato subtrahitur, magnam utique villicationem a se auferri non immerito conqueritur. Nam minorari sensu et intellectu spiritali mox incipit, quando beata hæc villicatio, superna visitatio, ipsi ablata fuerit. Unde et hanc eandem minorationem dolens et ingemiscens his verbis exprimit dicens.

*Fodere non valeo, mendicare erubesco. Sicut is qui terram fodit, id quod latebat invertit et ejicit, ita divina quis edoctus inspiratione, sensum spiritalem in littera latentem quasi fodiendo perscrutatur et extrahit. Sed quia ablata **763** villicatione, subtracta ut diximus, interna visitatione, hoc modo spiritaliter fodere non valet, miseriam et paupertatem suam videns, merito ingemiscit et dolet. Fodere, inquit, non valeo, quia nil spiritalis intelligentiæ ad ædificationem meam vel utilitatem proximorum in Scripturis more solito videre vel invenire valeo. Fodere non valeo, quia terram cordis mei per vim compunctionis, ut solitus eram, emollire nequeo. Fodere non valeo, quia nil divini saporis, nil bonarum cogitationum de terra cordis mei proferre valeo.*

Et quia illuminatione desuper venientis gratiæ visitari vel consolari non mereor, ad tantam mendicitatem et inopiam mentis deveni, quod coram te, Domine, et coram hominibus erubesco confiteri. Sed, cum jam, ut dictum est, fodere spiritaliter non valeam, et mendicum me esse valde erubescam, necesse est ut mendicitati et imbecillitati meæ prudenti consilio provideam.

Scio, inquit, quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Jam supra diximus quod beata hæc villicatio illuminatæ mentis sit visitatio. Sed ab hac villicatione quodammodo suspenditur et amovetur, cui in oratione solita deest divinæ suavitatis gratia, et in lectione nulla spiritalis refulget intelligentia. Ut autem gratia hæc et intelligentia recuperari et renovari valeat, prudenter sibi metipsi provideat, ut debitores Domini sui in domos suas illum recipiant. Per domos, in quas amotus

ste a villicatione desiderat recipi, studium orationis A et lectionis, ut æstimamus, non incongrue valet intelligi. Nam si sublata spiritalium honorum villicatio fuerit, sine assidua orandi et legendi instantia haud facile recuperari poterit. Unde sapienter sibimetipai providens, quale apud se consilium invenerit, his verbis insinuat dicens : *Scio quid faciam*. Scio qualiter indigentiae et necessitati meae in posterum provideam, orationi videlicet et lectioni omne studium, omnem laborem diligentius impendam, ut cum amotus a villicatione fuero, id est cum spiritalia bona in me minorari sensero, tunc ea quæ legendo et orando gustavi, ad memoriam **764** redeant, et me quasi in domo orationis et lectionis receptum a superveniente inopia defendant. Qui cum mala ingruentia hoc modo prævenit, et orando ac legendo semetipsum præmanire ac tueri curaverit, ut profecto quod consequenter evangelista ait :

Convocatis singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quantum debes domino meo ? Non sine causa, ut credimus, singulos dicitur debitores convocasse, cum non plures quam duo videantur convenisse. In his namque duobus debitoribus geminam dilectionem, Dei et proximi sano intellectu advertere possumus. Nam in his duobus mandatis, in dilectione scilicet Dei et proximi omnis homo debitor est Conditoris sui. Unde beatus iste villicus receptus in supra dictas domos orationis et lectionis, hos duos debitores in semetipso invenit, et quantum primus domino suo debeat, fideli interrogatione requirit : *Quantum, inquit, debes domino meo ?*

At ille dixit : Centum cados olei. Sicut oleum cunctis, quibus admiscetur, supereminet liquoribus, sic super omnia et præ omnibus solus diligendus est Deus. Et ideo per *centum cados olei* recte intelligi valet perfecta dilectio Dei. Unde villicus iste seipsum ad meliora provida interrogatione excitat, dum, quot vel quantum Deo creaturi debeat, anxia mente requirit et interrogat. Qui dum divinæ charitatis præceptum nonnunquam se prævaricasse conspicit, ad penitentiam seipsum provocans et exhortans ait :

At ille dixit : Accipe cautionem tuam, et sede cito, et scribe quinquaginta. Cautionem suam homo penitens accipit, quando cautioris et districtioris vitæ propositum vere penitendo subire disponit. Ut autem vera et fructuosa sit penitentia, sedeat cito, scribat quinquaginta. Per numerum quinquagenarium plerumque in Scripturis designatur penitentia peccatorum. Peccatori vere penitenti necesse est ut sedeat, ut se in profunda cordis humilitate submittat et inclinet, et in hac humilitate non tarde, sed cito, non negligenter, sed ardentem quinquaginta, quod vera est penitentia, scribere festinet. Stabiliora sunt et firmiora quæ scribimus, quam ea quæ dicimus. **765** Et ideo humiliter, ferventer, firmiter scribendus est modus penitentiae in tabulis cordis, ut usque ad terminum vitæ nunquam recedat a memoria, quia humilis, fervens et stabilis esse debet penitentia. Sequitur :

Deinde alio [sic cod.] dixit : Tu vero quantum debes ? qui ait : Centum coros tritici. Sicut per oleum dilectionem Dei intelligendam diximus, ita et per triticum, quo vita hominis pascitur et nutritur, dilectionem proximi intelligere valemus. Et ideo prudens isto villicus, quia utriusque dilectionis transgressorem se esse meminit, pro utraque transgressione dignam agere penitentiam semetipsum monet et instruit.

Accipe, inquit, litteras tuas et scribe octoginta. Litteras suas prævaricator fraternæ charitatis accipit, dum, assidua Scripturarum meditatione edoctus, videt et intelligit quam perfecte, quam fideliter proximus noster in Deo diligendus sit. Sed quia nonnunquam transgressorem se esse conspicit in hac charitate fraternæ, necesse habet scribere octoginta. Quoniam in die octava facta est resurrectio Dominica, non incongrue per numerum octonarium designatur generalis resurrectio nostra. Et ideo salvandus iste villicus, semper quasi scriptum habere debet præ oculis tempus futuræ resurrectionis, et præcogitare corde pavido nunquam desinat quid in die illa tremenda pro debito fraternæ dilectionis districto Judici respondeat. Quod si pervigili mente perpenderit, non solum proximos tanquam seipsum diligit, sed etiam peccantibus in se libenter ignoscit, et ut ipse veniam multorum criminum mereatur a Domino promptus semper est et paratus, parvas et veniales quascunque injurias dimittere proximo. Qui dum sic, ut dictum est, quinquaginta, id est veram penitentiam, et octoginta, id est tempus futuræ resurrectionis tabulis cordis inscribere nititur, irriguum superius et irriguum inferius accipere quodam modo merebitur. Irriguum superius est ut diligatur Deus; irriguum inferius est ut diligatur proximus. Irriguum superius tempore orationis anima fidelis accipit; irriguum inferius studium lectionis illi tribuit. Sequitur :

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. 766 Qui prius villicus iniquitatis erat eo quod dissipando bona Domini sui imprudenter egerit, nunc laudari et magnificari a Domino meruit, eo quod pro transgressione geminæ charitatis penitendo et satisfaciendo prudenter fecerit.

Quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Per filios hujus sæculi auditores et factores Novi Testamenti non incongrue possunt accipi; per filios autem lucis, Patres conditores Veteris Testamenti, quos ideo filios lucis nominat, quia scientia scriptæ legis quam acceperant, illos illuminabat, qui juxta præceptum legis peccantes et inique agentes, punire tantum noverant et occidere, et ideo prudentes sibi videbantur esse. Filii autem hujus sæculi, filii, inquam, gratiæ et Evangelii, qui non solum diligentes se diligunt, sed etiam juxta præceptum Domini, odientibus se et persequentibus bene faciunt, prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua, in generatione videlicet evangelicæ veritatis, in generatione fidei et baptismatis. Quia vero eosdem filios hujus sæculi ad perfectum Dominus

vult adducere, nova eis præcepta charitatis digna- A
t est proponere.

*Et ego vobis dico : Facite vobis amicos de mam-
mona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos
in æterna tabernacula.* Per mammonam, quod inter-
pretatur divitiarum, divitias tam spirituales quam car-
nales valemus accipere. Unde intra nos has, ut ita
dicam, divitias iniquitatis invenire possumus, de
quibus amicos nobis fidelissimos provideamus. Nam
ipse sensus et intellectus interioris hominis non
nunquam, proh dolor! appellari potest *mammona
iniquitatis*, dum plerumque post internarum jucundi-
tatis gaudia vana quæque meditatur et inania. At-
tamen idem sensus et intellectus hominis multis
plerumque spiritalibus superabundat divitiis, quas
orando et legendo ardentem congregat, dum in dul-
cedine cordis semetipsum cum Domino pascit et
satiat. Sed quia hæc tales divitiarum mutabiles et tran-
sitoriarum sunt, idcirco *mammona iniquitatis* merito
appellari possunt, quia omnis rerum transeuntium
mutabilitas mystice appellatur iniquitas et vanitas.
Hanc utique vanitatem Salomon in spiritu prævi-
dens, quasi gemens et dolens proclamavit dicens :
767 *Vanitas vanitatum, vanitas vanitatum et omnia
vanitas (Eccle., 1, 2).* Et quia hac vanitatis seu muta-
bilitatis incertitudine electorum ac perfectorum
sæpius perturbantur animæ, idcirco spirituales qui-
que villici de supra dicto mammona iniquitatis,
hoc est de prægustata internarum suavitatis gratia sibi
amicos faciant, qui eos, cum defecerint, cum nil
intrinsicus divini saporis habere potuerint, in æter-
na tabernacula recipiant.

Quod superius per domos intelligendum esse
prænotavimus, hoc iterum per tabernacula hoc in
loco intelligi posse credimus, studium videlicet ora-
tionis et lectionis. Nam hæc sunt optimarum domus, et
optima Deo militantium tabernacula, continuæ scilicet
orationis et lectionis studia. Ut autem in his
domibus et in his tabernaculis in tempore necessi-
tatis recipi valeant, certos et familiares sibi amicos
in hora internarum visitationis provideant. Colligant
ergo quidquid interius orando prægustaverunt,
quidquid legendo spiritalis intelligentiæ perspexerunt,
et ea **768** in secreto cordis custodiant, ut
postea ab hoc fervore deficientes, inde refici et con-
solari valeant.

Sunt et alii amici, quos nobis omni devotione,
omni cordis intentione providere debemus, quorum
misericordia et auxilio potissimum indigemus, id
est Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Nam nulla
major, nulla jucundior amicorum societas esse po-
terit, quam si homo mortalis, terra et cinis, Deum
Patrem et Filium et Spiritum Sanctum amicum sibi
et proximum fecerit.

Sunt et alia innumera amicorum millia, virtutes
videlicet angelicarum omnesque cives cælestis patriæ,
quorum jucundis et beatis confœderari et associari
studeamus amicitias, ut cohæbitare eis in æternis
quandoque mereamur tabernaculis, præstante Do-

mino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu
sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæ-
culorum. Amen.

769 HOMILIA LXXVI.

IN EANDEM DOMINICAM TERTIAM.

Non simus concupiscentes malorum sicut et illi concupierunt (I Cor. x).

In lectione hac hodierna beatus Paulus apostolus
quinque nobis membra præscribit, quæ, sicut nobis
inde intelligi datur, non sine certi causa mysterii
ita ordinate et distincte posuit. Neque enim ille ali-
quid sine causa dicere vel scribere potuit, in quo et
per quem Deus loquebatur, sicut ipse de seipso tes-
tatur : *An experimentum, inquit, quæritis ejus, qui in
me loquitur, Christus? (II Cor. xiii, 3.)* Unde in
his verbis ejus, in quibus quædam commemorat,
quæ olim acciderunt patribus, aliquid salutis nos-
træ inquirere debemus, quia sicut ipse paulo post di-
cit : *Hæc omnia in figura contingebant illis; scripta
sunt autem ad correctionem nostram.* Si enim scripta
sunt ad correctionem nostram, dum illa in suis Epis-
tolis commemorat beatus Apostolus, qui eo Spiritu
loquebatur, qui etiam secreta Dei rimatur; nos
aliquid ex his mystice voluit colligere, unde nosmet-
ipsos emendare valeamus et corrigere. *Non simus,
ait, concupiscentes malorum, sicut et illi concupie-
runt.*

*Neque idololatras efficiamini, sicut quidam ex istis,
quemadmodum scriptum est : Sedit populus man-
ducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornice-
mur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt
una die viginti tria millia; neque tentemus Christum,
sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus pe-
rierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum
murmuraverunt et perierunt ab exterminatore.*

Per ista quinque quæ tam signate ponuntur, quin-
que incrementa peccati, per quæ homo culpabilem
se coram Deo facit, non injuste designantur, id est
delectatio, consensus et actus peccati, consuetudo
et defensio peccati. **770** Dicamus autem quare in
quinque his membris, quæ hic posita invenimus,
hos quinque gradus peccati mystice designatos esse
putemus.

Quædam ergo hic inveniuntur, quæ secundum
D litteram graviora sonant, ubi tamen non statim pœ-
na sequitur, quædam autem hic habentur, quæ se-
cundum humanam æstimationem leviora et magis
venialia videntur; quæ gravissima animadversione
punita esse describuntur. Cui enim non videatur
illum magis coram Deo culpabilem existere qui
idololatra efficitur, quam eum qui tentat Deum, vel
qui murmurat contra Dominum? Et tamen duo
hæc ultima, quæ videntur esse minima, pœna se-
quitur maxima. In hoc quod in primis dicitur :
*Non simus concupiscentes malorum, delectationem
peccati notatam esse intelligimus, quam his verbis
monet Apostolus, ut cavere debeamus. Concupis-
centes enim malorum sumus, dum in his delectari
incipimus, quæ per suggestionem diaboli cogitatio-*

n: concepimus. Per suggestionem autem, qua nunquam in præsentî vita carebit homo, si delectatio vel consensus non sequatur, anima non corrumpitur, sed tamen cum in cogitationem vel in memoriam peccatum venerit, speciositas ejus quasi quodam modo decoloratur. Sicut enim aliquando pallor in cute faciem hominis inficit, qui tamen, si alia infirmitate caro non gravetur, ad sanitatem ei non officit, sic, ut nunc describamus faciem mentis sicut et corporis, ad coaptandum propositæ similitudinis schema, intelligamus cutem animæ cogitationem quodammodo esse, quæ tunc pallore quodam, ut ita dicamus, pulchritudinis suæ colorem immutat et amittit, dum suggestio peccati se per cogitationem ingerit. Sicut autem, ut jam diximus, homini non nocet, si summam facies ejus pallore suffundatur, dum **771** dolore aliquo infirmitatis corpus non sauciatur, sic anima per suggestionem peccati, quæ in memoriam et cogitationem venit, non læditur, si per delectationem peccati vulnere non tangitur.

Sed si post suggestionem, qua tantummodo in cogitatione speciositas animæ fœdatur, etiam delectatio peccati sequatur, statim vulneratur, quia unde in affectu delectatur, inde sauciatur. Si autem fragilitate nostra devicti delectationi resistere non valeamus, saltem hoc sollicita circumspectione præcavere debemus, ne per incuriam incircumspectæ mentis voluntas vel consensus peccati subrepat, quia anima, quæ per suggestionem in cogitatione fœdatur, in delectatione vulneratur, in consensu necatur.

Sicut enim in homine, qui vulneratur, sanitas quidem corporis corrumpitur, sed adhuc vitali spiritu subsistit, et salutaris medicinæ antidotum vulnerei aptari poterit, sic nihilominus anima, quæ in delectatione labitur, peccati quidem vulnere sauciatur, sed, dum illud peccatum, licet sanitati animæ contrarium, non tamen sit peremptorium, salutis remedium divinæ miserationis respectu citius consequi valebit, si delectationi voluntatis consensum non jungit. Idcirco enim delectatio prohibetur, ne, dum, quæ Deo et saluti suæ contraria sunt, homo frequentius meditatur, consensus peccati subsequatur.

Si ergo memoria per suggestionem, ut ita dicamus, decolorata et defœdata, voluntate autem per delectationem vulnerata, sauciata, etiam tertium illud, quod est ratio hominis, qua bonum a malo, commodum ab incommodo, verum a falso debet discernere, ad consensum peccati inclinatur, procul dubio, si mystice attendamus, anima scelus incurrit idololatriæ, per quam peccati morte perimitur. Ab hac morte immunes nos Apostolus esse desiderans admonendo subjungit in consequentibus: *Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis, sicut scriptum est: Sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere.* Idololatra homo efficitur, dum sponte peccatis et vitiis subjicitur. Ad tantam namque dignitatem fuerat creatus, quod nemini nisi soli Deo creatori suo deberet esse subiectus. Sed dum pro Deo factore suo, **772** cui

soli omnis debetur adoratio, sicut scriptum est: *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies (Matth. iv.),* turpi se mancipat corporis servituti, ad obediendum carni, ad satisfaciendum desiderijs suis, quasi idolum quoddam sibi facit, ante quod inclinatur et procumbit. Cumque sic per consensum peccati inclinatus idololatra efficitur, statim illud, quod subjunctum est, adimpletur: *Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere.* Sedit populus manducare et bibere, quando populus cogitationum ea quæ per consensum delectationis concepit, cum dulcedine quadam ruminare quodammodo et masticare incipit, et in his quamdam sibi sedem, id est requiem facit, ut nec velit consurgere et a pulvere terrenæ voluptatis se excutere. Post istud manducare et bibere sequitur quasi ludus quidam, quod est dissolutio spiritus, ut ea quæ corde meditatur homo et tractat, per lascivum et petulantem corporis motum aperiat.

Si ergo ab hac dissolutione omni studio et sollicitudine homo seipsum non retrahit, tertium, id est ipsum peccati actum incurrit, quem in his verbis beatus Apostolus mystice nobis describit: *Ne fornicemur, inquit, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt.* Fornicari itaque dicitur, quando anima illa, quæ soli cœlesti sponso, ad cuius imaginem et similitudinem creata est, in amoris amplexibus conjungi debet et adherere, relicto eo cui dotata est in baptismate, corruptorem suum sequitur, et ita oblectandis carnis suæ sensibus intricatur, ut ea non timeat actibus perficere, quæ nefas fuit vel ad horam mente concipere. Hanc igitur fornicationem æternus, nisi respiscat homo et revertatur, interitus sequitur, quemadmodum Psalmista loquens ad Dominum protestatur: *Perdidisti, inquit omnem qui fornicatur abs te (Psal. vii, 27.)* Ah hac ergo fornicatione omni nos vigilantia custodire debemus et circumspectione, ut per suggestionem diaboli in delectationem peccati [non] incidamus, vel etiam in illum consensum (quod absit!) labamur, ut si facultas daretur, libenter ea quæ mente concepimus, opere perficeremus. Illo tamen intervallo, quo pravæ voluntatis **773** nostræ compotes effici non possumus, ad nosmetipsos intra nos redire studeamus, ne illo tempore, quo occasio peccatum perficiendi occurrit, malorum operum perpetratione a Deo recedamus.

In duobus namque præcedentibus, ubi delectatio et consensus peccati prænotatur, pœna non præscribitur; tertium autem, id est fornicationem, ipsum videlicet actum peccati, statim pœna sequitur: *Et ceciderunt, inquit, una die viginti tria millia.* Per numerum istum viginti, qui ex decem duplicatis consistit, exteriores et interiores sensus, qui nihilominus decem sunt, non incongrue, ut arbitror, intelligi possunt. Per tria millia fidem sanctissimæ Trinitatis, quam in baptismo accipimus, intelligere possumus. Vel per tria millia cogitationum, verborum et operum perfectionem desi-

gnatam esse intelligamus. Quando enim homo a Deo A fornicando in malorum operum perpetrationem incidit, cadunt viginti tria millia, quia omnem præteritorum bonorum laborem perdit, quæ interiorum vel exteriorum sensuum ministerio peregit. Si unquam aliquid in fide, quæ per dilectionem operatur, vel sacra meditatione, aut verborum utilitate seu bonorum operum perfectione Deo obsequii exhibent pro nihilo ante Deum reputabitur, cum ita Creatoris et sui ipsius obliviscitur, ut pravum consensum in malorum actuum perducatur effectum. Non sic autem eum dicimus bona transacta perdere, nisi (37) recuperari et restaurari possint, si, postquam homo peccando prævaricatus fuerit, iterum ad cor suum redeat, et hoc, quod illicite egisse se meminit, ante Conditoris faciem districta et stabili pœnitentia delere studeat.

Post actum peccati consuetudo sequitur, quæ nobis in sequentibus ab Apostolo prohibetur; *Neque tentemus, inquit, Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt.* Tentare secundum litteram levis sonat quam fornicari. Sed, juxta sensum, quem proposuimus, multo gravius delinquit qui Deum tentat, quam qui fornicatur. Fornicatur, ut diximus, qui pravum consensum opere perficit; tentat Deum, qui peccatum in consuetudinem ducit et ubi non licuit cadere, ibi etiam libeat jacere. Nunquid ergo Deum non tentat, qui peccatum peccato adjicit, et quasi sibi ipsi in cogitationibus suis dicit, quod aut Deus mala sua 774 non videat, aut videns vindicare non valeat, quem ideo patientia Dei longanimitè exspectat, ut ad pœnitentiam eum adducat.

Quicumque ergo peccandi consuetudine et infecti et devicti a via sua mala nolunt reverti, eos profecto illa horribilis pœna sequitur, ut a serpentibus pereant, qui lethale venenum mordico ore infundendo hominem necant. Serpentes maligni spiritus sunt, qui semper ad animam occultis suggestionibus serpunt, et tam diu venenifero morsu suæ machinationis ferire non cessant, quoadusque eam per inolitè pravæ consuetudinis vitium perire faciant, Unde summopere nobis præcavendum est, ut si instigante diabolo consensum et actum peccati incidamus, in consuetudinem tamen peccandi nequaquam labamur, ne a serpentibus pereamus, id est, ne a malignis spiritibus in laqueum perdicionis pertrahamur. Sequitur :

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Istud in littera sonat, quasi sit levissimum. Sed hoc est super omnia illa quæ diximus gravissimum, quia per istud murmur defensio peccati designatur, quæ vere est blasphemia irremissibilis et delictum maximum, quod non nisi *exterminatori*, id est diabolo relinquatur ad ulciscendum. Qui ergo murmurat, non in aperto, sed in occulto mussitat. Sic omnis, qui peccatum suum defendere mavult quam corrigere, (37) Id est ut non.

hoc in animo suo proponit, ut si etiam proditum fuerit delictum suum et arguatur, magis in obstinatæ mentis nequitia perdurare, quam confiteri et emendare reatum suum velit.

Hic est quartus ille mortuus, quem quidem Dominus Jesus audivit mortuum, sed resuscitare noluit, pro quo ait : *Sine mortuos sepelire mortuos suos* (Luc. ix, 60). Tres namque mortuos Dominum in diebus carnis suæ resuscitasse legimus, puellam filiam archisynagogi in dōmo, adolescentem filium viduæ extra portam, Lazarum quatruiduanum lethali putredine jam fœtidum. De tribus his mortuis, eo quod notum sit, breviter nobis ita dicendum est, quod primus mortuus homo sit, qui peccati delectatione vincitur; secundus ille, qui pleno consensu ad malorum operum perpetrationem ducitur; tertius, qui etiam consuetudine peccati illigatur. Hi ergo, licet non æquali facilitate, omnes tamen ad vitam recuperari possunt. 775 Sed quartus ille mortuus, per quem peccati defensionem accipimus, minime resuscitatur, quia rarum est, ut ille, qui temerario ausu peccatum defendit, a pertinacia mentis suæ convertatur. Hoc igitur peccatum ad neminem pertinet, nisi ad solum exterminium diaboli, quia et ipsum est diabolicum. Ipse enim diabolus semper in sua malitia vult perdurare, et magis in æterno gehennæ supplicio perpetuo damnari quam humiliari et a superbiæ suæ statu revocari. Hæc sunt quinque peccati incrementa, quæ nobis Apostolus notat mystice in hac quam exposuimus lectione hodierna. Deinde subjungit et ait :

Hæc autem omnia in figura contingebant illis; scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. Omnia namque quæ tunc carnali Israeli carnaliter et visibiliter acciderunt, nobis spiritaliter aptari et ad correctionem provenire possunt, nobis, inquam, in quos fines sæculorum devenerunt, in quibus videlicet finem mundus accepit, qui spiritali censemur nomine, et quibus mundus debet crucifixus esse. Illos ergo, in quos fines sæculorum devenerunt, qui videlicet sæculo actu et habitu renuntiaverunt, ut nequaquam de statu rectitudinis suæ gloriantur, sed in vera humilitate se conservent, in his verbis Apostolus admonet :

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Qui sunt qui stare se existimant, nisi hi qui in sancta conversatione viventes, ab infantia innocentiam suam Deo servaverunt, vel aliquandiu in sæculo demorati, in matura ætate mundum dereliquerunt, et spiritalis vitæ consortium adierunt, ac ibi per veram pœnitentiam amissam in mundo recuperaverunt innocentiam? Hi namque, qui in sæculo positi sæcularibus curis et actibus sunt dediti, stare se non existimant, sed in casu suo se salvari non posse publice profitentur et affirmant. Nos itaque sumus, qui idcirco nos stare

existimamus, quod sanctæ conversionis habitum A suscepimus. Sed unusquisque nostrum *videat, ne cadat*, id est sollicite seipsum circumspiciat, acurper ad custodiam mentis suæ recurrat, ne per elationem corruat, dum se in virtutum culmine stare putat.

776 Si ergo veræ humilitatis fundamentum cordi suo supposuit, stare se et salvari posse confidat. Si autem elationis vitium in se deprehendit, continuo casum pertimescat. Iterum ergo beatus Apostolus mysticis verbis a defensione peccati nos compescit, cum subjungit :

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Humanum itaque est, si fragilitate carnis devictus homo in delectationem ac consensum, vel etiam ipso actu peccati labitur; humana nihilominus tentatio est, si cum peccaverit, consuetudine peccati irretitur; peccata autem defendere, et in ipsis usque ad finem vitæ magis perseverare velle quam corrigi, omnino diabolicum est. Contra hanc tentationem et diabolicum peccatum divinæ miserationis beneficium nobis ad memoriam revocat, cum protinus subdit :

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Quisquis ergo in hoc mortale præcipitum fertur, et ad hanc universæ malitiæ consummationem venit, ut peccatum suum defendat, et semetipsum desperando magis in eo perseverare eligat, quam ut in humilitate se corrigat, et a tentatore suo vinci vult quam vincere, ille profecto supra id quod potest, tentatur. Petrus non est tentatus supra id quod potuit, qui post lapsum statim ad pœnitentiæ lamenta rediit, et tentatorem, qui eum superando ad horam prævaluit, in potentia virtutis Dei devicit, ut, qui ante ad vocem ancillæ ostiaræ extimuit, et negationis crimen incidit, postea ante armatos reges et præsides staret imperterritus et magna constantia diceret : *Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Act. v, 29).* David quoque supra posse tentatus non est, quia ipse, postquam adulterium et homicidium perpetravit, non est lapsus in desperationem, sed diabolo casus sui auctori, in corde contrito et humiliato prævaluit. Et quia peccasse se Domino confiteri non erubuit, pœnitentiæ fructum, id est indulgentiam percipere ab eo promeruit.

Judas autem proditor tentatus est supra id quod potuit, quia dum peccatum illud maximum commisit, quod totius mundi gloriosissimum pretium vendidit, semetipsum, mox in barathrum desperationis præcipitare non timuit, **777** qui eandem remissionis gratiam, quam Petrus et David a Domino consecuti sunt, promereri potuisset, si se in spiritu humilitatis ab obstinata mentis suæ perfidia mutare voluisset. *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis :*

Sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis sustinere. Cum tentatione proventum facit Do-

minus, cum non solum bona, verum etiam mala in bonum cooperari adjuvat se diligentibus.

Fidelem ergo Deum in omnibus verbis suis imploremus, ne nos supra id, quod possumus, tentari permittat, ne nos in profundum malorum, quod est defensio peccati et desperatio, præcipitari sinat *sed faciat cum tentatione etiam proventum, ut possimus sustinere*, hoc est tales nos efficiat, ut non solum si quæ bona fecimus, verum etiam mala, quæ commisimus, ad salutem nobis valeant provenire, dum nosmetipsos magis magisque humiliantes, pro his Deo satisfaciamus digno fructu pœnitentiæ. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

778 HOMILIA LXXVII.

IN DOMINICAM X POST PENTECOSTEN PRIMA.

Cum appropinquaret Dominus Jerusalem, videns civitatem flevit super illam dicens : Quia si cognovisses et tu ! (Luc. xix.)

Finitis octo Dominicalibus evangelii, quibus octo beatitudines, per quas ad octavam illam resurrectionis gloriam tenditur, assignavimus alia itidem evangelia sequentia in octonario suo Dominica jam transacta, in qua de villico legitur, notavimus et inchoavimus. Hæc vero Dominicæ sequentes, quarum prima Dominica hodierna est, ad septem dona Spiritus sancti, ut mihi videtur, possunt referri, quæ quædam, ut ita dicam, potiones sunt, quibus et per quas æger, id est peccator quilibet sanari et salvari debet.

Et non incongrue septem his Dominicis sequentibus dona Spiritus sancti ascribuntur, cum et Paulus magis in Lectione hodierna quam in alia multiformia Spiritus sancti commemoret dona dicens : *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus. Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, et cætera, quæ ibi enumerat.*

Sed sciendum quod præcedens Dominica, in qua alium octonarium inchoavimus, tota ad prælatos respicit, qui quasi quidam medici sunt, per quos medicamenta Spiritus sancti tribuenda et infundenda sunt ægrotantibus in peccatis. Sicut enim medicus diversa habens medicamenta, primo dat potionem, per quam purgato stomacho ad alia, quæ adhibenda sunt, medicamina utiliter suscipienda præparat ægrotum : sic prælatus bonus, qui fidelis esse debet medicus animæ, primum per spiritum timoris intruere debet peccatorem, ut recognoscat, pertimescat et pœniteat quæ fecit, sicque per spiritum timoris, qui ad hodiernam Dominicam respicit, purgato animæ stomacho, incipit quodammodo Dominus appropinquare ægroti, sicut præsens narrat evangelium dicens :

Cum appropinquaret Dominus Jerusalem, videns civitatem flevit super illam. Hæc omnia, quæ semel visibiliter facta a Domino leguntur, quotidie adhuc in sancta Ecclesia in salvandis suis invisibiliter agi-

et operatur. Per *Jerusalem* enim, cui quondam Dominus *appropinquabat*, beata quælibet anima potest designari, cui tunc quodammodo Dominus appropinquat, quando **779** spiritu timoris intrinsecus attackta, ut peccata sua declinet, bona sectetur, bonam desuper voluntatem inspirat. Et quia homo nil per se boni agere prævalet, recte de Domino dicitur: *videns civitatem flevit super illam*. Visio Dei est gratia Dei; oculi ejus dona gratiæ illius. Quando homo in peccatis adhuc conversatur, et propriæ voluntati dimittitur, sunt, ut ita dicam, aversi ab eo oculi Domini. Quem Dominus tunc dignanter intuetur et respicit, quando ipsum hominem, qui seipsum non videbat, qualis peccando factus sit, videre jam et cognoscere facit. Post istud Domini *videre*, sequitur ipsius *flere*, sequitur ipsius *dicere*.

Et bene dico *ipsius*, quia totum ei, quod ipse in homine operatur, merito, quasi ille faciat, ascribitur et assignatur. Quemcunque ergo Dominus sic in donis suis viderit, quod liberatum a peccatis et a sæculo, bonorum hominum consortio adunaverit, huic postmodum sentem et lugentem facit. Dat enim beatæ illi animæ *flere*, quoddam dulce et bonum, quod fit *super illam*, quando amariter pro peccatis suis compungitur, et pro desiderio æternæ vitæ accensa in fletibus dulciter pascitur et recreatur. Est *flere* quoddam malum et inutile, cum homo ira et amaritudinæ commotus, seu alia aliqua præsentis vitæ incommoda deplorat. Ille profecto fletus inutilis venit, ut ita dicam, de inferiori cordis, iste fletus est irriguum illud superius, quod vere ascendit de superiori cordis nostri. In quo nimirum felici fleu et luctu, homo vere pœnitens hæc inter se verba ingeminat et ruminat dicens:

Quia si cognovisses et tu. Quod est dicere: O misera anima mea, si pridem, quando peccatis condelectabar, ea quæ nunc Deo donante nosti, *cognovisses*, jure flevisse, merito pœnitivisses, et talia, quæ egisti, quæ commisisti, committere exhorruisses. Sic illuminato aliquantulum homini per gratiam Dei fit quædam dies de qua subjungitur:

Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Quædam enim *dies* tunc oboritur, quando ille, qui prius tenebrosa peccatorum nocte circumdatus erat, Deo miserante desuper collustratus et illuminatus, **780** ad pœnitendum et satisfaciendum Deo pro peccatis suis vivilliter præparatur. In hac cordis illuminatione, in hac die pœnitentiæ et doloris, illud quodammodo promeretur et acquirit quod æternam ei *pacem* conferat, qui aliquando tenebrosus per peccata, non quæ pacis, sed quæ æternæ inquietudinis erant, sibimetipsi acquisivit et coacervavit. De talibus Paulus ait: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino* (*Ephes. v, 8*). Sed quia in hac die illuminationis homo diu esse non potest, statim, ut mihi videtur, tentationes, quas passurus est, denotantur, cum subjungitur:

Nunc autem abscondita sunt quæ oculis tuis, quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem. Quatuor his verbis, quæ hic ponuntur, *circumdabunt te, coangustabunt te, ad terram prosternent te, et non relinquent in te lapidem super lapidem*, quatuor vitia quatuor cardinalibus virtutibus prudentiæ, fortitudini, temperantiæ, justitiæ opposita possumus denotare. Sicut enim in his quatuor virtutibus universæ virtutes velut in cardine suo pendent, versantur et operantur, sic in his quatuor vitiis, imprudentia, inconstantia, intemperantia, injustitia, universa vitia et delicta comprehenduntur et peraguntur.

Et bene, ut video, imprudentia *vallo* comparari valet quia in vallo duo sunt, profunditas et altitudo, et quanto profundius, tanto est obscurius, et quanto profundius et obscurius, tanto de terra, quæ ex utraque parte ejicitur, fit altius. Unde per hanc obscuritatem et tenebras *valli* ignorantia potest figurari, quam imprudentia parit in homine. Et per hoc quod bis ponit *circumdabunt*, hoc ut mihi videtur, designat quod duplex est ignorantia. Est enim una ignorantia nostri, alia ignorantia Dei. Et quanto plus his ignorantibus imprudens homo efficitur, tanto minus Deum factorem et redemptorem suum recognoscit, tanto minus seipsum, qualis sit, pensare potest. **781** Et hæc duplex ignorantia parit ex se superbiam, quæ, ut bene æstimo, in altitudine *valli* potest designari. Si enim homo seipsum in veritate inveniret, si se ante faciem suam recte statueret, et ex sui cognitione tenderet ad notitiam Dei, omnibus se minorem et inferiorem reputaret, raro se super cæteros extollendo superbiret, sed semper humilia et abjecta de se sentiret.

Potest quoque alio modo intelligi, quod bis ponitur *circumdabunt*, quia dum sic ex duplici ignorantia, Dei et sui, superbire incipit, *circumdant* eum *inimici*, maligni videlicet spiritus, intus superbia in corde, exterius vero *circumdant* eum superbiæ actibus in corpore.

Sic prævalente superbia, quam parit imprudentia et ignorantia, aliud vitium, scilicet inconstantia, opposita fortitudini, subsequitur, quod verbis sequentibus notatur, dum subditur: *Et coangustabunt te undique*. Et non incongrue, quod dicitur, *coangustabunt te*, vitio inconstantie aptari potest. Quia sicut charitas perfecta cor dilatat et amplificat, ita ut non solum ad amicos et proximos se extendat, verum etiam inimicis non claudenda esse viscera existimet, sed benefaciat his, qui se oderunt: sic inconstantia, quæ est levitas mentis, cor angit et coangustat, ut minime socialem et fraternam charitatem tenere, et ex inconstantia mentis nullum in bonis rebus statum possit habere. Sicque fit ut, qui aliquando, audito verbo Dei, patientem in adversis, fortem se in patientia, constantem in humilitate esse deliberet:

vit, tam modici et angusti cordis fiat, quod nec minimæ adversitatis casum tolerare queat.

Ex hac inconstantia labitur ad intemperantiam, quæ est opposita temperantiæ, cui vitio sequens verbum satis congruit quod dicitur, *et ad terram prosternent te*. Ad terram homo prosternitur, quando gulæ et luxuriæ servire incipit; ad terram prosternitur, cum carni suæ. quæ per terram accipitur, immoderate consentiendi succumbit.

Et notandum, quod ait, *et filios tuos qui in te sunt*. Quid per *filios* nisi voluntates et desideria mala accipi possunt? Sunt nonnulli, qui ad terram, peccando carnis magis infirmitate quam mentis voluntate, prosternuntur. Sed, dum **782** Deo miserante dolent et resipiscunt, ibi nequaquam prosternuntur *filii*. Contra sunt alii qui tali voluntate et desiderio peccant, ut et peccare et peccata iterare dulce habeant, et quod adhuc opere non perpetrarunt, in voluntate habent, ut aliquando perficiant, et desideriis suis satisfaciant; et hi tales cum filiis ad terram prosternuntur, quia et a voluntate et actione mala sese temperare nolunt.

Sic et sic homo factus imprudens, inconstans, intemperans ad quartum labitur vitium, quod est injustitia, quæ opposita est justitiæ. Cui vitio hoc adnotare possumus, quod dicitur, *et non relinquent in te lapidem super lapidem*. Quia et si aliquid robustum et bonum opus in eo est, quod per *lapidem* possumus intelligere, totum post ista, quæ diximus, destruetur, quia totum coram Deo perdit et amittit.

Hæc sunt quatuor vitia, quæ destruant quatuor bona in homine, humilitatem, charitatem, castitatem, perseverantiam. Imprudentia enim, quæ parit superbiam, destruit humilitatem; inconstantia, quæ levem et instabilem reddit hominem, destruit charitatem; intemperantia, qua homo seipsum temperare nescit a peccatis, exstinguit castitatem; injustitia cunctorum bonorum aufert perseverantiam. Jam quatuor vitia quatuor cardinalibus virtutibus opposita habes, audi in consequentibus, ex quibus procedentibus meritis hæc vitia dominantur nobis.

Eo quod non cognoveris, inquit Dominus, *tempus visitationis tuæ*. Multæ et diversæ sunt visitationes Domini, quædam minores, quædam eminentiores, quibus unumquemque electorum suorum visitare dignatur. Est homo, quem Deus visitat, quando eum corporali flagello castigat, ut corpus, quod inutiliter aliquando ad peccata enutrivit, divino cinctus verberare, ad priora flagitia ulterius non permittat exurgere. Visitat et alio modo dilectorem suum, cum aliquid adversitatis et injuriæ illic permittit occurrere, ubi prosperitatis et lætitiæ occursum sperabat. Et hæc visitatio bona est et utilis, si cognoscatur, si non contemnatur. Rursum visitatur, quando amicorum seu charorum suorum adversitatibus læditur et turbatur, de quorum bonis et prosperis hujus mundi **783** ultra modum lætabatur. Item visitatio alia est, qua homo visitatur, quandocunque verbum prædicationis audit. Raro enim verbum Domini au-

dit, nisi admoneatur, ut videat quantum boni neglexerit et quantum mali commiserit. Et hæc est visitatio ejus, si statim bonum neglectum per eum reparetur, et malum commissum pœnitentiâ diluatur.

Est et alia adhuc visitatio Domini, superexcellens universas, visitatio illa assidua, qua suorum in oratione florum visitare dignatur corda, in qua renatis et renovatis in ea suarum infundit dona virtutum. In hac visitatione, si homo sibi et suis meritis aliquid attribuit, non recte *tempus visitationis* suæ agnoscit. Ad hoc tempus visitationis necesse est ut unusquisque se observare et custodire studeat. Nam si ante tempus orationis ab illicitis rebus se non continerit, hujus beatæ visitationis quomodo particeps erit? Sunt, pron color! qui omni die de mane in vesperam aridi et infructuosi perdurant, nec de hac visitatione aliquid curant. Et sicut tales infelices sunt, sic e diverso beati illi et beatificandi, qui semper secretum suum quærentes, ad cor introrsus redeunt, a Domino se visitari votis omnibus exoptant.

Possumus ista, quæ ad quatuor vitia perstrinximus, ad alia quatuor bona convertere, quia dulce et jucundum est, ubi in divinis Scripturis verba Domini in bonum interpretari possunt. *Quia si cognovisses et tu*. Appropinquans Dominus Jerusalem, id est misertus animæ peccatricis, et eo modo, sicut diximus, videre eam, et flere super eam dignatus, læta promittendo alloquitur dicens: *Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi*. Quod idem est ac si dicat: Quod teipsam me donante agnoscis, quædam dies facta est in te, et adhuc abscondita sunt ab oculis tuis majora bona, majores illuminationes quæ venturæ sunt tibi. Et continuo quænam hæc bona sint subinfert, *quia venient dies in te*. Per dies istos possumus intelligere bonos motus, bonas affectiones, sacras virtutes sive bona opera, quæ homini beato Dominus noster infundendo distribuit, quando seipsum et Deum videre et recognoscere incipit.

784 In his præcipuæ et sanctæ illuminationis diebus, *circumdant eum inimici vallo*. Per inimicos, ut mihi videtur, possumus accipere sacras affectiones peccato hominis inimicantes. Nam dum homo totus Deo illuminante intrinsecus per bonos motus, per bonas affectiones et virtutes movetur, incipit sibi met ipsi inimicari, et seipsum detestando peccata suo odio habere et persequi. Unde admonet Dominus in Evangelio: *Esto consentiens adversario tuo, dum es cum illo in via* (Matth. v, 25). Adversarius iste noster est verbum Dei, cui tunc consentimus, cum hoc in nobis adversamur et persequimur, quod verbo Dei repugnat in nobis. Isti beati inimici nostri quatuor bona in nobis operantur, quæ quatuor verbis *circumdabunt, vallabunt, coangustabunt, ad terram prosternent et non relinquent in te lapidem super lapidem*, non incongrue possunt notari. In vallo accipe confessionem, in verbo *coangustabunt te* cordis contritionem, per *prosternere ad terram* corporis satie.

factionem, non relinquent in te lapidem super lapidem humilitatis observationem.

Et bene, ut video, per vallum confessio [notatur], quia quanto profundius est vallum, tanto robustius et firmiter erit. Et hoc apte confessioni congruit. Quanto enim altius et perfectius homo confitendo terram suam, hoc est peccata sua et terrena opera quasi effodiendo et diligenter discutiendo eiecit, tanto robustior contra malignorum spirituum tentamenta consurgit. Quia vero duplex esse debet confessio, bis, ut æstimo, ponitur *circumdabunt, circumdabunt*. Oportet enim, ut homo non solum acutum peccati, sed et voluntatem et consensum peccati confiteatur et aperiat. Sed quia ad perfectionem non sufficit quod homo peccata sua labiis tantummodo confitetur, nisi etiam dolore cordis intrinsecus pro eisdem peccatis compungatur, bene sequitur, *et coangustabunt te undique*. Quid per hanc angustationem nisi cordis contritio? Dignum est enim ut facta confessione corde contrito angatur pro peccatis suis. Et hoc *undique*, quia non uno momento, non una die, nec in uno loco, sed in omni loco contribulatum spiritum debet habere, sicut et de Anna legitur, **785** *qua vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati* (I Reg. 1, 18). Et beatus Pater noster Benedictus idem fieri docet in duodecim gradibus suis: *Ubicunque fuerimus, sedentes, ambulantes, vel stantes inclinato simus capite, defixis in terram aspectibus, omni hora reos nos de peccatis nostris existimemus*.

Ex hac angustatione, quam sic beatus homo pro peccatis suis habet, fiet quod subjungitur: *Et ad terram prosternent te*. Per hoc *prosternere ad terram*, possumus satisfactionem accipere, quam Deo, post factam confessionem et cordis contritionem homo debet persolvere. Se nempe quodammodo cum filiis suis ad terram prosternit, quando totis voluntatibus, totis desideriis ad satisfaciendum Deo convertitur.

Post ista omnia necessarium est ut *non relinquatur lapis super lapidem*. Tunc lapis super lapidem non relinquitur, cum de firmis et fortibus operibus suis super alios non extollitur, sed ea in humilitatis custodia semper observare nititur. Possumus etiam in lapide et lapide duplicem duritiam cordis intelligere. Duritia cordis est ut homo bonum non faciat. Et hoc est *lapis super lapidem*. Hi duo lapides non relinquuntur, sed auferuntur, quia facta confessio, exhibitæ cordis contritio, perfecta corporis satisfactio, faciunt in homine quod et bonum velit, et bonum facere possit, quod prius noluit et facere non potuit. Cur autem ita confiteri, cur contritionem cordis habere, quare taliter satisfacere debeat homo, sequentibus, ut æstimo, notatur verbis:

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Quod idem est ac si Dominus unumquemque suorum admoneat, et quoties visitationibus ejus ingratus extiterit, enumeret et dicat: Primo te visitavi, quando per baptismum regeneravi; secundo visi-

tavi, quando sensum et intellectum ad discernendum bonum et malum donavi. Sed non cognovisti hoc *tempus visitationis meæ*, quia sensum ad deteriora convertisti. Iterum tertio visitavi, quando de sæculo liberatum ad spiritualis vitæ quietem perduxi, ubi multa utilia, multa bona et **786** mihi placita vidisti et audisti. Sed non cognovisti *tempus visitationis meæ*, quia multa neglexisti, et plurimorum mandatorum meorum transgressor exististi. Igitur qui visitationes istas contempsit, dignum revera est, ut confiteatur, spiritu conteratur, corpore satisfaciatur, bona sua in humilitate custodiat, quia per ista emundatus et purificatus, et ex parte illuminatus ad plenos et perfectos dies pervenire potest, de quibus subditur:

Et ingressus in templum, cepit ejicere vendentes in illo et ementes. Qui sunt vendentes et ementes isti nisi spiritus maligni? Sit, ut ita dicam, aliquis electus, qui ad culmen perfectionis, Deo adjuvante, pervenerit, nunquid vendentes et ementes istos non patietur? Patietur plane, emptionem et venditionem eorum sustinebit qui id quod suum est, obiciunt et offerunt, ut nostra nobis bona tollant; virtutes a nobis emere volunt, ut stercus vitiorum ingerant, et ad ultimum optimum pretium nostrum, quod est Christus, de cordibus nostris auferant. At ille, si domum cordis ingreditur, non in quantum volunt, inimici prævalent, quia incipit potenter *ejicere* et eliminare eos.

Et bene dicitur, *cepit*, quia nemo in primis summus, sed paulatim et per incrementa temporum Deo donante incipit proficere et de virtute in virtutem ire. Sed et alio sensu potes accipere quod dicitur, *cepit*. Domini est enim incipere, nostrum est bona voluntate bonorum laborum operatione ei cooperari et adjuvare. Quod si obedienter et fideliter fecerimus, dicit ille cuius dicere est facere:

Scriptum est. Scribit enim, id est fixum facit in nobis, ut meminerimus et ante oculos mentis ponamus quod cor nostrum *domus orationis* esse debuit, sed nos, proh dolor! illud *speluncam latronum* fecimus. Non enim sufficit nobis, quod peccata peccatis adjecimus; insuper etiam *speluncam latronum* nos ipsos fecimus, quando peccata nostra non reverebamur occultare, et nunquam in confessione, prout dignum esset et nobis utile, potuimus aperire. Talia dicente Domino, talia scribente eo in homine, erit sublimiter quod dicitur:

787 *Et erat quotidie docens in templo*. In templo cordis humani, quod inhabitare dignatur, *docet* *quotidie*, quia docet electum suum bona agere, mala declinare. Et ubicunque sic docet in præsentem, in illo erit in futuro quiescens et regnans. Ad hunc sensum evangelicum bona est aptitudo Orationis hodiernæ, in qua sic oramus: *Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo maxime et miserando manifestas*. Si rex quisquam dives ac præpotens in hoc mundo juxta divitiarum magnitudinem et potentiam suam, obessa civitate letum de hostibus triumphum re-

ferret, nullus fortassis considerata fortitudine et potestate ejus de victoria miraretur. At si forte contingeret, ut idem dives et præpotens homo, sive filius ejus, ab inferiori aliqua persona in faciem cæderetur, injuriis et contumeliis afficeretur, nonne si hoc ulcisci nollet et clementer ignosceret, magis de clementia ignoscendi quam de crudelitate vindicandi potentia ejus laudaretur et prædicaretur? Si homo mortalis per talem patientiam et misericordiam potentiam suam præcipue manifestat, multo magis Deus, qui major et melior et potentior est omnibus, miserando et parcendo peccatoribus omnipotentiam suam declarat. Non enim solummodo potentia ejus vocatur, quod se ulciscitur **788** de malis, quod in cælo et in terra dominatur, sed hoc magis omnipotentia ejus est et omnipotens misericordia, quod malos tolerat, peccatoribus misereri et parcere novit, et inde amplius laudatur, diligitur et prædicatur.

Quod, quia ita est, *multiplica, o Deus, super nos misericordiam tuam*, ut tibi sicut nos docuisti, confiteri, tibi corde contrito placere, tibi satisfacere, tibi in humilitate bona nostra custodire valeamus, ut ad tua promissa currentes, hoc est tuæ visitationis tempus agnoscentes, ingressum tuum in templum cordis nostri mereamur, et ejectis vendentibus et ementibus, malignis videlicet spiritibus, domus nostra sit domus orationis, in qua nunc jugiter docendo nos sedeas, ut cælestium bonorum mereamur fieri consortes, ubi perpetuo in nobis sis quiescens et regnans. Quod ipse præstare dignetur qui vivit et dominatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

789 HOMILIA LXXVIII.

IN DOMINICAM XI POST PENTECOSTEN PRIMA.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisæus et alter publicanus (Luc. XVIII).

Sicut superioris Dominicæ Evangelio, appropinquante Jesu et flente super civitatem Jerusalem pietam et misericordiam ejus erga peccatricem quamlibet animam advertimus visitationem, sic hodiernæ lectionis mysterium modum præscribit bonæ conversionis, quem vere operari debet in homine donum Spiritus pietatis.

Duo, inquit evangelista, *homines ascenderunt in templum ut orarent*. Templum quodlibet manufactum collecta lapidum diversitate surgit in altum, in quo non alterius rei frequentanda sunt negotia, sed continuæ pacis et laudis habenda est memoria. Per hoc templum manufactum, quantum ego video, bona quælibet intelligitur congregatio, quæ de vivis et electis lapidibus, beatis videlicet animabus collecta et constructa, quotidie proficit in altum, dum de virtute in virtutem proficiens, dignum Deo omnipotenti sese præparat templum. Corda enim electorum divinæ mansionis sunt locus, testante Paulo apostolo, qui ait: *Templum Dei sanctus est, quod estis vos (I Cor. III, 17)*. Et ipse Dominus de quolibet dilectore suo: *Veniemus, inquit, et mansionem apud*

eam faciemus (Joan. XIV, 23). Ad quod profecto templum non facili et laborioso valde ascensu pervenitur, quia ascensiones in corde suo disponentibus laboriosior tunc erit ad virtutes ascensus, quam prius ad vitia fuerit latam et spatiosam sæculi viam incedentibus.

Post illud ascendere bene subinfertur verbum hoc *ut orarent*, quia nimirum ascendentes isti nequaquam torpori et ignaviæ debent subjacere, sed totis viribus ad proferendos bonæ operationis fructus insudare, quod est utique *orare*. Non enim solummodo vocatur oratio cordis compunctio, et verborum ad Deum frequentatio, sed tota vita hominis quasi oratio esse dicitur, **790** si sancte, si juste vivere, si immaculatum cor habere pro posse conatur. Tunc sermo apostoli *sine intermissione orare (I Thess., v, 17)* præcipientis adimpletur, si talis vita hominis erit, ut habitus vitæ ejus et conversationis sit coram Domino velut acceptabile thymiana orationis.

In duobus hominibus istis unus idemque homo quilibet potest accipi, qui, licet qualitatem non habeat in essentia, est tamen, ut mihi videtur, non unus, sed quasi duo, quando in templum venit quia in primordio conversionis semper caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, et hi duo homines, exterior videlicet et interior, innumerabiles inter se patiuntur certaminum molestias. Horum duorum hominum repugnantiam Paulus in se sentiebat, quando gemebundus ait: *Condelector legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis (Rom. VII, 22, 23)*. Qui duo homines demonstrantur, dum dicitur: *Unus Pharisæus, et alter publicanus. Pharisæus interpretatur divisus*. Et congrue tunc homo divisus, et a Deo divisus dici potest, quando per hoc solummodo, quod sæculum reliquit, ad perfectionem quamdam sese pervenisse arbitratur, et quantum adhuc imperfectionis coram oculis summi inspectoris habeat, veraciter non intuetur. Unde apte subjungitur:

Pharisæus autem stans hæc apud se orabat. Idcirco stare dicitur, licet non stet in veritate, quia in consideratione sui se existimat stare, solumque pro hoc retributionis gloriam exspectat, quod prioris vitæ abrenuntiavit voluptatibus. Stans autem hæc apud se orasse dicitur:

Deus, gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri homines, raptores, injusti, adulteri. Cum innumera sint flagitia, **791** quæ Deo odibilia sint et gravia, videtur mihi, quod tria hæc ideo præ cæteris nominatim excipiantur, quia universa vitia his tribus innexa et omnino cohærentia inveniuntur. Sicut enim tria sunt bona principalia, in quibus totius salutis nostræ consistit summa, diligere videlicet Deum toto corde, tota anima, tota mente: sic e diverso tria hæc, rapina, injustitia, adulterium, mor-

tem afferunt et vitam animæ, quod est Christus, A adiungunt. Per hæc tria Deus omnipotens honoratur, et diligitur, per ista tria, si non caveantur, contemptui omnino habetur. Toto corde, id est toto intellectu diligit, qui se ab amore carnalium illecebrarum sequestrans, quid de Deo Creatore et Redemptore suo credere et intelligere oporteat, agnoscit, et hunc bonum intellectum cordis totum convertere satagit ad servitium sui Creatoris et Redemptoris. Diligit tota anima, id est tota voluntate, qui, ut Domino, cui se devotit, complacet, totam cordis voluntatem ad bonæ operationis dirigit pietatem. Diligit tota mente, id est tota memoria, qui in omnibus memor Domini sui, non extollitur per prospera, nec nimium dejicitur per adversa. Quicumque per hæc tria bona non profecerit, nec tali modo Dominum Deum dilexerit, raptor est, injustus est. Raptor est malus et indignus, qui toto intellectu suo Deum non diligit, sed intellectum et ingenium bonum de Deo avertit, quid Creatori et Redemptori suo debeat, scire contemnit. Injustus est qui, sicut intellectu, ita etiam voluntate sua a Deo avertitur, et per desideria mala intellectus quotidie ad pejora labitur. Adulter est, cum (quod dici nefas est), sponsam suam, æternam videlicet Dei sapientiam, cuius amator esse deberet, deserit, et adulterinis mundi amplexibus tota mente, tota scilicet memoria sese interserit, toto amore se supponit.

Inde ergo Phariseus iste gratias agit, quod non sit sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri. Ac si dicat: Raptoris nomen non teneo, quia totum intellectum ad diligendum Deum et Dominum meum pro posse meo mancipavi. **792** Injustus non sum, qui tota anima, id est tota voluntate ei deservire, et ei subijci sum paratus. Adulter non sum, quia omnem mundi concupiscentiam tota mente, tota scilicet memoria mea eliminavi et abjeci. Et his bonis sublimatus, non sum *velut etiam hic publicanus*. Non sum ille, inquit, qui in publicis aliquando negotiis implicitus fas nefasque glomeravi, quod libuit, quamlibet infame, licitum putavi.

Jejuno bis in Sabbato, decimas de omnium quæ possideo. Bino Sabbati jejunio, quantum mihi videtur, corporis et animæ exprimi valet castigatio, de qua in Sabbato, in requie scilicet spiritalis vitæ gloriatur, et dum perfectionis tenorem sese apprehendisse autumat, quasi jejunos a vitiis sabbaticum celebrat. Decimæ omnium quæ possidentur, debita Deo sunt officia sensuum, quos perfecte se dicit possidere, dum omnium, quæ gerit, summam et perfectionem in Dei opus se existimat referre. Phariseus itaque iste, eo quod tot de se bona intumescendo enumerat, male prius stetisse perhibetur, sed invisibili dono Spiritus sancti admonitus, deposita paulatim mentis arrogantia, meliori via stare conatur, et, quasi longo laboris exercitatus studio, ad profundam cordis humilitatem pervenit, secundum quod evangelista subjungit:

Et publicanus a longe stans, volebat nec oculos ad cælum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Stat publicanus a longe, quando jam non alta, sed humilia de se homo sentire incipit, et indignum ac reprehensibilem seipsum dijudicat in vera peccati cognitione. Nolte vero oculos ad cælum levare, est ex profunda cordis radice se humiliare. Pectus percussioibus atterere est pro perpetratis flagitiis digne Deo satisfacere. Interiora enim cordis abdita, unde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemix, propriis, si posset, fortasse manibus cruentaret, ut vel sic Deo satisfaceret, ac tentationum certamina exsuperaret.

793 Et quia post salutiferam peccati cognitionem, veramque cordis humilitatem, dignamque satisfactionem, noxiam tollit confusionem, ut necessariam esse demonstret confessionem, mox januam oris aperit in pœnitentia confessionis dicens: *Deus, propitius esto mihi peccatori.* Tanto enim gravius soli Domino se peccasse constitetur, quanto illum puriore et sanctiorem præ omnibus mortalibus intuetur. Hinc quantum unusquisque in cognitione peccati veraciter debeat humiliari, et quam fructuosa sit satisfactio, si digna non desit confessio, David propheta innuit dicens: *Quia misericordiam et veritatem diligit Deus; gratiam et gloriam dabit Dominus (Ps. lxxx, 8).* Diligit Dominus misericordiam, quia diligit, ut peccator pia super animam suam moveatur misericordia in vera peccati cognitione, ne facile proprii cordis contemnatur miseria, juxta quod scriptum est: *Miserere animæ tuæ placens Deo (Eccli. xxx, 24).* Diligit et veritatem, dum veram et voluntariam piæ mentis approbat humilitatem. Dabit et gratiam, quia coram oculis summi Judicis gratiam invenit, qui dignæ satisfactionis munus Domino obtulerit. Sequitur et gloria, quia propositum Dei et sententia pacis erit super constantes ei. Et vere beatus, cui jam peccata non imputantur, ubi dissimulante Deo mala ipsius et remunerante bona, miro modo etiam mala in bonum cooperantur. Vel sic: *Misericordiam et veritatem diligit Deus.* Misericordiam, ut cognoscamus peccata nostra; veritatem, ut confiteamur peccata. *Gratiam et gloriam dabit Dominus, gratiam in peccati remissione, gloriam in peccatoris justificatione vel præmii remuneratione.* Sequitur:

Dico vobis: Descendit hic justificatus in domum suam ab illo. Vere bonum descensum facit, qui ex profundæ humilitatis radice seipsum submittit. *In domum suam, quia non alienam, sed proprii cordis perscrutatur scientiam. Ab illo, ab illo utique, qui prius fuerat Phariseus, superbus et elatus, humilis jam in oculis suis publicanus.*

794 *Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. Omnis qui se exaltat per superbiam, cooperante et adjuvante Deo humiliabitur per pœnitentiam, et qui se humiliat per pœnitentiam,*

tiam, *exaltabitur* per veram justitiam et innocentiam.

Ad hunc sensum evangelicum magnam habet aptitudinem Oratio hodierna, quæ in duo membra divisa, ad duos homines, Phariseum et publicanum respicit. Primum membrum: *Omnipotens sempiternæ Deus, qui abundantia pietatis tuæ et merita supplicum excedis et vota*, ad Phariseum, qui merita sua jactabat, et vota sua Deo grata iste putabat; secundum membrum: *Effunde super nos misericordiam tuam, ut dimittas quæ conscientia metuit, et adjicias quod ratio non præsumit*, ad publicanum, qui nec oculos ad cælum levare volens, eo quod conscientia peccatrix eum remordebat, tantum peccatorum remissionem efflagitabat.

Duo autem homines isti, sicut in lectione evangelica præmisimus, unus idemque est homo, qui in primordio conversionis suæ Phariseus, postmodum seipsum veraciter agnoscens, humilis in oculis suis fit publicanus, et ex abundantia divinæ pietatis, quæ et merita supplicum excedit et vota, multum confidens, dimitti sibi per misericordiam Dei peccata, quæ commisit, humiliter precatur, et remunerationem æternorum, quam oratio nondum præsumit, adjici sibi exorat. Quæ autem *merita et vota* nostra sunt? Sunt, ut mihi videtur, *merita* hominis peccatoris abrenuntiare sæculo, peccata relinquere, converti ad Dominum. *Vota* vero ejus sunt, quando in bona conversatione jam stabilitus, sub sancta professione Deo se semper servitutum promittit, et nulla ratione hæc vota irrita fieri aliquando consentit. Hæc *merita et hæc vota* sunt ex pietate Dei, quia nec converti de sæculo, nec vota sua Deo quisquam offerre potest nisi ex dono Dei.

795 Præterea querendum quid *pietatis* ejus, et quid *abundantia pietatis* ejus sit? *Pietas* ejus est, quando hominem vocat, et venire facit de sæculo. Et hæc pietas ejus magna et prædicanda. *Abundantia* vero *pietatis* ejus est, cum in bona conversatione eo usque electum suum ducit et provehit, quod promeretur remissionem peccatorum et operationem virtutum, et post hæc, *quod oratio non præsumit*, remunerationem dabit æternorum præmiorum. Hæc *oramus*, et hoc optamus in Oratione hodierna, ut ille cujus pietate sunt merita et vota nostra, superfluente abundantia pietatis suæ effundat super nos misericordiam suam, ut in his quæ conscientia metuit, mereamur remissionem, et virtutum operationem, et in futuro æternorum bonorum remunerationem.

Spectat ad hæc Introitus missæ, quem in templum hoc spiritalem vitam ingressus merito imponit, congrue non verborum strepitu, sed ex cordis affectu Deum invocans et dicens: *Deus in loco sancto ejus, Deus, qui inhabitare facit unanimes in domo, ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ* (Psal. Lxvii, 6, 7, 36). Ac si dicat: Sentio et video quia tu Deus in loco sancto isto, eo quod concordia et unanimitas sit in hac domo tua, et ideo, qui das virtutem et for-

titudinem plebi tuæ, necessariam quoque mihi virtutem et fortitudinem tribue.

Nec discordat ab his Lectio hodierna, in qua Paulus quiddam de se loquitur, quod homini peccatori, sed pœnitenti satis convenire videtur: *Tradidi, inquit, vobis imprimis quod accepi, quomodo Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas, et quia visus est Cephæ et post hæc undecim. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tanquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus* (I Cor. xv, 3-9). Per Petrum, qui est Cephas, bonus quilibet prælatus, **796** per undecim apostolos et alios quingentos fratres boni et spiritales homines possunt accipi, qui Deum, quantum in hac vita fas est, in cordibus suis videre et contemplari meruerunt, in quorum medio ista conversatus, de illorum jugi et quotidiana contemplatione congaudet, et de se abjecta et indigna sentiens, *novissime, inquit, omnium tanquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus*, quia peccator sum inutilis et indignus; *gratia autem Dei sum id quod sum* (ibid., 10), quia quod mundum reliqui, et portum quietis hujus intravi, ex singulari dono ejus accepi.

Additur post hæc, et cantatur: *In Deo speravit cor meum, et adjutus sum, et refloruit caro mea* (Psal. xxvii). Quod est utique vox conversi peccatoris, sic dicentis: In mundo et peccatis adhuc positus spem habui in Domino, et ecce adjutus sum, et refloruit caro mea, corpus videlicet meum ad principium honorum operum. Et bene dicitur, *refloruit*, quia sicut in flore spes est fructus, sic in eo quod venit, et mundum reliquit, flos quidam est, et in hoc flore spes manet majorum honorum et futurorum gaudiorum. Et quia sic adjutus est, et sic refloruit caro ejus, *ecce, inquit, ex voluntate mea confitebor ei* (ibid., 7). Quid est, *ex voluntate mea confitebor ei*? Hoc est laudabo et glorificabo eum tota voluntate mea, et pro omnibus bonis ejus sempiternas laudes, quoad vivo, frequentabo. *Ad te, Domine, inquit, clamabo, Deus meus, ne sileas a me ne quando taceas a me, ne discedas a me* (ibid., 1). Oro, inquit, o Domine, quia clamo ad te, ne sileas a me, hoc est ne sis absconditus mihi, sed dare, sed præstare digneris operationem virtutum. Vel sic: Oro te, ne sileas a me, ut remissionem peccatorum nunc mihi tribuas, ne quando taceas, id est ne quandoque taceas in judicio tuo reprobando me et damnando, dum audire recusas dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis*.

Imponitur Alleluia, quod laudem significat. *Domine Deus salutis meæ, in die clamavi et nocte coram te* (Psal. Lxxxvii, 2). Laus et gratiarum actio est ista vox peccatoris. Et est quasi dicat: Tu Deus salutis meæ, tu salvasti me, tu adjuvisti me. **797** Et idcirco die ac nocte clamabo coram te die, id est lætis et prosperis, nocte, id est in adversis semper te

laudabo, et magnificabo; ad te solum respiciens coram te clamabo.

Ad hæc Offertorium congruit, in quo iterum in laudem prorumpit dicens? *Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me* (*Psal. xxviii, 2*); inimicos, dico, invisibiles hostes meos, non delectasti in perditione mea.

Et bene post ista omnia in fine missæ sit, ut ita dicam, quædam exhortatio in Communione, quomodo ille qui tali ordine progreditur, vitam suam coram Domino debeat disponere. *Honora Dominum de tua substantia* (*Prov. iii, 9*). Videtur mihi quod substantia ista corpus et animam nostram possit designare, in primitiis frugum custodia sensuum, in horreis quinque sensus nostri, visus, auditus, gustus, odoratus et tactus. In qua substantia nostra Deum fideliter honoramus, quando pro ejus amore bonis operibus insudamus, et ei primitias frugum nostrarum damus, dum ante omnia custodiam sensuum exteriorum et internarum cogitationum munditiam habere studemus, ut videlicet, quando primum nocte et mane surrexerimus, ipse solus primus cogitetur, invocetur, suscipiatur, et ita vere primitiis nostris honorasse Deum videbimur.

Sed et alio modo primitiis nostris eum honoramus, si nullis terrenis actionibus vel operibus antea insistimus, donec debitum et consuetum famulatum ei exhibuerimus, quia tunc omni die eo adjuvante majoris prosperitatis salus et gratia ad universa quæ agenda sunt, occurrit. Horrea quoque nostra implentur saturitate, quando totis sensibus nostris ita doctrinam Dei suscipimus, ut exinde saturati pinguedinem et fructum animabus nostris acquiramus. Quisquis enim verbum Dei audit, et sine fructu audit, ille utique non saturatur, nec inde pinguescit, sed quasi jejunos fame tabescit.

Et vino torcularia redundabunt. Per torcularia corda nostra accipe, in vino dulcedinem Dei. Impletis horreis nostris saturitate redundabunt torcularia nostra vino, id est corda nostra expressa et compressa timore et amore Dei redundabunt vino compunctionis, vino internæ dulcedinis, quod potatum et prægustatum in hac vita vere lætificat cor hominis.

799 HOMILIA LXXIX.

IN DOMINICAM XII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos (*Math. vii*).

Septem istis Dominicis septem dona Spiritus sancti assignavimus. Primum donum spiritus timoris, Dominicæ primæ, in qua subversio et destructio civitatis Jerusalem describitur, in qua subversione et destructione murorum nihil aliud nobis insinuari existimo, nisi, ut homo peccator per spiritum timoris adjutus, videat et recogitet, ne hoc in morte patiat, quod Dominus civitati illi futurum comminabatur. Et bene donum spiritus timoris primum est in munere, qua si homo gehennam et æternæ

damnationis sententiam non timeret, sero vel nunquam sæculum relinquere et ad Deum converti diligeret.

Initiatus autem et compunctus per spiritum timoris transit ad spiritum pietatis, quod donum Spiritus sancti ad sequentem Dominicam respicit, quando homo templum, id est spiritalem vitam ingreditur, ut ibi adoret, quatenus pro admissis sceleribus veniam consequatur. Et non incongrue, ut video; illa Dominica ad spiritum pietatis respicit, quia magna pietas est Dei omnipotentis, cum hominem peccatorem exaudire et peccatis ejus propitiari dignatur.

Post ista duo dona tertium donum spiritus scientiæ subsequitur, quod tertium donum tertiæ huic Dominicæ, in qua surdus et mutus a Domino curatus est, non injuste ascribitur. Est enim verum magnum donum Spiritus sancti, quando homo incipit scire quod aliquando nesciebat, hoc, inquam, scire quod seipsum nesciebat, quod, qualis erat peccando, non videbat, quod surdum se et mutum fuisse non agnovit. Qui, ut dixi, dono spiritus scientiæ illuminatus, dum vere se surdum et mutum fuisse cognoverit, et quod totum tempus vitæ suæ Deo contrarie vivendo inutiliter peregerit, et dum aliorum vitam, qui Deo in bonitate et simplicitate cordis sui deservunt, intuetur, nonne tibi videtur merito Deum invocare, et superni adjutorii opem querendo hodierni officii Introitum ex corde decantare: *Deus, in adjutorium meum intende; Domine, ad adjuvandum me festina* (*Psal. lxxix, 2*). Scio, inquit, o Domine, et cognosco quod hucusque inutiliter vixi, et tibi valde contraria, mihi inutilia, factis, dictis et cogitationibus peregi. Et nunc, Domine, in hac sancta conversatione, prout dignum esset, nescio te laudare et honorare. Ideo *in adjutorium meum intende, ad adjuvandum me festina*, ut tuo munere et tua gratia dignam tibi pro peccatis meis satisfactionem exhibere, et dignam nomini tuo laudem valeam offerre.

Ad hæc verba oratio non discordat hodierna, in qua sic oramus: *Omnipotens et misericors Deus, de cujus munere venit ut tibi a fidelibus tuis digne et laudabiliter serviat, tribue, quæsumus, nobis, ut ad promissiones tuas sine offensione curramus.* Est enim mira dignatio et misericordia omnipotentis Dei, cum ista per spiritum timoris, et pietatis et scientiæ in homine operatur, et ut ei digne et laudabiliter serviat, inspirare dignatur. Quid est digne et laudabiliter ei servire? Digne Deo servit qui digna et bona opera corpore operatur. *Laudabiliter* servit, qui eadem bona in humilitate cordis custodit, et pro eisdem bonis actibus suis laudem terrenam non querit. Et qui sic digne et laudabiliter Deo servierit, ad promissiones ejus sine offensione currit. Quæ sunt promissiones ejus, nisi beatitudo et gloria æternæ vitæ? Ad has promissiones sine offensione currit, qui sibi nil de bonis actibus attribuit, sed ei totum, a quo totum, quod habet, accepit, ascribit. Nimis enim offendit qui Deo, quod suum est, tollit, et sibi, qui per se nil valet, nil habet, attribuit.

Inc Paulus idem in Lectione hodierna commendat, qui nos sine offensione currere docet, dicens :

801 *Non quod sufficientes simus cogitare aut dicere aliquid ex nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quod si ministratio mortis fuit in gloria, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? (II Cor. III.)* Ministratio mortis fuit, quando ea operabamur, per quæ mortem animæ incidimus. Quæ ministratio mortis fuit in gloria, cum pro his, quæ male gessimus inaniter lætari et gloriari dignum duximus. Quod si in his, quæ seculo odibilia erant, extolli et gloriari non verebimur, quid mirum quod de bonis actibus nostris suggerente tentatore nostro inutiliter gloriamur et extollimur? Primus ille parens noster Adam in paradiso vana gloria tentatus est et superatus. Secundus Adam, cujus vita et conversatio ultra omnes mortales fuit, per vanam gloriam se tentari permisit. Et ideo mirum non est, si eodem vitio etiam perfectissimi impugnentur, qui tamen, etsi impugnantur, exemplo Domini sui non superantur. Ecce quomodo Oratio Lectioni et Lectio Orationi concordet, audisti, vide quomodo et Evangelium non discordet, ubi Dominus factus miraculo in exemplum nostri ad fugiendam vanam gloriam, præcepit ne cui dicerent.

Ergo quia cuncta simul invicem respondent et concordant, audi quod non incongrue ad sanatum respicial Offertorium, cujus bene audientis, recte ex Dei munere loquentis, hæc, ut mihi videtur, verba sunt: *Precaus est Moyses in conspectu Domini Dei sui, et dixit: Quare, Domine, irasceris in populo tuo? Memento Abraham, Isaac et Jacob, quibus jurasti dare terram fluentem lac et mel (Exod. xxxii).* Moyses interpretatum dicitur de aqua sumptus. Quod nomen bene homini illi congruit, qui de aquis, id est de carnalibus hujus mundi concupiscentiis eductus et liberatus fuerit. Sed et tunc nomen Moysi, id est de aqua sumpti juste ei imponitur, cum Deo donante pœnitendo et lugendo in aquis lacrymarum crimina sua diluere et emundare potest, et per eas mundus jam coram Domino effectus, bene dicitur de aqua sumptus. Ille talis Moyses quid orat, quid precatur? *Memento Abraham, Isaac et Jacob.* In tribus nominibus istorum **802** Patrum tres virtutes fidem, spem et charitatem accipe: in Abraham fidem, in Isaac spem, in Jacob charitatem, *Memento, inquit, Abraham, Isaac et Jacob.* Ac si homo mediatorem suum Christum Dominum in hæc compellet verba: *Memento Abraham, hoc est memorare, Domine, fidei meæ, quam tibi ostendi et exhibui. Licet enim modica sit et indigna fides mea, tamen in hoc fidelis coram te volo inveniri et æstimari, quod mundum reliqui, et ad te confugi, ad te veni. Memento quoque Isaac, id est immensæ spei meæ recordare, quæ in te et de te confido, sperans me per te cunctorum remissionem accipere peccatorum, et dimissis tandem peccatis meis, tuorum me quandoque in æterna vita participem fieri gaudiorum. Memento etiam Jacob, dilectionis dico*

meæ, qua te et proximum meum, in quantum tu oderis, diligere curabo.

Item alio modo potes accipere quod dicit: *Memento Abraham, Isaac et Jacob.* Nam idem est ac si dicat: sicut quondam electus tuus Abraham, primus omnium propter amorem tuum terram et cognationem suam reliquit: sic et ego, etsi minus perfecte, hujus imitator factus, terram meam, cognationem meam, omnium amicorum meorum solatio destitutus reliqui. Unde quia, quantum te donante potui, feci, sit, quæso, in conspectu tuo acceptabile, et memor esse digneris, qui etiam voluntates bonas comprobare dignosceris. Memento quoque Isaac. Isaac quondam oblatus est tibi jugulandus et immolandus, et nisi divinitus pater admonitus fuisset, filium occidisset. Sed et in hoc aliquid habeo, quod imitatus sum ex parte. Isaac ille tuus sum ego, qui tibi, Domine, corpus et animam meam obtuli et sacrificavi, quotidie pro te immolor et sacrificor; et si invitatus aliquando patior, tamen, quia districta est regularis vitæ disciplina, totum propter te suslineo. Et hoc, quæso, gratum tibi sit et acceptum, qui dignanter intueris vota et sacrificia humilium. Memento etiam Jacob, qui Laban pro Rachel et Lia diu servivit, nocte et die, gelu et æstu urebatur. Jacob tuus, servus utique tuus sum, si nosse digneris, **803** qui me spontanee in servitutem tuam contradidi, et sicut Jacob pro Rachel et Lia servivit, sic et ego pro activa et contemplativa vita tibi deservio: pro activa, inquam, vita, ut aliquid in hac vita tibi placitum, mihi necessarium, in virtutum operatione exercere valeam; pro contemplativa vero, ut de tua dulcedine interim modicum quid accipiam, et post hanc dulcedinem æternæ suavitatis satietatem obtineam. Jacob quondam nocte et die, gelu et æstu urebatur, et ego nunc gelu, nunc æstu nimio deficio. Gelu durissimum mihi imminet, quandocunque dilectionis tuæ ardor in me extinctus fuerit; æstu nimio afficior, quando non solum malarum concupiscentiarum, sed et iræ, invidiæ, inanis lætitiæ, immodicæ tristitiæ ignibus absumor et excrucior. Horum omnium, Domine, dignanter recordare, et quemadmodum jurasti Abraham, Isaac et Jacob dare terram fluentem lac et mel, sic et mihi da interim lac, id est doctrinam parvulorum. Da et mel, ut capere et imitari queam doctrinam perfectorum.

Et quid post tantas Moysi preces facturus erat Dominus? Audi quid sequitur: *Et placatus factus est Dominus de malignitate quam dixit facere populo suo (Exod. xxxii, 14).* Facturus est modo et ita Dominus populo suo, genti suæ, quæ ei tota se devotione committit. Placatur de malignitate sua, quando debitam peccatis nostris amovet ultionem; placatur de malignitate sua, cum id quod in nobis male vivit, sedatum et quietum esse facit. Sic placato Domino nunquid non bene in vocem laudis et gratiarum actionem quisvis homo, qui aliquando surdus et mutus erat, erumpere potest dicendo:

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo? In Domino laudabitur anima mea, audiant mansueti et lætentur? (Psal. xxxiii, 2-3.) Item *Alleluia* imponit, ut majoris laudis reverentiam Domino exhibeat: *Domine, refugium tu factus es nobis a generatione et progenie (Psal. lxxxix, 1).* Quod est dicere: Tu, Domine, solus refugium meum, qui liberasti me a generatione pravorum et iniquorum, et perduxisti ad progeniem justorum hominum. Et, quia hoc dignanter fecisti, peto, Domine, ut de temporali progenie justorum ducas me **804** ad immortalē generationem sanctorum tuorum

Ad hæc omnia magnam congruentiam habet evangelica lectio, in qua et consolationem et doctrinam magnam habemus. Consolationem dico in hoc quod hunc sanare dignatus est propter aliorum hominum petitionem, qui per se nullam salutem quæsit. Et exhinc colligere possumus quod nunquam pereat, quem communis sanctæ Ecclesiæ oratio adjuvat, licet per se minus, quam deberet, Domino supplicare videatur; et si talis aliorum precibus adjuvatur et liberatur, multo magis salvus erit, qui et pro se orare, et pro quo sancta Ecclesia non cessat orare.

Lucet et ex alia parte doctrina Domini, cujus non solum dictis instrumur, verum etiam omnibus operibus ejus docemur et ædificamur. Unde, sicut mihi videtur, quod evangelista tali diligentia descripsit, quo pergeret, quo deveniret, non sine certi causa mysterii fecit, sed, sicut dixi, quia totum quod gessit, doctrina nostra fuit. Illo Domini exitu iter illud et exitum demonstrat, quem Dominus in homine beato, quem ad vitam prædestinavit, facere dignatur.

Exiens, inquit, Jesus de finibus Tyri per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. In Tyro, quod interpretatur *angustia*, homo habitat, quando mundum adhuc tenet, mundum quærit et diligit. Sed inter ipsa mundi gaudia nonnunquam Deo donante angustiat, dum reminisci cœperit, quia si ita mors extrema eum invenerit, quod æternæ damnationis sententiam subibit. Et hæc talis angustia maxime homines sæculum relinquere facit. Si enim quisque sciret, se tantum in hoc mundo victurum, et quod post bona præsentia futura regni Dei gaudia possideret, nunquam ad Deum converteretur, nunquam mundum relinqueret, quin potius, etsi ad votum omnia non suppetent, propriam tamen voluntatem ante omnia habere placeret. Sed, dum Dominus Jesus, qui omnia operatur in omnibus, *exitum* facit in eo, ita, quod eum de mundo exire fecerit, bene potest dici quod *Jesus exierit de finibus Tyri.* Exitum enim **805** istum duo quidam fines faciunt in homine, Spiritus videlicet timoris et pietatis, quia per timorem et pietatem homo incipit facere finem angustiarum suarum. Inde solita est illa vox conversorum, in spe æternæ vitæ adispiscendæ jam quiescentium:

A Ecce, inquit, imposuit Dominus finem angustiarum meis.

Exitu isto facto, id est relictis prioribus angustiarum, veniat necesse est *per Sydonem*, quando peccata præterita et bestialē vitam suam in seipso insequitur et persequitur et corde pœnitendo et ore confitendo, et hoc tandiu, donec Deo miserante in extinguantur et mortificentur.

Post hæc restat ut veniat *ad mare Galilææ.* Per mare amaricatum per pœnitentiam cor hominis accipe, quod merito tunc amaricatur, cum multiplices vanitates suas intuetur. Quamvis enim multum de infinita pietate Domini confidat, tamen, dum meditari et recogitare incipit quam justus Judex sit Dominus, quod nunquam obliviscitur, sed scire vult, quem nihil latet quot monita, quot annos, quot dies, in quibus Deo servire debuit, inutiliter vixerit, flere dulce habet, et inquantum delectabiliter peccavit, intantum amariter pœnitere et lugere diligit. Ex hac autem amaritudine *transitum* quendam, quod *Galilææ* sonat, facit, quia de peccatis ad virtutes transit, et lætis in Domino succedentibus tristitia cuncta superabit. *Inter medios*, inquit, *fines Decapoleos.* Per *Decapoleos* decem præcepta sive decem sensus interioris et exterioris hominis possunt accipi. Sed, si ad decem præcepta volumus referre utrosque *fines* decem præceptorum, primum et ultimum videamus.

Et, ne absurdum tibi videatur quod primum præceptum finem nominavi, sicut et ultimum, audi quod C uniuscujusque rei pars prima tam proprie vocitur finis sicut et ultima pars ejusdem rei. Primus finis eorumdem præceptorum est: *Non habebis Deos alienos in conspectu meo*; ultimus vero; *Non concupisces.* Deos alienos sibi facit qui aliquid præter Deum diligit, et quidquid illud est, quod homo Deo præponit et diligit, recte Deus ejus **806** nominatur. Concupiscit vero qui peccati consensum recipit, et quisquis consentiendo peccato delectatur, quasi jam peccati actum perpetravit, quemadmodum et Dominus in Evangelio ait: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam; jam mœchatus est eam in corde suo (Matth. v, 28).* Ille autem non concupiscit, qui, etsi peccati cogitatione subito impellitur, tamen ad peccati actum perficiendum non delectatur. *Inter hos* itaque *fines* medium Jesum tenemus, si deos alienos nobis non facimus, hoc est, si nihil in hoc mundo amoris Dei præponimus. Non concupiscimus quoque, si delectationibus malis nullum consensum præbeamus. Et quia ad utrumque hominem utraque mandata respiciunt, unum ad interiorem, aliud ad exteriorem, diligendo Deum animam custodimus, non concupiscendo corpus a malis actibus conservamus. Sic Deum super omnia diligendo, sic a malis abstinendo fiet quod subjungitur:

Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabuntur eum, ut imponat illi manum. Quinam adducunt surdum et mutum nisi aut sancti angeli, quorum immissionibus bonis et sanctis homo nonnunquam

adjuvatur; sive voluntates bonæ et desideria sancta, quibus desuper missis ad Deum ducitur! Et bene dicitur *surdus et mutus*. Quando enim primum de sæculo venit, in ea parte adhuc *surdus est*, quod verbum Domini utiliter audire non potest. *Mutus* quoque est quia nil boni cum Deo et de Deo loqui potest. Cum enim ad tempus orationis convertitur, venit mundus et obduratum eum non permittit quidquam cum Deo loqui aut orare, et innumeris cogitationum turbis impeditus, dum alii in magna dulcedine cordis coram Deo assistunt, ipse quasi mutus tacet; quia turba illa, quæ cæcum, ne clamaret, increpavit, hunc, ne ad Deum clamet, impedit et obsistit. Et quia sic obscurdit, et miserabiliter obmutuit, necessarium est ei ut bona desideria adducant eum per affectum, deprecetur per actum, ut Deus omnipotens manum imponat, id est ut ille intus in corde hominis opus suum operari incipiat. Quod, dum dignanter **807** fecerit, et bona operari in homine cœperit, *apprehendit eum de turba seorsum*. Ecce turba, de qua diximus, ecce turbati sensus hominis, quorum perturbationibus nec bonum loqui, nec bonum audire potuit. Sed apprehensus a Domino de turba seorsum ducitur, dum de importunis cogitationum tumultibus liberatur.

Mittuntur post hæc digiti in auriculam. In digitis Dei dona Spiritus sancti, vel in digitis Dei verba Domini possunt accipi. Isti Domini digiti non in aurem, sed in *auriculam*, quod diminutivum verbum est, mittuntur, quando verba et sermones Domini humili corde audiuntur, et in nimia dulcedine suscipiuntur, sicut et Salomon ait: *Animæ esurienti amara dulcia sunt; anima vero satiata favis illudit* (Prov. xxvii, 7). Anima esuriens est, quæ Deum vere esurit et sitit. Huic sapit et vere dulcescit quidquid de Deo audierit; dulce est ei et jucundum, quandocunque in verbo Domini de peccatis suis admonita compungitur, quia revera ex hac penititudine, quam habet pro peccatis suis, pervenire meretur ad interiorē illam dulcedinem cordis. Anima autem satiata favis illudit, quia profecto anima illa, quæ satiata est vanitatibus hujus sæculi, favis verbi Dei illudit et audire contemnit. Missis digitis in auriculam sputo tangitur lingua, sicut consequenter evangelista subjungit:

Et expuens tetigit linguam ejus. In sputo, quod ex capite defluit in os, dulcedo illa quæ de capite nostro Jesu Christo ad nos descendit, potest designari. Hoc profecto sputo tangitur lingua hominis, cum intus divino sapore tactus, talem linguam habere incipit, per quam recte Deo peccata sua valeat confiteri, ut videlicet is, qui prius delicta sua solummodo propter metum gehennæ confitebatur, postmodum quanto amplius in omnipotente Deo videt quod amet, tanto magis illum se offendisse doleat, et ex dilectione magis quam timore peccata sua confiteatur. Sic tacta lingua adhuc modum curationis. Sequitur:

Et suspiciens in cælum, ingemuit et ait: Epphetha;

A quod est adaperire. 808 Per cælum cor hominis, sive Scriptura sacra accipitur. In hoc cælum homo suspicit, quando cor suum inspicit, scire volens quid in eo agatur, et in hoc cælo cordis sui quasi quidam arbiter sedens, bona a malis secerit, bonas et utiles cogitationes ad se colligens intra se ponit, inutiles et noxias a se abjicit. Post hoc suspicere in cælum bene auditur, *ingemuit*. Quid est gemitus? gemitus est, quando spiritus hominis ex intimo cordis cum dolore trahitur. Et per hoc, ut mihi videtur, designatur quod homo ille, qui cælum suum, id est cor suum, recte seipsum considerando intuetur, quasi gemendo spiritum ex intimo cordis cum dolore trahat, quando spiritalem sensum ab interioribus trahit, qui dolor cordis sit quædam vivificatio cordis.

Sed et per cælum sacra Scriptura accipitur, quam homo tunc recte inspicit, cum in ea, unde doceatur aliquid, Deo donante, invenit. Sed et hoc modo cælum inspicit, cum ad cælestia suspensus cælestia cogitare et meditari sit idoneus.

Post istud suspicere et gemere bene sequitur, et ait: *Epphetha, quod est adaperire*. Dicere Dei facere aequum est. Aperit enim cor interiorius ad intelligendum, ut sciat et videat, quod humili et contrito corde Deo in oratione sua aperire et confiteri debeat quidquid unquam deliquit. Et sic intrinsecus Deo miserante seipsum agnoscens sequitur, ut per bonam operationem aliis innotescat, et aperiat quod bene intrinsecus intelligit. Aperto corde intrinsecus ad intelligendum congrue, ut video, secundum hunc sensum subjungitur:

Et statim apertæ sunt aures ejus et solutum est vinculum linguæ ejus et loquebatur recte. Aures enim cordis, quæ dudum clausæ erant, ad obediendum Deo, *aperiuntur, vinculum linguæ solvitur, ut recte loquatur*, quia tunc recte loquitur, cum bona operatur. Sed quia plerumque solet evenire ut homo, dum bona opera agit, in his, quasi de suis meritis sint, gloriatur, audiat necesse est præceptum Domini et corde teneat; quod subjungitur:

809 *Et præcepit illis ne cui dicerent*. Est aliquid quod Dominus fieri jubet; est et aliud in qua consilium dat. In arbitrio tuo est, si velis consilio ejus acquiescere an non, nec ideo damnaris, si non acquiescis. Si autem præceptorum ejus non times transgressor esse, magnum erit, si non respiscas, periculum animæ tuæ. Præceptum Domini est ut vanam gloriam fugiamus, qui, ut nos suo informaret exemplo, miraculum quod fecit, ne cui diceretur præcepit. Vult enim ut bona nostra in humilitate facientes ab humana laude abscondamus, ne quando eadem bona vana gloria perdamus. Et ideo bene in oratione hodierna petimus, *ut ad promissiones Domini sine offensione curramus*; quia tunc sine offensione currimus, si vanam gloriam fugiamus.

Sed quærendum quid sit quod Dominus alibi Apostolis dicit: *Videant opera vestra bona, et glorificand*

Patrem vestrum, qui in cælis est (Matt. v, 16), et hic mandat *ne cui dicerent*. Hæc ratio est his qui perfecto corde Deum querunt, non obest, si videantur opera eorum. Quid enim obsuit apostalis, quando mira signa coram populo faciebant, qui Spiritu sancto confortati, omnipotentis Domini virtuti omnia tribuebant? Ideo illis dicitur: *Videant opera vestra bona*. Istis vero dicitur: *Ne cui dicerent* (38).

Sed quid est quod sequitur: *Quia quanto eis præcipiebatur, tanto magis plus prædicabant*, nisi quod quanto magis quisque secretum suum quæsierit, et laudes humanas subterfugerit, tanto magis Deo disponente etiam in hoc mundo prædicatur et exaltatur, et econtrario, qui hic laudari et extolli desiderat, multo minus de honoribus et favoribus hujus sæculi quam velit, accipiat? At si justus quisque in hoc mundo nunquam laudetur, nunquam magnificetur, laus quædam melior et certior ei a Domino reponitur et conservatur, cum in finæ vitæ advenientibus sanctis angelis magno laudis triumpho et admiratione de hac mortalitate ad cæli gaudia anima deducitur, ubi inter dulcia angelorum carmina sublevata **810** audire meretur: *Bene omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos loqui*. Vere magnum laudis est præconium, quod dicunt *bene omnia fecit* nam et mala, quæ aliquando commisit, miro modo Deo donante, omnia ei in bonum sunt cooperata, quia *surdos* sensus suos bene *fecit audire*, *mutos* sensus suos bona et utilia loqui.

Sic oducta de carcere mortis hujus, et finitis laboribus suis, quasi laudem missæ suæ definit (missa enim laus missa dicitur), omnia quippe opera sua, in quibus et per quæ Deum in hoc mundo laudare et honorare studuit, ad Deum jam misit, et tunc vere sanctorum omnium communioni adjungitur, de qua nulla necessitate interveniente excluditur. Unde ut ad illam sanctorum communionem perveniamus, doceat nos cantus Communionis hodiernæ: *De fructu*, inquit, *operum tuorum satiabitur terra, ut educas panem de terra, et vinum lætificet cor hominis* (Psal. ciii, 13). Per terram animæ, per panem doctrina Verbi Dei, in vino spiritale gaudium, in oleo misericordia, in pane æterna refectio potest designari. Fructus operum nostrorum, quæ Deus in nobis operatur, et per quem terra nostra, id est anima nostra satiari et refici debet, quadriformis est. Panem de terra Dominus educit, quando panem verbi sui in corde electorum suorum quotidie crescere et augmentari facit et ejusdem salutaris panis pabulo eos intrinsecus reficit et enutrit. Panem quoque de terra educit, cum eum, quem jam pane verbi sui educavit et confortavit, ad informandum et pascendum alios doctrinæ panibus aliis præponit.

Educitur et vinum, quod lætificat cor hominis, quando homo pane isto satiatus ad spiritale illud gaudium cordis, quod vere lætificat et inebriat mentes filiorum Dei, pertingere Deo donante potest. Quod vinum duplici modo bibitur, dum aut homo pro peccatis suis compungitur, aut ex dulci recordatione

(38) Desunt quædam in Cod.

datione æternorum accensus, dulci lacrymarum vino inebriatur et infunditur. Hæc duo prima in præsentia vita sunt adipiscenda.

811 Alia duo, *ut exhilaret faciem in oleo et panis cor hominis confirmet* (ibid., 15) in futura vita obtinenda. In futura etenim vita in *oleo facies nostra exhilaratur*, quia ibi misericordiam Dei cogniti, perpetua lætitia in visione vultus Domini exhilarabimur. Et quia plena est ibi saturitas de pane angelorum, panis illæ vivus, quem nunc desideramus et esurimus, ibi nos sa iabit et confortabit. *Satiabit*, dico, et non satiabit quia et comeditur et esuritur, bibitur et sititur, et tamen nunquam fastiditur. Quo pane satiari nos faciat qui vivit et regnat per infinita sæcula sæculorum, amen.

812 HOMILIA LXXX.

IN DOMINICAM XIII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Beati oculi qui vident quæ videtis. Dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt videre quæ videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt (Luc. x).

Quoniam prior Dominica, in qua surdus et mutus a Domino curatus legitur, ad donum spiritus scientiæ respicit, bene hodierna Dominica spiritus fortitudinis opus suum operatur, et congruo satis ordine præcedentem subsequitur. Dum enim homo adjuvante spiritu scientiæ, seipsum scire et cognoscere poterit, necessarium est ei deinde, ut confortante eum spiritu fortitudinis, recte aperiat et revelet in confessione in quibuscumque eum peccatrix conscientia accusaverit. Et revera quicumque per spiritum timoris ad spiritum pietatis, de spiritu pietatis ad spiritum scientiæ, de spiritu scientiæ ad donum spiritus fortitudinis provehantur, beatos cordis oculos, quibus Deum videant, habere comprobantur. *Beati oculi*, inquit, *qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophetae et reges voluerunt videre quæ videtis, et non viderunt, et audire quæ auditis, et non audierunt*.

In prophetis et in regibus duo ordines prælatorum et subditorum possunt designari; in prophetis prælati, in regibus subditi, qui se ipso honorum prophetarum, id est magistrorum suorum doctrinæ et institutione regere noverunt, quorum beati essent oculi, si Deum viderent per fidem, et audirent per dilectionem. Sunt enim nonnulli qui vident per fidem, quia Deum credunt, et tamen non audiunt, quia Deum non diligunt. Sunt etiam multi prophetae, multi reges, qui et videre per fidem, et audire per dilectionem desiderant, et tamen desiderii sui effectum non consequuntur. Et ideo soli illi beati, qui et videre per fidem et audire per dilectionem merentur. Et quia talium beati sunt oculi, fit nonnunquam, at de talibus tales Dominus eligat, quos sponsæ suæ Ecclesiæ, beatis dico animabus præficiat, et magistris constituat, sicut verbis sequentibus demonstrari video, cum subjungitur.

• *Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans Do-*

minum et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? In legisperitus bonus aliquis prælatus potest designari, qui idcirco bene nominatur *legisperitus*, quia notitiam et scientiam sacræ Scripturæ debet habere, in qua Deo donante videat qualis vita qualisque doctrina ejus esse debeat. Qui legisperitus, dum in locum regiminis *surrexit*, in nimia mentis humilitate his verbis utitur ad Dominum dicens: *Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?* Quasi dicat: Quia tu Domine, qui Dominus et Magister es omnium quæ sunt in cælis, ad hoc me assumpsisti et elegisti, ut vicarius tuus sim in terris, et quanto **§13** plus aliis sum timori, tanto magis te timere debeo; doce me quomodo caute et sancte in loco tuo vivam, quomodo doceam, quia, etsi me ipsum neglexero, ut subditis meis provideam, per hoc vitam æternam non possidebo. Si autem mihi provideo, et illorum salutem neglexero, iterum in hac parte salvari nequeo. Quod, quia ita est, scire vellem, te insinuante, qualis in vita et doctrina mea esse debeam, qualiter per hæc ita subditis meis prospiciam, ut et ego cum eis et ipsi mecum vitam æternam possideant. Post hanc legisperiti interrogationem audi responsum Domini.

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est, quomodo legis? His verbis post talem interrogationem Dominus prælatum ad sacram Scripturam mittit, ut, si qualiter vivere et docere debeat scire appetit, veritatem sacræ Scripturæ quærat. Agnita autem veritate, quod est quasi dicere, *in lege quid scriptum est?* Dignum valde est ut veritatem teneat cum humilitate, quod est dicere, *quomodo legis?* Quia hæc duo bona, veritatem scilicet et humilitatem totum opus divinæ paginæ ubique prædicat et commendat. Dum ergo *quid scriptum sit, quomodo legat* interrogatur, ipso suo responso, quod veritatem in cognoscendo et humilitatem in proferendo debeat tenere, edocetur:

Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et proximum tuum sicut teipsum. Cum dicit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, ibi ostenditur veritas; cum dicit, *et proximum tuum sicut teipsum*, ibi ostenditur humilitas. Est enim summa veritas diligere Deum, et vera humilitas diligere proximum. Et bene, ut video, quemadmodum veritas ad dilectionem Dei, ita humilitas ad dilectionem proximi pertinet. Sicut enim diabolus per superbiam de cælo ruendo nunquam ad dilectionem Dei et proximi poterit redire, sic nullus hominum proximum suum sicut seipsum valet diligere, nisi qui vere humilis est corde. Et ubi humilitas non est, ibi dominante superbia semper erunt inimicitia et odia. Prælatus itaque, si diligendo **§14** Deum conservat veritatem, si diligendo proximum conservat humilitatem, recte respondisse, recte seipsum docuisse comprobatur, dicente Domino: *Recte respondiisti, hoc fac et rives.* Sed quia prælatus ad quantum adhuc perfectionem

A tendere debeat, nosse desiderat, congrue subinfertur:

Ille autem volens justificare seipsum. Quid est *volo justificare seipsum?* Hoc est nullam aliam voluntatem habere, nisi recte agendi, et quæ Deo placent pro posse suo exsequendi. Justitia enim non est, quamvis justum plerumque videatur, quod illi, qui minoris gratiæ indigens est, major gratia exhibetur, et ei, cui major gratia necessaria esset, minor gratia impenditur. Hoc prælatus considerans, intime rogat, ut sibi Deus dignanter ostendat quem maxime in subditis suis diligere debeat, dicens:

Et quis est proximus meus? Domine, inquit, qui vis ut sim legisperitus, qui me ad hoc constituisti, ut sim magister et prælatus, ostende mihi quem proximorum meorum secundum tuam justitiam maxime diligere, et cui magis subvenire debeam. Quæ voluntas prælati, quod grata et accepta sit Deo, ex hoc recte innuitur quod dicitur continuo:

Suspiciens autem Jesus. Hanc enim justificationem suspicit, quia diligit et approbat, et illum, qui pro proximo haberi debeat inducit et quis sit, ostendit dicens: *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones.* Homo iste quidam, homo est peccator, qui, contempta visione æternæ pacis, descendit in Jericho, id est in defectum et mutabilitatem devenit flagitiorum et peccatorum. In quo descensu incidit in latrones. Latrones dico malignos spiritus, qui diversis modis attentantes eum, per diversa peccata et vitia ruere fecerunt eum. *Qui etiam despoliaverunt eum*, non veste visibili, sed invisibili, veste dico innocentia, quam, ut Deo immaculatam conservaret, accepit in baptismate. Sic veste innocentia spoliatus, magnum esset, si plagas latronum istorum non sustineret. **§15** *Et plagis, inquit evangelista, impositis abierunt semivivo relicto.* Plagæ aliud sunt quam vulnera, et vulnera aliud sunt quam plagæ. Plagæ dicuntur, quando caro verberibus et tusionibus atteritur, et intumescente carne putredo nunquam erumpit. Et quid per hanc deformitatem plagarum nisi malarum et immundarum sordes concupiscentiarum possumus accipere, quas latrones, invisibiles scilicet hostes nostri homini imponunt et immittunt, quibus nolentem invitumque in spiritali vita attentare præsumunt, et ea obiciunt et ingerunt quæ aliquando delectabiliter fecit? Sed impositis plagis istis, *abeunt semivivo relicto.* Bene *semivivus* dicitur. Nam in ea parte qua Deum aliquantulum recognoscit, vivit, in ea vero parte qua per peccata lapsus est vere coram Deo mortuus est. Quicumque ille est qui ita latrones incidit, qui sic spoliatus, si plagas eorum pertulerit, necesse est ut habeatur pro proximo, dignum est ne sacerdos et levita prætereant eum, de quibus consequenter Evangelium ait:

Accidit autem ut sacerdos quidam præteriret, et viso eo pertransiit. Similiter et levita cum esset secus locum pertransiit. In sacerdote, in levita, in Sa-

maritano unus idemque prælatus potest designari, quia satis digne sacerdotis et levitæ nomen sortitur, quia sacerdos debet esse orando, levita legendo, et tamen nisi sit Samaritanus infundens oleum et vinum, non plene vel recte officii sui persolvit debitum, unde videtur mihi, quod Dominus in hac parabola quam legisperito proposuit, quasi, quid velit, prælato aperiat dicens: Sacerdos es, te ipsum mihi quotidie immolando et sacrificando in ara cordis tui, studium tui est, quomodo mihi complaceas in orationibus, in vigiliis, in jejuniis. Levita es tu meus, divinas paginas assidue recitando et legendo, Sed ista omnia non sufficiunt mihi in te, nisi pii Samaritani opus imitari videam te, cujus gesta sint et tua gesta, quæ sic diligenter ab evangelista sunt descripta:

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns **816** *eum misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum.* Ecce ordo, ecce talis modus curationis esse debet, hæc sunt Samaritani medicamina, per quæ ad pristinam sanitatem sauciatam in peccatis curare debet animam.

Iter debet facere de loco ad locum, quia de sollicitudine sua ad illius sollicitudinem, de cura sui ipsius ad illius curam debet transire. Debet quoque venire secus eum, quia bonis et amabilibus dictis, bonis nunc exemplis tandiu eum sequi debet, donec videat eum. Quid est quod dico, donec videat eum, nisi donec miseras peccatorum ejus diligentius in confessione discussas cognoscat, et ut piis admonitionibus suis plus et plus eum videntem seipsum faciat? Visa tandem miseria ejus cor obduratum non debet habere, sed magna super eum moveri misericordia, cujus tanta est peccatricis animæ miseria.

*In qua misericordia duo ei bona impendere debet, hoc est appropriare ei, et alligare vulnera ejus. Quid est homini appropriare, nisi seipsum peccatori quasi peccatorem ostendere, et in humilitate verborum omnibus modis se reum confiteri, et peccatori assignare? Solet quippe bonus prælatus, cui animarum cura commissa est, homini peccatori injustitias suas confiteri erubescenti in hunc modum consolando dicere: Ne timeas, ne expavescas, et ego in talibus, aut etiam gravioribus lapsus sum, et si lapsus non sum, adhuc labi possum. Et per hanc suimet accusationem Deo mediante omnem aufert consistendi timorem et pudorem. Sic appropiando et sic pie subveniendo alligare etiam debet vulnera ejus admonendo, et ad hæc oleum et vinum infundere. Et vide quam congrue oleum ad appropriationem, vinum ad alligationem pertineat. Per hanc enim quam dixi appropriationem infundit oleum, quod significat consolationem; per alligationem infundit vinum, quod designat timorem, quia utrumque necesse est, et appropriare oleum consolationis infundendo, et ligare, id est terrere vinum timoris infundendo. Nam consolandus est spe veniæ, ne desperet; et terendus **817** supplicio pœnæ, ne eadem iterare præsumat. Post datam*

A consolationem, post exhibitum terrorem, imponit eum in jumentum suum.

Et imponens, inquit eum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. Quoniam Evangelium expresse non dicit cujus fuerit jumentum, vel Samaritani, vel illius, qui incidit in latrones, possumus duobus modis intelligere, et ad prælatum et ad subditum referre quod dicitur, *et imponens illum in jumentum suum.* In jumento corpus hominis potest accipi, super quod jumentum homo ponitur, quando rigide et districte Deo in corpore suo satisfaci, quiquid unquam coram Domino per non bonæ actionis studium commisit. Sed et hoc modo possumus intelligere, quod Samaritanus, bonus videlicet prælatus illum sauciatum in jumentum suum ponat, quando ex nimia compassione et miseratione ad satisfaciendum pro eo et cum eo seipsum offert et opponit, et ut majori spe peccator animetur, nunc vigiliis, nunc jejunia et orationes ac flagella assiduat. Et illud revera ducit eum in stabulum, hoc est in cor suum, prius superbum, nunc in peccati cognitione fetidum et humiliatum, quia ex hac prælati condensatione incipit fetorem cordis sui magis magisque recognoscere et abominari, et quæ prius levia et minima æstimabat, grandia putare et uberius Deo miserante deslere. Tali modo curatus, tendit ad alteram diem de qua mox subditur:

Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario dicens: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. Prima dies est cognitio sui, altera dies cognitio Dei. Ex eo enim unusquisque justus esse incipit, quo seipsum, quod peccator est, agnoscit; et quanto humiliter se recognoverit, tanto magis divinæ cognitioni appropinquat. Vel prima dies est quando per dignam pœnitentiam deslet malum quod perpetravit, altera dies, quod per negligentiam bonum non fecit. Duo denarii duo sunt præcepta, dilectionis Dei et proximi. Sive in duobus denariis notitia sacræ Scripturæ, quæ in historico sensu et morali sensu **818** habetur, potest designari. Hi duo denarii recte cedunt in usus stabularii, illius dico, qui semper stabularius esse studet, qui semper in humilitate fetorem scelerum suorum ante oculos cordis sui ponit quia duo præcepta charitatis observare, sacram Scripturam diligere, et curam illius habere præcipitur. Cura dicitur ab urendo cor. Et est quasi prælatus stabularium suum admoneat et exhortetur dicens: Sacram Scripturam assidue legendo cor tuum adure, et quodcumque aliqua lascivia vel levitas mentis tibi accesserit, ad Scripturam currens totum ibi absolve. Nam, si hoc feceris, non tepidum, non frigidum, sed cor urens et fervens in Deo habebis.

Et quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quid est: ego, cum rediero, reddam tibi? Quis reddet, et quid reddet? Ego, inquit, ego Magister tuus, ego Judex tuus, a Deo in hoc mundo constitutus. ego reddam tibi illud quodcumque, id

est illud ineffabile gaudium, quod super omnia est, A quod modo *erogas*, hoc est, quasi *extra rogas* quia nondum habes, nondum vides illud, inquam, cum *rediero*, id est cum in generali resurrectione resurrexero, et ad corpus rediero, et te videbo. *Reddam tibi*, et hoc tali certitudine tibi promitto, quasi in mea hoc habeam potestate. Et ne forte hoc miremur, et incredibile esse fortassis dicamus, audiamus quid Petro et aliis apostolis eorumque sequacibus, quos radicatos et fundatos in charitate sua mundi contemptores, aliis in hoc mundo præesse voluit dicat: *Amen dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, sedebitis super sedes judicantes duodecim tribus Israel (Matth. xxiv, 28)*. Unde frivola et absurda mihi non videntur verba prælati dicentis *ego, cum rediero, reddam tibi*. Nam idem est, ac si dicat, et veraciter a Magistri sui Jesu Christi minime discrepando verbis dicere potest: Quia in sanitate animæ tuæ vicem Christi gero, judex tuus cum Deo ero, opus Dei in judicio cum Deo implebo, et sicut condemnare possum impios, possum remunerare justos, tibi si recte pœnitueris, si bene vixeris, vitam æternam, quod est illud *quodcumque*, dabo. Ad hæc prælati **819** verba videntur mihi satis concordare sequentia:

Quis horum trium tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Vade, et tu fac similiter. Quasi dicat: Quæstisti et interrogasti qui proximus tuus esse debeat, et ipse judicasti quod ille proximus sit, *vade igitur, et tu fac similiter*, hoc est quem videaris miserrimum, illum habeto proximum. Quare dico, et quem dico miserrimum? Hunc dico miserrimum, quem maxime nosti peccatis obnoxium, et quem magis nosti peccatis obnoxium, hunc tibi habeto proximum, et si hoc feceris, erit quod vis. Quid vis? Justus esse vis. Et vere justus eris, si ista feceris.

Videtur mihi ad hæc omnia magnam habere congruentiam hodierni officii excellentia, in qua ille, qui vicarius Christi est, inter Deum et populum sibi commissum medium se ad interpellandum Deum Patrem offert dicens: *Respice, Domine, in testamentum tuum et animas pauperum tuorum ne derelinquas in finem. Exsurge, Domine, et judica causam D tuam, et ne obliviscaris voces quærentium te (Psal. lxxiii, 19-23)*. Salus, inquit, istarum animarum, quas mihi commisisti, causa tua est, non mea; ideo obsecro te ut respicias in testamentum tuum, hoc est ut ostendas mihi viam veritatis, qua incedam, recte diligendo et docendo te. Et iterum rogo ut respicias in testamentum tuum, id est ut in humilitate diligam te, in humilitate doceam te. Et quoniam ego et subditi mei pauperes tui sumus, noli animas pauperum tuorum in finem derelinquere, sed exsurge et judica causam tuam, non meam; memor esto opprobrii servorum tuorum, quia magnum super nos cadet opprobrium, si te et proximum nostrum minus, quam debemus, dilexerimus.

Nec discordat ab istis *Alleluia: Venite, exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro. Præoccupemus faciem ejus in confessione et in psalmis jubilemus Deo (Psal. xciv, 1,2)*. Quod, ut mihi videtur, vox est subditorum mutuo se cobortantium ad pœnitentiam et dicentium: *Venite, exultemus*, hoc est extra saltum quemdam faciamus, de peccatis et **820** vitiis ad virtutes nos convertendo; *jubilemus Deo in cordis amaritudine pœnitendo, præoccupemus faciem ejus confitendo, et in psalmis jubilemus et peccata nostra satisfaciendo*. Post factam confessionem, post exhibitam satisfactionem, jam sperare et præsumere possunt de Dei misericordia, quemadmodum propheta David ait: *Sacrificate sacrificium justitiæ (Psal. lv, 6)*. Et subinde addit: *Et sperate B in Domino (ibid.)*, hoc est, dum vos Domino per pœnitentiam et satisfactionem sacrificium gratum obtuleritis, post hæc *sperate in Domino*, et præsumentes de bonitate ejus dicere potestis: *In te speravi, Domine, dixi: Tu es Deus meus, in manibus tuis tempora mea (Psal. xxx, 15, 16)*, hoc est, tu, Domine, solus spes nostra, quia, quod ad te venimus, ad te confugimus, totum de te sperantes et præsumentes fecimus, ex cujus singulari dono id accepimus. Jam quid post hæc futurum sit nobis, nos nescimus. Tu solus nosti, quia *in manibus tuis tempora nostra*.

Ad hæc Oratio hodierna respicit, quæ et Evangelium et totum officium missæ comprehendit, in qua sic oramus: *Omnipotens sempiterno Deus, da nobis C fidei, spei et charitatis augmentum, et ut mereamur assequi quod promittis fac nos amare quod præcipis*.

Oportet enim in fide orare, ut Dominus respiciat in testamentum suum, et animas pauperum suorum in finem non obliviscatur. Oportet ut spem nostram in eum ponamus, in ejus manibus sunt tempora nostra. Oportet ut ardenti charitate eum amemus, cujus corpori et sanguini communicamus, qui seipsum dat panem de cælo, habentem omne delectamentum, et omnem saporem suavitatis. Et ut mereamur illud *quodcumque*, illud inenarrabile gaudium, quod per ora prælatorum promittit, consequi, faciat nos amare quod præcipit. Præcipit enim et docet per prælatos suos ut cor fervens et urens in eo habeamus, Et si hoc dederit, merebimur sine dubio assequi quod promittit, quod nihil est aliud, nisi vita æterna. Ad quam nos ducat, cujus imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

821 HOMILIA LXXXI.

IN EAMDEM DOMINICAM SECUNDA.

Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho et incidit in latrones (Luc. x).

Homo iste quidam ipse est Deus Dei Filius, vere quidam, vere homo specialis et singularis. Ideo dico singularis, quia solus inter peccatores ab omni peccati aspergine liber in hoc mundo vixit et immunis, in quo, ut Apostolus ait, Deo Patri complacuit inhabitare corporaliter omnem plenitudinem divinitatis (Coloss. 1, 19).

Qui descendebat ab Jerusalem in Jericho. Jerusalem **A** visio pacis, Jericho luna interpretatur. Descendit plane Dominus Jesus Christus ab Jerusalem in Jericho, quando de visione pacis, de patria et regno supernæ suæ civitatis in defectum et mutabilitatem hujus mundi a Deo Patre missus est.

Qui videlicet descendens, id est humana natura mirifice indutus, *incidit in latrones*, quia gens illa Judaica, de qua secundum carnem processit, mox natum persequi cœpit, et more latrocinantium persequi et insidiari usque ad mortem non desuit. *Qui etiam despoliaverunt eum.* Corpus illud Dominicum, speciosum divinitatis templum, proprium tunc per manus Judæorum amisit indumentum, quando apostoli, qui pridie quasi amici et domestici ei adhæserant, in ipso mortis articulo relicto eo fugerunt. Quos idcirco vestimentum Domini dicere possunt. Nam quemadmodum vestis corpus hominis circumdat et ornat, sic nimirum et Christus quasi vestimentis suis se induit et ornavit, dum apostolos de omni mundo sibi elegit et univit.

Et plagis, inquit, *impositis.* Plagæ totas Christi exprimentur persecutiones, quas non invitatus patiebatur, sed tanquam esuriens delectabatur et saturabatur. In domo nempe eorum, qui **822** eum diligebant, plagis plagatus est, sævissimis scilicet injuriis et blasphemis, terroribus, opprobriis, flagellis, sputis et colaphis.

Et ad ultimum mortis amaritudinæ consummato, *abierunt semivivo relicto.* Filius nempe Dei, quasi *semivivus* relicto esse dicitur, quando in humana natura mortem ad horam gustare voluit, qui secundum divinam naturam impassibilis, immortalis, invisibilis, nihil passibilitatis aut miseræ unquam pati potuit.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, et viso illo præterit. Per sacerdotem hunc, levitam et Samaritanum tres ordines accipi possunt, illorum videlicet qui ante legem, sub lege, sub gratia fuerunt. Et bene per sacerdotem ordo patriarcharum aliorumque justorum, qui ante legem erant, designatur, qui vere sacerdotes Domini erant, eo, quod legem aliam non habebant, nisi quod semetipsos hostiam vivam, sanctam Deo placentem in ara cordis quotidie mactare satagebant, et in sacrificiis, quæ offerebant, Deum quodammodo mitem et placatum sibi reddebant. De quibus bene dicitur quod *eadem via descenderint*, quia ab illa paradisi via qua primus parens noster Adam descenderat, omnes exulabant, et quia necdum mors nostra per mortem Christi fuerat destructa, post hujus mortalitatis tenebras ad inferos absque retractatione descendebant. Qui profecto *viso* homine illo Deifico, per fidem, dico et non per speciem, *præterierunt*, quia adventum ejus in carne non exspectaverunt, et ita non adepti salute viam universæ carnis ingressi apud inferos per multa annorum millia captivi sunt detenti.

(39) Vulgat. non eadem præcise habet.

823 *Similiter et levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit.* In levita, quantum video, ordo justorum illorum, qui sub lege erant, non incongrue figuratur. Qui levitæ *secus locum* fuisse memorantur, quia secus legem erant, legemque habebant et legabant, in qua totum absconditum erat, quidquid per incarnationem, passionem resurrectionem et ascensionem Domini in fine temporum fieri congruebat. Sed et illi per fidem tantummodo eum viderunt, sed non adepti salute, quam quærebant et suspirabant, soluto carnis debito *pertransierunt*.

Samaritanus autem iter faciens, venit secus eum, et videns eum semivivum relicto, misericordia motus est. Per Samaritanum gentilitas, ut æstimo, designatur. Samaritanus enim *custos* interpretatur. Et bene per Samaritanum gentium populus figuratur, qui fide baptismatis suscepta ad universa Domini sui mandata custodienda et observanda parabatur. Qui videlicet *populus stabat*, nec ac Dominum Deum fidei passibus, uti deberet, properabat, quando immunditatis idololatricæ deditus erat. Unde et alibi ad undecimam horam in vineam Domini vocatis dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* (*Matth. xx, 6*). Qui, quoniam pro vita sua laborare neglexerant, et pro Deo idola adorabant, quasi tota die otiosi etabant. Sed populus ille, qui diu steterat, *iter quodammodo fecit*, quando adjutus et compunctus a Deo, mentis gressibus ad Deum credendo venire cœpit. *Venit quoque secus eum*, quia æstuanti et desideranti auditu percepit, quæ et qualia et quam ineffabilia bona humano generi præbuit. *Vidit etiam eum*, quando eadem misericordiæ et pietatis opera agnovit et dilexit, nihilque de se præsumens, sed de præteritis timens et pœnitens, *misericordia moveri cœpit.* Pia enim super animam suam misericordia flectebatur, ea videlicet misericordia, quam Salomon commendat et suadet dicens: *Miserere animæ tuæ placens Deo* (*Eccle. xxx, 24*).

Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. Et appropians per fidem, alligavit cordi suo vulnera Christi per spem, quia nimirum **824** sancta Ecclesia sive beata quælibet anima, Domini et Redemptoris sui vulnera propter spem vitæ nequaquam transeunter videre debet et attendere, sed sollicitè cordi suo quasi fasciculum quemdam alligare, quia quomodo ei digne pro eis respondeat, semper eam oportet considerare et retractare. Hinc iterum Salomon admonet dicens: *Ad mensam magnam sedisti? Considera quæ apponuntur tibi et scito quia talia oportet te præparare* (39) (*Prov. xxiii, 4*). Tunc enim similia præparamus, cum super innumeris beneficiis eis ingrati non existimus, dum admirantes et amplexantes supereminentem charitatem ejus, id tantillum quod sumus, in tantæ dilectionis et dignationis vicem pro posse nostro rependere studemus.

Infundens, inquit, oleum et vinum. Per oleum et vinum duos motus accipe, timoris et amoris, per

quos maia declinantur et bona peraguntur. Beata anima tunc infundit oleum et vinum, dum cordi suo per Dei adjutorium infundit amorem et timorem, timens Deum eo quod est suus Creator, diligens eo quod Redemptor, intus fundens bona faciendo propter amorem, extra fundens a malis declinando propter timorem.

Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. Jumentum corpus hominis non injuste significat, super quod beata illa anima vulneratum illum hominem, id est spinatum, colaphizatum, crucifixum, lanceatum Dominum suum imponit, quando mortificando carnem suam cum vitiis et concupiscentiis beatam Filii Dei passionem sequi et imitari studet, juxta quod Apostolus de se ait: *Ego autem stigmata Jesu porto in corpore meo* (Gal. vi, 17). Ducit et in stabulum, quando in humile et fetidum cor suum inducit Christum, quod tunc quasi seidum erit, cum in amaritudine animæ cogitare et remeditari incipit quam ignominiosissimis et sordidis actibus sese coinquinaverit, et sic per poenitentiam ejecto et detergo peccati stercore, de Christo, quem induxit in stabulum cordis et corporis sui, gaudebit possessore.

Ducit et eundem angelorum Dominum in stabulum suum, quando sanctissimo **825** corpori et sanguini Domini sui communicat, quod revera magnam et mirificam æternæ vitæ alimoniam animabus nostris administrat. Cujus corpori et sanguini digne et fideliter tunc communicamus, si ad imitandum passionem Christi et memoriæ commendando, quæ pro nobis passus est, totos nos ardentissima charitate exhibeamus. Sunt enim nonnulli, qui quidem carnem suam castigant et mortificant, sed Christum in stabulum cordis sui non ducunt, quia bona opera, quæ faciunt, in humilitate non custodiunt, dumque ea sibi, non Deo ascribunt, miserabiliter quod laborant perdunt. Illi itaque laudabiliter Christum in stabulum ducunt qui, complantati similitudini mortis ejus, carnem domant ac mortificant, et ne in superbiam elati, mercedem, quam a Deo obtinere sperant, aliquando amittant, virtutem Christi, quæ est humilitas Christi, custodire assumunt. Felix quæ hac virtute, id est humilitate comite et adjutrice vallata fuerit, quia quæcunque est anima

illa, quæ vere in oculis suis humiliatur, uni Domino et angelicis spiritibus nota, Deo et Domino suo curam dignam exhibere potest, ut bene de ea dici possit, *et curam ejus egit*. Curam enim magnam et sollicitudinem habet, quomodo Christum in corde suo conservet, quomodo jugiter ab ea soveatur, quid potissimum dilectus ejus diligit, quo delectetur et gaudeat inquiri, totumque quod est quod vivit, illi, quantum valet, impendit, quod est utique *curam Christi agere*.

Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario dicens: Curam illius habe, et quodcunque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quærendum quænam sit prima dies, et quæ altera dies. Pri-

ma dies dies nominari potest cognitionis, altera dies dies illuminationis. *Duo denarii* duo sunt præcepta dilectionis Dei et proximi, sive duo Testamente. Prima ergo dies est dies cognitionis, qua homo seipsum in vera cordis humilitate recognoscere incipit. Et ex hac suimet cognitione ad alteram tendit diem, quæ dies est illuminationis, qua desuper illuminatus ad notitiam et scientiam Dei **826** proficit. In qua nimirum die *duo denarii* proferuntur, quia duo illa præcepta, dilectionis Dei et proximi, sive duorum Testamentorum verba nobis sequenda proponuntur. Totius namque sacræ Scripturæ auctoritas ad hoc solum tendit, hoc solum edocet, ut declinemus a malo et faciamus bonum. Declinando a malo, imago denarii, id est similitudo Christi, quam perdidimus peccando, in nobis reformatur; faciendo bona, eadem imago Christi in nobis adornatur.

Hi duo denarii bene stabulario donantur, cui et dicitur, *curam illius habe, et quodcunque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi*. Per stabularium ipse homo humilis, cordis sui præpositus et custos intelligitur, cui vulnerati et crucifixi illius hominis Jesu Christi Filii Dei cura injungitur. *Curam*, inquit, *illius habe*. Cura dicitur, eo quod *curat*. Et est quasi spiritus hominis seipsum intrinsecus adhortetur et dicat: Ne languescas, ne torpescas, ne inertia solvaris, sed *cor urens* et ardens in dilectione Dei habeto. *Et quodcunque supererogaveris*, hoc est quantumcunque laboris impenderit pro consequendo illo æternæ beatitudinis præmio, quod super omnia est, quod universa superexcellit, quod ideo *quodcunque* dicitur, quia ineffabile et interminabile est, *ego*, cum in extremo judicii examine *rediero*, id est cum corpore et anima resuscitatus fuero, *reddam tibi*, quia tunc tu eandem possidebis mecum gloriam, quam ego ante diem judicii habiturus sum Deo adjuvante in anima.

De hoc reditu David manifeste loquitur dicens: *Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum* (Psal. cxlv, 4). Exibit spiritus, quando corpus in morte deponimus; revertetur autem in terram suam, cum in resurrectione carne resumpta perpetuæ immortalitatis remuneratur gloria. In illa die resurrectionis peribunt omnes cogitationes eorum, quia quidquid pii laboris et studii, quidquid sanctæ et assiduæ meditationis et boni desiderii pro adipiscenda vitæ æternæ gloria hic impenditur et peragitur, hoc pacto tunc peribit, quia accepto primo, quod super omnia erogatur, quo amplius **827** et pretiosius nihil acquiri potest, ab his omnibus homo requiescere habebit.

Proposito hoc exemplo, Pharisæum, qui se justum credit, Dominus interrogatione sua scire facit, quantum desit ei, et quantum imperfectionis habeat. *Quis inquit, horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, et tu fac similiter.* Ac si dicat: **828** Si sacerdos et

levita proximi mei, asseris, non sunt, sed hi proximi, qui fide et dilectione me suscipientes, compati et condolere mihi sciunt, *vade, et tu fac similiter*, hoc est *vade*, et convertere de falsa justitia tua ad veram justitiam, *fac similiter*, id est *fac*, ut concordet vita tua sponsæ meæ, Ecclesiæ meæ, quæ me credendo suscepit, et merces magna operi tuo erit.

HOMILIA LXXXII.

IN DOMINICAM XIV POST PENTECOSTEN PRIMA.

Dum iret Jesus in Jerusalem, transivit per mediam Samariam et Galilæam (Luc. XVII).

In præcedentibus Dominicis, qualiter Deus per spiritum timoris, pietatis, scientiæ, fortitudinis homini appropinquare dignetur, audivimus, jam hodierna Dominica, quia via homo ad ipsum adjuvante spiritu consilii, qui hac Dominica operatur, venire debeat, edocemur. Hoc enim quod in præcedentibus Evangelii audivimus, totum est via Jesu, per quod iter facit ad cor hominis, et suo itinere, quod facit ad nos, in Jerusalem venire facit nos, sicut præsens Evangelium dicit, *dum iret Jesus in Jerusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam.*

Per Jerusalem, quod interpretatur *visio pacis*, cœlestis illa Jerusalem, sive spiritualis vitæ requies potest designari, in qua homo requiescere debet, quantum Deo miserante conceditur, a peccatis et a mundo. Sed quia adhuc sumus in itinere, et necdum pervenimus ad patriam, transeundum est nobis non tantum per Samariam, sed per mediam Samariam et Galilæam. Samaria interpretatur *custodia*, Galilæa *transmigratio*. Inter nos enim et Jerusalem cœlestem media debet esse Samaria et Galilæa, quia quandiu hic sumus, omni custodia ab illicitis actibus nos debemus custodire, et de Samaria in Galilæam, id est de vitiis ad virtutes transitum habere. Qua via et itinere Jesu, qua custodia vitæ, et transitu beato facto ingreditur Jesus quoddam castellum, quemadmodum subjungitur:

*Et dum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Quoddam castellum, ipsum, ut mihi videtur, hominem designat, quod ex Dei munitione singulare quoddam castellum erit, quando aliquantulum præmunitur contra diabolum et vitia; quod tunc Jesus ingreditur, cum animam hominis visitare et lætificare sua præsentia dignatur. Sed licet iter suum Deus in homine promoverit, et ista omnia in homine fecerit, tamen quia nullatenus sine tentationum incursibus esse valet, bene dicitur, *occurrerunt ei decem viri leprosi*. Qui sunt decem viri leprosi? Decem viri totus homo est, qui quinque sensibus interioribus et exterioribus consistit. Et quia viri a virtute dicitur, decem sensus hominis viri sunt et viri dicuntur, quando alicujus virtutis se esse putat homo, et pro hoc quod aliquid boni se egisse et in Deo profecisse se sperat, inaniter et incaute extolli incipit, et gloriari. Qui viri omnimodis sunt leprosi, quia magna lepræ immunditia est, de seipso præsumere, et supervacue gloriari. Et quo-*

niam hoc vitium elationis non latet Deum (omnia enim nuda et aperta sunt ei) bene et congrue decem isti viri dicuntur occurrisse ei.

829 Et nota, quod dicit *occurrerunt*. Fit etenim nonnunquam in bonis et probatis hominibus, dum eo quo dictum est ordine processerunt, ut de bonis meritis aliqua eos interdum tangat jactantia mentis; quæ tamen quia non ex industria, vel deliberatione, sed quasi incursu quodam sensibus hominis subito se ingerit, apte evangelista verbum istud posuit: *Occurrerunt ei decem viri leprosi*. Sed licet occurrus sit, ipse tamen occurrus suggerente diabolo du'cis plerumque et delectabilis fit homini intrinsecus, et quanto in eo delectatur, tanto a Deo elongatur.

Unde apte subjungitur, *qui steterunt a longe*. Videtur sibi stare, sed non stat, cum aliquid de meritis bonis se existimat habere; et ideo *stat a longe*. Longe est enim a Deo altum cor, et accedere ad Deum non potest nisi humile cor. Occursu isto facto in homine, levanda est vox, sicut sequens Evangelii textus de viris illis infert dicens:

Et levaverunt vocem. Vox ista desiderium est cordis, per quod Deus advocatur, et invitatur, quam audire concupiscit. Vocem enim oris sine desiderio cordis raro audire dignatur. Et bene dicit, *levaverunt*, quia quod in summo et in alto positum est, nullus levare dicitur, sed quod in terra jacet, illud proprie de inferioribus sursum levare dicitur. Tunc itaque vox levatur, quando ab his quæ in terra et deorsum quæsitit homo, desiderium suum levat, et de infernis ad alta sese tollit et erigit. Imma enim et infimum est quærere transitoria, et illud præmium quærere in terris, quod quærendum est sperandum esset de cœlis. Quæ vox desiderii sursum levata, quid dicit, quid orat?

Jesu præceptor, miserere nostri. Quasi dicat: Utrumque nomen, et Salvatoris et præceptoris, tibi, o Domine, congrue impono: Salvatoris in eo quia per ineffabilem misericordiæ tuæ gratiam salvare me redimendo a peccatis venisti. Salvator, inquam, meus es tu, quia salutem meam operatus es in me. Et sicut te amplector et diligo quasi Salvatorem, ita quia reum me esse cognosco, mihi quod tuum est attribuendo, idcirco te *præceptorem* meum, id est quasi judicem et **830** condemnatorem timeo. Sed quia Salvatorem meum te cognosco, clamo: *Miserere mei*. Post hujusmodi cordis elevationem subdit evangelista:

Quos, ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Plane quotiescunque peccator intima ad Deum cordis desideria atollit, videt hoc Deus. Videre Dei est, sicut sæpe diximus, diligere Dei. Diligit quippe, quod homo præceptorem et Salvatorem cognoscit, et per spiritum consilii salubre consilium subministrat ei. Ut enim in præcedenti Dominica spiritus fortitudinis, cujus fortitudo necessaria est in confessione, operabatur, sic etiam in hac Dominica cum spiritu fortitudinis spiritus consilii operatur. Sicut enim ibi homo confortante eum

spiritu fortitudinis mala opera sua confiteri non A erubuit, sic etiam hic adhibito spiritu consilii, occursum lepræ, quæ sit in corde, minime abscondere debet in confessione, jubente Domino et dicente : *Ite, ostendite vos sacerdotibus. Ite, inquit, desiderio, ostendite vos bonis operibus.*

Et factum est, dum irent, mundati sunt. In alio Evangelio legimus, Dominum ad quemdam dixisse leprosum : *Vade, ostende te sacerdoti, et offer munus tuum, quod præcepit Moyses in testimonium illis (Matth. viii, 4).* In cujus hominis lepra perpetrata designari valent opera, quæ procul dubio non sequitur remissio, nisi vera oris præcedat confessio. Sed hic, ubi tantum occursum sit, ut ita dicam, lepra, id est inanis gloriæ de bonis operibus, dicitur : *Et factum est, dum irent, mundati sunt.* Magnum B hoc documentum, magnum consolationis nostræ est adjumentum, quod isti leprosi, dum irent, mundantur. *It homo, et mundatur,* quando humiliter se in corde suo recognoscit, et dum est in voluntate confessionis, ista humilitas aufert voluntatem elationis, et si veraciter, et non falso, cum opportunum fuerit, occursum hujus lepræ confiteri delibera. de Dei misericordia, quæ bonam voluntatem intueri dignatur, statim ei remittitur, et coram eo emundatur. Quod nimirum David affirmat de seipso diceas : *Dixi : Confitebor adversum me injustitiam* C *831 meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (Psal. xxxi, 5).* Impietas peccati tumor et arrogantia est elationis, quam, dum se adversum se veraciter confiteri velle homo deernit, mox indulgentiæ gratiam a Domino accipit. At si fallaciter in corde suo, ut confiteatur, proponit, etiam dum vacat ei, minime confitetur, et longe ab eo remissionis gratia efficitur. Sequitur :

Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum voce magna magnificans Deum. Ecce ex illis decem leprosis unus homo efficitur, unus, inquam, quando totus omni intentione ad Deum revertitur, et unus ille ad Deum regreditur, qui quasi digressus a Deo fuit, quando immunda elationis lepra illum commaculavit. Regreditur enim per humiliati cordis poenitentiam, qui quasi digressus a Deo fuit, ut diximus, per elatæ mentis extollentiam. Et satis congrue vitio superbiæ aptari potest immunditia lepræ, quia scriptum est : *Immundus est ante Deum qui exaltat cor suum.* Sed unus iste, dum relictis peccatis superbiæ regreditur, et per poenitentiam ac satisfactionem Deo reconciliatur, Deum magnificare incipit. Deum magnificat, qui seipsum humilem et indignum et peccatorem æstimat. Deum vero non magnificat, sed quasi parvum in oculis suis facit qui seipsum altum et alicujus meriti esse putat, cum nihil sit, nec aliquid habeat, nisi quod ex Dei munere ministratur ei. Ergo unus iste magna voce Deum laudat, et magnificat, quando ex profunda cordis humillitate Deo soli gloriam, sibi deputat ignominiam, de cujus adhuc devotione figuralliter subjungitur :

Et cecidit in faciem suam ante pedes Jesu, gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Pedes Domini, quibus devotas suorum perambulat mentes electorum, sunt, ut in plerisque Scripturæ locis audistis, misericordia et judicium. Ante hos pedes cadit homo, cum ante faciem suam semper habet et misericordiam Dei et judicium Dei, sperans de Dei misericordia, et timens de judicio. Et modo hunc, modo illum amplexatur **832** pedem, quia ne recordatio solius judicii desperationem inducat, pedem misericordiæ amplexatur; ne misericordiæ solius recordatio negligentiam et incuriam ingerat, timorem judicii ante oculos mentis semper ponit. Utrumque enim pedem non amplectitur, qui in elatione mentis versatur, pedemque misericordiæ ante faciem suam non habet, dum opus misericordiæ Dei obliviscitur, et quasi misericordiæ Dei derogat, qui ipsa pauca, quæ videtur habere, bona, sibi arrogat. At, dum nil suis meritis attribuit, et Deum in humiliando seipsum magnificaverit, postmodum sequitur, ut *gratias agat.* Gratias agit homo, dum, quod sensu et affectu Deo tribuit bonis nihilominus operibus ad ædificationem aliorum ostendit. Quicumque tali ordine progreditur, est et erit Samaritanus, quod interpretatur *custos*, de quo evangelista subnectit, *et hic erat Samaritanus.* Vere enim Samaritanus, id est custos mentis erit, qui post acceptam gratiam emundationis ac poenitiæ, humilitatem, quæ custos virtutum est, bene vivendo in finem non deserit.

Respondens autem Jesus, dixit : Nonne decem mundati sunt, et novem ubi sunt? Quando homo totis desideriiis suis Deo soli adunatur, et satisfactionem suam obtulerit, Dominus Jesus dans responsum interrogationibus suis, hominem introrsus revocat, ut super inenarrabilibus bonis ejus admirantem faciat, dicens : *Nonne decem mundati sunt?* Ac si patienter Veritas dicat : Quod tui decem sensus mundi sunt a lepra elationis, non ex te habes, sed ex me. *Et novem ubi sunt?* Ter tria novem efficiunt, et hoc trinario numero verba, opera et cogitationes posunt designari. Et est quasi Dominus dicat : Prius te extollebas de operibus sanctis, sermonibus bonis, desideriiis rectis, nunc *novem* isti *ubi sunt?* Nusquam comparent, nusquam sunt apud te, quia mundati sunt per me.

833 *Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Quando propriam gloriam, non meam quæstisti, non es inventus, ut redires et dares gloriam Deo, sed ex quo aliena a te fecisti, quæ mihi displicerunt in te, jam bonus factus *alienigena*, non tuam, sed meam omnimodis requiris gloriam. Et quoniam nihil tibi attribuis, sed soli mihi omnia tua attribuis, *Surge, et vade, quia fides tua te salvum fecit.* Surge, dico, in prælatione, vade in ædificatione, ut bonum, quod interius gustasti, aliis innotescat, quia fides illa, quod te custodisti a peccatis, et omnia bona opera tua Deo soli attribuisti, te *salvum* fecit.

et perpetuæ salutis in futura vita te associabit.

Sed et alio modo ad unumquemque electum verba hæc possunt referri, cui Deus in fine vitæ ab omni lepra peccatorum emundato dicit: *Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Surge*, inquit, de inferiori tuo, relinque carnis claustra, *vade* ad paratas tibi in domo Patris mei mansiones, et quoniam soli mihi fidem conservasti, totum mihi, quod ex me habebas, tribuisti, perpetuo salvus eris, perpetuo faciem meam in gaudio videbis.

Respicit ad hunc sensum evangelicum hodierni officii excellentia, in qua homo a lepra emundatus Christo commendatur, et ut deinceps in magna custodia vivere studeat, admonetur. Sic enim cantamus: *Protector noster aspice, Deus, et respice in faciem Christi tui, quia melior est dies una in atriiis tuis super millia*. Christus unctus dicitur. Unctus Dei et Christus Dei homo dicitur, quando ille, qui prius aridus erat, et succum dulcedinis Dei in se non habuit, donis Spiritus sancti perungitur et infunditur. Petimus itaque in Introitu missæ ut ille, qui protecto noster est, Christum suum nobis dando, semper nos unctos suos respiciat, semper nos in hoc custodiat, ut nomini ejus, non nostro, gloriam demus, *quia melior est dies una in atriiis ejus super millia*, hoc est in corporibus et in animabus nostris, quæ per atria Domini possunt intelligi, melior est una dies cognitionis et illuminationis ejus super millia, id est antecellit et superexcellit universa opera et merita nostra. Ista meditantes, ista facientes sunt dilecta tabernacula Domini, de quibus subditur: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini* (Psal. LXXXIII, 4). Sunt enim tabernacula illa, in quibus Dominus ambulare et inhabitare dignatur, et hi tales sunt, quorum cor et anima concupiscit et deficit in atria Domini.

Talibus Paulus in Lectione hodierna loquitur dicens: *Spiritu ambulate, et desideria carnis ne perficiatis. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt adulteria, fornicationes, immunditia, luxuria, idolorum servitus, et his similia* (Gal. v, 16-19). Spiritu ambulant, qui carnalia desideria, etiamsi impugnent, opere perficere non appetunt. Quando enim vivimus, caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Sed illi beati, qui spiritu ambulant, et desideria carnis non perficiunt.

Sed sciendum quod carnalia desideria non tantum sunt et dicuntur adulteria et fornicationes, sed et spiritualis quædam fornicatio animæ esse pronuntiatur, quando homo fornicatur a Deo. Quando, quæso, fornicatur a Deo? Tunc utique, cum ira, superbia, vana gloria peccat, quando humanæ laudis amor captatur, et bona multiformis gratiæ Dei, quæ sibi contulit, ad se potius quam ad ipsum, a quo totum accepit, referri desiderat. De talibus David ait: *Perdidisti omnem, qui fornicatur abs te* (Psal. LXXII, 27). Hinc imponitur: *Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine* (Psal. cxvii, 8), id

est, melius est, imo optimum confidere in virtute Dei, quam præsumere in suis meritis. *Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus* (ibid. 9). Qui principes, et qui servi nostri sunt? Interior sensus nostri sunt principes, exteriores sensus servi nostri. Non in principibus neque in servis istis sperandum, sed potius in Domino Deo nostro sperandum et præsumendum. Quare? *Quoniam Deus magnus Dominus, et Rex magnus super omnem terram* (Psal. xciv, 3). Ipse solus magnus et laude dignissimus, ipse solus Rex magnus, qui operatur omnia in omnibus, quoniam ipse est, de quo offertorium clamat: *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos; gustate et videte quoniam suavis est Dominus* (Psal. xxxiii, 8, 9). Angelus iste, quem Deus in circuitu timentium se immittit, donum gratiæ illius est, sine cuius munere homo nunquam videre et gustare valet quoniam suavis est Dominus.

835 Post ista omnia bene sequitur Communio: *Panis, quem ego dederò, caro mea est pro sæculi vitæ* (Joan. vi, 52). Quæ congrue fini Evangelii concordat, ubi dicitur, *surge, vade*, quia hoc est panem dare, scilicet post finem hujus vitæ Divinitatis et humanitatis Christi dulcedine electos quosque æternaliter satiare. *Custodi, Domine, Ecclesiam tuam propitiatione perpetua, et quia sine te labitur humana mortalitas in elatione, tuis semper auxiliis abstrahatur a noxiis superbiæ et extollentiæ mentis, et ad salutaria, vere humilitatis bona, te ducente dirigatur*. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIII.

IN DOMINICAM XV POST PENTECOSTEN PRIMA.

Nemo potest duobus dominis servire (Math. vi).

In præsentis hujus sancti Evangelii lectione Dominus noster Jesus Christus de magna perfectionis summa loquens, ad eandem perfectionem discipulos exhortatur et instruit, omnemque sollicitudinem, tam in spiritualibus, quam in carnalibus rebus, de cordibus eorum tollendam esse admonuit. Putandum est enim non de visibili esca et potu sive vestitu tantopere eos, ne sollicitentur, admonuisse, sed potius pro invisibili esca et potu ac spiritali vestitu animæ et spiritus sollicitari non debere, eo quod in consequentibus ait: *Ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis*. Pro quo tunc electi et perfecti exemplo apostolorum ejus non sunt solliciti, si quemadmodum Dominus in fine hujus Evangelii ait, *primum regnum Dei et justitiam ejus quærant*, id est ut cor suum, quod regnum Dei semper esse debet, omni custodia et puritate conservent, quia tunc spiritalium animæ cibum et potum, quo in Deo et cum Deo reficiantur, et indumentum justitiæ, quo per bona opera foris adornentur, absque sollicitudine in promptu et in usu habere possunt.

Bene autem enumeratis septem donis Spiritus

sancti a secundo octonario huic Dominicæ et Evangelio donum spiritus intellectus inscribitur, quia non imperfectis, non negligentibus, sed solis perfectissimis Christi apostolis et eorum imitatoribus, qui oculo spiritualis intelligentiæ illustrantur, sequenda proponitur. Ait ergo :

Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, et alterum contemnet. Duo isti domini valde sibi invicem contrarii, Christus est et diabolus, sive amor Dei et amor sæculi, quibus nemo pariter servire valet, quia quisquis hunc, qui jure contemnendus est, scilicet diabolus odio habuerit, alteri qui super omnia diligendus est, vero Domino Jesu Christo adhærebit. Sed et amor Dei et amor sæculi nulla ratione simul possunt haberi, quia præsentem mundum despiciere est, transitoria non amare, est vere hominis pure Deum diligentiæ. Mundum vero diligere et transitoria ambire, proprium est perversorum, Deum odio habentium, et diabolo ex affectu servantium. Unde ne ab amore Domini avertamur, et mundi amore abducamur, iterum admonet et ait :

Non potestis Deo servire et mammonæ. Per *mammonam*, quod interpretatur *divitiæ*, non solum amor et appetitus temporalium rerum accipitur, sed et quidquid illud est, quod homo intenderit et plus quam Deum dilexerit, *mammona* recte nominatur. Porro non in Deum tendere, sed aliud quam Deum amare et querere, est utique *mammonæ* servire.

Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Ac si patenter Veritas dicat : Quomodo duobus dominis istis nemo servire potest, nemo eos pariter diligere, nemo potest pariter odio habere vel contemnere, *ideo dico vobis*, ut vos, tanquam perfecti, discipuli mei, verum Dominum diligatis, falsum odio habeatis; et qui primum regnum **837** Dei et justitiam ejus querere, id est qui totum cor nostrum ab amore carnalium avertere et immaculatum mihi custodire debetis, pro eo qui *manducetis*, id est quem gustum contemplationis per amorem sublevati habere possitis, et quo *induamini*, hoc est quamnam bona opera faciatis, nolo ut solliciti sitis. Si enim tales, quales vos esse oportet, estis, et a curis sæculi et a sollicitudinibus vitæ hujus vos sequestraveritis, donum gratiæ meæ, quod desideratis, opera justa, per quæ mihi placeatis, habere poteritis. Sunt enim nonnulli, qui præpostero ordine ante meritum exigunt præmium, et dum se pravis quibusdam actibus coinquinaverunt, et post concupiscentias suas ierunt, audent nihilominus omni orationum instantia totius puritatis Dominum invitare, et pro cibo et potu spiritali tunc demum incassum sollicitari. Talibus justo Dei judicio contemplationis gustus non debetur, qui regnum Dei et justitiam ejus querere minus convincuntur. Sequitur :

Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus

A quam vestimentum? Respiciite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cælestis pascit illa. Per volatilia cæli boni angeli possunt accipi, quorum intuitu homo terræ incola, involutus carni, quid faciendum sibi sit potest colligere, et quantum fas est mortalibus, in eorum comparatione esse sine sollicitudine.

Fili non serunt, neque congregant in horrea, id est non serunt legendo, non metunt fructum lectionis percipiendo, neque congregant in horrea, id est ea quæ legerunt in memoriam recolligendo. Sed Pater cælestis pascit illos pastione incomparabili, cujus vultum semper et absque ullo fine beati et immortales videbunt, et immortaliter pascentur hoc summo bono, quo pleni sunt, quo pleni permanebunt. Et est quasi Dominus dicat : Si sanctos angelos meos talibus pascuis reficere consuevi, nunquid non etiam vobis, si puritati operam dederitis, dulcedinis meæ abundantiam dare paratus sum, quos sanguine meo redemi?

*Nonne vos magis pluris istis illis? Hic quæstio oboritur. Nam si per volatilia cæli boni, ut diximus, angeli possunt designari, quoniam modo homo cinis et pulvis pluris pretii sit, quam illi, non facile valet intelligi. Sed adjuvante nos Spiritu sancto dicamus quod possumus, quodque **838** eo revelante sana fide, sano intellectu sentimus. Est angelica creatura dignior in conditione, sed homo magis pluris pretii illis est in redemptione, quia Deus Pater Filium suum, pretium illud magnum et inestimabile, pretium satisfactionis nostræ pro nobis redimendis dedit, nobis, inquam, nobis dedit, quia pro nobis incarnatus, nobis est datus, nobis crucifixus et mortuus, nec propterea venit in mundum, ut angelum, qui non peccaverat, restauraret, sed ut hominem, qui se peccatis exigentibus morti obnoxium fecerat, redimeret et liberaret. Sequitur :*

*Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Sicut homo ad staturam suam cogitando cubitum non valet adjicere, sic homo ad perfectionis summam, quæ per cubitum designatur, cogitando non valet pervenire, nisi etiam per bona opera seipsum studeat dilatare et extendere. Unde in laude sponsæ, quæ se Sponso suo Christo bene vivendo conformavit, in Canticis dicitur : *Statuata tua assimilata est palmæ* (Cant. vii, 7). Quid per palmam nisi victoria Christi? Ubinam facta est victoria Christi? In morte ejus. Victoria ejus fuit, quando de hoste triumphans, mortem moriendo devicit. Ad hujus victoriæ imitationem nullus, ut diximus, cogitando potest venire, sed mortificando carnem suam cum vitiis et concupiscentiis.*

Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt; non laborant, neque nent. In præcedenti similitudine Dominus nobis exemplum tribuit de bonis angelis, de puritate cordis; in sequenti vero similitudine, quæ de malis angelis, qui per lilia possunt intelligi, proponitur, exemplum

nobis tribuit de operatione, quæ per *vestimentum* accipitur. Et non incongrue per *lilia agri* maligni spiritus possunt accipi, qui in tanta honoris et decoris pulchritudine conditi erant, ut non solum cæli, sed et terræ, quæ per agrum accipitur, ornamentum essent, si in sua gloria et dignitate Deo obediendo perstitissent. Quorum superbiam David intuens ait : *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper* (Psal. LXXIII, 23). Hinc est, quod primus ille angelus, qui contra Deum superbiendo intumuit, ait : *Ponam sedem meam ad aquilonem, sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo* (Isai. XIV, 13). Hinc Paulus ; *Qui elevatur, inquit, super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur* (II Thess. II, 4).

339 *Non laborant, neque nent.* Maligni etenim spiritus non laborant superbiendo, nec laboriosum deputant, quod die noctueque in seductione justorum detinentur et laborant. *Neque nent.* Notum est quod is qui net, filium de sinistra ad dexteram trahit. Ac per hoc recte, ut æstimo, innuitur quia electi per omnem quæ in præsentem est vitam, quæ per dexteram significatur, huc tendunt. Hoc modo maligni spiritus non nent, quia non ad dexteram, sed ad sinistram trahunt omne quod agunt. Omnis enim labor et conatus eorum ad hoc solum tendit, quomodo justos a dextera ad sinistram, id est ab æterna vita ad æternam damnationem dejicere possunt. De quorum adhuc fortitudine Dominus subjungit, et ait :

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis. Per Salomonem, qui interpretatur *pacificus*, Christus accipitur, gloria ejus caro ejus sive sancta Ecclesia intelligitur, per unum istud, unum, inquam, iniquorum omnium caput designatur. De hac gloria Paulus ait : *Vir, quidem imago et gloria Dei est; mulier autem gloria viri est* (I Cor. II, 7). Quæ mulier Ecclesiam designat, cujus vir et sponsus est Christus. Ipsa quoque non incongrue dici valet *gloria ejus*. Salomon itaque noster in omni gloria sua coopertus non est, sicut unum ex istis, quia sicut propter nimiam dignationem et dilectionem infirmus pro infirmis factus in gloria, hoc est in carne assumpta esurire, sitire cæterasque mortalis vitæ miseras præter peccatum sustinuit; ita etiam in tota sancta Ecclesia nullum suorum uni huic, de quo diximus, hosti scilicet antiquo, qui caput nequitæ in cælo contra Deum erexit, in fortitudine æquiparari voluit, qui licet angelicæ dignitatis statum superbiendo perdidit, angelicæ tamen subtilitatis vim non amisit, quia neque siti neque fame laborat, non dormit neque dormitat. Hinc colligere possumus quod hæc omnia Dominus ad consolationem suorum proposuerit, quia si tantam fortitudinem maligni spiritus a Deo reprobati acceperunt, quantam putamus consolationis et fortitudinis gratiam præstabit his, qui eum toto corde diligunt et quærunt? Unde consequenter subjungitur :

Si autem fennum, quod hodie est, et 340 cras in libanum mittitur, sic Deus vestit, quando magis vos

modicæ fidei? Sicut superius per lilia malos spiritus posse designari diximus, propter dignitatem conditionis, sic etiam fennum dici possunt propter superbiam suam et inobedientiam. Hoc *fennum hodie*, id est in præsentem est, *cras autem*, id est in futuro, in libanum mittitur, in incendium videlicet æternæ damnationis, dicente Domino in judicio : *Ite, maledicti, in ignem æternum, qui preparatus est diabolo et angelis ejus* (Matth. XXV, 41). Et est, quasi Dominus roborando et consolando fidelibus suis dicat : Si hoc fennum Deus sic vestit, id est si tam miræ fortitudinis et subtilitatis vim adversariis suis non negavit, quanto magis vos ad bona opera confortabit, et oblata vobis omni sollicitudine cibum lectionis, potum orationis, vestimentum sanctæ operationis abunde ministrabit.

Nolite ergo solliciti esse dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Electi enim sic regnum suum, id est cor suum eliminatis immunditiis debent custodire, ut, in quantum mortalibus fas est, semper cælestia quærere, semper cælestia queant meditari, quoniam tunc juxta præceptum Domini raro habent sollicitari, quid manducet legendo, quid bibant orando, quo operiantur bene operando. *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Omnia hæc, id est cibum lectionis, potum orationis, vestimentum operationis *gentes inquirunt*, et habere volunt, qui tamen regnum Dei et justitiam ejus quærere nolunt, sed multa vitiorum spurcicia fœdi *gentes* per omnia sunt, quia secundum hoc quod geniti sunt, vivunt. Qui licet omnia hæc inquirant, tamen quia *gentes* sunt, et carni deserviunt, jure illis hoc negatur, quod regnum Dei et justitiam ejus quærentibus gratis et abunde desuper erogatur.

Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Pater vester cælestis copiosus in misericordia, quia his omnibus suos novit indigere, scit etiam manum suam aperiendo largam benedictionis suæ gratiam indigentibus exhibere, si tantummodo verba hæc sequi non refugiant, quibus Dominus præsens Evangelium suum concludit dicens .

Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Regnum Dei, ut diximus, cor hominis est, quod semper homo beatus quærere, 341 et in custodia debet habere, quia, quid in eo agatur, quid versetur, sive bonum sive malum, debet perpendere. *Justitia autem ejus regni* est, tanta custodia et puritate cordis intima prævenire, ut solus ille Rex regum et Dominus dominantium in eo obtineat principatum et dominium. Taliter quærentibus regnum Dei et justitiam ejus omnia hæc, quæ prædiximus, adjicientur, id est *cibus* in lectione, *potus* in oratione, *vestimentum* in bona operatione. Revera quæcunque anima circa cordis sui custodiam exstiterit sollicita, quæcunque regnum Dei esse voluerit, hoc quod manducet, quod bibat, quo operiatur, 342 facile inveniet, quia talis anima, ut sæpe videmus, divinæ Scripturæ epulis re-

secta, si aliis præesse debeat, ea quæ Deo revelante sentit, dulciter et fructuose proferre poterit, et post lectionis instantiam dulcem in oratione percipiet abundantiam, post orationis dulcedinem ad quæcunque opera bona convertitur, Deo adjuvante prosperabitur. Ut autem omnia hæc nobis adjiciantur, regnum Dei et justitiam ejus ante omnia nos quærere concedat, qui est Rex justitiæ, Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXIV.

IN DOMINICAM XVI POST PENTECOSTEN PRIMA.

Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim, et ibant discipuli ejus cum eo, et turba copiosa (Luc. vii).

Scientes quia in medio umbræ mortis ambulamus, qualiter peccatis mori et justitiæ vivere possimus dignum est ut animadvertamus, quatenus de morte ad vitam translati, non de nobis, sed in Domino potius discamus gloriari. Quod enim ille cujus domum decet sanctitudo, Naim civitatem venire, quod discipulis et turbis comitantibus unicum matris filium dignatus est redonare vitæ, totum, inquam, hoc mysteriis venerabile optandum et inquirendam commendat salutem animæ. *Naim* namque *commotio* vel *factus* interpretatur. Civitas *Naim* non incongrue, ut æstimo, quamlibet spiritalem conversationem, vel specialiter quamlibet beatam animam exprimit, quæ dum pro peccatis suis, vel pro desiderio vitæ æternæ crebris commota suspiriis et gemitibus, continuos lacrymarum fluctus emittere non cessat, *civitas Naim* non inconvenienter dici poterit. Ad hanc Dominus et Salvator noster Jesus Christus tunc quodammodo intrat, quando per pietatis suæ gratiam invisibiliter eam intus visitat et illuminat. Eunt *cum eo discipuli ejus*, per quos bonas, sanctas et justas affectiones intelligere possumus, quia animam illam, ad quam iste visitandam et illuminandam introierit, bonis voluntatibus, sanctis desideriis suscitavit et accendit. *Et turba copiosa*. In *turba copiosa* boni et compositi mores animæ possunt intelligi, qui quasi *turba copiosa* Dominum sequuntur, quando bonorum exercitatione operum exterius ostenduntur.

Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Portæ civitatis nostræ Dominus appropinquat, dum cor nostrum dignanter illuminat. Cui portas nostras aperimus, dum in veræ humilitatis confessione patemur quod fecimus (*Justus enim, ut scriptum est, in principio accusator est sui [Prov. xviii, 17], et pro reatu negligentie unicum bonum nostrum nos amittimus inconsolabiliter confitendo ingemiscimus.*

Sed per portam civitatis bonus aliquis prælatus non inconvenienter figuratur, per quem introitus Deo ad animam præparatur. Dum enim prædicatores sancti, fidem animam prædicatione sua et doctrina ad amorem Dei erudiunt et accendunt, ipsi quidem porta civitatis fiunt, quia sponsum ad sponsam,

A Deum **843** videlicet ad beatam animam introducunt. Igitur portæ civitatis Dominus appropinquat, quando per inspirationis suæ gratiam verbum salutis doctori, quo utiliter tangere cor hominis possit, misericorditer subministrat. Sic, sic portæ civitatis Domino appropinquante, sic, inquam, doctore divinæ inspirationis instinctu verbum salutis, verbum veritatis prædicante, tandem impletur quod sequitur :

Ecce, inquit Evangelista, defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Per defunctum istum, qui *filius unicus matris suæ* fuisse describitur, extinctus in anima fervor amoris et dulcedinis Dei non immerito figuratur. Quia, quemadmodum ille, qui unicus est matris suæ, tenerius fovetur, amplectitur et amatur, sic unicum illud bonum intimi saporis, donum dico divinæ dulcedinis et amoris, super omnia illa bona, quæ unquam in hac vita consequi beata anima poterit, ambitiosius quærit, ardentius concupiscit, vehementius diligit. Sed quia *unicus* iste *filius* desiderabilis divinæ dulcedinis fervor, plerumque in electis exstinguitur, quasi defunctum extra portam efferunt, quando expergefacti aliquando ad vocem prædicatoris miserabiliter deplorant, quod per affectionem dulcedinis internæ illum non sapiunt, pro cujus amore præsentis sæculi dulcedinem parvipendunt atque despiciunt. Sequitur :

Et hæc vidua erat et turba civitatis multa cum illa. Vidua ista eadem est, quæ et per civitatem exprimitur, fidelis anima, cujus maritus sermo Dei est, et dicitur ex cujus assiduitate et memoria unicus ille filius, dulcis scilicet fervor amoris Dei concipitur et generatur. Sed dum indurata in se anima verbo Dei non tangitur, verbo Dei non delectatur, quasi mortuo marito vidua reputatur. Quia quemadmodum mortuus maritus cum vivente uxore positus, non gaudium, sed dolorem et gemitum mulieri viduæ multiplicat, sic verbum Dei quasi mortuum in anima jacet, dum quidem audit illud, sed non sapit, dum nullum jucunditatis et lætitiæ spiritualis fructum intrinsecus ex eo capit.

Verumtamen, quod propter defectum **844** gratiæ interioris a studio cessare non debeat bonæ operationis, mystice innuitur, cum protinus infertur : *Et turba civitatis multa cum illa.* Turba civitatis multa bona et justa sunt opera intelligenda, quia tendens ad Deum anima, licet viduata sit marito, licet orbata sit filio, licet inquam, divini eloquii sermonis nullo modo ei sapiat, licet extincto in se fervore amoris et dulcedinis divinæ nullum vitalis, hoc est spiritualis refrigerium dulcedinis sentiat interiorius, a bonis tamen operibus nullo modo cessare debet exterius. Nam, quod ab anima illa gratia miserationis et consolationis divinæ longinqua non sit mystice innuitur, cum subjungitur :

Quam cum vidisset Jesus, misericordia motus est super illam dicens : Noli flere. Videre Jesu est diligere Jesu. Quod autem ait, *quam cum vidisset Jesus*, et ad viduam, et ad turbam referre possumus. Videlicet etenim et viduam dolentem, videt et turbam

sequentem, quia et dolorem, quo subtracta dulcedinis internæ gratia intus affecta sauciatur, et studium bonorum operum, quibus exterius non cessat insistere, libenter considerat, misericorditer diligit et approbat. Unde, ut ait evangelista, *motus super illam misericordia*, mox consolationis et gratiæ subintulit verba dicens: *Noli flere*. Dicere Dei est facere Dei. Et est quasi dicat: Voluntatem flendi habere velles, velles per intimi saporis delectationem ad desideratum amoris mei pertingere fervorem, sed *noli flere*, noli, inquam, dolorem cordis tui foris ostendendo, ad ostentationem, dico, inanis gloriæ manifestando illud, quod a me sperare debes, doloris tui præmium delere. Ego enim sum, qui in te ista feci, qui gratiam dulcedinis meæ ad horam subtraxi tibi, non in ira, non in vindicta, sed in misericordia mea, ut abundantius eam recipias, et sollicitius eam in humilitate conserves. Habito huiusmodi familiari cum beata anima colloquio, tandem quod misericorditer promittit, secundum subjectæ litteræ consequentiam fideliter adimplere incipit. Nam sequitur:

Et accessit, et tetigit loculum. Accedit quippe, cum primo per inspiratum **845** timorem affectum poenitentis efficit; *tangit vero loculum*, dum humili et parvo cordis loco tactu supervenientis gratiæ in amore cœlestium gaudiorum inflammato amabilius et dulcius sese ingerit. Sicque fit ut perfecta compunctio timoris tradat animo compunctionem divini amoris. Cordi denique humiliato, quod vera humilitas humiliat, summa majestas nimis facile se ad manendum inclinat. *Super quem enim, ait, requiescam, nisi super humilem et quietum, et tremement sermones meos?* (Isa. LXVI, 2.) Cum ergo hi duo motus, stimulus videlicet timoris, et fervor amoris mentem imbuerint, ampliorem duntaxat donorum Dei gratiam homini accedere, pandit denuo sermo narrationis evangelicæ.

Hi autem qui portabant, steterunt. Depositis carne carnalium desideriorum illecebris, stare fortiter in Domino, et post concupiscentias suas nequaquam ultra ire consentit, et quod minus potuit per naturam, jam possidere incipit per gratiam. More quippe stantis perstat immobilis, quia exterius minime per concupiscentiam sparsus, in veri luminis mansionem mentis figit gradus.

Et ait: Adolescens, tibi dico: Surge. Non pueram, non senem, sed *adolecentem* esse decernit, cujus animum ardens dilectionis ignis in interiorem quietis intimæ securitatem, orationis ascensu, vehementer accendit. Quis namque puerum, quis senem inveteratum ineptos esse ad amorem nesciat? quis adolescentem in affectione amoris fervere ambigat? Dicit itaque Dominus, dicat non puero, non seni, sed *adolescenti*, *adolecentem* esse præcipiat quod idem est ac si dicat: *Tibi dico* ut sis *adolecens*, hoc est non frigidus, non torpens, sed dilectionis meæ magnitudine fervescens, quatenus in charitate fundatus et radicatus valentior surgas, ad bona omnia

A promptus et paratus. *Surge*, inquit. Despiciens enim infirma, temet ad cœlestia appetenda sublevis, et *surge* jam vivus et validus, qui paulo ante tristis funere exanimis jacebas, et mortuus. Cum ergo electum quemlibet tali inspiratione Dominus alloquitur, fit mirum in modum quod sequitur:

Et resedit qui erat mortuus, et 846 cœpit loqui. Quod non simpliciter sedisse, sed resedissee prohibetur, hoc profecto innuit quod etiam aliquando grata et accepta Deo opera faciendo laudabiliter sedit; et qui *mortuus* memoratur fuisse, prius credendus est vixisse. Nam lapidi et ligno, cui vita denegatur, mortis nomen non assignatur. Laudabili igitur sessione residet qui in pristina contemplatione requiescit; et, *qui erat mortuus, reviviscit*, dum ipsa vita, quæ est Christus, pro voto et desiderio animi jam perfrui incipit. *Et cœpit loqui*. Nam dum mentem ejus torrens ille voluptatis amica suavitate repleverit, aptum profecto est, ut rivi prodeant non solum bonæ actionis, sed et sanctæ et fructuosæ prædicationis, quatenus pridem torpentes loquendo et exhortando accendere possit, in cujus meditatione ignis divinus exarsit. Sequitur:

Et dedit illum matri suæ. Dat illum matri suæ, quando mater anima quidquid boni habet, non ex se, sed ex donante Deo habere se recognoscit, et non sibi nec meritis suis, sed illi soli a quo habet, humiliter attribuit. Recte autem post hæc subjunctum est.

C *Accepit autem omnes timor*: Quia postquam veraciter in se donum Dei recognoverit, incipit in timore conservare quidquid ex Deo habet, ut nulla levitate perdat, quod solius Dei donum esse considerat. Unde sequitur:

Et magnificabant Deum. Deum quoque magnificat qui seipsum, ut ita dixerim, parvificat. Sic nimirum seipsum humiliando, Deum exaltando, humiliter gratias agere incipit Deo discendo:

Quia propheta magnus surrexit in nobis, et quia Deus visitavit plebem suam. In duobus membris versicuti hujus duos illos motus animi, timorem videlicet et amorem accipere possumus. *Propheta magnus surgit* in homine, quando visitat Deus cor hominis per timorem. Timor enim est qui prophetat de timore futuri supplicii. Et quia Deus charitas est, *visitat Deus plebem suam*, quando tangit cor hominis per amorem, ut et propter timorem futuri supplicii a malis sollicitè se custodiat, et propter amorem et spem vitæ cœlestis bonis, quibuscunque potest, incessanter insistere studeat.

847 Ad hunc timorem et amorem suscitet nos qui creavit et redemit nos, nosque a morte animæ resuscitados in stadio vitæ præsentis perire non permittat. Sed quos puerilis sensus ineptos, et annosa criminum vetustas velut extinctos reddidit, spiritali animæ adolescentia fervere et vigere concedat, quatenus carnalia desideria spiritali dominatione calcantes, domum Domini quandoque lætantes introire mereamur, præstante Domino nostro Jesu

Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXV.

IN DOMINICAM XVII POST PENTECOSTEM PRIMA.

Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum Sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum (Luc. xiv).

Sicut diximus aliquando, si meminit charitas vestra, de tribus octonariis, in quos divisimus ordinem Dominicarum æstivalium, tertius in hac Dominica octonarius iachoatur, qui, ductus usque in adventum Domini docet nos et instruit quo studio, quo laboris exercitio vigilandum nobis sit contra ea quæ principalia vitia dicuntur, quibus homo, quandiu in hac vita subsistit, impugnatur et inquietatur.

Et recte quidem æterna Dei sapientia in principio octonarii hujus contra primum summum, ut ita dixerim, vitium, quod est superbia, disputat. Quod recte primum et summum dicitur, quia et summum angelum deiecit, et primum hominem deiecit. Et quia hoc Domini miraculum, quod in curatione hydropici ostendit, Sabbato factum est, tota vis lectionis hujus ad Sabbatum tendit, quia quietem vitæ spiritualis, quæ per sabbatum exprimitur, in qua vacare a vitiis, invigilare virtutibus debemus, nobis commendat.

Convenit huic Sabbato *Alleluia* hodierni officii, in quo canimus dicentes: *In exitu Israel ex Ægypto, domus Jacob de populo barbaro, facta est Judæa sanctificatio ejus, Israel potestas ejus (Psal. cxiii, 1, 2).* Ægyptus est mundus, populus barbarus sunt vitia. Ex Ægypto exeunt qui relicto sæculo vitia carnis derelinquunt. Quibus convenit versus:

Facta est Judæa sanctificatio ejus, quando præbet eis Deus post veram confessionem veram sanctificationem. Fit Israel potestas ejus, quando sicut de effectu malarum actionum, sic etiam de consensu malarum cogitationum, expurgati per misericordiam Dei ad hoc posse perveniunt, quod possunt Israel fieri, hoc est quod possunt videre Deum in dulcedine cordis sui. Hanc sanctificationem a vitiis, et hoc posse videndi Deum in dulcedine illuminati cordis, petimus in oratione hodierna, qua dicimus: Da, quæsumus, Domine, populo tuo diabolica vitare contagia, et te solum Deum pura mente sectari.

His breviter præmissis, antequam sensum Evangelii ingrediamur, summam quamdam ex eadem lectione dicimus, quam non solum simplicioribus, sed etiam altiora in verbis Dei sapientibus et quærentibus, utilem esse credimus.

Sabbatum istud, in quo Dominus et Salvator noster in domum principis Phariseorum intravit, ubi et hydropicum sanavit, significat nobis bonam quamlibet et spiritalem conversationem, in qua sabbatizandum est a servilibus operibus, quæ fieri in Sabbato per legem prohibebantur, id est a peccatis et vitiis, quæ per servilia opera designantur. Quia vero Unigenitus Dei hominem infirmum Sabbato curavit,

nec Sabbatum per hoc violavit, per hoc innuitur quia, quanto dies sanctior, tanto ad agenda quæ bona sunt aptior est et convenientior.

Quod autem legisperitos et Phariseos, si Sabbato curare liceret, interrogat, ipsisque tacentibus apprehensum hydropicum sanat, per hoc mystice nobis insinuat quia, etsi sint Pharisei, qui quasi ex quadam perfectione et spiritualis disciplinæ rigore, hominem in Sabbato constitutum, hominem spiritualis vitæ sanctimoniam professum si supplantante diabolo in aliquod lethale crimen deciderit, contemnendum dicant et abjiciendum, scæ misericordissimæ (quia omnes homines vult salvos fieri) non esse voluntatis, ut pereat, ut desperetur, sed ut colligatur, curetur et sanetur. Sane si nihil plus in hac sacra Evangelii lectione utilitatis esset, iste solus versiculus ad consolationem et exemplum divinæ pietatis sufficere nobis posset. Verum quia manna est verbum Dei, diversum legentibus se et discutientibus præstans dulcedinis, ædificationis et doctrinæ delectamentum, teramus, manducemus, ruminemus, si quid forte ex hac sacra Evangelii lectione, ex ipsius Dei dono nobis occurrat quod sapiat, quod ædificet, quod doceat.

Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum Sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Pharisei, qui divisi interpretantur, typum eorum præferunt, qui relicta communi sæculi vita a peccatis et vitiis se diviserunt. Quorum princeps bonus quivis prælatus est et dicitur: *Domus hujus principis vel sancta Ecclesia generaliter, vel sancta quælibet congregatio, vel specialiter quælibet bona anima accipitur. Intrat Jesus in domum principis Phariseorum, quando vel sanctæ Ecclesiæ, vel sanctæ cuilibet congregationi, vel beatæ cuilibet animæ per visitationis suæ gratiam appropinquat.*

Sed, quando, aut quare intrat? *Sabbato manducare panem.* Sabbatum, quod erat dies requietionis, significat quietem mentis. Dum enim homo a peccatis et vitiis, tum etiam a perturbationibus, quæ in spiritali vita occurrere possunt, quamdam sibimetipsi quietem facit, Deum omnipotentem domum suam introducit. Libenter quidem ibi intrat, ut panem comedat. Cibum Dei salus nostra est. Ergo cum pie sancteque vivendo salutis nostræ insistimus, cum Deo reficimur, et in nobis Deum reficimus.

Post mutuam hanc Dei cum homine et hominis cum Deo refectionem, fit tandem quod sequitur, *et ipsi observabant eum.* Judæi observabant eum malitiose, observabant eum, ut reprehenderent et a se repellerent; isti observant eum, ne perdat eum. Observant plane quando veniat, observant quo modo veniat, an per dulcedinem amoris ut mulceat, an per spiritum timoris ut terreat. Observant eum, ne aliquid, quod venientem offendat vel retardet, admittant; observant quomodo per puritatem cordis sanctæque operationis studium venientem apud se manere faciant. Tales observatio-

nes placent Deo. Sed quia talis est præsentis vitæ mutabilitas, quod nullum bonum hominis tam purum esse potest, cui aut ex infirmitate ipsius hominis, aut ex malitia antiqui hostis malum non admisceatur, sicut nec malum aliquod est quod plerumque bonum non sequatur, continuo subinfertur :

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

Sumus enim in quadam medietate, et eorum qui supra nos sunt, et eorum qui infra nos sunt. Supra nos Deus est cum angelis suis et sanctis animabus ; ibi quoque nullum malum est. Infra nos est diabolus cum apostaticis spiritibus et perditis animabus ibi quoque nullum bonum est. In quorum medietate nos sumus, sicut diximus, misti boni cum malis, mali cum bonis, quorum quidam tendunt et ascendunt ad superos, quidam ex nobis tendunt et descendunt ad inferos. Ergo quia talis est hæc nostra medietas, ut in malo constituti malum effugere non possumus, sed plerumque, quanto proficiens in virtutibus sagacior homo est ad agenda bona, tanto facilius subrepat, quæ primum hominem stravit, superbia, post bona illa quæ præmisimus, subjungitur : *Et ecce homo quidam hydropicus.* Fit homo hydropicus coram Domino, quando aut pro collatis sibi a Deo virtutibus, aut etiam pro bonis suis actibus intumescit in se et inflatur, et per hoc defraudat seipsum præmio suo, quod merebatur. Quem tamen omnipotens Dominus, quia pius est, non patitur perire, sed docet eum et admonet, quomodo ad se intra se debeat redire. Unde sequitur :

851 *Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phariseos dicens.* Legisperiti appellantur, qui et a Deo interius, et per doctrinæ scientiam edocti exterius, sciunt et cognoscunt bona quæ agenda sunt. Pharisei dicuntur qui bona quæ sciunt et cognoscunt, bonis operibus exsequuntur.

Si licet Sabbato curare? Ista Domini interrogatio nostra doctrina est. Ideo enim ipse interrogat, ut nos ignorantes scientes faciat, ut sciamus, inquam, quia licitum est nobis, ut Sabbato curemur, hoc est si delinquimus, iterum ad Sabbatum, iterum ad quietem mentis nostræ recurrere festinemus, et vitium, quod nos læsit, humiliter nosmetipsos agnoscences emendemus. Tunc enim vere impletur in nobis quod sequitur :

At illi tacuerunt. Tacent hi qui clamabant, quando in ipsa mentis quietudine, homine humiliter incumbente, vitia conquiescunt.

Ipsæ vero apprehensum sanavit ac dimisit. Apprehendere est, dum hoc quod longe est a se, quasi vi quadam homo trahit ad se. Apprehendit itaque Deus hominem, qui se ab ipso peccando elongaverat, quando eum in quadam internæ dulcedinis familiaritate stringit ad se. Sicque implebitur apostolicum illud quo dicitur : *Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum ipso (I Cor. vi, 17).* Sanat eum, quia per talem hanc sui apprehensionem, veram hominis salutem operatur. Dimittit eum, quando vere humiliat eum. Dicitur enim *dimittere*, quasi

demittere. Bene igitur homo dimittitur, quando per veram humilitatem Deo submittitur. Quia vero impossibile est ut homo in hac vita unquam ad tantam perfectionem, tantamque cordis ac corporis sanctimoniam ascendat, quin cadere valeat, docet nos rursus Dominus, quomodo resurgere post lapsum debeamus. Nam sequitur :

Et respondens ad illos dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadit, et non continuo extrahit eum in die Sabbati? Secunda hæc Domini interrogatio rursus est perfecta nostra eruditio. Asinus, sicut dicit lex, animal est immundum, bos animal mundum. Asinus est sensus noster, quando ad cogitanda ea quæ immunda vitæque castimonie et sanctificationi contraria sunt, inclinamus. **852** Bos est sensus noster, quando munda quæque et rationabilia meditatur. Asinus noster in puteum cadit, quando ex immunditia cogitationum in concupiscentiam carnis labimur. Bos noster in puteum cadit, quando ex mundis cogitationibus et sanctis desideriis, quibus cæteris hominibus præstare nos credimus, superbiendo intumescimus. Ergo quod ait Dominus :

Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadit, et non continuo extrahit eum die Sabbati? per hoc docet nos ut, si aliqua immunda cogitatio in carnalem concupiscentiam, quod est immunditia carnis, vel aliqua munda cogitatio in superbiam, quod est immunditia cordis, nos præcipitaverit, non in his moram faciamus, sed continuo et asinum et bovem nostrum de puteo perditionis hujus extrahamus, et hoc in die Sabbati, in illuminatione videlicet cordis nostri. Sed quia paucorum est ista virtus, apte subjunctum est :

Et non poterant ad hæc respondere illi. Respondere Deo gicuntur, qui hanc Domini doctrinam factis exsequuntur. Quia vero nemo est, qui hæc continuo faciat, qui aut ex concupiscentia carnis, quæ surgit ex immunditia cogitationum, aut ex immunditia cordis, quam parit superbia mentis, in eadem hora, qua in se ista senserit, facile se evolvere possit, subjungit Dominus doctrinam, ut si evadere non possint puteum istum, quin incidant, doctrinam habeant, quomodo resurgere valeant. Sequitur ergo :

Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos :

D *Cum invitatus fueris ad nuptias, ne discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo. El veniens is, qui te et illum invitavit dicat tibi : Da huic locum ; et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere.* Quid, rogo, quid his verbis Domini docemur, nisi ut superbiam fugiamus, humilitati operam demus? Nos quoque, nos sumus, qui tunc quasi invitati nuptias intravimus, quando relicto sæculo spiritualis vitæ propositum aggressi sumus. Admonet ergo nos Dominus ut non in primo, sed in novissimo loco discumbamus, hoc est ut **853** nullius honorem dignitatis nobis affectantes, alicui hominum nos præferamus, nostra æstimatione omnium infimos, omnium nos novissimos dicamus et credamus. Sunt enim nonnulli qui se omnia

infimos, omnium novissimos interdum dicunt et fatentur, nullius se meriti esse inter cæteros, cum quibus sunt, spiritualis vitæ æmulatores conqueruntur. Qui tamen, si ab aliis secundum sua verba iudicarentur vel haberentur, afflicti in semetipsis et conturbati dolerent, gement, contradicerent; illis a quibus contemnerentur et injuriarentur, in nullo inferiores clamarent et protestarentur. Ille vero recte et vere novissimum locum tenet qui et humilia de semetipso sentit, et si ab aliis contemnitur, humiliter et patienter sustinet; qui sic in novissimo loco recumbit, quod per veram se humilitatem omnibus propter Deum humilibus submittit. Hic etsi non ante, in novissimo tamen vitæ suæ tempore ascendere superius jubetur, quando exemptus ex vitæ hujus miseriis, æternæ beatitudini adjudicabitur. Ibi implebitur quod sequitur :

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Coram simul discumbentibus gloriabitur, quando coram sanctis angelicis spiritibus et sanctis electis animabus æternitatis beatitudine coronabitur.

Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Omnis, inquit, qui se exaltat in conscientia, humiliabitur in pœnitentia; et qui se humiliat in pœnitentia, exaltabitur in gloria. Hæc sunt verba sancti Evangelii, quæ pro modulo nostro exponendo transcurramus. Nunc parabolam diligentius intueamur, si quid subtilius in ea donante Deo invenire vel videre valeamus.

Cum invitatus fueris ad nuptias, ne discumbas in primo loco. Nuptiæ nec dici nec esse possunt, ubi principales duæ illæ personæ, sponsus videlicet et sponsa non adsunt. Quasi ad nuptias homo invitatur, quando ad sponsalem illam dilectionis Dei dulcedinem, in qua seipsum Deus animæ dat, per supernæ aspirationis gratiam intus vocatur. In his **854** tandem nuptiis quomodo se contineat, qualiter sedeat, sequens dictio demonstrat :

Ne discumbas, inquit, in primo loco. Duo tantum loca nominat hic Dominus, primum videlicet et novissimum. Congruè autem per hæc duo loca accipi possunt duo motus animi, motus videlicet timoris et motus amoris. Motu timoris homo tangitur, quando ex recordatione peccatorum et timore pœnarum compungitur; motu amoris tangitur, quando ex sola dulcedine dilectionis Dei et desiderio regni cœlorum compungitur. Sed quia sunt nonnulli, qui succidere sibi credunt, si in spiritu timoris saltem plangere peccata sua possint, nec possibile æstimant, ut ad internam illam dulcedinem, quæ ex amore Dei nascitur, aliquomodo pertingere valeant, recte ait Dominus, *ne discumbas in primo loco.* Primus locus est timoris, quia primum est, ut homo Deum timeat, propter timorem Dei et admissa defleat, et admittenda caveat. Sed in hoc primo loco non est discumbendum, non est quiescendum, sed ad locum novissimum, qui est motus amoris, toto cordis corporisque annisu satagendum et festinandum. Neque

animum tam pauper, tamque impotens est qui eum vocavit, quin promovere et perducere eum possit ad quod vocavit. Adjecit ergo, et ait :

Ne forte honoratior te sit invitatus ab illo. Per honoratiorem istum sano intellectu intelligere possumus Spiritum sanctum, qui quasi forte invitatus a Domino dicitur, quando fortuita, id est subito et ex improviso, inopinata visitationis suæ gratia in auxilium hominis a Deo mittitur. Nec prætereundum quod dicit, *honoratior te.* Est enim quasi dicat : Si tu pro bonis tuis actibus et virtutibus, quas accepisti, honorabilem te et honorandum existimas, est *honoratior te*, multoque majore honorandus, colendus, venerandus honore, a quo hæc omnia habes, sine cujus nutu et gratia nihil vales.

Sed quid est quod sequitur : Et veniens is qui te et illum invitavit, dicat tibi : Da huic locum ? Veniens iste, qui hunc et illum invitat, est omnipotens Deus qui et hominem invitat aspirando, Spiritum sanctum invitat **855** in auxilium homini mittendo, quia, quæcumque in homine operatur, per gratiam Spiritus sancti operatur. Dicit quidem, da huic locum, quando expulsis peccatorum sordibus acceptabile habitaculum Spiritus sancti cor hominis facit. Ibi vere impletur quod sequitur :

Et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere. Rubor iste memoriam passionis et sanguinis Christi videtur exprimere. *Cum rubore novissimum locum tenere incipit*, quando ex memoria passionis et sanguinis Christi succensus igne divini amoris, totum cordis sui affectum transfert in Deum. Hoc est enim quod sequitur : *Sed cum rocatu fueris ad nuptias, vade, recumbe in novissimo loco.*

Sed cur dicit, vade ? Ideo quia sunt nonnulli qui sentiunt aliquando intrinsecus vocari se per gratiam Dei, et tamen non vadunt, quia in sui torporis ignavia jacentes, vocantem gratiam sequi nolunt. Illo autem vadit, qui vocanti gratiæ Dei bene vivendo cooperari non negligit. In novissimo loco recumbit, quando per divini amoris dulcedinem in Deo quiescere incipit. Et bene per novissimum locum amor Dei exprimitur, quia vere ibi homo innovatur. In hac saluberrima innovatione hominis impletur quod sequitur :

Ut dicat tibi qui te invitavit : Amice, ascende superius. Ac si dicat : Amicum te nomino, quia et peccata tua pœnitendo et mandata mea operibus exsequendo, amice mecum egisse te recognosco. *Ascende superius.* Ascende de cognitione tui ad cognitionem mei. Quia vero plena et perfecta Dei cognitio hic non datur, sed in æternam vitam electis Dei reservatur (*hæc est enim*, ait Dominus, *vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum [Joan. xvii, 3]*) apte subjungit : *Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.* Gloria ista, ut in celsitudine divinitatis et humilitatis meæ me, sicuti sum, cognoscere possis, nunc, id est in præsentis vita non erit; cum autem præsentis vitæ **856** miseriis transieris, et promissa regni cœle-

nes placent Deo. Sed quia talis est presentis vitæ mutabilitas, quod nullum bonum hominis tam purum esse potest, cui aut ex infirmitate ipsius hominis, aut ex malitia antiqui hostis malum non admisceatur, sicut nec malum aliquod est quod plerumque bonum non sequatur, continuo subinfertur :

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Sumus enim in quadam medietate, et eorum qui supra nos sunt, et eorum qui infra nos sunt. Supra nos Deus est cum angelis suis et sanctis animabus ; ibi quoque nullum malum est. Infra nos est diabolus cum apostaticis spiritibus et perditis animabus ibi quoque nullum bonum est. In quorum medietate nos sumus, sicut diximus, misti boni cum malis, mali cum bonis, quorum quidam tendunt et ascendunt ad superos, quidam ex nobis tendunt et descendunt ad inferos. Ergo quia talis est hæc nostra medietas, ut in malo constituti malum effugere non possumus, sed plerumque, quanto proficiens in virtutibus sagacior homo est ad agenda bona, tanto facilius subrepat, quæ primum hominem stravit, superbia, post bona illa quæ præmisimus, subjungitur : *Et ecce homo quidam hydropicus.* Fit homo *hydropicus* coram Domino, quando aut pro collatis sibi a Deo virtutibus, aut etiam pro bonis suis actibus intumescit in se et inflatur, et per hoc defraudat seipsum præmio suo, quod merebatur. Quem tamen omnipotens Dominus, quia pius est, non patitur perire, sed docet eum et admonet, quomodo ad se intra se debeat redire. Unde sequitur :

851 *Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Phariseos dicens. Legisperiti* appellantur, qui et a Deo interius, et per doctrinæ scientiam edocti exterius, sciunt et cognoscunt bona quæ agenda sunt. Pharisei dicuntur qui bona quæ sciunt et cognoscunt, bonis operibus exsequuntur.

Sic licet Sabbato curare ? Ista Domini interrogatio

857 *Idem enim in se interrogat, ut*

DOMINICAM XVIII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Accesserunt ad Jesum Pharisei, et interrogavit eum unus ex eis legisperitus tentans eum : Magister, quod est mandatum magnum in lege ? (Matth. xxii.)

Licet tota sacra Scriptura sit vera doctrina, per quam credentibus et justis æternæ beatitudinis promittitur vita tamen sacrosanctæ evangelicæ lectionis verba, quæ ipsa Dei sapientia in carne apparet proposita et docuit, superexcellunt universa, quia hæc sunt via et veritas, per quam nunquam fallitur homo aut seducitur, qui ad veram perfectionem et æternam remunerationem pervenire nititur. Quod si interdum verba litteræ aliquantulum durius sonare videntur, tamen sensus mysticus, qui intus latet, admodum dulcis est et suavis. Non enim multum utilitatis conferret, quod semper revoluto anni circulo legitur de interrogatione hac, qua Judæi de Christo cujus Filius sit interrogant, cum Dei gratia cunctis sit notum fidelibus, quod beatæ Mariæ semper virginis filius sit secundum humanitatem, et æterni Patris Filius secundum divinitatem. Sed in magno hujus lectionis mysterio quædam nobis su-

demittere. Bene igitur homo dimittitur, quando veram humilitatem Deo submittitur. Quia verum possibile est ut homo in hac vita unquam ad perfectionem, tantamque cordis ac corporis castimoniam ascendat, quin cadere valeat, doctus rursus Dominus, quomodo resurgere post debeamus. Nam sequitur :

Et respondens ad illos dixit : Cujus vestri asinus aut bos in puteum cadit, et non continet hit eum in die Sabbati ? Secunda hæc Domini ratio rursus est perfecta nostra eruditio. Asinus dicitur, animal est immundum, bos autem asinus est sensus noster, quando ad ea quæ immunda vitæque castimoniam et tioni contraria sunt, inclinamus. **852** *Et quis noster, quando munda quæque et meditamur.* Asinus noster in puteum ex immunditia cogitationum in concarnis labimur. Bos noster in puteum ex mundis cogitationibus et sanctis de-

bus cæteris hominibus præstare nos perbiendo intumescimus. Ergo quod Cujus vestrum asinus aut bos in puteum continuo extrahit eum die Sabbati ?

ut, si aliqua immunda cogitatio in concupiscentiam, quod est immunditia quæ munda cogitatio in superbiam munditia cordis, nos præcipitaverit, faciamus, sed continuo et asinum de puteo perditionis hujus extrahamur Sabbati, in illuminatione videlicet quia paucorum est ista virtus, apte

Et non poterant ad hæc respondere Deo dicuntur, qui hanc Domini exsequuntur. Quia vero nemo est, qui aut ex concupiscentia ex immunditia cogitationum, aut ex cordis, quam parit superbia mentis, in quorum medio est, in ejus vitare ei non commissum est per linguam.

Qui legisperitus tentare et interrogare minimum, dicens : *Magister, quod est mandatum magnum in lege ?* Sicuti est tentatio mala, sic tentatio bona. Tentare proprie hoc dicitur, si sive malum sit, quando homo seipsum volens si hoc quod facere deliberat, possit aut non possit. Bene itaque homo tentat cum in spiritali vita positus probat se ipsum fragili corpore aliquid servitutis et laboris Deo leat impendere, **859** et si adhuc quod vellet potest perficere præ infirmitate, iterum iterumque tentat ; quod est utique bonum et laudabile tentare. Tentat etiam Deum, cum in oratione sua divinam implorat auxilium ; et si semel ac secundo et tertio audiri non meretur, repulsam suam patienter ferens iterum accedit, et pulsat ad januam misericordiam Dei, expectans, si quando tandem mereatur exaudiri ; tentat et interrogat in lectione, tentat in oratione, tentat in assidua meditatione. In hac

sancta tentatione, tali, ut evangelista dicit, utitur interrogatione: *Magister: quod est mandatum magnum in lege? Magister nomen est timoris.* Et est quasi dicat: Patrem meum nominare te non audeo, quia filialem tibi dilectionem non exhibui; tantum *Magistrum* meum te appello et vocito, quia ut *Magistrum* meum te timere debeo, sub magisterio tuo amodo vivere volo, quia, quæ hactenus feci et commisi, a te non didici, et quia tu es qui doces hominem scientiam, et *beatus homo*, ut Psalmista ait, *quem erudieris, Domine (Psal. xciii, 12).* Doce me facere quid velis, et ostende quod sit *magnum mandatum in lege.* Parva et minima pœnitentia opus non habeo, quæ illis sufficit qui tibi placuerunt in sua innocentia *Magnum mandatum* magnæ pœnitentiæ mihi ostende, et doce me quo tibi pro magnis peccatis meis sciam et valeam satisfacere et quantum dederis, secundum numerum et modum culpæ mearum pœnitentiæ meæ extendam et offeram modum. Videtur, et ita sonat littera, quasi interrogatio ista Pharisei Dominum tentantis malitiosa esset. Sed si continuo respondentis et docentis eum Domini nostri verba attendimus, aperte quod non mala, sed bona esset tentatio invenimus. Sequitur:

Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua. Multis modis verba ista a sanctis doctoribus sancte et utiliter sunt exposita; et ideo minus necesse putamus, ut diu his eisdem verbis immorari debeamus. Sed ne omnino tamen intacta relinquamus, **860** primum videamus, si possimus, quid sit quod ait.

Hoc est maximum et primum mandatum. Vere maximum et primum est. Primum quo initiamur, maximum quo consummatur. *Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua.* Tria sunt ista, cor, anima, mens. Ad hæc tria conferre possumus alia tria, de quibus dicit Joannes in Epistola sua: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ (I Joan. 11, 15, 16).* Sed quid est cor? Cor caro est, anima spiritus, mens virtus et fortitudo animæ. Sed ut hujus rei exemplum ponamus, e multis unum dicamus. Pharaonis somnium vidit, quod dormiens corpore vere in anima vidit, sed evigilans quid portenderet nescivit. Postea Joseph veniebat, et mente somnium cognoscens quod iste ignorabat ille luculenter exponebat. Igitur ad *cor*, quod est caro, respicit concupiscentia carnis ad *animam*, quæ est spiritus, respicit concupiscentia oculorum, ad *mentem*, quæ est virtus et fortitudo animæ, respicit superbia vitæ. *Ex toto corde* Deum diligere, est despecta et objecta concupiscentia carnis, cordi illi, in quo prius regnabat amor mundi, dulcem Christi dilectionem inflgere, ut sicut prius commensationibus, ebrietatibus, cæterisque delectabilibus hujus mundi rebus, ad nutriendam in se et perficiendam carnis voluptatem inserviebat sic ad sectandam vitæ castimoniam ad

A ea, quæ sanctitatis sunt et justitiæ, viriliter semetipsum accingere studeat. Postquam hoc modo peccata sæculi reliquerit, paulatim consurgens ad majora, et jam voluntatem peccandi per misericordiam Dei contemnere in semetipso et superare poterit. Qui sic per misericordiam Dei initiatus fuerit, hic Dominum Deum suum ex toto corde diligit.

Sed restat ut *ex tota* etiam anima diligere Deum debeat. *Ex tota anima* Deum diligere est concupiscentiam **861** oculorum abigere. Concupiscentia oculorum est favor et inanis gloria sæculi, quam homo ille debet abigere, qui ex tota anima Deum vult diligere, ut qui favoribus sæculi prius applaudebat, qui placere hominibus actu et habitu prius quærebat, contemni propter Deum in spiritali vita et B contumeliis affici non solum non refugiat, se in spe futuræ vitæ patienter sustineat. Hoc etiam suo exemplo electus Christi discipulus Paulus nos instruit, ubi dicit: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (Galat. 1, 10).* Et Psalmista: *Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos (Psal. lxi, 6).*

Post duo ista sequitur tertium, ut *ex omni mente* sua homo diligit Deum. *Ex omni mente* Deum diligere est a tertio vitio, quod est superbia vitæ, sollicite semetipsum custodire. Quia anima vivimus, congrue per superbiam vitæ superbiam animæ intelligimus. Ille recte et perfecte ex omni mente Deum diligit, qui ex ea parte, qua Deo debet vivere, quod est anima, quantum potuerit, elationis vitium excludere studuerit, ut, si sæculum reliquit, si contemptus hominum patienter sustinet, aut sustinuit propter Deum, non inde in se, hoc est in anima sua inflatur, sed in eadem humilitate, quasi nihil aliquid magni fecerit propter Deum vel sustinuerit, se coram Deo contineat, illi soli, quem amat et desiderat, ex operibus suis solummodo placere appetat. Hoc est vere *ex toto corde, et ex tota anima, et ex omni mente Deum diligere.* Et ut ea quæ latius distinximus, breviter comprehendamus, primo initiamur, secundo provehimur, tertio consummatur.

Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quid est dicere: *Simile est huic*, nisi quod subsequens dilectio proximi similis esse debet præcedenti dilectioni Dei? Quidquid enim homo de cognitione et dilectione Dei percipere meruit, hoc proximo suo nunc exemplo, nunc verbo adaperiat, et vere convincitur diligere proximum sicut seipsum.

862 *In his duobus præceptis tota lex pendet et propheta.* Quod simpliciter possumus intelligere, scilicet quod in his duobus mandatis dilectionis Dei et proximi tota lex et propheta implentur et perficiantur.

Sed notandum cur non dixerit, *tota lex impletur*, sed, *tota lex pendet et propheta?* Lex et propheta quasi pendebant, quia ante adventum Christi neque in terra neque in cælo erant. Quomodo dico eos neque in terra neque in cælo fuisse? Ideo dico eos

In terra non fuisse, quia corda hominum ab imis A elevantes de terra, id est de terrenis, non loquebantur, sed Christum annuntiantes de Christo loquebantur. In cœlo quoque idcirco eos dico non fuisse, quia nullus, licet sanctus et perfectus esset, cœlorum regnum introire potuit, sed omnes ante adventum et mortem Christi ad inferos descenderunt. Venit Christus, et cum ligno crucis legem et prophetas suspendit. Suspendio crucis cogente lex et prophetæ spiritum emisere, quia spirituales sensum prius ignotum de se aperuerunt. Quod autem in his duobus mandatis dilectionis Dei et proximi legem et prophetas pendere dicimus, duo ista mandata duobus lignis crucis Christi non incongrue aptamus; unum dilectioni Dei, quia propter dilectionem Dei Patris Christus ad terras descendit; B aliud dilectioni proximi, quia propter hominem redimendum Christus mori non despexit. Sequitur :

Congregatis autem Pharisæis interrogavit eos Jesus dicens : *Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est?* Per Pharisæos, sicut supra memoravimus, divisos a sæculo hominis sensus accipere possumus, qui etsi non semper noxialiter, inaniter tamen plerumque disjecti atque dispersi, vere quodammodo tunc congregantur, quando superveniente supernæ visitationis gratia ad capiendam et degustandam Divinæ dulcedinis dona, ad illum solum, quem amant et desiderant, uniuntur et colliguntur. Sic sic congregatis 863 ad altiora et diviniora internæ dulcedinis gaudia provehens eos et erudiens, suaviter quodammodo intonat vox divinæ pietatis. Nam hoc est quod sequitur :

Interrogavit eos Jesus. Omnipotentis Dei interrogare est ad ea, quæ ignota sunt, hominem excitare. *Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est?* Per quid ineffabilis dulcedo cordis accipi poterit, quia Deus omnipotens casta filiorum et dilectorum suorum corda in tempore visitationis suæ infundit et reficit. Istud quid, ista dulcedo quæ sentiri corde et gustari valet, sed comprehendere et explicari verbis non valet, vere de uncto spiritu est et procedit, vere ex unctione Spiritus sancti in cor hominis descendit.

Sed inter hæc duo, inter quid et Christum, quoddam est medium, scilicet videtur, quia ex cœlesti D illa dulcedine, quæ cordi hominis ex unctione sancti Spiritus infunditur, vere homo videns efficitur, dum ex splendore divini illius luminis homo fit gnarus, quorum prius erat ignarus, et non solum in interioribus suis, sed et in exterioribus, et circa exteriora ea sapit, quæ prius ignoravit. De ista dulcedine, quæ talia operatur in homine, quærit Deus, cujus filius sit; unde in corde hominis generetur, quomodo acquiratur, ut sua inquisitione hominem scientem faciat quomodo per misericordiam Dei ad eam pervenire mereatur. Unde quanta hæc ejus inquisitio sive interrogatio in filiis suis, in electis et dilectis suis operetur, subsequens responsio Pharisæorum figuratim exprimitur. Nam sequitur :

Dicunt ei : David. Per David, qui visu desiderabilis vel manu fortis interpretatur, cognitio veri, et operatio boni non incongrue figuratur. Quærente Domino, imo magis, ut ita dicam, dulci inspiratione sua hominem erudiente, unde filius iste gignatur, quibus meritis dulcedinem istam homo promereatur, respondet, *David.* Respondet homo interroganti Deo, quando humiliter obedire incipit Dei verbo. Dicit, *David,* quando ex instinctu inspirationis divinæ, et ad cognitionem 864 veri, et ad cooperationem boni totus tendere et anhelare incipit. Huic respondet invisibiliter Deus verbis sequentibus :

Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis. Non negat Dominus quin filius iste, dulcedo ista divinæ unctionis, ex cognitione veri et operatione boni possit acquiri, sed modum quemdam quærit, modum videlicet illum, quomodo David vocet eum in spiritu. Quærit sane unde istud desiderium primum surgat in homine, quod est vocare in spiritu Dominum, et quomodo ista dulcedo postea acquiratur ab homine, quod est filius; non ut ipse, qui omnia scit, a nobis discat, sed ut nescientes nos sua interrogatione scientes faciat. Unde quod quærit, continuo ipse exponit, cum dicit : *Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis.* Ac si dicat : Verum est, ut dicis, quia ex cognitione veri et operatione boni filius iste gignitur, interna hæc cordis suavitas concipitur. Sed est medium quoddam, quod solius Dei est, humilitas videlicet mentis, quam sola Dei gratia homini conferre potest, quæ congrue per verbum illud *sede* exprimitur. Est enim *sedere* in humilitate et placida mentis tranquillitate Christo adherere. Potest homo Deo subveniente et labore proprio innitente, ad cognitionem veri, ad operationem boni utcumque pertinere; ad veram et perfectam cordis humilitatem et quietem nunquam homo laboribus suis potest ascendere, nisi omnipotens Deus ex magnifica sua gratia in cor hominis faciat eam descendere. Unde recte dicitur : *Dixit Dominus Domino meo,* spiritui meo. Nam dum dicitur, *Dixit Dominus,* omnipotens Deus est intelligendus, cum subjungitur, *Domino meo,* spirituum hominis non inconvenienter accipiendum esse æstimo. Spiritus hominis fit *Dominus* hominis, quando superiori suo, quod est Deus, unitus per dulcedinem internam associatur, et inferiori suo, quod est corpus, per timorem et amorem Dei principatur et dominatur. Sed quam suavis sit ista humilitas, quam amabilis sit ista a sola gratia Dei descendens in cor hominis mentis tranquillitas, vera illa Veritas innotuit nobis, cum dicit : *Sede a dextris meis.* 865 *A dextris* dicit, non a sinistris. Ac si dicat : *A sinistris,* hoc est ab adversitatibus mundi hujus, sive ex convitiis aut contumeliis illatis tibi ab aliis, nolo humiliaris, sed volo ut *a dextris meis,* a diversis gratiarum mearum donis suaviter humiliatus, a torrente voluptatis meæ suaviter poteris et inebrieris.

Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Scabellum ideo pedibus supponitur, ut pedes sublevantur et sustententur. Sed quid per pedes? Intellectus utique et affectus. Inimici illi, quos ineffabilis misericordiae Dominus *scabellum pedum* horum se pollicetur positurum, sunt boni sensus, bona desideria, sanctæ cogitationes, et quæcunque sunt alia bona, quæ ad ineffabilem illam dulcedinem perducunt et adjuvant hominem. Ista omnia quasi inimici quidam hominis sunt. Inimicantur enim et adversantur ei, dum eum fugiunt, dum accedere ad eum et appropinquare nolunt. Sed dum omnipotens Deus per suam pietatem hominem ad veram perduxerit humilitatem, mentisque tranquillitatem, in qua et per quam vera cordis dulcedo acquiritur, *inimicos ejus ponit scabellum pedum ejus*, quando omnia ista, bona videlicet desideria, bonos sensus, sanctas cogitationes ita ei subjicit, ut fiant etiam quasi quoddam sustentamentum pedum ejus, per quod et in intellectu et in affectu suo sublevetur ad Deum. Et est quasi dicat: Modum, quo ista fiant, a te quero, quem, quia tu nescis, per meam inquisitionem tibi manifesto. Iste est modus: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis.* Et bene, quia ad illud speciale internæ dulcedinis gaudium, in quo munda mens contemplantur Deum, nunquam homo condescendere poterit, nisi ex supernæ visitationis gratia perfecte humilitatis fuerit. Ipsi enim est, gratia sua cor hominis visitare et humiliare, et in eadem humilitate tenere, ut ita dicam, et servare, donec eo usque perveniat, quod per misericordiam Dei dominari inimicis suis incipiat. Hoc est enim quod ait, *sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*

866 Donec inimici illi tui, quod sunt sensus boni et cætera bona, quæ prius tibi adversabantur quodammodo et inimicabantur, scabellum pedum tuorum ponantur, hoc est donec intellectus tuus per cognitionem boni illuminetur, donec affectus tuus per ipsius dulcedinis immersionem sublevetur. Hæc est solius Dei virtus et operatio, quam si ipse operari per misericordiam suam in homine desierit, quis ad capiendam et consequendam eam idoneus esse poterit? Unde post omnia ista subjunxit evangelista:

Et nemo poterat ei respondere verbum; neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare. Hæc verba nos miseri melius in nobis ipsis cognoscimus et intelligimus quam exponere possimus. Audito modo isto, quem æterna nobis Sapientia proposuit, nemo ei verbum respondere potuit, quia ad ineffabile illud divinæ dulcedinis sacramentum suis viribus vel meritis pertingere nullus hominum poterit. *Neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare,* quia nullus hominum quantumcunque castus quantumcunque justus, illam sibi audaciam assumere debet, ut *ex illa die*, ex illa cœlesti illuminatione, quando aut quomodo ex occultis pietatis divinæ thesauris producat, et medullis

A humani cordis infundatur, scire cupiat, cum scire non debeat. Dicit enim ipse Dominus: *Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat aut quo vadat* (Joan. III, 8). Sed quod scire non possumus, sentire in nobismetipsis per misericordiam Dei mereamur, quatenus ipsius visitante gratia in vera humilitate radicati, eo usque perveniamus, ut prædicti inimici nostri scabellum pedum nostrorum ponantur, hoc est ut in intellectu per cognitionem boni illuminemur, et in affectu per supernæ dulcedinis infusionem sublevemur. Quod ipse præstare dignetur Dominus noster Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

867 HOMILIA LXXXVII.

B IN DOMINICAM XIX POST PENTECOSTEN PRIMA.

Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili; remittuntur tibi peccata tua (Matth. IX).

Quod Dominus noster Jesus Christus, qui est salus et fortitudo omnium in se sperantium, hominem istum prius in ea parte quæ sublimior et dignior est, quod est anima, peccata dimittendo sanavit, et postea in ea parte quæ inferior est, quod est corpus, optatæ sanitati redonavit, per hoc manifeste nos edocere voluit, quia ex infirmitate animæ corporis plerumque infirmitas nascitur. Nam dum anima peccatorum languore attrita contabescit intus, justo omnipotentis Dei judicio debilitatur et corpus, ut quid intus patiat carnalis cruciatibus foris erudiat.

Sed, et si nihil aliud in hac sacra Evangelii lectione nobis luceret, propter magnificam illam omnipotentis Dei miserationem, qua miserum istum, qui pro salute sua non rogavit, propter fidem aliorum hominum, sola spe, sine verborum supplicatione eum Domino offerentium sanavit, magna nobis esset consolatio, quorum spes et res tota pendet in Deo. Si enim illum sanavit, qui non rogavit, propter solam, ut diximus, spem offerentium, multo libentius pietatis suæ remedium confert illis, qui omnimoda devotione cordis et animæ illi soli se subjiciunt, qui et sperando et orando die noctuque pro salute sua pedibus ipsius indefesse procumbunt. Istorum vere oratio nunquam peribit. Nunquam enim sine magni fructus effectu transibit. Ipse enim qui melius novit quid nobis prosit et necessarium sit, etsi non semper ad votum, semper tamen audit nos ad salutis nostræ profectum et effectum. Fidelis namque oratio comparatur telo. Telum cum jacitur, nunquam cadit, nisi feriat aliquid. **868** Sic et oratio, quæ ex fervente spiritu, quasi ex quodam arcu ad Deum transmittitur, semper aliquid ferit, quia aut illi, a quo fit, sive illi, pro quo fit, vel etiam utrisque ad gratiam et salutis remedium provenit.

Sed et sacrosanctum illud Evangelium Christi et

Ecclesiæ continet sacramentum. Præscribit enim nobis misericordiam illam, quam per sanctam humanitatem suam humano generi fecit. Præscribit nobis etiam misericordiam et veritatem illam, quam in die iudicii cum bonis et malis, cum electis et reprobis facturus erit.

Ascendens, inquit evangelista, *Jesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam*. His paucis verbis, universa Christi sacramenta comprehenduntur, Christi videlicet incarnatio, passio, resurrectio et ascensio, quæ scire nos convenit, quia sine fide horum sacramentorum nemo salvari poterit. Hæc sunt quatuor illa animalia, quæ circa maiestatem Domini scribuntur, homo videlicet et vitulus, leo et aquila, ut admoneamur in specie hominis quod Deus invisibilis homo visibilis factus sit pro nobis. Per vitulum, pro nobis in cruce passum; per leonem, quia devicta morte resurrexit; per aquilam, quia ascendendo sanctam humanitatem suam in cælum transvexit. *Ascendens*, inquit, *Jesus in naviculam*.

Per naviculam potest accipi humiliata caro Christi. Per naviculam humiliatam carnem, humilitatem conscientiam beatæ virginis Mariæ nihilominus possumus intelligere. In naviculam Jesus ascendit, quando de immaculato castissimæ Mariæ virginis utero humanitatis formam assumpsit. Et quare dicit, *ascendit*, **869** cum convenientius diceretur, *descendit*? Bene, quia ejus ad nos descensus, noster ad eum fuit ascensus. Per hoc enim, quod ad suscipiendas in se nostræ infirmitatis miseras ipse ad nos descendit, fecit ut de calamitatibus et miseriis, quibus subjacemus, ad gaudia vitæ, quæ præparavit diligentibus se, et nos quandoque ascendere possemus.

Ascendens in naviculam transfretavit. Per verbum *transfretavit*, tota in hoc mundo Christi conversatio potest intelligi. Potest et in eodem verbo intelligi Christi passio et resurrectio. *Transfretavit*, dum in hoc mari magno, scilicet, in hoc mundo omnes calamitates et miseras humanæ infirmitatis, præter solum peccatum, patiendo laboravit. Proprie *transfretavit*, quando moriendo et resurgendo hæc omnia superavit, et simplici morte sua, quam pertulit in carne, a duplici morte corporis et animæ nos liberavit. *Transfretavit*, quando data nobis per resurrectionem suam spe resurgendi, ad æternam nos vitam reparavit. Sic ascendendo et transfretando venit in civitatem suam.

In civitatem suam venit, quando cum omnibus electis illis hominibus, qui surrexerunt cum ipso, quorum innumerabilis, ut credere possumus, erat multitudo, in cælum ascendit, et sanctissimam illam humanitatem suam vultui maiestatis æternæ præsentatam super omnes choros angelorum exaltavit et collocavit. Et bene dicitur, *venit in civitatem suam*, quia regnum cælorum, quod semper civitas ejus fuit secundum divinitatem, fecit civitatem suam secundum humanitatem. Ascendit itaque, sicut dixi-

mus, nascendo, transfretavit moriendo et resurgendo, venit in civitatem suam ascendendo.

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Paralyticus iste significat totum genus humanum, languore peccatorum sauciatum et debilitatum. Sed et nos miseri per eundem paralyticum signati sumus, qui in carne quasi in lecto jacemus, dum eam plus debito diligentes et foventes, quietem, quam non deberemus, ultra quam debeamus, et interdum necessarium habeamus, ei indulgemus. Per eos vero qui obtulisse Domino paralyticum memorantur, nec tamen nominantur, sive sancti angeli, sive universi beati homines illi, cui cum Domino surrexerunt, et in cælum ascenderunt, vel **870** etiam beatæ justorum animæ, quæ ex eo tempore, quo Christus surrexit et ascendit, ad cæli gaudia translata, vel quotidie transeunt, apte figurantur.

Nec supervacue ponitur, *et ecce*, quia statim, ut Christus ascendit, videntes sancti angeli, sanctam et glorificatam illam humanitatem Christi, tanta dilectionis dulcedine ei astricti sunt, quod per illam dilectionem totum genus humanum, quorum ipse causam et naturam suscepit, diligere cœperunt, in tantum ut non desisterent ab illa hora Deo paralyticum istum, quod est genus humanum, offerre. Nam sanctissimæ ejus humanitati humanitatem illam, cujus ipse particeps et consors fieri dignatus est, sine intermissione commendabant et commendant. Sed et sancti illi, qui cum Christo surrexerunt, sive beatæ illæ justorum animæ, quæ post resurrectionem et ascensionem Christi rebus humanis exemptæ, cum Christo regnant in cælo, quotidie nos Deo offerunt, quia intercedentes pro nobis mortalitatis nostræ miseras, quas illi per misericordiam Dei evaserunt, ipsius miserationi die et nocte suggerunt et innotescunt. Miserans enim omnipotens majestas tantos humanitatis nostræ dolores et miseras, tales offerentes, tales, inquam, patronos et intercessores, qui quotidie pro peccatis nostris essent apud ipsam intercedentes, sua nobis providit misericordia, sicut specialiter de beatissima domina nostra virgine Maria habemus in oratione ipsius, qua Domino per ipsam supplicamus et dicimus:

Quam idcirco de hoc sæculo transtulisti, ut pro peccatis nostris apud te fiducialius intercedat. Nam quomodo nos miseri inter diversa et innumera hujus sæculi peccata et crimina, cujus maxima pars in gentilitate et Judaismo posita contradicit Christo, servit diabolo, et cum ex ipsis etiam qui Christiani vocantur, decimus vix homo debitam fidem servet Creatori suo, quomodo, inquam, ne dicam salvari, sed etiam aliquandiu subsistere possemus, si istos offerentes, beatissimam videlicet dominam nostram, quæ specialiter et indesinenter orat pro humano genere, nec non et sanctos angelos, cæterosque, de quibus dictum est, Christi electos quotidie pro peccatis nostris apud Deum intercedentes in cælo non haberemus? Tanti enim sunt coram Domino, quod orationes eorum et merita tutissima **871** nostræ

vitzæ et miserizæ sunt suffragia. Unde continuo subinfertur :

Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico. Dei videre est Dei approbare, Dei eligere et amare. *Videns*, hoc est approbans et amans fidem, *illorum*, hoc est vel eorum, qui in fide et veritate semper cum Domino perstiterunt, sanctorum videlicet angelorum, qui nunquam a Deo recesserunt sive eorum, qui in carne adhuc positi, fidum cor ad Deum habuerunt, electorum videlicet hominum ac spirituum, qui in fragili vita fideliter Deo servierunt.

Lixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Fides enim hoc non solum dicitur, quod homo credit in Deum, sed quod etiam fidum cor habet ad Deum. Quia vero filiorum est amare, per tria hæc verba, *confide, fili, remittuntur tibi peccata*, tria nobis Dominus voluit insinuare, scilicet fidem, dilectionem, peccatorum remissionem, docens nos per hoc et admonens, quia nisi homo habeat fidem, fidem dico quæ per dilectionem operatur: *fides enim sine operibus mortua est* [Jac. xxii, 26]), ad remissionem peccatorum pervenire non potest.

Hæc nimirum verba omnipotens Deus tunc quodammodo dixit, quando propter fidem et meritum paralyticum offerentium, misso de cælo dilectis discipulis suis Spiritu sancto fidem suam ad curationem paralytici, generis scilicet humani, per eosdem apostolos suos per universum mundum voluit prædicari, ut qui crederent et baptizarentur remissionem peccatorum consequerentur et qui, corrupta fide quam in baptismo susceperunt et promiserunt, rursum peccatis inquinarentur, per pœnitentiam et lacrymas rursum rebaptizarentur et sanarentur. Post collata hæc humano generi divinæ miserationis dona, statim surrexerunt qui impugnauerunt fidem sanctæ Ecclesiæ et destruere voluerunt. Unde sequitur :

Et ecce quidam de Scribis dixerunt inter se: Hic blasphematur. Per Scribas istos malignos spiritus accipere possumus qui quoniam pro diis coli et haberi voluerunt, quidquid servitutis et honoris per fidem et fidei operationem a creatura Creatori impendebatur, vel adhuc impenditur, et tunc oderunt et **872** nunc et semper odio habebunt. Sed et hæreticos per Scribas istos intelligere possumus, qui contra Ecclesiam Dei se erexerunt, et perversa doctrina sua fidem catholicam ab ipsis apostolis eorumque successoribus sanctæ Ecclesiæ traditam impugnantem destruere nitebantur, dicentes: *Hic blasphematur. Hic blasphematur*, quodammodo dicebant, astruentes fidem catholicam quamdam esse blasphemiam, nec per baptismi regenerationem hominem pertingere posse ad peccatorum indulgentiam et remissionem. Sunt etiam nonnulli ex ipso numero salvandorum, qui desperant interdum de misericordia Dei, quasi ob enormitatem scelerum suorum veniam consequi non possint peccatorum, dicentes intra se: Tanta peccatorum immunditia pollutus, tantis cordis et animæ sordibus et nequitiiis invo-

lutus sum, ut etiam indignus sim, quo salvari debeam aut possim. De his omnibus recte dicitur, *hic blasphematur*. Est enim desperatio blasphemia in spiritum sanctum, qui dicitur, et est remissio peccatorum. Sed sive sint hæretici fidem Christi impugnantem, sive isti, qui desperando de misericordia Dei, Deum sunt blasphemantes, quos tamen ille, qui est vera spes et salus hominum, salvare disposuit, quasi in hæc verba alloquitur, et dicit :

Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis malum in cordibus vestris? Non dicit: ut quid cogitastis, sed ut quid cogitatis? ostendens quia pœnis illis quas hic peccatis suis meruerunt, quorum hic remissionem nec quæsierunt nec speraverunt, ibi sine fine æternaliter subiacebunt. Et quia iniusti et peccatores non tantum cruciantur pœnis, quas ante diem iudicii sustinent in anima, quantum timore futuræ damnationis, qua post diem iudicii æternaliter damnabuntur et in anima et in corpore, sequens iste versus mystice videtur exprimere.

Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, aut dicere: Surge et ambula? Ista Domini interrogatio, ipsius est operatio. Nam, sicut sæpe dicere solemus, dicere Dei est facere Dei. Dicit quodammodo ista Deus miseris peccatoribus, quando in ipsis constituti pœnis, ad augmentum doloris, propria conscientia sua torquentur in semetipsis, accusantes se, licet sero, **873** et increpantes, quod, dum potuerunt, tantas miseras declinare, noluerunt. *Quid est facilius, inquit, dicere: Remittuntur tibi peccata, aut dicere: Surge et ambula?* Ac si dicant: Facilius, imo felicius fuisset nobis miseris et peccatoribus, peccata nostra, pro quibus patimur ista tormenta, per pœnitentiam et lacrymas abluisse, quam non credendo et desperando de misericordia Altissimi ad tantas miseras devenisse, ut dicatur nobis, *surge et ambula*. Futurum enim est nobis ut resurgere debeamus. Sed resurrectio ista erit nobis ad mortem, non ad vitam, non ad refrigerium alicujus consolationis, sed ad cumulum æternæ damnationis, cui ita addendi erimus, quod nunquam inde resurgere poterimus. Hæc sempiterna impiorum damnatio, non incongrue nobis exprimitur in verbo *ambula*. Nam sicut ille qui ambulat, semper fatigatur et laborat, sic et isti quasi semper ambulantes sunt, quia semper de pœnis in pœnas transeunt. Sequitur :

Ut autem sciatis quoniam Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Tunc ait paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, et vade, in domum tuam.* Filium hominis se appellat, quia in sola forma humanitatis, in qua iudicari, pati et mori voluit, omne genus humanum iudicaturus apparebit. Ibi vere implebitur quod dicitur: *Ut autem sciatis quoniam Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata*, quia boni et mali ibi cognoscent et videbunt quod Filius hominis, qui et Filius Dei, solus ille fuit et est, qui peccata dimittere potuit et potest, cujus misericordia est quod

justi salvantur, cujus justitia est quod impii dam-
nantur. Unde sequitur :

*Tunc ait paralytico : Surge, tolle lectum tuum, et
vade in domum tuam.* Paralyticus humanum genus
est, sicut diximus, cui tunc dicitur, *surge*, quando
omnis humana creatura jubetur resurgere: *Canet
enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos im-
mutabimur (I Cor. xv, 52).* Tollit lectum suum,
quando unita corpori anima unius cujusque resuscita-
tur. *In domum suam vadit*, quando pręparatas
sibi a Deo mansiones unusquisque intrabit. Hoc
est enim quod sequitur :

Et surrexit, et abiit in domum suam. Mox enim,
ut cęlestis illa tuba **874** insonuerit, et resuscita-
tum de pulvere terrę corpus suum unusquisque
reinduerit, *abit in domum suam.* Abeunt justi in do-
mum gaudii et quietis, abeunt injusti in domum
perditionis et in domum æternę damnationis.

*Videntes autem turbę timuerunt, et glorificaverunt
Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.* Turbę
istę turbę sunt angelorum, turbę sunt omnium red-
emptorum, turbę sunt omnium damnatorum. Om-
nes istę turbę videntes, quomodo justo Dei judicio
pii salvantur, quomodo justo Dei judicio impii dam-
nantur, *timuerunt.* Timebunt justi, timebunt et in-
justi. Timebunt justi timore sancto, timore filiali,
timore utique illo, de quo dicitur in psalmo : *Timor
Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi (Psal.
xviii, 10).* Timor iste nihil aliud est nisi suavis et
humillima subjectio illa, quo angelici spiritus, et
omnis electorum numerus omnipotenti Deo se sub-
jicient, quando cognita et perfecta, justissima
æquitate sua ampliori dilectione diligere eum inci-
pient, quam unquam antea diligere scirent aut
potuissent. Timebunt et injusti, sed timore non
æquali. Illorum timere est pedibus omnipotentis Dei
æternaliter subjacere, quia ei, quem hic despexe-
runt, licet inviti et nolentes, ita ibi subjiciuntur,
quod tormenta illa diabolo et angelis ejus prępara-
ta, quę hic meruerunt, ibi sine fine lugebunt.
Peracto tali judicio inter bonos et malos, inter
justos et injustos, tandem fit quod sequitur :

*Et glorificaverunt Deum, qui potestatem talem de-
dit hominibus.* Glorificant eum justi, glorificant et
injusti, quia sicut gloria omnipotentis Dei est mise-
ricordissima justorum salvatio, sic nihilominus
gloria ipsius est justissima iniquorum damnatio.
Pertinet tamen specialiter verbum istud *glorificave-
runt* ad redemptos, in delectationibus, quę sunt in
dextera, tunc æternaliter collocatos, qui sine fine
Deum glorificant, quia æternaliter eum laudant et
adorant, et quod salvati sunt, ipsius solummodo
dominationi et miserationi attribuunt.

Qui dedit potestatem talem hominibus. Qualem?
Talem utique, qualem tunc redempti Dei habent,
qui in Christo et per Christum omnia valent. Tantę
enim potestatis erunt, quod omnia valent quę vol-
lunt. Ubiunque anima voluerit **875** ibi corpus
est, ad omnia animę corpus obediens; anima vero

nihil nisi quę Deo placita sunt, desiderabit vel
amabit. Sicque fit quod in alio Evangelio Christus
dicit : *Si duo ex vobis aut tres consenserint super ter-
ram (Matth. xix, 14).* Duo vel tres consentiunt super
terram, quando in spiritu, in anima, in corpore
electi omnes ita Creatori suo iniuntur et constabi-
liuntur, quod nunquam ab eo separabuntur, et sicut
nunquam volunt, sic nunquam aliquid, quod omni-
potenti displiceat, aut majestatis ejus oculos offen-
dat, facere possunt. Ad hanc potestatem perducit
nos, qui potest omnia, Jesus Christus Dominus
noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et re-
gnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVIII.

IN EADEM DOMINICAM SECUNDA.

*Ascendens Jesus in naviculam transfretavit, et ve-
nit in civitatem suam (Matth. ix).*

Transcurso et exposito allegorico sensu, libet ali-
quid loqui de sensu morali, et ea, quantum Domi-
nus dederit, tangere, quę nos intrinsecus tangunt,
quia hoc fructuosius et avidius auditur, quod de
unoquoque nostrum, quam verum sit, quod dicitur,
per experientiam scitur. Ubi ad Christum et ad Ec-
clesiam referri possunt quę leguntur, dulcia nimis
sunt ad audiendum et jucunda; ubi vero ea quę de
Christo dicuntur, ad animam referuntur, per hęc
homo ad cognoscendum seipsum excitatur; contra
tentationes qualiter armari debeat, admonetur; de
bonis Domini, quę percepit, in quanta humilitate
se continere debeat edocetur. Sic et in præsentī
sancti Evangelii lectione nunc de bonis. nunc de
malis instruimur: de bonis, quę dantur a Domino;
de malis, quę contra nos insurgunt tentationibus,
et qualiter in his vicissitudinibus nos habere oportet
informamur.

*Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit, et venit
in civitatem suam.* Per naviculam humiliata hominis
anima accipi potest, in quam naviculam Dominus
Jesus ascendit, dum per suam visitationem et illumina-
tionem ad eam dignantur veniri. In hanc navicu-
lam potius descendisse quam ascendisse dici debe-
ret. Sed quia Spiritus sanctus intendit, quod suus
ad nos descensus noster sit ascensus, ideo *ascen-
disse* eum in naviculam describit, ut hoc commen-
daret, quia **876** dum ipse descendit ad nos, facit
utique ad se ascendere nos.

Et vide ordinem: ascendens *transfretat*, transfre-
tando *venit in civitatem suam.* Dominus noster Jesus
Christus in nobis ascendendo transfretat, quando
ferventes concupiscentias, in modum freti fervidas,
in nobis comprimit et mitigat. Mitigatis et sedatis
concupiscentiis iniquis, *venit in civitatem suam.* Quę
est civitas ejus? Civitas ejus est cor hominis, quod
ipse, dum visitaverit, civitatem suam facit, in qua
jugiter sedeat et regnare valeat. Superatis concupi-
scentiis veniente Domino Jesu in civitatem suam, id
est in cor hominis, fiet procul dubio quod sequitur :

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto.
Paralyticus iste est, ut æstimo, spiritus hominis,

paralysi peccatorum debilitatus et contractus. Nec incongrue per paralysim accipitur peccatum, quia sicut paralysis unumquodque membrum, quod invaserit, confringit et debile reddit, sic peccatum spiritum hominis confringit et distrahit, ut ad omne opus bonum infirmus et invalidus sit. *Jacet in lecto spiritus*, dum carnis onere prægravatus pigritiæ et socordiae ultra modum est deditus. Hunc paralyticum, id est spiritum nostrum per peccatum contractum et infirmum de lecto carnalis quietis surgere nolentem nec valentem, necesse est ut habeat offerentes se Domino. Qui sunt isti offerentes, nisi sancta desideria, **877** bonæ voluntates, innoxiae cogitationes? Non enim nisi istis offerentibus potest sanari noster spiritus; sed dum desiderio boni accendimur, dum cogitationibus sanctis sursum extendimur, longe a salute nostra non erimus, sed ab eo qui semper desideriis justis præsto est, saluti donabimur. Quod consequenter in facto et fide istorum offerentium docemur. *Et videns*, inquit, *Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*. Videre Dei est diligere Dei. Videt fidem istorum offerentium, quia amat et approbat desiderium et fidem pauperum suorum. *Dicit paralytico*, dum cordis nostri satisfacit desiderio. Suum enim dicere est ejus facere. *Confide, fili, remittuntur tibi peccata*. Admonet ut tanquam filius confidens cor fidum habeat ad Deum, quia hæc est fides, quæ per dilectionem operatur, ut ante omnia et super omnia Deus diligatur, deinde proximus, quem ita sincere amplecti et amare debemus, ut nullam amaritudinem vel indignationem contra eum habeamus, scientes quod per hoc peccatorum remissionem mereamur.

Sed quia tentatio est vita hominis super terram, et, ut Salomon ait, semper malum contra bonum, et bonum contra malum surgit, insurgentes adversum nos tentationes denotantur cum subjungitur: *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat*. Per Scribas intelligi possunt homines illi, quibus Deus scientiam suam dedit, et in sapientia sua erudit, quos sua invisibili doctrina doctiores fecit, quam ullus doctor per litteram sonantem exterius eos docere possit. Magnum est hoc omnipotentis Dei donum, si per humilitatis custoditur bonum. Sed quia plerique datam sibi a Deo scientiam ad propriam magis quam ad Dei retorquere moluntur gloriam, ideo posuit *quidam*, id est singulares, quia tales de sua putant se habere singularitate, quod Dei solummodo acceperunt bonitate. Inter hæc tamen, quia Deus suos non patitur perire, divino munere compuncti recurrunt ad se, dicentes gemendo intra se: *Hic blasphemat*. Ac si dicant. *Hic spiritus meus et sensus meus, qui sic extollitur et inflatur, et inaniter gloriatur, hic blasphemat*, quia vere blasphemia est in Deum, quod Dei est facere **878** meum, qui per me et a meipso nihil sum aut possum. In hac bona cogitatione et redargutione, quia homo spiritum suum cohibet et redarguit, offert se Deus videndo hoc et interrogando, sicut sequitur:

A *Et cum vidisset cogitationes eorum, dixit. Cogitationes istas videt, quia cogitationes tales amat, quibus homo seipsum de blasphemia sua acriter intus dijudicat. Et ne talibus, si forte impetaret, cogitationibus consentiamus, admonet dicens:*

Ut quid cogitatis malum in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, aut dicere: Surge et ambula. Cum Dominus aliquid interrogat, non ideo interrogat, quasi nesciens scire cupiat, sed ut sua interrogatione nos quæ ignoramus scire faciat. Malum in cordibus nostris cogitamus, dum donum Dei, quod nostrum non est, nobis superbiendo ascribimus. Dicit namque Deus in homine, dum homo seipsum de stultis et blasphemis cogitationibus suis redarguit, et quod facilius sit ei **B** in humilitate se submittere, quam superbiendo se extollere, intus sibi in animo proponit: *Quid est tibi, inquit, facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, aut dicere: Surge et ambula?* Istud surgere et ambulare, licet alias in bona significatione ponatur, hic tamen in bono non accipitur. Surgere itaque et ambulare est cor suum jactanter erigere, et de ipsa cordis jactantia suavem sibi delectationem quamdam, in qua jugiter versetur, facere. Hoc malum surgere et ambulare, omni animæ ad cœli palatium festinanti est præcavendum, imitando exemplum illius, qui dicit: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenientis requiem animabus vestris* (*Matth. xi, 29*). Melius est utique, ut homo peccatorem se recognoscens humiliter peccata sua sibi dimitti postulet, quam surgat erectus et elatus, et in ipsa elatione sibimet suaviter complacendo ambulet. Quorum enim mens humilis est et mitis, vere inveniunt requiem animabus suis. Hoc considerans beata anima dicit ad se intra se: *Facilius, imo felicius tibi est peccatorem te recognoscere, quam surgere per mentis elationem, et ambulare, id est suavem inde superbiæ concipere delectationem, quia si te peccatorem recognoscens humiliaveris, 879 coram Deo exaltaberis, si surrexeris erigendo te, conlenueris*

Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

D Per hoc quod ait, *ut autem sciatis*, vult nos facere scire, ut sicut ipse, qui est Filius hominis et Filius Dei, per humilitatem humanitatis suæ potentiam accepit a Deo dimittendi peccata, ita et hoc nos vult scire, quod per humilitatem mereri debeamus remissionem peccatorum. Et quia solus potest peccata dimittere per potentiam, et vult quasi misericors per misericordiam, ait paralytico, *cujus dicere est facere: Surge, tolle lectum tuum*. Per istud surgere, bonum quoddam surgere possumus intelligere. Ruina et casus animæ est superbia; exaltatio vero animæ est humilitas. Et sicut vera ad Deum cordis erectio est humilitas, ita cordis dejectio est ruina et superbia. Ab hac ruina superbiæ homo surgit, dum in vera humilitate cor ad Deum erigit. *Tollit lectum, dum cor-*

pore, quod potest, operatur rectum; *vadit in domum suam*, dum inter conscientiam suam, quæ est domus ejus, opus bonum abscondit, dicens cum Paulo apostolo: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* (II Cor. 1, 12).

Et surrexit, et abiit in domum suam. Duo posuit, *surrexit* et *abiit*, et medium illud, quod alius evangelista commemorat, intermisit. Dicit enim evangelista alius quod surgens *tolleret lectum 880 in quo jacebat*, et sic abiit in domum suam (Marc. 11, 12). Per hoc, quod duo posuit, et medium tacuit, puto hoc significari quod homo ille qui a ruina superbæ surrexit, et cor humile ad Deum erexit et in domum suam abiit, hoc est, intra conscientiam suam bona abscondendo soli Deo appetit placere, medium illud, id est bona opera sua, quasi nulla sint, se in humilitate debet continere, et de his tacere. Dum sic homo profecerit, et eo ordine, sicut diximus, processerit, fit laus et glorificatio quædam in homine, de qua subjungitur:

Videntes turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Turbæ istæ sunt sensus hominis per humilem pœnitentiam turbati, qui post ita omnia trepidare et timere incipiunt timore sancto, timore casto, omnique reverentia se subdere Creatori suo, illum glorificantes, *qui dedit potestatem talem hominibus.* Qualem potestatem? *Talem* utique, qualem audivimus, quia vere magna est potestas, cum liberati a peccatis remissione peccatorum donabimur, cum surgentes per bonam et laudabilem vitæ operationem, in humili conscientia nihil boni aut virtutis nos egisse æstimamus, omni devotione et humilitate Dominum Deum glorificantes, qui gloriatur solus gloriosus et excelsus per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

881 HOMILIA LXXXIX.

IN DOMINICAM XX POST PENTECOSTEN PRIMA.

Simile est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. (Matth. XXII.)

Licet cælorum regnum multas in sanctis Scripturis significationes habeat, tamen in præsentī loco fidelem quamlibet animam non inconvenienter significat, quæ homini regi, æterno Patri videlicet cuncta regenti, similis efficitur, quando in baptismo ab originali, aut post baptismum ab actuali peccato humiliter pœnitendo abluitur. Tunc revera rex semperpiternus, Deus Pater, summo regi, *Filio suo*, veras *nuptias facit* ac præparat, dum, sicut jam diximus, aut per baptismi gratiam, aut per veram pœnitentiam animas salvandorum sibi conjungit et consociat, istos etiam ad cœlestes nuptias triplici invitatio-
ne, hoc est natura, doctrina et gratia. Quæ autem prima sit vocatio, consequenter præsens innuit parabola.

Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Per servos in prima vocatione missos, intelligere non incongrue possumus naturales sensus nostros. Nam ipsa natura quemlibet docet hominem, qualiter sequi et cognoscere debeat Deum factorem suum. Omnis quippe creatura irrationalis inclinatis vultu-

bus incedens terram aspicit, nil de cœlestibus scire vel cogitare novit. Homo vero erecto corpore gradens, statu suo, habitu, et incessu denuntiat, quod ad ea, quæ sursum sunt, cor et sensus suos habere debeat, et sicut erecto corpore stat et ambulat, ita se a terrenis ad cœlestia corde et animo erigat. Sed quia pene omnis homo hanc primam vocationem naturæ contemnit, et ad nuptias cœlestes, ad quas per naturam vocatus est, venire negligit, consequenter ipsa Veritas subjungens ait:

Et noluerunt venire. Nolle istud pene omnibus est commune, eo quod **882** paucissimi, proh dolor! inveniantur, qui post remissionem originalis peccati, quod in baptismo deletum est, actualibus peccatis non involvantur. Itemque pauci sunt, qui post conversionem et pœnitentiã actualium peccatorum ita se custodiant, ut ad eadem aut actione aut voluntate aliquando non redeant. Et ideo recte dici valet de his omnibus, quod naturaliter vocati venire nolunt ad nuptias. Nam quandiu ea quæ carnis sunt, quærunt, sapiunt ac diligunt, ad cœlestes nuptias venire nolunt. Postquam vero primam vocationem, quod est natura, hoc modo, ut dictum est, neglexerint, secundam vocationem, quod est doctrina, benignus et præpotens iste rex, quos ad vitam prædestinavit, invitare non desinit. Unde sequitur:

Iterum misit alios servos, dicens: Dicitis invitatis: Ecce prandium meum paravi. Per servos iterum missos doctores ac prædicatores intelligere possumus, qui invitatis ad nuptias verbo et exemplo annuntiant, quo labore, quo studio ad easdem nuptias pervenire debeant. Et quia non tacendo, sed dicendo prædicatio maxime exerceri solet, bene convenire videtur ipsis prædicatoribus veritatis hoc, quod subjunctum est, *dicitis invitatis. Dicitis*, inquam, id est prædicationi diligentius insistite, animos audientium ad meliora excitate, *prandium*, quod paravi, hoc est, cœlestia Scripturarum mysteria his quos invitavi annuntiate.

Tauri, inquit, mei et altilia occisa, et omnia parata sunt, venite ad nuptias. Per *tauros* et *altilia* Patres Veteris ac Novi Testamenti non incongrue intelligere possumus, quorum laudabilem, quandiu in corpore vixerunt, conversationem **883** dum audimus vel legimus, spirituales virtutum epulas, quibus reficiamur, ex illorum imitatione accipere valeamus. Nam in factis et dictis sanctorum parata sunt omnia bona simul et mala, bona scilicet, quæ diligamus et appetamus, mala, quæ omnimodo devitemus vel caveamus.

Item alio modo per *tauros* et *altilia* intelligere valeamus prelatos et subditos, qui dum carnem suam, carnisque desideria in semetipsis mortificant, in illis et cum illis dignas sibi epulas Dominus parat. Nam dum salutem eorum esurit et sitit, sancta et justa opera ipsorum eum satiant assidua lacrymarum compunctio potum illi desiderabilem administrat. Et ideo quandoque illis dicturus erit in judicio: *Esurivi, et dedistis mihi manducare; sitiivi, et dedistis mihi bi-*

bers (Matth. xv, 35). Inter tales utique prælatos ac subditos ibi parata sunt omnia animæ et corpori necessaria; ibi parata sunt bona, quæ faciant, et in humilitate custodiant, dignamque pro his a Domino mercedem accipiant. Ibi parata sunt mala, quæ si fecerint, aut se fecisse meminerint, quomodo pro his digne pœnitendo satisfaciant, ut mala ventura, quæ finem non habent, effugere valeant. Et cum omnes qui pie vivere volunt, parata hæc omnia, quæ diximus, illic inveniant, monet iterum et hortatur ut venire ad nuptias non differant. *Venite*, inquit, *ad nuptias*. Ac si dicat: Ecce nulla esse poterit excusatio, quin sine occasione, sine tarditate venire ad nuptias debeatis, quia bonitate mea cuncta necessaria, omnia utilia paravi vobis.

Illi autem neglexerunt, et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos suos, et contumeliis affectos occiderunt. Venire quippe ad nuptias invitantis Domini renuunt, quid gressum mentis in via humilitatis ponere nolunt. Sed e contrario *villam suam*, quod est honores; *negotiationem*, quod est favores; *contumelias*, quod est voluptates, quærunt et diligunt. Et ut hæc omnia aptius intelligi possint, singula per ordinem exponenda sunt.

Et abierunt, inquit, alius ad villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Hereditaria quippe possessio *villæ* magnus honor videtur esse possessori suo. Et ideo non inconvenienter per *villam* intelligere valeamus transeuntes **884** hujus mundi honores. *Abire in villam suam* quoddammodo dicitur, qui honoribus præsentis vitæ extolli et elevari non veretur. Qui dum sic in villam suam abire honoribus inflatus non metuit, *abire etiam ad negotiationem suam* incipit. Abire namque ad negotiationem suam dicitur, qui pro bonis operibus, quæ fecerit, humanos favores quærit et appetit. Nam periculosa valde negotiatio est, dum quis pro inani humani favoris gloria æternæ retributionis commutaverit præmia. Sequitur:

Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumeliis affectos occiderunt. Postquam sic, ut prædictum est, in villam suam, et in negotiationem suam abierunt, postquam honoribus et favoribus humanis ultra modum delectari cœperint, fit plerumque, ut etiam *servos suos*, hoc est proprios sensus suos teneant, et contumeliis, id est voluptatibus affectos occidant. *Servos* quidem suos, quod est sensus suos, *tenent*, id est teneri faciunt voluptatibus consentiendo; *affectos contumeliis*, voluptatibus subjacendo, *occidunt* in voluptatibus perseverando. Non incongrue voluptas *contumeliæ* comparatur, quia magis ignominiosa nulla esse valet contumelia, quam immoderata carnalis voluptatis concupiscentia. Verumtamen hos tales, elatos videlicet honoribus, delectatos favoribus, subjectos voluptatibus miserator Dominus nequaquam deserit, sed tertia vocatione, id est internæ visitationis gratia invitare eos non despicit. Unde sequitur:

Rex autem, cum audisset, tratus est, et missis exercitibus perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Rex enim iste Rex sempiternus, qui in exordio evangelii legitur nuptias fecisse filio suo, non in ira vindictæ, sed in ira bona, in ira scilicet sua, quam propheta expostulat dicens: *Exsurge, Domine, in ira tua* (Psal. vii, 7), tunc misericorditer irascitur, quando pro peccatis et vitiis, quæ commisit, hominem peccatorem salubriter sibi metipsi iratum facit, quod videlicet primam ac secundam vocationem, hoc est naturam et doctrinam, sicut prænotavimus, audire contempserit, quod multis malis diu involutus regnum corporis sui et animæ **885** non bene, non recte disposuerit. Quæ, dum per tertiam vocationem, hoc est per gratiam internæ inspirationis audire merebitur juxta vocem Psalmistæ dicens: *Irascimini, et nolite peccare* (Psal. iv, 5), utiliter ac salubriter sibi metipsi irascitur, et quidquid nequiter se perpetrasse meminerit, salubri vindicta in semetipso ulciscitur.

Et missis, inquit, exercitibus perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Mittit Rex ille clemens et benignus in cor hominis bene irascentis exercitus suos, diversos, inquam, compunctionis et pœnitentiæ motus, quibus perdit ac perimit homicidas illos, carnales scilicet delectationes et concupiscentias, quæ in animabus voluptuose viventium lethale nonnunquam exercent homicidium. *Et civitatem illorum succendit.* Postquam homicidæ jam dicti perimuntur, *civitas illorum*, quod est cor humanum, igne sancti Spiritus succenditur. De quo igne ipse Dominus alibi dicit: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat?* (Luc. xii, 49.) Ignis sancti Spiritus, dum in terram, id est cor terrena sapiens ac diligens mittitur, postpositis terrenis omnibus ardore divinæ charitatis accenditur. Unde sequitur:

Tunc ait rex servis suis. Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Rex iste utiliter sibi metipsi, ut diximus, iratus, igne divini amoris succensus et illuminatus, servos suos, exteriores ac interiores sensus suos, quos jam bene ac sapienter regere novit, ad meliora et utiliora inhortans ait: *Nuptiæ quidem cœlestes paratæ sunt* non solum per baptisimi regenerationem, verum etiam *per bonam spiritualis vitæ conversationem. Sed qui invitati erant*, spiritus meus, anima et corpus, indignos nos propria negligentia fecimus, ne ad has perveniremus nuptias. Nunc vero hoc unicuique mihi restat salutis consilium, recogitare in amaritudine animæ meæ tempus vitæ meæ in vanitate consumptum, juxta illud propheticum: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (Isai. xxxviii, 15).

Ite ergo ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis, vocate ad **886** *nuptias.* Vos, inquam, servi, omnes sensus mei, qui servire mihi ad iniquitatem hucusque non timuistis, *ite* jam ante oculos mentis, mala, quæ commisistis revocando, ne non solum inquitium peccatorum *sed exitus* finemque *viarum* iniquarum considerando, dies et annos, qui sine fructu

præterierunt, in contritione cordis recogitando, si forte culpa et negligentia transacti temporis aboleri valeat ante oculos districti iudicis.

Et *egressi servi ejus in via congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos, et implete sunt nuptiæ discumbentium. Egrediuntur per bonam operationem sæpe memorati servi illi, actusque suos malos et bonos congregant, malos, ut digna satisfactione pœniteant, bonos, ut non sibi sed Deo humiliter ascribant. Et sic congregata multitudo tam malorum quam bonorum operum implebuntur nuptiæ in humilitate discumbentium. Nam spirituales implere nuptias aliter non possumus, nisi mala, quæ commisimus, pœnitendo, aut bona, quæ fecimus, non nobis sed Deo ascribendo. Sequitur :*

Intravit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum nuptiali veste. Intrans rex cœlestis præsentia majestatis suæ, discumbentes in humilitate videt et visitat, docet hominem interiorum nondum vestitum veste nuptiali, quomodo hanc eandem vestem adipisci debeat. Sancti Patres et doctores per vestem nuptialem intelligendam esse dixerunt veram et perfectam charitatem, quod et nos credimus et intelligimus. Sed tamen subtiliori sensu non tantum eam charitatem, quæ exterius aut in divino servitio, aut in proximorum compassione exhibetur, in veste nuptiali accipimus, verum etiam invisibilem charitatem internæ suavitatis, quam tunc anima fidelis gustare merebitur, quando unus cum Deo spiritus efficitur.

Et non incongrue per vestem nuptialem interna suavitas valet intelligi, quia sicut vestis nuptialis ornat et calefacit corpus hominis, sic divinæ suavitatis gratia hominem bonis operibus ornat exterius, et igne geminæ charitatis accendit interius. Quisquis ergo hanc eandem vestem **887** nuptialem obtinere desiderat, verba invitantis Domini, quæ sequuntur, attendat :

Et ait illi : Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem ? Cur amicum nominat, qui veste nuptiali vestitus non erat ? Amicus est et non amicus. Amicus est per bonam conversionem et sanctam conversationem, et non amicus per intimi saporis suavitatem. Unde idem est, ac si dicat : Vide et considera quonam modo, quo ordine me vocante nuptias intraveris, quomodo me opitulante homicidas illos, carnales videlicet concupiscentias perdidideris, quomodo civitas cordis tui succensa sit igne Spiritus sancti, et cum omnia bona hæc tibi dederim, nunquid ignoras, quare veste nuptiali te non induerim ?

At ille obmutuit. Pauca hæc verba innuunt, quod ille vestem nuptialem non habuit, quia non, ut debuit, a strepitu tumultuantium cogitationum ante obmutuit, nec veraciter cum Propheta dicere potuit, *obmutui, et humiliatus sum, et silui (Psal. xxxviii, 3).* Nunc vero, quia *obmutuit*, quia in humilitate siluit, ideo vestem nuptialem induit, id est aliquantulum internæ dulcedinis prægustare meruit, et ad

quantam mox dignitatem pervenerit, evangelista consequenter insinuans ait :

Tunc ait rex ministris suis : Ligatis pedibus ejus ac manibus, mittite eum in tenebras exteriores ; ibi erit fletus et stridor dentium. Ad hunc sensum, quem modo exposuimus, non in ira, sed in misericordia hæc verba accipere debemus. Nam *ministri*, qui tunc *ligatis pedibus*, hoc est affectibus, et *ligatis manibus*, hoc est operibus, in *tenebras exteriores* eam *mittere* jubentur, spiritus angelici non incongruenter accipiuntur, quibus post adeptam vestem nuptialem anima bona committitur, quatenus intus a malis affectibus, et foras a pravis operibus fideli eorum ministerio per vinculum charitatis constringatur, et custodiatur, sic eam quodammodo in *tenebras exteriores* mittant, ut omnes exteriores prosperitates seu adversitates contemnat et despiciat ut omnia exteriora vana et caduca oculis cordis ejus tenebrescant et vilescant, eique sola internæ visitationis gratia placeat et dulcescat.

888 *Ibi erit fletus et stridor dentium.* *Ibi*, inquam ubi angelorum ministerio et suffragio ligatis per amorem Dei affectibus et operibus, in tenebras exteriores hoc modo, ut diximus, homo mittitur ; *ibi fletus*, quod est assidua lacrymarum compunctio, et *stridor dentium*, quod est districta custodia cogitationum, competenter consequitur : *ibi*, dico, aut timore supplicii, aut amore cœlestis desiderii homo compunctus lacrymis mundatur et abluitur, *ibi* arcta et districta custodia a vanis et illicitis cogitationibus cor hominis observatur et restringitur.

Nec immerito per stridorem dentium custodia intelligenda est cogitationum. Nam sicut quis præ dolore stridens dentibus ipsos etiam dentes ad invicem constringit fortius, sic perfectus quisque forti observantia cor suum custodiens in semetipso constringitur, quatenus divina visitatione jucundari ac lætificari interdum mereatur. Sequitur :

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Multi vocati multi sunt pœnitentes, *pauci electi* pauci sunt contemplantes. Multi namque Deo miserante sunt, qui peccata sua lacrymis pœnitentiæ deflent ac diluunt, qui pro indulta peccatorum venia gratiarum actiones Deo humiliter referunt, et hoc modo ad nuptias, quo vocati sunt, pervenire contendunt ; *pauci* vero sunt, qui vestiti sint veste nuptiali, qui digni sint contemplativæ dulcedinis gratia refici et lætificari, qui sic voluntates et operationes suas vinculo perfectæ charitatis ligare, et cor suum a tumultu inutilium cogitationum custodire valeant, ut exteriora cuncta et visibilia perfecte contemnant ac despiciant. Nos vero, quoniam in numero electorum sive contemplantium computari non meruimus, invenire saltem in numero pœnitentium omni modo laboremus, quatenus gaudia æternæ beatitudinis, quæ obtinere per vitæ perfectionem non possumus, per veram et humilem pœnitentiam adipisci valeamus. Quod ipse præstare dignetur, qui in Trinitate per-

secta vivit et gloriatur per infinita sæcula sæculorum. Amen.

889 HOMILIA XC.

IN DOMINICAM XXI POST PENTECOSTEN PRIMA.

Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum (Joan. iv).

Regulus iste fidelem quemlibet exprimit, quem Deus omnipotens misericordia sua salvare disposuit. Hic non incongrue *quidam*, id est singularis dicitur, quando ex instinctu supernæ inspirationis voluntatem illam accipit, quod mundum deserere, et Deo servire velit. Qui nequaquam rex, sed *regulus* dicendus est, quia in primordio conversionis necdum seipsum perfecte regere potest. Rex quidem magnus et præpotens esset, si cogitationes, sermones et actiones suas regere posset. Sed quia *regulus* est, bonam quidem voluntatem habens, sed nondum bonis operibus proficiens, nec tentationibus resistere valens, bene *regulus* nominatur, *cujus filius infirmatur*.

Potest per *filium reguli* propositum spiritualis vitæ intelligi. Hoc enim sibi in initio conversionis homo beatus proponit, ut in humilitate et mansuetudine Deo deserviat, et quidquid adversitatis sive a mundo, sive a diabolo vel etiam a propria carne occurrat, patienter propter Deum sustineat. Sed quia ingruentibus tentationibus plerumque propositum istud transgreditur, bene dicitur, *cujus filius infirmabatur Capharnaum*. Capharnaum interpretatur *Villa consolationis*, vel *villa pulcherrima*, sive *ager pinguedinis*, per quod apte vita intelligitur spiritualis. Est *villa consolationis*, quia diversis laborantes infirmitatibus diversis ibi consolantur modis. Consolatur peccator, si veram pro peccatis agat pœnitentiam, quod veram consequatur indulgentiam, et post peccatorum veniam, si in humilitate se contineat, vitam mereatur adipisci perpetuam. Est et *villa pulcherrima*, in qua amissa restauratur innocentia. Est et *ager pinguedinis*, in qua pinguescunt animæ abundantia gratia divinæ dulcedinis.

Sed notandum quare præteritum imperfectum ponat dicens, *infirmabatur*. 890 Videtur mihi hoc ideo esse, ut qui ex una parte tentationibus delectatur, quasi ex illa parte infirmetur; in ea vero parte, qua tentationi non consentit, vivere et saluti suæ proximare videatur. Unde protinus subjungitur.

Hic cum audisset quod Jesus veniret a Judæa in Galilæam, abiit et rogavit eum, ut descenderet, et sanaret filium ejus. Audit et bene audit, cum intrinsecus docetur a Domino; audit, cum exterius docetur a proximo, quia Jesus venit a Judæa in Galilæam. Judæa interpretatur confessio, Galilæa transmigratio Jesus Salvator sive Salutaris. Audit per verba doctorum, audit ex auctoritate Scripturarum, quod vera salus et medicina animæ in vera et pura consistat confessione. Et cum audierit quia per hoc venit Jesus, id est salutare animæ ejus, abiit, ut confiteatur, et de his noxiis purgetur, quibus tenetur, ac per hoc transitum facit de vitiis ad virtutes, de infirmitate tentationum ad sanitatem vulnerum suo-

PATROL. CLXXIV.

rum. Et dum abierit humilem faciendo confessionem, *rogat*, supplicem pro peccatis suis ad Deum fundendo orationem, *orans ut descendat*, hoc est ut in vera eum humilitate faciat descendere. Nam per mentis humilitatem infirmantis filii recuperare potest sanitatem. Quid autem humilem hanc confessionem, quod supplicem in eo ad Deum suscitet orationem, notat, ut video, hoc quod infertur.

Incipiebat enim mori. Tria sunt peccatorum incrementa, quæ mystice hoc loco denotantur. Primo dicitur, *cujus filius infirmabatur*, secundo, *incipiebat mori*; tertio, *priusquam moriatur*. Filius, id est spiritus sive voluntas *infirmatur*, quando homo peccato delectatur; *incipit mori*, dum peccato consentit. *Moriatur*, quando ad peccati actum labitur. *Mori incipit*, quando ex ipsis tentationum infirmitatibus, quibus laborat, 891 cœptum spiritualis vitæ propositum deserere cogitat. Sed ne mors ista in eo prævaleat, Dominus ipse admonendo se dignanter interponit. Sequitur:

Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Dicere Jesu est verbum suum in cor hominis mittere, per quod homo seipsum incipit recognoscere et objurgare, dicens ad se intra se, *nisi signa et prodigia videritis, non creditis*. His verbis, unde aut de quo omnes præcedentes infirmitatis tentationes oriantur, quantum mihi videtur, hic occurrit, pro quibus se homo, dum Jesus in cor ejus verbum suum mittit, redarguere sic et sic incipit dicens: Miser ego et peccator! cur *nisi signa et prodigia videam, non credo*? Cur ego, qui in simplicitate cordis mei ad hanc spiritalem vitam veni, et contemptui haberi proposui, contemptum et despectionem meam non diligo? Cur aliorum vitam dijudico, et nisi signa et prodigia fraternæ dilectionis et districtionis in prælatis et subditis videam, non credo? Non hoc propositi et voluntatis meæ fuit, ut ex aliorum visu et operibus salutem meam quærerem. Si illi humiles et boni essent, ego quoque bonitati operam darem, si districti, et ego districtus; si remissi et dissoluti, et ego remissus et dissolutus. Solent enim tales tentationum infirmitates præter alias quas longum est enumerare, noviter conversis subripere, ut videatur eis quod signa et prodigia in prælatis et subditis non videant, hoc est, quod talem perfectionem et districtionem, qualem in eis esse putabant, non habeant. Et ideo, cum aliquid grave ex prælato uo sibi imponi conspiciunt, submurmurant, quasi ipse talia non faciat, et ex hoc scandalum sibi metipsum sumunt et generant. Quæ tentatio quod valde periculosa sit, dum homo Deo donante recognoscit, non jam signa et prodigia quærit, quia de sua solummodo salute sollicitus existens, alienæ vitæ dijudicator non erit, sed totam spem suam in respectu supernæ misericordiæ constituens, obnixè postulat dicens:

Domine, descende, ut sanes filium meum, priusquam moriatur. Ac si dicat: O Domine! fons totius bonitatis et misericordiæ, *descende ad me, et per*

20

tuum descensum fac humilem me ; minue superbiam meam, priusquam moriatur superbiendo filius meus. Si enim aliquando **892** peccato condelectabar, si consensi, præsta mihi, ne unquam moriatur spiritus meus perpetrato opere peccati.

Sed et alio modo possumus intelligere quod ait Dominus, nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Differentia est inter signa et prodigia. Prodigia dicuntur ea miracula quæ terribilia et metuenda videntur, quemadmodum sunt fulgura et tempestates ; signa, quæ dulcia et amabilia sunt, verbi gratia, ubi infirmi sanitatem, cæci visum, claudi gressum recipiunt. Et ideo per prodigia timor, per signa intelligi potest amor. Et quamvis timor Domini sit initium sapientiæ, tamen propter dignitatem signum amoris præponitur prodigio timoris. Et est quasi verus medicus veram nobis sanitatem his verbis insinuet dicens, nisi prodigia timoris mei territi noxiarum cogitationum, inutilium verborum et operum custodiam vobis ponatis, et signo amoris mei intrinsecus attacki sancta desiderare, bona cogitare, virtutibus proficere studeatis, non creditis, id est eam fidem, quæ per dilectionem operatur, observare non poteritis, ut in prosperis humiles, et in adversis esse valeatis patientes.

Hæc, cum per divinam inspirationem intrinsecus audierit, humiliter exorat dicens : Domine, descende, ut sanes filium meum. Cognosco, Domine, quia debita reverentia, qua te Dominum meum timere deberem, non timui, quia timore tuo a malo non declinavi, amore tuo bona non feci quæ debui et ideo descende, id est fac me, coram te humiliari corde et corpore. Hanc cordis contritionem et orationem Deo fore acceptam, suo mox confirmat responso dicens :

Vade, filius tuus vivit. Quia sic te ipsum cognovisti, quod filium tuum, id est spiritum tuum per superbiam, quæ te impugnat, mori pertinuisti, vade, id est de bonis ad meliora tende, et filius tuus vita vivet, et non morietur.

Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, et ibat. Non dicit, credidit regulus, sed credidit homo, ut per hoc insinuaret quod ille qui in initio conversionis impotens et parvus in bona actione erat regulus, per misericordiam Dei nunc sit homo, ad imaginem et similitudinem Dei reformatus, et ad conservandam in se eandem imaginem credere paratus sit sermoni, quem dixit Jesus. **893** Quidquid Deus aut per se, aut per doctores, aut per Scripturam sacram loquitur homini, totum est sermo Domini. Huic sermoni homo credit, quando secundum hunc sermonem, in quantum potest, mores et actus suos instituit. Ire incipit, cum de virtute in virtutem proficit.

Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei dicentes quia filius ejus viveret. Sic homine descendente, sic, inquam, per veram humilitatem omnipotentis Deo se submitte, occurrunt servi, quibus et per quos dulces affectiones, boni sensus, sancta desideria non inconvenienter possunt intelligi. Isti

sane servi dulci admodum et delectabili occurru ei obviant, quia supernæ gratiæ dulcedinem, quæ veram nonnunquam sequitur humilitatem, ei subministrant. Super quem enim, inquit, requiescam, nisi super humilem et quietam et trementem sermones meos? (Isa. LXVI, 2.) Filium ejus vivere nuntiant, quia ex istiusmodi affectionibus vere sanatur et vivificatur spiritus ejus.

Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Horam a servis interrogat, quando recogitat in semetipso et rememorat horam illam, si quando melius habuit, si supernæ dulcedinis gratiæ vel ad momentum unquam admitti meruit. Colligit horam in se quia iterum atque iterum per misericordiam Dei æstuando et anhelando ad eam utcumque pertingere desiderat. Et bene cœlestis illa dulcedo, cum brevis sit, per horam designatur, quæ præterit cito, quæ etiam si diu haberi in hac vita posset, propter insatiabilem, quam generat in corde hominis, gratiam, brevis videretur et esset. Horæ istius brevissimam esse dulcedinem notatur nobis per Joannem : Factum est, inquit, silentium in celo quasi media hora (Ap. c. VIII, 1). Ad hanc autem horam nunquam homo pertingere potest nisi per septiformem **894** Spiritus sancti gratiam. Quod mystice innuitur, cum protinus subinfertur :

Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Quicumque per septiformem Spiritus sancti gratiam venire meruit ad istam horam, hic a febre vere relinquitur, quia a febre vitiorum et peccatorum purgatus in Christo vivificatur, et optabili salutis animæ suæ redonatur. Et quare dicunt, heri? Heri temporis est præteriti. Et per hoc significatur quod ad horam illam semper debent suspirare, et ad hoc quod præterit, se præparare, et ut iterum veniat optare et orare.

Cognovit autem pater quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit. Et credidit ipse et domus ejus tota. Jam qui primo regulus, deinde homo dicebatur, tertio nunc pater nominatur. De imis enim ad summa conscendit, et qui primo vix ad aliquod opus bonum seipsum potuit regere, paulatim proficiens factus est homo ad imaginem et similitudinem Dei reformatus ; postmodum vero patris nomen jure sortitur, quia si unquam horam istam cognovit, in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit, id est si vere, quantum hic possibile est, quam suavis sit Dominus degustavit, pater aliorum merito dici et esse poterit, quia non solum sibi, sed et aliis prodesse valebit. Et credidit ipse et domus ejus tota. Credit, cum seipsum et omnes sensus suos Deo soli committit, et ei soli deservit, orans et optans, quatenus horæ illius dulcedinis iterum aliquando admitti possit interim, donec illo perveniat, ubi dulcedini sempiternæ momentanea non ponitur, aut ulla transit sine dulcedine hora, sed ineffabilis suavitalis æternæ perseverat sine fine mora. Ad quam nos perducatur, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

895 HOMILIA XCI.

IN DOMINICAM XXII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis (Matth. XVIII).

Cælorum regnum, quod varias habet significationes in Scripturis divinis, hoc loco in figura potest accipi hominis interioris, in quo per misericordiam suam regnare et inhabitare decrevit ipse, a quo omne bonum procedit, ut beatus Jacobus in Epistola sua ait: *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jac. 1, 17).*

Sed hoc cælorum regnum homini regi, Christo utique Filio Dei, sempiterno Regi, dicitur simile, si tamen ipse ab æterno cuncta disponens, ea quæ sequuntur, in nobis dignetur operari.

Voluit, inquit, rationem ponere cum servis suis. Ratio est rationalis sensus animæ, qua rationale mens homo bonum et malum potest discernere. Quam rationem tunc in servis suis omnipotens Deus permisit, cum ad imaginem et similitudinem suam nos condidit. Sed hoc beneficio non contentus suavis Dominus, voluit etiam rationem ponere cum servis suis, nostris utique sensibus; voluit, inquam, voluntatem suam bonam et æternam voluntati hominis coadunare, in prædestinatione jam quidam conjunctam, sed nondum in opere et veritate perfectam.

Et cum cepisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat decem millia talenta. Per hunc unum, qui Deo dicitur oblatus, noster accipi potest spiritus, qui pridem per peccata erat ablatus, nunc autem describitur oblatus. Quem tunc recte Domino offerimus, cum per vigilantem rationem consideramus sollicite ea mala quæ fecimus. Ita ergo nosmetipsos considerantes, sic spiritum nostrum Domino offerentes, decem millium talentorum invenimur debitores. Sed quid designatur per decem millia talenta nisi Decalogi præcepta, sive tota simul justitia? Cum igitur respectu mentis intrinsecus se ipsum homo perspexerit, decem 896 præceptorum transgressorem se invenit, quia qui perversa agit, præcepta Decalogi transit. Sed rursus clara se intuens luce veritatis, omnem se contempsisse deprehendit normam justitiæ et æquitatis, et jam non habet, unde vel quo justissimo retribuat iudici, quem jam residere videt in districta examinatione sui. Unde sequitur:

Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus vendari, et uxorem ejus, et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. Non habet ergo homo, unde reddat Domino, quia quamvis cordis sui ratione videat, quantum Conditori suo debeat, nondum tamen habet eorum contritum, unde factori suo super penitentiam, hoc quod injuste egit, retribuat. Ex una quidem parte cernit quomodo reddendum sit, ex altera autem parte imbecillitate voluntatis infirmo perire bonum quod videt, non

A invenit. Sed si ab hac cupit miseria liberari, vendat uxorem juxta præceptum Domini, vendat scilicet carnalem amorem pro spiritali, vendat sæculi voluptatem, et emat æternitatis jucunditatem. Tendenti autem ad patriam claritatis æternæ, uxorem tantummodo non sufficit vendidisse, sed vendendi sunt et filii, carnalia videlicet opera a carnali ipsius vita progenita. Jubetur insuper severitate divinæ justitiæ omnia quæ habet vendere, omnia plane vitia sibi coherentia, quæ quondam habebat ut propria, quia tali commercio reddendum est Domino. Unde Dominus in Evangelio: *Vade et vende omnia quæ habes (Matth. xix, 21).* Sed quid faciendum est huic misero, cui tam magna et gravia præcipiuntur a Domino, cui ad perficiendum non suppetit voluntas cordis, nec facultas operis? Formam hujus servi assumat, quo miser esse desinat, et quod fecit ille, faciat et ipse. Ait enim evangelista:

897 *Procidens autem servus ille, orabat eum dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.* Quid est procidere, nisi in veritate se humiliare? Procidat ergo, in profunda humilitate se dejiciat, iramque Judicis assidua oratione ad misericordiam flectat. Vera namque humilitas vera est oratio, et in humilitate promeretur homo, ut deprecatione ejus exaudiatur a Domino. Dicat itaque in oratione sua hujus servi sæpius iterando verba: *Patientiam habe in me!* Tu fons pietatis præcipuæ, qui omnes affluenter de tua rescis plenitudine, fac me per tuæ bonitatis clementiam stabilem habere patientiam. Habe eam per fortitudinem brachii tui tenens in me, quia nisi tenueris eam in me, citius elabitur a me. Et quia *oratio justi cælos penetrat (Eccli. xxxv, 21)*, ut ad aures Domini Sabaoth quantocius præveniat, videamus hæc humilitas et oratio quantum apud omnipotentem Deum valeat.

Miserus est, inquit, dominus servi illius, et dimisit eum, et debitum dimisit ei. Solet quippe omnipotens Deus Lenigne misereri supplicibus suis humiliter eum invocantibus, quia ipsi soli proprium est misereri semper et parcere. *Miserus* itaque dimittit hominem, qui prius captivus fuerat per peccata, in profundo vitiorum positus, liberum eum reddendo a peccatis. Dimittit et debitum, omnium remissionem dando peccatorum. *Quacunque enim hæra, ut ipse Dominus per prophetam ait: peccator conversus fuerit a via sua mala, omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius (Ezech. xviii, 22).* Sed et alio modo debitum dimittit homini, dum peccata sua ponit ei ante mentis suæ oculos, ut sciat et cognoscat quomodo vel in quo Deum offenderit. Sequitur:

Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios. Peccati tandem dimisso debito, liber et expeditus egreditur de sæculo, egreditur quoque a carnis delectatione, in qua dudum [perniciosa] jacuerat voluptate. Sic egressus invenit unum de conservis suis, invenit corpus suum quasi fugitivum servum, qui tunc fugam

iniit, cum domino suo, spiritui, servire noluit, *invenit* et vitam suam, quam perdidit, dum ei omnino dominari non poterat, quando **898** caro erecta contra spiritum nullum ei debitum reddebat obsequium. Sed videamus nunc, quantum hic conservus, corpus revera nostrum, domino suo, spiritui, debeat, ut ad reddendum mens nostra idonea fiat.

Centum, inquit, *denarios*. Centenarius numerus in omnibus Scripturæ locis esse describitur perfectus, et ubique pro perfectione ponitur et assumitur. Sed hoc loco per *denarios* illa obedientia mystice designatur quam spiritus a carne exigere solet, cui subesse et obedire servili famulatu debet. Et quia in denario similitudo est regis, per denarium similitudo Dei exprimitur, quam similitudinem nunc in spiritu retinentes et conservantes, quandoque et in corpore promerebimur, cum de tenebris vocati in admirabile lumen ejus fuerimus. Impassibilis denique et immortalis est Dominus, cujus similitudinem nos quoque in corpore recipiemus, dum per resurrectionis gloriam clarificati impassibiles et immortales ad incorruptionem transierimus. Idcirco similitudinem Dei unusquisque nunc in spiritu retinens debitam a corpore exigit obedientiam et hujus servitii, quod crudeliter factum Scriptura commemorat, in semetipso benigne exercendum suscipiat.

Et tenens suffocabat eum. Teneat ergo corpus suum freno continentiae, ne secundum libitum suum deliciis hujus sæculi affluat, *suffocet illum* gulam restringendo, ne, quantum illecebra exigit, tantum sibi impendat, sed vix et tenuiter sustentet corpus. Sicut enim, qui suffocare aliquem nititur, guttur ejus tenens stringit fortiter, ita ut sæpius ejus intercedatur anhelitus, sic a quolibet perfecto freni gutturis temperata constrictione tenendi sunt, ut, quamvis in carne maneat, præter carnem tamen, vivere semetipsum compellat, dicens sibi :

Redde quod debes. Omnia tibi prius dulcia in amaritudinem sunt convertenda. Corpus, quod cibo et potu voluptuose utens delectabatur, jam jejuniis multaque abstinentia torridum reddendum est et aridum. Qui somni vapore eras dissolutus, nunc vigiliis multis es exhauriendus.

899 *Et procidens conservus ejus, rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi*. Hæc cogitatio est hominis infirmi, qua, cum caro alteritur, parcendum rogat sibi, ac si afflicta caro dicat spiritui: Patienter age mecum parcendo mihi, ne succumbam laboribus, nec tantis pressa cedam doloribus, qui si patienter mecum egeris, *omnia reddam tibi*, quod hoc anno digna satisfactione non persolvero, *reddam* in futuro, et sic semper, quoad vixero, hoc quod debeo, reddere non cessabo.

Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Ille sane, cui vivere Christus est, qui quondam in primordio conversionis suæ tantam in vita sua distractionem tenuit, ut

A nonnunquam super vires attenuati corporis plus justo se extenderit, ille non vult audire vocem infirmæ carnis submurmurantis, non vult a cæpto rigore declinare, *sed abiit* in proposito suo perseverando et in anteriora se extendendo. *Et misit eum in carcerem*. Carcer est locus laboriosus et tenebrosus. In carcerem semetipsum mittit homo, cum pie laborans in Domino, ab omni jucunditate et læticia hujus sæculi quasi in tenebris se includit; in quo labore et tenebris seipsum tandiu tenet inclusum, *donec reddat debitum*, donec per laboriosam penitentiam expurgatus, præsumere audeat de remissione peccatorum.

Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde. *Conservi* isti qui talia videntes sunt **B** *contristati* exteriores hominis sensus non inconvenienter possunt accipi, qui ad serviendum interiori homini a Deo sunt præordinati; qui tunc simul tristantur, cum hæc, quæ prædiximus, in semetipsis viderit actitari. Nam, qui læto vultu petulanter ante circumquaque solebat prospicere, nunc inclinato capite, dimissis luminibus, tristis incedit et mœrens, et qui olim jocularia verba depromere consueverat, sic afflicto corpore jam in silentio semetipsum studet contegere. Et bene dicuntur *valde contristati*. Valida enim hæc est *tristitia* sic penitentis, sic se conterentis, quemadmodum Apostolus dicit: *Quæ secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur* (II Cor. vii, 10). Sequitur :

900 *Et venerunt, et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant*. Veniunt tandem in confessione et oratione, *narrantes Domino quæ facta sunt*, quidquid ab ineunte ætate deliquerunt omnia, quæ in juventutem peccata commiserunt, nihil prætermittentes, sed totum Domino confitendo et orando narrantes. Post hanc tam salubrem et placitam Deo narrationem, mirabilem et ineffabilem omnipotens Deus homini impendit consolationem, quemadmodum hic protinus subjungitur :

Tunc vocavit eum dominus suus, et ait illi. Tunc, nimirum per internam inspirationem ad se vocat eum Dominus, præteritæ amaritudinis eum oblitum faciens, ita in dulcedine sua eum confortans, ut labor et dolor, qui ex afflicta carne descenderat, omnino temperetur. Sed tam dulciter vocatus a Domino, audiamus qualia ab ipso accipiat responsa :

Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? Verba Domini ad nos sunt verba nostra, quæ ab ipso inspirati in oratione dicimus intra nos. *Servum nequam* corpus suum appellat, quod ad laborandum semper se invalidum dicit, ac si dicat: Tu ad serviendum præstitus eras mihi a Domino, sed hucusque fideliter ministrare noluit, semper dicendo: Nequeo pondus sufferre tribulationum, non sufficio tam fortes tolerare labores: Et ideo omne quod ex obe-

dientia debueras persolvere mihi, *dimisi tibi*, plus æquo parcendo tibi, *quoniam rogasti me. Rogasti quippe me*, ut clementer parcerem tibi, et rogante te, *dimisi*, non exigendo quod debueras. *Nonne eodem modo et te oportuit misereri conservi tui*, mei scilicet, animæ tuæ, ne ita me seduxisses, ne tot pios labores mihi abstulisses, *sicut et ego tui miserus sum miserando dolores*, remittendo labores?

Et iratus dominus ejus, *tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum*. Ira hæc salubris est et amabilis, qua homo laudabiliter irascitur sibi, ne ulterius in peccata corruiat, sed perpetrata nequiter per pœnitentiam corruiat, sicut per **901** Psalmistam dicitur: *Irascimini, et nolite peccare* (Psal. xv, 5). Sic sane benigne iratus sibi *tradit corpus suum tortoribus*, amara pœnitentia semper torquendo et puniendo semetipsum, *quoadusque universa peccata digno pœnitentiæ fructu reddat Domino*. Qualiter autem ad hujus perfectionis summam pervenire valeamus, in hujus evangelicæ conclusionem lectionis ipse Dominus declarat nobis, ita subjungens:

Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Bene dicitur *Pater cœlestis*, quia omne, quod de cœlis et de cœlesti Patre descendit, non aliud nisi bonum, suave et jucundum esse poterit. *Faciet*, inquit, *vobis*, ad hanc plane perfectionis gratiam perducet vos, si unitus vester cum Deo spiritus **902** *Fratri suo* nimis non indulserit, si ei *de cordibus vestris non remiseritis*. Frater noster caro nostra est, quæ quadam affinitate fraternitatis jungitur spiritui.

Et notandum quod dicit, *de cordibus vestris*. Nam quasi duo corda habet homo, unum spiritale, et alterum carnale. Si igitur corpori nostro *de cordibus non remittimus*, ita sane, ut dum cor carnale trahit deorsum, cor spiritale faciens fructum tendat sursum, tunc secundum modum perfectionis, quem prædiximus, *faciet nobis Pater cœlestis* omnipotens Dominus. Ad quam perfectionem perducatur nos Pater cœlestis, ut per gratiam ipsius illuc tendamus merito, quo ipse cum Filio et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XCII.

IN DOMINICAM XXIII POST PENTECOSTEN PRIMA.

Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? (Joan. vi.)

Cum egredierentur filii Israel de Ægypto de terra exilii et peregrinationis, ut Domino jubente terram intrarent repromissionis, in solitudine cœlestis alimonie consecuti sunt subsidium. Per quadraginta quippe annos in eremo manna cœlestis pasti sunt cibo, de quo testatur Scriptura, quod omne delectamentum et omnem saporem suavitatis habuerit (Sap. xvi, 26), et unicuique talem saporem conferebat, qualem ipse volebat.

Juxta hanc similitudinem adhuc Dominus agit

A cum electis suis, quos, de tumultu sæculi eductos et in servitum suam assumptos, in deserto spiritualis vitæ collocaverit, ubi manna cœlestis, verbi sui dulcedine eos plerumque reficit, ne in itinere hujus vitæ deducere possint. Tendentibus namque ad patriam æternæ claritatis in verbo suo spiritualis intelligentiæ subministrat pabulum, prout cujusque exigit meritum vel desiderium. Sunt enim nonnulli, qui ob laudabilis vitæ meritum tanta a Deo gratia donantur, ut profunda Scripturarum perscrutantes, secreta quadam in verbis Domini pascantur dulcedine. Sunt et alii ad capienda sublimia minus idonei, sed tamen, ne inanes remaneant et vacui, juxta capacitatem sensus sui, quo resciantur sufficienter inveniunt in verbis Domini.

B Sic in verbis hodiernæ lectionis æterna Dei Sapientia verbi sui dispensavit semina, ut perfectis et sapientibus profundam in eis conferat scientiam, imperitis autem et simplicioribus tantum in eis spiritualis alimonie conferat, ut nequaquam jejuni remaneant.

Notandum vero cur Spiritus sanctus, qui divinum ministerium in sancta ordinavit Ecclesia, istud Evangelium bis in anno in divinis officiis legi voluerit, in quo legitur, quomodo de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia **903** hominum Dominus satiaverit. Legitur nunc in fine Dominicarum, secundo autem ante Dominicæ Passionis et Resurrectionis solemnia, quod, ut putamus, non sine certa causa mysterii Spiritus sanctus instituit et ordinavit. Nam quod hodierna die istud Evangelium in fine legitur Dominicarum, notat nobis requiem sanctarum animarum, ad quam perfecti et electi Domini transeunt de isto carnis onere, ubi in sola anima jam æterna satietate resciantur, jacente adhuc corpore in terræ pulvere. Quod autem hæc lectio secundo in Quadragesima ante Dominicam Resurrectionem repetitur, designat nobis quoniam electi in resurrectione generali, resumpto corpore, cum mortale hoc induerit immortalitatem, bono potiti gaudio utriusque hominis æternaliter in vultu Dei saginantur et satiantur. Qualiter autem ad hanc utramque satietatem pervenire valeamus, instrumur a Domino in verbis hodiernæ lectionis. Ait enim Evangelista:

D gelista:

Cum sublevasset oculos Jesus. Per oculos Jesu hominis salvandi, quem Dominus sua misericordia prævenerit, intentionem possumus accipere; quam intentionem tunc Dominus *subleat*, dum per Spiritus sui gratiam homini præstat ut intentionem suam, quam sæculo et sæcularibus desideriis immerserat, ad Deum erigere et convertere incipiat. Omne enim quod in præsentī vita est, totum temporale, transitorium et subtile hominem est, super quod tunc a Domino tollitur et sublevatur, cum intentio ejus ab his terrenis et caducis segregatur, et ad Deum erigitur.

Sed et alio modo sublevationem oculorum Jesu possumus intelligere. Quando enim secundum vo-

luntatem et desideria cordis sui vias sæculi hominem ingredi permittit, oculos suos quodammodo intus habet Dominus Jesus, et quid boni de eo in secreto præordinaverit, et prædestinaverit, ab humanis adhuc aspectibus abscondit. Eisdem autem oculis tunc sublevat, dum hoc quod in divinis erat obtutibus, hominesque foris latebat, ipso adjuvante et cooperante, per operis ejus effectum humanis visibus manifestatur. Sic, *sublevatis oculis Jesu*, videt quia multitudo maxima venit ad eum.

904 In maxima multitudine, quæ ad Jesum venit, et in bono accipi potest, non injuste bonas affectiones et sancta desideria possumus intelligere, quibus homo ad hoc tendit, ut ad cognitionem Dei pervenire possit. Cum ergo hanc maximam multitudinem salvandus homo, qui membrum Christi ex parte factus est bona appetendo, interno cordis lumine viderit in seipso, hoc quoque videt Jesus; videt quia diligit, quia approbat, dicitque ad Philippum: *Unde ememus panes, ut manducent hi?*

Per Philippum, qui os lampadis interpretatur, illuminatum cor hominis figuratur, ardens per timorem, lucens per amorem. Ad hoc cor, æterni Patris accensum timore, irradiatum amore, sermo Salvatoris dirigitur, ad hominem in homine: *Unde*, inquit, *ememus panes, ut manducent hi?* Ac si homo de salute sua sollicitus, aliquantulum per gratiam cor gerens illuminatum, dicat ad Dominum: *O Domine, fons pietatis et misericordiæ, qui pridem oculos tuos sublevasti in me, dum indigni et peccatoris intentionem, terrenis negotiis ardentem inliantem, convertisti ad te, dans bonas affectiones et sancta desideria, quibus ad agnitionem et amorem tuum aliquantulum appropinquarem. Talia gratia exhibita et ostensa in me, unde ego hoc emam, unde acquiram, ut hæc bonæ affectiones et sancta desideria, quæ maxima sunt multitudo coram te, talem panem, talenque cibum, quem manducent, quo reficiantur, accipiant a me? Tunc enim reficerentur, si ea quæ mihi suggerunt, in effectum boni operis a me perducerentur. Panes hos ego nequaquam emere potero, nisi pretium corporis mei pro hac commutatione tradidero, et meipsum vitæque præsentis dulcedinem pro amore tuo despexero. Sequitur:*

Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. In tali mœrore et inquisitione posito homine, consilium datur a Domino, jubeturque tentare, an possit hoc quod sibi ostensum est exercere in opere. Nam et infirmanti plerumque, cum cibus apponitur, et ille se escam non posse percipere conqueritur, ab eo qui salutem et sanitatem ejus desiderat, sæpe **905** sæpiusque repetitur: *Tenta, dilecte, si possis aliquid inde ad utilitatem tuam percipere.*

Ita etiam agitur, cum pondus grave super vires suas aliquis nititur sublevare. Nequaquam viribus prævalens, fessus jacet sub onere. Sed tandem virtibus amplioribus appositis onus sublevat, quod prius

vix aut nullatenus movere poterat. Tali exemplo per inspirationem Dei agitur erga animum, adhuc in turbinibus mundi constitutum, qui quidem evadere mala sua nititur, sæculum et cor sæculare relinquere concupiscit, sed voluptatibus mundi præpeditur.

Quamvis autem minus perfectionis habeat homo in illuminationis suæ primordio, scit tamen Conditor universorum quid in fine sit facturus, quo studio, qua animi constantia vitam æternam sit apprehensurus. Idcirco suadet Lomizi, ut tentando bonum opus aggrediatur, quod sibi tam difficile esse suspicatur. Unde sequitur:

Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Centenarius numerus in sacra Scriptura pro perfectione ponitur et assumitur; qui centenarius numerus duplicatus usque ad ducentos perducitur. Per ducentos itaque denarios perfectio bonæ voluntatis et boni operis exprimitur. Quia sicut in denario imago regis olim erat impressa, sic in perfecta voluntate et actione hominis imago imprimitur Dei Patris. Respondet ergo Philippus Domino, cum homo per gratiam illuminatus peccata et scelerata sua cognoscit et abhorret, sed tamen adhuc in fluctibus maris positus, hæc ipsa peccata, quæ cognovit, nequaquam perfecte deserit. *Ducentorum, inquit, denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Sed hæc quid sunt inter tantos?* Si, inquit, te, Domine, opitulante, nil perfectioni voluntatis meæ deceset, nil etiam imbecillitatis operi obisteret, nequaquam tamen ad hoc sufficere crederem, ut unumquodque peccatum meum modicum quid acciperet. Modicum enim quid accipere est peccati dimisso debito ignem et poenam tantummodo evadere gehennæ. **906** Nam ad gloriam veræ sempiternæque immortalitatis, ubi in dulcedine tuâ pauperibus tuis teipsum præparabis, valde modicum est, me remissionem peccatorum meorum solummodo percipere a te, poenasque evadere ultionis extremæ, nisi ex larga benedictione tua superadderis, ut aliquo mœrear donari præmio, sanctorumque jungi consortiis.

Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic qui habet quinque hordeaceos panes et duos pisces. Andreas dicitur virilis, Simon obediens, Petrus agnoscens, in quorum significatione nomen apte datur intelligi, quousque progredi debeat, qui salutem animæ suæ quærit. Tandem enim Deo cooperante mutato sæculari habitu de tempestatibus hujus sæculi egreditur, fitque unus ex discipulis Jesu, et subacto carnis dominio virilis incipit esse in Domino. Fit quoque frater in congregatione fidelium, in agnitione Dei et sui jugum obedientiæ constanter portantium. Perspecta munditia perfecta conversationis illorum, inter quos habitat, visa animi laborisque constantia, protinus in talia convertitur lamenta: *Est puer unus hic qui habet quinque hordeaceos panes et duos pisces. Sed hæc quid inter tantos?* Ac si dicat: *O Domine!*

occe ego unicuique pietatis tuæ servus, qui pueriliter vivo et vixi hactenus, a tumultu sæculi te donante liberatus, hic quidem solo sum corpore, mente adhuc sæculi vias meditante. Nam miser spiritus et anima circa vana occupantur et inutilia. Habeo ergo *quinque h. r. deaceos panes*, hoc est quinque sensus carnales, carnaliter et inutiliter viventes, nil de suavitate spiritus sentientes. Neque enim orationis studio mentis puritati novi insistere, nec perfecta confessione peccatorum meorum tibi valeo placere, esca, et potu, et somno tantum sustentans corpus, plus quam oportet, corporis indulgeo necessitati-bus.

Habeo *et duos pisces*, duplicem videlicet pœnitentiam, doleo me tot mala adversus Creatorem meum commisisse, et benignitatis tuæ viscera tam impie of-fendisse, doleo rursus nullos **907** bonorum ope-rum fructus majestati tuæ obtulisse, placitamque tibi justitiam tandiu intermississe. Sed hæc duplex pœnitentiæ quid valet inter tot excessus et tanta crimi-na? Quid, inquam, valet hæc parva pœnitentia mea inter tam sanctos et innocentes, quos in con-spectu Dei video florentes, qui cum immaculatam in incorruptione vitam duxerint, et ab omni opere malo abstinerint, plus orationis studio incumbunt, plus jejuniis, vigiliis atque flagellis corpora sua af-fligunt. Hæc sunt verba pœnitentis, veraciter pro-peccatis suis dolentis, cui misericors Dominus se-cundum ingenitam sibi bonitatem pietatis dat consi-lium. Nam sequitur :

Facite homines discumbere. Facite, inquit, ut uterque vester homo, tam interior, quam exterior, in profundam humilitatem se deponat. Sit exterior ves-ter homo eo in humilitate abjectior et despectior, quo olim in contemptu Dei fuit sublimior; et sicut in sæculari habitu per superbiam vitæ omnibus vos præstolatis, sic oportet ut in spiritali proposito om-nibus ministrando cuactorum pedibus vos subjiciatis. Sit et interior homo in humilitatis stabilitus profundo, ut, radice superbiæ evulsa, omnes vobis superiores arbitremini, nullique vos, quamvis sce-leratissimo, in cogitatione præferatis. Et si in tali discubitu utriusque hominis vos invenero, procul dubio hoc quod a me queritis, percipietis. Sequi-tur :

Erat autem fenum multum in loco. Post salubre Domini consilium cernit salvandus homo *fenum multum* in cordis sui loco, multas scilicet vitiorum miseras, sibi pridem incognitas, quas ante mentis suæ oculos exa-ggerans, magnam inde sumit mate-riam veræ humilitatis. Unde subditur :

Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Discumbit demum in profunda humilitate tam corde quam corpore, et qui, prius relicto sæculi negotio, dictus est *virilis* esse in Domino, nunc in virum profic-it perfectum per gloriam profundæ humilitatis. **908** Et quia millenarius numerus est perfectus ele-ctorum atque perfectorum ordo, isto signatus est numero, qui nunc vultui assistunt Conditoris deposita

omni labe miseriæ et corruptionis. Sed quia, quan-diu in hac lacrymabili vita vivimus, in quinque sen-sibus nostris nequaquam perfecti esse possumus, idcirco non perfecte *quinque millia* asseruntur, sed *quasi quinque millia* esse describuntur. Quisquis au-tem, quantum in ipso est, studet perfectioni, per Cooperatoris sui misericordiam inter illos meretur adnumerari, qui in libro vitæ cælestis sunt con-scripti. Unde ipse Dominus in Evangelio dicit : *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt* (Matth. x, 30). Caput nostrum est Christus Dominus, cujus capitis capilli omnes sunt electi, quibus ipse Rex gloriosus ornatur et coronatur in diademate regni sui, et si-cut decor vultus hominis multum in ornamento con-stat capillorum; sic splendor æterni Patris, Filius Dei, aliquod ornamentum accipit ab electis suis, quos sibi in regno suo fecerit cohæredes. Sed vi-deamus nunc quale consequatur præmium, qui se Deo inclinaverit per humilem utriusque hominis dis-cubitum. Sequitur enim :

Accipit ergo panes Jesus, et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus; similiter et ex piscibus, quantum volebant. Accipit panes Jesus, quia acceptabile ei sacrificium sit spiritus contribulati, sicut Psalmista pronuntiat dicens : *Cor contritum et humilitatum Deus non despiciet* (Psal. l, 19). Sed et allo modo *gratias agit* Dominus Jesus, cum animam, superno attactam munere, spiritus sui rore infude-rit, et gratias data dulcedine omnia ejus interiora repleverit. Hæc est, inquam, supereminens gratia, quam gratis, et non pro meritis summi largitoris subministrat misericordia, ut etiam ipse homo mi-retur, tantam cernens gratiam in se, quibus hæc laboribus promeruerit, sciens se nil tale egisse in opere quod ad obtinendam talem gratiam posset sufficere. In hac itaque gratia homini discumbenti *distribuit* Dominus *de panibus*, reponendo videlicet homini in memoriam, ubi vel quomodo divinam offenderit gratiam, quibus diebus vel temporibus peccaverit, nunc ista in gemitu cordis delicta repli-cando, modo alia in dolore animæ considerando, ut plangens ad **909** singula ampliora a Domino consequatur remedia. Sequitur :

Similiter et ex piscibus, quantum volebant. Piscis **D** vivit inter undas, et quanto crassior et profundior fuerit aqua, tanto validior et fortior piscis efficitur. Per *pisces*, ut supra diximus, duplicem pœnitentiam accipimus, quam plerumque tam sufficienter submi-nistrat suis fidelibus, ut resoluti in lamentis, tantum effluant in lacrymis, quantum eis suggerit voluntas mentis.

Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Cum ergo supernæ inspirationis dulcedine cor fuerit im-pletum et pœnitentiæ luctu amaricatum, jubet Do-minus hominem *colligere* acta priora, ut et minima quæque delicta cognoscat, quæ in priori vita sua esse peccata vix aut nullatenus scire poterat. Abrenuntiantibus denique huic sæculo sufficit ma-

Jora crimina confiteri et plangere in conversionis A
suar primordio. Quibus igne pœnitentiæ ad purum
excoctis, et longo laboris exercitio contractis, ani-
mum tandem ad plangenda minora et levia conver-
tunt. Sed cur panum *fragmenta*, minora videlicet
delicta colligenda sunt? Utique *ne pereant*. Credi-
mus enim et confitemur sub districti judicis senten-
tia periturum quidquid in hac vita non fuerit digna
pœnitentiæ satisfactione expurgatum.]

Collegerunt ergo et impleverunt duodecim *cophinos*
*fragmentorum ex quinque hordeaceis panibus, quæ su-
perferunt his qui manducaverant*. Per *cophinos*, in
quibus plerumque viles res solent portari cor humi-
lium apte valet intelligi, angustum per humilitatem,
dilatatum per charitatem. Per *decem* vero *cophinos*
præcepta signantur Decalogi, quibus, dum scientia B
Novi ac Veteris Testamenti, sive duo præcepta cha-
ritati conjunguntur, profecto *duodecim cophini* re-
plentur.

Et notandum quod hæc panum *fragmenta ex quin-
que hordeaceis panibus* memorantur collecta. Nam
hordeum est pabulum jumentorum, et ideo per 910
hordeum signatur vita carnalium, in vita sua car-
naliter viventium. Cor igitur quod in custodia humi-
lilitatis est inclinatum et in latitudine charitatis dila-
tatum, insuper scientia Novi et Veteris Testamenti
impletum, jubetur etiam a Domino impleri ex col-
lectis panum *fragmentis*, minutis sane et levibus
delictis, quæ prius *superferunt manducantibus*, ma-
jora videlicet peccata pane lacrymarum diluentibus
ut et ipsa minora peccata dimittantur, in memoriam
reducta.

Illi ergo homines, cum vidissent quod fecerat si-
gnum, dicebant : *Quia hic est vere propheta qui ventu-
rus est in mundum*. Ituri milites ad bellum certum
et evidens in semet ipsis ponunt signum, ex quo co-
gnoscat, cujus regis et principis subdantur do-
minio, vel sub cujus potestate sint pugnaturi in
prælio. Sic revera milites Christi cum ipso et pro
ipso pugnaturi, egregio nunc inspiratæ visitationis
et dulcedinis ejus signo, ipsius nunc attulantur
imperio, cum ipso quandoque regnaturi in cœlo.
Quicumque ergo hujus dilectæ visitationis signum
viderint in semetipsis, hi profecto sub quadam spe
certitudinis gloriam æternæ expectant remunera-
tionis, et habent unde de Domino præsumant.

Nam quamvis electi Domini nunquam in præsentem

securi esse valeant; pignus tamen quoddam certi-
tudinis in hoc cœlesti dono accipiunt; qui cum ta-
bernaculum corporis deposuerint, et exitiales mundi
labores reliquerint, pennaque desideriorum ad Deum
evolaverint, viso pro quo nunc laboraverunt desi-
derantissimo Domino, glorianter in jubilo cordis sui
dicent : *Quia hic est vere propheta*, qui nobis in læta
miseriæ constitutis per Spiritum suum sæpius de
gaudiis istis prophetavit; hic plane tam jucundus
et amabilis in mundum, cor nostrum et corpus no-
strum est venturus, quo in nobis manente, nos quoque
in eo jugiter permaneamus.

Ad hoc totum spectat officium hodiernum, ubi
in fine hominis adimplebuntur verba, quæ hodierna
die in Introitu missæ canimus, quæ ipse Dominus
911 per prophetam suis mandavit fidelibus dicens :
*Dicit Dominus : Ego cogito cogitationes pacis et non
afflictionis (Jer. xxix, 11)*. Cogitationes nempe pacis,
quas misericordia Dei Patris in secreto disponit su-
per electos suos, nunc quidem in præsentem latent et
occultantur, in fine vero eorum prodeunt et mani-
festantur, cum de hac valle lacrymarum, translati,
ad veram pacem, quæ Christus est, pervenire me-
rentur.

Cum ergo illuc electi Domini pervenerint, mun-
dique hujus corruptiones et miseriae transierint, in
magno cordis jubilo cum gratiarum actione pro-
rumpunt Domino sic psallentes : *Liberasti nos, Do-
mine, ex affligentibus nos, et eos qui nos oderunt con-
fudisti*. Affligentes et odientes nos maligni sunt spi-
ritus, qui ab exordio creationis humanæ perverso et
mortali odio omne humanum genus affligunt et per-
sequuntur. A quorum odio et afflictione tunc 912
electi Domini liberabuntur, dum deposito carnis
onere vultui Creatoris sui in lætitia et exultatione
offeruntur. Ibi revera odientes et insequentes eos,
maligni videlicet spiritus, magna confundentur con-
fusionem, quando infirmos et fragiles homines calca-
tis et superatis insidiis et laqueis suis æterna in
conspectu Dei viderint donari libertate.

Ad hujus tantæ dignitatis et libertatis gloriam,
quam de manu Domini justus est accepturus, ipse
Unigenitus Dei nos dignetur perducere, ut, ubi glo-
ria et divitiæ in domino ejus sunt, ibi quandoque cum
ipso mereamur regnare. Qui cum Deo Patre et Spi-
ritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculo-
rum. Amen.